40 a

13
H
58

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

40
a
13

3-19.B.49

Digitized by Google

ed by Google

Digitized by Google

DECISIONES
CASVVM

IVRIDICA PRAXI RECEPTORVM totaq́; die contingentium, ac in contradictorio Iudicio deciſorum.

VINCENTIO CAROCIO TVDERTINO
I. C. CLARISSIMO AVTHORE.

Nunc ſecunda hac editione in ſtudioſorum gratiam euulgatæ.

Indice duplici, vno Titulorum, altero Rerum memoria dignarum, vt copioſo, ita & methodicè digeſto, quo facilius materiæ omnes legenti occurrere poſsint, accedente.

CVM LICENTIA SVPERIORVM, ET PRIVILEGIIS.

ex legato Ill.mi Coccini

VENETIIS, MDCXII.

Apud Florauantem Pratum.

Digitized by Google

CINTIO

ALDOBRANDINO,

S. R. E. CARDINALI

AMPLISSIMO,

Sanctiſs. Pontificis CLEMENTIS VIII. Nepoti
meritiſſimo, vtriuſque Signaturæ
Præſidi digniſſimo.

VINCENTIVS CAROCIVS TVDERS.

CINTI Auitis edite Clariſsimis
O, & præſidium, & dulce decus
meum.
Accipe laborem hunc ſub tuo nomine editum & in meæ in te ſeruitutis principium, quod humiliter tibi offero.

LECTORI BENEVOLO TYPOGRAPHVS BENE ESSE.

VINO Vendibili ſuſpenſa non eſt opus hædera, trita ſatis & vulgi ſermonibus vſitata paſſim Parœmia. Quæ in præſens vſque ex fęliciſſimi fœtura ingenij prodiere hactenus monumenta, ſummi nominis Iuriſconſulti Vincentij Carocij Tudertini, tam laudato propalata titulo fuere, vt & fama, & merito omnium laudum pręconia longè exuperent, His accedunt nouæ Deciſiones hę Caſuum frequentiſſimè quotidiano vſu occurrentium, quas tuis auidi ſubſeruire commodis propensè & amanter damus: tu illis fruere, & conatus noſtros tuis vnicè deuotos nixibus non benigna minus quam grata acceptatione foue, ſimulque vale, & plaude, & Clariſſimo authori bene itidem precare munifice largienti.

INDEX

INDEX CASVVM
SEV DECISIONVM
IN HOC OPERE CONTENTORVM.

A

ALimenta an cenſeantur remiſſa ex receptione dotis. Caſu 34

Amaſia ſoli amanti copiam faciens an turpis perſona dici poſſit. Caſu 124

De Actione confideiuſſoris contra alium. Caſu 87

De Adoſſante cenſum extinguendum infra certum tempus. Caſu 47

Alimentando an credendum ſit non poſſe ſtare cum hærede. Caſu 119

B

Bulla Sixti de reſiſtentia an comprehendat vxorem. Caſu 6

Bulla Sixti ſuper reſiſtentia an comprehendat furioſum. Caſu 23

Bulla Pij Quarti de Minore an procedat extra homicidium. Caſu 39

C

Conſtituto in contractu conditionali. Caſu 3

Caducitati ob Canonem non ſolutum. Et practica. Caſu 9

Confeſſione matris, Tutricis & Amaſiæ creditoris contra pupillum. Caſu 20

Colonus an furti accuſari poſſit. Caſu 33

Clauſula ſola facti veritate inſpecta an tollat exceptionem præſcriptionis. Caſu 55

Conformes an ſint duæ ſi vna ſit ſuper peremptione. Caſu 83

Confeſſione pro exoneratione conſcientiæ. Caſu 96

Clauſula ſola facti veritate inſpecta an operetur vt didicitis teſtificatis adhuc examinari poſſit. Caſu 55

Cenſu in parte extincto. Caſu 65

Conditionibus legitimæ appoſitis. Caſu 70

Clauſula habitis pro productis in actum pro ſeruato. Caſu 49

Conſuetudo quando excuſat a pœna. Caſu 111

Digitized by Google

De Cauſa Summaria in prima inſtãtia an in ſecunda. Caſu 115
Cenſus an ſuper Cenſu conſtitui poſſit. Caſu 103
Colono an credatur ratam domino conſignaſſe. Caſu 104
De Creditori aduocante à poſteriori. Caſu 110

D

De Donatione in fraudem creditorum. Caſu 1
Dos in teſtamento taxata, an augeri poſſit. Caſu 16
Donatario omnium bonorum an competat Ius offerendi contra poſteriorem creditorem. Caſu 125
Donatio de bonis quæ reperiuntur poſt mortem an ſit reuocabilis. Caſu 84
De Decimis. Caſu 52
Dotata à Socio an Societati imputanda. Caſu 102
De illis de domo vel Cippo. Caſu 41
De Depoſitis in mutatione monetæ. Caſu 63
De Dotis repetitioni an ſit locus in damnato ad triremes. Caſu 131
De Donatione propter nuptias. Caſu 111

E

Eccleſiæ bona an ſint danda plus offerenti. Caſu 99
De Electione tertij arbitris diſcordantibus. Caſu 50
Excluſio teſtatoris de fœminis quouſque ſe excludat. Caſu 69
De Emptore hæreditatis iuſſu teſtatoris, ab hærede decepti. Caſu 71
De Errore procuratoris in articulando. Caſu 60
Exceptio vſuraria an impediat executionem inſtrumenti. Caſu 133
Emptore capienti poſſeſſionem propria authoritate. Caſu 134
Exceptio præſcriptionis an opponi poſſit in cauſa ſola facti veritate inſpecta. Caſu 121

F

De Forma liberandi fideiuſſorem inuito creditore. Caſu 4
De Fideiuſſore diſtrictæ in Ciuilibus. Caſu 28
Filio negocianti in vita patris. Caſu 30
Filij an teneantur ex grano patri mutuato ſi educati ſunt. Caſu 128
De Fideiuſſione & cauſa Sequeſtri. Caſu 96
De Fructibus in venditione conditionali. Caſu 51

De Fideiuſ-

De Fideiuſſione cum muliere non conuerſando an cauſam licitam includat. Caſu 59
Filius excluſus per patrem an ſuccedat fratri hæredi. Caſu 68
De Filio, in locum matris ſuccedente in fideicommiſſis. Caſu 38
Filius ergo hæres in ſucceſſione matris. Caſu 43
De Filijs in conditione poſitis in fideicommiſſo particulari. Caſu 48
De Fratre aſſerenti mutuo accepiſſe pecunias pro extinguendis debitis ſororis. Caſu 101
Filiorum appellatione, an veniant fœminæ, ſtante ſtatuto excluſiuo. Caſu 105

G

De Geſtis per officialem reuocatum. Caſu 72

H

De Hærede immiſſo parte non citata. Caſu 64
De Hypotheca impoſita pendente pacto de retrouendendo. Caſu 117

I

De Immunitate ab impoſitionibus Cameralibus. Caſu 97
De Inditijs falſitatis vel erroris notarij. Caſu 66
De Iuriſdictione delegati & diſceſſu delegantis ante citationem. Caſu 79
Iudex abſoluendo à pœna an poſſit reſeruare intereſſe parti. Caſu 54.
De Iudice adeunte qui propria authoritate poterat. Caſu 57
De Iudice competenti inſinuationis. Caſu 89
Iudex competens in cauſa turbatæ poſſeſſionis in bonis Eccleſiaſticis an ſit laicus. Caſu 137
De Iuriſdictione officialium, Sede vacante. Caſu 18

L

Priuilegia legati pro incertis & male ablatis. Caſu 7
De Legato tutoris tutelam non acceptantis. Caſu 17
Legata pia an ex teſtamento reuocato debeantur. Caſu 85
Legata pia an debeantur per donatarium omnium bonorum poſt teſtamentum. Caſu 86
Laudum latum contra vnum qui procurator non eſt, an ſubſiſtat ex propria perſona. Caſu 61

Legatario an competat Saluianum interdictum. Caſu 114
Legatum factum conſanguineo pro anima an dicatur pium. Caſu 120

M

Maritus an ex lenocinio amittat vſumfructum dotis. Caſu 121
Maritus an ſibi præiudicet in lucro dotis conſentiendo marito alienanti. Caſu 123
Matre quæ non petijt a filio ſibi promiſſa an traſmittat ad hæredem. Caſu 56
De mutuo facto filio,& poſt facto à patre ratificato. Caſu 74
Mobilium legato an beſtiæ veniant. Caſu 56
De matrimonio inter pupillam & tutorem. Caſu 81
Muliere Sortilega. Caſu 88
Matre volenti remanere tutrice poſt tranſitum ad ſecunda vota. Caſu 129
Medicorum Salaria an communicanda. Caſu 132
De Modo diuidendi inter fratres. Caſu 135
Minor quando dicatur effectus locupletior. Caſu 27
De Matris legitima in bonis filij. Caſu 29
De Moleſtia prohibita per teſtatorem. Caſu 36
De Modo cognoſcendi quando Clauſula ſit de conſenſu contrahentium appoſita. Caſu 22
Minor an de concilijs publicis eſſe poſſit. Caſu 24
Mulier prohibita per ſtatutum contrahere an poſſit pro anima. Caſu 95
De Mandato inter Socios. Caſu 2
An in conceſſione Molendini veniat molendinum in quo molæ poſitæ non ſunt. Caſu 107

N

Notario an credatur in inſtrumenti extractione. Caſu 122

P

Promiſſio ne alteri non vendendo. Caſu 109
De Pacto quod in caſu diſcordiæ per arbitros non poſſit eligi tertius. Caſu 40
De Peremptione inſtantiæ in Summarijs. Caſu 44
De Petente examinari teſtes ab aduerſario inductos eo inuito. Caſu 116
De Procuratore dubitanti ſe eſſe talem. Caſu 77

De Pro-

De Promiſſione in bonis talis loci. Caſu 78
De Promittente non diſcedere de palatio ſine licentia in ſcriptis. Caſu 91
Poſſeſſio an acquiratur abſenti ex ſimplici ſcientia donatarij. Caſu 93
De Probatione contra Iuramentum in litem. Caſu 12
De Pecunijs in trafico. Caſu 13
De Præceptis,& eorum materia. Caſu 19
De Præſumptione grauandi hæredem quanto minus ſit poſſibile. Caſu 31
De Promiſſione alteri non vendendo. Caſu 32
De Precio quanti plurimi in Cariſtia immoderata. Caſu 35

Q

De Quantitate incerti iuramento probanda. Caſu 11

R

De Remiſſione per folium album. Caſu 5
De Renunciatione exceptioni non conſignati grani. Caſu 14
Renunciatio iurata an tollat defectum patriæ poteſtatis. Caſu 94
Renunciatio filiæ in bonis maternis an comprehendat ea effecta fraterna. Caſu 62
De Reſeruatione in ſocietate officij. Caſu 75
Repetitioni dotis an ſit locus in damnato ad triremes. Caſu 106

S

De Sententia lata die ſequenti. Caſu 108
De Statuto Tudertino de poſſeſſionibus nanciſcendis. Caſu 37
De Statuto Tudertino de dotibus exigendis. Caſu 42
Statutum de certa ſolemnitate in contractibus mulierum an procedat in donatione in filium. Caſu 112
De titulo, Si quis aliquem teſtari prohibuerit. Caſu 15
De Socio proprio nomine contrahente. Caſu 118
De ſoluere volente in alia moneta, quàm promiſſa. Caſu 53
De ſterquilinio in pariete communi. Caſu 92
Statutum de Agnatis maſculis excludentibus fęminas, an comprehendat bona clericorum. Caſu 127
De ſpurijs in cautione de non offendendo. Caſu 8

Statutum

Digitized by Google

Statutum de gabella, an dotem comprehendat. Caſu 25
Sententia lata contra principalem, an poſſit exequi contrà fideiuſſorem non citatum. Caſu 136

T

Teſtis vnicus, an in poſſeſſorijs plenè probet. Caſu 126
Teſtis vnicus de auditu, an excuſet ab expenſis. Caſu 67
De Teſtamento Bizochæ. Caſu 76
De Tempore compromiſſi petendi inter coniunctos. Caſu 98

V

De Vſufructuaria prohibita moleſtari capiente poſſeſſionem propria auctoritate. Caſu 45
Verba generalia non ſunt appiccicatoria. Caſu 46
Verbum, & fides principi data, an tranſeant ad eius hæredem. Caſu 113
Virgini ſtupratæ, an dos debeatur, ſi poſtea ab alio cognoſcatur. Caſu 58
De vſufructu relicto, & hæredibus inſtitutis filijs naſcituris ex fratre. Caſu 80
Venditio, in dubio, an pleno iure facta cenſeatur. Caſu 82
De venditione capturæ piſcium in lacu, in quo nihil repertum fuit. Caſu 130
De Venditione rei alienæ. Caſu 10
De vxore mortuo viro bona pro dote retinente. Caſu 21
Vendere, an quis cogi poſſit pro ſeminario faciendo ab Epiſcopo. Caſu 26
Venditori, an detur retentio, etiam pro vno nummo deficiente. Caſu 110

Indicis Caſuum finis.

INDEX

INDEX RERVM ET VERBORVM

MEMORIA DIGNARVM.

Quæ in hoc opere Caſuum frequenti vſu occurrentium Lectori ſeſe offerre poſſunt ſerie Alphabetica non concinnè minus quam methodicè digeſtus.

A

ABſcondens cartam & calamarium, incidit in tit. ſi quis aliquem teſt. prohibuer. num. 12. fol. 37. b

Abſolutoria lata in criminali, parit exceptionem rei iudicatæ in ciuili. num. 8. 145. a

Acclamatio & vociferatio per domum, non eſt legitimum impedimentum teſtandi ex Cornei ſententia. num. 16. 38. a

Actus neceſſarius ſequens ex voluntario reputatur voluntarius. num. 10. 71. b

Actus peccans in cauſa efficienti, ſi non valet, vt ago, valebit, vt valere poteſt. num. 5. 164. b

Declara, vt infrà, num. 12. 165. b

Actus præſumitur factus in executionem præcedentis cauſæ. nu 16. 274. b

Actus præſumitur factus loco, & tempore licitis. num. 22. 275. b

Actus præſumitur iuris præſumptione factus in executione præcedentis mandati vel cauſæ. num. 12. 159. a

Actus præſumitur potius nullus quam quod hæres minus grauetur. nu. 8. 148. b

Actus iudiciales ſingulares ſunt de ſe perfecti. num. 20. 154. a

Actus tres in materia citationis conſiderari poſſunt, & quinam illi ſint. num. 16. 202. a

Actio ciuilis & criminalis æquè principaliter intentari non poſſunt. numero 12. 145. b

Declara vt ibi. num. 13. ibid.

Actio perſonalis competit legatario ad tradendum non ad dandum. nu. 12. 277. b

Actio perſonalis non datur contra debitorem debitoris. nu. 2. 317 a

Actio perſonalis non datur contra fundi poſſeſſorem. num. 4. 317. b

Actio quando dicatur in ſubſidium. num. 16. 262. a

Actio quæritur per Notarium ſine ceſſione. num. 4. 232. a

Vtilis tamen & ſecuta ratificatione, num. ſeq. ibid. a

Actio vtilis datur contra eum qui dolo deſijt poſſidere. num 9. 261. b

Actiones competentes legatarijs competunt iure ſpeciali. nu. 14. 278. a

Acta probatoria non pereunt perempta inſtantia. num. 4. 115. a

Accuſator

Digitized by Google

Accuſator excuſatur ab expenſis dando indicia ad mouendum animum iudicis ad procedendum, vel ad torquendum. num. 6. 179.b
Secùs ſi non ſint talia. num. 7. ibid. 180.a
Audiens iudicem petendo laudum exequi, ſibi non præiudicat in executione facti. num. 14.
Adminiſtrator Ciuitatis decretum interponens tranſactioni, ſibi non præiudicat. num. 4. 305.a
Agens vti hæres ab inteſtato ſi in parte ſit ex teſtamento, ſuccumbit. nu. 7. 165.a
Alleganti minorem ex mutuo locupletiorem factum, incumbit onus probandi. num. 9. 75 b
Et quando quis dicatur locupletior factus num. 10. 75.b
Alexand. conſ. 166. vol. 7. declaratur. num. 10. 105.b
Alienæ rei legatum vt valeat, qualiter ipſius emptio incumbat hæredi. numero 19 87.b
Alienationis nomine largè ſumpto vocabulo venit hypotheca nu. 3. 287.b
Aliquis eſt dictio vniuerſalis, neminem excludens nu 4. 102.a
Aliud pro alio inuito creditore ſolui non poteſt. num. 7. 142.b
Aliud pro alio ſolui non poteſt, ſi quantitas legatur vt ſpecies. nu 9 142 b
Altercatio coniunctorum ad inuicem ſe expellere volentium, non dicitur iuſta prohibitio nec impedimentum teſtandi, ex Pariſij ſententia. nu. 15. 38 a
Alteri per alterum non debet iniqua conditio inferri. num. 8. 335 a
Alternatiua verificatur in vno. num 6. 101.a
Etiam affirmatiuè & negatiuè concepta. num. 7. ibid.
Alternatiua ponitur inter diuerſa. num. 6. 247.a
Ampliatio principalis Concluſionis in materia admittendi articulos, mala ſpecificatione eorum non obſtante in caſu Deciſionis 115. videatur. num. 24. 281.a
Ampliationem ſecundam, diſtinctionem & limitationem duobus num. ſeqq. vnde. 281.b
Angeli laudes à varijs magni nominis Iuriſconſultis decantatas vide hic. nume. 7. 75.a
Animus hominis deducitur ex loquela. num. 3. 214 b
Animus talis præſumitur in futurum qualis fuit in præteritum. nume. 28. 63. b
Annui redditus dicuntur quædam poſſeſſio. num. 18. 248.a
Appellatio non datur à ſententia extractionis & diſgombrationis. nu. 34. 53.a
Appellatione filiorum veniunt nepotes, quando conſideratur fauor agnationis. num. 7. 183.b
Approbatio ſemper cenſetur facta de cauſa quæ procedit ab ipſo approbante. num. 23. 285.b
Nec approbando cenſetur remittere approbata, intereſſe habito in cauſa. num. 24. 286 a
Neque repellitur opponendo exceptionem ſubornationis, quę per hoc non videtur ſublata. num. 25. ibid.

Index rerum memorabilium.

Approbans aliquem in iudicio Criminali in ſuis Conſtitutis, cenſetur quoad perſonam tantum & non dicta. num. 12. 283.b
Maximè ſi non videt, nec nota habuit. num. 13. 284.a
Et de infamia opponere non poterit. num. 14. ibid.a
Data ſcientia, aliàs ſecus. num. 15. ibid.b
Arbitri ſi ſint diſcordantes, eligere poſſunt Tertium. num. 1. 134.b
Arbitrator cogitur laudare poſt acceptationem. num. 8. 107.a
A perſona arbitratoris non receditur, ſiue ſit ſpes laudandi, ſiue non. nu. 3. 106. b
Arbitratoribus diſcordantibus partes met eligunt Tertium. num. 2. 134.b
Arbitrium prorogatum ſine intentione, eſt nullum. num 5. 255.b
Arbor etiam ea dicitur quæ terræ cohæret licèt radices habeat exſiccatas. numero 17. 253.b
Aretin. in l. Centurio, colum. penult. de vulga. & pupilla. reprobatur. nu. 9. 205. b
Pro argento dato ad pondus, non poteſt dari pecunia argentea niſi ad pondus. num. 10. 141.b
Argumentum à communiter accidentibus valet. num. 13. 303.a
Argumentum à communiter accidentibus valde vſitatum eſt. nu. 1. 249.a
Argumentum à communiter accidentibus transfert onus probandi in aduerſarium. num. 3. 249.a
Argumentum à communiter accidentibus facit indicium indubitatum. num 6. 250.a
Articulus iuris dubius cadit ſub compromiſſo. num. 21. 119.a
Excuſat à mora & fructuum perceptione. num. 22. ibid.a
Aſſaſſinus eſt etiam qui percutit, licèt non occiderit. num. 8. 105.b
Contrarium vide ibid. num. ſeq. ibid b
Aſſertio vbi facit actum licitum, qui aliàs à iure eſt reprobatus, talis aſſertio non releuat. num. 1. 33.a
Atramenti diuerſitas inducit ſuſpicionem falſi. num. 17. 177.a
Leuem tamen. num. 18. ibid. a
Augmentum dotis efficitur dos. num. 7. 266.b
Si ſit ex parte mulieris. num. 8. ibid b
Augmentum dotis, dos, & donatio propter nuptias, & ſponſalitia largitas, differunt. num. 9. ibid.b
Auri, vel argenti nomine non continentur nummi. num 9. 200.a
Authoritas ſuperioris obligat ſucceſſorem. num. 12. 139.a
Authoritas Epiſcopi ſufficit in compoſitione Decimarum. nu. 13. ibid.b

B

Bald. in Rubr. C. de contrah. empt. num 9 declaratur. nu. 35. 160.b
Bald. in l. finali, C. ſine cenſu, declaratur. nu. 36. ibid.
Bartol. in l. aut qui aliter, in principio declaratur. num. 17. 259.a
Bartol. in l. furioſo, in fine, ff. de re iudicata, declaratur. num. 14. ibid.
Baſtardi an dicantur de domo. nu. 3. 108.a
Beneficio mihi competenti ex perſona tua per te renunciari non poteſt. numero 7. 283.a

Beneficium

Digitized by Google

Beneficium competens per legem fideiuſſori tolli non poteſt. nu. 5. 192.b
Beneficia legis alicui conceſſa, intelliguntur, ſi eis vti voluerit. nu. 3. 282.b
Beneplacitum morte expirat. num. 1. 48 a
Beneplacitum non expirat morte, vbi verſatur fauor publicus. nu. 4. ibid.
Bizochæ præſumuntur religioſæ, quando viuunt more clauſtralium. nu. 7. 197. a
Blanditiæ, an, & quando ſint prohibitæ in titulo ſi quis aliquem teſtari prohibuer. nu 20. 38.a. Et quando permiſſæ, & quibus. nu. 32. 41.a
Blanditiæ cum minis in teſtari volentem, prohibentur. nu. ſeq. 21. 38.b
Blanditiæ nimis exceſſiuæ ſunt ſuſpectæ. num. 22. 39 a
Bona fides licet præſumatur, allegari tamen debet, aliàs obtineri non poteſt. nume. 24. 119.a
Declara vt numeris ſequentibus, vſque in finem. ibid.a.b
Bonæ fidei poſſeſſor non videtur qui officium pietatis non exercet. num. 2. 300. b
Bona dicuntur à beando. num. 4. 309.a
Bona ante Clericatum affecta tranſeunt in Clericum cum onere. nume. 9. 316. a
Bona Clericorum gaudent Priuilegio fori vti acceſſoria. nu. 10. ibid.a
Bona in dubio præſumuntur libera & non feudalia. nu. 37. 64.b
Bulla Sixti ſuper reſiſtentia an fœminas comprehendat. num. 13. 17.a

C

Caducitas odioſa eſt. num. 9. 174.a
In caducitate requiritur declaratio domini directi. nu. 1. 24.b
Declaratio quibus modis fiat. num. 2. ibid b
Calculatio inſtantiæ fieri debet ab vltima comparitione. nu. 2. 115.a
Calumniator præſumitur differens proponere quærelam. nu. 6. 176.a
Canon, Si quis ſuadente Diabolo 17 quæſt. 4 fœminas etiam comprehendit. num. 12. 17.a
Canonico iure cum pupilla contrahere matrimonium tutor poteſt. nu. 18. 212. b
Vnde habet locum ſtatutum de lucro dotis inter eos. num. 19. ibid.b
Capitulum ex parte, de conuerſ. Coniugator. declaratur. nu. 10. 165.a
Capitulum, Ex ſuſcepto, de foro competenti, declaratur. nu. 18. & 19 280 b
Capitulum primum de adulterijs quando locum habeat. nu. 14. 156.b
Cap 1. de confeſſis lib. 6. qualitates & circumſtantiæ. num 63. 55 b
Capitulum, Quorundam, § circa, de elect. in 6. declaratur. nu. 12. 280.a
Capitula inita cum vniuerſitate expirant morte. num. 3. 48.a
Cardinalibus in Conclaui litteræ tranſmitti non poſſunt. num. 7. 229.b
Cariſtia immodica & exceſſiua non attenditur. num. 1. 94.b
Cariſtia exceſſiua quæ ſit. num. 2. ibid.
Diſtinctio in hoc. num. 3. 95.a
Caſtrenſ. conſ. 29. parte 2. declaratur. num. 17. 103.a
Caſus in quibus res aliena venditur ſine vitio furti. num. 3. & nu. 4. 5. 6. 7. 28.b

Cauſa de-

Cauſa deſertionis non eſt ſuper meritis cauſæ, ſed ſuper mera contumacia, & ob id non facit duas conformes num. 7. 213.b
Cauſa Eccleſiaſtica coram Iudice laico tractari non debet. num. 1. 336.a
Cauſa Eccleſiaſtica quæ & qualis ſit. num. 2. ibid.a
Cauſa poſſeſſorij in beneficialibus eſt temporalis. num. 3. ibid.b
Declara primò. num. 4. 348.b
Declaratur ſecundò. num. 5. 348.b
Cauſa finalis eſt quę reſpicit totam diſpoſitionem, & vbique influit. nu. 10. 274. a
Cauſa naturalis & ſanguinis præualet caſu quo plures cauſæ concurrant. nume. 8. 297.a
Amplia tripliciter & pariter ſubamplia vt ibidem numeris quattuor ſequentibus. ibid.b
Cauſa noua in pace, vel fideiuſſione de non offendendo quando allegari poſſit. num. 27. 275.b
Cauſa oneroſa præfertur lucratiua in concurſu eatundem. nu. 9. 2.a
Cauſa ordinaria quando efficiatur ſummaria & duret. nu. 6. 279 b
Cauſa poſſeſſorij eſt læuis præiudicij. num. 9. 312 a
Cauſa omnium bonorum æquiparatur cauſæ vnius Caſtri. nu. 10. ibid.a
Cauſa principalis eſt diuerſa à cauſa appellationis. nu. 3. 279 a
Cauſa ſummaria & executiua habet inſtantiam. nu. 1. 115.a
Cauſæ meri Imperij delegantur quoad cognitionem & definitionem ex cauſa abſentiæ. num. 5. 129 b
Cauſæ meri & mixti imperij non efficiunt delegabiles ex vna delegatione. nume. 7. 279.b
Cauſæ quattuor in ſententia quæ ſint. num. 2. 279.a
Caute negotiandum eſt. num. 5. 1.b
Cautela etiam eſt, vt petatur per familiam aſſociari. num. 13. 153.b
Cautela in caſu propoſito quænam dari poſſit. num. 7. 36.a
Cautela inſolita dolum arguit. num. 29. 286.b
Cautela maior requiritur in magnis quantitatibus. nu. 4. 225.b
Cautio de non offendendo quocumque tempore peti poteſt, Iudicis tamen arbitrio. num. 14. 17.b
Cautius eſt, vt adeatur Iudex ſine præiudicio ab eo qui via facti procedere poterat. num. 11. 153.a
Et poteſt etiam poſt litem conteſtatam. num. 12. ibid.
Cenſus continet duo in ſe, Ius & fructus. num. 15. 248.a
Cenſum fundando ſuper alio cenſu, an ceſſet perpetuitas requiſita à bulla Papali. num. 19 248.b
Cenſus imponi poteſt in bonis fideicommiſſo ſubiectis. nu. 2. 246.b
Cenſus eſt potius fructus, quam res, num. 4. 246 b
Cenſus qua ex parte ſit perpetuus, & qua ex parte non. num. 5. ibid.
Cœptum habetur pro completo quando agitur de iure quærendo. nume. 1. 255.a
Cœptum quomodo, & quando habeatur pro completo. nu. 15. 256.a
Certum per ſe & per relationem, paria ſunt. num 4. 136.a
Cippus domus quid ſit. num. 12. 109.a

Circuitus

Circuitus euitandi ſunt. num. 15. 221.b
Circumſtantiæ l. merito, ff. pro ſocio num 3. 92 b
Citatio ad ſententiam eſt de nouo facienda ſi Iudex tali die non ſederit. num 15. 259 a
Citatio eſt de proceſſu reſpectu Iudicis committentis. num. 17. 202.b
Citatio formalis requiritur. num. 5. 24 b
Citatio requiritur ad obtinendum præceptum iudicis. nu. 106. 59.a
Citatio non comparente firmum manet, & executioni mandatur. nu. 15. 52. a
Citatio requiritur ſi quis adeat Iudicem cum poſſit via facti procedere. num. 3. 152.a
Citatio noua requiritur, ſi actor non compareat, vel illicentiatus recedat. num. 12. 258.b
Citatus ad aliquem actum ſi aliter fiat, actus eſt nullus. nu. 7. 258.a
Clauſula, Amoto quolibet detentore, quid operetur. num. 20. 100 a
Clauſula, Reuocatis in integrum quiequid innouatum fuerit, &c. quomodo intelligatur. num. 21. ibid. a
Clauſula, Appellatione remota quid operetur. nu. 22. ibid. a
Clauſula, Ad omnem enim creditoris voluntatem, quid. nu. 23. ibid. a
Clauſula benè extenſa ex facilitate præſumitur de voluntate partium. numero 26. 67.b
Clauſula Codicillaris præſumitur de voluntate teſtatoris appoſita. nu. 22. 67. a
Clauſula de Stylo omnium Notariorum præſumitur de voluntate partium. num. 23. ibid. b
Et quid in particularis alicuius notarij & loci conſuetudine ſit. nume. 24. ibid. b
Clauſula, Ex quauis cauſa, quid importet. num. 5. 158.b
Clauſula in fine poſita ad qualificandum non refertur ad omnia præcedentia. num. 11. 247 b
Pariter non refertur quando eſt diuerſa ratio. num. 12. ibid.
Vel ſi commodè poteſt, aliàs non. num. 13. ibid. b
Vel ſic referendo, diſpoſitio redderetur inutilis. num. 14. 248.a
Capitula inita cum Vniuerſitate, expirant morte. nu. 3. 48.a
Clauſula in medio poſita, quando referatur ad conſequentia. nu. 4. 195.b
Clauſula in principio poſita multum influit in ſequentes & eas determinat. num. 8. 279.b
Clauſula in termino, pro ſeruato, habitis pro productis, quomodo intelligatur. num. 25. 234 b
Clauſula, Ipſo facto, nullam requirit ſententiam. num. 3. 89.a
Nec requirit proceſſum. num. 4. ibid. b
Et dat fidem teſtibus non iuratis. num. 5. ibid. b
Importat actum abſtractum à mixtura iuris. num. 6. ibid.
Clauſula, Ipſo iure, impedit moræ purgationem. nu. 8. ibid.
Et importat totaliter, nullo extrinſeco operante. num. 9. ibid.
Clauſula Iuſtificatoria non operatur in præcepto prohibitiuo iuxta Marſil. num. 25. 52 b

Clauſula

Clauſula Iuſtificatoria non operatur in præcepto qu d neceſſario grauat. numero 27. 53 a
Clauſula iuſtificatoria non operatur vbi citatio eſt nulla. num. 28. ibid.
Clauſula, motu proprio non afficit ignorantes. numero 10. 188.b
Clauſula, Omni legum auxilio, tollit beneficium Statuti. num. 17. 168.a
Clauſula, Omni meliori modo, in teſtamento operatur licentiam capiendi propria authoritate. numero 11. 121.b
Item ſupplet titulum Inſtitutionis. numero 12. 122.a
Declata vt numero 14. 122.b
Clauſula, pleno iure, in vſufructu vel inſtitutione multum operatur. numero 27 91.a
Clauſula, pleno iure, quid importet. numero 16. 90.b
Importat plenam libertatem. numero 17. ibid.
Clauſula, Pleno iure, quid importet in Inueſtitura. numero 11. 26.a
Quid in Legato, & donatione omnium bonorum. numero 12. ibid.a
Clauſula præcedens eſt maioris virtutis ad terminationem ſequentium, quam è contra. numero 12. 149 a
Clamor quomodo & quando dicatur iuſtum impedimentum teſtandi. numeto 17. 38 a
Clauſula, Si ſua putauerit intereſſe, videtur perſonam habilitare. nume. 76. 57.a
Clauſula, Sine præiudicio, habet vim Clauſulæ, Omni modo meliori. numero 17. 154.a
Clauſula, ſi, & in quantum, conditionem importat. numero 3. 101.b
Clauſula ſummaria dat priuilegium cauſæ. numero 14. 280.a
Clauſula, titulo putæ, & meræ donation. &c. importat inter viuos. numero 14. 216 a
Vel fiat mentio hæredum ex parte donatarij. numero 15. ibid.a
Niſi vrgentiores probationes ſint in contrarium. numero 16. ib.d.a
Clement. Cauſam. de elect. declaratur. numero 28. 190.a
Clericus citari poterit coram Iudice Laico ſi ſua putauerit intereſſe ad teſtamentum inſinuandum. numero 71. 56.b
Clericus citari poteſt coram Iudice Laico in confectione Inuentarij ſi ſua putauerit intereſſe. numero 72. 56 b
Clericus citatus coram Iudice laico ſi ſua putauerit intereſſe poteſt petere cauſam remitti. numero 73. ibid. b
Clericus citatus ſi ſua putauerit intereſſe, addita Clauſula comminatoria, reddit eum comparentem neceſſarium. numero 74 declaratur num. ſeq. ibid. b
Clericus citatus ſi ſua putauerit intereſſe, non comparendo non efficitur contumax. numero 79. 57.a
Nec contra eum executio fieri poteſt. numero 80. ibid.a
Auditur poſt mandatum de immittendo etiam non refectis expenſis. numero 81. ibid.b
Clericus dicitur vſufructuarius in vita. numero 2. 138 b
Clericus dicitur vſuarius in morte. numero 3. ibid.
Clericus inter agnatos connumeratur. numero 3. 315.b

Clerici in patrimonialibus non gaudent priuilegijs Eccleſiæ.nu.6. 316.a
Clericus tutor an dari poſſit à Iudice laico.num.20. 46.b
Clerico interdicitur allocutio, & tranſmiſſio litterarum ad matronas. numero 6. 229 b
Coactus à iudice præſentiam actui præſtare, ſibi non præiudicat, num.11. 305.b & vide infra ſub finem caſus,num.21. 306 b
Coactus per Statutum aſſiſtere actui,ſibi non præiudicat.nu.15. 306.a
Declara data ſcientia ſtatuti.num.16. ibid a
Quæ in dubio præſumitur.num.17. ibid.b
Declara ſecundò, quando conſtat compromittentes habuiſſe reſpectum ad Statutum.nu.18. ibid.b
Quod in dubio præſumitur.num 19. ibid.b
Cognita per vim non dicitur meretrix,nec infamis.num.5. 307 b
Declara,vt ibi ex Iure Canonico.num.6. ibid.b
Cohæres vnus depoſitum exigens à depoſitario poſtea effecto non ſoluendo,non tenetur cohæredi negligenti petere ad habitorum ſuaque diligentia receptorum communicationem.num.37. 264.b
Commiſſio citationis eſt ſententia interlocutoria.num.15. 202.a
Commodatarius offerendo boues æquè idoneos,excuſatur,& auditur. numero 7. 11.b
Compendioſa facta pleno iure,an matrem excludat.num.24. 90.b
Compendioſa facta verbis directis matrem excludit.num.22. 81.b
Quid in dubio,vide ibid.num. ſeq. b
Compoſitio ſuper Decimis valet in facto incerto.num.11. 139.a
Compromiſſum inter coniunctos non poteſt peti publicatis atteſtationibus.numero 1. 240.a
Declara quando ſint claræ aliàs non.num.2. ibid.a
Declaratur ſecundò niſi petatur ab eo in cuius fauorem cantent atteſtationes.numero 3. ibid.b
Declaratur etiam in dubio in caſu mixto.num.4. ibid.b
Compromiſſum generale reſtringitur ad ea de quibus eſt lis, vel præparatio eius.numero 11. 125.b
Communis error facit Ius.numero 7. 188.b
Communem non ſufficit eſſe rem,niſi in illa ſint ſocij.num.23. 7.b
Communicatio bonorum,quomodo,& quando inter cohæredes facienda, vel non facienda ſit.numero 36. 264.b
Communitas recipiendo iuxta tranſactionem Syndici ratificat. nume.19. 140.a
Conciliatio opinionum in caſu Deciſ.3.videatur.numero 11. 9.b
Conceſſo molendino veniunt molæ,Cluſæ, & ius aquæ.num.14. 256 a
Concluſio quòd in conditione poſiti non cenſeantur vocati, non habet locum in legatis.numero 1. 129.a
Declaratur rex Beroo, in puris & meris legatis ſecùs in inſtituto in re certa & ibi contrarium verius.numero 2. ibid.a
Conditio indebiti datur contra eum cui facta eſt ſolutio.numero 1. 317.a
Conditio appoſita in inſtitutione cenſetur repetita in legato ſequenti. numero 10. 280.a

Conditio,

Conditio,& grauamen de legitima reijcitur.numero 1. 184 a
Etiam ſi conditio ſit merè poteſtatiua.numero 2. ibid.a
Ratio,quia moriendo ante declarationem non tranſmitteret.nu. 3. ibid.a
Limitatur in grauamine iniuncto venientibus ab inteſtato.nu.4. ibid.b
Declaratur duobus concurrentibus,& non aliter.numero 5. ibid.b
Conditio habetur pro impleta,ſi non ſtet per implere debentem. nume. 16.
Conditio implendi non eſt parte contenta.numero 12. 174.a
Conductor ſoluens pro qualibet rota modios tot, ſi altera rota augeatur, non tenetur.numero 2. 186.a
Conductor tenetur ad refectionem mancamentorum futurorum.num.25. 100. a
Confeſſio facta abſenti non probat.numero 1. 227.b
Etiam ſi eſſent mille teſtes hoc deponentes.numero 2. ibid.b
Idque in foro conſcientiæ ſenſit Bartolus verum.numero 3. ibid.b
Confeſſio facta pro exoneratione Conſcientiæ plenè probat, nec reuocari poteſt.numero 4. ibid.b
Confeſſio facta in inſtrumento reuocatur prætextu erroris.nu. 37. 53.b
Confeſſio Iudicialis per iracundiam facta non probat.nu. 14. 124.b
Confeſſio iurata in teſtamento valet, ſi teſtamentum non deficiat in ſubſtantia,vel perſona teſtatoris numero 12. 228.b
Confeſſio facta in teſtamento inter perſonas prohibitas valet, ſi eſt veriſimilis vbi videatur exemplum numero 13. ibid.b
Confeſſio etiam talis in teſtamento facta probatur per duos teſtes. num. 14. ibid. b
Confeſſio per modum voluntariæ Iuriſdictionis,eſt donatio nu. 4. 162.a
Confeſſio procuratoris cum fraude,domino non præiudicat.nu. 15. 163.a
Confeſſio procuratoris reuocari poteſt etiam non docto de errore. nu. 17. 166. a
Declara primo, vt ibi.numero 18. ibid.a
Declaratur ſecundo.numero 19. ibid.a
Confeſſio procuratoris nocet domino in actu contentioſæ Iuriſdictionis. numero 11. 162.b
Idem in confeſſione tutoris,& curatoris.numero 12. ibid.b
Confeſſio procuratoris per modum voluntariæ Iuriſdictionis domino non præiudicat numero 1. 162.a
Confeſſio procuratoris etiam geminata,reuocari poteſt.nu. 20. 163.a
Etiam poſt ſententiam in ſecunda inſtantia.numero 21. ibid.b
Declaratur in principali,ſecùs in ceſſionario.numero 22. ibid.b
Etiamſi in ſcriptis redacta ſit.numero 23. ibid.b
Confeſſio procuratoris non nocet domino in alio iudicio.num. 24. ibid.b
Nec inter alias perſonas etiam de mandato domini facta. numero 25. ibidem.b
Confeſſio procuratoris non poteſt reuocari ſecuta ratificatione. nume. 26. ibid. b
Et quid in confeſſione procuratoris emanata de mandato. nu. 27. ibid.b
Et quid in iurata;numero 28. ibid.b
Et quid rei euidentia,& veritate repugnante.numero 29. ibid.b

Digitized by Google

Confeſſio procuratoris vera non nocet domino quo minus appellare poſſit,nec tollit ſibi remedium appellationis.numero 30. 164.a
Confeſſio ſpe futuræ numerationis habet exceptionem non numeratæ pecuniæ.numero 6. 228.a
Limita in confeſſione facta in mortis articulo pro exoneratione conſcientiæ.numero 7. ibid.a
Confeſſio ſine cauſa,non valet.numero 8. ibid.a
Limita pro exoneratione conſcientiæ.nu.9. ibid.a
Confeſſio pro exoneratione conſcientiæ,tertio non præiudicat. nume. 10. ibid a
Confeſſio tutoris nocet pupillo de Communi practica.num. 10. 60.a
Confeſſio Tutoris non nocet pupillo.num. 1. 59.b
Confeſſio tutoris non nocet pupillo,ſi mater eſt.num.6. 60.a
Confeſſiones repugnantes inducunt ſuſpicionem falſi nu.19. 177.b
Confeſſus verè non appellat.num 10. 247.a
Confideiuſſor ex tribus ſoluendo,habet actionem in ſolidum contra alios. num 2. 221.a
Confideiuſſor habet actionem in ſolidum contra alium,ſi principalis debitor ſit non ſoluendo,aliàs pro rata tantum.nu.16. 222.a
Confideiuſſor habet actionem contra alium pro rata.num 6. 221 a
Conformes dicuntur ſi ſuper eodem capitulo ferantur.nu.1. 213.a
Congregatio amicorum,& beneuolorum item licita eſt pro rerum ſuarum defenſione.num.14. 274 b
Coniecturæ quæ ſint,vel ex legalitate iurantis patebit,vel ex dolo præſumpto debitoris.num 5. 30.a
Conſanguineus poteſt de facto eripere puellam de manibus tutoris ſuſpecti.numero 15. 320.a
Conſanguineo ſi legatum factum fuerit eccleſiaſticæ perſonæ vt legatum perſonæ contemplatione non eccleſiæ eius factum cenſeantur,ſe conſanguineum vt probet neceſſe eſt.num.29. 300.a
Conſanguinitas præfertur in legato titulo Eccleſiæ.nu.14. 398.a
Conſenſus ad integrandam perſonam requiritur ab initio.nu.21. 193.b
Idem in conſenſu proximiorum in contractibus mulierum.nu.22. ibid.b
Conſenſus in electionibus requiritur in actu.nu.23. 194.a
Conſenſus ad confirmandum dicitur perfectio actus.num.25. ibid.a
Conſenſus ſequens non nocet fideiuſſoribus in actu ab initio nullo. numero 18. 193.a
Conſenſus adhibiti multiplex diſtinctio.nu.n.20. 193.b
Conſenſus interpoſitio in actu qualiter probetur.num.26. 141.a
Conſentiens tacitè in aliquo actu Iudiciali,non contradicendo, vel in aliquibus actibus,non tamen cenſetur conſentiſſe in alijs quin eis contradicere poſſit,num.19. 154 a
Conſentiens verbis generalibus non præſumitur ſibi voluiſſe præiudicare.numero 31. 126 b
Conſilium Romani 193.declaratur.num.14. 79.a
Conſil.Romani 134 num 4.declaratur.num.21. 207 a
Conſortes litis an habeant mandatum ad inuicem.nu 21. 7.b

Et quo-

Et quomodo agere poſſit quilibet re exiſtente diuiduа ante litem conteſtatam.num.22. ibid.b
Conſpirationes, machinationes, & ſimilia inter præſentes de facili concluduntur.num.3. 229 b
Conſtitutio impediens exactionem eſt exorbitans & reſtringenda.num.5. 95 b
Conſtitutio imponens pœnam committenti violentiam, fœminam etiam comprehendit.num.10. 17.a
Conſtitutio ligat ante promulgationem concurrente fraude.nu.6. 170 b
Declaratur verum in contractibus bonæ fidei.nu.7. ibid.b
Quid in foro conſcientiæ.num.8. ibid.b
Quid apud Paganos.num 9. 171.a
Declaratio ſecunda, vt Conſtitutio liget ante promulgationem.nume.10. ibid.a
Declaratur tertio.num.11. ibid a
Conſtitutio maſculum requirens vel nominans, facit ratione frequentioris vſus.num.7. 16.b
Conſtitutio non ligat etiam ſcientes, ante promulgationem.nu.3. 170.b
Conſtitutio principis non debet eſſe eluſoria. num.3. 33.b
Conſtitutum non operatur ſi ſequatur alia actualis traditio.num.8. 309 b
Conſtitutum tollit tranſlationem dominij in pacto de non alienando. numero 30. 91.b
Declara vt ibi.num.31. ibid.b
Conſtituens ſi ſpolietur ante ratificationem, non agit ſpolio.nu.1. 231.b
Conſuetudo bonam fidem inducit.num.9. 269.a
Conſuetudo excuſat à pœna.num.5. 33 b
Declaratur primò.num 6. 34.a
Declaratur ſecundò.num.7. ibid.a
Declaratur tertiò.num 8 ibid.b
Conſuetudo iniuſta non excuſat in foro conſcientiæ.num.1. 267.b
Et ibi videantur Caſus plures in quibus conſuetudo nec à pœna excuſat, num.ſeq. b
Conſuetudo laicorum non ligat Clericos.num.1. 315.b
Conſuetudo non excuſat in contractibus illicitis à reſtitutione male ablatorum.num.11. 269.a
Conſuetudo non excuſat in prohibitis iure diuino, declarando vt ibi. numero 12. ibid b
Conſuetudo blaſphemandi non excuſat.num.13. 269 b
Declara vt ibi, quod non in totum excuſet, ſed in parte tantum vt pœna mitigetur.num.14. ibid.b
Quid in homicidio.num.15. 270.a
Conſuetudo an excuſet à pœna falſitatis.num.16. ibid.a
Conſuetudo iniuſta non tollit actionem iniuriarum.num.17. ibid.a
Declara vt ibi, id verum, quando talis conſuetudo repugnaret iuri gentium.num.18. ibid.a
Declara ſecundo, niſi talis conſuetudo ex certa ſcientia fuerit inducta. numero 19. ibid.a

Conſuetudo reprobata non excuſat. num. 20. ibid. a
Conſuetudo inducens peccatum etiam licèt veniale non excuſat. num. 21. ibid. a
Conſuetudo præbens materiam delinquendi non excuſat. nu. 22. ibid b
Conſuetudo contra publicam honeſtatem non excuſat. nu. 23. ibid b
Conſuetudo vt minor vigintiquinque annis habeat vocem in Conſilijs publicis, non valet. num. 4. 70. a
Conſumptum dicens probare debet. num. 2. 75 a
Contractus ad menſuram, quomodo & quando reputatur conditionalis, vel non. num. 14. 10. a
Contractus cum aliquo vigore vnius mandati, quod non habebat, poterit agere vigore alterius mandati, quod non habebat. num. 1. 164 b
Contractus conditionalis eſt perfectus quoad pœnitentiam. nu. 10. 107. a
Contractus conſecutiuè veniens non attenditur ſed principalis. nu 9. 71. b
Contractus etiam matrimonij non prohibetur cum tutore ficto, vel alio negotiorum geſtore cum pupilla. num. 16. 212. a
Contractus in tertij arbitrium remanet in robore ſuo in pretio numerato. numero 13. 107 b
Contractus primus attenditur non ſecundus quando eſt vnum factum & vna obligatio. num. 5. 71 a
Contractus ſequens regulatur à primo. num. 11. 71 b
A verbis Contractus non eſt recedendum. num. 1. 214 b
Ex Contractu conditionali non agitur ante purificatam conditionem. nume. 7. 107. a
Contractus celebrari poſſunt vſque ad extremum vitæ ſpiritum. nume. 6. 215. a
Contractus correſpectiui pro vno reputantur. num. 2. 243. b
Contractus duobus exiſtentibus ſi alter illorum occultetur pro vno reputantur. num. 7. 71. b
In contractibus ex verbis contrahentium interprætandis attenditur veriſimile. num. 23. 159 b
Contrahens in cauſam propoſitam, videtur contrahere nomine proponentis. num. 4. 198. b
Contrahens cum aliquo, debet perquirere conditionem ipſius nu. 2. 1. b
Contrectatio quid ſit. num. 2. 28. b
Contributio inter ſocios quando facienda. num. 31. 263. b
Contumacia procuratoris nocet in his quæ ſunt grauioris præiudicij. numero 31. 164 a
Contumax in proſequendo à cauſa cecidiſſe videtur. num. 3. 213 b
Conuentus inſolidum ex cauſa lucratiua, petit excuſſionem ſumptibus ſuis. numero 11 221. b
Conuerſatio aſſidua amicitiam auget & conſeruat. nu. 17. 298 b
Copia hominum præſumitur coram Iudice. num. 2. 77. b
Idem coram Epiſcopo. num. 3. ibid.
Corpora mille perire melius eſt quam vnam animam. nu. 12. 214 a
Creditor ex cauſa onerosa præfertur lucratiuo ambobus concurrentibus. numero 9. 309 b

Digitized by Google

Creditor cenſuarius ſuper ſuo credito cenſus an cenſum conſtituere poſſit. numero 20. 248.b
Creditor compellitur recipere pignus æquè idoneum. nu. 3. 142.a
Creditor cogitur recipere in alia moneta, ſi damnum non patiatur. nu. 4. 142.a
Creditor conſentiendo pignus vendi ſibi præiudicat. num. 7. 305.a
Et procedit in omni actu per quem dominium transfertur, etiam per viam vltimæ voluntatis. num. 8. ibid.a
Creditor debet cedere ius quòd habet eo modo quo habet. num. 1. 221.a
Creditor non cogitur nouare debitorem. num. 12. 11.b
Creditor non præſumitur contemnere exactionem ſui crediti, vel quod ſuum eſt iactare. num. 13. 114.a
Creditor via directa non poteſt agere niſi contra obligatum. nu. 2. 128.a
Creditore inuito aliud pro alio ſolui non poteſt. nu. 9. 11.b
Creditoribus exiſtentibus eiuſdem qualitatis, & conditionis, ſi ſolutio facta ſit poſteriori, an prior auocare poſſit. nu. 23. 270 b
Creditoribus ſuccurritur contra donatarium omnium bonorum ante debiti contracti. nu. 7. 1.b
Culpa videtur effici leuior in foro conſcientiæ ſtante conſuetudine. numero 6. 268.a

D

Damnatus ad mortem non poteſt teſtari ad pias cauſas. nu 6. 20.a
Fallit pro incertis & maleablatis. nu. ſeq. ibid.
Damnum in fabricando in pariete communi dupliciter conſideratur. numero 6. 231.a
Debitor ex cauſa lucratiua ſoluendo totum non repetit. nu. 7. 221.b
Debitor ex cauſa lucratiua non excipit cedi actiones. nu. 8. ibid.b
Debitor liberatur æquè idoneum dando ſi ſimus in fideiuſſore dando. numero 13. 12.a
Debitor excuſatur offerendo fideiuſſori pignora, vel conſeruationem indemnitatis in debito non liquido. nu. 14. ibid.a
Debitor in debito liquido debet præciſe ſoluere. nu. 15. ibid.b
Debitor licitè præſcribit non data interpellatione, & ſine appoſitione certæ diei. num. 3. 190.b
Debitor offerendo pignus æquè idoneum, excuſatur. nu. 3. 11.a
Debitor ſi ſoluit meo negotiorum geſtori, ratificare poſſum, nec ille pœnitere poteſt. nu. 10 192.b
Debitor reſpectu fideiuſſoris eſt ſicut filius reſpectu patris. nu. 11. ibid.b
Debitori delegato inhiberi poteſt ante ſcientiam, vel intimationem. numero 14. 193.a
Debitis diuerſis exiſtentibus ſi pluribus debeantur, tunc non tenetur vnus creditor alteri communicare. nu. 38. 264.b
Decimas non ſoluens ſtante conſuetudine excuſatur. nu. 4. 268.a
Decij conſilium 472 declaratur. nu. 12. 200 b
Decretum Iudicis tollit ſuſpicionem fraudis. nu. 5. 215.b

Digitized by Google

Declaratio an requiratur ſtante Clauſula, Ipſo iure, vel ipſo facto. num. 8. 25. a
Declaratio mutationis poſſeſſionis fieri poteſt verbis & factis. nu. 26. 63. a
Declaratio an retroirahatur. num. 14. 27. b
Declaratio ad l. 1. C. quorum bonorum, in materia probationum. num. 19. 314. a
Sub declaratione, in fauorabilibus tantum. nu. 20. ibid. a
Declaratio ad principalem Concluſionem caſus Deciſi 25. numero videtur. num. 12. 71. b
Declaratio pœnalis non retrotrahitur ad præterita. num. 3. 16. a
Declaratoria requiritur in his quæ fiunt ipſo iure. nu. 100. 58. b
A declaratoria datur appellatio. nu. 7. 25. a
Defenſioni cuicunque quouis modo ſibi competenti nemo præſumitur velle renunciare num. 14. 230. b
Defenſiones Reo neutiquam ſunt denegandæ præſertim illi qui ſub ſpe impunitatis faſſus fuit delictum à ſe perpetratum. nu 30. 286. b
Defectus ſolemnitatis & formæ inducit delictum & malam fidem. nu. 2. 33. b
Defunctorum voluntates poſſunt quandoque eſſe in ſuſpenſo. nume. 10. 205. b
Defunctorum voluntates non debent ſtare in ſuſpenſo. nu. 3. 204. b
Delictum præſumitur commiſſum in ſtatu ipſiuſmet furoris, & non tempore quo habebat dilucida interualla. num 1. 68. a
Depoſitum dicitur in fraudem paulo ante reformationem. nu. 5. 170. b
Depoſitum poſt moram cedit damno debitoris. nu. 1. 170. a
Depoſitum dicitur in fraudem dato fumo mutationis monetæ. nu. 2. ibid. a
Deo contumelia eſt donum de vili materia. nu. 3. 296. b
Dictio (alias) eſt repetitiua, & includit. nu. 31. 150. b
Dictio etiam implicat idem in contrario. nu. 1. 93. b
Dictio (etiam) quid importet vſque ad nu. 8. nu. 6. 158. b
Dictiones tam, & quam, faciunt incluſionem applicatorum. nu. 2. 147. b
Dicens amico, tu es dominus omnium meorum, non dicitur donare. numero 20 125. b & vide infra num. 33. 127. a
Dies obſeruare in medendo vel ſeminando an liceat. nu. 13. 214. b
Dierum tranſplantatio eſt error, non dolus. nu. 23. 178. a
Differens proponere querelam, præſumitur calumniator. nu. 6. 176. a
Diffidens de iure ſuo debet dimittere rem quam habet. nu. 65. 56. a
Dilatio abſenti non currit niſi à die notificationis. num. 6. 188. b
Dilatio abſenti notificanda eſt. num. 6. 258. a
Dilatio ad producendum Inſtrumentum comprehendit Apodiſſas. num. 5. 132. a
Dilectio teſtatoris multum operatur. nu. 3. 251. b
Diſpoſitio Auth. Ex cauſa, C. de liber. præterit. an habet locum in legatis pro incertis & male ablatis, & diſtinctio DD. ibid. nu. 3. 19. b
Diſpoſitio Authent. Ex cauſa, procedit in matre præterita. numero 34. 82. b
Diſpoſitio Caſus l. Si conſtante, §. fin. ff. ſolu. matrim. remittitur Iudicis arbitrio

Digitized by Google

bitrio.num.16. 17.b
Diſpoſitio l. vnicæ, C. de raptu virgin. in muliere procedat Iudicis pariter arbitrio relinquitur.num.17. ibid.b
Diſpoſitio etiam generalis, intelligitur de merentibus non indignis. numero 16. 301.b
Diſpoſitio generalis non comprehendit actum iuratum.nu.1. 233.b
Diſpoſitio hominis non reſtringitur de habilitate.nu.27. 160.a
Diſpoſitio intelligitur ne quis indebitè damnum patiatur.nu.16. 159.a
Diſpoſitio generalis continens extenſionem intelligitur ſine præiudicio tertij.num.17. ibid.b
Diſpoſitio legis hac conſultiſſima,§.ex imperfecto non procedit inter liberos naturales num.6. 23.a
Diſpoſitio l.omnes, C. de præſcript.30 vel 40.annorum,non includit beneficium reſtitutionis in integrum.nu.3. 120.b
Diſpoſitio l.1 C.ſi quacunque,quomodo procedat.nu.8. 108.b
Diſpoſitio l.ſi conſtante,extenditur ex cauſa æquitatis.nu 9. 130.a
Diſpoſitio l.ſi quis in tantam, C. Vnde vi.an procedat in putante ſibi licere,num.17. ibid.b
Diſpoſitio l. Si vnquam, C. de reuoc.donat.non procedit in Legatis pro incertis,& male ablatis.nu 8. 20.b
Diſpoſitio l. cum auus, ff. de condit. & demonſtr. non procedit in Legatis pro incertis & malè ablatis.num.9. ibid.b
Diſpoſitio quælibet intelligitur rebus ſic ſtantibus.nu.4. 42.b
Diſpoſitio reputatur fauorabilis, quando teſtator vult excludere maſculos propter fœminas.nu.8. 183.b
Diſpoſitio teſtatoris non debet eſſe eluſoria.nu.14. 206.a
Diſpoſitio teſtatoris regulatur à veriſimili.num.2. 42.b
Diſpoſitum in creditoribus hypothecarijs habet locum in priuilegiatis. num.18. 262.b
Diuiſio de facili probatur.num 13. 295.a
Diuiſio facienda eſt ſorte.nu.1. 333.a
Vel facienda ab habente maiorem partem.nu.2. ibid.a
Vel ab habente loca contigua.nu.3. ibid.
Vel ab Eccleſia.num 4. ibid.
Vel à fiſco.num 5. ibid.
Vel à minore natu.num.6. ibid.b
Vel Iudicis officio.num 7. ibid.b
Et quid ex magis Communi de Iure Ciuili.num.8. ibid.b
Quid item de iure Canonico.nu.9. 334.a
Et quid ſi partes fiant arbitris electis.num.10. ibid.a
Doctori de conſuetudine atteſtanti creditur.nu.8. 200.a
Dolus an requiratur in Titulo, Si quis aliquem teſtari prohibuerit. nu.30. 40.a
Dolus eſt tacere exprimenda.nu.12. 2.b
Dolus futurus remitti non poteſt.nu.2. 35.a
Declara vt ibi.num 3. ibid.b
Declaratur ſecundo.num.4. ibid.b

Dolus

Dolus præſumitur vbi non eſt præſentia proximiorum. nu. 3. 271.a

Dolo carere non dicitur qui tacet aliquas qualitates quas ſi expreſſiſſet alium in eius ſententiam non traxiſſet nu. 27. 286.a

Vt pariter & is dolo carere non dicitur qui aliquem de iuribus ſibi competentibus non reddit certiorem, num. ſeq. ibid. b

Qui ſine dolo deſijt poſſidere ad nihilum tenetur. num. 14. 262.a

Dolo deſinens poſſidere qua actione conueniatur vide declarationem ibid. num. 5 261.a & ſub declarationes infra, nu. 11. 12. & 13. ibid. b

Dominus directus impedit melioramenta amoueri, ſi offerat Emphyteutæ quod ab alio habiturus erat. num. 8. 11.b

Dominus non tenetur ex mutuo facto colono ſuo. nu. 3. 317.b

Dominus ſciens cauſam agi per falſum procuratorem ſibi præiudicat. numero 5. 78.a

Dominus ſerui cogitur vendere portionem ſuam quam habet in ſeruo fauore libertatis. num. 11. 73.b

Dominus tenetur ex contractu procuratoris, vel negotiorum geſtoris, ſi in eius rem verſum ſit. num. 9. 318.a

Aliud eſt eſſe dominum, aliud haberi pro domino. nu. 8. 247.a

Domicellus recipiens aliquem ſub protectionem ſuam, ad quid teneatur. num. 1. 273.b

Dominium quando transferatur ex contractu conditionali. nu. 13. 10.a

Domus verbum quid contineat in ſubſtitutionibus inſtitutionibus & legatis. num. 1. 108.a

Quid in legato alimentorum. nu. 2. ibid.

Quid in naturalibus tantum. num. 4. ibid.

Quid in natis ex Baſtardis. num. 5. ibid.

Quid in materia fauorabili. num. 6. ibid. b

Quid de conſuetudine. num. 7. ibid. b

Domus appellatione quid contineatur in reſpicientibus nobilitatem. numero 10. ibid b

Quid ad conſeruandam agnitionem. num. 11. ibid. b

Domeſtici ſunt idonei teſtes ad probandum ſupellectilia, & alia domeſtica. numero 10. 232 b

Donatio à filio in patrem firmatur iuramento. nu. 10. 167.b

Donatio adhuc eſt pura ſi merita exprimantur in genere tantum. num. 19. 220.a

Et dicitur ob cauſam ſi exprimantur in ſpecie, non obſtante Clauſula, Titulo puræ, meræ, &c. num. 20. ibid.a

Donatio ante nuptias appellatur varijs modis. nu. 2. 266.a

Nec differt nomine & ſubſtantia à Dote. nu. 3. ibid.a

Et ſunt communicata inuicem priuilegia. nu 4. ibid.a

Et ſoluto matrimonio redit ad virum vel eius hæredes. nu. 5. ibid.a

Niſi aliter conuentum ſit inter coniuges per pactiones initas. nu. 6. ibid.a

Donatio cauſa mortis an ſit, dicēdo, vtere rebus meis poſt mortem meam. numero 13. 216.a

Donatio cur inſinuetur excedens ſummam quingentorum. nu. 25. 325.b

Donatio facta Ambaſciatoribus & Legatis, ipſorum ne ſint donata, an domini a

mini a quo ablegati fuerint.nu.26. 299 b
Donatio inter virum & vxorem non tollitur generali hypotheca.num.16. 219 b
Donatio non eſt cauſa mortis,niſi mortis mentio fiat.nu.5. 215.a
Etiam ſi fiat ab infimo,num.7. ibid a
Donatio nō eſt cauſa mortis ſi eius mentio fiat demonſtratiuè.nu.9.ibid.a
Donatio dicitur inter viuos, licèt fiat mentio mortis attenta prima cauſa. numero 10. ibid.b
Donatio omnium bonorum præſumitur cauſa mortis, ſi eius mentio fiat. num.17. 216 a
Donatio eſt inter viuos,vbi fit mentio meritorum.nu.18. ibid.
Vel ſit appoſita Clauſula,Omni modo meliori.nu.19. ibid.
Vel non ſit facta mentio mortis ſpecificè.nu.20. ibid.
Vel ſit dictum irreuocabiliter.num.21. ibid.b
Vel pactum ſit de non reuocando.num.22. ibid.b
Vel vbi reſeruatio facta fuerit multorum bonorum,vel inſinuata.num.23. ibid. b
Vel vbi eſt appoſita Clauſula Conſtituti.num.24. ibid b
Donatio inter viuos qualiter fiat,& qua forma verborum.num.25. ibid.b
Donatio præſumitur inter matrem & filiam.nu.4. 191.a
Donatio propter nupt.hodie non eſt in vſu.nu.11. 266.b
Donatio quæ verè & propriè non dicatur.nu.24. 210.a
Donatione omnium bonorum an reuocetur legatum pium.num.1. 218.a
Donatione omnium bonorum,non reuocatur legatū pium.nu.15. 219.b
In donatione ob cauſam,vt ſit propriè donatio,quid attendatur. & nume. ſeq. numero 21. 220.a
Et poteſt dici lucratiua.num.23. ibid.a
Donationes vt plurimum fiunt ſecreta,& etiam à coniunctis ignorantur. num.13. 2.b
Donatarius capiens poſſeſſionem propria authoritate eſt prædo. nume.12. 331. b
Donatarius non admittitur ad probandum contra emptorem, qui poſt donationem emerat.num.10. 2.b
Donatarij vtilitate præſuppoſita exurgit præſumptio factæ ratificationis. numero 19. 233.a
Donatarium omnium bonorum non teneri ad debita perſoluenda. nu.3. 309 a
Donans bona ſua remanet dominus ad effectum diſponendi, adhuc traditione non ſecuta.num.7. ibid.b
Dos condecens ſtupratæ quæ ſit.nu.15. 156.b
Dos eſt quid vniuerſale.num.2. 93.b
Dotis in cauſa proceditur de bono,& æquo.num.2. 323.a
Dotes taxatæ augeri poſſunt,etiam ſi dotium augmenta facienda eſſent ex bonis fideicommiſſo ſuppoſitis.num.1.42.a. vide infra.nu.8. 44.a
In dubio pro iudice præſumitur,quod iuſta iubeat.nu.13. 305.b
Dubitans de mandato,gerendo acta,non præiudicat domino.nu.10 198 b
Duo vbi propter vnum ibi vnum.nu 8. 71 b
Ecclesia

E

ECcleſia dicitur cultrix, & auctrix iuſtitiæ, & non patitur aliquid contra iuſtitiam fieri contra ſe, vel alium. nu. 2. 241.a
Eccleſia non habet rugam neque maculam. num. 3. ibid.a
Eccleſia & libertas idem ſunt. num. 9. 218.b
Eccleſia nihil habet à ſuo poſſeſſore, cui non ſuccedit per ſententiam. numero 1. 138 b
Eccleſiæ non eſt fauendum, vt alij fiat iniuria. nu. 5. 241.b
Nec ſub colore ne damnum ipſa eccleſia patiatur. nu. 6. ibid. b
Eccleſiæ vel pio loco incumbit onus probandi eius intuitu factum. nu. 7. 297.a
Quicquid ædificatur ipſo ſolo cedit. nu 6. 73.a
Electione deuoluta ad Capitaneum quæ Ciuibus competebat adſtrictis ad electionem de certo loco, de eodem numero loco Capitaneus eligere tenetur. numero 23. 281.a
Eleemoſinam licèt petere à peccatore. nu. 11. 224.a
Eligens viam Statuti, non poteſt redire ad Ius Commune. nu. 18. 154.a
Electa vna via, non licèt redire ad aliam nu. 1. 152.a
Emens doloſè à bonæ fidei poſſeſſore, tenetur. nu. 17. 262 b
Emens mala fide bona Eccleſiæ, cõtra quem habeat regreſſum. nu. 15. 29.b
Emens quia vidit cariſtiam anni ſequentis, an puniri poſſit. nu. 12. 171.a
Emens rem furtiuam cum proteſtatione pro domino, non per hoc excuſatur. num. 6. 1 b
Emens rem vacantem capere poteſt propria authoritate. nu. 22. 332 b
Emptor accipiens poſſeſſionem rei venditæ inuito venditore, prædo eſt. num. 8. 331.b
Emptor accipiens poſſeſſionem rei venditæ inuito venditore non eſt fur. num 9. ibid. b
Amplia, vt ibi, etiam ſi titulus ſit inualidus. nu. 10. 331.b
Emptor capiens poſſeſſionem propria authoritate, non vſucapit. numero 11. ibid.b
Emptor an agat ſi in inſtrumento dictum ſit, ſi aliqua lis moueatur. numero 10. 237 b
Emptor an agere poſſit, ſi ſimpliciter dictum ſit quòd ſtatim lite mota recuperet precium nu. 8. 237 b
Emptor capiens poſſeſſionem rei venditæ inuito venditore ſine violentia, non cadit à iure ſuo, ſed tenetur ad reſtitutionem. nu. 6. 331.b
Emptor feudi Cenſuarij qui extinguere promiſit infra certum tempus, an conueniri poſſit à fideiuſſore cenſus moleſtato. nu. 11. 128 b
Emptor ille ab Eccleſia præfertur qui primo habuit titulum licèt alter poſtea poſſeſſionem. nu. 4. 241 b
Emptor non poteſt agere de euictione, niſi re effectualiter euicta. num. 5. 237.b
Aut ſaltem lata ſententia. num. 6. ibid.b
Emptor non tenetur exburſare facto ſequeſtro. num. 2. ibid.

Emptor

Emptor occupans cum violentia poſſeſſionem, eſt inuaſor. nu. 13. 331.b
Declara, vt ibi numero 14. 332.a
Emptor ſi in termino conuento non ſoluat, vel offerat pretium, venditio reſcinditur. numero 11. 197.b
Emphyteuſis conceſſa alicui pro ſe & filijs, non comprehendit Baſtardos. numero 7. 23.a
Emphyteuta deficiens in minimo, cadit à iure ſuo. numero 8. 174.a
Emphyteuta ex defectu vnius nummi, cadit ab emphyteuſi. nu. 2. 242.b
Emphyteuta imponit cenſum domino inuito. numero 1. 246.b
Emphyteuta poteſt impunè pignorare, & hypothecare, etiam domino inrequiſito. numero 4. 288.a
Emphyteuta Eccleſiæ vigore Hypothecæ conueniri poteſt coram Iudice laico. numero 5. ibid.a
Emphyteuta vſque ad quod tempus poſſit moram purgare. nu. 13. 26.b
Emphyteutæ competit ſpolium, ſi ſine declaratoria Iudicis expellatur. numero 6. 24.b
Ens eſt verbum omnium latiſſimum & ampliſſimum. numero 22. 126.a
Enſibus imperfectis non competit forma. num 10. 255.b
Epiſcopus abuſiuè dicitur in terris Turcarum. numero 5. 252.b
Epiſcopus ex iure deuoluto ad diſtribuendum inter pauperes, non poteſt mutare formam datam à teſtatore. numero 20. 280.b
Epiſcopus conferens ex iam deuoluto habet quattuor menſes prout Laicus. numero 21. 281.a
Epiſcopus iurat non loqui, nec litteras tranſmittere in præiudicium Sedis Apoſtolicæ. numero 8. 230.a
Epiſcopalis dignitas liberat à patria poteſtate. numero 2. 282.b
Epiſcopatum habens limitatum, aucto ſtatu non augetur Epiſcopatus. numero 3. 186.b
Non refert quid ex æquipollentibus fiat, vbi conſideratur effectus. numero 19. 135.b
Equum vnum ex meis ſi promitto quem tu elegeris, promiſſio hæc dicitur in genere ſubalterno. numero 21. 262.b
Error etiam in facto proprio quando præſumatur. numero 21. 285.b
Et maximè quando de pœna euitanda agitur. numero 22. ibid.b
Error potius præſumitur quam mutatio voluntatis. numero 37. 151.a
Error probatur per exhibitionem prothocolli. numero 25. 178.a
Immò & per ſimplex Iuramentum. numero 26. ibid.a
Eſſe in loco dicuntur perpetua non ad tempus. numero 20. 256.b
Aeſtimatores cogi poſſunt ad æſtimandum. numero 9. 136.b
Euchariſtiæ prohibitio dicitur legitimum impedimentum teſtandi. numero 18. 38.a
Euictio an habeat locum in emente ſcienter, ſed vitium veniat ex natura rei. numero 16. 29.b
Euictio in modicis conceditur. numero 4. 243.a
Euictionis obligatio remanet in toto, licèt pro parte ſit euictũ. nu. 13. 174.a
Euictionis periculum quando eſt multum apparens emptor non tenetur ſoluere pretium etiam præſtita cautione. numero 1. 237.a

Euictionis

Euictionis practica cum venditor res aliena, & cum venditur res alteri obligata. numero 13. 238.a
Et Cautela in vtroque caſu pro emptore & venditore. numero eod.
Euicta res quando dicatur. numero 7. 237.b
Exceptio debet eſſe de Regula. numero 3. 129.b
Et prouenit de primæuo corpore diſpoſitionis, & ponit contrarium. nu. 4. ibid. b
Exceptio declarat Regulam in quibus terminis loquatur. num. 2. 229.b
Exceptio dolo facit, non procedit in poſſeſſorio recuperandæ. nu. 7. 331.b
Exceptio facilius ſemper conceditur qua noua actio. numero 7. 172.b
Exceptio in vno caſu firmat regulam in non exceptis. num. 77. 57.a
Exceptio Macedoniani competit o fideiuſſori. numero 2. 192.a
Exceptio non conſignati grani iuramento non tollitur, quia infra biennium opponi poſſet. numero 5. 35.b
Exceptio præſcriptionis ceſſat dato quouis modo fumo de credito. numero 16. 118.a
Exceptio præſcriptionis reijcitur in ſummarijs. numero 18. 118.b
Exceptio præſcriptionis an admittatur in remed. l. fi. C. de edic. Diui Adriani tollendo. numero 19 ibid.b
Exceptio vſuraria probari debet infra octo dies. numero 12. 329.a
Et eius cognitio eſt ſummaria numero 13. 329.a
Et omiſſa parit reſciſſoriam contra ſententiam. numero 14. ibid.a
Exceptio vſuraria & ſimulationis poteſt opponi Statuto non obſtante contra inſtrumentum. numero 1. 327.b
Et poteſt opponi coram Iudice laico vbi cauſa pendet. numero 2. ibid b
Et oppoſita executionem non impedit. nu. 3. ibid. b. Idque ſiue directè ſiue indirectè coram iudice Laico opponatur. ibid. numero 5. 328.a
Contrarium eſt verius.
Limitatur primò, hæc concluſ. vt vera ſit, petita prius abſolutione à Iuramento numero 6. ibid a
Limitatur ſecundò, opponi non poſſe ſtante renunciatione nu 7. ibid.a
Limitatur tertiò, quòd poteſt opponi per Iudicem omiſſa à parte vbi ex aliqua coniectura Iudici conſtaret de ſuſpicione vſurariæ prauitatis. numero 8. ibid.a
Poteſt item opponi ante & poſt litem conteſtatam. numero 9. ibid.b
Limitatur quartò, quod oppoſita remitti debet ad eccleſiaſticum Iudicem diffinienda & terminanda numero 10. ibid.b
Exceptio Vſurarum non impedit executionem ſententiæ. nu. 7. 176.a
Exceptioni præſcriptionis an cenſeatur renunciatum per Clauſulam ad ſimplicem requiſitionem creditoris. numero 12. 117.b
Excluſio reſtringitur quo ad bona excludentis. numero 12. 182.a
Excluſus à ſucceſſione patris, non intelligitur à ſucceſſione fratris hæredis. numero 10. ibid.a
Excommunicatio contra moleſtantes, intelligitur iniuſta. nu. 32. 100 b
Excommunicatus quis non dicitur ante litteras præſentatas. nu. 5. 188.a
Exemplaris matrem excludit à legitima. numero 17. 81.b
Secùs eſt in tacita exemplari num. ſeq. ibid.b

Quid

Quid in pupillari tacita comprehenſa in Compendioſa.numero 19. ibid.b
Quid ſi ſubſtitutus ſit magis dilectus.numero 20. ibid.b
Exhæredatio facta calore iracundiæ non valet etiam cauſa concurrente. numero 13. 124.b
Extenſio fit ex cauſa pietatis etiam ſi incurratur pœna per illum contra quem fit extenſio. numero 10. 130.a
Extenſio fit in exorbitantibus, de ſtricta ad latam ſignificationem nu. 11. ibid. a
Extenſio fit in exorbitantibus,etiam ſi ſit minor ratio.numero 6. 129.b
Vel quando continet actum fauorabilem,æquum,vel pium.nu.7. ibid.b
Extenſio fit in exorbitantibus diuerſi nominis ex identitate eiuſdem qualitatis genericæ.numero 19. 130.b
Extorquere inuitum præſupponit, & ſine actione, & extorta iure reuocari poſſunt.numero 29. 263.b
Niſi extorſio fiat à debitore ad fugam iam diſpoſito, & parato, numero ſeq. ibid. b
Extracta ſi variant recurritur ad prothocollum.numero 20. 177.b
Diſtingue vt ibi.num.ſeq. 178.a
Extraneus dicitur tripliciter, ab agnatione, ſuitate filiatione. numero 14. 114. a
Extraneus non præſumitur ſe conformare eum diſpoſitione Statuti. numero 4. 251.b

F

Fabricare licet in pariete communi ſi vicino conſcio non noceat. numero 5. 231.a
Facientibus aliquod particulare exercitium in facto proprio creditur. numero 12. 303.a
Factum legitimè retractari non debet licèt ad eum caſum peruenerit à quo inchoare non potuit.numero 2. 155.a
Factum perperam confirmari iuſtius eſt,quam nouo iudicio inſtituto illud idem conſequi.numero 8. 172.b
Ex facto impugnato fructum aliquis capere non debet vel vllum.num. 14. 301. b
Facultas laudandi vel declarandi ad hæredem non tranſit.nu.2. 106.b
Falſitas euitari debet etiam per interpretationem extraneam.nu.4. 176.a
Falſitas nemini præiudicialis non punitur pœna extraordinaria. num. 27. 178. b
Falſum non committitur ſine dolo,& debet probari.numero 11. 176 b
Falſum non præiudiciale non poteſt querelari.numero 5. 176 a
Falſum quomodo coniecturis probetur.numero 13. 176.b
Declara vt num.ſeq. 177.a
Familiaritas nimia pari contemptum, quibus caſibus verum & quo caſu minime.numero 18. 298.b
Fauori ſuo quilibet renunciare poteſt.num. 1.108 a & alibi.nu.5. 282.b
Ferrat.Cautela 32.declaratur.numero 34. 209.a

Ferratij

Ferratij Cautela 38. declaratur. numero 31. 326.a
Feudum alienari non poteſt irrequiſito Domino. numero 5. 11.a
Limitatur vt ibi.b
Fides animi eſt accidens perſonæ cohærens. numero 25. 275.b
Fidei fauore iniuſtitia non eſt facienda. numero 7. 241.b
Fideicommiſſum inducitur per prohibitionem detractionis. nu. 1. 181.a
Idem per deuolutionem bonorum de deſcendenti in deſcendentem. numero 2. ibid.a
Idem ſi facit plures gradus ſubſtitutionum. numero 3. ibid.a
Fideicommiſſum præſumitur perpetuum fauore agnationis. nu. 6. 183.a
Fideiuſſor de diſtrictu an liberetur repręſentato debitore, nu. 8. 78.a & vide infra. numero 15. 79.a
Diſtingue vt nu. ſeq. 79.a
Fideiuſſor iuuatur iuribus principalis. numero 6. 128.a
Fideiuſſor liberatur dando æquè idoneum. numero 1. 11.a
Fideiuſſor non tenetur ſi terminus debitori prorogetur. nu. 8. 192.b
Fideiuſſor officialis eſt liberatus ex prima abſolutione, licèt poſtea condemnetur. numero 4. 192.a
Fideiuſſor præſumitur fideiuſſiſſe ex cauſa prius tractata. nu. 19. 275.a
Fideiuſſor primæ locationis non remanet obligatus ex tacita renouatione. numero 7. 192.b
Fideiuſſor pro ſe, filijs, & familia, non comprehendit ſpurios. nu 9. 23.b
Fideiuſſor ſi vocabitur poterit deducere ſuas exceptiones. nu 6. 335.a
Fideiuſſoris defenſioni principalis non poteſt præiudicare. nu. 3. 192 a
Fideiuſſori competit exceptio Macedoniani. numero 2. ibid.
Fideiuſſori tollitur exceptio non numeratæ pecuniæ ſecuta numeratione. numero 15. 193.a
Fideiubens id quod principalis, dicitur certum promittere. nu. 6. 136.a.
Filius adeundo ſimpliciter, cenſetur onera acceptaſſe. nu. 6. 181.b
Fallit in onere legitimæ impoſito. numero 7. ibid.b
Filius agendo probare debet ſe filium. numero 1. 113.a
Filius, ergo hæres, agendo. numero 2. ibid.
Limitatur in filio reſpectu matris ex aliquorum ſententia. nu. 3. ibid.b
Filius contrahens multa debita, poſtea emancipatus, tenetur in ſolidum. l. penul. ff quod cum eo, & l. ſi ab alio, C. eod. declaratur. nu. 15. 2 b
Filius eſt matri ante partum oneroſus, in partu doloroſus, poſt partum laborioſus. numero 16. 115.a
Filius & alij coniuncti, iurant de facto alterius coniuncti. nu. 14. 233.a
Filius exhæredatus patrocinando pro legatario excluditur à querela. nu. 9. 305.a
Filiusfamil. obligatur ex voto de iure Canonico. nu. 12. 234.b
Filius in quaſi Caſtrenſi an ſit dominus. nu. 3. 327.a
Filius iurans de non contraueniendo obligatur efficaciter. nu. 6. 234.a
Filius ſub poteſtate etiam cum iuramento renunciando teſtari non poteſt. numero 7. ibid.
Filius maſculus poteſt renunciare beneficio Statuti, quòd ſtantibus maſculis fœminæ non ſuccedant. numero 2. 109.b.

Filius

Digitized by Google

Filius naturalis excludit ſubſtituutum.numero 5. 22.b
Filius negocians de ſubſtantia patris & nomine patris, patri acquirit. numero 1. 83.b
Filius ſimpliciter negociando cum pecunia patris,dimidium lucri ei acquirit.numero 2. ibid.b
Declarata vt ibi.numero 3. ibid.b
Filius in dubio præſumitur acquiſiuiſſe de pecunia patris.nu.4. 84.a
Filius negotians cum pecunia patris proprio riſico, non tenetur fratribus communicare.numero 5. ibid.a
Filius occupando rem in qua pater habet vſumfructum, punitur pœna l. ſi quis in tantum.numero 5. 61.b
Filius poteſt ducere vxorem ſine patris conſenſu de Iure Canonico. numero 14. 235.a
Filius præſumitur ignorare teſtamentum.numero 17. 233.a
Etiam poſt immixtionem.num.ſeq. ibid.
Filius ſi erat induſtrioſus præſumitur aduentitium.numero 10 84.b
Idem ſi capitale erat paruum vel ad credentiam captum.numero 11. ibid.b
Filius negotiando communi nomine quomodo acquirat ſtatur iudicis arbitrio.numero 12. ibid.b
Filius quæſita in ludo non communicat.numero 13. ibid.b
Declara vt ibi,numero ſeq. ibid.b
Filius ſuccedit matri ipſo iure id eſt æquiſſimo iure.numero 12. 114.a
Filius tranſmittit hæreditatem matris non agnitam.numero 6. 113.b
In ſucceſſione excludit Auiam.numero 7. ibid.b
Filius agit pro hærede accuſando de bonis hæreditarijs.nu 8. ibid.b
Filio debetur legitima in bonis matris.numero 5. 113.b
Filio hæreditas matris dicitur debita in ſolatium ſuæ triſtitiæ. numero 9. ibid.
Filij tenentur ad mutuum grani factum per patrem ſi ipſi manducauerunt. numero 10. 318.a
Filiorum appellatione continentur nepotes.numero 1. 183.a
Non ex propria ſignificatione ſed per interpretationem.numero 2. ibid.a
Nec in prohibitione facta filijs.numero 3. ibid.a
Nec ex communi vſu loquendi.numero 4. ibid.a
Filiorum appellatione veniunt naturales, quando odium eſt rationabile. numero 6. 211.b
Filia non dicitur nupta,ſi ex dote aſſignata congrue nubere non poteſt.numero 6. 43.a
Filia poſt annum quintum, & vigeſimum à patre non nupta poteſt inhoneſtè viuere.numero 10. 156.a
Filia præſumitur inſtructa in factis patris.numero 14. 168.a
Vnde ei iuramentum defertur.numero 15. ibid.a
Filia renuncians hæreditati maternæ non excluditur ab ea effecta iam fraterna,nu.18.& nu.ſeq. 168.a.& 169.b
Quid ſi non admit in hæreditate niſi bona fratris tantum.nu.20. ibid.b
Filiatio præualet meritis expreſſis in legato.numero 12. 298.a
Finis & intentio attendi debet.numero 1. 223.a

Finis in Chriſtianis non initia quæruntur. numero 2. ibid.a
Fiſcus non poteſt rem communem pignorare numero 8. 4.b
Fiſcus poteſt inuito ſocio diſponere de re communi. numero 3. 4.b
Fiſcus poteſt vendere rem communem, etiam ſi habeat minimam partem. numero 6. 4.b
Item in Eccleſia hoc locum habet argumento ſumpto à fiſco ad eccleſiam ex Felino numero 7. ibid.b
Fœmina vt plurimum furca non ſuſpenditur. numero 23. 18.a
Forma dicitur ſtatus diſpoſitionis perfectus. numero 11. 255.b
Forus conſcientiæ eſt forus veritatis & æquitatis. numero 6. 323.b
Et in eo habet locum præſcriptio. numero 7. ibid.b
Etiam ſuperueniente mala fide poſt præſcriptionem. numero 8. ibid.b
Forenſis contrahendo non excuſatur, ſi non perquirat conditionem eius cum quo contrahit. numero 4. 1.b
Frater miles, donando fratri militi præſumitur ratione militiæ. nu. 15. 298.a
Frater præſumitur velle pro ſorore bonum, & vtile. numero 3. 244.a
Frater eſt idoneus teſtis contra ſororem. numero 4. ibid.a
Frater tenetur dotare ſororem inopem ex vtroque latere coniunctam, & ad quæ præterea teneatur augmenti nomine temporum habita ratione nu. 5.42.b. vide infra numero 14 & 15. 44.b
Frater vel ſocius eundo Venetias proprio riſico, non tenetur communicare. numero 6. 84.a
Fratri aſſerenti ſe mutuo accipere pecunias pro extinguendis debitis ſororis creditur. numero 5. 244.a
Fraus de facili præſumitur inter coniunctos. numero 3. 225.b
Fraus excogitari poteſt aduerſus creditores futuros. numero 1. 1.b
Fraudibus poſſeſſorum malæ fidei vt obuietur, reddendo duriorem bonæ fidei poſſeſſorum conditionem durum eſt. numero 24. 325.b
Fructus à quo tempore debeantur. numero 15. 28.a
Fructus in particularibus quo iure debeantur. numero 4. 93.b
Rationem ibidem vide num. ſeq. ibid.b
Quid in actionibus bonæ fidei. numero 6. ibid.
Contrarium vide num. ſeq. 94.a
Fructus medij temporis in venditione conditionali ſunt venditoris. numero 1. 136.a
Fundus dotalis & ſeruitus ei debita, quandoque ad paria iudicentur. numero 17. 248.a
Fundamentum ſuæ intentionis quiſque probare debet. num. 11. 76.a
Nec ſufficit enunciatiuè in libello allegare. numero 12. ibid.a
Furor eſt morbus qui ſemper durare præſumitur. numero 2. 68.b
Furtum fit in re communi. numero 1. 92.b
Furtum in dubio non præſumitur. numero 2. ibid.a
Furtum purgatur ex ratificatione domini. numero 8. 28.b

G

GAbellas, & pedagia imponendi poteſtas fauorabilis eſt, & dilatanda actualis autem impoſitio gabellæ odioſa, & reſtringẽda. nu. 15. 242.a

Digitized by Google

Gabella ſoluenda de quolibet contractu de quo conſtat inſtrumentum, non comprehendit contractum in ſcriptura priuata. num. 11. 133.a
Idem ſi inſtrumentum debeat archiuiari. numero 12. ibid.a
Conſiderantur in materia plures caſus. numero 13. ibid.a
Gabella non eſt ſoluenda de venditione ordinata per teſtatorem. num. 12. 187.a
Gabella ſolui debet conductorib⁹ tempore venditionis, non conductoribus tempore declarationis pretij. numero 6. 71.a
Generi per ſpeciem derogatur circa diuerſas perſonas. numero 5. 148.a
Generalis diſpoſitio comprehendit caſus priuilegiatos. numero 14. 219.a
Generalis diſpoſitio generaliter debet intelligi & comprehendit caſus priuilegiatos. numero 1. 158.a
Generalis promiſſio expenſarũ reducitur ad cauſã honeſtatis nu. 31. 160.a
Generalitas vnius ſtatuti reſtringitur per ſpecialitatem alterius. num. 20. 103.b
Generantis ad genitum naturalis eſt amicitia. numero 27. 82.a
Gerens officium nomine alterius, in rem ipſius ſe obligans, videtur nomine, & ratione officij facere, & ſe obligare. numero 1. 198.a
Geſtum à tutore, vti amico, non validatur vti à tutore. nu. 11. 165.b
Geſta debent referri ad ſuos authores numero 4. 334.b
Geſta per iudicem reuocatum valent ſi formaliter non ſciuit. nu. 26. 180.b
Geſta per legatum reuocatum in publico Conſiſtorio, valent. nu. 8. 187.b
Geſta per officialem reuocatum data ignorantia valent. nu 1. 188.a
Geſta per officialem reuocatum valent parte non opponente. nu. 18. 189.a
Amplia & ad expreſſam & ad tacitam reuocationem. nu. 19. ibid.a
Gloſſa in Canone, Denique, 4 diſtinct. declaratur. numero 7. 268.b
Gloſſa in l. Iulianus, ff. de rei vendicatione, declaratur. numero 25. 90.b
Gratia conceſſa alicui, habet tacitam conditionẽ, ſi vti voluerit. nu 2 188.a
Grauari nemo iniuſtè debet ſine culpa. numero 21. 290.b

H

Habeatur, hæc dictio improprietatem importat. numero 7. 247.a
Habens ius imperfectum, emere poteſt ius perfectum. nu. 7. 288.b
Habens titulum à defuncto poteſt ingredi propria authoritate hæreditatem vacantem. numero 23. 332.b
Idem in legatario hæreditate vacante. numero 24. ibid.b
Hæres condemnatus præſtare centum in arca depoſita, non poteſt dare æquiualentia. numero 8. 142.b
Hæres exiſtens in domo præſumitur habere notitiam teſtamenti. num. 11. 232.b
Hæres extraneus tutoris cum pupilla contrahere non poteſt matrimonium. numero 8. 211.b
Hæres immittitur quandoque in poſſeſſionem ſine præiudicio habentium potiora iura. numero 1. 171.b
Vide contra infra numero 9. 172.b
Et diſtinctionem pariter, vide infra numero 13. 173.a

Hæres iuſſus præſtare Centum, & non dando condemnatus ad dandam vineam, dando æquè idoneos, non cogitur ad vineam. numero 10. 11. b
Hæres poteſt renunciare fauori de alimentando in domo propria. numero 4. 293. b
Hæres non priuatur, moleſtando ſpurium contra prohibitionem teſtatoris numero 9. 97 b
Hæres prohibitus de non moleſtando, detrahit Trebellianicam. numero 19. 99. b
Hæres prohibitus moleſtare, poteſt exigere eius credita. numero 4. 120. b
Hæres tenetur exonerare Conſcientiam defuncti. numero quarto. 59. b
Hæres voluntatem defuncti implere tenetur, nec in ea eſſe negligens. numero 4 186 b
Hæres præſumitur eadem perſona cum defuncto. numero quinto. ibidem. b
Hæredis nimia ſæuitia eſt iuſta cauſa non ſtandi in domo cum eo pro alimentis. numero 7. 294. a
Vt & lis inter hæredem & alimentariam. numero 8. ibid. a
Vt & diuiſio bonorum inter hæredes. numero 9. ibid. a
Vel aliquis caſus fortuitus. numero 10 ibid a
Hæreditas Clerici non ſubiacet ſtatuto logicali. numero duodecimo. 316. b
Declara primò. numero 13. ibid. b
Declara ſecundò. numero 14. ibid. b
Honeſtas omni lucro præfertur. numero 12. 301. a
Honor, & vita æquiparantur. numero 11. ibid. a
Hypotheca contracta per emptorem pendente pacto de retrouendendo reſoluitur adueniente pacto. numero 19. 290. a
Hypotheca eſt formula principalis obligationis, & eam ſequitur. numero 15. 111 b
Hypotheca non cadit in rem propriam. numero 5. 243. a
Hypothecaria competens legatario eſt vtilis, ſic enim eam appellat. numero 9. 277. b
Oritur ex poſſeſſione defuncti, prout oritur hypothecaria. numero 10. ibid. b
Hypothecaria pro legato eſt anormala ab alijs, & leuioris probationis. numero 6. 277. a

I

IGnorantia in dubio præſumitur. numero 12. 14. b
Ignorantia probatur iuramento. Limita & declara vt ibi. numero 6. 31. b
Ignorans non adit nec tranſmittit regulariter. numero 10. 114. a

Illatio

Illatio ad ſtatutum de quo agitur in Deciſ.caſus 42.num.14. 111.b
Illatio non fit ex puris particularibus.numero 13. 324.b
Immiſſio nulla,ſi veniret de nouo danda non reuocatur.num 3. 172.a
Immiſſus in tenutam poteſt tranſire ad petitoriam reuocato præcepto de diſgombrando.numero 32. 253.a
Immittere in poſſeſſionem quis dicitur,cum moleſtiā prohibet.nu.6. 121.a
Impoſitio per capita reſpicit perſonam.numero 1. 239.a
Incertitudo impedit adminiſtrationem.numero 6. 198.b
Declara,vt ibi,num.ſeq. ibid.b
Declara ſecundo.numero 8. ibid.b
Declara tertio.numero 9 ibid. b
Incertitudo ratione loci,& quot, quando non impediat tranſlationem poſſeſſionis,vel dominij.numero 15. 10.a
Incertitudo viciat contractum.numero 1. 320.b
Declara in venditione,vt ibi num.ſeq. 321.a
Incluſio vnius alterius eſt excluſio.numero 4. 219.b
Incluſio vnius, non eſt excluſio alterius in caſu frequentioris vſus. numero 8. 16 b
Indefinita negatiua concepta æquipollet vniuerſali.numero 1. 101.b
Inducta ad augmentum non debent operari diminutionem.nu.10. 153.a
Induſtria perſonæ cenſetur ex perſonæ excellentia, & grauitate negocij. numero 26. 275.b
Infans & abſens æquiparantur.numero 6. 232.b
Infanti quæritur poſſeſſio & dominium per Notarium.nu 7. ibid.
Infirmus præſumitur facere contractum inter viuos.numero 8. 215.a
Informatio probatur iuramento.numero 15. 223.a
Ingrediens Capellam renuncians ſæculo,teſtari poteſt.numero 2. 196.b
Inhibitoria reuocatur per ſimplicem comparitionem.num. 18. 52.b
Inimico offenſo dicens (Io me butto nelle braccia tue ,) quomodo hoc intelligatur.numero 25. 126.b
Iniquum eſt habere rem & pœnam.numero 10. 78.b
Iniuriam facit qui alium turbat.numero 8. 110.b
Inſinuatio cur introducta numero 2. 225.b
Inſinuatio an in pijs cauſis requiratur.numero 11. 242.a
Inſinuatio coram Epiſcopo,vel eius Vicario fieri non poteſt.nu.7. 226.a
Inſinuatio eſt actus voluntariæ Iuriſdictionis, & coram quocunque Iudice fieri poteſt.numero 8. ibid.a
Et idem poteſt eſſe Notarius,& iudex,num.ſeq. ibid.a
Vt & donator idem & Iudex eſſe poteſt inſinuationis,num.10. ibid.a
Inſinuatio requiritur in donatione aſcendentiū in deſcendētes.nu.6. 271.b
Inſtantia non currit donec emergens diſcutitur.numero 9. 116.b
Inſtantia non attenditur in confeſſis.numero 10. 117.a
Inſtantia non datur in cauſa ſola facti veritate inſpecta.nu. 5. 115.b
Inſtantia variat ſed non res.numero 13. 280.a
Inſtitutio de filijs fratris præſumitur contemplatione fratris facta. nu. 18. 206. b
Inſtitutio de nominatis in primo teſtamento,eſt valida.nu.7. 136.a

Inſtituto in primo teſtamento competit Reuocatoria contra illum qui induxit ad reuocandum & ſe inſtituendum. numero 27. 59.b
Inſtitutio pleno iure in rebus certis quid importet. numero 8. 205.a
Inſtitutus in re particulari, eſt legatarius. numero 12. 130 a
Nec ſibi competit beneficium l. finalis, C. de edicto Diui Adriani tollen. numero 13. ibid.a
Inſtitutis filijs naſcituris, expectanda eſt eorum natiuitas per vſufructuarium relictum, ex Rom. conſ. 134. numero 1. 204 b
Ampliatur vt ibi. numero 2. ibid.
Inſtrumentum tripliciter accipitur. numero 4. 132.a
Inſtrumentum dicitur quod eſt confectum à perſona publica. numero 15. 133.b
Inſtrumentum eſt probatio priuilegiata dans fidem pelli mortuæ. num 8. 132.b
Inſtrumentum redditur ſuſpectum ſcriptum in cartis diuerſorum ſignorum. numero 22. 178 a
Inſtrumentum producens quando cenſeatur approbare in defectu ſolenniiatum. numero 16. 284.b
Inſtrumenta dicuntur correſpectiua de eodem die, loco, & teſtibus. nu. 1. 243. b
Inſtrumenta guarentigiata non habent executionem contra tertium. numero 5. 317.b
Inſtrumenta non ſunt de eſſentiali perfectione. numero 3. 255.a
Intellectus ad l. ſi quis ex aliena, ff. de Iudic. vide pulchrum caſum ad materia ex Marſil. num. ſeq num. 41. 54.a
Intellectus capituli, Licèt Epiſcopus, de Præbendis. num. 14. 173 a
Intellectus §. finalis, Inſtitut. de pœnis temerè litigantium. nu 18. 202.b
Interlocutoria geminata eſt irreuocabilis. numero 34. 151.a
Intimatio reuocationis requirit perſonam habilem. num. 27. 190 a
Inueri ſimilitudine ſtante, ſi de voluntate partium conſtat, facienda eſt reſtrictio. numero 5. 66 a
Qui ira aliquid facit, non incipit, ſed qui ad iram prouocat, & hic eſt actor. numero 4. 273.b
Iracundia colligitur ex qualitate verborum. numero 15. 124.b
Iracundia præſumitur durare per 30. dies num. 17. 125.a
Multa per iracundiam dicta, executioni non mandantur. nu. 12. 124.b
Iter ad ſepulchrum quis vendere cogitur inuitus, ſine tamen magno ſuo detrimento. numero 10. 73.b
Itinere conceſſo ad fontem, videtur conceſſus aquæhauſtus. nu. 11. 202 a
Iuſſus Iudicis excuſat. numero 12. 305.b
Iudæus cogi poteſt ad obſeruantiam ſui iuramenti. num. 4. 223.a
Iudæi ligantur iuramento vti de iure diuino. numero 6. 223.b
Iudex aliàs competens ſufficit ad Ius reddendum. numero 12. 226.a
Iudex cauſæ appellationis eſt ſubrogatus primo. numero 16. 280 b
Et procedit etiam in Iudice ſubrogato nulla data cognitione. nu. 17. ibid.b
Iudex ciuilis & criminalis abſoluendo ſimpliciter, cenſetur abſoluere à pœna, & damno. numero 6. 144.b

Poteſt

Poteſt etiam ſimpliciter condemnare ad intereſſe partis. num. 7. ibid. b
Iudex ciuilis & criminalis ſimul, poteſt abſoluere à pœna & condemnare ad intereſſe. numero 14. 145. b
Iudex criminalis poteſt etiam condemnare ad intereſſe partis. nu 1. 144. a
Iudex debet eſſe competeens in faciendis inſinuationibus. nu. 1. 225. b
Iudex delegatus etiam ignorans reuocatur. num. 16. 189. a
Iudex denegat audientiam per excluſionem non condemnationem. numero 96. 58. b
Iudex eſt compulſor in eligendo tertium in diſcordia arbitratorum. numero 3. 135. a
Iudex eligit Tertium æſtimatoribus diſcordantibus. numero 4. ibid.
Iudex ex Clauſula, Sola facti veritate inſpecta, procedit vt Deus. nume. 1. 146. a
Et pariter virtute eiuſdem Clauſula procedere poteſt in cauſa ſine libello & litis conteſtatione, numero 6. ibid. b
Poteſt proferre ſententiam ſuper cauſa probata, non deducta. nu. 2. ibid. b
Iudex exequens cognoſcit cauſas emergentes ſummariè num. 15. 335. b
Iudex ferendo ſententiam die ſequenti videtur prorogaſſe. nu. 14. 259. a
Iudex in tutelis debet procedere vt pater. numero 12.
Iudex inſinuationis ſpecialiter deputatus mutari non poteſt. nu. 16. 226. b
Et quid ſi non fuerit diligens, ſed negligens, infra. num. 21. 227. a
Sed vide num. 19. & 20. 226. b
Mutati etiam nequit inſinuationis Iudex per alium Iudicem habentem generalem iuriſdictionem. numero 17. 226. b
Et Iuriſdictio illa Iudicis inſinuationis ſic ſpecialiter deputati, ex Authen. Habita vocatur Iuriſdictio diſgregatiua. ibid. numero 18. ibid.
Iudex iudicare poteſt hoc caſu ex cauſa non deducta. num. 7. 89. b
Iudex laicus cognoſcit de cauſa vſuraria incidenter recepta Doctorum conclusione. numero 11. 328. b
Iudex moroſus & negligens auditur offerendo ſe velle iuſtitiam adminiſtrare. numero 20. 330. a
Iudex non debet eſſe clementior Lege, & facta taxatione, & ſecuto iuramento debet exequi ſententiam. numero 3. 31. a
Iudex poteſt ſententiare ſuper cauſa probata tantum, dum plenè ſit de cauſa cognitum. numero 4. 146. b
Iudex pronunciando deſertum videtur annuere primam exequendam. numero 2. 213. a
Iudex recuſari non poteſt poſt litem conteſtatam. numero 1. 201. b
Iudex ſæcularis præfigere poteſt terminum ad comparendum excipienti de vſuraria prauitate, data eiuſdem excipientis moroſa dilatione. num. 17. 329. b
Immò poteſt reijcere vti calumnioſam exceptionem moroſi dilatoris. numero 18. ibid. b
Iudicis arbitrium pleniſſimum quomodo procedat. nu. 9. 323. b
Iudicis decretum an requiratur in reuocatione præcepti. nu. 101. 58. b
Declaratur variè vt ibi, num. ſeqq.
Iudicis deputati copia in Inſinuationibus faciendis cum dari non poſſit,

tunc a ſalium fieri poterit recurſus. num 22. 227.a
Iudicis præceptum multiplicatiuum pœnæ non valet. num. 2. 50 b
Iudicis præceptum de immittendo ſine cauſæ cognitione non valet. numero 3. ibid. b
Iudici incompetenti impune non paretur. num. 59. 53.b
Declara vt ibi. num. ſeq. ibid.
Iudici non creditur de geſtis à ſe ipſo. numero 1. 302.a.
Iudici præcipienti aliquid extra officium ſuum, vel contra conſcientiam, parendum non eſt. numero 38. 53.b
Iudicium, & arbitramentum, non debent eſſe ludibrio. numero 2. 152.a
In iudicio, Quorum bonorum, non datur appellatio. numero 18. 313.b
In iudicio, Quorum bonorum ſemiplena probatio ſufficit. num. 15. ibid.
Contrarium ibi. num. ſeq. ibid.
Iuramentum calumniæ tacitè tantum remitti poteſt. numero 23. 141.a
Iuramentum facit actum indiuiduum. numero 5. 173.b
Iuramentum vtriuſ factum. numero 6. ibid.b
Etiam ſi plura ſint & diuerſa facta numero 7. 174.a
Iuramentum in litem datur pro omiſſis poſtpoſitis & alteratis. numero 10. 32. a
Iuramentum in litem datur contra tutorem qui fecit librum inordinatum. numero 12. 32.b
Etiam ſi veritas aliter haberi poſſit. num. ſeq. ibid.b
Iuramentum in litem præſupponit dolum. numero 11. 145.b
Iuramentum in litem recipit probationem in contrarium. num. 4. 31.a
Declara primo niſi pars contradicat. numero 7. ibid.b
Et Declara ſecundo in probatione concludenti. numero 8. ibid.b
In paruis ſtatur iuramento aſſerentis. numero 9. 250.a
Iuramento in litem non eſt locus contra tortum qui negauit. nu. 10. 145.b
Iuramento obligamur etiam Deo. numero 2. 234.a
Et obligat præcisè numero 3. ibid.a
Et validat actum nullum ex defectu ſolennitatum. numero 4. ibid.a
Et nullum pariter ex defectu formæ. numero 5. ibid.a
Ius Canonicum innititur æquitati. numero 4. 323.b
Ius Cenſuale vti quid annexum & adhærens fundo, inter immobilia reputatur. numero 16. 248.a
Ius conſiderat quòd principaliter fit, non executiuè numero 3. 155.a
Ius dubium eſt quando hincinde ſunt opiniones. numero 23. 119.a
Ius ex contractu quæſitum ex poſt facto tolli non poteſt. numero 6. 192.b
Ius mihi quærendum ex facto tertij, per pœnitentiam ante ratificationem tolli non poteſt. numero 5. ibid.
Ius morte finiturum non cenſetur legatum, ſi conſtet de contraria voluntate teſtatoris. numero 12. 86.b
Ius prælationis ex Bulla Cenſus eſt Reale. numero 1. 173.b
Ius in re nec in parte tollitur, licèt debitum in parte extinguatur. nume. 2. ibid. b
Etiam ſi ſolutio facta ſit pro maiori parte. numero 3. ibid.b
Ius vendendi eſt indiuiduum. numero 4. ibid. b.

Iuris periti loquuntur propriè & illiterati groſſo modo, nume. 9. 132. b. & numero 13. 133. a
Iuri municipali pro ſe introducto renunciari poteſt. numero 3. 110. a
Etiam ſi per ſuperiorem ſit confirmatum, ſi redeatur ad ius Commune. numero 4. ibid.
Iuriſdictio criminalis ad ciuilem non prorogatur. numero 5. 144 b
Contra videto, infra numero 15. 145. b
Iuriſdictio delegati eſt ſtricti iuris & odioſa. numero 17. 189 a
Iuriſdictio delegati perpetuatur per ſolam citationem. numero 12. 202. a
Iuriſdictio expirat morte delegantis ante citationem. numero 13. ibid.
Et ſufficit ſola commiſſio de citando. numero 14. ibid.
Iuriſdictio delegati perpetuatur ex commiſſione tantum citandi. num. 23. 203. a
Et quid in delegato citante ante præſentatam commiſſionem. numero 24. ibidem. a
Iuriſdictio ordinaria non expirat morte, ſed ſucceſſorem expectat. numero 5. 48. a
Iuriſdictio temporalis, & ſpiritualis ſunt diuiſæ. numero 2. 315. b
Iuriſdictionem Clericus qualiter prorogare poſſit vel non poſſit. nume. 24. 341. a

L

Laudans vindictam in amico & ſuadens ad cito faciendum, non præſumitur ab eo mandatum. numero 9. 124. a
Laudum intimatum, & ab eo non reclamatum poteſt executioni mandari ſine Citatione. numero 16. 153. b
Legans fundum emphyteuticum, cenſetur legaſſe ius quod habet. num. 7. 86. a
Amplia vt ibi, num. ſeq. ibid.
Contrarium vt ibi data ſcientia. numero 9. ibid.
Quid in legato facto coniuncto, an cenſeatur grauare quanto minus hæredem. numero 10. ibid. b
Quid in iure annexo, an in hoc hæres cenſeatur grauatus. nu. 11. ibid. b
Legans totum fundum, videtur legare partem pignoratam. nu. 4. 148. a
Legans quæ habet in domo quouis modo, comprehendit venalia. num. 26 150. a
Legato vſufructu fundi venit, & inſtrumentum. numero 16. 256. b
Secùs in legato reſpiciente proprietatem fundi. numero 17. ibid. b
Legatum cenſetur ademptum ſi inimicitiæ ſuperuenirent. nu. 11. 156. a
Declaratur ſi graues ſint. numero 12. ibid. a
Legatum factum conſanguineo Rectori Eccleſiæ, dicitur factum vti conſanguineo. numero 13. 298. a
Amplia idipſum etiam in teſtatore non vtente nomine proprio perſonæ ſed dignitatis, numero 19. 299. a
Sed declara, niſi cauſam aliquam exprimat teſtator, quæ animam per vſum pium reſpiciat, vt ibi. numero 20. ibid. a

Declara

Declara item vlteriùs, niſi qualitas rei donatæ aliud ſuadeat, puta legando calicem, patenam, thuribulum, aut quid ſimile, numero 22. 308.a
Declara præterea monacho qui proprium habere nequit, cui ſi legetur, pium erit legatum huiuſmodi cenſendum, numero 27. 299 b
Declara poſtremò, niſi aliàs legatum non valeret, tunc enim pietatis intuitu factum videtur, numero 28. ibid. num. 300.a
Legatum factum filio an contemplatione patris vel filij relictum fuerit, numero 3. 45.a. & numero 4. ibid. b
Quid ſi tutor in parte tantum acceptauit tutelam. numero 5. ibid. b
Legatum recuſatæ tutelæ cui applicetur. numero 7. ibid. b
Quid in legato blandis verbis obtento. numero 8. ibid. b
Quid ſi legatum antecedat. numero 9. ibid. b
Quid in legato liberationis. numero 10. 46.a
Quid in fideicommiſſaria ſubſtitutione. numero 11. ibid. a
Quid ſi poſtea remoueatur vt ſuſpectus. numero 12. ibid. a
Quid ſi aliàs ſine tutela fuiſſet relicturus. num. 13. & vide nu. ſeq. ibid a
Quid non pendente iudicis monitione. numero 15. ibid. a
Quid data iuſta excuſatione. numero 16. ibid. a
Quid in tutore Datiuo. numero 17. ibid. a
Quid in milite tutore dato, recuſante. numero 18. ibid. a
Quid in clerico tutore relicto. numero 19. ibid. b
Quid in tutela & legato coniunctæ perſonæ. nu. 21. 46 b & vide num. 22. 23 24. ibid. b. & ſeq. a
Quid in legato facto tutori & alij reſtituendo. numero 25. 47.a
Quid in commodo aduenìente pubertate. numero 26. 46.a
Legatum factum vxori, non debetur ſecundæ, mortua prima. nu 9. 297.b
Legatum factum ſacerdoti intelligitur factum Eccleſiæ & templo. numero 4. 218 b
Et quando contemplatione perſonæ relictum cenſeatur. nu. 5. ibid. b
Legatum factum filiofamilias ſub commemoratione patriæ poteſtatis cenſetur factum contemplatione patris. numero 21. 299 a
Legatum factum coniunctæ perſonæ, intelligitur de meliori. nu. 13. 149.a
Quid ſi hæres quoque eſt coniuncta perſona. numero 14. ibid. a
Declara ſecundo, vt ibi. numero 15. ibid. a
Legatarius habens licentiam, non poteſt tollere de manu hæredis recuſantis. numero 13. 122 b
Declara vt numero 16. ibid. b
Legatum in dubio præſumitur quòd minus eſt. numero 11. 148. b
Legatum libertatis fauorabilius eſt quam legatum pium. num. 12. 73.b
Legatum libertatis fauorabilius eſt legato pio. numero 10. 219.a
Legatum non reuocatur ob donationem impropriam ob cauſam. num. 18. ibid. b
Legatum pium regulariter latè eſt interpretandum, non tamen vltra intentionem teſtatoris. numero 8. 241.b
Legatum pro exoneratione conſcientiæ & pro incertis & male ablatis quale intelligatur. numero 11. & num. ſeqq. 21 a.b
Legatum vſuſfructus quandoque trahitur ad inſtitutionem. num. 6. 205.a

Declara

Digitized by Google

Declara vt ibi. numero 7. ibid.
Legatum vſuſfructus debetur poſt aditam hæreditatem. nu. 4. ibid.
Legatum vſuſfructus omnium bonorum, continet nomina debitorum. numero 22. 207.a
Legatum vſuſfructus cum prohibitione alienandi, non includit proprietatem. numero 15. 87.a
Legatum non præſumitur annuum, nec reiterabile. numero 16. ibid.b
Declara vt ibi. num. ſeq. ibid.
Legatum vt ſit pium, quæ qualitates attendendæ. numero 25. 220.b
In Legato venit præparatorium & inchoatum tantum. num. 8. 202.a
Legata ad pias Cauſas non debentur hæreditate non adita, ex magis Communi. numero 1. 217.a
Legata ad pias Cauſas in teſtamento imperfecto, debentur Iudicis officio. numero 2. ibid.a
Legata pia non minuunt filiorum legitimam. numero 4. 20.a
Fallit in Legatis pro exoneratione conſcientiæ. numero 5. ibid.a
Legatorum materia fauorabilis eſt, & latiſſimè interpretanda. numero 18. 149.b
In legatis non tranſmiſſibilibus expectatur hæreditatis aditio. numero 5. 205.a
In legatis voluntas attenditur non verborum ſonus. numero 15. 130.b
Per quacumque verba inducitur. numero 16. ibid.b
Etiam enunciatiua. numero 17. ibid.b
In legatis agitur de paruo præiudicio numero 18. ibid.b
Legatarius non cogitur recipere alimenta in domo hæredis ex ſententia multorum. numero 1. 293.a
Contrarium tenetur de Communi. numero 2. ibid.b
Multo magis ſi mandarit præſtari in domo ipſius teſtatoris. nu. 3. ibid.b
Legatarius occupans rem legatam propria authoritate ante aditam hæreditatem conuenitur, Quorum legatorum. numero 1. 61 b
Idque ampliatur verum, etiam habita licentia ab inſtituto. nu. 2. ibid.b
Imò etiam ſi res legata reperiatur penes legatarium. numero 3. ibid.b
Legatarius per finendi modum tenetur quorum legatorum nu. 8. 121.b
Legatarius poteſt capere legatum ante aditam hæreditatem de licentia teſtatoris numero 20. 207.a
Legatarius prohibitus non moleſtari, poteſt capere propria authoritate. numero 10. 121.b
Legatario electa Hypothecaria licèt redire ad Iudicis officium numero 8. 277.b
Legatario pro legato competit Saluianum vtile Interdictum. nu. 16. 278.a
Legatario qui non de manu hæredis conſecutus eſt relicta, ſed mero Iudicis officio non datur interdictum quorum legatorum. nu. 44. 210 b
Legatario tres ſunt tantum pro legato conceſſæ actiones nu. 3. 276 b
Legatario competit officium Iudicis. numero 4. ibid.b
Legitima debetur parentibus in bonis filij. numero 1. 80.a
Legitima debetur matri in bonis filij. nu. 2. 80.a. Et quid in bonis filij infirmus, infra nu. 28. 82.a & quid item in bonis filiæ vide infra nu. 35. 82.b
Legitima

Digitized by Google

Legitima quot modis debeatur matri in bonis filij.numero 11. 81.a
Quid in foro Conſcientiæ.numero 12. ibid.a
Quid ſi ſubſtitutus haberet conſcientiam læſam.numero 13. ibid.a
Legitima matris & aſcendentium poteſt per ſtatutum tolli in totum. numero 25. 82.a
Legitima parentum difficilius tollitur quam filiorum.numero 26. ibid a
Legitima non recipit onus in filio acceptante,aliàs ſecùs nu 9. 185.b
Legitima nulla oneri ſuppoſita eſt numero 4. 181.b
Legitima parentum hodie eſt aucta vſque ad Trientem & ſic tertiam partem bonorum.numero 29. 82.a
Legitima matris excluſis fratribus eſt triens,ab inteſtato.nu.30. ibid.a.
Legitima recipit conditionem filio vtilem.numero 7. 185 a
De legitima debita matri grauamen reijcitur.numero 32. 82 b
Declara non procedere in parentibus qui tranſiuere ad ſecundas nuptias. numero 33. ibid b
Legitima in deducenda per matrem quid per maritum prius detrahi debeat.numero 40. 83.a
Legitimè factum retractari non debet,&c.declaratur.nu.13. 156.a
Leno eſt infamis.numero 17. 301.b
Et is maritus amplius appellari non meretur, cum violauerit fidem matrimonij.num.18. ibid.b
Lenocinio conſtante mariti erga propriam vxorem, vt lucro dotali priuetur,in hoc teſtes ſingulares ſufficiunt.numero 20. ibid.b
Lenocinium eſt odioſius Adulterio,nu.5.301.a & eo etiam grauius, infra, numero 8. ibid.a
Læſio quomodo probetur.numero 14. 163.a
Læſio non præſumitur in ſcientes,numero 13. 168.a
Læſus non dicitur qui cum Chriſto ſe coniunxit.numero 10. 236.b
Nec donando Eccleſiæ vel pio loco reſtituitur.numero 11. ibid.
Læſus quis non dicitur ex facto ex quo potuit naſci lucrum, & damnum. numero 3. 321.a
Lex generalis comprehendit caſus priuilegiatos.numero 2. 271.a
Lex generalis loquens includit etiam caſus priuilegiatos.num.1. 70.b
Lex ſecunda,C.de pignor.procedit etiam contra dotem.numero 2. 71.a
Lex ſicut,& lex omnes,C.de Præſcript.30.vel 40.annorum procedit etiam in dote.numero 3. ibid a
Lex non inducit ad peccatum ſi non fuit vſu recepta.numero 8. 268.b
Lex vel conſtitutio quæ aliàs ex identitate rationis veniret extendenda, nunquam extenditur ratione pœnæ.numero 2. 16.a
Lex bouem,§.pignus,ff.de ædilit.edict.declaratur numero 16. 279 b
Lex Cum alijs,C. de ſecund. nupt. procedit ſi ex parte ſua mulier impleuerit ſoluendo dotem.numero 10. 266.b
Lex de fideicommiſſo,C.de tranſactionibus quomodo procedat. nume.10. 322.a
L.non dubium,C.de legat.quomodo & quando procedat.nu.22. 63.a
Lex dubium,C.de legat. nimium dura eſt,& contra eam iudicandum. numero 15. 122.b

Lex duo-

Lex duodecim tabularum prohibet ſolui tignum ædibus iunctum. numero 16. 239.b
Lex finalis,ff. Communia prædior. declaratur. numero 40. 209.b
Lex finalis.ff. de pactis declaratur. numero 19. 193.b
Lex finalis,§ cum autem,C. ſi maior factus declaratur. num. 13. 236.b
Lex finalis,§ fina. C. communia de Legatis, declaratur nu. 14. 29.a
Lex finalis,§ finali,ff quod metus cauſa declaratur. nu. 49. 54.b
Reſtringitur ibid. numeris duobus ſeqq. ibid.
Lex nam hoc natura,ff de condict. indeb. declaratur numero 8. 116.b
Lex neceſſario,§ quod ſi pendente, ff. de peric. & commo. rei venditæ declaratur. numero 14. 137.a
Lex pater filium,§. Tuſculanus, de legat 3. declaratur. nu. 3. 218.b
Lex 1 C. ne liceat potent quomodo intelligatur. num. 9. 108.b
Lex Procula, ff de probation. declaratur numero 5. 191.a
Lex magnam, ff de contrah. & committenda ſtipulatione, declaratur. numero 6. 191.a
Lex qui abſenti, ff de acquirend. poſſeſſ. ampliatur ad materiam odioſam. numero 4. 188.a
L. qui cum alio, ff. de reg. iur. non procedit ſtante dolo contrahentis. numero 11. 2 b
L. Quotiens, an procedat in contractu conditionale. numero 6. 9.a
Lex ratio, C de hæred. vel action. vendit. declaratur ex intentione Bartol. numero 10. 128.b
Lex ratio, C. de hæred. vel action. vendit. procedit in promittente ſoluere tantum. numero 7. 128.a
Secùs ſi vſus ſit verbis nimium prægnantibus. numero 8. ibid a
Lex 2. § locum, ff. de religioſ. & ſumpt. funer. exornatur. nu. 2. 142.a
Lex 2 §. locum, ff. de religioſ. & ſumpt. funer. declaratur. num 9. 73.a
Lex, ſemper in obſcuris. ff. de reg. iur. fallit fauore piæ cauſæ. nu. 2. 296.a
Lex Seia,§ finali, ff. de donation. cauſa mort. declaratur. num. 11. 215.b
Lex, ſi debitor, ff. de pignoribus declaratur. numero 15. 264 b
Lex ſi minor viginti quinque annis filiusfamilias, §. 1. declaratur. numero 5. 321.b
Lex ſi quis arbitratu, non procedit de æquitate Canonica. nu, 12. 102.b
Lex, ſi quis arbitratu, procedit re integra. numero 10. 136 b
Lex ſi quis arbitratu, non procedit in re non integra. numero 6. 106.b
Lex ſi quis ſub conditione, ff. ſi quis omiſſa cauſſa teſtam. declaratur. numero 20. 131.a
Lex ſi vnquam, C. de reuocat. donation. non procedit in donatione pia. numero 17. 219.b
L. ſi vnus,§. finali, ff. de arbitris, non procedit in arbitratoribus. numero 5. 135. a
Idem in Materia penſionis & locationis. numero 6. 135 a
L. Titius, in fine, ff. de legat. 2. declaratur. numero 14. 130.b
Lex, Titia teſtamento,§ Seia, ff. de auro & argen. legat. declaratur. numero 5. 296.b
Lex vectigalis, ff. de pignoribus, declaratur, vt non procedat in reſolutione neceſſaria

Digitized by Google

neceſſaria & antiqua.numero 20. 190.a
Lex verum,§.ſed ſi cum ires,ff. pro ſocio declaratur.numero 5. 221 a
Lex vnica, C. de raptu virgin. procedit etiam in muliere rapiente. numero 6. 16 b
Legis ſecundum, C. de donation. materia nu.6. 225.b.& eiuſdem legis declarationem vide infra,numero 13. 226 a
Legi per modum Iuriſdictionis diſponenti teſtator derogare non poteſt. numero 20. 112.b
Leges in ſuo teſtamento vt locum non habeat, nemo facere poteſt. numero 10. 44.a
Legibus non ſubijciuntur quæ ſpiritu Dei aguntur.nu.10.242 a.Sed vide numero 12. 241.a
Libro priuati creditur data veriſimilitudine & difficultate probationum. numero 7. 250.a
Et difficultas ſufficit vt deducatur virtualiter tantum.numero 8. ibid.a
Libro priuati pro ſe non creditur regulariter.numero 10. ibid b
Libellare,ponere,& articulari, ſunt contentioſæ Iuriſdictionis. numero 7. 161.b
Liberatio de principali extenditur ad acceſſoria.numero 3. 93 b
Libertas omnibus rebus fauorabilior eſt.numero 6. 218.b
Et fauorabilior quam legitima filiorum.numero 7. ibid.b
Et dicitur cauſa pia.numero 8. ibid.b
Libertas per alienationem cenſetur adempta.numero 12. 219.a
Siue alienatio ſit voluntaria,ſiue neceſſaria.numero 13. ibid.a
Ligæ principum iudicantur bonæ vel malæ à fine.numero 3. 223.a
Limitatio ad Clement.1 de renunciation.numero 21. 189 a
Limitatio ad l.ſi quis fumo,§ 1 ff.ad leg. Aquil numero 8. 318.a
Limitatio ad Regulam quod tibi non nocet,& mihi prodeſt,&c.nume.11. 11. b
Lis incipit à conteſtatione.numero 6. 201.b
Quæ litis conteſtatio eſt clauis Iudicij. numero 7. ibid.b
Litis conteſtatio fit in poſſeſſorijs.numero 6. 311.a
Litteras tranſmittens ad excommunicatum eſt excommunicatus. num.9. 230.a
Locator tradendo rem æquè idoneam,excuſatur.numero 2. 11.a
Locato fundo venit pariter,& inſtrumentum.numero 18. 256.b
Locupletior factus probatur ex pluribus,ſecundum aliam opinionem. nu. 8.75.b.& vide multa num.ſeqq. vbi ampliat.& limit.cum fallent.
Locus fit religioſus inuito domino fundi,cui debetur ſeruitus.nu.8. 73.a
Luxuria eſt auaritiæ iuncta.numero 7. 307.b
Luxuria non debet plus habere caſtitate.numero 2. 22.b

M

MAcedoniani exceptio competit fideiuſſori.numero 2. 192.a
Magiſtri Cenſus officium quale olim fuerit.numero 15. 226.b
Malæ fidei principium inducitur ex interpellatione.numero 10. 202.a

Mandatum

Mandatum generale non includit valde domino præiudiciale.numero 29. 160.a
Mandatum præſumitur inter ſocios ad faciendum vtilia tantum. numero 11. 5.a
Declara, ſi contrahatur per vnum ex ſocijs nomine ſocietatis aliàs ſecùs. numero 12. ibid.a
Mandans in teſtamento vendi capitale ſuæ Apothecæ quòd tempus attendatur, Contractus, vel teſtamenti.numero 6. 186 b
Maritus ex fructibus perceptis de paraſernalibus vxoris præſumitur factus locupletior.numero 4. 75.a
Idem in ſocio in pecunijs ſocietatis.numero 5. ibid.a
Maritus leno non lucratur dotem, nec ab ea alij meretur.num.4. 301.a
Maritus malè tractans vxorem priuatur lucro dotis.numero 9. 301.a
Vel ſi ei ægrotanti non adhibuit medicum.numero 10. ibid.
Maritus non ſuſtinens onera matrimonij non habet vſumfructum dotis. numero 1. 300.b
Marito turpe eſt rem habere cum vxore adultera.numero 13. 301.a
Mater amaſia non eſt idonea teſtis contra filium iam pupillum.nu.12 60.a
Mater & alij aſcendentes non tranſmittunt quærelam num.38. 83.a
Et an competat quærela ijſdem ratione alienatorum in fraudem, in præiudicium legitimæ.ibid.num.ſeq. a
Mater excluditur à ſucceſſione filij per taciram vulgarem nu.7. 80 b
Etiam ſi vulgaris ſit in parte tantum expreſſa.numero 8. ibid.
Mater in legitima inſtitui debet.numero 5. 80.a
Mater magis diligit filium quam pater.numero 4. 113.b
Mater non poteſt filio pupillariter ſubſtituere, nec in vim fideicommiſſi. numero 6. 185.a
Mater per tranſitum ad ſecunda vota amittit tutelam.num.5. 319.a
Et impia eſt talis mater ad ſecundas conuolans nuptias.num.6. ibid.a
Et ſufficit ſola intentio nubendi.numero 7. ibid.a
Licèt poſtea non nubat.numero 8. ibid.a
Mater ſine cauſa non poteſt priuari legitima à filio.numero 3. 80.a
Mater poteſt inſtituere filium ſub conditione, ne patri quæratur vſusfructus numero 8. 185.a
Mater prohibita plus petere, non excluditur à legitima filij. numero 11. 182.a
Matris legitima & aliorum parentum eſt de iure gentium.num.24. 82.a
Matri datur actio ad ſupplementum legitimæ.num.6. 80.a
Matri datur Condictio ex lege, quæ perpetuo durat.num.4. 80.a
Matri debetur legitima in bonis filij infantis.nu.28. 82.a
Matri & alijs aſcendentibus fructus in Legitimam imputantur. num 36. 82.b
Vnde in aſcendentibus non habet locum l.ſcimus, § repletionem, C.de inoffic.teſtam.num.ſeq. 83.a
Matri & parentibus competit actio ad ſupplementum legitimæ. num. 31. 82.b
Matrimonium dicitur in facie Eccleſiæ ſi palam fiat.num.4. 77.b

Matrimo-

Digitized by Google

Matrimonium non prohibetur inter filium illius cuius eſt tutor, & filiam ſuam. numero 15. 212.a
Matrimonium rite contractum ex ſuperueniente titulo non retractatur. numero 13. ibid.
Matrimonium ſecundum verè fornicatio eſt. numero 6. 156 a
Matrimonij contractus non prohibetur inter matrem pupillæ, & tutorem. numero 11. 211.b
Medicus an conferre teneatur eius ſtipendia publica fratribus in communi viuentibus. numero 1. 326.b
Medicus tenetur conferre ſua ſtipendia. numero 4. 327.a
Meretrix quæ propriè dicatur, & vide etiam nume. ſeq. ex Boſſio. nume. 2. 307.a
Meretrix maritata pro debito carcerari non poteſt. numero 6. 301.a
Fallit niſi viro ſciente meretricatur. numero 7. ibid.a
Metus qualis eſſe debeat in Titulo, Si quis aliquem teſtari prohibuer. numero 29. 40.a
Minor etiam in atrociſſimis excuſatur. numero 3. 105 a
Minor creatur Decurio, ſed vocem non habet. numero 1. 69.b
Minor vigintiquinque annorum non poteſt habere vocem in Conſilijs publicis, vel Vniuerſitatum. numero 2. ibid b
Minor non reſtituitur aduerſus votum. numero 13. 234 b
Minor non reſtituitur aduerſus diuiſionem ſorte factam. num. 6. 321.b
Limitatur data enormi læſione. numero 7. ibid.b
Sublimitatur niſi concurrat Iudicis decretum. numero 8. ibid.b
Sublimitatur ſecundò, vt ibi. numero 9. 322.a
Minor poſſidendo iuxta diuiſionem nulliter factam ratificat. nu. 9. 139.a
Amplia, etiam ſi contractus à minore initus eſſet ab initio nullus. nu. 10. 139.a
Minor præſumitur locupletior eo ipſo quod aliquid peruenit ad manus eius. numero 1. 74 b
Minor quando dicatur factus locupletior ſecundum vltimam opinionem. numero 19. 77.a
Minor quando principaliter donat Eccleſiæ vel pio loco pietatis intuitu valet donatio, ſecus ſi ob deſperationem vel in odium coniunctorum donationem faciat. numero 12. 236.b
Minor quinque & viginti maior aut quatuor & decem, ingrediendo religionem ex perſuaſionibus reſtituitur, nec bona monaſterio acquirit. numero 14. ibid.
Minor ratificat vbi fuerit effectus maior. numero 22. 140.b
Minor renuncians fideicommiſſo reciproco, non reſtituitur. nu. 4. 321.a
Minor reſtituitur aduerſus confeſſionem tutoris, docto de læſione. numero 13. 163.a
Minor vigintiquinque annis non poteſt eſſe Syndicus Villarum & Caſtrorum. numero 5. 70.a
Minores vigintiquinque annorum à teſtimonio repelluntur. nu. 3. 69.b
Molendinum etiam dicitur, quod ſolum habet affixas rotas. numero 12. 256.a

Et ſic

Digitized by Google

Et ſic de ſui ſubſtantia molendinum non requirit molas ſed ſine eis molendinum appellatur. numero 13. ibid. a
Mobilis appellatione venit ſupellex tantum communi vſu loquendi. numero 7. 199. b
Mobilium appellatione non veniunt nomina debitorum nu. 16. 200. b
Mobilium appellatione ſemouentia continentur. numero 1. 147. b
Mobilium appellatione an veniat frumentum, vinum, linum, & ſimilia. numero 11. 200. a
Mobilium nomine non venit equus, nec alia animalia domi ſeruientia. numero 13. 200. b
Moderator rei ſuæ quilibet eſt & arbiter. numero 7. 110. b
Molendino vſus in flumine Ticini leuando Molas pro educendo ad Padum, facit fraudem legi, & pœnam ſtatuti incurrit. numero 11. 256. a
Moleſtia dicitur de iure & de facto, ante litem conteſtatam & poſt. numero 5. 97. a
Et hoc procedit etiam in beneficialibus. numero 6. 97. a
Moleſtia intelligitur de iure & de facto. numero 7. ibid.
Moleſtia dicitur petendo in iudicio. numero 8. ibid. b
Moleſtia eſt iuris, & facti. numero 7. 121. a
Moleſtia prohibita dicitur ſolum facti, & non iuris. numero 1. 120. b
Moleſtia, verbum, cum ſigno vniuerſali, intelligitur iuris & facti. numero 2. 96. b
Moleſtia verbis generalibus reſtringitur ad ſubiectam materiam. numero 14. 99. a
Monachus ante profeſſionem teſtari poteſt. numero 1. 196. b
Monitionem extraiudicialem quis probabit, actor, præceſſiſſe, vel reus, non præcepiſſe. numero 4. 249. b
Mora eccleſiaſtici Iudicis in expediendo intercedente in cauſa vſurariæ prauitatis, ad ſæcularem iudicem regreſſus fieri poteſt. numero 15. 329. a
Siue mora illa ex parte Iudicis accidat, ſiue partis. num. ſeq. ibid. b
Mortuus præſumitur prouocaſſe offendentem. numero 23. 275. b
Motus proprius de bannitis infra annum captis declaratur. nu. 43. 54. a
Mulier amittit dotem propter adulterium, & ſolum oſculum luxurioſum, & tactum mamillarum. numero 7. 155. b
Mulier donando dicitur eſſe in dolo. numero 4. 271. a
Mulier dotalia donare non poteſt etiam pro ſalute animæ ſine conſenſu viri. numero 1. 235. b
Idem in voto numero 2. ibid. b
Fallit in parafernalibus. numero 3. ibid. b
Fallit præterea in extradoralibus. numero 4. ibid. b
Mulier emphyteuta alienans domino irrequiſito ſine ſolennitate cadit à iure ſuo. numero 8. 253. a
Idem in minore alienante ſine decreto. numero 9. ibid. a
Mulier habet retentionem pro dote, etiam non facta liquidatione. numero 13. 62. b
Mulier habet retentionem pro dote contra debitum anterius. numero 14. ibid. b

Etiam ſi Creditor ſit extraneus numero 15. ibid.b

Mulier habet retentionem, ſi poſſeſſio ſit vacans & eo tempore à nemine apprehenſa,aliàs non numero 19. ibid.

Quid ſi vxor hæres remanſit.numero 20. ibid.b

Mulier innupta donare poteſt pro anima, non ſeruata forma Statuti. numero 5. 236.a

Mulier non cogitur in domo hæredis accipere alimenta ſi honeſtè non poſſit.numero 5. 293.b

Etiam ſi hæres eſſet honeſti nominis,ſed vidua pulchra.numero 6. ibid.b

Mulier præſumitur prius ſtetiſſe in retentione quam hæredem apprehendiſſe poſſeſſionem.numero 35. 64.a

Mulier prodiga principaliter pro anima donare non poteſt.nu.7. 236.a

Secus ſi principaliter diſponat de perſona.numero 8. ibid.a

Ita vt nec reſtitutio in integrum hoc caſu detur.numero 9. ibid.a

Mulier quando declaret verbis velle retinere.numero 29. 63.b

Item quando facto declaret.numero 30. ibid.b

Mulier in dubio præſumitur mortuo viro mutaſſe voluntatem pro ſe. numero 31. ibid.b

Et debet ſaltem declarare tempore moleſtationis.numero 32. 64.a

Mulier retinendo domum,cenſetur & mobilia in domo exiſtentia. numero 39. 64.b

Mulier retinendo computat fructus in ſortem.numero 41. 65.a

Nec ſufficit ad excludendum eam oblatio.numero 42. ibid.a

Multo minus facta bonorum conſignatione.numero 43. ibid.a

Mulier viro damnato ad triremes agit ad repetitionem dotis. numero 15. 253.b & vide infra,numero 19. 254.a

Mulieri competit retentio etiam ſi prius elegiſſet viam actionis. nume. 16. 62.b

Etiam ſi allegaſſet retentionem ex alia cauſa.numero 17. ibid.b

Et iudicia mota per viam actionis firma remanent.numero 18. ibid.b

Mulieri datur retentio,etiam in bonis donatis propter nuptias, & propter ipſa ſicut propter dotem.numero 38. 64.b

Mulieri pro dote non datur retentio in omnibus bonis ſed pro rata crediti. numero 36. 64.b

Mulieri pro recuperatione dotium in ſubſidium datur actio ad precium rerum obligatarum venditorum.numero 15. 262.a

Mulieres auariſſimæ ſunt,nec de facili renunciant.numero 7. 167.a

Multa fieri permittuntur ante aditionem hæreditatis, quæ non ſic de facili poſtea permittuntur.numero 21. 63.a

Multitudinis ratione derogatur ſeueritati.numero 10. 269 a

Munus perſonale quando dicatur.numero 4. 239.a

Munus perſonale triplex eſt.numero 5. ibid.a

Munus cum dignitate appellatur honor.numero 6. ibid.a

Munus merè perſonale quale ſit.numero 7. ibid.a

Mutare quis poteſt cauſam poſſeſſionis de alia in aliam, & de iuſta in iniuſtam.numero 24. 63.a

Mutuum ex poſt facto reconualeſcit.numero 24. 194.a

Mutuum

Mutuum reconciliat patris ratificatio. numero 1. 192 a
Mutui contractus ſi ex poſt facto reconcilietur, obligatur fideiuſſor. numero 12. 193. a

N

Natta in Clementina Sapè, §. quæ omnia, numero 40. confutatur. numero 6. 115. b
Nemo dat quod non habet, ſaltem habitu & potentia legali. nu. 11. 114 a
Nemo ſine culpa iniuſtè grauari debet. numero 21. 290 b
Nomina debent habere conſonantiam & effectum. numero 4. 252. b
Per nominationem filiorum non cenſentur excluſi agnati in feudo antiquo. numero 24 100 a
Notarius præſumitur peritus & probus. numero 15. 303. b
Notarius eſt à partibus approbatus. numero 16. ibid. b
Notarius conuictus quando audiatur allegando errorem, vide ibi duos caſus & ſententiam pariter Authoris. numero 28. 178. b
Quando autem non audiatur vide ibidem ſub finem Caſus. nu. 29. 179. a
Notarius habet præſumptionem iuris pro ſe. numero 12. 176. b
Notarius ſe ſcribens tutorem non excuſatur. numero 10. 305. b
Notario aſſerenti ſe rogatum, creditur. numero 5. 302. b
Etiam ſi ſit idiota. numero 6. ibid. b
Notario aſſerenti certioraſſe de Velleiano creditur. numero 7. ibid b
Et de certa ſcientia. numero 8. ibid. b
Et de die omiſſa. numero 9. 303. a
Et teſtes fuiſſe ſpecialiter rogatos. numero 10. ibid. a
Et præfertur teſtibus Inſtrumento contradicentibus. numero 11. ibid. a
Notario non adſcribitur falſum ſine emolumento. numero 15. 177. a
Et debet eſſe conſiderabile. numero 16. ibid.
Notarium impediens introire vel teſtes incidit in tit. ſi quis aliquem teſt. prohibuer. numero 9. 37 b
Ampliatur idem in filio numero 10. ibid. b
In Notario præſumitur potius error quam falſum. numero 1. 175. b
Maximè in loco celebri vbi ius redditur. numero 2. ibid. b
Etiam ſi reperiatur aliter ſcriptum quam dictum. numero 3. ibid. b
Notarij ſtudent formularijs pro Clauſulis prægnantibus. nu. 9. 66. b
Notariorum imperitia ponit conſcientias in magno diſcrimine. numero 1. 65. b
Et alijs damnum, lucrumque alijs indebitè affert. numero 2. ibid. b
Nouerca priuigno inimica odio naturali. numero 12. 294. b
Nullitas potius permittitur quam formæ defectus. numero 4. 106. b
Nullum maius noſtræ mentis indicium quam qualitas inſpecta verborum. numero 2. 215. b
In numeros non cadit affectio. numero 5. 142 a
Nummus falſus non computatur in ludo de par & impar. numero 11. 253. a
Nummus falſus non eſt nummus. numero 12. ibid. a

d 2 Obediens

O

Obediens ſuperiori excuſatur. numero 8. 307.b
Obligatio ad intereſſe ſuccedit in pacto de retrouendendo, nullo dato antea iuramento. numero 18. 289 b
Obligatio omnium bonorum & donatio a pari procedunt. nu. 5. 309.a
Obligatio vendendi continet factum indiuiduum. numero 10. 174.a
Obligationi nullæ pignus accedere non poteſt. numero 6. 252.b
Obligatus retrouendere duobus, non poteſt cogi ab vno pro ſua parte tantum. numero 11. 174.a
Occupans hæreditatem vacantem per mortem, plus delinquit quam ſi vacaret per negligentiam. numero 25. 333.a
Occupans rem debitam iure ſeruitutis, punitur pœna legis, extat. numero 4. 61.b
Odium eſt delictum. numero 18. 125.a
Odia ſunt reſtringenda numero 1. 15.b
Offendens eum cum quo habuit multas contentiones, præſumitur prouocatus. numero 21. 275 a
Offenſio licita eſt pro defenſione rerum ſuarum. numero 13. 274.b
Officium ſuum, nemini debet eſſe damnoſum. numero 6. 305.a
Officij ratione conſentiens licèt non cogatur à ſtatuto, ſibi non præiudicat. numero 20. 306.b
In officio Iudicis retinendæ, ſemiplena probatio & leuis ſufficit. numero 27. 315.a
Officia Vrbis Sede vacante durant. numero 7. 48.b
Officialis ad beneplacitum in dubio intelligitur perpetuus. nu. 6. 48.a
Officiali creditur in eius officio. numero 3. 302.b
Omnia ſua bona alicui donans, veniunt in ea donatione bona quæ erunt ſimpliciter donantis non ea quæ quodam modo erant affecta. nu. 6. 309 b
Onus viciſſitudinarium de legitima non reijcitur. numero 14. 182.a
Opinio præualet veritati in iudicio. numero 9. 165.a
Opinio quòd poſiti in conditione, cenſeantur vocati benignior eſt. numero 8. 129.b
Opiniones modernorum quod cenſus ſuper Cenſu conſtitui poſſit. numero 3. 246.b
Opus genericè loquendo intelligitur de imperfecto. numero 9. 255.b
Opus non dicitur quod nō habet in ſe aliquam figuram operis. nu. 2. 201.b
Oratio negatiua fortius negat quam affirmatiua affirmet. num. 3. 158.a
Ordo in procedendo ſeruatur in aſſaſſinio ſecùs in ſententiando. numero 11. 105 b

P

Pactum ad fauorem Communitatis, tranſit in eius ſingularem ſucceſſorem, & ab ea in onere ſubrogatum. numero 5. 195.b
Pactum de ingrediendo operatur ſimplicem hypothecam. nu. 17. 112.a

Pactum

Pactum de non eligendo tertium,eſt iniquum.numero 9. 107 a
Pactum inter alios factum non prodeſt tertio, neque ei poteſtatem confert agendi.numero 1. 117.b
Pactum inter duos prodeſt tertio penitus extraneo.numero 4. 128.a
Pactum iuratum reſtringitur ad actum laudabilem.numero 21. 159 b
§.prohibemus,Authent.de triente & ſemiſſe declaratur.nu.11. 219.a
Paria ſunt,incontinenter viuere,& vxorem ducere.numero 5. 155.a
Paria ſunt non eſſe vel inutiliter eſſe.numero 16. 253 b
Declaratur hæc Regula infra numero 20. 254.a
Paria ſunt,quod teſtator legat liberationem,vel mandet hæredi, vt liberet. numero 10. 187.a
Parochianus præſumitur ſuſpectus differendo accuſare prælatum. numero 8 176.b
Pars moroſa auditur offerendo expenſas, dummodo ius partis non ſit factum deterius.numero 19. 330.a
Partes videtur ſe conformaſſe cum diſpoſitione Iuris.numero 10. 230 a
Partes procedendo ordinariè in cauſa ſummaria non præiudicant. numero 7. 116 b
Partium Confeſſioni in tranſactione non creditur.numero 4. 33.b
Pater conſentiendo filio agenti,ſibi non præiudicat.numero 3. 304 b
Pater in renunciatione poteſt conſentire ad ſui commodum.nu 6 167.a
Pater poteſt conſentire ad ſui commodum in actu palam geſto. nume. 11. ibid. b
Pater præſumitur magis diligere filium quam ſeipſum.numero 7. 60.a
Pater non præſumitur qui filium non diligit.numero 8. ibid.a
Pater præſumitur ex affectu paterno.numero 9. ibid.a
Pater tenetur alere filiam niſi inhoneſtè viuat.numero 8. 155.b
Patris conſenſus ſufficit in quacunque parte Iudicij ante ſententiam. numero 16. 193.a
Patris taciturnitas inducit conſenſum,& præiudicat.numero 10. 162.b
Patri dotanti de dotis incompetentia quidpiam opponi nequit. nume. 11. 44.a
Sed quando id non procedat. Limita & declara numeris ſequentibus vſque ad finem.ibid.
Patria poteſtas non attenditur in actu iurato.numero 15. 235.a
Patria poteſtas non attenditur in ſpiritualibus.numero 10. 234.b
Nec ætas ſimiliter in ſpiritualibus attenditur.numero 11. ibid.b
Patruus eſt proximior deſcendente ex nepote.numero 8. 102 a
Pauperes an teneantur ad Decimas numero 6. 138 b
Declara vt ibi.numero 7. ibid.
Pax & tregua concepta per verba maſculinitatis comprehendunt & fœminas,& etiam per eaſdem rupta eſſe dicuntur.numero 9. 17.a
Pax iurata cum bannito,ſeruanda eſt.numero 40. 161.a
Declaratur quoad pœnam non teneri.numero 41. ibid.a
Pacis conſeruatio fauorabilis eſt.numero 16. 99.b
Peculium an in dubio præſumatur profecticium vel aduentitium. numero 7. 84 a

In hoc caſu potior eſt conditio poſſidentis. numero 8. ibid.b
Peculium præſumitur profectitium ſi filius adminiſtrauit bona paterna. numero 9. ibid.b
Pecunia inuenta pro ſubueniendo neceſſitatibus hominum.nu.6. 141.b
Pecuniæ nomine attento Communi vſu loquendi, venit numerata tantum.numero 10. 200.a
Pendente Iudicio non numeratæ pecuniæ cum fideiuſſore, principalis colludit.numero 7. 335.a
Peremptio inſtantiæ tollitur ex reaſſumptione omnium actorum, compatitionum, & Iurium.numero 3. 115.a
Perfectum dicitur, quod ex omnibus partibus conſtat. numero 7. 255.b
Quæ tamen ſint ſimul iunctæ, vt num.ſeq. ibid.b
Permiſſum ad tempus, cenſetur poſt tempus prohibitum.numero 3. 196.b
Etiam in priuilegijs.numero 4. ibid.b
Etiam in ſtatutis ad Correctionem Iuris Communis.numero 5. ibid.b
A perſona arbitratoris non receditur.numero 1. 106.a
A perſona arbitratoris receditur quando ſtetit per aliquam ex partibus.numero 5. ibid.b
Perſuaſionis mendaces inducunt iuſtum metum teſtari volenti. num. 24. 39.a
Declara vt num.ſeq. ibid.b
Petitio procedere debet, & ſequi ſententia declaratoria.numero 4. 24.b
Pignus remanet in dominio debitoris.numero 6. 288.a
Nec mutat cauſam dominij.numero 8. ibid.b
Plenus grex quid.numero 21. 90.b
Plenus vſus quid.numero 19. ibid.b
Plenus vberibus quid.numero 22. ibid.b
Plena proprietas quid.numero 20. ibid.b
Plenum compromiſſum quid.numero 26. 91.a
Plenum ius quid numero 23. 90.b
Plures teſtes auditus adiuuant famam ad eam plene probandam. numero 12. 180.a
Pœna priuationis bonorum & dignitatum impoſita filijs hæreticorum, comprehendit etiam ſpurios.numero 1. 22.b
Pœna quandoque egreditur delictum.numero 6. 45.b
Pœnæ qualitas conſideratur an conueniat ſexui.numero 19.
Portio hæredis deficiẽtis nõ venit in reſtitutione fideicommiſſi.nu. 18.87.b
Poſſeſſio abſenti non acquiritur niſi ſecuta ratificatione.numero 1. 231.b
Poſſeſſio transfertur ex contractu conditionali, ſi incipiat à traditione. numero 7. 9.a
Quid in quaſi traditione per patientiam.numero 8. ibid.b
Quid item in incorporalibus.numero 9. ibid.b
Quid item in vero conſtituto.numero 10. ibid.b
Poſſeſſio iniuſto poſſeſſori non eſt auferenda, etiam Principis authoritate, niſi fuerit proceſſum iuris ordine non ſeruato.numero 2. 172.a
Poſſeſſio non acquiritur abſenti etiam mediante notario. numero 1. 231.b

Poſſeſſio

Poſſeſſio non transfertur ex contractu conditionali ante purificatam conditionem. numero 4. 9.a
Per conſtitutum transfertur poſſeſſio vera & directum dominium. numero 2. 8 b
Poſſeſſio pleno iure acquiſita quando dicatur. numero 18. 90.b
Poſſeſſionis magnum commodum. numero 7. 311.b
Poſſeſſionis traditio in dubio regulatur in contractu principali. nume. 12. 9.b
Poſſeſſionem continuans non dicitur contrauenire præcepto. nu. 4. 50.b
Poſſeſſor quandoque tenetur ſi ad eum peruenit res ſine dolo vel culpa ſua. numero 8. 261.b
Pro poſſeſſore habetur qui dolo noluit rem accipere. numero 3. ibid.a
Poſſidere deſinens poſt primam citationem dicitur in dolo. nu. 6. ibid.a
Vel poſt denunciationem, vel libellum porrectum. numero 7. ibid.b
Poteſtas diſponendi actum aliud eſt ad ipſa actus diſpoſitione. numero 13. 242.a
Poteſtas legitimandi fauorabilis eſt, actualis autem legitimatio regulata, & potius odioſa. numero 14. ibid.a
Practica liberandi fideiuſſorem inuito creditore. numero 16. 12.b
Practica probandi quod quis non poſſit cum hærede morari. numero 14. 295.a
Practica ſi contra aliquem executio fieri non poteſt. numero 89. 57.b
Præceptum licitum & permiſſum per ſimplicem comparitionem non reuocatur. nu. 19 & vide num. ſeq. 52.a
Præceptum nunciationis per ſimplicem comparitionem non reuocatur. numero 21. ibid.b
Contraria opinio verior. numero 22. 52.b
Maximè datis præparamentis ad ædificandum. numero 23. ibid.b
Nec reuocatur etiam poſt tres menſes, data vel oblata cautione. nume. 24. 52.b
Præceptum cum clauſula iuſtificatoria valet. numero 13. 51.b
Reſoluitur per ſimplicem comparitionem. numero 14. 52.a
Continet qualemqualem petitionem. numero 16. ibid.a
Eſt ſimplex citatio Iudicis & mera interlocutoria. numero 17. ibid.a
Præceptum factum ex abrupto nunquam tranſit in iudicatum. nu. 5. 50 b
Declara vt ibi, verum eſſe in contentioſis, ſecus in actibus voluntariæ iuriſdictionis. numero 6. ibid.b
Appellando à tali præcepto quid agendum. numero 7. 51.a
Præceptum ex abrupto factum reuocatur parte non citata. nu. 8. ibid.a
Præceptum eſt potius cominatio quam condemnatio numero 9. ibid.a
Præceptum factum ſine cauſæ cognitione non ſeruit pro citatione. numero 10. ibid.a
Nec eſt diffinitiua, nec interlocutoria. numero 11. ibid.b
A quo datur appellatio poſt decem dies. numero 12. 50.b
Declara duobus modis vti ibid.
Præceptum cum Clauſula iuſtificatoria reo non comparente firmum manet ſed purgat contumaciam intra annum numero 26. 52.b

Digitized by Google

Præceptum ſuper aliàs cognito, valet. numero 82. 57.b
Præceptum valet in his quæ ſunt voluntariæ Iuriſdictionis nu 83. ibid.b
Præceptum valet in cauſis vbi non paratur plenum præiudicium. numero 84. ibid b
Præceptum de pertinentibus ad officium valet. numero 44. 54 a
Nunquam tranſit tamen in iudicatum. numero 45. ibid a
Præceptum valet ſuper dependentibus & emergentibus ad cauſam inchoatam. numero 46. ibid.a
Præceptum factum aduocato vel procuratori interdictionis officij valet & durat durante officio. numero 47. ibid b
Præceptum ſi tua putas intereſſe valet numero 68. 56.a
Nec in eo auditur comparens, niſi dolo de intereſſe. numero 69. ibid.a
Et coram Iudice Laico etiam Clerici per tale præceptum citari poſſunt. numero 70. ibid.a
Præceptum factum ſub pœna non intelligitur ipſo iure numero 98. 58.b
Præceptum factum cum augmento pœnæ non operatur, quia vltima pœna tantum attenditur. numero 99. ibid.b
Præceptum Iudicis de diſgombrando, an ſit reuocandum. numero 29 & vide num ſeq. 53.a
Præceptum valde prodeſt immiſſis in tenutam ſine hypotheca. numero 31. ibid. a
Præceptum per compatitionem quòd reuocetur quo caſu verum intelligatur. numero 107. 59.a
Præceptum de ſoluendo penſionem non reuocatur. numero 35. 53.b
Præceptum vigore inſtrumenti guarentigiati factum non reuocatur. numero 36. ibid.b
Præceptum de diſgombrando eſt executio, non ſententia. nu. 33. 53.a
Præceptum Iudicis poſt moram non excuſat. numero 4. 95.a
Præceptum comminatorium audientiæ valet. numero 86. 57.b
Hoc verum etiam ſtante petitorio. numero 87. ibid.b
Ampliatur etiam committendo alijs Iudicibus. numero 88. ibid.b
Præceptum ad tollendum ſcandalum valet. numero 54. 55 a
Præceptum in executione ſententiæ valet. numero 55. ibid.a
Præceptum de iurando vel referendo valet. numero 56. ibid.a
Præceptum de ſoluendo infra tot dies ſub pœna quanti pluris valet & tenet. numero 57. ibid.a
Fallit in arbitrio. numero 58. ibid.b
Præceptum quòd ſi non comparuerit tali die poſſit impunè offendi valet, declarando vt ibi. numero 59. ibid.b
Præceptum ſub pœna applicanda parti, valet, etiam ſi partis nihil interſit. numero 60. ibid.b
Præceptum valet ſub pœna applicanda Iudicis arbitrio. nu. 61. ibid.b
Præceptum valet vt reſpondeatur poſitionibus in hac cedula contentis. numero 62. ibid.b
Præceptum ſi de tuo iure confidis valet. numero 64. 56 a
Præceptum compareas ſi velis tenet. numero 66. ibid.a
Præceptum ſi ſenties te grauari valet. numero 67. ibid a.

Præceptum

Præceptum factum ad diem, obligat poſt diem. numero 10. 258.b
Quod verum eſt reo citato non comparente, num. ſeq. ibid.b
Præcepto cum inſertione cauſæ parendum eſt. numero 85. 57.b
Præcepta ſunt permiſſa vbi periculum eſt in mora. numero 97. 58.b
A præceptis non eſt inchoandum. numero [illegible] 50.b
A præceptis inchoari poteſt quando ex pacto capi poteſt poſſeſſio propria authoritate. numero 52. 54 b
Nec iſto caſu contrahitur pignus prætorium, nec reſiſtens incidit in edictum, ne vis fiat ei. num. ſeq. 55.a
Præcedentia declarant ſequentia, & è contra. numero 11. 274.a
Preces eorum quibus reuerentia debetur, inducere iuſtum metum poſſunt teſtare volenti. numero 26. 39.b
Preces in quibus caſibus inducant iuſtum metum teſtari volenti. numero 23. 39.a
Precium dicitur certum in tertium remiſſum. numero 2. 136.a
Precium debet eſſe certum. numero 11. 136.b
Prædo non eſt qui non poteſt reddere rationem ſuæ poſſeſſionis. num. 15. 332 a
Declara, vt ibi, numero 16. a
Prædo non eſt qui precium numerauit. numero 2. 331.a
Prædo non eſt qui ſcienter emerit rem alienam. numero 3. ibid.a
Prædo notorius non reſtituitur. numero 14. 320.a
Prædo ſpoliatus reſtituitur. numero 4. 319.a
Prælati negligentia non nocet Eccleſiæ. numero 12. 324.a
Prælati non obſeruantes, cap. 1. treuga & pace, non peccant. nu. 3. 268.a
Præparatoria non oſtendunt formam rei. numero 3. 201 b
Ex præparatorijs non inducitur declaratio. numero 3. 24.b
Præſentatio reſcripti reuocatorij non requiritur numero 11. 188 b
Declara in expreſſa, ſecùs in tacita. numero 12. 189.a
Præſentia domini inducit mandatum; numero 9. 162.b
Præſentia in præiudicialibus, & damnoſis nihil operatur, nu. 18. 259. a. & vide paulo poſt numero 20. & 22. ibid.b
Præſentia operatur in his quæ ſunt modici præiudicij, vbi ſcilicet agitur de præiudicio iuris perſonalis, non autem realis. numero 21. ibid.b
Præſcriptio Centenaria currit contra Eccleſiam Romanam. nu. 23. 325.b
Præſcriptio currit de iure Canonico. numero 5. 323.b
Præſcriptio currit ſola facti veritate inſpecta non obſtante. nu 27. 326.a
Ampliatur, vt nec ſit locus Euangelicæ denunciationi. nu. ſeq. ibid.a
Subampliatur vt ibi. numero 29. ibid.a
Præſcriptio eſt contra naturalem æquitatem. numero 10. 324.a
Præſcriptio quare introducta. numero 11. ibid.a
Præſcriptio eſt iniquiſſimum præſidium, nu. 1. 323.a. quia eſt contra naturalem æquitatem, vt numero 10. 324.a
Præſcriptio non currit cum mala fide. numero 2. 190.b
Præſcriptio quando contra Eccleſiam currat facto Prælati. numero 14 324 b
Præſcriptio cum mala fide eſt præſidium iniquiſſimum. nu. 15. ibid.b

Præſcriptio

Digitized by Google

Præſcriptio ſtatutaria non tollit officium Iudicis. numero 15. 118.a
Præſcriptionis exceptio habet locum in dote. numero 3. 323.a
Contra præſcriptionem quadragenariam competit reſtitutio. numero 15. 99.a
In præſcriptione interrumpenda requiritur Citatio cum relatione. numero 19. 203.a
Idem ad incurrendam pœnam. § Quadrupli, Inſtitut. de actionibus. numero 20. 203.a
Idem ad tollendam præuentionem. numero 21. ibid.a
Præſumptio iſta tranſit ad hæredes recipientis. numero 6. 75.a
Præſumitur facilius contra Notarium in actu vnius, quam duorum. numero 21. 67.a
Præſumendum illud eſt quod de iure efficacius licebat. numero 2. 198.a
Primogenitus ſuccedens vigore primogenituræ, eſt tutus in foro Conſcientiæ. numero 5. 268.a
Primordio tituli poſterior formatur euentus. numero 20. 275.a
Princeps non præſumitur voluiſſe præiudicare abſenti. numero 3. 188.a
Principium in contractibus attenditur. numero 9. 167.b
Principalis non poteſt præiudicare defenſioni fideiuſſoris. num. 3. 191.a
Principali ſublato per ſententiam, tollitur acceſſorium. numero 2. 144.b
Diſtinctio in quæſtione propoſita. numero 3. ibid b
Priuilegium reuocatum ante intimationem, operatur effectum ſuum. numero 9. 188.b
Priuilegium viduarum extenditur ad inutiliter nuptas. num. 2. 252.b
Probatio in ſupplementum omiſſorum in Inuentario quid operetur. numero 9. 32.a
Probatio, non poſſe ſtare cum hærede, eſt difficilis. numero 11. 294.a
Probatio per modum conditionis intelligitur de perfecta. nume. 4. 311.a
Probationes in materia Tituli Si quis aliquem teſtari prohibuer. debent eſſe & liquidæ, & claræ, nu. 28. 40. a. & vide numero 31. 40.b
Probato credito ſuper quantitate ſtatur iuramento. numero 1. 30.a
Verum eſt in iuramento in litem, in odium doloſi. numero 2. ibid.
Diſtinctio in negando. numero 3 ibid.
Vera concluſio eſt concurrentibus coniecturis. numero 4. ibid.
Vera item concluſio eſt in cauſa parua. numero 6. ibid.b
Vera præterea concluſio eſt ſecundum Iudicis arbitrium. num. 7. ibid.b
Proceſſus cauſæ appellationis eſt benignior primæ inſtantiæ. numero 15. 280.a
Proceſſus factus à Iudice qui erat delegatus, & ordinarius, ſuſtinetur in vim Iuriſdictionis ordinariæ. numero 2. 164.b
Procurator conſtitutus ad ſolutiones recipiendas, non poteſt niſi in pecunia numerata eas recipere. numero 3. 239.a
Procurator donare non poteſt. numero 5. 162.b
Procurator dubitans de mandato, faciens acta, præiudicat domino, ſecundum Dinum numero 5. 198.b
Procurator in iudicio præiudicat domino præſenti nec contradicenti. numero 8. 162.b

Procurator

Procurator præſumitur emere pro Domino. numero 17. 275.a
Procurator ſi agat ex mandato ſufficienti, & ſententiam obtinuit, ſi poſtea opponatur, & producat nouum mandatum ſufficiens, quòd ex hoc ſententia non ſuſtinetur. numero 13. 166.a
Procuratorem conſtituendo ad talem rem vel litem quam habeo cum Titio, & ad alias cauſas intelligitur cum Titio tantum. numero 35. 151.a
Procuratores ex magna practica ſæpè plus ſciunt quam Doctores. numero 3. 146 b
Procuratores in vrbe, ponunt ſæpè contraria propter varias informationes eis tranſmiſſas. numero 2. 161.b
Prodigus non poteſt teſtari etiam ad pias cauſas. numero 6. 236.a
Producens laudum fatetur contenta in eo. numero 3. 162.a
Ex proœmio colligitur cauſa finalis. numero 10. 158 b
Quid in contractibus. numero 11. 159.a
Prohibitio allocutionis in odium delinquentis, non comprehendit tranſmiſſionem literarum. numero 11. 230.a
Prohibitus alienare de ſpeciali fauore, nec cum iuramento poteſt. numero 8. 234.b
Secùs ſi, ne male vtatur ſubſtantia ſua. numero 9. ibid. b
Prohibitus alienare in fraudem creditorum, prohibetur dotare filiam. numero 5. 271 b
Prohibitus alloqui carceratum poteſt ex cauſa beneuolentiæ & pietatis alloqui. numero 18. 159 b
Prohibitum ad tempus cenſetur poſt tempus permiſſum. num. 15. 197 b
Etiam in verbis importantibus prima facie quandam perpetuitatem. numero 16. ibid. b
Prohibitum vna via, alia non debet permitti. numero 13. 230 a
Prohibito conſequenti non cenſetur prohibitum antecedens in pœnalibus. numero 4. 16.a
Prohibens ex cauſa vtili infirmo, non incidit in titulum. nu. 11. 37.b
Promiſſio indemnitatis quid importet. numero 9. 128 b
Promiſſio reſtringitur ad bona promittentis tempore promiſſionis. numero 1. 199 b
Et ad eſſe alia bona onus probandi incumbit aſſerenti. numero 2. ibid.
Promiſſio non intelligitur de actu exceſſiuo. numero 26. 160.a
In promiſſione, vel legato non veniunt bona poſtea quæſita. numero 5. 199. b
Nec veniunt pecuniæ exiſtentes in capſa. numero 6. ibid. b
Promittens abſolutè alicuius dicto ſtare, illo arbitrante iniquè, poteſt peti reductio ad arbitrium boni viri. numero 7. 14.a
Promittens non accipere aliam vxorem niſi te, hæc verba an inducant matrimonium. numero 27. 126 b
Limita quod non, vt num. ſeq. ibid. b
Promittens aliquem defendere de iure vel de facto, quomodo intelligatur. numero 37. 160.b
Promittens non offendere quoquomodo, intelligitur ad terminos iuris & dato dolo. numero 32. ibid.

Digitized by Google

Promittens non moleſtare, intelligitur de facto, ſecùs in hærede. num. 30. 100 b
Quid ſi teſtator ſit literatus numero 31. ibid.
Promittens non offendere bannitum, ſi offendat, an teneatur ad pœnam conuentionalem. numero 39 161.a
Promittens reſeruato vſufructu libero, facit, vt conſiderentur bona quæ tempore eius mortis reperiuntur. numero 4. 199.b
Promittens velle conueniri vbique locorum, intelligitur de tuto. num. 30. 160 a
Properatio Extremæ Vnctionis dicitur legitimum impedimentum teſtandi. numero 19. 38.a
Proprietati verborum inhærendum eſt. numero 35. 151.a
Limita vt ibi num. ſeq.
Proprietarius facit locum Religioſum inuito vſufructuario. nu 7. 73.a
Prorogatio non eſt propriè interlocutoria ſed executio pacti. nu. 4. 257.b
Prorogatio cum intimatione habet vim citationis. numero 5. ibid b
Protectionem alicuius ſuſcipiens non tenetur iuuare iniuſtè ſe defendentem. numero 6. 273 b
Publicatio examinis didicitis teſtificatis prohibetur de rigore iuris ciuili. numero 5. 146.b
Contrarium vide numero 7. ibid.b
Publicè intereſt Ciues habere locupletes. numero 6. 110.b
Puella formoſa turpis perſona dici non poteſt quæ ſuo amaſio ex amore tantum ſui copiam facit. numero 1. 307.a
Puellæ creditur vbi morari velit, & ſi male ſe tractatam dicat. numero 16. 320.a
Pupillus apud matrem ſecundo nubentem, nec morari nec educari debet. numero 9 319.b
Pupillaris contenta in Reciproca matrem excludit. numero 21. 81.b
Pupillaris expreſſa matrem excludit. numero 9. 80.b
Et hoc tam de iure Ciuili quam Canonico. numero 10. ibid.b
Pupillaris partim expreſſa partim tacitam matrem excludit à legitima. numero 14. 81.a
Pupillaris tacita matrem non excludit à legitima nec ſucceſſione. numero 15. ibid a
Quid in tacita pupillari contenta in Compendioſa. numero 16. ibid.b
Pupillaris ſubſtitutio non dicitur grauamen legitima filij nu. 15. 182.b
Declara vt ibi. num ſeq. ibid.
Pupillaris tacita in vulgari expreſſa matrem non excludit. nu. 1. 19 b
Fallit, quando eſt ſubſtituta pia cauſa pro incertis & male ablatis. nume. 2. ibid. b
Putei Deciſ 180. lib. 1 declaratur. numero 17. 139.b

Q

QValitas iuncta verbo intelligitur ſecundum tempus verbi. nume. 1. 154 b. & numero 8. 167.b

Digitized by Google

Qualitas in teſte,an,& quando,qualiterque probanda ſit.nu. 12. 312.b
Qualitas in vna parte orationis cenſetur repetita in alia.nu. 12. 111.a
Declara vt ibi.numero 13. ibid.b
In quaſi Caſtrenſi peculio contrahitur expreſsè,& tacitè.nu. 2. 327.a
Quæ veniunt ex natura actus,non intelliguntur excluſa.num. 1. 96.b
Querela tranſmittitur ex ſimplici comminatione.numero 9. 202.a
Querelam proponere differens calumniator præſumitur.nu 6 176.a
Quæſtio eſt valde dubia,& perplexa,an dos data per vnum ex ſocijs ſit imputanda in communi,vel portioni ipſius dotantis.numero 1. 244.a
Quod mihi prodeſt & alij non nocet,faciendum eſt.numero 4. 11.a
Quod tibi non nocet & alij prodeſt,faciendum eſt.numero 1. 141.b
Quod potui nolui,quod volui adimplere nequiui numero 4. 164.b
Amplia,vt ibi.numero 5. 165.a

R

Ratificatio confirmat actum nullum prout ex nunc.num. 15. 139.b
Declara vt ibi.numero ibid.
Ratificatio inducitur per ſimplicem ſcientiam.numero 8. 232.b
Ratificatio operatur in habente ius ratificandi.numero 26. 194.a
Ratificatio non operatur in conſenſu determinati temporis.nu. 27. ibid.a
Ratificatio operatur ſi fiat infra tempus præfixum.numero 28. ibid.a
Ratificatio operatur in his quæ certo tempore non circumſcribuntur. numero 29. ibid.a
Sed non in actu nullo,vel omnino valido.numero 30. ibid.a
Ratificatio patris reconciliat mutuum.numero 1. 192.a
Ratificatio patris retrotrahitur ad tempus contractus.numero 13. 193.a
Ratificatio præiudicat tertio qui iuris fictione ſit eadem perſona cum principale numero 17. ibid.
Rationes bene ſcriptæ quando dicantur.numero 11. 32.b
Receptio litterarum Iuribus,& ſacris Canonibus ſuſpecta eſt.nu. 5.
Recipiens ſemper præſumitur factus locupletior.numero 3. 75.a
Reclamatio quo caſu dari nequeat ſtante temporis diuturnitate. nume. 25. 141.a
Reductio ad arbitrium,non tollitur per verba generalia.num. 28. 100.b
Amplia vt ibi,etiam ſtante iuramento,renunciatione,& ſimilibus numero 29. ibid.b
Reductio nulla cautela verborum tolli poteſt numero 1. 13.b
Etiam ſtante ſtatuto tollente reductionem ad arbitrium boni viri. numero 2. ibid.b
Etiam ſtante iuramento & ſtipulatione pœnali.numero 3. ibid.b
Reductio tollitur ſi promittatur ſtari Laudo quantumcunque iniquo. numero 6. 14.a
Regula de annali poſſeſſore,an habeat locum in beneficijs infructuoſis, aliàs quæſitum fuit in Rota Romana.numero 21. 254.b
Regula de grauando minus hæredem,declaratur alio modo nu. 24. 150.a
Regula, de grauando hæredem quanto minus ſit poſſibile, an procedat in legato

Digitized by Google

legato facto coniunctæ perſonæ.numero 21. 149.b
Regula prædicta declaratur alio modo.numero 22. ibid.b
Regula de validitate actus limitatur.numero 5. 86.a
Regula,dolo facit,quomodo procedat.numero 13. 221.b
Declaratur iterum vt non procedat in dilatione reſpiciente obligationem. numero 14. ibid.b
Regula, Generi per ſpeciem derogatur, an procedat in muliere teſtatrice. numero 19. 149.b
Regula non probat hoc eſſe,quomodo intelligatur.numero 2. 249.a
Regula,Promiſſum ad tempus,&c.procedit in Statutis.num.8. 297.a
Item in priuilegijs,num.ſeq. ibid.a
Item in contractibus,numero 10. ibid.a
Regula, Permiſſum ad tempus, procedit in ſententia, & decreto Iudicis. numero 14. ibid.b
Regula,Permiſſum ad tempus,operatur etiam contra fideiuſſorem. numero 17. ibid.b
Procedit eadem regula etiam in pactis.numero 18. ibid.b
Non autem procedit in neceſſitate cauſatiua.numero 19. ibid.b
Nec re non integra exiſtente.numero 20. ibid.b
Regula, Permiſſum ad tempus, procedit in vltimis voluntatibus. numero 12. ibid.b
Regula,publicè intereſt delicta puniri,multis modis declaratur vſque in finem.num.26.& ſeqq. 18.a
Regula qui prior,non habet locum in pignore Prætorio.nu.24. 263.a
Regula,Quod tibi non nocet & alij prodeſt,faciendum eſt,declaratur.numero 14. 143.b
Regula quod præſcriptio currit non data interpellatione,& vbi non eſt appoſita certa dies,limitatur.numero 7. 191.a
Limitatur ſecundò vt poſſit probari contrarium.numero 8. ibid b
Limitatur tertiò,vt iuri executiuo tantum, non actioni præſcribatur. numero 9. ibid b
Limitatur quartò,vt ibi.numero 10. ibid b
Regula,Solutione eius quòd debetur tollitur obligatio,declaratur. numero 14. 174 a
Relatio non implet formam.numero 12. 137.a
Relatio ſine relato non certificat.numero 8. 136.b
Relatiuum reſtringit præcedentia in quantitate, tempore, & loco. numero 14. 226.b
Relatum eſt in referente,verè,propriè,& ſecundum naturam.nu.5. 136.a
Relictum per, fideicommiſſum Collegio, remanet apud grauatum ſoluto collegio.numero 2. 218.b
Relictum proximioribus de domo quomodo intelligatur.num.13. 109.a
In relictis incertis ad pias cauſas ſemper intelligitur arbitrium boni viri. numero 4. 296.b
Remedium extraordinarium tendens ad coadiuuandum concurrit cum ordinario.numero 13. 278.a
Remedium facti ordinarium, & Iuris extraordinarium cumulantur, numero 8.

Digitized by Google

numero 8. 152.b

Remedium l. 2. C. de reſcind. vendit. datur pro minimo exceſſu. numero 3. 241. b

Remedium l. 2. C. de reſcind. vendit an procedat in venditione aleæ, & capturæ piſcium, & incerti euentus. numero 11. 322.a

Declara, vt ibi, numero ſeq. ibid.

Remedia habere quamplurima noſtri intereſt. numero 9. 153.a

Remiſſio in actibus extraiudicialibus recipit pleniſſimam interpretationem. numero 5. 14.a

Remiſſio in folio albo ex quibus coniecturis colligatur. numero 13. ibid.b

Remiſſio iuris non præſumitur. numero 5. 305.a

Remiſſio vnius Iudicis ad alium vt valeat, quæ requirantur. nu. 21. 330.a

Remiſſum arbitrio boni viri dicitur certum. numero 3. 136.a

Renunciatio comprehendit caſum inſolitum ſi aliàs redderetur inutilis. numero 16. 168.a

Renunciatio eſt odioſa, & quantum fieri poteſt reſtringenda. nu. 1. 166.b

Renunciatio eſt ſtricti iuris. numero 4. 152.b

Et in dubio non præſumitur. numero 5. ibid.b

Et includit donationem quæ non præſumitur. numero 6. ibid.b

Renunciatio generalis non extenditur ad legitimam, vel ſupplementum ipſius. numero 15. 200.b

Renunciatio generalis vel pactum non includit legitimam. nu. 33. 160.b

Renunciatio iuris, quod habet, & habere ſperat quomodo intelligatur, numero 24 168.b. & vide numero 26. 169.a

Et quid in renunciatione facta iuribus competentibus cum iuramento. numero 25. ibid.a

Quid in hæreditate iam adita. numero 27. ibid.a

Qui ſtante communi vſu loquendi. numero 28. ibid.a

Renunciatio iurium non præſumitur. numero 17. 313.b

Renunciatio ſine iuramento exceptioni non menſurati grani, non valet. numero 1. 35.a

Renunciatio vti gratuita eſt donatio. numero 3. 167.a

Quam filius facere non poteſt ſine conſenſu patris. numero 4. ibid.a

Etiam ſi ſit iurata. numero 5. ibid.a

Renuncians in ſpecie exceptioni non menſurati grani, non poteſt eam opponere etiam infra biennium. numero 6. 36.a

Renuncians maternæ hæreditati, non excluditur à fraterna. num. 2. 167.a

Renuncians paternis cenſetur maternis ſi alia bona non erant in ea. numero 21. 168.b

Quid ſi renunciatio ſit facta verbis prægnantibus, puta, iuri competenti, & competituro; numero 22. ibid.b

Et quid ſi appoſitum fuerit iuſiurandum. numero 23. ibid.b

Repudio, renuncio, dono, & cedo, differunt. numero 30. 169.b

Requiſita ad titulum ſi quis aliquem teſtari prohibuerit quænam ſint vide numero 1. & ſeqq. 37.a. & b

Res aliena cum venditur agitur de euictione. numero 12. 238.a

Res inter alios acta alijs non præiudicat. numero 1. 334.b

Nec

Nec includit perſonam extraneam, numero 3. 334.b
Res mea poteſt à me acquiri noua acquiſitione pinguiori. num. 15. 278 a
Res remanet integra per dationem arrharum. numero 5. 201 b
Res ſemel effecta alienabilis, ſemper durat alienabilis. numero 4. 279.b
Res alienari prohibita, quomodo efficiatur alienabilis numero 5. ibid.
Res tranſit cum onere ſuo. numero 22. 281.a
Res vendita duobus ſi fuerit, uter illarum ſit præferendus. numero 1. 8 b
Rei ſuæ quilibet onus opponere poteſt. numero 9. 110.b
Reale & ordinarium. numero 10. ibid.b
Etiam Cenſum. numero 11. ibid.b
Si te priueris nec nomen habere mereris. numero 3. 252 b
In re communi potior eſt conditio prohibentis. numero 1. 230.b
In re communi potior eſt conditio facientis rejecto prohibente. numero 2. ibid. b
Conuentio in primis attenditur. numero 3. ibid.b
Secundo loco conſuetudo. numero 4. 231.a
Reſcripto producto renunciari non poteſt inuito aduerſario. nu. 6. 283.a
Reſoluto iure datoris cenſetur reſolutum ius acceptoris nu. 10. 288.b
Contrarium huius poſitionis vide infra, numero 22. 290.b
Declara in iure dependente, numero 11. 288 b
Declara ſecundò, vt non procedat in conceſſione ex cauſa tranſactionis. numero 12. 289.a
Declara tertiò, quando cauſa reſolutionis fuit naturalis. nu. 13. ibid.a
Declara quartò, vt non procedat in reſolutione ex noua cauſa. numero 14. ibid. a
Declaratur quintò, vt non procedat in reſolutione non voluntaria. numero 15. ibid.a
Declara ſextò, ſi fiat reſolutio ex antiqua cauſa, & neceſſaria, reſoluitur ius acceptori vide ſub numero 17. 289 b
Reſponſa aſtrologorum opera dici non merentur. numero 5. 255.a
Reſtitutio in integrum non datur ex modica læſione. numero 1. 242.b
Reſtitutio in integrum non cenſetur ſublata per prægnantia verba de non moleſtando. numero 2. 110 b
Retentio mulieri non impeditur per exceptionem expilatæ hereditatis. numero 40. 64.b
Reuelationis cauſa pertinet ad Inquiſitorem. numero 14. 224 b
Sortilegijs vti non licet etiam ad bonum finem. numero 15. ibid.
Reuocatio cum Clauſula irritante operatur contra ignorantes. numero 15. 189. a
Reuocatio procuratoris ad præſentandum neceſſario facienda eſt. numero 20. ibid.a
Per aduentum ſucceſſoris non inducitur reuocatio niſi poſſeſſione adepta. numero 11. 188.b
Reus non poteſt renunciare, dilationi in præiudicium actoris. nu. 9. 283.a
Reo capitaliter inquiſito licet mentiri. numero 8. 223.b
Reo dicenti ſe fuiſſe confeſſum metu tormentorum, non ſponte, non creditur. numero 5. 249.b

Inter

Inter plures reos credendi in ſolidum melior eſt conditio occupantis. numero 3. 221.a
Idem facta exactione inter pares per ſententiam iudicis.numero 4. ibid.a
Ruin.conſ.59.numero 24.vol.4.declaratur.numero 38. 160.b
Rota Lucana Ioſeph.13.nu.23.declaratur.numero 24. 178.a

S

Saluianum eſt pinguius hypothecaria.numero 5. 277.a
Saluianum vtile competit cuicumque ex quauis cauſa creditori. numero 1. 276.a
Saluianum non datur niſi contra debitorem, ex cauſa locationis. numero 2. ibid.b
In Saluiano excutitur de ſola poſſeſſione debitoris.numero 7. 277.a
Sanguis in legato præualet paupertati.numero 10. 297.b
Item præualet meritis.numero 11. ibid.b
Satiſdatio ex poſt facto tutelam non confirmat.numero 13. 319.b
Scientia inducitur ex cohabitatione numero 9. 232.b
Scientia non inducitur ex præſentatione commiſſionis.numero 25. 189.b
Scientia præſumitur eorum quæ palam fiunt.numero 1. 77.b
Scientia præſumitur in reſpicientibus commodum.numero 12. 232.b
Et tacita ratificatio,numero ſeq. ibid.b
Scire,& ſcire debere paria ſunt.numero 3. 1.b
Sciens alteri obligatum,non agit de euictione.numero 11. 238.a
Scribere eſt actus indifferens.numero 12. 230.a
Scribens loqui videtur.numero 1. 229.b
Scriptura priuata venit appellatione inſtrumenti de proprietate ſermonis. numero 6. 132.b
Quid in termino dato à Iudice,vel aliàs Iuris perito.numero 7. ibid.b
Scriptura priuata venit appellatione inſtrumenti publici.num. 17. 133.b
Etiam in materia pœnali.numero 18. ibid.b
Scriptura priuata non venit appellatione inſtrumenti de communi vſu loquendi.numero 10. 132.b
Scriptura priuata venit appellatione inſtrumentum.numero 3. 132.a
Scriptura venit appellatione Inſtrumenti ſi valida ſit, & de ſe probat. numero 14. 133.a
Secundus creditor offerendo contra primum,auditur.numero 1. 309.a
Sententia deſertionis dicitur ſententia Confirmationis.numero 4. 213.b
Et eſt interlocutoria habens vim diffinitiuæ.numero 5. ibid.b
Maximè in deſertione à diffinitiua.numero 6. ibid.b
Sententia eſt finis cauſæ.numero 1. 279.a
Sententia eſt ſtricti iuris.numero 2. 334.b
Sententia ferri poteſt die ſequenti ſine aliqua prorogatione dummodo ſit die immediate ſequenti.numero 8. 258.b
Sententia contra citatum ad totam cauſam ferri poteſt quandocunque.numero 9. ibid.b
Sententia illa præfertur quæ eſt pro prouocato.numero 5. 273.b

Sententia in dubio non præſumitur reuocationis factæ. numero 22. 189.b
Et requiritur in Iudice non ſufficit à partibus. numero 23. ibid.b
Sententia lata contra contumacem ante relationem, eſt nulla. nu. 24 ibid.b
Sententia lata contra contumacem ante relationem nuncij valet. numero 21. 203.a
Sententia Iudicis huiuſmodi: Condemno ſi eſt probatum, aliàs abſoluo, quomodo intelligatur. numero 5. 311.a
Sententia lata contra filium condemnatum criminaliter mandatur executioni contra patrem, etiam ſi non fuerit citatus. numero 16. 336.a
Sententia lata contra vnum ex agnatis præiudicat alijs. numero 5. 334 b
Sententia lata extra horam eſt nulla. numero 16. 259.a
Sententia lata contra illum qui dolo deſijt poſſidere, non mandatur executioni contra poſſidentem ſine nouo proceſſu. numero 10. 261 b
Sed non eſt neceſſarius libellus nouus. numero 11. ibid.b
Subdeclara ſecundo in vltimis voluntatibus. numero 12. ibid.b
Subdeclaratur tertio. numero 13. 262.a
Sententia lata contra procuratorem conſtitutum ad comparendum tali die, ſi feratur alio die, eſt nulla. numero 1. 257.b
Sententia lata die ſequenti cum intimatione valet. numero 2. ibid.b
Sententia lata contra prohibitum nocet ſequentibus in fideicommiſſo. numero 9. 335.a
Sententia lata contra venditorem nocet emptori in actione reali. numero 10. ibid.a
Sententia lata contra inſtitutum, nocet ſubſtituto. numero 11. ibid.a
Sententia lata contra principalem nocet fideiuſſori iudicij, ſecus contractus numero 12. ibid.b
Etiam ſi lata ſit in contumacem. numero 13. ibid.b
Et in executione fideiuſſor deducet iura ſua. numero 14. ibid.b
Sententia prout in cedula quando valeat. numero 1. 132.a
Quid coram arbitratore. numero 2. ibid.a
Sentiens commodum ſentire debet incommodum. numero 1. 195.a
Sequeſtra quando præſumantur mendicata. numero 4. 237.b
Serui tam mariti quam vxoris excuſantur ſi non reſtiterunt domino iuſtum dolorem exequenti. numero 2. 273.b
Sexus conſideratio haberi ſolet in pœna ſacrileg j. numero 20. 18 a
Signi appoſitio importat translationem poſſeſſionis. numero 21. 332 b
Simulatio deducitur ex contractu præcedenti. numero 9. 280.a
Simplices cenſentur illi qui ſuaſionibus credunt. numero 2. 123.b
Socer non prohibetur dari curator nurui ſuæ. numero 14. 212.a
Simulatio quando noceat, & quando non. numero 22. 330.a
Socius fiſci præfertur alijs in emendo. numero 4. 4.b
Data commoda diuiſione vel venditione. numero 5. ibid.b
Socius habet mandatum à ſocio ad vendendum merces & alias res venales. numero 10. 5.a
Socius in re communi iure ſocietatis fabricare non poteſt. num. 7. 231.a
Poteſt autem ad vſum deſtinatum. numero 8. ibid.a
Vel vbi res efficiatur melior. numero 9. ibid.a

Non

Non autem poteſt vbi efficiatur deterior. numero 10. ibid.a
Socius inuito ſocio poteſt recipere ſolutionem, compromittere, non autem nouare, ſed liberare per acceptilationem. numero 24. 7.b
Socius omnium bonorum non obligatur ex facto alterius nu. 14. 6 b
Socius omnium bonorum dotat filiam de communi. numero 2. 245.a
Et hoc vſque ad dotem condecentem, & non vltra numero 3. ibid.a
Et ſoluto matrimonio durante communione redit in commune. nume 4. ibid. a
Et in diuiſione imputatur patri in partem ſuam. numero 5. ibid.a
Socius particularis dotat de proprio. numero 6. ibid.b
N ſi de conſenſu alterius ſocij conſtet tacitè, vel expreſsè. nume 7. ibid.b
Socius non poteſt diſponere de re communi inuito ſocio, numero 1. 4.a. vt nec obligare, vt numero 9. ibid.b
Socius in iudicio eſſe an poſſit pro alio ſocio ſine mandato. nu. 2. 4.b
Socius poteſt ex poſt facto ratificare venditionem factam à ſocio vel ſimile factum ſocij. numero 19. 7.a
Socius præſumitur habere mandatum ſuper comprehenſis in ſocietate. numero 16. 6.b
Socius collegalis non præſumitur habere mandatum ab alio. numero 17. ibid. b
Socius vt conueniatur ex contractu ſocij tria requiruntur, nu. 11. 392.a & de hoc Deciſio Pedemontana, Lucana, & Genuenſ. num. ſeq. ibid.a
Et quid ex opinione Crauettæ. numero 13. ibid.b
Et quid ſecundum deciſionem Regni Siciliæ. numero 14. ibid.b
Socij diuerſorum locorum videntur inuicem præpoſiti. numero 15. 6.b
Socij ex publico ſe inuicem in ſolidum obligant. numero 20. 7.a
Societas Leonina eſt ſentire ſolum commodum, & non damnum. numero 3. 195.b
Solennitates iuris reijciuntur, quando de rei veritate conſtat. numero 34. 64. a
Soluere eſt pecuniam exburſare. numero 2. 239.a
Soluere, varijs modis accipitur in iure. numero 18. ibid.b
Soluere votum eſt adimplere. numero 14. ibid.b
Soluere, idem quod exprimere, & finire. numero 15. ibid.b
Soluiſſe dicitur liberatus per acceptationem. numero 11. ibid.b
Solutum legibus principem cum dicimus, legibus non adſtrictum intelligere ſolemus. numero 17. ibid.b
Solutum virtute præcepti emanati ſine Clauſula iuſtificatoria non repetitur ſi verum erat debitum. numero 48. 54.b
Solutum vni creditorum, quando alijs debeat communicari; numero 25. 263.a. & vide numero 26. ibid.a
Et quando debitor gratificando vni creditorum, dicatur eſſe in dolo, numero 27. ibid.a
Et quando gratificationi huiuſmodi locus eſſe poſſit, numero 28. ibid.b
Si ſpecies ſoluta adhuc extat apud creditorem hypothecarium, alij creditores hypothecarij poſſunt auocare. numero 1. 261.a
Vel ſi dolo deſijt poſſidere. numero 2. ibid.a

Digitized by Google

Solutio poſſeſſoris liberat doloſum, non è contra. numero 4. ibid. a
Solutio debitorum certi loci mandata per teſtatorem, alterius loci non ſpecificati debita non complectitur. numero 20. 87 b
Et quid in ſupellectile legata. numero 21. ibid. b
Solutio reiterata obligat ſucceſſorem ſaltem quo ad ſe, nume. 14 139 b. &
qualiter ſcientia ex repetitis ſolutionibus deducatur. num. 20. 140. a
Solutionis verbo continetur omnis ſatisfactio. numero 8. 239. a
Etiam de proprietate verborum. numero 9. ibid. b
Aliud eſt ſtricta interpretatio, aliud propria, numero 10. ibid. b
Sorores agere poſſunt contra ſororem de inofficioſa dote, conſtante matrimonio, pro legitima, vel ſupplemento. numero 14. 200. b
Spolium non competit ex contractu conditionali. numero 5. 9. a
Spolium plenam probationem requirit. numero 24. 314. b
Vt & Remedium, l. finali, C. de edicto Diui Adriani tollen. nu. 25. ibid. b
Amplia vt ibi. numero 26. 315. a
Spoliatus à Iudice non reſtituitur. numero 10. 172. b
Limita id ipſum vt num. ſequenti. ibid. b
Et quando in hoc facto ſpolij, pro iudice non militet præſumptio. numero 12. 173. a
Spoliatus ante omnia eſt reſtituendus. numero 1. 319. a
Etiam omni exceptione poſtpoſita. numero 2. ibid. a
Spolians appellatum cenſetur renunciare appellationi. num. 3. ibid. a
Sponſæ donatum à conſanguineis, cuius contemplatione donatum cenſeatur, vide communem diſtinctionem. numero 23. 299. a
Et vide ibid. limitationes duobus num. ſeqq. ibid. b
Spurius non eſt agnatus neque cognatus. numero 10. 23. b
Spurius non venit in compromiſſo de coniunctis. num. ſeq. ibid. b
Spurius non comprehenditur in pace facta. numero 12. ibid. b
Spurij propenſiori dolore inimicos proſequuntur. numero 3. 22. b
Spuria nupta legitimo efficitur legitima. numero 9. 308. b
Statutum conditum ante Clericatum, quando liget Clericum. nu. 7. 316. a
Declara, vt ibi. numero 8. ibid. a
Statutum correctorium debet lædere ius Commune quanto minus poteſt. numero 9. 102 b
Statutum excludens fœminas, eſſe correctorium Iuris Communis, tamen extenſionem recipit. numero 10. ibid. b
Statutum excludens materteram, excludit etiam materteram magnam. numero 11. ibid. b
Statutum excludens patruum, excludit etiam patruum magnum. numero 12. ibid. b
Statutum excludens fratres comprehendit & fratres patrueles. nume. 13. ibid. b
Statutum excludens matrem, extenditur ad Auiam & agnatos alios. numero 14. ibid. b
Statutum de lucro dotis licèt correctorium, extenditur multis modis. numero 15. ibid. b
Statutum recipit interpretationem magis ab alio ſtatuto quam iure communi.

Digitized by Google

muni.numero 16. 103.a
Statutum de adhibendo fidem libris mercatorum, quomodo intelligatur. numero 24. 160.a
Statutum quòd poteſtas teneatur pro officiali, quomodo intelligatur. numero 25. ibid.a
Statutum de Compromiſſis eſt fauorabile. numero 5. 240 b
Et in dubio pronunciandum eſt eſſe compromittendum. numero 6. ibid.b
Statutum de compromiſſis comprehendit ſpurios. numero 4. 22 b
Statutum de continuanda poſſeſſione in hæredem, habet locum ſi hæredi proficiat, & eo vti velit. numero 1. 282.b
Statutum de contractibus mulierum non habet locum in matre donante. numero 13. 272.a
Intellige, & diſtingue, vt ibi numeris duobus ſeqq.b.& ibid.b
Statutum de Gabella pro quolibet contractu pro non comprehendit proc incertis & malè ablatis. numero 10. 21 a
Statutum de Gabellis molendinis impoſitis habet locum in fructuoſis numero 7. 252.b
Statutum de occidente quouis modo, comprehendit neceſſariam etiam defenſionem. numero 27. 150 a
Statutum de principali extenditur ad acceſſoria. numero 16. 111.b
Statutum de præſcriptionibus non habet locum in debitore & creditore eiuſdem fori. numero 17. 118 b
Statutum de ſtando iuramento alicuius recipit probationem in contrarium. numero 1. 31.a
Limita & declara vt numero ſeq. ibid.
Statutum inducens aliquid ad fauorem alicuius, intelligitur ſi vti velit. numero 5. 110.a
Statutum imponens gabellam donationi, non comprehendit eam quæ facta fuit filijs numero 7. 271 b
Statutum de ſolennitatibus adhibendis non operatur ſi filia patri donet. numero 8. ibid.b
Statutum iubens pro delicto aliquo amputari manum verificatur in manu arida & inutili. numero 18. 253.b
Statutum Mediolani de muliere nubente extra territorium declaratur. numero 29. 169.a
Statutum non debet claudicare cum Clericis. numero 4. 316.a
Statutum non ligat Clericos ex defectu poteſtatis. numero 11. ibid.b
Statutum primum procedens per modum Regulæ operatur in ſequentia. numero 11. 280.a
Statutum prohibens alienationem ſine decreto, non habet locum in matre donante filijs. numero 10. 272.a
Statutum prohibens alienationem non includit pignorationem, & obligationem. numero 9. 288 b
Statutum puniens homicidam intelligitur niſi habuerit iuſtam cauſam. numero 15. 159.a
Statutum puniens debilitantem membrum non comprehendit membrum inutilem. numero 10. 253.a

Statutum puniens amouentem aliquid, verificatur in minimo. numero 5. 102. a
Statutum puniens educentem molendinum de flumine Ticini ad flumen Padi non comprehendit eum qui contraxit animo educendi. numero 19. 256. b
Statutum puniens euntes de nocte & fœminas comprehendit. nume. 11. 17. a
Statutum puniens fabricantem falſam monetam non comprehendit fabricantem non expendibilem. numero 13. 253. a
Extende vt ibi in fortioribus terminis. numero 14. ibid. b
Statutum puniens facientem opus, intelligitur de formato. nu. 6. 255. b
Statutum puniens facientem opus, non habet locum niſi quod ſi habeat inſtar operis. numero 4. 201. b
Statutum prohibens omnem exceptionem præter ſolutionem non excludit liberationem. numero 12. 239. b
Statutum prohibens venditionem forenſi non comprehendit venditionem de iuſſu teſtatoris. numero 13. 187. a
Statutum quod forenſis litigans cum Ciue, caueat quomodo intelligatur? numero 4. 282. b
Statutum quod lapſis decem annis debitor audiatur, iurando debitum eſſe ſolutum, recipit probationem in contrarium. numero 5. 31. a
Statutum quod pater teneatur ad emendam filij, non intelligetur de ſpurio. numero 8. 23. a
Statutum tollens præſcriptionem crediti, tollit in executiuum tantum. numero 13. 117. b
Statutum tollens præſcriptionem non tollit eam quæ eſt longiſſimi temporis. numero 4. 71. a
Statuta intelliguntur ſecundum communem vſum loquendi. numero 16. 133. b
Stipendia medicorum veniunt in ſocietate omnium bonorum. numero 5. 327. a
Stipulatio non committitur, ſi inobſeruantia non præiudicat. numero 13. 79. a
Stipulatio recipit interpretationem à cauſa præcedenti. numero 18. 275. a
Stipulationi ſi eſt ſatisfactum ex vno capite, non eſt æquum vt ſatisfiat ex alio. numero 11. 78. b
Duo ſi promittuntur, ſi per vnum ſatisfit, per aliud non committitur ſtipulatio. numero 12. ibid.
Subrogatum ſapit naturam illius in cuius locum ſubrogatur nu. 2. 195. a
Subſcribens cedulam albam ad quid teneatur. numero 11. 14. b
Subſtitutio in dubio præſumitur directa. numero 14. 86. b
Subſtitutio præſumitur potius directa quam obliqua. numero 10. 148. b
Subſtitutus admittitur quando excludit à ſucceſſione grauati. numero 1. 251. a
Contrariam de magis Communi numero 2. ibid.
Succeſſor Epiſcopi recipiendo Canonem ratificat. nu. 18. 140. a. Et qualiter ratificatio fieri debeat vide numero 21. ibid. b

Succeſſor

Digitized by Google

Succeſſor via ordinaria cum non audiatur, reſtitutione in integrum iuuatur. numero 27. 141.a
In Succeſſione patrui filius intrat in locum patris vel matris. nu. 1. 103.b
In ſtirpes non in capita. numero 2. 104.a
Idem in Succeſſione matterteræ vel amitæ. numero 3. ib.d.a
Idem in ſtatuti vocante proximiores. numero 4. ibid.a
Idem in teſtatore ſimiliter vocante proximiores. numero 5. ibid.
Idem in fideicommiſſo aſcendentis numero 6. ibid.
Fallit in verbis perſonalibus & reſtrictorijs, puta, dictis filijs. nu. 7. ibid.
Idem ſi apponatur verbum ſuperuiuens ſuccedat, ibid. num. eod.
Sufficit mandatum produci ante ſententiam de ſtylo Rotæ. nu. 11. 198.b
Summa eſt ratio quæ pro Religione facit. numero 1. 296.a
Suſpenſio ad beneplacitum ſoluitur morte. numero 2. 48.a
Suſpicio oritur ex tarditate & procraſtinatione. numero 9.
Suorum appellatione non veniunt nepotes. numero 5. 183.a

T

Tacens aliquam qualitatem in contrahendo, quam ſi expreſſiſſet alius non contraxiſſet, dicitur eſſe in dolo, & cum eo contrahenti ſuccurritur. numero 8. 2.a
Tacens dicitur conſentire ſi contradicendo potuit impedire. num. 6. 78.a
Tacens dicitur conſentire ſi res reuertitur ad primæuum ſtatum. numero 7. ibid.a
Tempus contractus inſpicitur in venditione hæreditatis num. 1. 186.a
Temporis appoſitio alicui diſpoſitioni facta, non debet eſſe ſuperflua, vel fruſtratoria. numero 6. 197.a
Terminus à teſtatore appoſitus, cenſetur peremptorius. numero 13. 197.b
Tertius electus Lege, Statuto, vel Iudice cogente ſolus iudicare poteſt. numero 7. 135.a
Secus in electo de partium voluntate, quia ſolus iudicare non poteſt. numero 8. ibid.a
Tertius in caſu diſcordiæ electus, non poteſt impedire alios duos poſtea effectos concordes. numero 9. ibid a
Tertio impediente datur reſtitutoria contra debitorem. numero 6. 317.b
Amplia, vt ibi. numero 7. 318.a
Teſtamentum ad pias cauſas reuocatur, etiam in reuocatione non dato hærede. numero 3. 217.a
Teſtamentum de pia cauſa non reuocatur per ſecundum imperfectum. numero 4. ibid.b
Teſtamentum ad pias cauſas cenſetur poſterius. numero 5. ibid.b
Teſtamentum ſecundum reuocat primum, in quo eſt inſtitutus princeps. numero 6. ibid.b
Extende vt ibi primo. numero 7. ibid.b
Extende vt ibi ſecundo. numero 8. ibid.b
Teſtamentum cur requirat ſeptem teſtes numero 26. 316.a
Teſtamentum declaratur ex verbis prolatis ante teſtamentũ. nu. 16. 149.a

Digitized by Google

Etiam ſi ex interuallo prolata ſint. numero 17. ibid.b
Teſtamentum non poteſt approbare præteritus in præiudicium inſtituti. numero 8. 283.a
Teſtamenti executio fauorabilis eſt. numero 4. 172.a
Facit rem notoriam. numero 5. ibid.b
Et eſt ſicut res iudicata. numero 6. ibid.b
In teſtamento inter liberos ceſſant ſolennitates iuris ciuilis. nu 9. 272.a
Teſtator cenſetur grauare hæredem, ſi legatum redderetur penitus inutile. numero 13. 86.b
Teſtator cenſetur grauare hæredem quanto minus poteſt. Et quid in alienarum rerum legatarum redemptione ſit obſeruandum, nume. 1. 85.b
vide infra numero 22. & 23. 87.b
Amplia etiam in materia dotis. numero 2. 85.b
Immò concurrente fauore ſanguinis. numero 3. ibid.
Etiam ſi legatum reddatur inutile. numero 4. ibid.
Teſtator dicitur prohibitus teſtari ſi interrumpitur legi teſtamentum, ex ſententia Calcanei. numero 13. 38.a
Teſtator dicitur prohibitus teſtari, ſi impediatur ingreſſus vnius teſtis tantum, ex ſententia Ancharani. numero 14. ibid.a
Teſtator facere poteſt, vt legata debeantur hæreditate non adita. nume. 16. 206. b
Teſtator mandans non moleſtari legatarium, intelligitur poſt poſſeſſionem adeptam. numero 17. 99.b
Teſtator mandans ſoluere Creditoribus, & alijs, intelligitur eiuſdem Ciuitatis. numero 32. 150.b
Teſtator præſumitur grauare hæredem quanto minus ſit poſſibile etiam ſi coniunctæ perſonæ legaſſet. numero 9. 148 b
Teſtator præſumitur magis diligere legatarium in re legata. nu. 23. 149 b
Teſtator præſumitur magis diligere hæredem quam legatarium, eumque minus grauare. numero 6. 148 b
Teſtator præſumitur voluiſſe id quod veriſimiliter interrogatus reſpondiſſet. numero 7. 43.b
Teſtator ſi mandet vendi alimenta, ſuper his tranſigi non poteſt. numero 11. 187.a
Teſtatoris voluntas licèt ſeruanda ſit, ex cauſa tamen rationabili ab ea recedi poteſt, numero 3. 42. b. & quomodo id intelligi debeat vide infra. numero 9. 44.a
Teſtatorem non eſt veriſimile velle derogare amplo legato per verba generalia in inſtitutione appoſita. numero 20. 149 b
Teſtimonium filij contra patrem, valet, vbi veritas aliter haberi non poteſt. numero 11. 228.b
Teſtis de auditu coniunctus cum ſocio criminalis, facit indicium ad torturam. numero 10. 180 a
Teſtis de auditu à mandante, coniunctus cum mandatario, facit indicium ad torturam. numero 11. ibid.a
Teſtis de auditu facit præſumptionem leuem, & debilem. num. 8. 180.a
Teſtis de auditu transfert onus in aduerſarium ſi audiuit ante litem conteſtatam,

Digitized by Google

ſtatam, ſecùs ſi poſt. numero 12. ibid.
Teſtis de auditu transfert onus probandi in aduerſarium. numero 1. 179 b
Etiam de auditu auditus. numero 2. ibid. b
Et contra aſſaſſinum eſt indicium ad torturam. numero 3. ibid. b
Etiam ſi ſint plures, idem, vt ſupra operentur, & non plus nu. 4. ibid. b
Teſtis inductus in perſona, reprobari non poteſt. numero 78. 57. a
Teſtis vnicus debet eſſe omni exceptione maior. numero 11. 312 b
Teſtis vnicus in propoſita quæſtione an ſufficiat ponitur diſtinctio. nume. 13. 313. a. & vide aliàs diſtinctio. infra numero 21. 22. & 23. 314. a. b
Contrarium ibi numero 14. 313. a
Teſti à partibus approbato creditur, etiam de credulitate deponenti. numero 17. 303. b
Teſti creditur de commiſſione ſibi facta. numero 4. 302. b
Teſti deponenti in facto proprio non creditur, vbi commodum ſperat. numero 2. 302 a
Teſti per me inducto renunciare non poſſum, & me inuito examinari poteſt. numero 10 283. b. & numero ſeq. ibid. b
Teſtem producens in vna cauſa, an cenſeatur approbare in alijs. nume. 17. 285. a
Quid in exceptione quam ignorabat tempore approbationis. numero 18. ibid.
Et an ſtetur allegantis iuramento, affirmatiue deducitur. num. 19. ibid. b
Modo probabilitas & veriſimilitudo appareat. numero 20. ibid. b
Teſte vno per me approbato in examine deponente, alijs contrarium deponentibus per me non approbatis ſtatur non obſtante prioris approbatione. numero 26. 286. a
Teſtes ad concomitantiam inſtrumenti didicitis teſtificatis examinantur. numero 20. 134. a
Declara quadrifariè num. quattuor ſeq. ibid. a. & b
Teſtes citati, & pars ad videndum iuramenta tali die quæ ſit feriata, iuramentum eſt nullum. numero 13. 259. a
Teſtes deponentes de confeſſione, vel alia liberatione probant ſolutionem. numero 13. 239 b
Teſtes plures de auditu concordes in perſonis faciunt indicium. numero 9 180 a
Teſtes ſingulares non probant in poſſeſſorio. numero 8. 311. b
Textus in §. habeat, Authentica, Vt Eccleſia Romana declaratur. numero 16. 324. b
Etiam, dictio hæc, quid importet. numero 17. 325 a
Ampliatur, vt extendatur ad ſcientes, vt ibi. numero 18. ibid. a
Declara vt ibi, quod etiam explicet maiora expreſſis. numero 19. ibid. a
Et explicat caſum magis dubitabilem & includit minus dubitabilem. numero 20. ibid. a
Et aliquando non ſeruat propriam naturam vt in propoſito caſu, numero 21. & vide numero ſeq. ibid. b
Text. in §. ſi in tres, duplici medio declaratur, numero 32. 264. a. & num. ſeq. ibid.

Extenditur

nam,quomodo intelligatur.numero 26. 126.b
Venditor ſoluto ſibi precio videtur,velle omnia ad quæ tenetur.numero 4. 331.a
Venditor precio ſoluto adhuc remanet dominus.numero 5. ibid.a
Venditor tenetur de iure,non de facto,in materia euictionis. numero 26. 100.a
Infertur ibi inter Florentinos & Piſanos numero 27. ibid.b
Venditori allecto ad vendendum ſub colore quod hæreditas ſit exigua,ſuccurritur.numero 7. 186.b
Venditores in publicis nundinis tenentur in ſolidum.numero 13. 5.b
Vendere nec emere nemo cogitur.nu.1.72 b.|Sed vide contrariam opinionem infra numero 7.& 13. 73.a.& b
Vendere quis cogitur fauore religionis.numero 13. 73.b
Ampliatur ad ſocium partem habentem.numero 14. 74.a
Ampliatur ſecundo tam in Eccleſijs iam ædificatis quam adhuc ædificandis numero 15. ibid.a
Ampliatur tertio in Emphyteuta habente dominium vtile tantum. numero 16. ibid.a
Declaratur dupliciter vtili.numero 17.& 18. ibid.a
Vendens poſt donationem punitur pœna ſtellionatus.numero 14. 2.b
Vendens rem alienam mobilem,domino non præiudicat.nume.1. 28 a
Vendens ſeruum aſſerendo eſſe valde bonum & vtilem, intelligitur de bono & æquo.numero 4. 123.b
Verbum datum alicui Principi eo mortuo expirat.numero 24. 275.b
Verbum etiam minimum etiam in contractibus operari debet. numero 2. 158 a
Verbum generale reſtringitur ex debitis circumſtantijs.nume.21. 159.b
Verbum libere,impedit purgationem moræ.numero 9. 25 b
Verbum,liberè,nullis regulis ſubijcitur.numero 18. 209.a
Verbum,moleſtia,importat tam de iure quam de facto. numero 20. 332.b
Verbum, poteſt, importat potentiam nulli neceſſitati ſuppoſitam. numero 3. 96.b
Verbum,pleno iure,importat ex ſeipſo,vel ipſo facto.numero 19. 206.b
Verbum, Relinquo, eſt commune, & trahitur ad inſtitutionem. numero 11. 205.b
Maximè iuncta Clauſula,Pleno iure.numero 12. ibid.b
Etiam in mero vſufructu,nullo dato ineſſe hærede.numero 13. 206 a
Verbum, relinquo, adiectum rebus particularibus, non importat inſtitutionem.numero 24. 207 b
Vel etiam rebus vniuerſalibus.numero 25. ibid.b
Maximè nullo alio hærede inſtituto.numero 26. ibid.
Et importat in filio, de neceſſitate inſtituendo, ſecus in extraneo. numero 27. 208.a
Verbum, Relinquo, iunctum Clauſulæ, Pleno iure, importat inſtitutionem ex ſubiecta materia.numero 28. ibid.a
Verbum, Bona, poteſt includere plenitudinem reſpectu dominij & poſſeſſionis.numero 29. ibid.a

Verbum,

Verbum, Relinquo, adiectum quotæ bonorum, non importat inſtitutionem, cum bona intelliguntur deducto ære alieno & debitis. numero 32. ibid. a
Verbum (relinquo) non importat inſtitutionem, quando perſona ſit collocata inter legatarios. numero 33. ibid. b
Verbum (ſit) an importet pactum reſolutiuum. numero 14. 90. a
Verbum (ſit nulla) importat pactum reſolutiuum. numero 15. ibid.
Verbum, Sit, eſt directum. numero 8. 182. a
Declara, vt ibi. numero 9. ibid. a
Verbum (vrgentiſſima) quid importet. numero 9. 158. b
Verbi liberè ſignificationes & effectus numero 10. 25. b
Verba, accipiat, perueniat, ſunt Communia. numero 9. 121. b
Verba, Alte & Baſſe in Compromiſſis tollunt reductionem ad arbitrium boni viri. numero 4. 13. b
Verba ante 25. annum intelliguntur inchoatum. numero 2. 255. a
Verba ante teſtamentum prolata, (non voglio che ne habbia vn piſtacchio del mio) an excludant matrem in pupillari tacita. numero 10. 124. b
Verba ad iracundiam prolata non præſumuntur durare. nu. 11. ibid. b
Verba contrahentium intelliguntur ne contineant iniquum. nu. 28. 160. a
Verba, de non moleſtando vxorem, quomodo intelligantur. nu. 12. 98. b
Declara vt ibi. numero 13. 99. a
Verba, eo ipſo, mox, ſtatim, quid importent. numero 10. 89. b
Verba geminata futuri temporis important pactum reſolutiuum. numero 11. 90. a
Verba negatiua potentiæ, important pactum reſolutiuum. nu 12. ibid. a
Verba, nullius roboris, vel momenti quid importent. numero 13. ibid. a
Verba generalia concludunt ſimplicibus & gloſſis tantum, num. 3 123 b. & vide infra in domino & famulo. numero 30. 126. b
Verba generalia contrahentium reſtringuntur ne ſapiant nimis rigorem, vel iniquitatem. numero 34. 160. b
Verba generalia geminata in feudo, comprehendunt extraneos. nume. 28. 150. b
Verba geminata habent vim derogatoriæ. numero 29. ibid. b
Habent etiam vim actus Iurati. numero 30. ibid. b
Verba generalia geminata non reſtringuntur de habilitate. numero 25. 150. a
Verba generalia non ſunt appiicatoria; nu. 1. 123. b. Sed quid in pia cauſa ſit, vide infra. numero 32. 127. a
Verba generalia reſtringuntur & interpretantur ne ſequatur inhumanitas. numero 19. 159. b
Verba generalia contractus reſtringuntur ne quis remaneat deluſus. numero 20. ibid. b
Verba generalia reſtringuntur ex præſumpta ratione. numero 15. 274 b
Verba illa, In omnibus autem bonis ſuis &c. præſumitur appoſita de ſtylo Notariorum. numero 38. 151. b
Verba in Cauſa iniuriæ (Fa di me quello ti pare piace) quid importent. numero 8. 14. a

Digitized by Google

Verba prægnantia reſtringuntur vbi agitur de præiudicio tertij. numero 9. ibid.a
Verba in Compromiſſis dare vni, & auferre alteri, quid importent. numero 10. ibid.a
Verba (io me ne vendicheiò) an faciant indicium ad torturam. numero 6. 124.a
Declara vt ibi. numero 7. ibid.
Declaratur ſecundo. numero 8. ibid.
Verba legis Commiſſoriæ an operentur in alijs pactis. numero 1. 89 a
Verba obliqua an in ſe importent reſtitutione. numero 2. ibid.
Verba legis vel alterius diſpoſitionibus prægnantia reſtringuntur à ratione. numero 14. 159 a
Verba nimis ampla effugiunt mentem contrahentium. numero 10. 66 b
Vbi de Clauſula de non contraueniendo in compromiſſis. nume. 11. ibid.
Et quid in feudo nouo & antiquo. numero 12. ibid.b
De Clauſula, Omni meliori modo, in donatione. numero 13. ibid.b
De Clauſula, Cædens &c. in tranſactione. numero 14. ibid.b
Clauſula quod præſens liberatio extendatur ad incogitata. num. 15. ibid.b
De Clauſula, Exigentibus meritis, in legitimatione. numero 16. ibid.b
De Clauſula, Contemplatione matrimonij, in donatione filio facta. numero 17. ibid b
Clauſula præſumitur de capite notarij, ſi non cadit in ſenſatum hominem eius intellectus. numero 18. 67.a
Clauſula præſumitur de capite Notarij in perſona idiota & Iuris ignara. numero 19. ibid.a
Clauſula inſolita præſumitur de capite Notarij. numero 20. 67.a
Verba, Pleno iure. important conſolidationem. numero 35. 209 a
Nec tollunt Falcidiam vel Trebellianicam. numero 36. ibid.a
Nec in donatione, reuocatione, & ſuperuenientia filiorum. num. 37. ibid.a
Verba, prorſus, omnino, nullo modo, quid importent. numero 28. 91.a
Quid ſi talia verba apponantur contractui dum eſt in fieri. num. 29. ibid.b
Verba referuntur ad illud tempus quo confirmationem, & robur accipiunt. numero 3. 199.b
Verba ſunt forma contractus. numero 4. 214.b
Verba ſunt intelligenda cum effectu. numero 9. 237.b
Verba ſunt intelligenda eo reſpectu quo prolata ſunt. numero 5. 121.a
Verba tranſmutantia factum, præſumuntur de capite Notarij. numero 6. 66. a
Limita niſi ſint Clauſulæ ſolitæ apponi. numero 7. ibid.a
Verba multum prægnantia præſumuntur de Capite notarij, vbi de Clauſula Compromiſſorum. numero 8. ibid.a
Verba vbi trahi poſſunt ad varios intellectus, ille præualet, & aſſumi debet qui tribuit plenum officium. numero 3. 198.b
Verba, vendidit, & tradidit, important licentiam apprehendendi. numero 17. 332.a
Verborum inculcatio præſumitur de capite Notarij. numero 25. 67.b
Verborum prægnantia non includit perſonas priuilegiatas. nu 18. 99.b

Veriſimilitudo in Inſtrumentorum Clauſulis attenditur.nu. 3. 66.a
Veriſimilitudo eſt quædam imago falſitatis.numero 4. ibid.a
Vicarius reuocatus confert licitè Epiſcopo ſciente. numero 29. 190.a
Vicarius reuocatus confert beneficia ante intimationem.num. 14. 189.a
Vicepoteſtas donatarij principis inſinuare poteſt.numero 11. 226.a
Vicinitas ſcripturarum arguit intentionem.numero 12. 274.b
Victor differens exhibere inſtrumentum condemnatur in expenſas. numero 10. 176 b
Vidua dicitur quæ virum habet inutilem.numero 1. 252.a
Duo vinculo magis operantur quam vnum.numero 16. 298.b
Vitæ conſeruatio quibuſcunque rebus præfertur.numero 7. 223.b
Vitricus poteſt eſſe tutor priuigni ſui.numero 12. 211.b
Vitricus reddit matrem in tutela magis ſuſpectam.numero 11. 319.b
Vnicus teſtis non probat.numero 1. 310.b
Etiam inſpecta lege Euangelica.numero 2. ibid.
Etiam de ordine Summi Pontificis.numero 3. 311.a
Vniuerſitas ſoluendo expenſas ratificat geſta per Syndicum. numero 8. 139. a
Vniuerſalis diſpoſitio includit bona teſtatoris, non hæredis, vel ei debita per teſtatorem.numero 13. 182.a
Vniuerſalis ſucceſſio non datur in contractibus ad fauorem creditorum. numero 2. 309.a
In vniuerſalibus fructus extincto principali peti poſſunt.numero 8. 94.a
Declara vt ibi numero 9. ibid.a
Voluntas quæ ex illo facto colligitur, reſtringitur ad illud factum. numero 7. 152.b
Voluntas teſtatoris admittitur, dummodò iuri non repugnet. numero 41. 210. a
Voluntas teſtatoris attendi debet.numero 17. 206.b
Voluntatis mutatio non præſumitur.numero 19. 125.a
Voluntatis mutatio non præſumitur niſi probetur.numero 27. 63.a
Votum eſt duplex & in quo fiat lata interpretatio.numero 8. 297.a
Vouete & reddite,apud Pſalmiſtam exponitur.numero 16. 235.a
Vſque hæc dictio eſt incluſiua.numero 18. 112.a
Declara,vt ibi,numero ſeq. ibid.b
Vſusfructus eſt quoddam accidens,& ius,ſeu qualitas ſuper bonis. numero 30. 208.a
Vſufructuarius eſt procurator in rem ſuam, & habet exercitium omnium hæreditariarum actionum.numerò 23. 207.a
Vſufructuarius non dato hærede, capit legatum propria authoritate. numero 15. 206.b
Vſufructuarius omnium bonorum ante aditam hæreditatem capere poteſt legatum propria authoritate, ſi palam facit ex ſententia Romani. numero 45. 210 b
Et eſt legitimus contradictor in materia l. final. C. de edicto Diui Adriani tollendo. numero 46. ibid.b
Vſufructuarius omnium bonorum non tenetur ad onera & debita. numero 31.

Digitized by Google

mero 31. 208.a
Vſufructuarius poteſt capere propria authoritate, ſi bona erant vacantia. numero 42. 210.a
Et poteſt implorare officium Iudicis non dato hærede pro vſufructu conſequendo. numero 43. ibid.a
Vſufructuarium capere poſſe propria authoritate, iure cautum non reperitur, ſecundum Socinum. numero 39. 209.b
Vtilis actio aliam vtilem non patit. numero 11. 277 b
Vtilitas Eccleſiæ non præſumitur: num. 4. 138. b. Contra. num. 28. 141.a
Vxor amittit dotem ob adulterium, oſculum luxurioſum, & tactum mamillarum, num. 3. 300 b. & numero 8. 301.a
Vxor non tenetur reuelare contra virum ſuum numero 2. 59.b
Fallit vbi veritas aliter haberi non poteſt, & peccatum incurritur. numero 3. ibid b
Vxor poteſt deponere contra virum eo mortuo pro exoneratione ſuæ Conſcientiæ. numero 11. 60 a
Vxor poteſt retinere bona pro dote, facta tamen declaratione verbis, vel facto. numero 23. 63 a
Vxor præſumitur ſcire facta ſui viri. numero 16. 233.a
Vxor recedens à viro ob adulterium ab eo admiſſum, dotem recuperat, nec virum alere tenetur. numero 14. 301.b
Vxor receptans maritum rebellem non punitur. numero 24. 18.a
Et quid in crimine læſæ Maieſtatis. numero 25. ibid.a
Vxor ſuccedit viro etiam coniugato, deficientibus agnatis. num. 5. 316.a
Vxor viuente viro detentionem habet iure familiaritatis. numero 6. 61 b
Vxori competit retentio licèt habeat tenutam per prius nulliter. num. 33. 64.a
Vxori in bonis viri competit compenſatio, vt & pro dote retentio mortuo viro. numero 7. 62.a
Ampliatur etiam pro legatis in teſtamento ei factis. num. 8. ibid.a
Ampliatur prætérea pro quolibet augmento, fructibus & Aredio. numero 9. ibid.a
Et tranſmittitur ad hæredem vxoris. numero 10. ibid.a
Et ad ſingularem ſucceſſorem. numero 11. ibid.a
Quod ampliat vt num. ſeq. ibid.b

F I N I S.

Digitized by Google

DECISIONVM
ALIQVOT CASVVM,
PRAXI IVRIDICA, ET FORENSI
FREQVENTIVM.

Authore Vincentio Carocio I.C. Tudertino.

Liber Vnicus.

CASVS PRIMVS.

Donatio in fraudem creditorum.

SVMMARIVM.

1 *Fraus excogitari poteſt aduerſus creditores futuros.*
2 *Contrahens cum aliquo, debet perquirere conditionem ipſius.*
3 *Scire, & ſcire debere paria ſunt.*
4 *Forenſis contrahendo non excuſatur, ſi non perquirat conditionem eius cum quo contrahit.*
5 *Cautè negotiandum eſt.*
6 *Emens rem furtiuam cum proteſtatione pro domino, non per hoc excuſatur.*
7 *Creditoribus ſuccurritur contra donatarium omnium bonorum ante debiti contracti.*
8 *Tacens aliquam qualitatem in contrahendo, quam ſi expreſſiſſet alius non contraxiſſet, dicitur eſſe in dolo, & cum eo contrahenti ſuccurritur.*
9 *Cauſa oneroſa praefertur lucratiua in concurſu earumdem.*
10 *Donatarius non admittitur ad probandam contra emptorem, qui poſt donationem emerat.*

11 *L qui cũ alio,ff.de regul.iur.non procedit ſtante dolo contrahentis.*
12 *Dolus eſt tacere exprimenda.*
13 *Donationes vt plurimum fiunt ſecreta,& etiam à coniunctis ignorantur.*
14 *Vendens poſt donationem punitur pœna ſtellionatus.*
15 *Filius contrahens multa debita,poſtea emancipatus,tenetur in ſolidum.l.penult.ff.quod cum eo,& l.ſi ab alio.C.eod.declaratur.*

PVlchra, vtilis, & quotidiana eſt quæſtio, & paſſim in facto occurrit in hoc maligno viuendi genere. Si quis donauerit alicui omnia bona ſua in forma prægnanti, ſi poſtea vendat alicui rem aliquam, vel obliget aliqua ex dictis bonis ex cauſa mutui, fideiuſſionis, vel alterius contractus; an ſuccurratur creditori aliquo remedio, ne ſit in damno, & bona fides ei noceat. Vtinam hæc quęſtio ſæpiùs & ſæpiſſimè non contingeret. Et eam vidi in facto ad fugiendas fideiuſſiones factas, & pecunias mutuo acceptas, nec curant locupletari cum iactura alium & maxima eorum infamia.

1 Pro parte negatiua contra emptorem facit, quia aduerſus creditores futuros, fraus excogitari poteſt. l.1. C.de iure fiſci, lib.10. Hieron.Gabr.conſ.82.nu.2.

2 Secundò pro parte negatiua facit l.qui cum alio, ff.de regul. iur. vbi loquitur in contrahente, vt debeat perquirere conditionem illius, cum quo contrahit; aliàs ſibi imputet.

3 Et ibi textus hæc duo parificat; ſcire, & ſcire debere.

4 Et hæc concluſio eſt adeo vera, vt nec etiam excuſetur forenſis. Cuman.conſ.26.col.1.

5 Tertiò, facit l. inciuilem. C. de furt. vbi curati cautius negociari ne in talia damna incidatis.

6 Etiam ſi quis emerit cum proteſtatione quod emit pro domino, vt dixi in repetitio.l.inciuilem.C.de furt.q.2.

7 Contrarium credo verius, & ad id me mouet ſingularis doctrina Bald. in rubr.C.de reuocand.his, quæ in fraudem credit.ſub num.5.verſic.ſed pone, vbi vult; quod ſi primo loco donaui filio meo emancipato omnia bona mea, poſtea

recipio

Digitized by Google

recipio ſub cambio multas pecunias, quod iſtis creditoribus ſuccurritur, non obſtāte donatione præcedenti. Sequitur & valdè commendat Petr. de Vbald. de duobus fratr. par. 8. q. 31. dicit ſingularem & notabilem Areti. & Iaſ. in §. item ſi quis in fraudem, ille, nu. 30. iſte, nu. 65. Inſtit. de action. Sebaſtian. Medic. de compenſation. par. 2. q. 10. num. 78. & ſubdit Bald. in citato loco, quando creditores eſſent ex cauſa onerosa pro re ſępius occurrente. Et hanc Baldi doctrinam commendat pro valde notabili Soc. regula 155. emptorum in 4. limitatione, dicens per eam limitari materiam l. quoties, C. de rei vendicat. Iaſ. in d. l. quoties, nu. 26. vbi Salic. in 10. oppoſ. in l. fin. col. penult. C. de ſacroſ. eccleſ. Alex. ad Bart. in l. ſiue autem, §. ſi duobus, ff. de publician. Ferrat. cautela 48. Trigon. ſingula. 15. Pariſ. conſ. 10. col. antepenult. vol. 1. cōſ. 16. vol. 3. Marſil. ad l. qui falſam, col. 2. de falſi. Io. Lup. de donation. inter vir. & vxor. fol. 94. col. 1. Ant. Gabr. de empt. & vendit. concluſ. 2. nu. 30. Gomeſ. de contract. tomo 2. c. 2. ſub nu. 20. limit. 2. Piernicol. Mozz. de contract. de empt. & venditi. col. 4. ſub nu. 33. verſ. tertium remedium.

8 Secundò monet in cap. quia tacens aliquam qualitatem, quam ſi expreſſiſſet alius non contraxiſſet, dicitur in dolo, & tali contrahenti ſuccurritur. Alex. conſ. 109. col. penul. verſ. plus dico, lib. 4. vbi loquitur in tacente qualitatem rei feudalis quam vendit, idem conſ. 14. col. fin. conſ. 95. lib. i. Caſtren. conſ. 411. in fin. lib. 1. conſ. 190. col. 6. verſ. tamen in caſu. pulchrè Crauetta conſ. 192. nu. 1. verſic. quinimmò, vbi bene loquitur conſ. 83. nu. 3. conſ. 221. nu. 9. verſ. ſimiliter qui multis ſimilibus comprobat. conſil. 292. num. 7. 670. num. 3. 630. nu. 13. 936. num. 30. Bero. conſil. 177. nu. 42. & 43. lib. 1. latè Maſcard. concluſ. 331. num. 32. Menoch. de præſump. lib. 5. præſump. 3. num. 73. Sebaſtian. Medic. de caſib. & pericul. part. 1. q. 10. ſub nu. 191. verſic. decimonono. & bonus text. in l. tutor, §. 1. ff. de pignor. actione.

9 Tertiò moueor, hac alia ratione quotieſcunque concurrunt ſimul, cauſa lucratiua & onerosa, præfertur onerosa, ita ſentit Bald. in rubr. de reuocand. his, quæ in fraud. credit. in primis verbis, Socin. Regula mihi 155. Emptorum, limit. 5.

Alex. ad Bart. in l. ſiue autem. §. ſi duobus, ff. de Publician. Iaſ. dicẽs hanc limitationem fortem & notabilem, in l. quoties, limit. 10. C. de rei vendic. maximam, & ſingulariſſimam, in §. item ſi quis in fraudem ſub nu. 116. Inſtit. de action. Marſil. in l. qui duobus, nu. 10. ff. de falſ. Ferrat. cautela 48. in fine, allegando Bal. in citato loco. Trigo. Sing. 15. Pariſ. conſ. 11. col. antepenult. vol. 1. conſil. 69. col. 13. vol. 3. pulchrè Ioan. Lup. in rubr. de donatio. inter vir. & vxor. §. 81. nu. 13. vbi loquitur ad caſum de quo agitur, quando præceſſit donatio, & dicit eandem eſſe rationem.

10 Quartò facit conſilium Dini allegatum, & approbatum per Bar. in l. ſi mater, §. ſi. ff. de except. rei iud. vbi donatarius non admittitur ad probandum contra emptorem, qui poſt donationem emerat.

Nec obſtari videntur in contrarium adducta, quia ad primum patet reſponſio ex prædictis per Bal. in citato loco, vbi conſiderat primam rationem in contrarium adductam, de l. 1. C. de iure fiſci, lib. 10.

11 Non obſtat ſecunda ratio de l. qui cum alio, quia non procedit quãdo interuenit dolus contrahentis, vt per Alex. cõſ. 60. lib. 5. Dec. conſ. 15. Cagnol. in d. l. qui cum alio, nu. 12.
12 limit. 2. dolus autem eſt tacere exprimenda, prout dixi in ſe-
13 cunda ratione, merito, &c. Immo ei probabilis ignorantia dari poteſt, cum donationes ſecreto fiant, vt etiam à conſanguineis & domeſticis ignorentur, prout experientia docet. Menoch. lib. 3. præſump. 88. nu. 15. ad l. inciuilem. C. de furt. vide quæ ibi dixi in citato ex aduerſo loco, vbi pro læſo aliquis dixi, ex quo facilis patebit reſponſio.

Et faciunt quæ congerit Brun. de ceſſio. bonor. part. 4. q. 28. & 31.

14 Et tales puniuntur pęna ſtellionatus, vt eſt bonus ni fallor text. in l. 3. verſic. maxime, de crimin. ſtellionat.

15 Addo aliam ſimilem facti ſpeciem, ſi filiusfamilias ſtudioſè contrahit multa debita, licèt poſtea emancipetur, tamen in ſolidum tenetur. Ferrat. cautel. 14. reputans hoc valdè notabile ad limitationem l. penul. ff. quod cũ eo, & l. ſi ex alio. C. eod. vbi inquantum facere poteſt, tenetur, vnde fraudulo-

ſa cau-

ſa cautela eſt contrahere multa debita, & poſtea facere ſe emancipari ne in ſolidum teneatur.

Et licèt multæ ſint coniecturę, tamen quin que ſunt principales, & præcipuæ.

Prima ſi donatio ſit facta de omnibus bonis, l. inter omnes, §. Lucius, vbi Bart. Alberic. & Ang. n ot. ff. quæ in fraud. credit. maxime repentina, Bald. conſ. 466. nu. 9. vol. 5.

Idem, ſi donaſſet maiorem partẽ bonorum, Bart. ad l. poſt contractum, per l. ſumma, ff. de pecul. licèt ille text. cum difficultate probet, ſequitur tamen Alciat. ad l. poſt contractum, num. 40. ff. de donat. Socin. conſ. 264. nu. 2. vol. 2. Maſcard. conclu ſ. 558. num. . .

Secunda coniectura ſit, ſi incontinenti poſt donationem debit um, vel debita contraxit, quia ex vicinitate contractus fraus præſumitur, l. ſi ventri, §. fin. de priuileg. credit. ſed de hoc non curauit Magon. Rot. Florentin. 76. num. 12. & 13.

Tertia ſi t coniectura, ſi donatio ſit facta fratri, vel coniunctæ perſonæ, l. data. vbi glo. final. Bart. Bal. & Alberic. not. C. de donat. Et hęc eſt Comm. opin. Menoc. de præſump. lib. 3. præſ. 124. nu. 26. concurrente tamen aliqua cauſa. Iaſ. in d. §. item ſi quis, nu. 41. Vital. in tract. clauſul. tit. de fraud. nu. 13.

Quarta coniectura, ſi donatio ſit facta clam, ex l. fin. ff. de ritu nupt. Barbat. conſ. 8. col. 9. verſic. primo iſtæ moniales, vol. 4. Vulpell. reſponſ. 129. nu. 24. Socin. iun. conſ. 31. n. 49. vol. 2. Crauetta, conſ. 34. num. 11. Socin. ſen. conſ. 31. nu. 49. vol. 2. Iaſ. conſ. 18. num. 1. vol. 1.

Quinta coniectura, ſi donans remanſit in poſſeſſione rei donatæ, l. ſicut, §. ſuperuacuum, vbi Bart. & Bal. & Ang. not. ff. quibus mod. pign. vel hypothec. ſolu. l. ſi is qui, vbi Bald. not. ff. de acq. hæred. Maſcard. concluſ. 439.

Et has quinque coniecturas ponit in terminis Angel. conſil. 48. quidam Franciſcus, quem valdè commendat Stracc. de Mercat. tit. de decoct. num. 29. ad quæ omnia videre placeat, quæ latius ſcripſi, in tract. de Excuſſione bonor. par. 1. q. 13. decimæ quæſt. principalis.

Additur & ſexta coniectura, ab Ang. in citato loco, ſi poſt donationem dixerit donatarius bona eſſe donatoris, nemo

enim præſu mitur dicere, quod prius mente non agitauerit, l. Labeo, §.idem Tubero, ff. de ſupellect.legat. & malè ſcripta,& malè dicta, ſiue malè præmeditata, humanæque aures talia noſtra verba indicare qualia foris ſonant. Epiſc. Simanch.in pract. hæreſis,cap.40.num.13.& ſatis ad propoſitum dixit Bald.in l.multum,num.2. C. ſi quis alteri vel ſibi, quod per coniecturam a poſteriori colligimus contractum factum nomine vxoris eſſe viri, ſi poſt contractum vxor fateatur, Menoch. de præſumpt.lib.3.q.22.ſub nu.5. & lib.3. pręſumpt.125.nu.4.Socin.ſen.conſ.129.nu.13.lib.4.Afflic. in cap.1.in princip.de feud.dat.in vim legis commiſſor.

Additur & ſeptima, ſi dixerit hic, vel ſimilia verba: Volo donare bona mea, ne ab aliquo moleſter, pulchra gloſ.in l. Fulcinius, §.quid ſit latitare. in verbo, animus. ff. ex quib. cauſ. in poſſeſſ.eat. vbi Bart. alleg. bonum text. in l. quæro. §. fin. ff. de ædil. edict. eſt gl. notabilis in l. apud Celſum. in princip. in verbo,cauſa. ff. de dol. except. quam ibi Bart. & Bald. dicunt valde notabilem. Singularem quoq; dixit Angel.in l.1.num.3.ff.de eo,per quem fact.erit, dicens eam eſſe meliorem de iure.

In hac vtili materia, diſtingui ſolet, aut donans tradidit, & poſtea obligauit, & donationi nõ præiudicat obligatio ſequens; ſecus,ſi obligatio præcedet donationis traditionem. Dec.conſ.239.poſt nu.6. ex l.vltim.§. Lucius. ff.de donat. & ſufficit conſtitutum ſecundum Dec.vt ſupra.

CASVS SECVNDVS.

De mandato inter Socios.

SVMMARIVM.

1 *Socius non poteſt diſponere de re communi inuito ſocio vt nec obligare, vt num.9.*

2 *Socius in iudicio eſſe an poßit pro alio ſocio ſine mandato.*

3 *Fiſcus poteſt inuito ſocio diſponere de re communi.*

4 *Socius fiſci præfertur alijs in emendo.*

5 *Data commoda diuiſione vel venditione.*

6 *Fiſcus*

6 *Fiſcus poteſt vendere rem communem, etiam ſi habeat minimam partem.*
7 *Item in Eccleſia hoc locum habet argumento ſumpto à fiſco ad Eccleſiam ex Felino.*
8 *Fiſcus non poteſt rem communem pignorare.*
10 *Socius habet mandatum à ſocio ad vendendum merces & alias res venales.*
11 *Mandatum præſumitur inter ſocios ad faciendum vtilia tantum.*
12 *Declara, ſi contrahatur per vnum ex ſocijs nomine ſocietatis aliàs ſecùs.*
13 *Venditores in publicis nundinis tenentur in ſolidum.*
14 *Socius omnium bonorum non obligatur ex facto alterius.*
15 *Socij diuerſorum locorum videntur inuicem præpoſiti.*
16 *Socius præſumitur habere mandatũ ſuper cõprahenſis in ſocietate.*
17 *Socius collegalis non præſumitur habere mandatum ab alio.*
18 *Mandatum ſociale durat durante ſocietate.*
19 *Socius poteſt ex poſt facto ratificare venditionem factam a ſocio, vel ſimile factum ſocij.*
20 *Socij ex publico ſe inuicem in ſolidum obligant.*
21 *Conſortes litis an habeant mandatum ad inuicem.*
22 *Et quomodo agere poßit quilibet re exiſtente diuidua antè litem conteſtatam.*
23 *Communem non ſufficit eſſe rem, niſi in illa ſint ſocij.*
24 *Socius inuito ſocio poteſt recipere ſolutionem, compromittere, non autem nouare, ſed liberare per acceptilationem.*

SIcut frequentiſſimus eſt ſocietatis contractus, ita ſæpiſſime in facto occurrit, quod vnus ex ſocijs, vendit, exigit, an ſocium obliget, & multæ paſſim exoriuntur lites & contradictoria iudicia.

1 Regula igitur ſiue concluſio ſit, Socius non poteſt diſponere de re communi, inuito ſocio. l. ſi ſocius, vbi Iaſ. in 2. notabili, nu. 3. Dec. in primo notabili, nu. 2. ff. ſi cert. pet. Et ſic inter ſocios non cauſatur mandatum à lege inductum. Roma. in l. ſtipulationes non diuidũtur. ff. de verb. obl. Iaſ. poſt Cuman. Alex. & alios, in l. de pupillo. §. ſi pluriũ. in 2. notab.
* nu. 2. ff. de nou. oper. nunciation. dicens hanc eſſe Commu-

nem opinionem,in l.ſi vnus ,in princ. num.2. ff.de pact. vbi idem atteſtatur Bald.in rub r.C.pro ſoc. circa finem , in l. in familiæ , C.famil.erciſcun. pulchrè Alexan.conſ.186. nu.4. vol.2. vbi non poteſt

2 Socius eſſe in iudicio pro alio ſocio, ſine mandato,quando materia eſt diuidua , Dec.conſ.556. nu.2. Pariſ.conſ.93. num.28.lib.1.Roman.conſ.398.col.1.& eſt communis opinio Ia.Ficard.in Recollect. Mozz. de contract. tit. de ſocietate.col.4.ſub num.20.

Immo nec in indiuiduis teneret,Crauetta,conſ.452.n.15.

3 Declaratur primò,quòd hoc nō procedat in fiſco,ex text. in l.2.C.de communi rerum alienat. vbi Bal.nu.2. dicit hoc verum diligenter precio exquiſito,& ſine aliqua colluſione,

4 & ſi partis alterius dominus vult eam emere, debet præferri alijs. Ex quibus habetur limitatio ad l. dudum , C. de contrah. emptio.

5 Subdeclaratur, ſi pars contingens fiſcum poſſit commodè de per ſe diuidi aut vendi iuſto pretio, ſecundum Salicet. ibi a ceſſante ratione.

Et illum text. in d.l.2. dixit ſingularem Abb. in c. penult. n.13.de re iudic.dicens eſſe ſpeciale in fiſco vendente.Bar.in l.fin.ſub n.2.C.ſi contra ius vel vtil.public.Marſil.Sing.441.

6 Et prędicta vera,etiam ſi fiſcus minimam partem habent. l.1.C.de vendit.rerum fiſc.lib.11.vbi Iac. de Platea infert.

7 Quod Eccleſia poteſt vendere rē cum alio communē , arguendo à fiſco ad Eccleſiam,Fel.in c.quę in eccleſiarū,n.51. verſ.ſexta declaratio.de cōſtitutio.vbi hoc valdè cōmendat.

8 Subdeclaratur, vt fiſcus non poſſit rem cōmunem pignorare,vt concludit Ripa in l.1.nu.16.ff.de pignor. dicens ceſſare rationes , quæ militant in venditione , quæ ſunt, vt non ita facilius vendatur pars ſicut totum .

Sed certè & in pignore hæc ratio concludit,vnde contrarium ſentit gl.in l.vnic.C.ſi res commun.pignor.data ſit, arguendo à fortiori,& illam gloſ. ſequitur Ioan.de Platea in l. 1.C.de venditio.rerum fiſcal.lib.10.

9 Socius igitur commnem rem obligare non poteſt.l. vnic. C.ſi res commu.pigno.data ſit.l.2.C.commun. diuidun.l.ſi fratres.

fratres. C.commun. vtriuſque iudic.
Fallit in fiſco,qui,ſi vendere multo magis pignorare põt.
10 Limitatur ſecundò loco principaliter,vt ſocius præſuma-
tur habere mandatum ab altero ſocio ad vendendum mer-
ces,& alias res venales, Bart. id valde commendans in l.ne-
mo,ff.pro ſoc.Bal.in rubric.C.pro ſoc.nu.7.in l.in familiæ,
num.3.C.famil.erciſcun.Alex.ad l.de pupillo,§.ſi plurium.
num.4.ubi Iaſ. nu.2. in fine.ff.de noui oper. nunciat. Alex.
conſil.186.nu.3.lib.2.Franc.Marc.deciſ.574.propè finem.
par.1.Firmian.in verbo, ſocius poteſt.poſt num.8.in verbo,
alienatio.ſub nume.50.Spec.de empt.& uendit. §. 1. forma
21.uerſ.plerumque.Ripa in l.1.de pigno.limitatio.2. nu.17.
Tiber.Decian.reſpõſ.30.ſub nu.4.lib.1.Ioſeph.de Ludouic.
cõcluſio.53. col.14. in fin. uerſ.ſocij intelliguntur,eſt Com-
* munis opin.Galiaul. ad l. ſtipulationes non diuiduntur. nu.
21.de uerb.oblig.pulchrè Rota Genuẽſ.14.numer. 67. Dec.
conſ.48.in princip.conſ.556.nu.2.Soarez ad titu.de la gan-
cias,num.48. Natt.conſ. 567.Milaneſi.deciſ.Siciliæ, lib.1.
deciſ. 11.num.52.

Et per modum Corrolarij infertur ex allegata deciſione,
11 quod inter ſocios pręſumitur mandatum ad faciendum uti-
lia tãtum,ut clarius dicũt omnes in ſupracitatis locis, aſſerẽ-
* tes hanc eſſe Communẽ opinionem. Ronchegal. de duob.
reis.l.9.num.198.Tiber.Decian.reſponſ.85.num.14. lib. 2.
Roma.conſ.398.col.1.Crauett.conſ.129.col.1.Riminal. in
ſtit.quibus alienar.licet uel non, in prin. num.313. Magon.
Rot.Florent.57.nu.39.Soarez.ad Gomeſ. titu.de ſocietate.
litera B.

12 Et prędicta uera ſunt, ſi ſocius contrahat nomine ſocieta-
tis,aliàs ſecus. Bal.in l.iure ſocietatis.ff.pro ſoc. Ex notabili
doctrina Cini ad l.cum te. C. ſi certum pet.inferens ex hoc,
quod ſi eſt facta credentia uni ex ſocij; non poteſt alter ſe
excuſare dicendo: Ego non teneor,quia non interfui,com-
mendat pro ualdè notabili Ang.in l.iuſtiſſimè.§.1.ff.de ędi-
lit. edic.licèt re uera ille tex.parum probet, cum loquatur in
caſu ſpeciali redhibitoriæ; eandem doctrinam Cini commẽ
dat Bal. in l.certum.nu.8. C. famil. erciſcun.ſubdens etiam
unum

Digitized by Google

unum in practica notabile, quod ſi aliquis debet conſeruari indemnis, erit locus conſeruationi indemnitatis non ſolũ quando eſt condemnatus, ſed etiam quãdo eſt obligatus pro aliquo per publicum inſtrumentum, uel aliam ſcripturam, quæ habeat executionem paratam. Et tunc debet fieri conſeruatio indemnitatis ſoluendo, & non ſimpliciter cauendo, quod eſt notabile ſecundum Crem. in pract. idem Bal. conſi. 262. lib. 5. Et quod requiratur nomine ſocietatis. Alex. conſ. 139. in princip. vol. 5. conſ. 217. col. penul. lib. 7. Dec. conſil. 98. nume. 2. Crauett. conſ. 129. in fine. Rota Genuenſis 14. Franciſ. Milaneſ. deciſ. Regn. Sicil. lib. 1. deciſ. 11. nu. 19.

Contrarium tamen tenet Bart. in hac doctrina Cini ſuperius relata in Authent. Hoc ita, col. 5. q. 9. C. de duobus reis. & in l. eandem. q. 7. eo. tit. ubi Ronchegall. nume. 191. aſſerit ✲ hãc eſſe Communem opinionem. Alex. in l. ſi unus, in prin. nu. 1. ubi Iaſ. num. 2. ff. de pact. Ruin. conſ. 92. col. 2. in princip. uol. 1.

Vnde attenditur portio quam in ſocietate poſuit, Anch. conſ. 332. Pariſ. conſ. 93. num. 31. uol. 1. Stracc. de mercat. titul. de contract. mercat. num. 15.

Quæ Bar. doctrina uenit declaranda niſi de conſenſu mercatorum, ſeu ſociorum, modo cum uno, modo cum alio ſeparatim contrahatur, quia tunc ex facto unius, alter tenetur in ſolidum, ne qui cum uno contraxit in plures diſtrahatur, iuxta l. ſi plures, ubi Bart. ff. de exercito. & Caſtrenſ. in l. 1. §. fin. ff. eod. titu. facit bene text. in l. iure prouiſum. C. de fabricenſ. lib. 11. l. Titianus. ff. quod cum eo.

Vnde conſuetudo multum operatur; Nec à prædictis diſſentit Petr. de Vbald. par. 9. iuxta principium, in eius diſcurſu. Nec uenales res proponere poteſt ſocius in fraudem alterius ſocij, cum fraudulentam alienationem inuicem mandare non uideantur. Ioan. Lup. in rubr. de donatio. inter uirum & uxor. §. 66. num. 26. fol. 74.

13 Delaratur ſecundò notabiliter, & multum utiliter in pluribus uẽditoribus in nundinis, vel mercatibus publicis, quia in redhibitoria, uel quanto minoris, omnes tenentur in ſolidum, excepto illo qui habet minimam partem, Bald. hoc ualde

ualde commendās in l. ſi prędium.col.4.uerſ. ſed pone.num. 14. C. de ædilit. act. amplians hoc etiam procedere in uenditoribus olei, & ſimilium. Commendat pro ſingulari Cremenſ.ſingula. 166. Veronenſ. ad l.iuſtiſſime.§.proponitur. ff.de ędilit.edic. Caball.de ędilit.actio. num. 44. ubi limitat hoc uerum, ſi intentatur actio redhibitoria, uel quanto minoris,quæ in hoc ſunt priuilegiatæ, ſecus in actione ex empto, unde in modo proponendi attenditur.

Sed pone hic unum ſatis frequens, & in practica utile; Aliquis eſt ſocius,dixit, & communicauit ſocijs,velle mutuo accipere pecunias,accepit, & inſuper adeſt conuētio inter eos, quod quidquid eſſet geſtum per unum ex ſocijs,cēſeretur ab alijs factum, & omnes obligarentur, an hęc omnia ſufficiant ne detur actio creditori mutuanti contra conſocios recipientis?

Et ſtantibus, & concurrentibus tot uerbis prægnantibus & tot circumſtantijs, & requiſitis,uidebatur quod ſic.

Contrarium pulchrè determinat Rota Genuenſ. 14. nu. 97. niſi creditor mutuauerit contemplatione ſocietatis, ex l. poſt mortem,§.fin.in 2.reſponſo.iuncta gloſ. in uerbo, non idem.ff.quādo ex facto tut.uel curator.l.cum qui. C. ſi cert. pet. & ita iudicauit Senatus Pedemont. apud Theſaur. deciſ. 136.

Coniecturæ autem ex quibus colligatur factum contemplatione ſocietatis,ſunt, ſi in inſtrumento hoc exprimatur, ex Bart.in d.§.fin.col.1.in fine.

Secundò, ſi mutuans ſciat recipientem eſſe ſocium,ſocietatem egere tunc illa pecunia, & eſſe tempus & locum opportunum eam expendendi. Alex.conſ.44.num.6.in 3.requiſito.uol.2.conſ.ult.ſub num.10.col. penul. in fine, uol. 7. qui clarius exprimit quam Barto.in l. ſi pupilli. §.1.ff. de negoc. geſt.

Tertiò,ſi ſocius erat filius familias,uel alius,cum quo non eſt uериſimile quod ſua contemplatione propria contraxiſſem, nam tunc præſumitur contemplatione ſocietatis. Pariſ.conſ.94.num.36.uol.1.

Bene uerum eſt, ſi hæc apparere non poſſent, ſed ſolum

quòd

quòd ſit uerſum in uti litatem ſocietatis, datur utilis actio mutuanti, & creditori contra conſotios. Bart. in d. §. fin. nu. 5. uerſi. puto tamen.

Et bene his deficientibus datur actio ſocio contra conſocios, ut per Bart. ibidem. Alexan. cōſ. 110. in fine. libr. 3. Rui. conſ. 29. nu. 4. lib. 5. Crauett. conſ. 129. nu. 12. Menoch. conſ. 375. nu. 4. & 31. & de præſumptio. lib. 3. præſumpt. 55. nu. 3.

Practicando igitur plures caſus ſunt; quandoque enim ſo cius contrahit ſimpliciter, uel nomine ſocietatis, ſed alter contrahens non reſpexit ad hoc, & tunc inter ſocios datur actio, ſed non creditori contra conſocios.

Quandoque concurrit intentio etiam creditoris, & tunc competit actio contra cōſocios, modo quo ſupra', addo Pur purat. conſ. 71. num. 33. lib. 1.

14 Limitatur tertio loco principaliter, ut ſocius obligetur ex facto alterius ſocij, ſi ſunt ſocij unius mercaturę, uel negocia tionis, ſecus, ſi omnium bonorum, iuxta l. iure ſocietatis, ff. pro ſoc. quem ibi intelligit Caſtrenſ. in l. 1. §. fi. prope finem. ff. de exercitor. conſ. 242. col. 1. uerſ. ſecundo poſito, uol. 1.

15 Limitatur quarto loco p rincipaliter, in pluribus ſocijs e-xercentibus in diuerſis locis, quo caſu, uidetur vnus alterum præpoſuiſſe, & ſic alter obligatur in ſolidū ex facto alterius, Bart. in l. ſi plures. ff. de exercito. in l. eius qui in prouincia. ff. ſi cer. pet. Petr. de Vbal. de duobus frat. par. 9. in princ. col. 3.

16 Limitatur quinto, ut ſocius præſumatur habere manda-tum ſuper compræhenſis in ſocietate, & non ultra. Pariſ. conſ. 93. num. 28. uol. 1.

17 Limitatur ſexto, ut nō procedat in ſocietate collegiali, in qua unus non præſumitur habere mandatum ab alio, Bald. rubr. C. pro ſocio. num. 7.

18 Limitatur ſeptimo, ut intelligatur durare mandatum du-ra nt e ſocietate, & non ultrà. Hinc dixit Caſtrenſ. in l. 1. §. nō autem. num.... Bald. in l. hæres ſocij, ff. pro ſoc. Anchar. cōſ. 394. nu. 2. Caſtrenſ. co nſ. 104. lib. 1. Magon. Rot. Floren. 57. num. 41. & deciſ. 106. nu. 8. ff. de exercitor. quod ſi duo mercatores ad quinquennium ſocietatem contraxiſſent, elapſo quinquennio, alter ex contractu alterius non obligatur, licèt

contra-

Digitized by Google

contrahentes ignorarent finitam eſſe ſocietatem, idem in l. ſed & ſi pupillus, §. ſi conditio, ff. de tributor. dicens in facti contingentia ita reſpondiſſe, & ualentiſſimos homines eius conſilio ſubſcripſiſſe.

Vnde dum quæritur, an reuocatio inſtitoris uel mandati ſit intimanda, uel publicè affigenda, duo ſunt caſus conſiderandi, aut fuit præpoſitus ſimpliciter, vel ad certum tempus. Primo caſu requiritur intimatio, ſecundo caſu non, idem in l. ſed & ſi pupillus. §. ſi conditio. num. 2. ff. de tribut. dicens hoc perpetuò notandum. Addit in hoc Signor. conſ. 59. Si quæritur, quod ſi præpoſitura eſt publicè facta, quia publicè exercebat, eſt publicè reuocanda. Stracch. de mercatura. tit. de contract. mercat. nu. 13. & 14.

Id autem non procedit in connexis & cohærentibus negocio iam inchoato quæ explicari poterat per ſocium, etiã finita ſocietate, & in his præſumitur durare mandatum, etiã morte ſecuta, ex l. nam & Seruius. §. ſi uiuo. ff. de neg. geſt. l. tutorem qui tutelam. ff. de adminiſtrat. tutorum, l. tutor. C. arbitr. tutel. l. ita autem, §. poſt complementum. ff. de adminiſtr. tut. Felin. in c. paſtoralis. §. quoniam. de reſcript. Marſ. in l. 1. §. diuus. ff. de quæſtio. Ruin. conſ. 115. uol. 1. Magon. Rot. Florent. 57. nu. 42. Sebaſtian. Medic. de mort. concluſ. 64. num. 196. limitatio. 9.

Vnde ſi ex natura ſocietatis tenebatur ſocius exactionem facere, poterit vti cõnexũ expedire, finita ſocietate, aliàs nõ ita põderat & reſtringit Iaſ. d. §. ſi viuo. cõſ. 100. in prin. li. 4.

19 Poteſt etiam ſocius ex poſt facto habere ratam uenditionem, vel ſimilem actum geſtum nomine ſocietatis, gloſ. 1. in l. cum proponas. C. de pact. facit tex. in l. ſi fundus. §. 1. ff. de pignor. l. ſi rem. l. fina. C. ſi commun. res pigno. dat. Sic Ripa in l. 1. num. 18. ff. de pignor. limit. 3. Firmia. in verbo, ſocius. ſub num. 80.

20 Limitatur ſeptimo loco principaliter in ſocijs ex publico, vt argentarijs, conductoribus gabellarum, datiorum ſalis, & ſimilium, quia vnus alios in ſolidum obligare poteſt. Iaſ. poſt Bart. in l. ſi vnus. in princ. num. 2. ff. de pact.

Quod procedit, ſi alij ſint abſentes, vel inopes effecti, aliàs quili-

quilibet pro virili, tenetur. Bertachin. de gabell. part. 4. q. 2. Petr. de Vbald. de duobus fratr. part. 9. num. 2. Ronchegall. ad l. eandem, in princ. nu. 213. in l. reos. §. cum in tabulis. nu. 21. de duobus reis. dixi in tracta. Locat. & Conduct. part. 3. titu. de publican. q. 10. & part. 5. de obligatio. q. 9.

21 Limitatur octauo, in materia iudiciali in cõſortibus litis. in qua diſtinguendum videtur; Aut materia eſt indiuidua, & vnus ſolus agere & defendere poteſt. l. ſi cũ vno, vbi not. omnes, ff. ſi ex noxal. cauſa agatur. ad quam Bart. in l. ſi communes. ff. de nego. geſt. in l. ſupra iter. §. officiũ. ff. de damn. infect. ad idem tex. in l. loci corpus. §. ſi fundus. vbi Bart. Angel & Caſtr. ff. ſi ſeruit. vendic. vbi ſeruitus & actio ad eam conſeruandam actiuè & paſſiuè eſt indiuidua, licèt quoad intereſſe effectuatum diuidatur.

22 Secunda ſit concluſio, ſi materia eſt diuidua, ante litem conteſtatam, quilibet ex conſortibus pro parte ſua agere poteſt. l. 1. C. de conſort. eiuſdem litis, & quilibet defendere poteſt, ſicut quilibet extraneus. l. ſoluendo. ff. de negoc. geſt.

Tertia ſit concluſio, ſi materia ſit diuidua, & ſumus poſt litem conteſtatam, conſors alijs inuitis agere non poteſt. l. ſi petitor. ff. de iudic. ſed ignorantibus poteſt cũ cautione de rato, l. 2. vbi Bart. C. de conſort. eiuſdem litis.

23 Limitatur nono, quia non ſufficit rem eſſe inter duos communem, niſi in illa ſint ſocij. l. qui aliena, §. fin. ff. de negoc. geſt. quem ita declarat Iaſ. in l. de pupillo. §. ſi ſeruus pluriũ. nu. 2. ff. de nou. ope. nunciatio. Poteſt enim prædium eſſe inter duos commune, & tamen per hoc non poſſunt dici ſocij, vt experientia docet. Et hoc etiam vno verbo ſentit Bald. in rub. C. de inſtitor. Et licèt Aretin. ad l. eandem. col. 3. de duobus reis eam mordent, ſaluari tamen poteſt hoc modo.

24 Limitatur nono, vt ſocius poſſet ſolutionem recipere in præiudicium aliorum ſociorum, poterit etiã compromittere in caſu tamen dubio, & in perſonam legalem, & ſic citrà culpam in compromittendo, non autem modo aliquo nouare poterit, nec facere pactum de non petendo, ſed bene liberari per acceptilationem, ita gloſ. Bar. Bal. Angel. & alij communiter, ad l. ſi vnus. in princ. ff. de pact. vbi Angel dicit hoc valde

Digitized by Google

* valde notādū, & Iaſ. aſſerit hanc eſſe Cōm unē opinionem.

Hinc poſtea tenuit Rota in vna Nucerina affictus, ſpoliū eſſe purgatum, per ſolutionem factam vni ex ſocijs. Qui etiā poteſt litem conteſtando totum debitum præoccupare, l. fideicommiſſa, §. plerumque, ff. de legat. 3. vt per Verall. deciſio. 168. part. 3.

Et hoc idem, quod ſolutio ſit legitima facta vni tantum ex ſocijs, tenuit Alex. conſ. 142. nu. 2. lib. 5. Pariſ. conſ. 122. in princip. lib. 4. Natt. conſ. 143. nu. 3.

Ampliatur id verum, etiam ſi ſolutio facta ſit ſocio, minorem partem habenti, Angel. in l. ſi vnus. in princ. ff. de pact. Cuman. conſ. 105. nu. 7. Ioſeph. Rota Lucan. 25. nu. 14.

Quid ſi ſocius, ſuam tātum portionem exegerit, & poſtea debitor efficiatur non ſoluendo, tenebitur ne conſocio negligenti communicare, vtique non. Menoch. conſ. 46. num. 3. quem latè ſequitur Aſin. de executor. §. 7. cap. 127. dixi in tract. depoſit. ad remed. l. final. C. depoſiti, vbi videre placeat.

Declaratur vlterius, quod ſocius non præſumitur habere mandatum ad recipiendum indebitum, & recipiendo non obligat ſocietatem. Deci. conſ. 98. in princip.

Limitatur 11. in ſocietate incidenti, in qua, inter ſocios, non præſumitur mandatum, Iaſ. in l. ſtipulationes, non diuiduntur, col. 3. ff. de verbo. obligat. commendat pro Notabili Bertazzol. conſil. 278. nū. 22. vol. 2.

CASVS TERTIVS.

De Conſtituto in contractu conditionali.

SVMMARIVM.

1 *Res vendita duobus ſi fuerit, vter illarum ſit præferendus.*

2 *Per conſtitutum transfertur poſſeßio vera & directum dominium.*

3 *Venditio ad menſuram eſt conditionalis, & infra numero* 14. *& an dominium transferatur ex contractu conditionali infra numero* 13.

4 *Poſſeßio non transfertur ex contractu conditionali ante purificatam conditionem.*

5 *Spo-*

5 *Spolium non competit ex contractu conditionali.*
6 *L. Quotiens, an procedat in contractu conditionali.*
7 *Ex contractu conditionali transfertur poſſeſſio, ſi incipiat à traditione.*
8 *Quid in quaſi traditione per patientiam.*
9 *Quid item in incorporalibus.*
10 *Quid item in vero conſtituto.*
11 *Conciliatio opinionum.*
12 *Poſſeſſionis traditio in dubio regulatur in contractu principali.*
13 *Dominium quando transferatur ex contractu conditionali.*
14 *Contractus ad menſuram, quomodo & quando reputatur conditionalis, vel non.*
15 *Incertitudo ratione loci, & quot, quando non impediat translationem poſſeſſionis, vel dominij.*

PRacticabilis & valde quotidiana eſt quæſtio, quis vendidit rem duobus primo iuxta æſtimationem per duos homines communiter electos. Secundo, abſolute pro certo conuento pretio in parte etiam ſoluto, & cum actuali poſtea inueſtitura bonorum, orta lite inter eos, quæritur quis ſit præferendus?

1 Primo loco videbatur præferendum, primum emptorē, ſtāte clauſula, conſtituti in primo inſtrumēto appoſita, quid de Suzza. ad d. l. quoties. C. de rei vendicatio. vbi Iaſ. col. 5. limit. 5. Ioan. Andr. in additio. ad Specu. titul. de emptio. & venditio. §. ſciendum. col. 13. verſicul. & not. Butri. in cap. cum veniſſet, col. 3. verſicul. & not. ſub nume. 13. de reſtitut.
2 ſpoliat. dicens quod licèt cōſtitutum ſit actus fictus, transfertur tamen per eum poſſeſſio vera, & dominium directum. Abb. in cap. 2. nu. 14. de conſuetudine, per text. in l. certi. §. 1. ff. de precar. quem dixi ſingularē Butr. in cap. cum veniſſet, numer. 13. de reſtitut. ſpoliat. Bal. in l. vnica, §. ne autem, nu. 19. C. de caduc. tollend. Iaſ. de action. in princip. in finalibus verbis. Addit. ad Regulam, qui per alium, ad Din. litera E. Bal. in rubr. C. de contra. emptio. q. 16. nu. 16. vbi id intelligit tribus concurrentibus. ſ. quod agatur rei vēdicatione, ſit habita ſaltem fides de precio & conſtituens verè poſſidet, non

nō,ſimpliciter detineat Ferrat.caute.48.col.2.vbi valde cō-
mendat Alex. conſ.14. in finalibus verbis. volu. 1. vbi dicit
* hanc eſſe communem opinionem cōſ.25.in fine,vol.3.conſ.
78.nu.9.vol.4.conſ.92.col.2.vol. 5.Pariſ.conſ. 69. nu. 155.
vol.3.Rui.cōſ.53.col.1.vol.1.conſ.121. num.6.eod.vol.vbi
limitat.conſ.180.num.16.conſ.184. nu.7.in fine, volum.1.
conſ.7. colum.penul.volu.3. Iaſ. ad l. quotiens,limitatio.5.
num.14.C.de rei vendicatio. Vital. in tract.clauſul.in clauſ.
conſtitut.in fine. Dec.conſil.226.& 247.Anto. Gabr.de em
ptio.& vend. concluſ.2.limit.18.num. 2. Addo Iaſ. in l.ſi is
qui pro emptore.num.348.vbi Maſſę.nu.198. de Vſucapio.

Cōtrarium credo,de iure verius, licèt enim in primo cō-
3 tractu ſit appoſitum conſtitutum, tamen primus contra-
ctus fuit conditionalis cum ſit factus iuxta æſtimationem l.
quod ſepę.§.in his.ff. de cōtrah.empt. Bart. in l. Iulianus.§.
Titius.ff.de act.emp. Afflict.deciſ.399.nu.4.Corn.loquens,
in venditione iuxta æſtimationem.conſ.14.col.1. vol.1.
4 Et ex contractu conditionali non transfertur poſſeſſio an
5 te cōditionis euentum nec competit remedium ſpolij vt de-
ducit Alex. conſ.90.vol.5.conſ.33. libr. 6.& conſtitutum in
eo appoſitum. Dec.conſ.247. inferens ad materiam l.quo-
tiens.C.de rei vendicatio.quod ſi ante purificationem cōdi
tionis,vēdatur pure & abſolute alteri, & tradatur poſſeſſio,
quod iſte præfertur primo,& ſi poſtea purificetur conditio,
nō retrotrahitur,quia res nō eſt integra, ſequitur Tiraquel.
de conſtitut.ampliat.17.num.4.

Addo plene profitenti Ruin.conſ.121.num.6. in fine. &
conſil.180.num.16.lib.1.

Conſtitutum igitur primo loco appoſitum transfert poſ-
ſesſionē & facit pręferri ſi ſimpliciter, pure & abſolute appo
natur ſecus ſi conditionaliter. Grammat. conſil. 2. Gozad.
conſ.58.Mago.Rot. Lucana,21.num.12.

Dubitationem autem nō modicam facit dictum Angel.
& ibi eum ſequitur Paul. Caſtrenſ. dicens valde notabile in
l.2.C.de pact.inter emp.& vend. volentis quod in venditio
7 ne ad menſuram,ſi ante menſurationem tradatur res,poſſeſ
ſio trāsfertur. Dec.id pariter valde cōmendans. conſil. 179.

B in l.

in l. traditionibus. nu. 6. C. de pact. pulchre Corne. conſ. 50. col. 4. lib. 1. vbi firmat hanc concluſionem, quod quando tra ditur res ex contractu conditionali ante conditionis euentum, cenſetur tradi vt ſtatim transferatur dominium. Menoch. conſ. 13. num. 14. lib. 1.

Addo Corn. conſ. 214. col. 2. litera N. verſi. conſtat etiam. conſ. 74. verſ. & alias. col. 3. lib. 4. Bertrand. conſ. 1. col. 12. nume. 65. lib. 1. conſ. 185. lib. 3. Iaſ. in l. 1. § ſi uir. num. 29. ff. de acquir. poſſeſſ. Et hæc opinio eſt multum in practica cõmendata, Rota Bononienſ. 29. num 4. Didac. practi cab. quęſtio. cap. 3. num. 6. in fine.

8 Quæ opinio venit amplianda etiã in quaſi traditione per patientiam ex actu conditionali, gloſ. ſingularis & ab omnibus commendata ad l. ſeruitutes quidem ipſo iure, vbi Ca-
9 ſtrenſ. num. 5. ff. de ſeruitut. inferens ad ampliationem l. dotis fructus, in fine, ff. de iure dotium, vt procedat etiam in incorporalibus, in quaſi traditione.

10 Ampliatur ſecundo, etiam in conſtituto quod ſufficere uidetur, Bal. conſ. 478. col. 2. lib. 1. ſequitur Tiraquell. de conſtitut. §. 1. glo. 2. num. 28. de conſtitut. part. 1. in fine, Capic. deciſ. 14. num. 10. Vrſill. ad Afflict. 280. num. 2. Soc. iun. con-
** ſil. 42. num 12. uol. 2. Et hæc eſt magis Communis opinio. Borgni. de tutor. num. 260.

Contrarium in ſimplici conſtituto tenet Pariſ. conſ. 59. col. 3. & ſeq. lib 1. data maxima & concurrenti incertitudine ratione loci, & quotæ, nec, ſi bene conſideretur, diſſentit Dec. conſil. 179 in finalibus uerbis. Didac. hoc ualdè commendans, practicabili quæſtio. cap. 3. ſub num. 6. Marſil. in rubr. de probatio. numer. 400. pulchrè Bero. quæſt. 106. numer. 3.

11 Poſſet fortaſſe conciliando, dici, aut ſumus in mero actu conditionali, non concurrente alio actu implicito, & tunc procedit prima opinio: aut cum actu conditionali concurrit incertitudo ratione loci, & quotæ, vel quid ſimile, & tũc procedit altera opinio, quod conſtitutum nihil operetur.

12 In dubio autem poſſeſſionis traditæ, regulatur a principali contractu, ita ut ſi principalis contractus eſt cõditionalis, ita &

itſ & in dubio videtur facta traditio poſſeſſionis,l.qui abſen ti,§.1.ff.de acquir. poſſeſſ. per quam ita tenet Tiraquell. de retract. conſangui.§.1.glo.2.num 33.

Contrarium ſentit Abb. videndus in c.olim.in 4.oppoſi. num.8.de reſtitutio.ſpoliat.per totum illum diſcurſum.

13 Dominium autem in dubio non videtur transferri ex cõtractu conditionali, ex doctrina Bart. in l. ſub conditione. nu.10. ff.de ſolutio.in ſecundo membro,quãdo conditio ap ponitur contractui,& conſignatio non conſiſtit in pecunia, in qua dominium facilius transfertur.

Bene uerũ eſt, quod Bart.in tract.de alluuio. in tit. de inſula, circa medium,tenet trãſferri titulo pro ſuo, dicens hãc opinionem ueriorem.

Vnde conſideranda ſunt remedia quæ intentantur,aut re

14 ſpiciunt. Illud vlterius addam,quod licèt contractus ad mẽ ſuram dicatur conditionalis,iuxta ſuperius allegata, tamen ſtante conſuetudine in cõtrarium,habetur pro puro, de qua conſuetudine poteſt Iudex in Camera ſe informare;vel niſi in inſtrumento non ſit appoſita clauſula, quod præſens con tractus non uitiatur,&c. vel niſi elapſi ſint ſex dies a die cele brationis,quo caſu purificatur, uel niſi ab initio facta & ven dita pro certo conuento pretio pacto appoſito,quod mẽſuretur, & iuxta relationem menſuræ pretium augeatur, uel minuatur, nam his quatuor caſibus poſſeſſio trãſfertur per ſimplex conſtitutum, & omni alio meliori modo. deciſ. Bonon.29. Anchar.q.18.part.1.Dec.conſ.472.in fine,Caballi. de euictio. cap.2.num.36.

15 Addo etiam quod incertitudo ratione loci,& quotæ non impedit tranſlationem dominij,nec poſſeſſionis,quando ſumus in dolo,in terris ubi ſeruatur ius Canonicum,in contractu iurato,vel in executione legis,vel Iudicis ſuam ſententiã exequentis,ex congeſtis per Afin.de executio.§.7. cap.270.

Cui addo Marſil.ſingular.223.Seraphin.de iurament.priuileg.86.& in materia Iuris Canonici Menoch. de arbitr.q. 68 nu.42.& caſu 188. Rebuff. de priuileg. Scolar. priuileg. 133.nu.5.in fine.dicens hoc debere ſeruari etiam in foro Ciuili,Zannett.de different. Iur.Ciuil. & Cano. different. 78.

num. 137. Cott. in verbo, incertitudo. Bombi. conſ. 5. Franc. March. deciſ. 543. num. 5. lib. 1. Afflict. deciſ. 337. nu. 10. Cephal. conſ. 159. nu. 9. vol. 1. vbi loquitur de Ciuitate Ferrariæ prout Dec. conſ. 284. nume. 8. & Zabarell. conſ. 2. & 20. Suarez in verbo, incertitudo. nu. 12. Bonacoſſ. de æquitat. Canonic. concluſ. 4. & 32.

CASVS QVARTVS.

De Forma liberandi Fideiuſſorem inuito Creditore.

SVMMARIVM.

1 *Fideiuſſor liberatur dando aquè idoneum.*
2 *Locator tradendo rem aquè idoneam, excuſatur.*
3 *Debitor offerendo pignus aquè idoneum, excuſatur.*
4 *Quod mihi prodeſt & alij non nocet, faciendum eſt.*
5 *Feudum alienari non poteſt irrequiſito Domino.*
6 *Limitatur vt ibi.*
7 *Commodatarius offerendo boues aquè idoneos, excuſatur, & auditur.*
8 *Dominus directus impedit melioramenta amoueri, ſi offerat Emphyteuta quod ab alio habiturus erat.*
9 *Creditore inuito aliud pro alio ſolui non poteſt.*
10 *Hares iuſſus praſtare Centum, & non dando condemnatus ad dandam vineam, dando aquè idoneos, non cogitur ad vineam.*
11 *Limitatio ad regulam quod tibi non nocet, & mihi prodeſt, &c.*
12 *Creditor non cogitur nouare debitorem.*
13 *Debitor liberatur aquè idoneum dando ſi ſimus in fideiuſſore dando.*
14 *Debitor excuſatur offerendo fideiuſſori pignora, vel conſeruationem indemnitatis in debito non liquido.*
15 *Debitor in debito liquido debet praciſe ſoluere.*
16 *Practica liberandi fideiuſſorem inuito creditore.*

Præcla-

Digitized by Google

PRæclara, vtilis, & quotidiana eſt Quæſtio, & paſſim in foro & Palatijs occurrit: & de ea interrogauit me D. Alexander Sabinus Doctor ſatis benè eruditus. Fideiuſſor diu ſtetit in obligatione; vel contra eum pluries commiſſa eſt executio, vult ſe liberare à fideiuſſoria obligatione, Creditor contradicit, & non vult modo aliquo: quid agendum pro infelice & malè tractato fideiuſſore?

1 Pro parte affirmatiua fuit bonus textus in l. qui autem, §. 1. ff. de Conſt. pecun. vbi liberatur dãdo aliũ ęquè idoneum.

Hinc locator, tradendo rem ęquè idoneam excuſatur, l. ſi quis domum in princip. ff. loca. vbi Paul. Caſtr. dixit valdè ſingulare & menti tenendum. Dixi in Tract. Locati & conduc. parte 4. tit. de Euictio. num. 8. Et in tract. oblationum, parte 2. Quæſt. 33.

3 Pariter in debitore offerente pignus æquè idoneũ. Gloſ. ſingul. in l. ſi Titio, in Gloſ. magna, circa medium, ff. de pignor. quam valde ſingularem ad hoc dixit Angel. in l. 2. §. mutui datio, num. 5. ff. ſi cert. pet. Cremenſ. Singulari 54. Neguſant. de pignor. parte 3. Membro. 1. nu. 21. Dixi in Tract. Oblation. Parte 2. Quæſt. 43. & latius dicam inferius.

4 Secundò pro hac opinione facit communis Cõcluſio de qua per Doctores, in l. 2. vbi Iaſ. num. 32. ff. ſolu. matrimon. Quod mihi prodeſt, & alij non nocet, faciendum eſt.

5 Hinc poſtea iuxta Regulam d. l. 2. infertur notabiliter: Quod cum feudum nõ poſſit alienari inuito domino. c. Ex parte, de feudo, fallit tamen hoc, ſi alienatio fiat in eũ qui vellet ſupportare eadem onera & conditiones eaſdem quas portare debet ipſe alienans. Dictum eſt ſingulare Bart. & ibi ſequitur Angel. in l. murileguli, C. de murilegul. lib. 11. Commendat pro ſingulari Corſettus in verbo fundum, 1. Ioan. de Arno. Dialogo 17. Felin. in c. Quæ in Eccleſiar. ſub num. 77. verſic. 2. de Conſtitut. qui verè hoc nõ exprimit, ſed ſicco pede pertranſit, dummodo Domino non noceat. Vero-
6 nenſ. Cautela 22. in princip. Iulius Clarus dicens Communem in §. Feudum, Quęſt. 32. Verſic. Scias, licèt neminem ex prædictis alleget.

Et quamuis Roman. Singul. 444. de his dubitare videatur, tamen eius ratio videtur debilis, quia non pręſumitur pactum niſi expreſſe apponatur: & non ſumus in ſimplici præſumptione idoneitatis, ſed in pacto vt eadem onera ſupportet. Dixi in tract. Oblation. Parte 2. Quæſt. 50.

7 Hinc etiam, ſi commodaui tibi boues meos, qui culpa tua perierunt, ſi peto precium, & tu offers æquè idoneos, debes audiri, nec cogeris ad iuſtum precium. Imola in c. 1. col. penult. num. 28. in fine, de Commoda. dicens ſingulare & perpetuo notandum, & ſæpius in facto euenire.

8 Pariter etiā ſi Emphyteuta facit pactum de leuandis melioramentis in fine ſuæ Conductionis, ſi velit tollere, & Dominus offerat quod ab alio habiturus erat, auditur, nec tollere poterit, Bald. ad l. in fundo, colum. 3. in 3. notab. ff. de rei vendicat. Commendat pro valdè notabili Iaſ. in l. 2. colum. 9. num. 32. C. de iure Emphyt. dicens quotidie in facto euenire.

9 Sed pro cōtraria parte facit Regula: Quod aliud pro alio inuito Creditore ſolui non debet. l. ſi ſe non obtulit, §. ait Prætor, ff. de re iudic. l. promiſſor, §. fin. ff. de conſtit. pecun. l. item liberatur, §. qui paratus, ff. quibus mod. pign. vel hypo th. ſoluit. l. 2. §. mutui datio, ff. ſi cert. petat.

10 Hinc infertur ampliando notabiliter, quod ſi teſtator legauerit mihi Centum quæ erant apud Campſorem, & ſi ea hæres non præſtiterit, teneatur conſignare talem vineam: certè ſi hæres illa Centum expendit quæ erant apud Campſorem, & vellet mihi dare alia Centum, non cogor ea accipere inuitus, ſed debeo habere vineam. Bartol. in l. talis ſcriptura, in fine principij, ff. de Legat. vbi Iaſ. nu. 9. dicit iſtam
* eſſe Communem opinionem, cum Limitatione, quando fuiſset pecunia depoſita in ſacculo, ſecùs ſi ad menſuram.

11 Secundò pro hac parte facit, quod Regula, Quod tibi nō nocet, & mihi prodeſt, non habet locum vbi præcedit contractus, prout in caſu iſto. Iaſ. poſt Bart. in l. 2. num. 31. ff. ſolu. matrim.

12 Tertiò facit quod Creditor non cogitur nouare debitorē, l. ſi mandato, §. fin. ff. mand. licèt debitor cogatur nouum

ſuſcipere

ſuſcipere debitum, l. idemque, §. ſi cui, ff. mandati.

Quare in præſenti caſu videtur cōſiderandi plures caſus.

13 Primus eſt in fideiuſſore dando,& tunc dando æquè idoneum, liberatur; Bald. per illum text. in l. qui autem, §. 1. ff. de conſtit. pecun. Caſtrenſ. & Alexand. in l. ſi pater, C. de collation. Iaſ. conſ. 41. nu. 2. lib. 3. Marſ. de Fideiuſſor. num. 213.

Sed certe ſi ille contextus aliquantulum conſideretur, videtur ponere & conſiderare duos Caſus principales & diſtinctos.

Primus eſt, quando perſona in fideiuſſorem nominata, recuſat velle fideiubere; Et hoc primo Caſu Iuriſconſultus non excuſat promiſſorem. Et videtur fortaſſe poſſe conſiderari aliquam culpam in promittente, cur non diligenter explorauerit voluntatem perſonæ in fideiuſſorem nominatæ, & concluſerit cum ea antequam nominauerit.

Et ſic videtur primus ſupra poſitus Caſus ad Fideiuſſorem promiſſum recuſantem referendus qui adhuc viuit.

14 Secundus Caſus ex eo contextu in Fideiuſſore promiſſo qui ante ſtipulationem moritur venit intelligendus,& tunc auditur offerendo alium ęquè idoneum: Limitando tamen, niſi fuerit in mora.

Et ſic, non ex omni caſu, ſed mortis, vel ſimilis neceſſitatis promittens excuſatur offerendo æquè idoneum; & non videtur diſſentire Cagnol. in l. plus cautionis, nu. 7. in fine. ff. de regul. iur.

Licèt reuera communis Scribentiū ſchola admittat ęquè idoneum, ſiue fideiuſſor promiſſus recuſet, ſiue moriatur, vel tandem teſtetur. Arius Pinel. ad l. 2. parte 2. cap. 1. ſub nu. 23. C. de reſcinden. vendit.

Limitatur ſecundò hic primus caſus in promiſſione iurata, qua ſtante, non auditur offerendo ęquè idoneum, ſed debet præcisè adimplere. Iaſ. conſ. 41. nu. 3. lib. 3.

Secundus Caſus principalis eſt in fideiuſſore iam dato,& tunc aut debitum non eſt liquidum, offerat debitor pignora fideiuſſori,& ſi fideiuſſor nolit curam pignorum habere, offeret fideiuſſorem de cōſeruando indemnem,& ſi hoc recuſet, excuſatur debitor, quia fecit quod potuit; ita Bald. ad l. ſi

pater, C. de Collation. & ſequuntur ibi Cin. Salic. Alexand. Iaſ. Decius, & omnes. Idem Bald. in l. Labeo, §. fin. ff. de arbit. Marſil. de fideiuſſor. Quæſt. 30. ſub num. 215.

Ampliatur, etiam ſi debitum ſit iuratum, quia difficultas excuſat, c. breui, de iureiuran. Seraphin. de iurament. Priuileg. 74. nu. 23. & 71.

15 Tertius eſt Caſus in Fideiuſſore dato & debito liquido, & hanc tenetur præciſè ſoluere. ita Bald. in d. §. qui autem, Arius Pinellus in citato iam loco, dicēs hāc eſſe magis Com ✱✱ munem opinionem. Practicando tamen illud expediens videtur, quod fideiuſſor in libello petet liberationem, & Iudex in exequendo dabit tria remedia. Captionem pignorum; & ſi hoc non ſufficiat, dabit ſecundū, ſcilicèt, immiſſionem in poſſeſſionem; & hoc non ſufficiente, dabit tertium, ſcilicèt, venditionem bonorum ad effectum ſatisfaciendi de pretio creditori. ita practicare docet Bald. in l. ſi pro ea, num. 6. quæſt. 3. C. mand. dicens ibi pluries conſuluiſſe, in l. 2. num. 5. C. de ſent. quæ ſine certa quant. in l. Lucius, in 2. lectu. ff. manda. clarius in l. ſi quis mandato, vbi clarius Alberic. ff. de negot. geſt.

Quandoque etiam in concurſu Creditorum dātur pecuniæ fideiuſſori pro ſua ſecuritate & cogitur refundere dato ſibi alio fideiuſſore, vt practicare docet Vincent. Franch. ✱ Deciſ. 202. Emanuel de Communi, in Theſau. litera C. num. 157. licèt clarè iſtos Caſus non diſtinguat.

16 Practicando etiam illud docet Afflict. Deciſ. 241. ſub nu. 4. quod fideiuſſor qui diu ſtetit, nō narret ſe diu ſtetiſſe in fideiuſſione, nec in obligatione: Sed quod principalis diu in ſolutione ceſſarit. dicens hoc in practica bene notandum, licet Socin. Regula 191. Fideiuſſor, 2. Menoch. de Arbitr. Caſu 41. uideantur ſimpliciter tenere, quod obligatio ſit pura, & diu ſteterit in ea, quod Iudicis arbitrio relinqueretur.

Illud non omittam in Caſu huius Quæſtionis ad intellectum Gloſ. in l. ſi Titio, C. de pignor. quam ſingularem dixit Cremenſ. in loco ſuperiùs citato num. 3. quod illa Gloſ. verè loquitur in creditore agēte ad pignus ęquè idoneū, iuxta caſum illius legis, nō in debitore offerēti prout in caſu iſto.

Secundò

Secundò in debitore offerente procedit in caſu, vbi de æquitate proceditur, cum nullum poſſit conſiderari præiudicium creditoris, nec in pignore cadit affectio prout in nummis & ſimilibus, vt bene conſiderauit Pinell. in l. 2. par. 2. capit. 1. nu. 25. C. de reſcind. vendit.

Et ad prædicta videtur bonus tex. in l. 2. §. penult. ff. de religioſ. & ſump. funer. vbi domino fundi ſeruientis licet mutare locum ne impediatur religio, & fundo dominato non noceat.

Qui textus extēditur & procedit generaliter, dummodo agatur de damno vitādo, & reducendo rem in priſtinū ſtatum. Gloſ. ſingularis ibi amplians in l. ſi cui, in Gloſ. fina. ff. de ſeruitut. quam ibi Bart. & Caſtrenſ. dicunt ſingularem pro ampliatione d. legis. Singularem quoque dixit Roma. in l. 1. §. fina. vbi Iaſ. num. 8. ff. de noui oper. nunciat. in l. 1. num. 33. Ripa, num. 45. ff. ſoluto matrimon. in l. ſi ex toto, §. fina. num. 26. ff. de Legat. 1. Bald. nouel. de Dote, Parte 8. Priuileg. 27. Veronenſ. de ſeruitut. ruſtic. prædior. cap. 1. num. 7. Zaſius lib. 1. Reſponſor. cap. 10. Et hæc eſt Communis opinio. Socin. conſil. 141. num. 4. libro 1.

CASVS QVINTVS.

De remiſſione per folium album facta.

SVMMARIVM.

1 *Reductio nulla cautela verborum tolli poteſt.*
2 *Etiam ſtante ſtatuto tollente reductionem ad arbitrium boni viri.*
3 *Etiam ſtante iuramento & ſtipulatione pœnali.*
4 *Verba, Alte & Baſſe in Compromiſſis tollunt reductionem ad arbitrium boni viri.*
5 *Remiſſio in actibus extraiudicialibus recipit pleniſſimam interpretationem.*
6 *Reductio tollitur ſi promittatur ſtari Laudo quantumcumque iniquo.*

7 *Promit-*

7 *Promittens abſolutè alicuius dicto ſtare, illo arbitrante iniquè, poteſt peti reductio ad arbitrium boni viri.*
8 *Verba in Cauſa iniuriæ (Fa di me quello ti pare & piace) quid importent.*
9 *Verba prægnantia reſtringuntur vbi agitur de præiudicio tertij.*
10 *Verba in Compromiſſo dare vni, & auferre alteri, quid importent.*
11 *Subſcribens cedulam albam ad quid teneatur.*
12 *Ignorantia in dubio præſumitur.*
13 *Remiſſio in folio albo ex quibus coniecturis colligatur.*

OCcurrit in facto, interrogante Domino Iulio Cãbiſello I. C. corpore ſed magis animo graui, notabilis Quæſtio. Duo compromiſerunt omnes eorum differentias & prætenſiones in Mæuium, dando eidem folium album & ſubſcriptum, nunquid iſto caſu dabitur recurſus?

1 Et primo videbatur quod reductio peti poſſit, quæ nulla verborum cautela tolli poteſt, vt ſcribũt omnes, in l. ſi ſocietatem, §. arbitrorum, ff. pro ſoc. clarè Ferrat. Caute. 8. poſt alios quos citat. Addo Socin. conſ. 24. col. 1. vol. 1. Dec. conſil. 11. num. 6. conſ. 39. num. 6. conſ. 60. num. 2. conſ. 89. num. 47. Curt. iun. conſil. 79. Menoch. de arbitr. Iudic. Centur. 1. Caſu 73. Seraphin. de Iuram. Priuileg. 136. nũ. 4. Ant. Gabr. de arbitr. Concluſ. 3.

2 Et hoc adeo verum eſt, etiam ſtante ſtatuto tollente reductionem ad arbitrium boni viri Grat. conſil. 30. colum. 1. volum. 1.

3 Etiam ſi ſit appoſitum Iuramentum, Stipulatio, & Pęnæ.
* Felinus dicens Communem in capit. in præſentia, colum. 4. de probat. Dec. in l. pactum quòd dotali, col. 3. C. de Collat. conſ. 45. col. 1. conſ. 18. col. penult. conſ. 203. col. 3. Seraphin. de Iurament. Priuileg. 136.

4 Pro contraria parte facit, ſi Compromiſſum fiat in aliquem cum Clauſula, quod faciet altè & baſsè prout videbitur & placuerit, tollitur reductio ad arbitriũ boni viri. Abb. in c. Quintaual. col. 14. de iureiuran. Alex. ad Bartol. in d. §. arbitro-

Digitized by Google

arbitrorūm, Roman.in Rubr.de Arbitr. col. 14. Bertrand. conſ.158.col.8.lib.3.

5 Secundo ſumus in actibus extraiudicalibus vbi remiſſio recipit pleniſſimam interpretationem. Imola, in capit.irrefragabili,de offic.ordinar. Barbac.conſ.59.col.2.lib.3.conſ. 47. col.5.lib. 1.

6 Tertio pro hac parte facit, quod ſi promiſsū ſit ſtari Laudo quātumcunque iniquo, non poteſt peti reductio ad arbitriū boni viri. Hoſt.in c. Quintauallis,col.3.de iureiur. Salicet.in d.§.arbitrorū col.5.quæſt.13.in l.cū antea,quæſtio.7. C.de arbit. Ægid.cōſ.24.col.3.verſi.in tertio verò caſu. &c.

7 Priorem tamen opinionem credo de iure veriorem & tutiorem; Et primò,ſi promitto abſolutè ſtare dicto alicuius,ſi iniquè fuerit arbitratus,poteſt peti reductio ad arbitriū boni viri,qui debeat & poſſit moderare & taxare,vt dixi in Tractatu de Iuramento litis deciſor.5.parte 9. partis principal. num.23.vbi videre placeat.

8 Secundo facit illa pulchra & recepta Concluſio, vt ſi in Cauſa iniuriæ do tibi foliū album (Fa di me quello ti piace, che io mi butto nelle braccia tue) intelligitur arbitrio boni viri, iuxta Gloſſam notabilē ab omnibus cōmendatā in l. penult.in Gloſ.magna,in fine,ff.de arbitr. ad quā multa cumulaui in Tract.de iuramē.litis deciſor.par.9.quæſ.5. mēb.34. Addo Alciatum in l.ſi cui,ff.de ſeruitutibus.

9 Et verba quantumcunque generalia & prægnātia, importantia liberam voluntatem, reſtringuntur vbi agitur de præiudicio tertii. Bal. in l.ſi quis maior,in princip.C.de trāſact. in l.ſi cum ea,in fin.C.de dotis promiſ.in l.1.ff. de milit. teſtam. Bart.in l.dotalē,C. eod.tit. Dec.conſ.355.nu.6. Et libera teſtandi facultas alicui conceſsa intelligitur ſine præiudicio tertij. Iaſ.in l.ſi quando,nu.2.limit.2.C. de inoffic. teſta.

10 Tertiò ſi in Compromiſſo dictum ſit, quod poſſit dare vni & auferre alteri in totum vel in parte, adhuc peti poteſt reductio ad arbitrium boni viri, Bald. in d. l.ſi cum te. Socin.conſ.220.col.3. Veron.conſ.ciuil.34 col.1.Caſſador. Deciſ.1.de emptio.& vendit.Bertrand.conſ.29.col.3.vol.3. Sed propius ad materiam accedēdo, Imola in c.humilis,co

lum.

lum.3.circa medium, de maiorit. & obedient. redarguit illum qui ſubſcribit cedulam albam, quia poteſt recuſare, & dicere, ego nolo, vt vulgo dicitur, emere gattam in ſacculo.

11 Quare verior videtur opinio, vt non videatur approbaſſe, ſi tenorem ignorauit; ita pulchrè Caſtrenſ. in l. ne in arbitris, col. fina. num.4. C. de arbitr. argumen. text. in l. fina. C. plus valet quòd agitur, vbi pariter hoc notat Caſtrenſ. in l. 2. vbi pariter bonus text. C. de rebus alien. non alienand. Bart. in l. 1. §. fin. num. 11. ff. quemadmod. teſt. aper. Cin. in l. 1. quæſt. 3. C. cōmoda. Ant. Gabr. de Arbitr. Cōcluſ. 3. nu. 28.

12 Et ignorantia ſemper præſumitur in dubio concurrentibus aliquibus coniecturis, maximè amicitiæ, vel coniunctionis, ex ſententia Alciati, in l. ſi ita ſtipulatus, §. Griſogonus, num. 10. ego Imolę, ff. de verb. oblig. Menoch. de pręſumpt. lib. 3. præſumpt. 66. num. 31.

13 Et præfati Doctores loquuntur quando cedula erat iam ſcripta, ſed clauſa, quanto magis in caſu de quo agimus, in quo præſupponimus in principio remiſſionis negotij fuiſſe datum folium album ſubſcriptum, quo caſu arguitur non ſcientia, ſed ignorantia, & non approbatio eſt præſumenda, cum eo tempore quo facta eſt remiſſio, is in quem facta eſt, non incæperit de meritis cauſæ eſt cognoſcere.

Dicebat etiam Caſtrenſis in citato loco, quod poteſt apparere de propenſa voluntate remittētis vt colligi poſſit uo luiſſe omninò ſtare, & ſemper, dummodò dolus abſit, vt per Abbat. in d. c. humilis, num. 4.

In dubio autem emologatio ante factum non pręiudicat. Bart. in l. cum antea, num. 5. vbi Caſtrenſ. nu. 4. C. de arbitr.

Et prædictis addo Ang. in l. ita ſtipulatus, §. Griſogonus, ff. de verb. obligat. Felin. in c. Quoniam contra, num. 48. verſic. limita, de probation. in c. Cum venerabilis, num. 44. de Exception. qui omnes pariter tenent, talem remiſſionem nō præiudicare nec impedire remiſſionem ad bonum virum: & alleganti ignorantiam incumbit onus probandi; Purpurat. ad l. admonendi, num. 177. de iureiuran. Menoch. de arbitris, Caſu 113. num. 4. Vincēt. de Anna, Allegat. 125. nu. 8. & Singulari 27. atteſtās pluries ita iudicatum. Roderic. ad l.

poſt

poſt rem iudicatam in 2. Extenſione.nu. 9. vbi valde commendat in practica, & dicit naſci multa inconuenientia ſi valeret.

Et circa præſentem materiam addo vnum quod ponit egregiè Bal. dicens in practica valde notandum in l. vlt. p. 12. num. 21. C. de contr. emption. quod laudum Arbitratorum, ante quam feratur ratificari non poteſt, niſi ante quam feratur, forma futuri laudi, ſic contrahentibus explicatè dicens eſſe notata dignum, & quotidie in facto occurrit.

Et hoc in terminis firmat Dec. conſ. 475. num. 32. Pariſ. conſ. 24. num. 154. vol. 2.

CASVS SEXTVS.

Bulla Sixti ſuper reſiſtentia, an comprehendat fœminas.

SVMMARIVM.

1 *Odia ſunt reſtringenda.*

2 *Lex vel Conſtitutio quæ aliàs ex identitate rationis veniret extendenda, nunquam extenditur ratione pœnæ.*

3 *Declaratio pœnalis non retrotrahitur ad præterita.*

4 *Prohibito conſequenti non cenſetur prohibitum antecedens in pœnalibus.*

5 *Diſpoſitio l. ſi quis in tantam, C. Vnde vi, comprehendit fœminas.*

6 *Lex vnica, C. de raptu virgin. procedit etiā in muliere rapiente.*

7 *Conſtitutio maſculum requirens vel nominans, facit ratione frequentioris vſus.*

8 *Incluſio vnius, non eſt excluſio alterius in caſu frequentioris vſus.*

9 *Pax & tregua concepta per verba maſculinitatis comprehendunt & fœminas, & etiam per eaſdem rupta eſſe dicuntur.*

10 *Conſtitutio imponens pœnam committenti violentiam, fœminam etiam comprehendit.*

11 *Statutum puniens euntes de nocte & fœminas comprehendit.*

12 *Canon Si quis ſuadente Diabolo 17. quæſt. 4. fœminas etiam comprehendit.*

13 *Bulla*

Digitized by Google

13 *Bulla Sixti ſuper reſiſtentia an fœminas comprehendat.*
14 *Cautio de non offendendo quocumque tempore peti poteſt, Iudicis tamen arbitrio.*
15 *Diſpoſitio l. Si quis in tantam, C. Vnde vi, an procedat in putantē ſibi licere.*
16 *Diſpoſitio Caſus l. Si conſtante, §. fin. ff. ſolu. matrim. remittitur Iudicis arbitrio.*
17 *Diſpoſitio l. vnica, C. de raptu virgin. an in muliere procedat Iudicis pariter arbitrio relinquitur.*
18 *Mulieres an incurrant crimen læſæ Maieſt.*
19 *Pœnæ qualitas conſideratur an conueniat ſexui.*
20 *In pœna ſacrilegij ſexus conſideratio haberi aſſolet.*
21 *In crimine læſæ maieſtatis habetur ratio ſexus ratione incarcerationis vel loci Carceris aſsignandi, & iudici arbitrarium relinquitur in hoc quod ſibi viſum fuerit ſtatuere. & num. ſeq.*
23 *Fœmina vt plurimum furca non ſuſpenditur.*
24 *Vxor receptans maritum rebellem non punitur.*
25 *Et quid in crimine læſæ Maieſtatis.*
26 *Regula, publicè intereſt delicta puniri, multis modis declaratur vſque in finem.*

OCcurrit in facti contingentia; quod chara & beneuola vxor, videns maritum in manibus Curię, tentauit eum eripere manu vacua; intentatur cōtra eam pœna Bullæ S.D.N. Sixti V. contra reſiſtentes: quęritur, an compręhendat fœminas? Et ferè in ſimilibus terminis hanc quæſtionem propoſuit Iulius Clarus in §. fin. q. 29. verſic. quæro etiam, eamque indeciſam reliquit.

Ego ſaluo ſemper meliori iudicio, cui me remitto, dicam aliquantulum quid ſentiam: prudenter enim dixit Bald. in c. poſt tranſlationem, in primo notabili, de renunciat. quod licèt Concilia ſint cuſtodienda ſicut Euangelium, recipiunt tamen interpretationem, aliàs fruſtra natura introduxiſſet Doctores, & varios pro tempore Iuris Interpretes.

1 Pro parte negatiua facit, quod odia ſint reſtringenda, c. Odia, de reg. iur. lib. 6. l. cum quidam, ff. de lib. & poſthum. text. notabilis in l. at ſi quis, §. Diuus Marcus, ibi, pœnam in

eum

Digitized by Google

eum ſtatutam non eſſe, ff. de religioſ. & ſumpt.funer. quem ſingularem dixit Bald.conſ.15. Ad euidentiam, lib.1.in l... C.de ſacroſ. Eccleſ. Tiraquel.de Legibus Connubial.l.9. nu. 2. Clement.de patria poteſta.cap.6. Effectu 6.nu.27.

Et facit contra illos ignaros Iudices qui omne illicitum reputant delictum, & volunt puniri pœna extraordinaria: nam ex eo contextu datur illicitum, non tamẽ punitur, quia Lex non declarauit eſſe delictum. O bone Deus, cur non eſt iſta conſideratio in ore omnium Iudicum.

2 Hinc poſtea dicebat notabiliter Ioan. Andr. in c. diſpendia, de Reſcript. lib. 6. quod Lex, vel Conſtitutio quæ aliàs extenditur ex identitate rationis, nunquam tamen extenditur ratione pœnæ; quod dictum ibi Geminianus multum commendat, & dicit cordi tenendum Imola in c. fin. col.5. de Reſcript. Abbas in Prooemio Decretal.col.4. in cap.5. de locat. Butr. in c.final.col.13. de Conſuet. Iaſ. id ſummoperè commendans, in l.cum quidam, nu.9. de liber. & poſthum.

3 Hinc etiam eſt, quod licèt declaratio trahatur ad præterita, §.1. de filijs ante dotal.inſtr.confec.gloſ.fin. in princip. ſuper Data Sexti. text. in Authent. de Raptu mulier. in princip. Bald. in l.non dubium, col.2. C.de legibus. Canoniſt. in c.fin. de Conſtitut.

Tamen ſi Lex declaratoria imponat pœnam de nouo, reſpectu pœnæ non trahitur ad præterita. Gloſ.notab.in Clement.1. in verbo de cætero, de Vſur. quam ibi Cardinal. reputat valde notabilem & ſingularem, col. 2. Abbas, in cap. cum tu, de Vſur. in c.cum cauſam, in vltimo notabili, de Simon. in c.1. ne prælati vic.ſuas. Gloſſa in c.1. §. quia verò, in verbo, Receperit, & ibi Geminian. not. de electiõ. lib.6. in c.2.col.2. de his quæ vi metuſue cauſa, lib.6.

4 Et prohibito conſequenti, non cenſetur prohibitum antecedens, ſi prohibitio ſit pœnalis, & ſic limitatur Lex oratio, de Sponſal. vt dixi in Repetit. Regulæ cum quid, lib. 6. parte 3. Limitatione prima.

5 Pro Contraria parte facit quod diſpoſitio l.Si quis in tantam, C.vnde vi, compræhendit fœminam, gloſ. in d.l.ſi quis in tantam, eam ſecuti ſunt Bart. nu. 3. Alberic. col. 1. verſi. his

ſic præ-

ſic præmiſſ. Salicet. quæſt. 1. Angel. col. 1. Alex. in l. iuſtè poſ-
* ſid. num. 34. de acquir. poſſ. Communem atteſtatur Ripa in cap. Sæpè, num. 88. de reſtitut. ſpoliat. Menoch. de recuper. poſſeſſ. Remed. 9. quæſt. 1. num. 9.

Et dicit Bald. in d. l. Si quis in tantam, col. 2. quod Richardus de Saliceto, in Syndicatu fuit condemnatus, quia tempore ſui officij non condemnauit mulierem in pœnam Legis, Si quis in tantam.

6 Secundò pœna l. vnicæ, C. de Raptu virg. procedit etiam in muliere rapiente virum, gloſ. magna in d. l. vnica, vbi Bal. num. 23. & in l. Raptores, num. 7. C. de Epiſcop. & Cleric. &
* hæc eſt Communis opinio, vt ibi per Marſil. nu. 232. Et dicit Angel. in d. l. fin. quod ſecundum hanc opinionem vidit pluries Florentiæ iudicari, & comburit quandam meretricem quæ adoleſcentulum rapuit; & ita practicatur in Gallia. Ripa lib. 12. c. 6. Areſto 3. Rauen. Singul. 388.

7 Vnde licet Conſtitutio maſculum nominet, hoc prouenit ratione frequentioris vſus, non excludendo per hoc fœminas; gloſſa notabilis in l. 1. in gloſ. 1. C. de his qui ad Eccleſ. confug. in Authen. Caſſa, in gloſ. 1. C. de ſacroſ. Eccleſ. in l. 2. in princ. in verbo præcedentem, ff. de vulg. & pupill. in l. ſi mater, §. hoc iure, ff. de Excep. rei iud. Bald. in c. ex quæſtione, col. 3. de reſtit. ſpoliat. Iaſ. ad l. 1. nu. 14. ff. de ll. Barbac. conſ. 1. col. 6. vol. 1. conſ. 6. col. 8. conſ. 19. col. 4. conſ. 40. col. 9. vol. 1. Felin. in c. quoad conſultationē, col. 16. de re iudic. Alex. in l. poſtulante, ff. ad Trebel. in pulchro caſu. Curt. iun. conſ. 107. in fine. Bellon. conſ. 52. nu. 8. dixi in Tract. Locati & conducti, de Colono qui promiſit plantare vineam cum medietate fructuum, nam ſi plantaret alias arbores, & de illis medietatem habebit, vbi videre placeat.

Addo Gerard. Singulari 97. num. 4. Corſett. in Singular. in verbo frequentia. Rebuff. in Tractatu Nominat. quæſt. 5. nu. 26. vbi bene loquitur.

8 Vnde, incluſio vnius, non eſt excluſio alterius, cum quid eſt dictum gratia frequentioris vſus, & ſic limitatur lex cum Prætor, ff. de Iudic. Felin. in capit. nonne, colum. 2. de Præſumpt. Iaſ. ad l. 1. num. 33. ff. ſolu. matrim. Riminald. ad

§. 1. in

§. 1. in fine, Inſtitution. quibus alien. licet vel non.

9 Tertiò pro hac parte facit quod conſuluit Marſil. 81. nu. 18. quod Tregua & Pax dicuntur rupta etiam per mulieres, licèt concepta ſint verbis reſpicientibus maſculinitatem, ſtãte generalitate verborum in alijs, prout in Bulla de qua tractamus verbis generalibus concepta, geminatis & pregnantibus.

10 Quartò Statutum & Conſtitutio pœnam imponens violentiam committenti, comprehendit fœminam violentiam facientem, vt not. in l. ſi conſtante §. fin. ff. ſolut. matrimon.

11 Quintò Statutum prohibens ſub certa pœna quod nullus vadat de nocte, comprehendit fœminas, & punirentur inuẽtæ ſicut maſculi. Bart. in l. iura, num. 2. ff. de legib. Bal. in l. 1. num. 14. C. de ſeru. fugiti. Cin. in l. 1. quæſt. antepenult. C. quæ ſit longa Conſuetu. Alexand. in l. ſi Conſtante, §. fin. num. 7. ff. ſoluto matrimo. Iaſ. in l. ſi ita ſcriptum, ff. de legat. 2. Angel. in l. 1. §. verba, ff. de pecul. Marſ. in l. vnica, nu. 227. C. de raptu virgin. Dec. in l. fœminæ, num. 115. ff. de regul. iur. Apoſtil. ad Bald. in l. ſi Barſatoram, C. de fideiuſſor. Caſtrenſ. in l. ſi filio, num. 4. C. de Condict. ob cauſ. Socin. iun. conſ. 1. num. 91. conſ. 3. num. 19. lib. 1. Viuius lib. 1. opin. 283. Ampliat. 1. Dec. conſ. 339. nu. 2. Rebuff. ad l. 1. num. 8. ff. de verbor. ſignific. Marſil. in l. ſi quis viduam, num. 5. & 6. ff. de quæſt.

12 Sextò mulieres reputantur adeò temerariæ vt incurrant pœnas Canon. Si quis ſuadente diabolo, 17. quęſt. 4. Gloſ. in
* d. Canone Si quis. Quæ Cõmuniter approbatur, vt per Nauarr. in Manual. cap. 27. num. 76. Declarat. 1.

Et dicit Bald. in l. ne paſſim, C. de iuris & facti ignorant. quod mulieres ita ligantur Statutis Terrarum generaliter & indefinitè loquentibus, ſicut maſculi, niſi ſpecialiter reperiantur exceptæ.

13 Et hæc opinio in puncto Iuris & iuxta intentionem & finem Bullæ verior videtur: cum ſi inſpiciamus verba in verſ. particulares verò perſonę, eas comprehendere non videtur, cum ſexus mentionẽ non faciat. In verſiculo, duces quoque, de ſexu mentionem facit. Ibi excellentiæ, ſexus, ætatis.

Crederem tamen in hoc admodum uerſari Iudicis arbi-

trium in conſiderando facti circunſtãtias, prout obſeruatũ uidemus in puniendis mulierum delictis,& exceſſibus.

14 Primò me mouet, quia cautio de non offendendo, eſt nõ ſolum de Iure Ciuili, ſed Diuino & Canonico vt publica quies conſeruetur, l. æquiſſimum, ff. de vſufructu, ita vt de nocte, de die, tempore feriarum, & quandocunque peti poſſit. Herculan. de Caution. de non offendendo, cap. 3. nume. 13. & tamen ſi fœminæ incurrant pœnam, regulatur Iudicis arbitrio. Herculan. de Caution. de non offend. c. 42. num. 13.

15 Secundò in caſu l. ſi quis in tantã, C. Vnde ui, excuſatur ſi fuit patens de iure ſibi licere, Bart. in l. 1. num. 6. C. Vnde vi. Excellẽtiſſimus Sfortia de Reſtitut. in integr. parte 1. quæſt. 10. art. 1. Caſu 9. nu. 2.

16 Tertiò in caſu l. ſi conſtante, §. fin. ff. ſolu. matrim. de quo ſuprà, remittitur Iudicis arbitrio conſiderare debẽtis qualitatem mulieris, ſi eſt virago, & ſimiles. Rebuff. ad l. 1. ff. de uerb. ſignificat. col. 11. verſi. item ſi dicatur.

17 Quartò in caſu l. vnicæ, C. de Raptu uirgin. contraria ſen- *** ten tia eſt uerior & magis Communis, ſcilicèt, quod mulier rapiens virum non puniatur pœna d. l. ut teſtatur Paul. Girland. de diuerſ. criminibus, lib. 3. quæſt. 10. nu. 33. Pract. Iodoci, c. 95. nu. 171. Iul. Clar. in §. Raptus, uerſ. ſed pone, dicens, quod licèt Raptus ſit crimen grauiſſim um & capitale, in muliere tamen punitur Iudicis arbitrio, citra tamen mortem. Tiber. Decian. Tract. Criminali, Tomo 2. De Raptu cap. 6. nu. 27. ubi atten dit qualitatem perſonarum, & vilem meretriculam punit ad mortem.

18 Et in proprijs terminis grauiſſimi criminis læſæ Maieſtatis, mulieres illud delictum incurrentes mitius puniuntur; Oldrad. conſ. 391. Boer. in Tract. de Seditioſis, col. penult. Carrer. in Pract. parte 1. nu. 97. uerſ. quid autem, Tiber. Decian. ſupracitato Tract. Crimin. Tomo 2. libr. 7. capi. 49. de Excuſatione Reor. num. 9.

19 Conſideratur etiam qualitas pœnæ num ſit applicabilis & conueniat ſexui iuxta loci qualitatem, prout conſiderauit Veronenſ. conſ. 26. nu. 27. cuius Conſilium contenditur eſſe Alexandri. 135. uol. 1. dicẽtes ambo unum & idem. Boſſ. tribuit Alex. titu. de frut. num. 6.

20 Ac-

20 Accedat bonus text. in materia Sacrilegij, in l. ſacrilegij pœnam, ff. ad l. Iul. peculat. vbi pro eodemmet crimine capitali, multi furca ſuſpenduntur, multi cõcremantur, multi ad beſtias damnantur, habita ratione ſexus, & ætatis, l. Si adulterium, §. fratres, §. inceſtum, ff. de adulter. text. elegans in Cano. Indigna, num. 32. quæſt. 6. vbi tanto grauius puniuntur viri, quanto magis ad eos ſpectat & virtute vincere, & exemplo regere fœminas. Ad idem l. quiſquis, §. ad filias, C.
21 ad l. Iuliã. Maieſt. ubi in crimine Maieſtatis loquitur in his uerbis: Mitior enim circa eas debet eſſe ſententia ratione ſexus & ætatis. Tiraquell. Tractatu de pœnis temperandis Cauſa nona.

Simile videmus in materia carcerandi, licèt enim contra eas intentetur grauiſſimum aliquod crimen, tamen circa locum carcerationis, remittitur arbitrio Iudicis iuxta qualitatem facti & perſonæ. Iul. Clarus, §. fina. quęſt. 28. uerſ. quando igitur, Menoch. de arbitr. Iudi. quæſt. 88. nu. 20. Proſper Farinac. quæſt. 27. num. 53.

23 Quare, cum ſimus in fœmina quæ vt plurimum non ſuſpenduntur, etiam in crimine famoſi latronis, iuxta conſi. Veronenſ. 26. num. 27. & in grauiſſimis & atrociſſimis ſexui indulgetur, vt deductũ eſt. Sumus hic non in fœmina extranea, ſed in vxore, cui etiam iura multum indulgent, & compatiuntur.

24 Vnde receptans maritum rebellem non punitur. Alberic. in 4. parte Statutor. quæſt. 7. dicens ita Parmæ iudicatũ. Gigas loquens in crimine læſæ maieſtat. Rubric. de pœnis quas filij incurrunt, quæſt. 20. & in pluribus quæſt. quæſt. 10. num. 6. Et in crimine hæreſis vxorem excuſat Simanchas cap. 16. numero 8. Crederem non teneri nec puniri poſſe pœna ordinaria Bullæ contra maſculos; Et in hanc opinionem videtur ferè in ſimili caſu ſenſiſſe Florian. ad l. liber homo, ff. ad l. Aquil. Gomeſ. variar. reſolution. tomo 3. cap. 10. num. 12. Nec diſſentire videtur Farinac. quæſt. 3. num. 118. quæſtione 32. nume. 79. maximè quando manu vacua eripuiſſet.

26 Et iuxta prædicta inferuntur nonnullæ vtiles declarationes ad Regulam, quod publicè intereſt delicta puniri, l. ita

Digitized by Google

vulneratus.ff.ad leg. Aquil. unde talis diſpoſitio dicitur fauorabilis, & ſic extendenda, Bart.in l.quemadmodum, C. de agricol.& cenſit.lib.11.Roman. conſil.105. in 2. dubio. Iaſ. ad l.Cum quidam,nu.26.limit.4.ff.de liber.&poſthum. in l.ſi certis annis,col.2.verſic. ſecundo moueor, C.de pact. in l.1.col.fina.C.de tranſact.Dec.in l.factum, §. in pœnalibus, num.4.limit.4.de Regul.iur.conſil.95.col.2. Felin. in c. tranſlato, col.3.de Conſtit. in cap. nonnulli, col. 3. de Reſcript. Marſil.conſ.85.num.19.in l.vnica,num.230.C.de raptu virginum.

27 Declaratur primò & procedit, quando conſtat ex ſe commiſſum delictum, uel conſtat qualitas ipſius, nam in dubio ad tollendum pœnam,debemus excludere delictum,ita Iaſ. in d.l.cum quidam, num. 28. Et licèt hæc prima declaratio reprobetur per Crauett.de antiquit. tempor.part.4. principali,nu.5.quia Doctores præſupponunt delictum, & de eo conſtare,iuxta l.1.§.illud,ad Sillanian.;l. ſi quando, vbi Iaſ. in 4. notab.C.vnde vi.

Tamen reſponderi poteſt, quod ſi nõ conſtat clarè de delicto,non eſt imponenda pęna; & cum erimus in caſu dubio excludemus delictum, iuxta l.merito,ff.pro ſocio.

28 Declaratur ſecundò, ut procedat, quando agitur de indicenda pęna pecuniaria,tunc publicè intereſt delicta puniri, ſecus ſi agitur de indicenda pœna corporali, tunc reſtrictio facienda eſt. Alciat.lib.5.Paradox.cap.9. in fine. Et hæc declaratio facit ad caſum iſtum,cum agatur de pœna corporali & ipſiuſmet vitæ.

29 Declaratur tertiò,nam delicto ſi eſt impoſita pœna multiplex & mitior eligitur. Aut nulla eſt impoſita pœna,uel non clarè conſtat,& tunc imponenda eſt pęna, ne delicta remaneant impunita, Bald.in l. 2. §. exercitum, nume.2.ff.de infamib.Sequitur Dec.in l. 2. num. 111.de Regul.iur.in l. qui ſe patris,num.26.C.Vnde liberi. Ruin.conſ.60.nu.11. verſi. nõ obſtat ultimo,lib.5.Curt.iun.in l.bona fides,num. 13.ff. depoſ.Neuiz.lib.6.Syluæ nuptial.num.47.Couarru. uariar. reſolut.lib.1.cap.11. num. 5. Menoch. de recuperan. poſſeſ. Remed.5.num.30.

30 Et licèt Crauetta de antiquit.tempor.parte 4.nu. 5.reprobet in

bet in eo mēbro vt in multiplici pœna mitior eligatur, quia ratione leuioris pœnæ, homines faciliores ſunt ad delinquē dum: nam, parum & nihil æquiparantur: & ita dixit practicaſſe Cune. primo anno ſui Doctoratus.

Tamen videtur poſſe reſponderi, quòd hoc delinquenti ab initio commiſſi delicti eſt incertum, cum concurrit Iudicis arbitrium, merito, &c.

CASVS SEPTIMVS.

De Legato pro incertis & male ablatis, eius virtute, & efficacia ipſius.

SVMMARIVM.

1 *Pupillaris tacita in vulgari expreſſa matrem non excludit.*
2 *Fallit, quādo eſt ſubſtituta pia cauſa pro incertis & male ablatis.*
3 *Diſpoſitio Auth. Ex cauſa, C. de liber. prateris. an habet locum in legatis pro incertis & male ablatis, & diſtinctio DD. ibid.*
4 *Legata pia non minuunt filiorum Legitimam.*
5 *Fallit in Legatis pro exoneratione conſcientia.*
6 *Damnatus ad mortem, non poteſt teſtari ad pias cauſas.*
7 *Fallit pro incertis & male ablatis.*
8 *Diſpoſitio l. Si vnquam, C. de reuoc. donat. non procedit in Legatis pro incertis, & male ablatis.*
9 *Diſpoſitio l. cum auus, ff. de condit. & demonſtr. non procedit in Legatis pro incertis & male ablatis.*
10 *Statutum de Gabella pro quolibet contractu pio non comprahendit pro incertis & male ablatis.*
11 *Legatum pro exoneratione conſcientia & pro incertis & male ablatis quale intelligatur. & num. ſeqq.*

QVi perbelle interrogatus à quodam ſtudioſo & egregio Iuriſconſulto, an legata pro exoneratione conſcientiæ, & pro incertis & male ablatis haberent vltra alia legata pia aliquam prærogatiuam, præeminentiam, & fauorabilius aliquod priuilegium. Et licèt Andr. Tiraquel. in Tracta. Priuil. piæ cauſæ tractauerit

de iſtis Legatis pijs in genere, ea quæ inferius dicam ſicco pede trãſiens omiſit. Eſt materia frequens, quotidiana;& tota die practicabilis Notarijs, Doctoribus, Iudicibus, Mercatoribus, & ſimilibus, in hoc auariſſimo viuẽdi genere; ob id aliqua vtilia ponã Cõſciẽtijs pariter & auribus delectabilia.

Priuilegium Primum.

1 TAcita pupillaris contenta in vulgari expreſſa matrem non excludit, iuxta tradita in l.2.ff.de vulg.& pupilla. in l.precibus, C.de impuber.

2 Limitatur ſingulariter quãdo eſt ſubſtituta pia cauſa pro exoneratione conſcientiæ pro incertis & male ablatis. ita ſingulariter Angel.in l.precibus, num.5. verſic. idem dico, vbi Caſtrenſ.nume.8.dicit ſingulariter notandum, & ibi Alex.num.6.Iaſ.num.8.verſic.inter alias, Dec.num. 14. Cuiti

* iun.num.29.& 30.C.de Impuber. Communẽ dicit Ripa in d.l.2.nu.62.ff.de vulg.& pupil.Riminald. ad l. precibus, nu. 135.Illuſtriſſ.Mantica,de coniectur. vltim.volunt.lib.5. tit. 15.nu.34.vbi valde commendat & extollit. Roland. cõſ. 69. nu.28.lib.2. Eman.Coſta in cap. Si pater,in 2. parte,in verbo ipſis pauperibus,nu.5.& in verbo ſuperſtiti, de teſtam. li. 6.Menoch. de Præſumpt.lib.4.Præſumpt.39. nu 90. Roueſcala ad Alex.lib.1.conſ.38.in verbo hoc probo per ea.

Priuilegium Secundum.

3 DIſtinctio communis de qua in Auth.Ex cauſa,C. de liber.præter.de ſcienter vel ignorãter prætereunte,non habet locum pro legatis pijs, pro incertis & male ablatis, ſed indiſtinctè debẽtur. Ang.in d.Auth. Ex cauſa,ſub nu.2. verſi.idẽ dico: Ea ratione,quia pręſumẽdũ eſt,quod ſe in per fuiſſet pro exoneratione conſcientiæ & ſalute animę ſuę reli cturus.Cõmẽdat pro valde ſingulari Soc. ad l. 2. ſub nu. 32. verſic.uno tamẽ caſu ff.de vulgari. Barbatia in Repet. l.Cũ acutiſſi.col.24.C.de fideicom. Cotta dicens valde ſingulare in Memorabil.in verbo, anima, Didac. pariter valde commendans ad cap.Rainutius,§.4.num.6.de Teſtamen.

Digitized by Google

Priuilegium Tertium.

4 Legata pia non minuere Legitimam filiorum. Doctor. ad l. Si quis ad declinandam, C. de Epiſcop. & Cleric. Et hoc veriſſimum eſt,nullam habens dubitationem. Ruin. conſ.89.num.7.lib.3.Cucc.de legitim. in verbo, nec vſufructu,ſub nu.90. verſiculo, dicens igitur.

5 Limitatur ſingulariter pro legatis pijs,pro exoneratione conſcientiæ,& incertis & male ablatis, quæ minuũt Legitimã,vt pulchrè per Soc.in d.l.2.in citato iã loco. Dixit valde ſingulare Cotta in Memorabilib.in verbo, Anima, dicens eſſe bonam Cautelam ad priuandum filium Legitima. Addo Barbaciam conſ.5.col.11.lib.5. Neuizan. in Sylua Nuptia. lib.6.ſub num.48.verſi. item limita, folio mihi 588. in fine. Sed iniquum videtur ſub colore pietatis priuare filium Legitima,& ideo ſubſiſtendum. Roland.conſ.65.nu.19. lib.1. Decian.Tract. criminal. lib.2.cap.17.Tomo 1.

Priuilegium Quartum.

6 Damnatus ad mortem naturalem,teſtari prohibetur etiam ad pias cauſas.Bartol.in Repetit.l.1. num. 26. C.
* de Sacroſ. Eccleſ. & eſt Communis opinio. Abbas in Rubr. de teſtament. num.11.verſic.de damnatis.Iul. Clar. in §. teſtamentum,quæſt.21.verſi. quæro quid in dãnatis ad mortem. Didac.in Rubr.de Teſtamen.Parte 3.num.27. Michael Craſs. de teſtament.quæſtio.17.num.8.

7 Limitatur tamen vltra ſupranominatos teſtari poſſe pro incertis & malè ablatis pro ſalute animę ſuæ,Ioan. Andr. in cap. Quanquam,in verbo Dominus meus. vbi Anchar. Notab.14.limitans,dummodo conſtet de male ablatis; & ibi ſequitur Geminian.verſic. omnes autẽ,col.6. Tiber. Decian. Tract.Criminal.lib.2.cap.17.nume.5. tomo 1. Aretin.in §. cum autem.num. 18. Inſt.quib. mod. ius patr. poteſt. ſolu. Quod durum videtur in ſpecificando talem turpitudinem, & ibi Dominic. in verbo, omnes autem,col.6. verſi.ſed pone,de teſtament.lib.6.Bald. dicens habere magnam æquitatem,in l.fina.col. 3.ſub nu.15. C.ſi à non cõpet.iudic.dicens

C 4 quod

quod non eſt propriè teſtamentũ, ſed eſt quædã diſpoſitio quam Iudex ex officio executioni mandare debet, iuxta l. illicitas, in princip. de offic. pręſid. l. qui ſepulchrum, de religioſ. & ſumpt. funer. Roman. conſ. 164. Hæc quinquaginta, & 199. num. 8. & l. ſi ſeruo, vbi Alberic. not. quod non præſtat beneficium qui impendit debitũ, ff. de hæred. inſtit. Hoc etiam videtur tenere Bald. in multis eius cõſilijs, conſ. 382. Dicit Lex, poſt princip. lib. 1. dicens ità fuiſſe determinatã in facti contingentia conſ. 244. Proponitur, poſt medium, conſ. 447. Euidenter, col. vlt. conſ. 476. lib. 5. vbi dicit ſingulariter notandum & alibi nõ reperiri: & limitari videtur dũmodo ceſſet fraus, quæ non præſumitur; & ſic ante ſententiam confiſcationis, per quam fiſco eſt ius quæſitum.

Sed cur in præiudicium animæ & creditorum concedimus fiſco hoc ius.

Priuilegium Quintum.

8 DIſpoſitio l. ſi vnquam, C. de reuocan. donat. habet locum in Legatis pijs pro incertis & male ablatis, & pro exoneratione cõſcientiæ ſuę, cum hoc nõ uideatur quid gratuitum ſed reſtitutio rei debitæ. Tiraquel. ad l. ſi vnquam, in uerbo libertis, nu. 72. dicens perpetuo tenendum. Maſcard. concluſ. 1280. nu. 155. appellans hæc Legata neceſſaria.

Priuilegium Sextum.

9 DIſpoſitio l. cum auus, ff. de condit. & demonſtr. locum non habet cum teſtator relinquit piæ cauſæ non ſimpliciter, ſed pro exoneratione cõſcientiæ pro incertis & male ablatis. Caccialup. ad l. generaliter. §. cum autem, C. de inſtitut. & ſubſtit. vbi Dec. num. 7. verſic. cum autem. Anton. Gabr. de fideicom. Concluſ. 2. num. 15. Barbac. in Repet. l. cum acutiſſimi, num. 182. C. de fideicom. Guilielm. de Benedict. in c. Rainutius, verſ. ſi abſque liberis, el primo, num. 25. de teſtamen. Tiraquel. ad l. ſi vnquam, in verbo libertis, nu. 69. Eman. Coſta, in cap. ſi pater, in princip. in verbo, ſi abſque liberis, de teſtament. nume. 18. Iacob. Menochius de Præſumptionibus, lib. 4. Præſump. 89. nume. 125.

Pri-

Priuilegium Septimum.

10 STatutum quod de Legatis ſoluatur gabella, vel inſinuentur, non compræhendit Legata pia pro incertis & male ablatis. Bald. dicens ſingulare in l. ſi ſeruo, ff. de hæred. inſtit. Dixit ſingulare Corſet. in verbo, Statutũ, 18. Brun. de Legibus, in verbo, Gabella, dicens hanc eſſe merã veritatẽ.

11 Sed quando dicitur Legatũ pro incertis & male ablatis. Roma. conſil. 164. declarare uidetur qñ perſonæ incertæ ſit reſtituẽdũ, secùs ſi perſonæ certæ, licet reuera eſſet creditor.

Secũdò, quod per vim teſtator abſtulerit: quæ vř nimia reſtrictio, cum multa ſub varijs figmentis, cauillationibus, & deceptionibus aliena vſurpẽtur, & male ablata dici poſſint.

Vnde crederem quouis modo extorta malè ablata dici, & ita vidi pluries practicatum.

Priuilegium Octauum.

12 LEgatum factum pro incertis & male ablatis eſt irreuocabile, & habet uim confeſſati debiti. Dictum eſt ſingulare Angeli, in l. cum quis decedens, §. codicillis, de legat. 3. quod dictum pro ſingulari refert Andr. Sicul. in Repet. l. cũ acutiſſimi, col. 123. verſ. quid ſi teſtator dixit hoc modo, C. de fideicom. Valde ẽt ſingulare dixit Cotta in Memorabilibus, in verbo, anima, col. 3. dicens perpetua memoria dignũ ad materiam l. ſi quis in principio, ff. de lega. 3. duobus ſecũdum eum concurrentibus, ut per eum, quæ non credo neceſſaria in ſimplici legato, unde nec de eis Falcidia detrahitur, vt per Cottam, in verbo, Apices, col. 2. circa medium, Maſcard. Concluſ. 359. n. 13. & 14. & iterum n. 25. Franc. Marc. deciſ. 461. Bonacoſſ. de Equit. Cano. conclu. 107. & teſtator mandans executoribus ſic reſtituere vſuras & male ablata. Intelligitur de male ablatis ante teſtamentum, non poſt, niſi ante, nihil extorſiſſet, nam ne verba ſint ſuperflua intelliguntur de extortis poſt teſtamentum. Felin. in c. 1. col. 6. verſi. & per hoc longum eſſe. de reſcript. Cott. commendãs pro ſingulari in verbo, Verbũ præſentis tẽporis, ꝑ text. in l. fundus qui locatus, de fundo iſtruct. inſtru. legati de quo late dixi in tract. Locati & Cõducti. par. 5. tit. de inuect. & illat. q. 8. n. 18.

13 De-

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITT. EMANUELE

13 Declarãdo ſingulariter dũmodo probetur eſſe pro incertis & male ablatis, aliter quam per confeſſionem teſtatoris, ſed per teſtes vel inſtrumenta, Bart. dicens mirabile in l. qui vxori, ff. de auro & arg. lega. in l. 1. col. 7. verſi. tertio quæro, C. de ſacroſ. eccleſ. vbi Bald. in Repetit. col. penult. quæſt. 9. Alex. conſ. 46. num. 17. vol. 1. conſi. 18. lib. 4. Rolãd. de lucro dot. quæſt. 80. nu. 7. quod mihi admodum durum uidetur ea quæ in conſcientia hominis cõſiſtunt, & ſine teſtibus ut plurimum committuntur, probare per teſtes, & grauare ſi non probetur defuncti conſcientia, vnde cogitandum crederẽ.

14 Illud etiam addam quod hæc verba in tali legato, ſcilicèt pro male ablatis, non intelligũtur de ablatis vel extortis ab ipſo teſtatore ſic confitente, ſed ab alijs quæ poſtea ad eum peruenerunt, ita Bald. in cap. in præſentia, nu. 8. de probat. Et ibi ſequitur Felin. Alciat. Regula 3. Præſumpt. 1. in fine. & ratio potuit eſſe, quia quomodocunque ſatisfit peccato, cum & iſte offerat ſe paratum reſtituere, licèt non extorſerit. Menoch. de præſumpt. lib. 6. præſumpt. 2. num. 48.

15 Inſuper ſi teſtator deſtinarit mille pro incertis & male ablatis, & ſuperabundant, Epiſcopus vocato hærede poterit erogare in alios pios vſus. Bald. in l. ſi quis ad declinãdũ, ſub nu. 10. C. de Epiſc. & Cler. cõmẽdat Alex. in l. 1. §. fi. nu. 2. ff. ad leg. Falcid. Ruin. conſ. 75. lib. 2. Didac. in c. tua nos, num. 10. de teſtamẽt. Et ſi Statutum prohibet ne vxor legare poſſit niſi pro anima, ſi vxor ſe legare dicat marito diuiti pro exoneratione conſcientiæ ſuæ, quia forte aliquid ſurripuit, vel rebus ſuis damnum ſecretò intulit, & ſic aſſerenti nõ creditur, niſi probabilibus indicijs hoc deduxerit. Petr. Pecchi. de contract. coniugator. lib. 4. cap. 17. in fine.

Nec poteſt teſtator alicui laico etiã proprio patri vel matri committere examen rerũ male acquiſitarum ſed ad Epiſcopum ſpectat, & dato vero domino illi principaliter reſtituere, Pecch. de Contract. coniugat. lib. 1. cap. 22.

Priuilegium Nonum.

SI quis mandet pro male ablatis conſtrui Oratoriũ præſcripta eius forma, & in eo conſumi aureos mille, eo cõſtructo

ſtructo quod ſupereſt, non dabitur hęredi,ſed piæ cauſæ,nõ enim ſatisfactũ eſt voluntati teſtatoris,qui lęſam habet con ſcientiã ad illã vſq; quantitatẽ,& ideo maxima eſt coniectu ram,vſque ad illam ſummam expendi velle,ſecus ſi teſtator iuſſiſſet conſtrui Oratorium certæ formæ, & ad id deſignaſſet mille aureos,nam quod ſupereſt Oratorio conſtructo hę redi debetur, cum ita ſit teſtatoris voluntati ſatisfactum. Paul. Angel. & Vincent. in l.1.§.vltim.ff.ad l.Falcid.per tex tum inſignem in l.legatum.ff. de vſufr. legat. quem ad hoc valde cõmendat Ruin.conſi.75. lib.2.dixit Notabile in cap. nos quidem.num.10.de teſtament. Legatum pro incertis & male ablatis ſi tranſcendat,non minuitur,ſed integrum debetur. Surd.de aliment.titul.8.priuileg.30.nu. 2.

Priuilegium Decimum.

RElictum Eccleſiæ pro male ablatis, non poteſt alienari pro dote conſtituendi. Dec.in l.precibus, nu.14. C. de impuberum,in l.licet,nu.5.ad finem, C.de pact. Socin.iun.conſ.penult.num.83.lib.2. Neuiz.in Silua lib.6. nu. 47. Menoch.lib.9 præſumpt.189.nu.139.

CASVS OCTAVVS.

De ſpurijs an in cautione de non offendendo comprehendi debeant.

SVMMARIVM.

1 *Pœna priuationis bonorum & dignitatum impoſita filijs hæreticorum,comprehendit etiam ſpurios.*
2 *Luxuria non debet plus habere caſtitate.*
3 *Spurij propenſiori dolore iniurias proſequuntur.*
4 *Statutum de compromiſſis comprehendit ſpurios.*
5 *Filius naturalis excludit ſubſtitutum.*
6 *Diſpoſitio legis hac conſultiſſima, §.ex imperfecto, non procedit inter liberos naturales.*
7 *Emphyteuſis conceſſa alicui pro ſe & filijs, non comprehendit Baſtardos.*
8 *Statutum quod pater teneatur ad emendam filij, non intelligetur de ſpurio.*

9 *Fide-*

9 *Fideiuſſor pro ſe, filijs, & familia, non comprehendit ſpurios.*
10 *Spurius non eſt agnatus neque cognatus.*
11 *Spurius non venit in compromiſſo de coniunctis.*
12 *Spurius non comprehenditur in pace facta.*

Vidi pluries in facto inquiri, an ſpurij venire debeant in cautione de non offendendo.
1 Primo videbatur quod ſic, ex gloſ. in c. ſtatutum, in verbo volumus, de hæret. lib. 6. vbi pœna priuationis honorum & dignitatum impoſita filijs hereticorum, comprehēdat etiam ſpurios & Baſtardos; & ibi ſequūtur
2 Ancharan. nu. 2. Franch. num. 3. Ioan. Monach. num. 6. & hoc ea rōne, ne habeat plus caſtitate luxuria, vt in Auth. de reſtitut. & ea quæ parit, in fin. Quæ ratio admodum militat in caſu iſto, vt ſint ligati legitimi, & non comprehēſi Baſtardi, de quibus magis dubitandum, cum ſoleant retineri pro ſimilibus occaſionibus ad terrendum & vindicandum. Sequitur etiam Ioannes Andr. ea ratione, quia Baſtardus eſt de ſanguine prout legitimus, cur igitur ſi eſt de ſanguine, nō comprehendetur in fideiuſſione? illamque gloſſ. ſuperius allegatam ſequitur Gondiſſalu. de Hæret. quæſt. 33. nu. 3. Didac. variar. reſolut. lib. 2. cap. 8. nu. 3. verſ. ſecundum. Tiber. Decian. Tract. Criminal. cap. 45. Ampliat. 5. Simanch. cap. 63. num. 5.
3 Secundo pro hac parte facit id quod not. Bar. in l. 2. nu. 3. de accuſat. ubi concludit quòd ſpurij admittātur ad accuſandum ea ratione, quia propenſiore animò & maiori dolore proſequuntur iniuriam & vindictā de patre; per quam Bar-
4 toli doctrinam conſuluit Ancharan. conſ. 187. quod ſpurij comprehenduntur nomine filiorum in Satuto de compromiſſis, ad fugiendum ſcandala quę per eos oriri poſſent. Et Bartoli doctrinam commēdat Bald. in cap. de Clerico, in fine, de teſtib. vbi benè loquitur, in l. 1. num. 50. C. qui accuſ. non poſſunt. Abbas in c. nonnulli, §. fin. nu. 11. de reſcript.
5 Tertio pro hac parte facit Communis Concluſio, quod filius naturalis excludit ſubſtitutum, l. ex facto, §. ſi quis rogatus, ff. ad Trebellian. vbi Bart. Angel. & Imola, & Alexād.
☆ num. 5. dicit hanc eſſe Communem opinionem, Felinus po-

nens

ftens pro regula in c.in præſentia, num.21.de probat. Capra conſ.123.nu.5.Ripa in d.§.ſi quis rogatus, nu.15. Dec.conſ. 1.num.8. Socin.in l.cum auus, num.96.de condit. & demon ** ſtr.dicens hanc eſſe magis Communem opinionem.

Et ſi dicatur, hoc modo daretur occaſio delinquẽdi, quia inſtitutus uidens naturales tantum excludere ſubſtitutum, generabit eos ad excludendum ſubſtitutum. Reſpondetur quod hęc non fuit nec legis nec teſtatoris intẽtio; ſi effectua liter aliquid ſequatur, hoc nec legi, nec teſtatori imputandũ eſt, Alex.conſ.2.num.55. uerſi.non obſtat ſeptimum, vol.1. Aretin.in l.filiusfamilias, ff.de liber. & poſthum. Ripa ad l. ex facto, §.ſi quis rogatus, num.55. ff.ad Trebellia. Illuſtriſſ. Mantica, de coniect. ult.uolunt.lib.9.tit.8.ſub num.4.

6 Pro contraria parte facit quia diſpoſitio l. hac cõſultiſſima, §.ex imperfecto, C.de teſtament. non procedit inter liberos naturales tantum, ex quo non ſunt propriè filij. Alex. in d.l.hac conſultiſſima, §.ex imperfecto, nu. 6. ubi Natta in Repetit.quæſt.14.in l.ex facto, §.ſi quis rogatus, nu.45. ff.ad * Trebellia. dicens hanc eſſe Communem opinionem. Dec. conſ.610.nu.10.ubi pariter de Communi, Felin.in c. in præ ſentia, ſub num.22.col.ſeq. circa medium, de prob. Palcott. de nothis & ſpurijs c.32.num.2.& 7.

7 Secundò emphyteuſi conceſſa pro ſe & filijs, nõ includit Baſtardos, Baldus in l. generaliter, §.cum autem, nu.2.C.de inſtit.& ſubſtitut.per l.Lucius, §. Lucius, ff.de legat. 2. ubi in generali ſermone non includuntur odioſi uel alias reproba ti, ubi Salicet.num.4.Iaſ.num.9. extendit etiam ad legitima tos, in l.2.ubi valde cõmendat.quæſt.20.num. 205. C.de iu- * re emphyteut.& eſt Communis & recepta opinio. Iul. Clar. §.emphyteuſis, quæſt.30.Ripa in d.§.ſi quis rogatus, nu.62. vbi Bart.num.8.Alexand.num.17.& conſ.60.num.4. vol.2. Dec.in d.c.in præſentia num.142.ubi Abbas, nu. 25. Imola * nu.13. Felin.num.24. Berous nu.330.dicens Communẽ Alciat.conſ.39.num.2.Ruin.conſ.164.nu.1.uol.1.

Et ita tenuit Rota in una Romana Caſalis coram Aldobrandino, nunc Sanctiſſimo Domino Noſtro Clemente VIII. die 13.Ianuarij 1581.in manuſcriptis.

8 Tertiò ſtatutum diſponens quod pater teneatur ad emen

dam

dam filij, non comprehendit ſpurium. Ioan. Andr. ad Specu lat. in Rubr. Qui filij ſint legitimi. But. in ca. per uenerabilẽ, col. 2. eod. tit. Alex. conſil. 60, col. 4. Calcan. conſ. 60. in princip. Et hanc opinionem tenet Rainer. & poſt eum Din. in l. cum pater, §. mater, & Bald. in §. volo, de legat. 2. Blanch. de Compromiſſ. quæſt. 3. ſub nu. 14. uerſ. dum eſt quæſt. Felin. in d. c. in præſentia, col. 9. uerſ. & adde. Alex. in d. §. ſi quis ro
** gatus, nu. 48. conſ. 60. nu. 13. vol. 2. & eſt magis Communis opin. Vulpel. de Pace, quæſt. 16. & 84.

9 Quid ſi quis fideiuſſerit pro ſe, filijs, & familia, vtique ſpurij non comprehẽduntur, ex his quæ notat Paleott. de noth. & ſpur. cap. 59. nam non patris, quia ab eo alieni ſunt, non matris, quia mulier eſt ſuæ familiæ caput & finis, niſi cõſuetudo loci aliter obſeruet, vt per eundem cap. 60.

10 Nec etiam eſt Agnatus uel cognatus. l. ſi ſpurius, ff. vnde cognati, qui tex. procedit etiam in naturali tantum; Crauetta conſ. 138. etiam ſi natus ſit ex vxorato in ſecreto, Dec. cõſil. 312. col. 4. Hercul. de Caution. de non offenden. cap. 52. num. 13. & 14.

Nec Coniũctus, Bal. in l. id quòd pauperibus, C. de Epiſc. & Cleric. vnde non comprehenditur in compromiſſo de coniunctis vt compromittere cogatur. Alex. conſ. 60. vol. 2. niſi ſint Naturales tantum, ſi Fulgo. credimus conſ. 199. nec
11 actiue compellere ad cõpromiſſum. Din. conſ. 16. Blanch. de compromiſ. quæſt. 13. in verbo, ſpurius, ubi limitat in latere materno, niſi ſint ex damnato coitu; Nec admittũtur in pace, niſi reſpectu matris. Vulpel. de Pace, quæſt. 16. Nec in
12 Pace facta comprehenduntur. Moron. de Tregua & pace, parte 2. quæſt. 52.

Rationabilis & æqua illorum videtur opinio, vt id omne reſideat in Iudicis arbitrio, qui cõſiderat qualitatem patris, & eius conditionem & naturam & genium, & ſi eſt homo rixoſus & uindicatiuus, ſi habet alios filios legitimos & naturales; Pariter conditionem ſpurij & eius profeſſionem & naturam, nam hodie hoc iure non vtimur, ſed abutimur, vt teneamus ſpurios ad uindicandum, terrendum, & opprimẽdũ homines, & quãdoque hoc neceſſariũ eſt ꝓpter hominũ inſolentiam, qui ſi iſto terrore nõ reprimerẽtur, veh multis.

In du-

In dubio autem non cenſentur comprehenſi, ex ſuperius adductis.

CASVS NONVS.

De Caducitate ob Canonem non ſolutum practica breuis & ſummaria.

SVMMARIVM.

1 *In caducitate requiritur declaratio domini directi.*
2 *Declaratio quibus modis fiat.*
3 *Ex præparatorijs non inducitur declaratio.*
4 *Petitio præcedere debet, & ſequi ſententia declaratoria.*
5 *Citatio formalis requiritur.*
6 *Emphyteutæ competit ſpolium, ſi ſine declaratoria Iudicis expellatur.*
7 *A declaratoria datur appellatio.*
8 *Declaratio an requiratur ſtante Clauſula, Ipſo iure, vel ipſo facto.*
9 *Verbum liberè, impedit purgationem moræ.*
10 *Verbi liberè ſignificationes & effectus.*
11 *Clauſula, Pleno iure quid importet in Inueſtitura.*
12 *Quid in Legato, & donatione omnium bonorum.*
13 *Emphyteuta vſque ad quod tempus poſsit moram purgare.*
14 *Declaratio an retrotrahatur.*
15 *Fructus à quo tempore debeantur.*

SÆpius in facto occurrit caducitatis materia, præſertim ob Canonem non ſolutum, & auari domini directi, poſtquam vident fundum Emphyteuticum melioratum, quærunt nodum in ſcirpo, vt auferant infœlicib. emphyteutis, & ſub velamine bonitatis euadunt Lupi rapaces, excoriatores pauperum, Deus O. M. ſcrutator cordiũ oĩa ſcit tanquã heſterna dies quæ præterijt. Et concludenter procedendo, diuidam hanc materiã ſuccinctè in multa membra & capita: An requiratur declaratio domini directi. Secundò, quę requirántur ad ſubſtantiam declarationis vt dicatur legitimè facta. Tertiò, quid ſi in inſtrumẽ

to eſt

to eſt poſita Clauſula, Ipſo iure, ipſo facto, liberè, pleno iure; Quartò, an ante domini declarationem dicatur commiſſa in tegraliter mora. Quintò, quid ſtante iuramento, tam reſpectu iurantis quam hæredis. Sextò, à quo tempore debeantur fructus, an à lapſu termini, vel à die declarationis: Septimò, an declaratio retrotrahatur ad tempus caducitatis.

Quæſitum Primum.

1 AD primum, an requiratur declaratio domini directi,
* vtique ſic. Communem ponit Curt. iun. conſil. 109. num. 11. conſ. 110. num. 23. Iulius Clar. §. emphyteuſis, q. 9. Socin. conſ. 203. col. 3. vol. 2. Rota Florent. 70. in princ. Roland. conſ. 57. nu. 9. vol. 3.

Quæſitum Secundum.

2 CIrca ſecundum, quot modis declaratio dicatur legitimè facta, ponit Corbul. de iure emphyt. Ampliatione 40. ultra quem duo addo in practica non inutilia.

3 Primum eſt, quod ex præparatorijs non inducitur hoc caſu declaratio voluntatis, vnde licèt dominus directus cogitauerit declarare, conſuluerit aduocatos, & Conſilia habuerit, non per hoc dicitur declaraſſe, multa enim præparantur & tractantur quæ non deducuntur in eſſe. Dec. conſ. 463. Natta conſ. 29. nu. 6.

4 Secundum eſt, quod debet fieri petitio coram ſuo Iudice,
** & hæc eſt magis Communis opinio. Ronchegall. ad l. 2. numer. 34. de duobus reis. Magon. Rota Florenti. 74. aliàs 76. nu. 24. vbi concludit, quod his omnibus peractis dicitur declarata voluntas, & abſoluta & liberè declarata Addo Boer. Deciſ. 1. nu. 9. Quicquid aliter dixerit Iul. Clar. quæſt. 9. & Corbul. in citato iam loco.

5 Et requiritur citatio formalis, aliàs ſi expelleretur, vel dominus ingrederetur poſſeſſionem rei effectæ caducæ ante ſo-
6 lennem Iudicis declarationem, Emphyteuta tanquam ſpoliatus reſtituitur. Guido Pap. quæſt. 107. dicens in Parlamento Delphinatus ita iudicatum. Afflict. Deciſ. 97. in fine, dicens in

cens In Cõſilio Neapolitano ita iudicatum. Alciat. Reſponſo 293. in fine. Crauetta conſ. 212. nu. 2. Et licèt variæ in hoc ſint Scribentium ſententiæ, & ſit ardua Quæſtio, teſte Iaſone in l. 2. nu. 101. C. de iure emphyt. tamen hodie hæc opinio eſt æquior & verior. Menoch. de recuper. Remed. 1. ſub nu. 79. limitans & reſtringens ſi intentetur caducitas ex Canone non ſoluto, ſecus ſi ex emphyteuſi finita: & ſic melius agitur ex Canone non ſoluto, Perſonal. dicens veriorem &
** magis Communem, conſ. 5. nu. 25. vbi a declaratione Iu-
7 dicis datur appellatio, & ſuſpenditur executio.

Quod vltimum verum eſt attenta Concluſione libelli & meritis cauſæ: ſi enim concluſum eſt ad meram caducitatẽ, vel probationes, & principalis diſcuſſio cauſæ reſpicit caducitatem, & datur appellatio: Secùs ſi hæc reſpiciat meram poſſeſſionem, Contard. ad Ægidia. quæſt. 15.

Attendite o ſitibundi Domini non directi, ſed indirecti, quid vos mouet ad caducitatem, Æquitas? non, Miſericordia? non, Iuſtitia? non, Sed quid, Auaritia: Cum primum videtis fundum melioratum, ſtatim ſerpit auaritia, & intenditur caducitas.

Quæſitum Tertium.

8 AD tertium, licèt in Inueſtitura ſit poſita Clauſula (Ipſo Iure vel ipſo facto) adhuc tamen requiritur declaratio Domini directi, ita vt ante caducitas non dicatur commiſſa. Bald. in l. fin. in fine, C. de reu. donat. Corn. conſ. 115. num. 1. vol. 1. quem commendat Dec. conſ. 138. num. 6. & ita tenuit Rota coram Cantucio 28. num. 6. parte 2. in Nouiſſimis.

Addo ego ad Rotæ exornationem, quod hoc idem tenet & laudat Tiraquell. ad l. Si vnquã, in verbo, Reuertatur, nu. 8. C. de reuoc. donat. Roland. conſ. 59. nu. 9. conſ. 81. num. 6.
** vol. 3. Et hæc eſt verior & magis Communis opinio. Ronchegall. de duob. reis l. 2. num. 33. prope finem.

Quæſitum Quartum.

9 SI in Inſtrumẽto eſt appoſitum verbum (Liberè) tunc impeditur purgatio moræ. Corbul. de iure emphyteut. limitat.41. num.15.

Addo quod verbum (Liberè) maximam habet vim in extraiudicialibus cum poteſtatem habeat faciendi actum ſua ſponte alterius voluntate non requiſita, nec alicui legi ſuppoſita, quod multis probat Aretin.conſil.73.num.3. Socin. conſ.13.in fine,lib.1.Barbac.conſ.59. in fine,lib.3. Dec.conſil.360.num.5.Curt.iun.conſ.2.nu.3. Gozad.conſ.58.nu.3. conſ.91.num.9.conſ.100.num.11.

10 Accedit, quod dictio illa (liberè) idem ſignificat quod (plenè) Ruin.conſ.100.nu.4.lib.1.conſ.121.nu.2.conſ.133. num.2. lib.2.

Quare ſine contradictione facere poteſt, qui liberè poteſt. Gozad.conſ.47.nu.9.nec diſſentit Curt.iun. conſ.48. col.1. conſ.3.num.8.Ruin.conſ.18.num.6.conſ.84.num.9.lib.1.

Contrarium tamen credo verius in caſu de quo agimus, & hoc ex multis.

Primò, quia per verbum (liberè) non poteſt aliquid fieri in præiudicium iuris quæſiti, ſecùs iuris quærendi, Bald. in l.dotalem,ff.de teſtam.militari.

Secundò quando in aliquo actu neceſſaria eſt alicuius requiſitio, per verbum (liberè) non poteſt facere eo irrequiſito, ita reprobata Gloſ.in Clemẽt. Dudum,de Sepultur.concludit Alciat.in cap.1.in 3. Notabili de offic. ordinar.

Tertiò, fideiuſſor promittẽs ſoluere liberè ſine aliqua exceptione, non per hoc cenſetur renunciaſſe beneficio de fideiuſſorib.quin primo excuti debeat principalis debitor, cũ iſtud veniat ex natura actus. Roman. conſ.202.quem ſequitur Iaſ.in l.1.nu.7.C.de Sacroſanct.Eccleſ. Dixi latè in Tractat. Excuſſ. bonorum,par.2.quæſt.13.

Vnde putarem quod in hoc caſu in ſe nõ impediatur purgatio moræ, ſed importat totalitatem quandam in caſu quo redire debet, & in caſu conſolidationis ſine aliqua diminutione redeat prædium cũ melioramentis, & ſimilibus, prout

dicam

dicam inferius de Clauſula (Pleno iure) ex his quę poſt alios notat Crauetta conſil. 122. nu. 5. Vnde in caſu iſto non tollitur in ſe purgatio moræ, ſed in caſu excluſiuo purgationis moræ fit plena, totalis, integra, & abſoluta conſolidatio ſine aliqua diminutione, prout de Clauſula (pleno iure) inferius dicetur.

Addo Bald. in Auth. Hoc ius, C. de Sacroſanct. Eccleſ. Roland. qui bene loquitur, de lucro dot. q. 57. num. 20. Durand. de arte teſtan. titulo de Legat. num. 2. Pariſ. conſ. 94. num. 37. vol. 2. Michael patrocin. 6. nu. 19. Borgnin. de vſufruct. num. 50.

Quæſitum Quintum.

11 SI apponatur Clauſula (Pleno iure) prout vidi multa Inſtrumenta ſic concepta. Et ſi per dictum tempus non ſoluerit, pleno iure reuertetur ad Eccleſiam.

Nam hæc verba non reſpiciunt purgationem moræ, ſed potius conſolidationem quandam ſecundum ſubiectam materiam de qua agitur. Bald. in l. Iulianus, ff. de rei vendicat. & quandoque conſolidationem dominij & vſusfructus, quandoque dominij & poſſeſſionis, quandoq; dominij directi & vtilis, ſentit Felin. in cap. auditis de præſcript.

Vndè in caſu iſto, Pleno iure reuertatur. i. integrè, & ſine aliqua diminutione. Iaſ. conſ. 128. num. 4. lib. 4. Ferrat. Caute. 32. Crotus in l. qui Romæ, §. duo fratres, nu. 37. ff. de verbor. obligat. Dec. conſ. 498. num. 8. & 9. Franc. March. Deciſ. 387. nu. 2. parte 2. Alex. conſil. 62. num. 5. lib. 6. Borgnin. de vſufruct. num. 49.

12 Vnde adiecta legato vel fideicommiſſo, non impedit detractionem Falcidiæ vel Trebellianicæ. Caſtrenſ. in Auth. Sed cum teſtator, num. 2. C. ad l. Falcid. Ruin. conſ. 170. ſub
* num. 10. lib. 3. Capra de Communi, conſ. 83. in fine.

Similiter in donatione omnium bonorum Clauſula (Pleno iure) non tollit reuocationem per ſuperuenientiam filiorum, Alexand. conſ. 162. num. 6. lib. 5.

Vnde pactum Emphyteut. quod elapſo biennio reuertatur ad dominum, cum contineat idem quod ius commune,

erit interpretandum ſecundum ius commune,id eſt, domino volente & declarante,& non antea, nec aliter. Socin.iunior,conſ.24.num.25.lib.1. Borgnin. Deciſ.4.num.32. parte 1.& Deciſ.43.num.52.& 53.

Quæſitum Sextum.

13 AD ſextum quod valde ambiguũ eſt,vſq; ad quod tempus admittatur purgatio moræ,& quando dicatur incurſa caducitas, licèt multæ referantur opiniones de quibus latè per Beroum,in cap.potuit, de locat. Menoch. de Arbitrar. Caſu 7. Corbul. de Iure Emphyt. Limitatione vltima.

Placet illorum opinio quod nunquam dicatur incurſa caducitas ante declarationem, ita vt aliquo interiecto, pacta, oblatione, depoſito,& ſimilibus, eſt ſublata omnis mora. Et hanc tenuit originaliter Hierony.de Tortis, de quo per Iaſ. in d.l.2.num.78.

Et hanc opinionem clarè firmat Veron. interpretans ita cap.potuit,de locat.Cautela 135.dicens: aut loquimur ante declarationẽ,& mora ſemper purgari poteſt;Aut loquimur poſt,& tunc purgari poteſt celeri ſatisfactione: & ſic celeris ſatisfactio intelligitur poſt declarationem. Veronenſ. ſequitur & commendat Dec. conſ.138.ſub num.6. & 452.nu.20. Redoan. de rebus Eccleſ. carta 99. nu.18. vtens verbis prægnantibus,ſcilicet,ſemper poſt biennium. Corbul. Limitat. vlt. num.9. Minſynger. centur.3. obſeru.65. vbi dicit, quod poſtulare debet dominus directus. Caſſad. Deciſ. 2. melius Deciſ.3. de locat. ſub numer. 3. ibi, quando dominus velit, & non antea. Subdit etiam, quod aliter dicendo naſcuntur multa inconuenientia, de quibus per eum. Viui. atteſtans de
* Communi, lib.1. Opinion. 94. Limitat. 2. vbi ſubdit quòd Emphyteuta ante declarationem retinet ius ſuum,& conſequenter dominium vtile,quod non eſſet, ſi mora eſſet commiſſa, Caputaquenſ. Deciſ.311. parte 1. vbi dicit quòd nullo tempore ante declarationem, ſequendo Caſſador. in allegat. deciſ.2.& 3. Cotta in Memorialib. in verbo Emphyteuta non ſoluens, vbi ſequitur Veron. in allegata Cautela. Be-

nintend.

nintend. Deciſ. 37. Borgnin. Deciſ. 43. ſub nume. 47. dicens, quòd ante declarationem mora non committitur, imò non incidit currere, Bertazol. conſil. ciuil. 60. ſub num. 24. vbi in trepidè dicit, quod ante declarationem ſemper mora purgari poteſt. Allegat Abbat. conſ. 67. col. 2. vol. 2. Crotus in l. ſi inſulam, num. 47. de verb. obligat. Marſil. ſingulari 463. Latè Cephal. conſ. 25. num. 29. vol. 1. vbi etiam tenet quòd Iudex debet eſſe pronus vt ſit locus purgationi moræ. Pedem.
* 76. in fine. Ronchegal. atteſtans de Communi; de duobus reis l. 2. num. 3. Iacob. de Nigr. ad l. ſi inſulam, nume. 286. de verb. obligat. Roch. dicens hanc opinio. tutiorem, æquiorē,
** & magis Communem Deciſ. 28. in nouiſſ. parte 2. dicens. Et ſic ad inducendam caducitatem non ſufficit ſola mora, ſed requiritur declaratio.

Vnde bonum eſt ante declarationem deponere citato domino directo, prout pluries obſeruatum vidi. Burſat. latè cōſil. 233. num. 14. melius conſ. 235. num. 50. ſentiunt Ceph. & Bertazol. in citatis locis. Mago. Rota Florent. 61. vbi videtur tenere vt operetur etiam poſt declarationē in caſu ſuo, & ita à multis obſeruatum vidi.

Et prædicta vera ſunt etiam ſtante Iuramēto, vt de magis
**Communi teſtatur Burſat. in citatis conſilijs, Seraphin. de Iuram. priuileg. 84. num. 15. vbi pariter de communi.

Et de hærede eſt Deciſio Caſſad. 2. de locat. Dixi in tract. locat. & conduc. parte 2. ad materiam l. 2. C. de iure Emphyteut. Ampliatione prima, vbi videre placeat.

Contra tamen opinionem quod non liceat purgare moram quandocunque ante declarationem, poſt multos tenet Corbul. de iure Emphyteut. Limitat. vlt. nu. 19.

Primo loco Corbul. allegat conſil. Anch. 420. quidā Ser Antonius, qui ſi rectè inſpiciatur probat Cōem in rationibus decidendi, ibi, col. fin. verſi. venio ad tertiū, vbi ſentit clarè, ſtante depoſito ante declarationem purgari morā, & cuicunque rectè inſpicienti apparebit quod probat communē.

Adducit ſecundo loco rationem, quia Emphyteuta ſoluens domino ignorāti non præiudicat, hinc videtur ratio in promptu, quia fuit receptum per ignorantiam, vnde ad incognita non extenditur, iuribus vulgaribus.

D 3 Non

Non obſtat tertio loco incōueniens, quia ſi dominus ſtaret per mille annos,& non declararet, nunquam eſſet incurſa caducitas. Reſpondetur, quod ſibi imputet ſi ſtatim nō declarauit: nam aut ſciuit, aut ignorauit, arguit Rota nouiſſima in citato loco,& in omnem euentum tollit excuſationem, vigilantibus enim Iura ſubueniunt.

Accedit, quod caducitas eſt Legibus odioſa,& ſemper cōtra eam Iura prona videntur, vnde declaratio non retrotra-
14 hitur vt euitetur caducitas, prout ſuperius vidimus. Pariter fructus debentur à die declarationis non caducitatis, in odium ipſius, vt videbimus. Ignorantia etenim iuſti non excuſat, vt vidimus ex Rota nouiſſima, admittitur compenſatio ipſo iure ad tollendum caducitatem. Pariter ſi res cadit ob Canonem non ſolutum, non licet ingredi propria authoritate, ſed requiritur citatio, & Iudicis declaratoria, vt vidimus, quaſi Leges magis abhorreant caducitatem quam finitam generationem; & hæc omnia arguunt omni conatu fugiendam caducitatem,& contra eam iudicandum, & quam maximè in Eccleſia quæ piè procedit, nec debet ita eſſe prona ad caducitatem, vt bene cōſiderauit Dec. in allegato cōſ. 138. poſt num. 7. Benintend. Deciſ. 37. ubi Domini illi iudicauerunt contra Eccleſiam cum agitur ad pœnam caducitatis. Idem tenet Crauetta, uariar. reſolut. lib. 3. cap. 17. ſub num. 4. verſic. vltimo parum vrget.

Accedit etiam, quod quādo agitur de priuando aliquem iure ſuo, dies non interpellat pro homine. Anton. Gabriel. de Solution. Concluſ. 9. Limitat. 2. nu. 14.

Quæſitum Septimum.

AD aliud, an declaratio retrotrahatur ad lapſum termini, Rota in citato loco, tenuit quòd non: quia ſumus in conditione poteſtatiua quæ non retrotrahitur, iuxta notata in l. filiusfamilias, ff. de verbor. obligat. Præterea, non ſubeſt æquitas, vt ibi deducitur.

Quæſitum

Digitized by Google

Quæſitum Octauum.

15 VErior reſolutio videtur, fructus deberi ſolum à die declarationis & non antea, latè Benintend. Deciſ. 37. Burſat. conſil. 26. num. 8. uolum. 1. Borgnin. Deciſ. 47. nume. 4. parte 1.

CASVS DECIMVS.

De venditione rei alienæ.

SVMMARIVM.

1 *Vendens rem alienam mobilem, domino non præiudicat.*
2 *Contrectatio quid ſit.*
3 *Caſus in quibus res aliena venditur ſine vitio furti & num.* 4. 5. 6. 7.
8 *Furtum purgatur ex ratificatione domini.*
9 *Venditio rei alienæ immobilis, an, & quando valeat.*
10 *Quid ſi emptor ignoret.*
11 *Quid ſi emptor ſciuerit.*
12 *Quid ſtante domini ratificatione.*
13 *Quid pretio non ſoluto, vbi vide ſubiectas quamplurimas limitationes.*
14 *Lex finalis, §. fina. C. communia de Legatis, declaratur.*
15 *Emens mala fide bona Eccleſiæ, contra quem habeat regreſſum.*
16 *Euictio an habeat locum in emente ſcienter, ſed vitium veniat ex natura rei.*

SÆpiſſimè in facto occurrit quando res aliena vendi poſſit, ad l. rem alienam, ff. de contrahen. emptio. Circa quam ponam aliquas Concluſiones vtiles, practicabiles, & in foro quotidie tractatas.

1 Prima ſit Concluſio. Circa uenditionem rei alienæ mobilis. Vendens rem alienam, domino non præiudicat, l. alienam, C. de furt. Fabian. de emptio. & uendition. q. 9. nu. 70. nec per eam transfertur dominium, quia in præiudicium

eius cuius intereſt, venditio non ualet. Afflict. deciſ. 40. nu. 3. 5. Roland. conſil. 60. nu. 56. 57. 129. Caualcan. de Tutor. poſt num. 123.

2 Limitatur, niſi concurrat contrectatio quę eſt rei mobilis de loco ad locum facta amotio vel incluſio, quo caſu fit furtum, vt patet ex definitione furti, l. ſi in emptione, §. item ſi emptor, ff. de contrah. empt. l. ſi quis vxori, §. neque, ff. de furt. l. theſaurus, ff. ad exhibend. Etiam quod emptor ignorauerit. Tiraquell. de Conſtit. limitatio 26. nu. 3. Deciſio. Siciliæ 11. nume. 9.

Sublimitatur hæc limitatio in tribus caſibus in quibus vēditur res aliena, & tamen non committitur furtum. Et reputantur à Doctoribus caſus notabiles vt vendatur res aliena ſine vitio furti.

3 Primus eſt caſus ſi vendo rem alienam penes te conſtitutam.

4 Secundus caſus eſt per patientiam ſi patiar te recipere ex te rem venditam, ſecùs ſi fiat per Conſtitutum.

5 Tertius eſt caſus, quando non interuenit vera vel ficta traditio, ſed ſolus titulus, gloſ. eſt in l. ita ſi res, ff. de alienat. iudic. mut. cauſ. fact. vbi Bart. dicit eam mirabilem ex eaq; mirabiliter colligit.

6 Quod quando poſſeſſor ab initio fuit bonæ fidei, poſtea contrectando non committit furtum, licèt cæperit habere ſcientiam rei alienæ, & poſſeſſionē mala fide, & ſic vſucapi poteſt. Quam gloſſ. valdè notabilem & menti tenendam dixit Bald. in l. alienum ſeruum. C. de furt. Iaſ. in l. 3. §. ſi rem, num. 4. ff. de acquir. poſſeſ.

7 Quæ Gloſſ. opinio in hoc ultimo de uſucap. de iure canonico non procederet. & not. per Gloſſ. in l. 1. C. de uſucap. transfor. & in Regula poſſeſſor, lib. 6. latè Balb. de pręſcrip. in 3. par. 6. partis principalis, quæſt. 1. & 2.

8 Iſtud autem vitium furti poſſet purgari ex aliqua domini ratificatione, facit lex ſequitur, §. quod autem, de uſucap. §. furtiuæ, Inſtit. eod. tit.

9 Secunda principalis Concluſio circa venditionem rei immobilis. Si enim loquimur quoad præiudicium vendentis, uenditio eſt perfecta in ſe, & obligatus eſt ex empto, tāquam

proprium

proprium uendidiſſet, & tenetur de euictione l. ſi fundum, C.de euiction. Nec per venditionem factam, venditor prеſumitur dominus, vt not.Bald.per illum text.in l.1.C.de aſſertio.tollēd. ſed debet probari l.1. in verbo docere ubi Bal. & alij, C.de bon. matern. Nec emens cenſetur confiteri rem eſſe uenditoris. Bertrand.conſ.55.in princip.lib.3.late ponit Neguſ.de pignor.part.2.membr.3.nu.63.64.& part.8. nu.9.

Circa verò emptorem duo ſunt caſus principales.

10 Primus eſt caſus, ſi emptor ignoraret rem eſſe alienam, & poterit agere de euictione, & ad totale intereſſe, iuxta notata in d.l.ſi fundum. Et vendendo rem ſimpliciter, dicitur eſſe in dolo. Si res illa in totum uel in parte ſit aliena, Alex.cōſil.69.vol.9.cōmendat. Bero.conſil.158.nume.46. vol.1. dicens notabile.

11 Secundus caſus eſt, ſi emptor ſciret, & tunc diſtinguitur: aut prouidit ſibi de euictione, & ad totale intereſſe; aut non. Primo caſu tenetur; Secundo caſu emptor nullam habet actionem etiam ad pretium, iuxta ea quæ dixi in Repetit. l.in ciuilem, quæſt.20. C.de furt. pulchrè Marſil. conſ.71.nu.19. nec etiam iuramentum in litem contra uenditorem. Alex. conſ.69.uol.4.

12 Niſi dominus ratam habuerit ipſam venditionem, Bal.in l.mater, ff.de iure dot.

13 Ampliatur hæc Concluſio etiam ſi adhuc emptor non ſol uerit pretium quia non potuit retinere; Nec obſtabit deceptio aliqua venditori. Ita Cinus, Petr.de Bellapert. & alij, in d.l.ſi fundum.

Ampliatur ſecundo, etiam ſi emptor ſolum in genere ſcri bat rem ad alium pertinere, non ad uenditorem, Gomeſ. de Contract. Tom.2.cap.2.nu.43.

Limitatur in feudo alieno quod ſcienter emi non poteſt, & ſi emitur, venditio non ualet. Afflict.in cap. 1.§. ſed ſi res, col.6.verſic.& ratio, in cap.Imperialem, in princ.notab.13. num.99.de prohib.feud.alienat.per Federic.Roland.conſi. 37.nu.20.& 22.uol.3.

14 Limitatur ſecundò, in caſu l.fin.§.fin.C.commun.de Legat.ubi caſus ſpecialis in re ſubiecta reſtitutioni fideicom.ſiue ſimus in fideicom.puro, ſiue in diem, ſiue ſub cōditione.

* Et hic

* Et hic eſt communis intellectus ad illum text. ut ibi per Iaſ. Corn.conſ.2.num.15.lib.3.& habet quandam rationẽ, quia in caſu d. l. licèt emptor fuerit ſtipulatus de euictione, non poterit agere ad totale intereſſe, vel damnũ, ſed ſimpliciter ad recuperationem pretij,ut ibi notat. Vnde eſt quædã com penſatio.Caballin.de euiction. §.5.num.31. dat alium intellectum, ſed iſte communiter recipitur.

15 Limitatur tertio,in emente bona fide bona Eccleſiarum, nam ſemper habet regreſſum contra alienantem, licèt non contra Eccleſiam cuius erant bona alienata; Gloſſa reputata notabilis in canone, Ea enim, §. qui verò, in verbo, ſed melius, in fine.10.quæſt.2.ubi gloſ.limitat l.ſi fundum,C.de euiction.ut non procedat in emente ſcienter & mala fide bona Eccleſiaſtica,nam ſemper habet regreſſum contra alienantem.

16 Limitatur quarto,quãdo quis emit ſcienter, ſed venit ex natura rei uel diſpoſitione teſtatoris, vel Principis, nec iſto caſu locum habebit euictio. Alex. conſ.25.num.3. lib.5. Alciat.conſ.133.num.5.Ruin.conſ.42. num.19. Clarius conſi. 146.num.3.lib.1. Crauet. conſ.24.& 211. Caballin. de Euictio. §.5. num.34. vbi poſt Dec. limitat, quod ſufficit colligi ex cõiecturis,quod voluerit caueri de euictione,licèt expreſ sè non dixerit, puta quod manifeſta lęſio aliàs induceretur. Alciat. Reſponſo 138. ſicut nec cenſetur remiſſum ius fideicommiſſi per emptionem ſcienter factam, latè Menoch. de præſumpt. lib.3. præſumpt.127. nu.12.

Et ſi rei impoſſibilis ſit recuperatio data legitima præſcriptione,vel rei peremptione, ſaluatur actio ad pretium contra uenditorem, ne ſit in damno,gloſſa ſingularis ſecundum Bart.ibi, in l.1.ff. de diſtract. pign.

CASVS VNDECIMVS.

De quantitate incerta iuramento probanda.

SVMMARIVM.

1 *Probato credito ſuper quantitate ſtatur iuramento.*

2 *Verum eſt in iuramento in litem, in odium doloſi.*

3 *Diſtin-*

3 *Diſtinctio in negando.*
4 *Vera concluſio eſt concurrentibus coniecturis.*
5 *Coniectura quæ ſint, vel ex legalitate iurantis patebit, vel ex dolo præſumpto debitoris.*
6 *Vera item concluſio eſt in cauſa parua.*
7 *Vera præterea concluſio eſt ſecundum Iudicis arbitrium.*

1 Elebre eſt dictum (& ſæpius in facto occurrit) Rainerij de Forliuio ad l. 1. ff. de in lit. iuran. quod probato credito in genere, ſuper quantitate ſtetur Iuramento. Sequitur Albericus in prima part. Statutorũ, quæſt. 123. Dec.in l.certi cõditio, §.quoniam, col. 3. circa princ. ſub nu. 7. ff. ſi cert. petat. in l. in actionibus, col. 5. ſub nu. 13. ff. de in lit. iuran. Alexand. conſ. 69. num. 7. lib. 2. Idem Dec. in l. fin. nu. 24. C. de edendo. Mirabilem appellat idem Dec. in cap. 1. num. 153. de probation. conſ. 146. col. 5. in fine, ſub nu. 14. Marſil. Singular. 322. dicens eſſe ſingulare verbum in practica, & quod multi prima
* fronte dicerent contrarium. Et hæc eſt uera & Communis opinio, & in practica tenenda. Rebuff. ad l. vnic. ſuper glo. 1. num. 101. C. de ſent. quæ ſine certa quantit. profer. Declara-
2 tur allegata concluſio & notabile dictum, vt procedat in Iuramento in litem in odium doloſi, Ripa ita reſtringens ad l. admonendi, nu. 188. ff. de iureiuran.

3 Vnde diſtingui ſolet; aut Reus negat ſubſtantiam debiti, & in pœnam mendacij procedat opinio ipſius Rainerij, vt quantitas probetur iuramento. Aut negat quãtitatem dicendo ſe eſſe debitorem, ſed non in tanta quantitate, & tunc nõ procedit opinio Rainerij de iuramento creditoris. Crauet. de antiquit. tempor. parte 1. verſic. vidimus abundè, nu. 15. Purpuratus in l. admonendi, nu. 165.

4 Declaratur ſecundo, ut procedat concurrentibus alijs cõiecturis, Bart. in d. l. admonendi, num. 40. vbi Iaſ. nu. 202. Ripa num. 188. Caccialup. nu. 78. Boer. Deciſ. 339. in fine. Marſil. Singulari 689. dicẽs eſſe verbum ſingulare lucri plenum.
5 Pedemont. Deciſ. 96. in fine, vbi maximè conſiderat lealitatem iurantis & dolum præſumptum debitoris qui quanti-
** tatem negauit. Et hæc eſt magis Communis opinio. Seraphin. de

phin.de Iuramen. Priuileg.36. poſt nu.3. vbi expreſsè tenet ceſſantibus coniecturis non eſſe locum. Crauet.conſil.198. nu.9. Deciſ. Peruſi.100.

Addo Dec. conſ.146. col.5.in fine, & conſil.536.nu.12.

Licèt Veronenſ. Cautela 208. & Crauet. de Antiq. tempor.part.1.Sectione Vidimus,nu.9.contrarium teneant contra quos eſt magis Communis opinio, vt dictum eſt.

6 Declaratur tertio, vt procedat in cauſa parua non autem magna, niſi ſit plusquam ſemiplenè probatum. Crauetta conſ.198.num.9. Seraphin. de Iuramen. Priuileg.32. & 36. nume.5.

7 Declaratur quarto,vt ſit iudici arbitrarium in adhibendo fidem,ſi velit, & quãtum velit,& ſi aliquo caſu nullam adhibeat fidem,nihil eſt ei imputandum,& poterit refrenare iurantem ad honeſtam & æquam; ita omnes in ſupracitatis locis,& ſe informare. Plot.de in litem iuran. §.37.nu.8.

CASVS DVODECIMVS.

De probatione contra iuramentum in litem.

SVMMARIVM.

1 *Statutum de ſtando iuramento alicuius recipit probationem in contrarium.*

Limita & declara vt num.ſeq.

3 *Iudex non debet eſſe clementior Legè, & facta taxatione, & ſecuto iuramento debet exequi ſententiam.*

4 *Iuramentum in litem recipit probationem in contrarium.*

Declara primo niſi pars contradicat num.7.

Et Declara ſecundo in probatione concludenti nu.8.

5 *Statutum quod lapſis decem annis debitor audiatur, iurando debitum eſſe ſolutum, recipit probationem in contrarium.*

6 *Ignorantia probatur iuramento.*

Limita & declara vt ibi.

9 *Probatio in ſupplementum omiſſorum in Inuentario quid operetur.*

10 *Iuramentum in litem datur pro omiſſis poſtpoſitis & alteratis.*

11 *Ra-*

11 *Rationes bene ſcripta quando dicantur.*

12 *Iuramentum in litem datur contra tutorem qui fecit librum inordinatum.*

Etiam ſi veritas aliter haberi poſſit, num. ſeq.

PVlchra eſt quæſtio, & quotidie in Palatijs verſatur an contra iuramentum in litem admittatur probatio in contrarium; Et articulus valde dubius eſt, vt dicit Ripa ad l. admonendi, num. 69. verſ. ex his ff. de iureiuran.

1 Pro parte negatiua facit, quia licèt verior concluſio ſit, quod ſtandum ſit iuramento alicuius, & quòd contra illud admittatur probatio in contrarium, vt eſt text. & ibi Abbas & cæteri, in c. ꝓpoſuiſti de probation. Bal. in c. 1. col. 1. verſ. & facit Statutum, ſi de feudo cõtrouerſ. fuerit inter domin. & vaſal. Abbas conſ. 51. verſ. quinto adduco, vol. 1. Salicet. in l. 1. C. de rebus credit.

2 Tamen limitatur niſi ille contra quem eſt iuratum, ſit in dolo, vel contumax, quo caſu probatio in contrarium non admittitur, l. penult. §. in eum, ff. ne quis eum.

3 Secũdo per text. in Auth. ſed nouo iure, C. de Iudic. vbi taxatione facta de expenſis, & ſecuto iuramento in odium contumacis, iudex tenetur ſequi Iuramentum, nec eſſe clementior lege, §. oportet, Auth. de Iudic. & ibi clarè explicat Bar. poſt Iacob. Butrigar.

Tertio iſta ſententia videtur probabilis ex dictis Imolæ & Romani, in l. qui bona, §. qui damno, ff. de damno infecto. Innocent. in c. cum dilectus, de ordin. cognit.

4 Pro contraria parte facit, nam vbi Lex vel Statutum mandat ſtari iuramento alicuius, intelligitur, niſi cõtrarium probetur gloſ. eſt in l.... §. ſi abſens, ff. ſi ex noxal. cauſa agatur, vbi Caſtr. Socin. Alex. & Iaſ. notant. Salicet. in l. 1. C. de re iudica. Ripa, Cato Sacch. & alij, in l. admonendi, ff. de iureiur. Tiraq. de retract. lignagier, §. 1. gl. 2. per totam illam gl.

5 Secundo facit quod notat Roman. conſ. 102. col. 2. dicẽs quod ſi ſtatuto caueatur, quod lapſis decem annis debitor audiatur iurando debitum eſſe ſolutum, poteſt probari contrarium, l. uideamus, §. item videndum, iuncta l. finali, ff. de

in litem

Digitized by Google

in litem iuran.Caſtrenſ.conſil.163. in antiquis. Rurſus Roman.conſ.24.in princip. Felin.in cap. final. num.7. de præſcript.Grat.reſponſo 201.in fine,vol.1.Pariſ.conſ. 66.num. 102.uol.3.Phanuc. de in lit.iur.§.3.num.9.

6 Tertio facit quia licèt ignorantia probetur Iuramento illius qui eam allegat,c. ſi verò,il ſecondo,de ſent. excommunic.c.fina.qui matrim.accuſa.poſſ. tamen poteſt probari cõtrarium. Rom.in d.l.admonendi, Felin. in c.cognoſcentes, col.fina.vbi Dec.in 2.notab.in 2.lectura.& col. fina.de Conſtit. Marſil. in Rubr. de probat. col.28. Felin.in c. Quidam, col.fina.verſic.& eſt aduertendum,de præſumption.Bart.in l.ſi cui,§.iiſdem,num.3.de accuſat.Iaſ.in l.1.§.1. num.5. vbi id declarat duobus modis,num.6.& 7. ff. ſi ex noxal. cauſa agat.Tiraquel.de Retrac. lignagier, §.4. gloſ. 1.nu.4. Trigo. Sing.55.nu.2.uerſ.adde ẽt Maſc. concl.88. nu.25.limit.11. Seraphin.de Iuram. Priuileg.1.nu.41. Limit.4. Dixi ad Repetitionem Regulæ.Cum quid.par.1.Limit.ult. Item quæſito primo ſub nu.2. uerſic. prima &c. de regul. iur. lib.6. & in Tract.de Iuramento litis deciſor.in 5.quæſt.8.quæſt. principal. Limitat.1.num.21. ubi uidere placeat.

** Et hæc opinio eſt æquior, verior, & magis Communis, quam in terminis tenent Calcan. conſ.93. Iaſ. conſ.111.col. 3.lib.1.qui corruptè allegatur à Ploto, qui eandem opinionem ſequitur de in litem iur.§.5. ſub num.37. verſic. primo cõtra tutores.Menoch. de arbitr. Iudic.lib.2. Centur.3.caſu 208. num.21. Roland. qui neminem ex his allegat, conſ.87. uol.4. Ioſeph de Ludouic. concluſ.18. in fine. Seraphin. de Iurament.Priuil.12.nu.16. Oſaſch. Deciſ. Pedem.18. & 61. nu.8. Quæ concluſio venit declaranda & intelligenda multis modis.

7 Primo, vt hoc procedat parte non opponente nec contra dicente, ſecus ſi cõtradicat & proteſtetur. Aufrer.ad Tholo. 236. dicens hanc opinionem æquã ex mente Dominici per eũ allegati.Commendat Franch.in c.ſtatutum, §.cum verò, de Reſcript.lib.6.Ripa ad l.admonendi,num.34.de iureiur. Quæ declaratio reprehenditur per Maſchard. de probat. Concluſ.952.ſub num.7.

8 Declaratur itaque ſecundo loco,vt procedat quando probatio

batio eſſet facti, præciſè & clarè & diſtinctè apponendo cuilibet anno ſuos certos & veros introitus: ſecus ſi procedatur per coniecturas ueriſimiles, puta computando unū annū cū alio, quia hoc nō releuat, & hoc deducitur ex Iaſ. ſuperius allegato, vbi tutor proprio ore & confeſſione cōparuit & dixit pupillum præciſè poſſidere tot bona, & fuiſſe recollectos fructus tot. Hoc idem clarè firmat Calcan. in allegato conſ. 93. & facit hæc vera ni fallor ratio: nam cum iſta probatio quæ fit per tutorem, ſit ad ſupplendum defectum Inuētarij, ſicut ſi Inuentarium ſcriberetur, deberent præciſè annotari introitus certi de quolibet anno, ita probatio quæ intrat in eius locum hoc pręciſè continere debet, aliàs duo darentur Priuilegia, ſcilicet quòd admittatur ad probādum, & quòd probatio ſit nimium larga magis quam ſi Inuentarium ſcriptum & extenſum fuiſſet. Et hoc clarè etiam firmat Plot. in citato iam loco, dum dicit quòd minores non haberent niſi talia & talia bona, ex quibus tantum & nō vltra perceptum eſt, & ſic præciſè de aliquo anno. Sicut igitur ſi Inuentarium fuiſſet legitimè confectū contineret præciſè annales & menſtruas reſponſiones diſtinctas, claras, & reſolutas, paris conditionis debet eſſe teſtium ad hunc finem facta depoſitio. Vnde ſi fiat articulus quod in tali anno tot, & in alio tot, & poſtea dicatur cōputato vno anno cū altero ſint recollecta quolibet anno tot, non eſt præciſa diſpoſitio, & nullatenus admittenda in præiudicium iuramenti in litem, ad fauorem ipſius minoris inducta.

9 Declaratur etiā tertio loco, quod probatio in ſupplementum omiſſorum in inuentario, operabitur pro eo, quòd continet, non autem ſupplebit alios defectus ad tollendum iuramentum in litem, vnde ſi inuentarium continet duos defectus, ſcilicet omiſſionis & præpoſterationis partitarum & tēporum, hunc ſecundum defectum non ſupplebunt teſtes de hoc non deponentes, & ſuper quibus nec etiam fuit articu-
10 latum. Et certi iuris eſt, quod iuramentum in litem datur nedum pro omiſſis, ſed pro ſecundum iuſtitiam temporis poſt poſitis, alteratis & minus ordinatè poſitis. Bart. conſil. 150. Cum prædicta in fine, lib. 1. Sequuti ſunt Socin. conſil. 159. col. 2. & conſ. 190. col. 1. lib. 2. Gozad. conſ. 17. num. 10. Rol. conſ. 49.

conſ.49.num.22.lib.1. Menoch. in citato caſu, num.19. ubi ſatis ad propoſitum præſentis indaginis apponit hæc verba
11 ſcilicet: Rationes autem tunc ſcribuntur, cum ex ordine refertur quid in ſingulos annos, menſes & dies refertur quid perceptum, quid impenſum, quæ cauſa, cui datum, ex quo fundo fructus percepti, à quo Colono, & ita ſingulariter omnia deſcribantur.

Per quæ verba datur intelligi, quod probatio de computatione vnius anni cum alio non releuat, nec ſaluari poteſt partitarum præpoſteratio.

12 Et quod contra tutorem inordinatè librum conficientem detur iuramentum in litem, & Iura hanc Confeſſionem maximè abhorreat in odium tutorum & fauorem pupillorum, de Communi Burſat. conſ. 105. num.7. lib.1. Et ita tenuit ſacrum Rotæ auditorium pro libro malè tento & inordinatè ſcripto in vna Romana, vt per Verall. 157. in fine, part.2.

Quid enim eſt præſumendum contra tutorem inordinatè ſcribentem, imò adeo fauet ut etiam apud Rotam Iuramentum in litem deferatur contra tutorem, etiam ſi veritas aliter haberi poſſit, & ita tenuit Rota, vt per Caputaquenſ. 119. in fine, part.2.

13 Vnde dato quod contrarium probetur, & veritas aliundè appareat, adhuc eſt locus Iuramento in litem, multo magis concurrente libro confuſè ſcripto, & inordinatè tento.

Non obſtant modo in cõtrarium adducta, & ad primum de l. penult. §. in eum, ff. ne quis eum, quia illud ibi fuit ſtatutum in pœnam propter delicti grauitatem, & ibi vlterius diſponendo procedit, ſecùs in caſu de quo agitur, quia lex loquitur ſimpliciter, & conſiderare uidetur intereſſe, & non quòd quis cum falſo iuramento locupletetur. Dec. in c. propoſuiſti, nu.4 de probation. Phanuc. de in litem iur. parte 3. nu.9. vbi etiam alio modo reſpondet.

Non obſtat text. in Auth. ſed nouo iure, quia reſpõdetur, quòd illud intelligitur, niſi contrarium probetur. Innoc. in capit. finali, quod met. cauſ. Imola in l. Prætor ait, §. 1. in l. quòd iuſſit, de re iudic. dicens, quod Auth. intelligitur quando taxatio fuit facta, & pars non contradixit, & probationes in contrarium non fecit, aliàs ſecùs.

Vltimò

Vltimò non obſtat authoritas Romani & Imolæ, quia * contra eos eſt Communis opinio. Didac. uar. reſolut. lib. 2. cap. 17. Plot. de in lit. iuran. §. 49. nu. 26.

** Immò magis Communis opinio. Curt. ſenior, ad l. admonendi, nu. 352. Ripa, nu. 69. Phan. in loco iam citato.

CASVS DECIMVS TERTIVS.

De pecunijs in trafico beſtiarum.

SVMMARIVM.

1 *Aſſertio vbi facit actum licitum, qui aliàs à iure eſt reprobatus, talis aſſertio non releuat.*

2 *Defectus ſolennitatis & formæ inducit delictum & malam fidem.*

3 *Conſtitutio principis non debet eſſe eluſoria.*

4 *Partium Confeſsioni in tranſactione non creditur.*

5 *Conſuetudo excuſat à pœna.*

6 *Declaratur primò.*

7 *Declaratur ſecundo.*

8 *Declaratur tertio.*

FRequens & quotidiana eſt quæſtio, & toto die in palatijs occurrit, de pecunijs in trafico beſtiarum, & poſtea detegitur recipientem non exercere, an danti aliqua macula imputari poſſit.

Sixtus V. Pontif. Max. Conſtitutionem edidit & ſocietatibus & traficis beſtiarum, & aliarum rerum, multas conditiones appoſuit, requiſita, & circũſtantias; Et in ſpecie quod verè artem exerceat, Item, quòd librum conficiat, quod pro ut ſæpiſſimè occurrit, ſi quis egens pecunia dicat exercere traficum, ſed realiter non exerceat, nec librum confecit, & ſuo tempore dicat, ecce dimidium lucri, nunquid poſſit imputari creditori recipienti ad vſurariam prauitatem.

1 Primo videbatur dicendum, tale Inſtrumẽtum eſſe ſuſpectum, nam certiſſima eſt iuris Regula, quæ nunquam fallit, vt dicit Iaſ. inferius allegandus, quod vbi aſſertio facit nego

E tium

tium eſſe licitum, quòd aliàs eſſet à iure reprobatum, tales aſſertiones nihil probant, nec eis ſtandum eſt niſi probentur, Iaſ. poſt Bald. in vſibus feudor. numero 90. conſil. 24. num. 7. late commendans Oſaſchus Deciſ. Pedemonta. 170. numero 2.

Sed iſte recipiens aſſerit artem ſe exercere, cum reuera non exerceat, & contra formam Conſtitutionis, ac Iuris Canonici, merito &c.

2 Secundo, pro hac parte facit, defectus ſolennitatis & formæ, facit præſumi delictum, & inducit malam fidem, & peccatum in omittente. Crauetta conſ. 175. num. 2. faciunt quæ ponuntur à Bruno, de forma, Rubrica de poteſtate & effectu formæ. Latiſſimè Additionator ad Singularia Guidon. Papæ, Singul. 377. Sed ſolennitas Bullæ eſt omiſſa tam in conficiendo librum, quam artem verè & realiter exercendo, merito &c.

Tertio pro hac parte facit, quia ſi dicamus eluſoria redditur Conſtitutio, quia contrahens ad conſequendum intentum ſuum, de facili ſemper confitebitur ſe artem exercere.

3 Sed Conſtitutio Principis non debet eſſe eluſoria, l. ſi Prętor, ff. de Iudic. l. fina. ff. ne quid in loco publico, l. cum alijs, in fine, C. de curat. furio. Latè Felin. in cap. Rodulphus, col. 1. & 2. de Reſcript. Et in propoſita facti ſpecie, hanc rationem conſiderauit Socin. conſil. 23. colum. 3. verſic. ne ſtetur aſſertioni lib. 4.

4 Quarto facit quod alibi ſcribit Dec. in capit. Præterea, colum. 6. de offic. deleg. conſ. 351. col. 2. in fine, quod non ſtatur confeſſioni partium in tranſactione quod lis ſubeſſet, niſi veritas aliter appareat.

Et hanc opinionem expreſsè firmat Summa Angelica, in verbo, Societas, 3. nu. 7. exclamat Gomeſ. de contract. tit. de ſocietat. ſub nu. 5. verſic. quarto infero, dicens pluries cõſuluiſſe. Roſar. Buſt. part. 1. ſerm. 27.

5 Crederem tamen conſuetudinem loci excuſare, dico à pœna non à nullitate contractus, & reſtitutione pecuniæ indebitè acceptæ, vt notat per illum text. & dicit notabile Bartol. in l. quis ſit fugitiuus, §. apud Labeonem, vbi Veronenſ. num. 4. dic it illum text. notabilem pro mercatoribus qui faciunt

ciunt multos contractus vſurarios: nam ſi in ea regione vel loco frequententur, excuſantur, ff. de edil. edicto. Idem Veronenſ. de ſimulat. contract. in princip. verſic. Contrarium eſt in veritate. Bald. in l. vnica, quæſt. 3. C. de his quæ pœnæ nomine. Abbas conſil. 15. colum. 1. verſic. quid vltra, lib. 1. Oldrad. conſil. 207. in fine. Berous quæſt. 77. num. 2. conſil. 167. 193. num. 64. vol. 1. Roland. conſ. 96. volum. 2. conſil. 75. vol. 1. Riminald. iun. conſil. 218. num. 13. & ſeq. & nu. 53. & 56. volum. 2. Dec. conſ. 170. conſil. 9. nu. 4. conſ. 175. col. antepenult. verſic. tertio &c. conſil. 197. colum. 2. Anchar. quęſt. 70. num. 4. parte 1. Borgnin. Deciſ. 2. num. 40. part. 2. Oldrad. conſil. 207. in fine. Bald. in l. vnica, quæſt. 3. C. de his quæ pœnę nomine. Iaſ. in l. 1. in vlt. lectura, quæſt. 4. C. de Summa Trin. & fide Cathol. Abba. conſil. 15. col. 1. in fine, volum. 1. Calder. conſil. 4. de vſur. Crauetta conſil. 145. nume. 12. Strach. de mercator. parte 1. numer. 37. latè Tiraquel. lib. 2. de retractu, num. 129. Lup. de vſur. ad cap. quanquam, §. 4. numer. 65. Vulpel. Reſponſo 70. in fine. Plot. ad l. ſi quando. §. 6. numero 54. Crauet. conſil. 6. numero 78. & num. 102. & conſil. 103. Grat. Reſponſ. 39. num. 4. Reſponſo 49. numer. 12. lib. 2. Natta conſil. 498. num. 14. Seraphin. de Iurament. Priuileg. 137. numer. 2. pulchrè Guido Papa, Deciſ. 186. qui bene loquitur. Caccialup. ad l. cunctos populos, num. 141. C. de Summa Trinit. & fide Cathol. Cepol. conſil. 30. & 31. Barbac. conſil. 29. col. penult. lib. 2. Socin. in l. 1. §. vltimo, ff. Si quis ius dic. non obtemperau. Iaſ. in l. ait Prætor, §. iurari, numero 16. ff. de iureiuran. Ruin. conſil. 143. nume. 27. lib. 5. Menoch. de arbitr. iud. Caſu 400. num. 8. & 9.

6 Declarando, dummodo talis conſuetudo nō ſit ſpecificè improbata à principe. Felin. in capit. ex tenore, col. 8. de Reſcript. Roch. de conſuet. capit. fina. col. 19. Anton. Gabr. de malefic. concluſ. 8. num. 26.

Cui addo bene loquentes Tiraquel. de pœnis, Cauſa 42. Burſat. conſil. 177. num. 6. lib. 1.

7 Declaratur ſecundo, vt cōſulendo excuſet, quando actus in ſui forma non apparet vſurarius, & in dubio, ſecùs ſi ex tenore Inſtrumenti conſtet eſſe vſurarium, quia tunc non at-

tenditur conſuetudo vſurarum inductiua. Dec. conſil. 170. col. penult. prout Tuderti apparentia ſimilium Inſtrumentorum eſt legalis & licita.

8 Et in materia aſſertionis diſtinguebat Bartol. in l. doli mali, numero ſexto, ff. de nouat. Aut agitur de præiudicio illius cum quo contraho, vel tertij, primo caſu creditur, ſecundo caſu non creditur: ſed hic tractatur de præiudicio mecum contrahentis, imò de indemnitate ſua, ne pecuniæ datæ in traficum amittantur, & fortaſſe & bona fide, merito &c.

Alibi dicebat Balb. in l. Celſus, nume. 36. de vſucap. aut agitur de vtilitate mea, aut præiudicio alterius, primo caſu creditur, imo de mea indemnitate, vt recipiens locupletetur cum iactura mea, merito talis aſſertio me excuſare debet. Et ſępe creditores decipiuntur à debitoribus, qui pecunia egentes profitentur exercitium, traficum, & artem, nec erubeſcunt etiam iurare.

Et recipiens pecuniam in trafico, debet infra annum probare, vel denunciare damnum, quo elapſo, non auditur. Bartol. dicens ſingulare, in l. 2. nume. 5. C. de naufrag. lib. 11. vbi Ioan. de Platea, nu. 2. videtur reſtringere, vt non procedat in priuato dante, cum exceptiones ſint perpetuæ, vnde laudat præfigi terminum in Inſtrumento, prout ſeruatur Tuderti, dictum tamen Baldi ſequitur abſolutè Iacobin. in l. ſingularia, num. 6. ff. ſi cert. petat. Et limitatur in notorijs, in quibus denuncia non requiritur. Anna Singulari 381. vbi exemplificat in ſoccidis animalium.

CASVS DECIMVSQVARTVS.

De Renuntiatione exceptionis non conſignati grani.

SVMMARIVM.

1 *Renunciatio ſine iuramento exceptioni non menſurati grani, non valet.*

2 *Dolus futurus remitti non poteſt.*

3 *Declara*

3 *Declara vt ibi.*
4 *Declaratur ſecundo.*
5 *Exceptio non conſignati grani iuramento non tollitur, quia infra biennium opponi poſſet.*
6 *Renuncians in ſpecie exceptioni non menſurati grani, non poteſt eam opponere etiam infra biennium.*
7 *Cautela in caſu propoſito quænam dari poſſit.*

SÆpiſſime in facto occurrit, an exceptio non conſignati grani opponi poſſit, ſtante illius ſpecifica Renunciatione.

Duo Caſus principales ſunt.

Primus ſine Iuramento.

Secundus cum Iuramento.

1 Primo caſu Renunciatio non valet, ea ratione: quia ea facilitate qua quis inductus eſt ad confitendum, eadem præſumitur ad Renunciandum.

2 Secundo, quia per talem renunciationem videtur dolus
futurus remitti, quod eſſe non debet, l. ſi vnus, §. illud, ff. de
* pact. l. cōuenire, ff. eod. tit. & eſt Communis opinio. Anton.
Gomeſ. de teſtam. cap. vlt. nu. penult. Emanuel Coſta in ſuo
Theſauro, litera D. num. 105.

Et hanc opinionem tenuit Gloſſa in l. ſi ex cautione, vbi
Bart. Bald. Cin. & alij, C. de non num. pecun. Bald. in Marga
ri. in verbo Renunciatio. Felin. in c. ſi diligenti, nu. 49. de fo
ro compet. in c. ſi cautio, num. 48. de fide inſtrum. Aufrer. ad
Capell. Tholoſ. 374. Alex. conſ. 179. nu. 1. vol. 2. Corn. conſ.
52. nu. 4. lib. 1. Marſil. Singul. 222. Petr. de Vnzol. Pract. ar-
tis Notariat. tit. de exception. non numer. pecun. nu. 4. Pul-
chrè Iaſ. in §. fuerat, num. 79. de act. in l. 4. §. quæſitum, num.
22. ff. ſi quis caution. Aretin. in §. 1. num. 36. Inſtit. de except.
* & hæc eſt vera & Communis opinio de qua per Iaſ. in l. qui
pecuniam, num. 2. ff. ſi cert. petat. Alex. pulchrè, & benè con-
ſil. 35. nu. 4. lib. 1. Duen. Regula 260. num. 4. Maſcard. dicens
hanc opinionem veriorem concluſ. 695. num. 4.

Limitatur hæc prima Concluſ. vt vera ſit & procedat, ſi renūciatio facta ſit eodem tempore cum Confeſsione, & in eodemmet Inſtrumento, ſecus ſi ex interuallo, & in alia ſcri-

ptura; ita declarat Bartol.in d.l. ſi ex cautione, in 1.lectura, num.8. Sequitur Felin. in cap. ſi cautio,num.49. de fide Inſtrument.

Tanta enim eſt facilitas debitoris quærentis pecunias, vt pro ea habenda quid non promitteret? quid non paciſceretur?& è contra,tanta eſt ſitis & auiditas creditoris,quid non tentat,quid non molitur,quid non audet?

3 Sed cogitaui quandoque ſi dici poſſet,& in aliquo ſaluari renunciationem,ſic dicendo: Aut nulla facta eſt Renunciatio,& ſumus infra biennium,& tunc exceptio nõ menſurati grani regulariter opponi poteſt; Aut eſt facta Renunciatio, & infra biennium,& non,cum in eodem Inſtrumento,vel ſeparato, & tunc Renunciatio transfert onus in debitorem renunciantem,probãdi negatiuam, vt pactum aliquid operetur. Hoc vltimum commẽdat Salicet.in l.Cum fidem, C.de non num. pecun. Et ſentit hanc conſiderationem Petr. de Vnzol.in pract. Notariatus, in Rubr. huius exceptionis,nu. 15. Et Summa Orlandina.

4 Secunda principalis Concluſio eſt. Exceptio non numeratæ pecuniæ opponi poteſt infra biẽnium, ſi appoſita ſit in Inſtrumento iurato & Guarentigiato,quia Iuramentum nõ ** tollit quin poſſit opponi; & hęc eſt magis Communis opinio. Emanuel Coſta,ad l.ſi ex cautione, nu.9. C.de non numer.pecun. Suarez in ſuo Theſauro, litera E. num.176. Seraphin. de Iuram.Priuilegio 60.nu.3.Herculan. Quis teneatur probare negatiuam,num.28. Anchar.q.70. in fine, parte 1.pulchrè Oſaſch. Deciſ.Pedemont.134. Maſcard. concluſ. 361.num.24.

5 Limitatur notabiliter,niſi appoſitum ſit Iuramentũ,prædicta omnia non vera fuiſſe,& eſſe. Bald.in l.fina. in fine,C. de non num. pecun. Commendat Alexand. conſ.89. vol. 2. Iaſ.dicẽs ſingular.in l. patre furioſo,nu.17.ff.de his qui ſunt ſui vel alieni iur. monens,vt ſtante hoc Iuramento, non patiaris recipi iuramẽtum,quia factum releuaret.Bauer. de viribus Iuramenti,num.31.Socin.iun.conſ.50.in fin.lib.1. & * eſt Communis opinio, vt ſentit Eman. Coſta, ad d.l. ſi ex cautione, num.9. Suarez in ſuo Theſauro, litera C.nu.176. pulchrè Grammat. videndus Deciſ.45. Riminald. ad princ. de do-

de donat. num.483. Bellon. conſil.47. num.10.

6 Tertia principalis Concluſio ſit. Exceptioni non numeratæ pecuniæ in ſpecie renũcians, illam amplius opponere nõ poteſt, etiam infra biennium. Alexand. conſ.37. num.6. vol. 2. Bald. Nouell. de priuileg. Dot. parte 10. col.4. Iaſ. in §. fuerat, num.82. de action. & eſt Communis opinio. Corn. conſil.52. col.2. verſ. licet enim. conſ.248. col.2. vol.1. conſ.61. col.2. vol.3. conſil.193. col. penult. 243. col.3. vol.4. Anton. Gabriel. de iureiur. concluſ.3. num.24. Seraphin. de Iuram. priuileg.60. num.15.

7 Cautela tamen datur, vt petatur abſolutio à Iuramento, & poterit opponi. Ancharan. in allegata quæſt. in fine. Nec in hoc Iudices debent eſſe admodum duri, tanta eſt enim vt dictum eſt facilitas debitorum in perquirendo pecunias, vt omnia confiteantur, maximè pauperes, vel non admodum diuites, ruſtici, & multi artifices, & ex hoc deteguntur ſæpius Inſtrumenta ſimpliciter confeſſionata, nec ſine ſuſpicione ſimulationis & deceptionis, præſertim vno inconuenienti dato, multa ſequuntur: nam fiunt confeſſiones mutuati grani in certo tempore menſurandi, & in tempore non menſuratur, fit appretiatio quanti plurimi, in maximum præiudicium confitentium debitorum.

CASVS DECIMVSQVINTVS.

Materia Tituli. Si quis aliquem teſtari prohibuerit.

SVMMARIVM.

1 *Requiſita ad Titulum, Si quis aliquem teſtari prohibuerit, multa ſunt.*
2 *Requiſitum primum.*
3 *Declara.*
4 *Declara.*
5 *Secundum Requiſitum ad Titulum, Si quis aliquem teſta. prohibuer.*
6 *Iudicis inſtructio in hoc.*
7 *Indicia quæ ſint contra illum quem prohibuiſſe dicitur.*

8 *Vocans Notarium vel teſtes, an incidat in hunc Titulum.*
9 *Impediens introire Notarium vel Teſtes incidit in titul. Si quis aliquem teſt. prohibuer.*
10 *Ampliatur idem in filio.*
11 *Prohibens ex cauſa utili infirmo, non incidit in titulum.*
12 *Abſcondens cartam & calamarium, incidit in tit. ſi quis aliquem teſt. prohibuer.*
13 *Teſtator dicitur prohibitus teſtari ſi interrumpitur legi teſtamentum, ex ſententia Calcanei.*
14 *Teſtator dicitur prohibitus teſtari, ſi impediatur ingreſſus vnius teſtis tantum, ex ſententia Ancharani.*
15 *Altercatio coniunctorum ad inuicem ſe expellere volentium, non dicitur iuſta prohibitio nec impedimentum teſtandi, ex Pariſii ſententia.*
16 *Acclamatio & vociferatio per domum, non eſt legitimum impedimentum teſtandi ex Cornei ſententia.*
17 *Clamor quomodo & quando dicatur iuſtum impedimentum teſtandi.*
18 *Euchariſtiæ prohibitio dicitur legitimum impedimentum teſtandi.*
19 *Properatio Extremæ Vnctionis dicitur legitimum impedimentum teſtandi.*
20 *Blanditiæ, an, & quando ſint prohibitæ in titulo ſi quis aliquem teſtari prohibuer. Et quando permiſſæ, & quibus, num.* 32.
21 *Blanditiæ cum minis inteſtari volentem, prohibentur.*
22 *Blanditiæ minis exceſſiuæ ſunt ſuſpectæ.*
23 *Preces in quibus caſibus inducant iuſtum metum teſtari volenti.*
24 *Perſuaſiones mendaces inducunt iuſtum metum teſtari volenti. Declara vt num. ſeq. ibid.*
26 *Preces eorum quibus reuerentia debetur, inducere iuſtum metum poſſunt teſtare volenti.*
27 *Inſtituto in primo teſtamento competit Reuocatoria contra illum qui induxit ad reuocandum & ſe inſtituendum.*
28 *Probationes in materia Tituli Si quis aliquem teſtari prohibuer. debent eſſe & liquidæ, & claræ, & vide num.* 31.
29 *Metus qualis eſſe debeat in Titulo, Si quis aliquem teſtari prohibuer.*
30 *Dolus an requiratur in Titulo, Si quis aliquem teſtari prohibuerit.*

Quoti-

Digitized by Google

QVotidiana, vtilis, & practicabilis eſt materia Tituli ff. Si quis aliquem teſtari prohibuerit: ideo aliqua vtilia & ſcitu digna in practica ponere decreui in præſenti quæſtione.

1 Multa igitur Requiſita neceſſaria ſunt ut illius Tituli diſpoſitioni locus ſit.

2 Primum eſt, ut eo tempore prætenſæ prohibitionis teſtari uoluerit, probat text. in l. 1. ff. hoc tit. ibi, volente eo facere teſtamentum, vel mutare. l. eum qui, §. fina. ff. de his quibus vt indign. per quæ iura ita concludit Bart. in l. fina. num. 13. ff. eod. tit.

3 Nec ſufficit de antea uel poſtea, ſed de eo præciſo tempore quo impedimētum fuiſſe allegatur. Socin. conſ. 105. col. 2. uol. 3. Similiter Iaſ. conſ. 31. uol. 3. Pariſ. conſ. 67. num. 33. lib. 3. Socin. iun. conſ. 148. num. 13. & 40. lib. 2. tangit ſicco modo Iul. Clar. in §. falſum, verſic. prohibens.

4 Nec etiam hoc iñ practica ſufficit, ſed deduci debet quod teſtamentum fuiſſet validum & ſolenne, & perfectū. Corn. conſ. 209. num. 27. lib. 2. Commendat pro notabili Ancharan. quæſt. familiar. ulti. num. 18. parte 1.

Vnde deducendum eſt quod concurrebat numerus teſtium ſufficiens, & alia ſubſtantialia ad ſolenne teſtamentum faciendum.

5 Secundum principale Requiſitum eſt, Impedimentum, & hoc poteſt tripliciter conſiderari, primo, quæ præceſſerunt impedimentum, ſecundo, quæ contigerunt ipſi impedimento, tertio, quæ euenerunt poſt impedimentum.

6 Conſiderabit primo loco bonus Iudex, ſi erit aliqua cauſa uel occaſio per quā induci veriſimiliter potuiſſet ad impediendum teſtamenti factionem, puta, fideicommiſſum aliquod ſuorum antiquorum, vel aliquid ſimile, ut iuſtam dubitationem tribuat, vel ratione ipſiuſmet diffamati, uel patris, uel filij, vel vxoris, aut ſororum ipſius.

7 Indicium faciunt multa ex his ſimilia, ſi conſtaret per aliquos teſtes quod diffamatus conſuluerit aliquem procuratorem uel Aduocatū, ſi expediebat ſibi teſtamentū impediri, accedēdo enim ad peritum, ſuſpicionem nō leuē inducit.

Secundò ſi cōſtaret de aliquo colloquio inter diffamatos

de hac

de hac re, unde ſicut minæ de homicidio faciunt indicium homicidij ſecuto homicidio, Blanch. de indicijs, nu. 179. ita in Caſu iſto tractatus vel colloquium, arg. l. ſed & ſi amicis, ff. de adulter.

Tertiò facit publica iactantia vel Confeſſio per aliquot teſtes probata, de voluntate impediendi teſtamẽtum talis vel talis, & eius factionem, vt latè deducit D. Ioannes Paul. Lancellot. inter Conſil. diuerſor. vltimar. volunt. conſ. 47. num. 24. Tomo 2.

Circa ſecundum principale caput de tempore ipſius impedimenti, & primo circa Notarium, cõſiderandũ eſt quod
8 notarius & teſtes debent vocari de ore proprio, & propria commiſſione teſtatoris, ita ut ſi ſine mandato teſtari uolentis ab aliquo intereſſato ducantur, non eſt locus iſti titulo, ut colligit Corn. conſ. 84. lib. 4.

Pariter, ſi aderant teſtes non principaliter uocati ad condendum teſtamentum, ſed ad viſitandum infirmum, non dicitur præparatio ad teſtamentum, ut colligitur ex diſcurſu Pariſij conſ. 67. nu. 37. & 38. lib. 3.

9 Bene uerum eſt quod in impedicte notariũ rogatum uel teſtes introire, erit locus iſti titulo, l. 1. ff. ſi quis aliquem teſt. prohibuer. l. Marcellus §. fin. ad Trebell. Bart. in l. vlt. num. 13. ff. ſi quis aliquem teſt. prohib. Bald. in l. 1. nu. 14. & ibi Salicet. in fine, C. eod. tit. Maſcard. Concluſ. 1355. nu. 2.

10 Vnde pulchrè dicebat Odofred. in l. 2. C. eod. tit. quod filij qui dolo & fictionibus adhibitis deluſerunt patrem quo minus ad eum teſtari volentem accederet Notarius, dicũtur incidiſſe in titul. Si quis aliquem teſt. prohib. Commendat Socin. iun. conſ. 148. lib. 2.

11 Bene tamen excuſantur prohibẽtes, ſi aliquo tẽpore prohibeant ex iuſta & rationabili cauſa, puta, quando acceſſit Notarius, dabatur aliquod remedium neceſſarium infirmo, puta medicinę, phlebotomia, Criſterium, & ſimilia, ut conſiderat Pariſ. in d. conſ. nu. 37. non enim dicimur poſſe, quod commodè non poſſimus, l. Nepos Proculo, ff. de verbor. ſignificat.

12 Pariter verſatur impedimentum in abſcondendo cartã, & calamarium, tanquam inſtrumenta neceſſaria ad conficiẽdum te-

Digitized by Google

dum teſtamentum, ut latè deducit D. Ioan. Paul. in d. conſil. ſub nu. 28. Et notandum eſt, quod Doctores in hac materia diuerſimodè locuti ſunt.

13 Calcan. conſ. 90. ſub nu. 9. dixit teſtatorem prohibitum teſtari, ſi dum ſcriptum legitur, interrumpitur in medio curſu lecturæ, & inſtatur iterum legi concurrente clamore, quia talis interruptio arguit dolum.

14 Ancharan. conſ. 337. conſuluit in materia loci pij inſtituti, vbi teſtator iuſſerat vocari Notarium, aderant teſtes numero ſufficientes, & nihil deficiebat, & in facto fuit uocatus ab extra vnus teſtis, & clauſa ianua prohibitus ingredi, ſubintrat clamor, & ſucceſſit mutatio voluntatis.

15 Pariſ. conſ. 67. num. 38. vol. 3. dixit, quod dum ſcriptura legebatur, & orta fuerit cõtentio inter cõiunctos, quia alij volebant expellere alios, non eſſe legitimum impedimentum.

16 Corn. conſ. 56. & 84. vol. 3. dixit acclamationem & vociferationem per domum, non eſſe legitimum impedimentum, quē ſequi videtur Boſſius in tit. ſi quis aliq. teſt. prohib.

17 Verùm Menoch. de arbitr. iudic. lib. 2. Centur. 4. Caſu 395. ſub nu. 38. declarando bene materiam clamoris, dicit, quòd in hoc bonus iudex debet eſſe cautus & circũſpectus, poteſt enim tantus eſſe clamor, tantaque vociferatio, vt teſtator alioquin in extremis laborans indignatus teſtari omittat, & paulo poſt moriatur. Poteſt etiam contingere quod leuis ſit clamor, & quod teſtator ſi uoluiſſet teſtari, pôtuiſſet, ita quod impeditus iudicari non poſſit, & maximè quando illa ſubſecuta dilatio ob malam ualetudinem facta eſſet qua tempore clamoris detinebatur, vt per Pariſ. d. conſil. 67. nume. 55.

18 Iaſ. conſ. 31. ſub num. 5. volum. 1. prohibitionem & impedimentum validum dicit, ſi prohibeatur Sacramentum Euchariſtiæ. D. Ioan. Paul. Lancellot. inter conſil. vlt. volunt. Tom. 2. conſ. 47. nu. 36. dicit validum eſſe argumentum, &

19 vt vulgo dicitur nimiũ ſolicitare vt exhibeatur Extrema Vnctio, nam licèt ſit actus pius in ſe, iſta feſtinatio eſt doloſa, & arguit malum, vnde non attenditur factum, ſed damnatur modus in ſe.

20 Socin. iunior conſ. 148. nume. 15. lib. 2. loquitur quando blanditijs

blanditijs quis inducitur ad teſtādum, vel non mutandum, iuxta l. fin. ff. ſi quis aliq. teſt. prohibuer.

In quo articulo conſiderandum eſt, quod licitū eſt blandis verbis inducere aliquem ad teſtandum, d. l. fin. qui text. loquitur in viro, tamen procedit in quocunque alio. Iaſon in l. 1. ſub nu. 5. C. ſi quis aliquem. Corne. conſil. 209. nu. 26. 27. vol. 2. Socin. iun. conſ. 248. nu. 15. lib. 2. Bello. conſ. 73. nu. 7. Caualcan. de tutor. nu. 280. Peregri. de Iur. fiſci lib. 2. tit. 6. nume. 11.

21 Limitatur primo ille textus & eius diſpoſitio, vt procedat quando ſolæ blanditiæ interueniunt; ſecus, ſi miſceantur minæ vel verbera, vt declarat Bart. in d. l. fin. ſi enim prius maritus vxori metū intulerit, deinde verò blandiendo ad legandū ei, vel ad eum inſtituendum induxerit, non libero animo, nec puris blanditijs, ſed metus cauſa reliquiſſe præſumitur, nam metus ſemel incuſſus perpetuus cenſetur, & inter coniuges tamdiu permanere, quamdiu matrimonium durat. Bart. in l. penult. circa finem, ff. de condict. ob turpē cauſ. Angel. in l. ad inuidiam, C. quod met. cauſa. latè Alex. conſ. 1. lib. 3. conſ. 47. lib. 4. in l. ſi cum dotem, §. eo autem tempore, ff. ſol. matr. Iaſ. in §. quadrupli, nu. 66. Inſtit. de action. Doctor. ad l. 1. §. quæ onerandæ, ff. quarum rerum actio non detur, in l. interpoſitas, C. de tranſact. in c. accedens, de Conuer. coniugat. plenius in c. veniens, de offic. delegati. Marſil. ſingul. 325. Dixi tibi aliàs. Aretin. conſ. 24. nu. 7. Dec. in l. in omnibus cauſis pro facto, nu. 2. ff. de reg. iur. in l. pacta nouiſſima, nu. 10. C. de pact. in c. vlt. de appellat. Alciat. in c. cum contingat, nu. 1. uerſ. ſecundo amplia, de iureiurādo. Gram. Deciſ. 103. num. 65. Didac. in Epito. de ſponſal. parte 2. §. 3. nu. 4. Menoch. de præſumpt. lib. 3. præſumpt. 127. nu. 11.

Nec requiritur probatio in metu reuerentiali quod minans ſit ſolitus exequi minas. Bald. in c. 1. §. item Sacramenta, col. 4. quæſt. 4. de pace iuram. firm. Imola in cap. cauſam matrimonij, de offic. delegati. Præpoſ. in cap. cum locum, de ſponſal. Alex. in l. ſi cum dotem, §. eo autem tempore, num. 11. ff. ſoluto matr. Crauetta conſil. 49. nu. 2. Iaſ. conſil. 3. col. penult. vol. 1. Socin. iun. conſ. 77. nu. 154. lib. 1. conſ. 67. nu. 39. lib. 3. Natta ad cap. Quamuis, col. 2. uerſ. tertio fallit, de pact.

pact.lib 6. Ruin.conſ.121.nu.6. Guilielm. Mainer. in l.nihil conſenſui, col.penult.de regul.iur.Boer. Deciſ. 100.col.3. Rimináld.conſ.39. nu.2. & ad §.1. Inſtit. quibus alien. licet vel non, num.307. Imò ſolum præſentia iſtius cui reuerentia debetur inducere poteſt iuſtum metum, vt tenuit Crauet. conſ. 49.nu.2. Menoch.de arbitrar. Caſu 136. nu.8. à fortiori concurrentibus inſuper blanditijs, iuxta tamen qualitatem patris, vel alterius cui reuerentia debetur. Suarez dicẽs pluries in facto obtinuiſſe, Allegat.24. prope finem, dando modum articulandi. Et talis vltima uoluntas ſic reuerentialis, & per blanditias facta, Iudicis officio ſolo venit reuocanda, non actione, quod metus cauſa, quæ requirit uel metum mortis, uel corporis cruciatum. Suarez allegat. 1.nu.33.

22 Limitatur ſecundo, niſi perſuaſiones & blanditiæ eſſent nimiũ exceſſiuæ vel immodicæ, quæ ſunt loco violentæ coactionis & minarum, Felin.ad cap.1.circa initium, de offic.de legati, iuxta cap.cum inter, de elect.l.1.vbi gloſ. C. ſi rector prouinc.l.1.C.de petit.bonor.ſublata, lib.10. cap.ult. de reſcript. Afflict. Deciſ.69.num.8. Crauetta conſ.192.num.12. Menoch. de arbitr. Iudic. Caſu 395. ſub num. 41. & de præſumpt.lib.4. præſumpt.12.in fine, & Præſumpt.12.nu.8. Tiber. Decian.conſ.65.num.2. lib.2. Diaz Regula 688. Vxori, Limitat.3. Segur.ad l.1.§.ſi vir, ff. de acquir. poſſeſ. Rebuff. ad Ordinat.Regias, Tomo 2. Rubr.de reſcript. art.2. gloſ.3. Petri Pecch.de Contract. Coniugatorum, lib.1.c.9.nu.9.

23 Et in multis caſibus blanditiæ & preces arguunt dolum vel iuſtum metum.

Primo ſi fuerint immodicę, exceſſiuæ, & importunæ, l.eũ qui, C.de Apoſt.l.1.ante finem, C. de rapt. virgin. quæ iura ad hoc propoſitum allegat Paul.Caſtrenſ.cõſ.174.col.1.lib. 1. Socin.conſ.263.col.2.lib.2. quem refert & ſequitur Curt. iun.conſ.141.col.penult.Calcan.conſil.25.col.3. in princip. conſ.120.col.6.

Fortius ſcripſit Oldrad.col.3.in princip.in conſ.36. quod ſuaſio ad malũ plus eſt quã cõpulſio l.1.§. perſuadere, ff.de ſeruo corrup. Maſcard.de probat. cõcl.531. limit.10. nu.39.

24 Secundò perſuaſiones & blanditiæ arguunt dolum ſi contineant mendaciũ vel falſas cauſas, ut innuere uidetur text.

in l. ſi quis

in l.ſi quis affirmauerit,§.1.in l.quòd venditor, in l.elegãter §.idem Pomponius, ff.de dolo. Luc.de Penna, in l. quoties num.7.C.de dignitat. lib.12. Barbac. conſil.43. col.4. lib.1. Socin.ſen. conſil. 54. colum.3. num.13. lib.2. Felin. cap.litteras,ante num.2.de præſumpt.Gigas conſ.40.num.5. Crauet.de antiquit.temporum,in prima parte,ver.uidimus, nu. 16.& 18.conſil.2.nu.13.conſ.282.nu.8. & 192.nu. 13.ſentit uno uerbo Dec.conſ.489.ſub num.6. Rodericus Suarez Alleg.20.nu.30.Borgn.de Tutor.nu.280.

25 Declaratur niſi talis mendax ex tali mendacio nullum commodum reportaſſet,nam tūc ceſſante commodo, ceſſat dolus, Pariſ.conſ.8.nu.5.vol.4.Crauet. conſ.18. nu.22. poſt Bald.conſ.250.& 382. uol.5.

26 Tertio preces illorum quibus reuerentia debetur inducūt iuſtum metum. Innoc.in cap.petitio.de iureiur. Barbac.conſil.49.nu.9.lib.4.arg.not. in l.1. C.ſi rect. prouinc. in verbo, pignora,Manuel.conſ.77.nu.10.Eruditiſſimus Sfort. de reſtitut.in integ.quæſt.7.nu.89.Addo bene loquentem Deciſ. Pedem.172.nu.3. vbi bene loquitur.

27 Id autem quod de blanditijs: & perſuaſionibus dictum eſt,limitatur vt non procedit quando in primo Teſtamento ſit aliquis hæres inſtitutus & ad commodum blandientis reuocatur, nam inſtituto in primo teſtamēto competit reuocatoria aduerſus ſecundo loco inſtitutum. Angelus in d.l.fina. ubi Iaſ. dicit eſſe caſum valde notabilem & ſingularem, & dicit ibi Angelus, quòd ita fuit iudicatum Peruſij dum eſſet Vicarius Epiſcopi Veronenſis, hoc admodum commēdans Cautela 36.Marſil.Singulari 536. Licitum eſt, dicens bis in facto ſe habuiſſe,& obtinuiſſe.Ruin.conſ.2.nu.10.conſ.73. nu.5.lib.2.Pariſ.d.conſ.67.num.36. & 56. Socin.iun. d.conſil.48.nu.15.Menoch.in allegato Caſu in fine.

Cui addo bene loquentes & pariter valde commendantes Ioan. Lup. in Rubr. de donat. inter virum & uxor. §.81. ſub nu.11.in fine columnæ. Neuiz.cōſ.63. nu.24. Io. Dilect. de arte teſt.tit. de acquir.hęredit.Cautel.4.Petr.Pecch.de cōtract.coniugat. lib.1.c.9.in fine. Diaz Regul.798. limit.2.

Quamuis reuera Dec.conſ.489.num.6. contrariū ex diametro ſentire videatur limitando doctrinam Angeli, vt procedat,

cedat, quando blanditiæ haberent admixtas falſas cauſas. Præterea, poteſt quis procurare utilitatē propriam, etiamſi per indirectum, & veluti per conſequentiam alteri noceat: nec præſumitur animo nocendi, gloſ. fin. in Cano. ſi quis 11. q. 3. not. in l. fluminum, §. fin. ff. de dam. infec. Ang. in l. pupillus, in fine, in l. qui autem, §. ſciēdum, ff. quæ in fraud. credit.

Et nullus videtur dolo facere qui ſuo iure utitur l. nullus
28 videtur ff. de regul. iur. Notandum eſt etiam vlterius, quod prohibitio, coactio, vel aliud impedimentum probari debeat apertiſſimis probationibus, fecùs ſi ſubobſcuris vel dubijs, quæ non proſunt nec fidem faciunt, Corn. conſ. 56. col. 2. lib. 1. Pariſ. conſ. 67. num. 67. lib. 3. Socin. iun. conſil. 148. nu. 11. lib. 2. ubi num. 36. præſumptiones his caſibus non ſufficere ait.

29 Vlterius, requiritur quod ſit metus qui caderet in conſtātem virum, aliàs leuis metus non ſufficeret. Bart. in l. virum, num. 4. ff. Si quis aliq. teſt. prohib. ibi, uel alius metus qui induceret reſtitutionem, latè Pariſ. dicto conſ. 67. nu. 43. lib. 3. ubi etiam Pariſ. diſcurrit, an ſit ſolitus minas executioni demandare, ſi ſoleat vindicare verba iniurioſa contra eum prolata, vbi etiam Pariſ. conſiderat caſum perturbationis, nam in camera teſtatoris venerunt ad verba altercatoria ſorores teſtari volentis cum nonnullis coniunctis ibidem exiſtentibus, audiente & intelligente illo qui teſtari volebat, qui de facili ex illo ſtrepitu perturbari poterat, & tamen apud Pariſ. hoc non eſt in conſideratione. tangit Menoch. de præſumpt. lib. 4. præſumpt. 11. nu. 9.

30 Requiritur etiam dolus in tali impedimento vel prohibitione, aliàs non eſt locus Titulo, ſi quis aliquem teſt. prohib. Socin. iun. cōſ. 148. nu. 34. & 49. verſ. nec huic concluſ. lib. 2. Clarius hoc firmat Pariſ. conſil. 67. num. 31. & 70. ſuperius allegato, qui ita declarat. Odofr. Bal. Calcan. & Afflicti doctrinas, vbi etiam dicit dolum præſumi, ſi fiat vel dicatur aliquid quod ſit de genere prohibitorum, vel dicatur ipſimēt teſtatori, non alijs. Pariter ſi non inſtituatur de iure inſtituendus puta filius, prælato extraneo, ut rectè perpēdit Hieron. Gabr. conſ. 16. nu. 43. lib. 1. Eſt non leuis altercatio inter Doctores quando dolo, non illecebris dicatur quis circumuentus ad

tus ad

tus ad ſibi teſtandum. Et Ruin.conſ.2.num.10.11.uol.2. Intellexi dolum interueniſſe, quando duo concurrerent. Primum, falſa ſuggeſtio, & ſic mendacium, in quo ſemper dolus pręſumitur, ſecundum, præiudicium alterius.ſ. excludendo venientes ab inteſtato, vel inſtitutos in priori teſtamento ſecus. Si concurrat ſecundum requiſitum ſine primo, ſed interuenerint blanditiæ ſine dolo.

Contrarium tenet Caſtrenſ. conſ.231. col.ultim.lib.2.dicens ſufficere commodum perſuaſoris, licet falſæ ſuggeſtionis non concurrerint. Inferendo ex hoc ad tutorem procurantem. Sibi fieri donationem a pupillo, vt non valeat ad excluſionem propriæ ſororis. Duenn.Regul.31.nu.6.uerſic. Secunda concluſio. Et ibi Caſtrenſ. ampliat ad pupillum etiam egreſſum de tutela, ſed modico tempore. Quæ concluſio ampliatur vltra Duenn. ut non poſſe tutor procurare ad ſibi relinquendum quod pupillo teſtator debebat, ita Borgnin.de tutor.nu.280. licet pedem figere non videatur.

Eamdem opinionem Pauli Caſtrenſ. tenet. Veronenſ. cautel.36.Iaſ.conſ.141.lib.1. qui loquitur in donatione, procurati. Pariſ.conſil.67.ſub nu.56.lib.3. Socin. conſ.148.lib.2.unde in hoc, multum verſabitur arbitrium Iudicis, qui ex circumſtātijs facti dijudicabit, an interuenerit dolus, uel nō, Peregri.de iur.fiſci lib.2.titul.6. nu.12. reiecta opinione Socini aliter diſtinguentis.

Pariter ſi impediatur aliquod neceſſarium à ſtatuto requiſitum; Salicet.in l.1.C.ſi quis aliq. teſt. prohib. nec diſſentit Boſſius, in d.tit.nu.5. puta, poſſe interuenire proximiores in teſtamento mulieris, vel quid ſimile. Maſcard.Concl.1365. nume.2.

31 Notandum eſt inſuper, quod etiam ſuperius tetigi, quod non omnes probationes admittantur, vnde apud Pariſ. in allegato conſ. reijcitur dictū confeſſoris, qui licet ſit ſacerdos, tamen quia poterat ſperare commodum ſi teſtamentum factum fuiſſet, ei non creditur, per id quod in facti contingentia dixi; quod ſi notarius fuit rogatus ad rogādum de aliquo teſtamento, & acceſſit, non autem confecit, ex aliquo impedimento nato in loco, quod eius depoſitio non videtur releuans, quia ſi hoc habuiſſet effectum, multum lucratus fuiſſet, ſed

ſet,ſed hoc diſplicuit,merito dicitur intereſſatus.

Reijcitur dictum Ancillæ teſtis ſingularis, conſanguinei quærelantis,vel qui deponat per ſuum Credere, vel Videri; nec coniunguntur teſtes ſingulares, vt latè apud Pariſ.videri poteſt per diſcurſum ſub nu. 79. cum ſeqq.

32 Pariter tutor poteſt inducere teſtatorem blādis verbis ad ſibi relinquendum illud quod volebat vel debebat pupillo relinquere.gloſ.in l.pupillorum, C.de adminiſtr. tutor. Addit. ad Mattheſil.44.nu.14.dūmodo ſine dolo, & dummodo tutelam acceptet,Bald.in l.ſi frater.C.qui teſt.face.poſſ.Suarez alleg.20.nu.30.Borgn.de Tutor. nu.280. Et debet actor vltra prędicta. de quibus in principio, deducere ſuum intereſſe & quod erat teſtator ſibi relicturus, alias non auditur. Socin. & Pariſ. in conſilijs ſuperius allegatis. Et cogitur reus edere actoris cedulam diſpoſitionis præparatæ in odiū prohibentis. Socin.in l.vltim.C.de edend. Grat.reſponſ.21. Peregrin.de iur.fiſci lib.2.titul.6.nu.32. Et teſtis debent eſſe ſaltem duo, & non ſingularis, ſed conteſtes,ut per Socin. & Pariſ.in allegatis conſilijs.

Quid ſi teſtator ſuperuiuat an dicatur purgatus metus, Peregrin. in citato iam loco tenuit & ſimplici taciturnitate non eſſe purgatum metum. nu.35. quam opinionem credo veram niſi ſimul concurrat aliquis actus poſitiuus. Et his quæ latè congerit Menoch.lib.3.præſumpt.4. in diſcurſu illius præſumptionis, putarem tamen conſiderandum quantitatem temporis lapſi, nec minus eſt veriſimile quod non dederit aliquod ſignum.

Sed,an debentur legata ex tali teſtamenti. Vbique ſic,exceptis duobus Caſibus,primus eſt in legatis factis prohibenti,vel eius filio. Secundus eſt Caſus, ſi conſtabat teſtatorem voluiſſe mutari totum teſtamentum, ſi prohibitus non fuiſſet. Bart.in l.virum. ff. Si quis aliquem teſtari prohibuerit.

Et in hac materia practica eſt Criminalis, & Ciuilis, Criminalis eſt duplex, ex officio, iuxta qualitatem violentiæ,publicæ vel priuatæ, ſi autem motus tantum interuenerit, extra ordinem punitur. Alex. in l. 1. C. hoc titul. Boſſi. in hoc titul.col.1. & ad querelam intereſſati & priuati aliquo utili, Corne.in d.l.1. Boſſi.in citato iam loco. Hieron. Gabr.conſ.

F 99.nu.27.

99.nu.24.in fine,& ſententia condemnatoria eſt confiſcatio nis bonorum vt competat fiſco petitio hęreditatis contra prohibentem.Bart.in d.l.virum.col.1.& 2. item agere poterit contra eum,qui impulit ad ſic teſtandum, & requiritur citatio quando proceditur ad querelam intereſſati. Salicet.in l.1. C. eod.

Agit etiam Ciuiliter fiſcus contra criminoſum omiſſa accuſatione Criminali. Creme.in Rub.ff.eod.Alex.conſ.172. vol. 5. vbi datur actio Ciuilis fiſco, etiam ſi præſcriptum ſit Criminali,quod ſequitur Boſſi.in hoc titul.nu.3.

Agitur etiam per fiſcum contra hęredem prohibentis vel criminoſi delinquente conuicto & condẽnato criminaliter. Corn.conſ.209.nu.29.vol.2.& contra tertium poſſeſſorem non delinquentẽ ad ablationem hęreditatis Gabr. conſ.99. num.15.

Et quando interuenit dolus, agitur contra doloſum, per fiſcum ad pœnam extraordinariam deinde Ciuili indicio ad bonorum aduocationem,& dolo excluſi, poſſunt agere actione de dolo, pro eorum intereſſe contra doloſum vel hęredem eius. Bart.in l. Lucius. §. Semproniæ.ff. de legat.2. Angel.in l.non enim ff.de inoffic.teſtam.in l.final.C.hoc titul.dicens ita Peruſij indicatum.Veron.conſil.36. Ripa in l. 1.§.fuit quæſitum num.32.ff.ad Trebellian. & ſi doloſus reperiatur non ſoluendo reflectitur actio contra fiſcum confiſcatorem.Iaſ.conſ.141.nu.7.vol.4.

Et dato ſimplici dolo, non datur actio ad quadruplum. Sed data violentia ſic.Hieron.Gabr.conſ.99.nu.13.14.

Et ſic pœna quadrupli eſt ſublata contra furem. Iul. Clar. §. furtum. verſicul. pœna autem ſecus. Contra violentum quia durat.

Et hęres per vim & metum inſtitutus licet indignus poteſt adire hęreditatem, quia interim eſt hęres. Bald.& alij in l.1. C.eod. per l.ex facto.§. Iulius Longinum.ff. ad Trebell. Corne.conſ.290.nu.15.lib.2.conſ.105.lib.4.

CASVS

CASVS DECIMVSSEXTVS.

De Dote in Teſtamento taxata, an augeri potuerit vel debuerit.

SVMMARIVM.

1 *Dotes taxatæ augeri poſſunt, etiam ſi dotium augmenta facienda eſſent ex bonis fideicommiſſo ſuppoſitis, vide infra num.8.*

2 *Diſpoſitio teſtatoris regulatur a veriſimili.*

3 *Teſtatoris voluntas licèt ſeruanda ſit, ex cauſa tamen rationabili ab ea recedi poteſt, & quomodo id intelligi debeat vide infra num.9.*

4 *Diſpoſitio qualibet intelligitur rebus ſic ſtantibus.*

5 *Frater tenetur dotare ſororem inopem ex vtroque latere coniunctam, & ad quæ præterea teneatur augmenti nomine temporum habita ratione, vide infra num.14. & 15.*

6 *Filia non dicitur nupta, ſi ex dote aſſignata congrue nubere non poteſt.*

7 *Teſtator præſumitur voluiſſe id quod veriſimiliter interrogatus reſpondiſſet.*

10 *Leges in ſuo teſtamento vt locum non habeat, nemo facere poteſt.*

11 *Patri dotanti de dotis incompetentia quidpiam opponi nequit. Sed quando id non procedat. Limita & declara numeris ſequentibus vſque ad finem.*

1 PRimo videbatur quod non poſſint dotes augeri ſtante diſpoſitione teſtatoris. Porro inter omnes conſtat teſtatoris voluntatem eſſe ſeruandam, ea enim tanquam Regina primum locum tenet, & in omnibus dominatur, l. in conditionibus primum locum, in princip. ff. de condit. & demõſtrat. l. cum quæſtio, in fine, C. de legat. Et tanquam lex omnibus modis ſeruanda eſt, §. diſponat, Authent. de nupt. Federic. de Senis conſil. 250. Nam & voluntas defuncti totum facit, l. ex facto. §. rerum autem Italicarum, ff. de hæred. inſtit. Et facit vt in teſtamento ſcriptum valeat, l. ſi mihi & tibi, §. in legatis, ff. de legat. 1.

Vnde etiam Lex non verbis, ſed voluntatibus fauet defunctorum, §. noſtra inſtitutio, de legat. l. 2. C. Communia de legat. Latè Iul. Clar. in §. Teſtamentum. quæſt. 61. Alfan. Report. 51. Illuſtriſſimus Mantica de coniect. vltim. volunt. lib. 3. Menoch. de præſumpt. lib. 4. præſumpt. 198. num. 1.

Secundo facit, quia patri filiam dotanti non poteſt opponi de incompetentia, dictum eſt Singulare Pauli Caſtr. conſil. 278. Super primo quæſito, in 7. dubio, volum. 1. quod valde ſingulare dixit Dec. conſil. 27. colum. 13. conſil. 80. finali columna.

2 Contrarium credo verius, & hoc primo authoritate Crauet. conſ. 291. num. 4. verſic. quinto, vbi in ſubſtantia concludit, quod teſtator mandans dotari neptes incerta quantitate, ſi dotes ex mutatione temporum excreuerunt, ex veriſimili quoque mente teſtatoris dotes augeri debent. Et ſic videtur Craueta caſum in terminis decidere.

3 Et ſic licèt teſtatoris voluntas vt dictum eſt ſeruanda ſit, poteſt tamen veriſimiliter ab ea recedi ex cauſa, quæ poſt eius mortem euenerit. Ioan. Crot. ad l. filiusfamil. §. diui, numero 172. ff. de legat. 1. inferens ex hac ad vnum quod in facti contingentia euenit Bononiæ, & ſe ſubſcripſit. Si pater filios hæredes inſtituit, & prohibuit alienari bona ſua, quia volebat ad deſcendentes tranſire, ſi mortuo patre filius exhæredauerit filium ſuum, quia ab eo percuſſus fuerit, & alterum hæredem ſcripſerit, filius exhæredatus non debet ad fideicommiſſum admitti in bonis auitis quę fuerunt prohibita alienari, per l. vtilitatem, & l. in confirmando, ff. de confirmando tutore.

Præterea etiam ex his quæ ex poſt facto contigerunt declaramus quid retro ſenſerit teſtator. Alciat. in l. Gallus. §. quidam rectè, num. 11. ff. de liber. & poſthum. ex l. vltim. ff. de inſtitut. & ſubſtit. Idem Alciat. conſil. 15. numero 7. & 8. lib. 8.

4 Secundo, pro hac parte facere videtur, quod diſpoſitio quælibet intelligitur rebus ſic ſtātibus, l. fina. ff. qui ſatiſdare cogant. in diſpoſit. teſtatoris. Bartol. in l. quoties, §. ſi duo, numero 5. ff. de hæred. inſtit. Alexander in l. quod Seruius, numero 5. ff. de condict. ob cauſ. l. Paulo Callimacho. §. 1. ff.

de legat.3.l.Mæuia,§.ultim.ff.de ann.legat.Dixi in tract.de Iuramen. litis Deciſor.quęſt.5.nonæ quæſt.principal.num. 40.cum ſeq.

Hinc filia renuncians cum iuramento patri viuentibus fratribus,iuxta cap.quamuis,de pact.lib.6.fratribus deinde mortuis ſuccedit non obſtante iuramento, quòd intelligitur rebus ſic ſtantibus. Bald. in l.pactum,quæſtione 14.C.de Collat. vbi Roman. colum. 2. Paul. Caſtr. colum. 2.verſic. item quæritur.Salicet. in l.pactum,colum.3. C. de pact. vbi Dec.colum.4. Limitat.5.Corn.colum.2.in 7.limitat. Geminian.ad cap.quamuis,de pact.lib.6. colum.final. Crot. ad l. Stipulatio hoc modo cõcepta,in 7.limitat.ff.de verbo.obligat. Socin. Regula 150. Fallent.2. Alexand. conſil. 39.co-
* lum.3. volum.3. & hæc eſt vera & Communis opinio, Bertrand.conſil. 60.volum.1. Anton.Gabriel.de iure dot. Concluſ.1.num.35.limitat.9.& de Regul.iur.Concluſ.4.num.8. Socin.Regula 194.limit.16. Oſaſch. Pedemont.Deciſ.112. num.19. Borgnin.Deciſ.36.num.24. parte 1.latè Didac.ad capit.quamuis,in 3.parte Relectionum,§.3.num.4.Marant. Diſputat.10.num.16.& 28.Manno.ad Roman.148. Afflict. & ibi Vrſil.Deciſ.179. Mich.Craſſ.§.Hæreditas, quæſtione ſecunda,nu.3.& §.ſucceſſio,quæſt.10. in fine, qui omnes de
** magis Communi atteſtantur.

5 Tertio frater tenetur dotare ſororem inopem ex vtroque latere coniunctam, Gloſ.Bald.Salicet. & alij, in l.non omni, C.de adminiſtrat. tutor. Guido Papæ Deciſ.439.numero ſeptimo, Natta conſil.401. numero quarto, Abb.conſil.12.volum.1. Campeg.de dot. parte 1. quæſtione 23. vbi ex duplici capite,quia hęres patris,prout in caſu eſto, et quia
* frater. Ioan. Lupus dicens hanc eſſe Communem opinionem, ad cap. per veſtras, §.24. numero ſecundo, de donat. inter virum & vxorem. fol. 162. Iaſ.in lege prima, numero 29. vbi Ripa, numero 83. atteſtatur ita ab omnibus indifferenter teneri, & quod eſt ipſamet veritas, Guid. Pap. quæſtione 97.in fine,verſiculo ſexto etiam, Singul.479. Afflict. Deciſ.37.numero tertio,pulchrè Boerius Deciſ.129. numero ſeptimo, Guilielm. de Benedict. in capit. Raynutius, in verbo,dotem,numero 71.Iacob.a S.Georg.in l.profectitia,

§.ſi filius, de iure dot. Nouell. de dote, parte ſexta, priuilegio 16. numero quinto, Rodericus Suarez ad l.quoniam in prioribus, Limitatione ſecunda, Anton.Gomeſ. ad l.4. Tauri, numero 75. Afflict. libro tertio, Conſtit.Rubr. 14.in fine. Tiraquel. de iure primigen. quæſtione 67. numero tertio, Arius Pinel. de bonis maternis, l. 1. parte 3.num.101. dicens caſum in ſe eſſe valde quotidianum: ſed hanc eſſe commu-
* nem opinionem. Communem quoque atteſtatur Suarez in eius Theſauro, litera F.num.339.

Et hæc Concluſio vera eſt, & procedit etiam ſi ſoror haberet aliqua bona, ſed non ad ſufficientiam, quia frater ſupplere tenetur, Theſaur.Pedemont. Deciſio.192. numero ſeptimo, prope finem, ex conſil. Abbat.12. colum.2. in ſepti-
6 mo dubio. Et ibidem numero 8. in fine dicit, quod filia non dicitur poſſe nubere ex dote aſſignata, ſi congruè & ex digni tate non nubit, ex l. Nepos Proculo, ff. de verbor. ſignific. & tradit Luc.de Penna, in l.fina.colum.4. in fine, C. de exact. tribut.

7 Quarto arguitur ex veriſimili mente teſtatoris qui ſi de hoc interrogatus fuiſſet veriſimiliter ſic reſpõdiſſet, ex gloſſa in l tale pactum, §. finali, ff.de pact. quæ in vltim.voluntatibus interpretandis procedit, l.cum res, ff. de legat.1. l.Titius, §.Lucius, vbi Iaſ. in primo notab. ff. de lib. & poſthum. l.fin. C.de poſth. hæred. inſtit. Angel. in l.Gallus, §. & quid ſi tantum, columna tertia, verſiculo fallit etiam, ff.de liber. & poſthum. Anchar.conſilio 339. in fine, verſiculo pro hoc optimè conſilio 336. verſiculo facit. Alexand.conſil.66.columna 17.verſiculo, Si ergo iſto caſu, columna ſecunda, Iaſ. conſilio 103. columna ſecunda, volum. 2. Claud. in l. mulier, in fine, ff. ad Trebellian. Marſil.ad l. Sed ſciendum, columna ſecunda, ff. ad l.Pompeian. de parricid.in l.ſi quis viduam, columna tertia, verſiculo iſtud non ſolum, ff. de quæſtion. Bertrand.conſilio 134.columna prima, volumine primo, Curt.iun.conſil.83.columna quarta, Socin.iun.conſil. 168. columna 13. verſiculo demum ex omnibus, volumine primo, Capic.Deciſ.69.numero 20. Anton.Gabr.de regul. iur. concluſ. 10. numero 6. Peregrin.de fideicom. artic.11. numero 46.

Et hanc

Digitized by Google

Et hanc opinionem in terminis firmat Alciat. Reg. 1. præſumpt. 2. in fine, in dote in teſtamento aſſignata, prout in caſu iſto, & conſil. 234. num. 4. verſic. imo debuerunt, quia dotes creuerunt.

8 Etiam ſi augmentum faciendum veniret de bonis fideicommiſſo ſuppoſitis, iuxta Authent. Res quæ, C. Communia de legat. vt per Crauett. in allegato conſ. 192. Æmilian. conſ. 98. num. 6. verſic. & quamuis ipſe viuens. Portius conſ. 92. nu. 102. verſic. nono quæritur, Marzar. de fideicommiſſ. parte 2. queſt. 48. verſic. an verò, dicens hanc quæſtionem eſſe pulchram & valde quotidianam, et pluries deciſam in Rota Florentina, diſpoſitionem Authent. Res quæ, habere locum etiam in augmento dotium, Petra de fideicom. quæſt. 8. num. 456. Menoch. conſ. 33. num. 21.

Dos igitur a patre vel Auo & ſimilibus in teſtamento aſſignata, temporum data mutatione augeri poteſt & debet, maximè per fratrem, etiam in bonis fideicommiſſo ſuppoſitis, ex deductis.

Et hunc articulum tangit Peregrinus de fideicom. artic. 42. nu. 84. ſed non ad ſaturitatem ni fallor, vt videri poteſt, & ob id caſum valde quotidianum tetigi.

9 Non igitur obſtat, quòd voluntas teſtatoris ſeruanda eſt, vt dictum eſt in primo argumento, ex §. diſponat, Authent. de nupt. quia hoc verum eſt ſi ſit legitima, nec legibus contraria, vt ibi apparet in verbo dignum eſt, & l. cum quæſtio, in fine, C. de Legibus.

10 Nemo enim facere poteſt quòd leges in ſuo teſtamento locum non habeant, l. nemo poteſt, vbi Iaſ. in 1. lectura, nume. 2. in 2. lectura, num. 12. ff. de legat. 1. Guid. Papæ quæſt. ✲ 515. Iul. Clar. de Communi, in §. teſtamentum, quæſt. 61. Alfara. Report. 51. Socin. iun. conſ. 115. num. 19. lib. 1. Illuſtriſſ. Mantica de coniectur. vltim. volunt. lib. 3. tit. 3. ſub nume. 16. Limit. 6. Peregr. de Fideicommiſſ. artic. 11. num. 79. loquens in materia dotium, & latius, artic. 42. num. 6. cum ſequent.

11 Non obſtat quòd patri dotanti non poteſt opponi de incompetentia, quia vltra alios hoc dictum declaratur tribus notabilibus modis in Practica.

12 Primò non procedit data enormi læſione, nam tunc reclamare poteſt & petere ſupplementum, Dec. conſil. 180. colum. 3.

13 Secundò declaratur niſi agatur de excluſione filiæ ſtante ſtatuto in loco excluſiuo fœminarum, nam tunc in compenſationem debet pinguius dotari, Dec. conſ. 276. propè finē.

14 Et hoc adeo verum eſt, etiam ſi filia iuſtè eſſet à patre exhæredata, ita vt nō poſſit aliquid petere, & habere ex bonis patris, tamen frater dotare tenetur, Bal. nouel. de dote, parte 6. priuileg. 16. col. 5. verſ. imo ſi pater, per text. in l. cū plures, §. cum tutor, ff. de adminiſtr. tutor. qui indiſtinctè loquitur.

15 Et nedum frater tenetur ad augmentum dotis vltra relicta pro dote in teſtamento & mutatione temporum, ſed ad veſtes, iocalia, & ſimilia ſponſis tradi ſolita, Theſaur. Pedem. 192. num. 9.

16 Declaratur tertio, vt procedat in dote tradita, ſecùs in teſtamento relicta, prout in hoc caſu. Alciat. Regul. 1. præſumpt. 2. in fine.

Si igitur pater, auus, vel ſimiles, in eorū teſtamēto dotem taxatam, certam & limitatam aſſignauerint, & ex mutatione temporum dotes creuerint, tenetur frater creſcere dictas dotes, vt condecenter dotentur, & hoc poteſt facere etiam de bonis fideicommiſſo ſuppoſitis, vel aliàs prohibitis alienari, & ita pluries deciſum audiui & vidi.

CASVS DECIMVSSEPTIMVS.

De Legato tutoris tutelam non acceptantis.

SVMMARIVM.

1 *Tutor recuſando tutelam perdit legatum.*
2 *Et quid in legato filio tutoris relicto.*
3 *Legatum factum filio an contemplatione patris vel filij relictum fuerit, & num. 4.*
5 *Quid ſi tutor in parte tantum acceptauit tutelam.*
6 *Pœna quandoque egreditur delictum.*
7 *Legatum recuſata tutela cui applicetur.*

8 *Quid*

8 *Quid in legato blandis verbis obtento.*
9 *Quid ſi legatum antecedat.*
10 *Quid in legato liberationis.*
11 *Quid in fideicommiſſaria ſubſtitutioné.*
12 *Quid ſi poſtea remoueatur vt ſuſpectus.*
13 *Quid ſi aliàs ſine tutela fuiſſet relicturus. & vide num ſeq.*
15 *Quid non pendente iudicij monitione.*
16 *Quid data iuſta excuſatione.*
17 *Quid in tutore Datiuo.*
18 *Quid in milite tutore dato, recuſante.*
19 *Quid in clerico tutore relicto.*
20 *Clericus tutor an dari poſſit à Iudice laicó.*
21 *Quid in tutela & legato coniuncta perſona, & vide num. 22. 23. & 24.*
25 *Quid in legato facto tutori & alij reſtituendo.*
26 *Quid in commodo adueniente pubertate.*
27 *Tutor excluditur à pupillari recuſando, & non petendo alium tutorem.*
28 *Quid ſi non ſtet per tutorem.*
29 *Declara vt ibi.*
30 *Declara ſecundo.*
31 *Tutor recuſata tutela eſt patronus ſine commodo.*
32 *Quid fauore alimentorum.*

OCcurrit in facto quod tutori in teſtamento dato eſt pariter relictum legatum, an, ſi recuſet tutelam, poſſit conſequi commodum legati; & in hoc concluſionem ponam.

1 Tutor in teſtamento datus, recuſando, legatum perdit, l. Neſennius, §. fin. ff. de excuſ. tut. l. tutor, §. quæ tutoribus, ff. eod. tit. l. qui tutelam, ff. de teſtam. tut. l. etiam, ff. de legat. 1. Tiraquel. de Cauſa ceſſan. in princip. nu. 121.

2 Ampliatur hęc Concluſio nedum in legato facto ipſimet à teſtatore relicto tutori, ſed filio eius, dummodo cõtemplatione patris tutoris relicto, ſecùs ſi contemplatione vtriuſque, iuxta not. in l. ſed ſi plures, §. ex arrogato, ff. de vulgar. & pupillar.

3 Et licèt in dubio legatum factum filio, videatur contemplatione

platione ipſius, Bart. in l. ſi filio, la ſeconda, num. 1. verſ. ſi vero poteſt quæri, ff. de donation. cauſa mort. & in l. vlt. C. de vſufructu, nu. 3. & ibid. gloſ. vltima, Bald. nu. 6. in fine. Salicet. col. 2. verſ. contra hanc; ſic etiam ipſe Bar. in l. cũ aliquis, num. 3. C. de iure delib. & ibid. Caſtr. nu. 2. Salicet. col. 2. Socin. ſen. conſ. 72. num. 11. verſic. ſed prædictis non obſtantibus, lib. 3. Ruin. conſ. 194. nu. 1. lib. 2. conſ. 24. num. 2. lib. 5. Corſet. in l. frater à fratre, in prima parte, nu. 63. verſ. altera doctrina, ff. de condict. indeb. Menoch. de præſumpt. lib. 3. Præſumpt. 28. num. 17.

4 Tamen in præſenti caſu crederem contemplatione patris cui eſt iniunctum onus tutelæ, vt quodammodo ad alliciendam, & incompenſationem legatum factum videatur, prout in ſimili quando patris merita præcedunt, vt patris contemplatione factum legatum cenſeatur, Bald. in l. cum oportet, in princip. num. 4. C. de bonis quæ liber. latè Menoch. conſ. 161. num. 31. lib. 2. nec diſſentit Coraſ. in d. l. frater à fratre, in prima parte, num. 62. Et bene facit d. l. qui tutelam.

5 Ampliatur ſecundo, etiam ſi in parte tantũ tutelã adminiſtraſſet, puta, noluit ſe ingerere in adminiſtratione bonorũ talis loci, l. etiam ſi partis, ff. de leg. 1. vbi Bart. in ſummario dicit. Onus pro parte recuſatũ facit legatum perdere totum.

Vel cum Alberico, Delinquens in parte indiuidua, delinquit in toto. Et ratio eſt triplex. Prima: Legatum eſt factum reſpectu partis. Secunda, quia legatarius non poteſt diuidere legatũ, nec directè, nec indirectè, l. legatarius, ff. de legat. 1. l. neminem, ff. de legat. 2. quæ ampliantur per prędicta, vt nec indirectè & in conſequentiam: Tertia quia nõ, erat aliàs relicturus, niſi totum adminiſtraret. Quarta additur: quia ſumus in indiuiduis.

6 Et ſic pœna egreditur delictum ad limitationem l. Reſcripta, ff. de his quibus vt indign.

7 Ampliatur tertio, quia tale legatum applicatur pupillo, cui legatarius vtilis eſſe voluit, l. penult. in fine, C. de legat. l. poſt legatum, §. amittere, ff. de his quib. & indign.

8 Ampliatur quarto, in legato blandis verbis obtento, Borgn. de tutor. nu. 279.

9 Ampliatur quinto, ſiue legatum antecedat, ſiue non; & è contra

contra, l.ſcrupuloſam,ff.de excuſ.tutor.

10 Ampliatur ſexto, vt multo magis hoc procedat & locum habeat in legato liberationis vti connexo tutelæ; Dec. conſ. 192.num.4.

11 Ampliatur ſeptimo, vt repellatur etiam à fideicommiſſaria ſubſtitutione, & deuoluatur ad venientes ab inteſtato. Roman.conſ.207.

12 Ampliatur octauo, idem ſi poſtea remoueatur vt ſuſpectus, l.quod autem, in fine, ff. de excuſ.tutor.

13 Limitatur primo in legato quòd aliàs eſſet relicturus, etiã ſi tutelã non reliquiſſet, l.Neſennius, §.fin.ff.de excuſ.tutor.

14 Contrarium indiſtinctè verius aſſerit Iacob. de Beluiſ. in §.hinc nobis, per illum text. Authent. de hæred. & Falcid. Bart.in l.1.circa med.& ibi Caſtrenſ. ff. de legat. 2.& in d.l.

* Neſennius, Dec.conſ.192. nu.4. & hæc eſt Communis opinio, Roman.conſ.235.col.1.Emanuel in ſuo Theſaur. litera T. num. vltimo.

15 Declaratur hæc Communis vt vera ſit & procedat, ſi facta ſit monitio à iudice, iuxta Auth. Hoc amplius, C.de fidei comm. aliàs remanet incorrecta diſpoſitio l. Neſennius, vt per Alexand. & poſt eum Iaſ. in d.l.penult. in fine.

16 Declaratur ſecundo hæc Communis, quod etiam hodie de iure nouiſſimo data iuſta excuſatione, non priuatur legato, quod aliàs erat relicturus, vt per Alex.Fulgoſ. & Angel. in d.l.penult. C.de legat.

17 Limitatur ſecundo, vt Concluſio vera ſit & procedat in tutore teſtamẽtario, ſecùs in datiuo, quia hic recuſando non offendit iudicium teſtatoris, l. ex his, ff.de excuſ. tutor. vbi text.hanc rationem reddit.

Sed ratio Iuriſconſulti in l.poſt legatum, §.amittere, in fine, ff.de his quibus vt indign. & in l.penult.in fine, C.de legat. militare videtur etiam in datiuo, ſcilicet quod pupillo vtilis eſſe voluit: Sed non ſufficit, cum conſideretur etiam iudicium teſtatoris non obſeruatum.

18 Limitatur tertio, in milite qui cum à lege prohibeatur eſſe tutor, l. militię, C.qui dari tutor.poſſ.merito legatum non perdit, l. ab adminiſtrat. C.de legat. Bald.conſ.356.in princip.lib.4. Angel. conſil.166.poſt princip.Grat. conſ.84.circa fin.

ca ſi. lib.2. vnde in caſibus qui a voluntate legis dependent, quis recuſando tutelam, legatum non amittit, d.§.his igitur, Et ſic diſcurrendo qualitates hominum qui excuſantur à tutela per iuris diſpoſitionem, vt in toto titulo de excuſ. tutor. in ff. & in Inſtitut. omnes iſti poſſunt accipere legatum recuſato onere tutelæ.

19 Et cum valeat argumẽtum à milite armatæ militiæ ad militem cœleſtis militiæ, gloſſa reputata notabilis in l. miles, vbi Bart. & Angel. ff. de re iudic. Euerard. in loco à milite armatæ militiæ. Sicut miles armatæ militiæ nõ cogitur eſſe tutor, & eo non obſtante poterit acceptare legatum ei factum, vt dictum eſt, ita & Clericus & miles armatæ militiæ.

20 Non enim cogi poſſunt a Iudice Laico eſſe tutores, vt per Aretin. conſil.26. col.5. verſic. Circa ſecundum dubium; ſed ſi volunt eſſe tutores, bene poſſunt eſſe habita licentia ſui ſuperioris, Bart. conſil.143. Paulus filius, vol.1. Bald. conſ.45. nu.1. vol.2. Bertrand. conſ.116. nu.1. vol.2. Aretin. in §. Item maior, ſub nu.3. Inſtit. de excuſ. tutor. nu.6. in §. Sed hoc iure, nu.3. Inſtit. de Attiliano tuto. & nu.6. quibus in locis excipiuntur duo Caſus, ſcilicet legitimæ tutelæ, & ex cauſa pietatis. Sed Alciat. Reg.3. Præſumpt.18. nu.2. tenet indiſtinctè requiri ſuperioris licentiam, ex quo eſt officium diſtrahens à diuinis. Idem ſentit Ægid. Boſſ. tomo 1. de muner. & honor. fol. 276. nu. 10. excipiendo ſolum ex cauſa vrgentis neceſſitatis & pietatis, Borgnin. de tutor. nu.288.

21 Limitatur quarto loco principaliter in legato & tutela relictæ perſonæ coniunctæ ipſi teſtatori, quæ licèt recuſet tutelam teſtamentariam, conſequitur nihilominus Legatum, quòd præſumitur factum ratione ſanguinis, l. tutor. §. quę tutoribus, verſic. quòd non habebit, ff. de excuſat. tutor. quam ſingularem ad hoc propoſitum dixit Roman. conſil.235. colum.1. verſ. tertio niſi &c. in princ. & iterum & clarius conſ. 207. num.2. loquens in auunculo.

22 Quæ limitatio confirmanda videtur primo, quia legans domum cum omnibus quæ in ea ſunt, non cenſetur legare merces & alia quæ ibi ſunt ad tempus & beneplacitum, l. ex facto, §. reuera, ff. de hæred. inſtit. l. huiuſmodi, §. legatum, ff. de legat. 1.

23 Fallit tamen hoc,ſi tale legatum factum ſit coniunctæ perſonæ,text.eſt ſingularis in l.quæſitum,§.Sed & ipſe Papinianus. ff.de fundo inſtructo, & inſtrum. legato, quem ad hoc ſingularem dixit Roman.Singula.649.Auguſt. Berous quæſtio familiar.29. Petr. Pecch.de contractib. Coniug. lib.5.c.27.col.4.circa medium.

Sed mihi videtur in hoc aliquantulum conſiderandum quòd text. in l.qui cum tutorib. §. 1. loquitur in filio in quo eſt maior ardor amoris quam in alijs coniunctis, vnde non crederem extendendum ad alios coniunctos. Nec mihi videtur bona conſequentia à filio ad alios ſanguine coniunctos.

24 Secundo tutores vt plurimum relinquuntur filijs, quare ſi detur tutor coniunctus,& ei pariter fiat legatum debet pariter non acceptãdo tutelam,legato priuari, quia magis præmere præſumitur in filium cui tutorem dedit quam in coniunctum legatarium.

25 Limitatur quarto loco principaliter in legato facto tutori,qđ alteri veniat reſtituẽdum,per l.legatarius, ff. de excuſ. tut.& hoc verum eſt, ſiue reſtitutio faciẽda ſit extraneo, ſiue etiam piæ cauſæ, quia in hoc nullum eſt ſpeciale.Roman.in Authent.Similiter,ſpeciali 35. C.ad l.Falcid. Socin. Regul. 310.Fallent.52.Tiraquel.de priuileg. pię cauſę, priuileg.71.

26 Limitatur quinto loco principaliter in commodo quod incipit adueniente pubertate, & ſic in tempus finitæ tutelæ, prout ſubſtitutio pupillaris quæ per recuſationem tutelæ nõ amittitur, l.amiciſſimos, ubi text. notabilis ſecundum Bart. ibi,ff.de excuſ.tutor.

27 Subdeclaratur id quod dictum eſt de pupillari ſubſtitutione vt verum ſit quando ſimpliciter tutelam non acceptauit ſed recuſauit, ſed ſi recuſando non petijt alium tutorem prouideri,tunc etiam à pupillari excluditur. Roman.conſil. 207.per l.ſciant, C.de legit. hæred. debet ergo eſſe cautus ſi vult ſe excuſare, vt ſaltem petat prouideri de alio. Et ſic limitatur l.amiciſſimos, ſuperius allegata.

28 Limitatur ſexto, ſi non ſtat per tutorem quo minus ſuſcipiat & adminiſtret,l.cum filius,§.non iure,vbi Bart.ff.de legat.2.

29 Sub-

29 Subdeclaratur, vt iſte text. procedat ceſſante malitia tutoris dati, ſed quia erat inhabilis ex infirmitate, vel ſimili defectu non procurato, vt ibi per Alberic. declarantem per l. Mæuio, in princ. ff. de annuis legat. ex quo addi poteſt quando ille ad cuius fauorem erat implendum noluit, & ſic ſtetit per eum cum quo adimplendum erat.

30 Subdeclaratur ſecundo, in tutela legata ſub modo, ſecus ſi ſub conditione quæ omnino facit deficere legatum, iuxta l. legatum. C. de condit. inſer.

31 Limitatur ſeptimo, in caſu l. 3. ff. de iure patronat. vbi recuſata tutela, eſt patronus ſine commodo & titulo tantum.

32 Limitatur octauo, fauore alimentorum quæ legatario debentur etiam recuſato onere & cura. Ruin. conſ. 38. num. 4. vol. 2. vbi pondera, quod Ruin. ibi loquitur contra communem, quando teſtator erat aliàs relicturus, iuxta ea quæ ſuperius dixi in prima limitatione.

CASVS DECIMVS OCTAVVS.

De Iuriſdictione Officialium Sede vacante.

SVMMARIVM.

1 *Beneplacitum morte expirat.*
2 *Suſpenſio ad beneplacitum ſoluitur morte.*
3 *Capitula inita cum Vniuerſitate, expirant morte.*
4 *Beneplacitum non expirat morte, vbi verſatur fauor publicus.*
5 *Iuriſdictio ordinaria non expirat morte, ſed ſucceſſorem expectat.*
6 *Officialis ad beneplacitum in dubio intelligitur perpetuus.*
7 *Officia Vrbis Sede vacante durant.*

VIdi quandoque dubitatum in facti contingentia tempore Sedis Vacantis, de Iuriſdictione officialium, maximè extra Vrbem, & in ſpecie Poteſtas habet litteras patentes pro ſex menſibus, deinde ad beneplacitum, ſi interim princeps moriatur, an vacante ſede interim Iuriſdictionem legitimè exercere poſſit?

1 Vide-

1 Videbatur quod non, quia beneplacitum ſoluitur morte cap.ſi Gratioſè, de Reſcript. lib. 6. l.4. ad quem quædam quandoque diximus, ff.locati, Bart. in l.& quia, ff.de iuriſ. omn. iud.

2 Vnde ſuſpenſio facta ad beneplacitum alicuius, ſoluitur morte, Angelus conſ.217. col. 2. Marſil.in l.finali,nu.41. ff. de Quæſtion.

3 Item Capitula inita cum Vniuerſitate expirare morte illius qui capitula iniuit; Corneus conſil.235.vol.2.conſil.92. eod.volum.Gozadi. conſ.22. num.4. Geminian.in c.ſi delegatus,de offic.deleg.lib.6.Bart.in l.centeſimis, ff.de verbor. obligat.

4 Contrarium credo veriùs: Licèt enim regulariter beneplacitum morte finiatur vt dictum eſt, id tamen verum non eſt quando verſatur publicus fauor & vtilitas,vt in ſpecie dicit Bald.in l.meminiſſe prope finem, verſic.quarto,de offic.

5 proconſ. & legati. dum quærit: ſi princeps concedit ordinariam Iuriſdictionē ad ſuum beneplacitū,an morte finiatur? & concludit morte non finiri,ſed neceſſariam fore ſucceſſoris reuocationē,ex §.ſuper hoc,Authent.de Quęſtor.Franc. in c.ſi delegatus, de offic.delegati,lib.6. Paris de Puteo, in Tract.Syndicatus,in verbo officialis, verſic.ſi princeps,Capic.id valde commendans Deciſ.116.nu.2.Vant.de nullitate ex defectu iuriſdict.deleg.nu.104.vbi etiam reſpondet ad cap.ſi gratioſè,quia ibi ceſſat fauor publicus,Menoch.de arbitr.lib.1. Quæſt.69.nu.8.

6 Immò & in fortioribus terminis etiam ſi beneplacitū eſſet conceſſum prægnantibus verbis,& contrariam voluntatem ſignificātibus,puta, volo te in gubernatorem Ciuitatis Tuderti donec te reuocauero,nam non intelligitur per mor

* tem principis reuocatum.Et hanc dicit Communem Iaſ.in l.centeſimis,§.ita ſtipulatus,nu.14.vbi Alexand.nu.11.ff.de

** verb.oblig.magis communem dixit Socin.ſen.cōſ.78.col. 1.verſ.quinto & vltimo,lib.3. Dec.in l.3.in fine,ff.de regul. iur.in c.ex litteris,de Conſtit.conſ.108.nu.4.Maſcard.Concluſ.188.nu.8.lib.1.

Et ratio eſt, quia quamuis voluntas morte finiatur, l. 4. ff. loca. non tamen inducitur reuocatio, l. mandatum. C. manda.

manda. & §. item ſi adhuc, Inſtitut. mandati, quæ contrariam voluntatem expoſtulat, cap. ſi diligenti, de offic. delegati, lib. 6.

7 Et in Officialibus Vrbis Romæ eorum officium durare concludit Pauin. in tract. de offic. & poteſtate Capituli Sede vacante, parte 1. quæſt. 2. Burd. de temp. vtili & continuo Quæſt. 15.

CASVS DECIMVSNONVS.

De præceptis, & quando concedantur, & eorum reuocatione.

SVMMARIVM.

1 *A præceptis non eſt inchoandum.*
2 *Iudicis præceptum multiplicatiuum pœna non valet.*
3 *Iudicis præceptum de immittendo ſine cauſa cognitione non valet.*
4 *Poſſeſſionem continuans non dicitur contrauenire præcepto.*
5 *Præceptum factum ex abrupto nunquam tranſit in iudicatum.*
6 *Declara vt ibi, verum eſſe in contentioſis, ſecus in actibus voluntariæ iuriſdictionis.*
7 *Appellando à tali præcepto quid agendum.*
8 *Præceptum ex abrupto factum reuocatur parte non citata.*
9 *Præceptum eſt potius cominatio quam condemnatio.*
10 *Præceptum factum ſine cauſa cognitione non ſeruit pro citatione.*
11 *Nec eſt diffinitiua, nec interlocutoria.*
12 *A quo datur appellatio poſt decem dies, declara duobus modis vt ibid.*
13 *Præceptum cum clauſula iuſtificatoria valet.*
14 *Reſoluitur per ſimplicem comparitionem.*
15 *Citato non comparente firmum manet, & executioni mandatur.*
16 *Continet qualemqualem petitionem.*
17 *Eſt ſimplex citatio Iudicis & mera interlocutoria.*
18 *Inhibitoria reuocatur per ſimplicem comparitionem.*
19 *Præceptum licitum & permiſſum per ſimplicem comparitionem non reuocatur, & vide num. ſeq.*
21 *Præceptum nunciationis per ſimplicē comparitionē non reuocatur.*

22 *Con-*

22 *Contraria opinio verior.*
23 *Maximè datis præparamentis ad ædificandum.*
24 *Nec reuocatur etiam poſt tres menſes, data vel oblata cautione.*
25 *Clauſula Iuſtificatoria non operatur in præcepto prohibitiuo iuxta Marſil.*
26 *Præceptum cum Clauſula iuſtificatoria reo non comparente firmum manet ſed purgat contumaciam intra annum.*
27 *Clauſula iuſtificatoria non operatur in præcepto quòd neceſſario grauat.*
28 *Clauſula iuſtificatoria non operatur vbi citatio eſt nulla.*
29 *Præceptum Iudicis de diſgombrando, an ſit reuocandum, & vide num. ſeq.*
31 *Præceptum valde prodeſt immiſſis in tenutam ſine hypotheca.*
32 *Immiſſus in tenutam poteſt tranſire ad petitoriam reuocato præcepto de diſgombrando.*
33 *Præceptum de diſgombrando eſt executio, non ſententia.*
34 *Appellatio non datur à ſententia exfractionis & diſgombrationis.*
35 *Præceptum de ſoluendo penſionem non reuocatur.*
36 *Præceptum vigore inſtrumenti guarentigiati factum non reuocatur.*
37 *Confeſſio facta in inſtrumento reuocatur prætextu erroris.*
38 *Iudici præcipienti aliquid extra officium ſuum, vel contra conſcientiam, parendum non eſt.*
39 *Iudici incompetenti impune non paretur.*
40 *Declara vt ibi.*
41 *Intellectus ad l. ſi quis ex aliena, ff. de iudic. & vide pulchrum caſum ad materiam, ex Marſil. num ſeq.*
43 *Motus proprius de bannitis infra annum captis declaratur.*
44 *Præceptum de pertinentibus ad officium valet.*
45 *Nunquam tamen tranſit in iudicatum.*
46 *Præceptum valet ſuper dependentibus & emergentibus ad cauſam inchoatam.*
47 *Præceptum factum aduocato vel procuratori interdictionis officij, valet & durat durante officio.*
48 *Solutum virtute præcepti emanati ſine Clauſula Iuſtificatoria, non repetitur ſi verè erat debitum.*
49 *Lex finalis, §. fin. ff. quòd met. cauſa, declaratur. Reſtringitur ibid. num. duobus ſeqq.*

52 *A præceptis inchoari poteſt, quando ex pacto capi poteſt poſſeſſio propria authoritate.*

53 *Nec iſto caſu contrahitur pignus prætorium, nec reſiſtens incidit in edictum ne vis fiat ei.*

54 *Præceptum ad tollendum ſcandalum valet.*

55 *Præceptum in executione ſententiæ valet.*

56 *Præceptum de iurando vel referendo valet.*

57 *Præceptum de ſoluendo infra tot dies ſub pœna quantipluris valet & tenet.*

58 *Fallit in arbitro.*

59 *Præceptum quòd ſi non comparuerit tali die, poſſit impunè offendi valet, declarando vt ibi.*

60 *Præceptum ſub pœna applicanda parti valet, etiam ſi partis nihil interſit.*

61 *Præceptum valet ſub pœna applicanda Iudicis arbitrio.*

62 *Præceptum valet vt reſpondeatur poſitionibus in hac cedula contentis.*

63 *Cap.1.de confeſſis, lib 6. qualitates & circumſtantiæ.*

64 *Præceptum, ſi de tuo iure confidis, valet.*

65 *Diffidens de iure ſuo, debet dimittere rem quam habet.*

66 *Præceptum, compareas ſi velis, tenet.*

67 *Præceptum, ſi ſenties ſi grauari, valet.*

68 *Præceptum ſi tua putas intereſſe valet.*

69 *Nec in eo auditur comparens, niſi dolo de intereſſe.*

70 *Et coram Iudice Laico etiam Clerici per tale præceptum citari poſſunt.*

71 *Clericus citari poterit coram Iudice Laico ſi ſua putauerit intereſſe ad teſtamentum inſinuandum.*

72 *Clericus citari poteſt coram Iudice Laico in confectione Inuentarij ſi ſua putauerit intereſſe.*

73 *Clericus citatus coram Iudice Laico ſi ſua putauerit intereſſe poteſt petere cauſam remitti.*

74 *Clericus citatus ſi ſua putauerit intereſſe, addita Clauſula comminatoria, reddit eum comparentem neceſſarium. declaratur num. ſeq.*

76 *Clauſula, Si ſua putauerit intereſſe, videtur perſonam habilitare.*

7 *Exceptio in vno caſu firmat regulam in non exceptis.*

78 *Teſtis*

78 *Teſtis inductus in perſona, reprobari non poteſt.*
79 *Clericus citatus ſi ſua putauerit intereſſe, non comparendo non efficitur contumax.*
80 *Nec contra eum executio fieri poteſt.*
81 *Auditur poſt mandatum de immittendo etiam non refectis expenſis.*
82 *Præceptum ſuper aliàs cognito, valet.*
83 *Præceptum valet in his quæ ſunt voluntariæ Iuriſdictionis.*
84 *Præceptum valet in cauſis vbi non paratur plenum præiudicium.*
85 *Præcepto cum inſertione cauſæ parendum eſt.*
86 *Præceptum comminatorium audientiæ valet.*
87 *Hoc verum etiam ſtante periurio.*
88 *Ampliatur etiam committendo alijs iudicibus.*
89 *Practica ſi contra aliquem executio fieri non poteſt.*
90 *Appellatio non datur à denegata audientia.*
91 *Niſi dilatio ſit nimis breuis.*
92 *Nec in ea eſt locus purgationi moræ.*
93 *Limitatur, niſi ius aduerſarij non ſit factum deterius.*
94 *Limitatur vlterius inter eaſdem perſonas.*
95 *Inter alias ad tempus, & non in perpetuum.*
96 *Iudex denegat audientiam per excluſionem, non condemnationem.*
97 *Præcepta ſunt permiſſa vbi periculum eſt in mora.*
98 *Præceptum factum ſub pœna non intelligitur ipſo iure.*
99 *Præceptum factum cum augmento pœnæ non operatur, quia vltima pœna tantum attenditur.*
100 *Declaratoria requiritur in his quæ fiunt ipſo iure.*
101 *In reuocatione præcepti an requiratur decretum Iudicis.*
102 *Declaratio prima.*
103 *Declaratio ſecunda.*
104 *Declaratio tertia.*
105 *Declaratio quarta.*
106 *Ad obtinendum præceptum citatio requiritur.*
107 *Præceptum per comparitionem quod reuocetur quo caſu verum intelligatur.*

FRequentiſſima eſt præceptorum mate ria prout experientia docet. Et infinitæ cauſæ incipiunt a præceptis, quæ poſtea reproducuntur loco petitionis, cum Clauſulis ſalutaribus; ob id eorũ materiam vtilem & frequentem tractabimus, ponendo regulam cum ſuis limitationibus.

1 Regula igitur ſit & Cõcluſio & communis omnium practica à præceptis non eſt inchoandum, l. 1. C. de execut. rei
** iudic. l. 1. C. comminat. vel epiſt. & hæc eſt magis Communis opinio, vt per Iaſ. ad l. nequidquam, §. vbi decretum, numero 6. ff. de offic. proconſ. & legat. Ancharan. conſil. 297. col. 1. Abbas in cap. Ex parte, de verb. ſignific. Bertrand. conſil. 247. nu. 3. lib. 2. conſ. 64. vol. 3. Manno. de monitor. quæſtio. 17. num. 6.

2 Ampliatur primo vt non valeat Iudicis præceptum multiplicatiuum pænæ, Bart. in lectura Nicolai de Neap. ad l. ius alimentorum, ff. vbi pupil. educ. deb. vnde requiritur nouus proceſſus & ſententia, vt ibid. habetur.

3 Ampliatur ſecundo vt non valeat Iudicis præceptum de immittendo ſine cauſæ cognitione, Bart. in l. Iudex, C. Comminat. vel epiſt. vbi Bald. dicit eſſe text. ſingular. & ampliat ad præceptum de extromittendo.

4 Vnde ſi citatus & ille cui eſt præſentatum præceptum de non ingrediendo poſſideat eo tempore, continuando, non dicitur contrauenire, ſed vti iure ſuo. Pariſ. conſ. 39. num. 8. lib. 1. Neuizzan. conſ. 82. num. 35. Dec. conſil. 103. Mannos in Regula de ſubrog. collitigant. quæſt. 8. nu. 5. de Inhibitio. quæſt. 23. Anton. Gabr. de acquir. poſſeſſ. concluſ. 6. num. 9. Paleott. in recollect. 264. Lancellot. de attentatis lite pend. limitat. 1. num. 10. Addo de communi Plot. de in lit. iuran. num. 105. ſecundum antiquam impreſſionem aliàs §. 3. num. 34. vbi præceptum poſſidenti factum iniuſtum appellat, & per ſimplicem comparitionem reuocari dicit. Viuius in Sylua, Opinio. 678. num. 5.

5 Ampliatur tertio, vt præceptum factum ex abrupto & ſine cauſæ cognitione, nunquam tranſeat in iudicatum, nec eſt neceſſaria appellatio. Innocent. in cap. cum veniſſent, colum. 4. in verbo, Inhibitione, verſic. vel dic, de reſtit. in integrum.

grim. Boer. in verbo inhibitio, 2. maximè per falſas cauſas obtentum; Additionator ad Mateſilan. 18. num. 21.

6 Quod verum in Contentioſis, ſecùs in actibus voluntariæ Iuriſdictionis, Bald. in Margarita, in verbo, mandatum, Paris de Puteo, in tractat. Syndicatus, in verbo, præceptum, num. 3. fol. 243. Felin. in cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ, columna ſexta, de Conſtitut. Ripa in §. meminiſſe, num. 26. Caſu 5.

7 Et appellando debet iuſtificari ex ijſdem actis, ſentit Bald. in l. 1. in fine, C. de litis conteſtat.

8 Ampliatur quarto, vt præceptum factum ex abrupto & ſine cauſæ cognitione reuocetur parte non citata, Innocent. in cap. quærelam, colum. 2. in fine, verſic. alij dicunt, de electionon. Gloſ. Singular. in l. minor, in princip. in verbo Seius, de euiction. vbi Alexand. in addit. magna circa medium, valde illam Gloſ. commendat, valde etiam commẽdat Bald. in l. ſi pacto quo pœnam, num. 2. C. de pactis, vbi dicit, quod ſicut iudex fuit facilis in concedendo, ita in reuocando, parte nullatenus citata, in l. tale pactum, §. qui prouocauit, colum. 7. circa medium, ff. de pactis, Dec. in l. nihil tam naturale, colum. 2. nu. 4. ff. de reg. iur. Alex. conſ. 5. col. 1. lib. 2. Marſil. Singul. 320. vbi valde commendat in actu politico; ſingularem quoque dixit Bald. in l. poſt ſententiam, in finalibus verbis, C. de ſent. & interlocut. omnium iudic. in l. 1. num. 7. C. de execut. rei iudica. in l. fin. nu. 1. verſic. item ſicut poteſt, C. de ferijs, vbi pariter appellat illam gloſſam ſingularem, in l. 2. num. 45. C. de ſeruitut. & aqua, immo ſperni poteſt. Girard. Sing. 77 num. 3.

9 Ampliatur quinto, vt tale præceptum dicatur potius quædam comminatio quam condemnatio, Bald. in Rubric. & in l. 1. & in l. proclama. C. Comminat. vel epiſt. Bart. in l. 1. num. 3. ff. Si quis ius dicenti non obtemperau. Imola in l. 2. ff. de publ. iudic. in cap. cum in tua, qui matrimon. accuſ. poſſ. Alexand. ad l. filiusfamilias, §. Diui, colum. 2. de legat. 2. Iaſ. in l. ad diem, num. 3. ff. de verbor. obligat. vbi valde commendat.

10 Ampliatur ſexto, vt tale præceptum ſine cauſæ cognitione factum pro nuda citatione non ſeruiat, ſentit Innocent.

in c. Tua nos, col. 3. verſic. Item monitio, de cohabit. cleric. & mulier. Bart. in l. 3. §. 1. num. 6. in fine, ff. vbi pupil. educa. debeat.

11 Nec eſt tale præceptum propriè diffinitiua, nec propriè interlocutoria, gloſ. 1. in verbo decreto, & ibi Angel. col. 1. queſt. 3. Authent. de hæred. & Falcid. Gloſſ. 2. in l. ſancimus, vbi Angel. C. de adminiſtr. tutor. Bart. in l. ait Prętor, in princip. ff. de minor. in l. 1. & in l. non fatetur, ff. de Confeſſ. Lanfranc. in c. Quoniam contra, in verbo, ſententia, num. 10. de probation. Corſett. in Singular. ſuis, in verbo præceptum, 2. Niſi ſit præceptum de ſoluendo pupillo, vel ſimile, quod diffinitiua reputatur Ang. conſ. 116. Rimin. de his quibus alienar. licet, vel non, §. fin. num. 74. licèt reuera eius ratio leuis ſit, quia diffinit negotium eo tempore ſed reuocabiliter in diſcuſſione negotij.

12 Et hinc eſt quod poſt decem dies conceſſos ad appellandum, ab huiuſmodi mandato appellari poteſt. Franc. in cap. cum ceſſante, de appellation. Viuius in Sylua Opinio. 678. num. 11.

Declaratur hæc vera ſi emanauit poſt libelli oblationem, & litis conteſtationem, nam tunc erit diffinitiua, aliàs erit ſimplex interlocutoria, Marantha in Speculo, parte 6. in verbo ſententia, num. 27. Paris in tract. Syndicat. in verbo præceptum, cap. 2. num. 11. Andr. Gaill. Practicar. Obſeruat. lib. 1. Obſeru. 19. num. 17. Additionator ad Matheſilan. 39. nu. 5. & 21.

Declaratur ſecundo, in pręcepto de ſatisfaciendis legatis cōditionalibus purè vel in diem, contra hæredem, nam hoc eſt diffinitiua, ſecùs ſi incidenter petatur, quia eſt Interlocutoria. Marſil. Singulari 32.

13 Limitatur primo loco principaliter in præcepto cū clauſula Iuſtificatoria: nam tale præceptum valet & habet vim ſimplicis Citationis. Bartol. in l. 1. C. de executione rei iudicatæ, dicens tēpore ſuo ita ſeruatum in terris Eccleſiæ, Marchiæ & Ducatus. Pulchrè Bald. in l. 2. ſub num. 7. verſiculo venio ad Citationem. C. de Epiſcopali audientia, vbi bene loquitur, & dicit quòd multi appellant, ſed non eſt neceſſe, quia per ſimplicem comparitionem releuatur grauamen: & ſi locus

ſi locus ad comparendum non ſit tutus, ſufficit proteſtari coram honeſtis viris. Si tamen appelletur erit cautela vtilis & non neceſſaria. Idem Bald. in l. 1. C. ſi mancip. ita fuer. alienat. in l. actione, num. 5. verſic. Quærit Iacob. C. de tranſact. in c. 2. ſub nu. 11. de Conſtitut. Ioan. Andr. in tit. de ſenten. prolat. §. ſequitur, verſic. ſed numquid, Innoc. in cap. finali, de cohabit. Cleric. & mulier. Alex. conſil. 143. in fine, lib. 7. Alex in l. de pupillo, §. meminiſſe, nu. 7. vbi Iaſ. num. 8. Ripa, num. 26. de noui oper. nunc. Viuius in Sylua opin. 668. in princip. nu. 1. Anton. Gabr. de Citation. Concluſ. 1. nu. 375. vbi de Communi.

14 Et per comparitionem reſoluitur in vim ſimplicis citatio-
* nis, & hanc dicit magis Communem Iaſ. ad l. ne quidquam, §. vbi decretum, num. 5. de offic. proconſ. & legati, Plot. de in lit. iuran. §. 3. nu. 34. Grauat. ad Veſtrium, lib. 7. cap. 1. nu. 21. vbi ſubdit, quod non comparente illo cui præceptũ eſt præ-
15 ſentatum, & in eius contumaciam firmum manet & executioni demandatur Ioan. de Amic. conſ. 35. Marſil. Singulari 49. Alex. conſ. 143. in fine, vol. 7. Rimmald. iun. conſ. 337. volum. 3. Michael Patroc. 5. nu. 3. Riminald. ſen. conſ. 270. vol. 1. Ripa in c. ſi qñ, nu. 17. de reſcrip. Petr. Girard. Singul. 4. nu. 9. Marãtha in Speculo, parte 6. nu. 27. Borgnin. de præcepto de disgõbrando loquens facto conductori, Deciſ. 19 nu. 14. Deciſ. 17. nu. 26. parte 1. de quo inferius dicemus in limitationibus. Ferret. conſ. 191. vol. 1. vbi continet qualẽ qualẽ pe-
16 titionẽ. Boer. Deciſ. 283. n. 15. Celſus Hugo in Clauſula, Si ſenſeris te grauatum, Marantha de Ordi. Iudic. in 3. parte 6. par. princip. vbi agit de ſententia, num. 26. vbi dicit, quod ta-
17 le præceptum eſt ſimplex Citatio iudicis & mera interlocutoria ipſius quę per ſimplicem citationem reſoluitur. Areti.
* & Iaſ. in §. Curare, de action. & hæc eſt Communis practica & obſeruantia, à qua non eſt recedendum. Nicel. in concordat. gloſ. num. 357. & 377. Pariſ. conſil. 116. num. 49. volu. 1. Mannos de monitor. Quæſt. 17. num. 6. Lanfranc. in c. Quoniam contra in verbo Citationes, num. 20. Bald. conſ. 177. lib. 3. conſ. 463. num. 7. lib. 4. Bonacoſſ. concluſ. Criminal. in verbo præceptum, Alex. Stiat. in practica c. 10. num. 33. pulchre Ancharan. Quæſt. 25. parte 1.

Digitized by Google

18 Ampliatur hæc limitatio vt procedat etiam in Inhibitione quæ per ſimplicẽ comparitionem reſoluitur. Herculan. de attentat.c.10.nu.43.Mannos de Inhibition.Quæſt.39.

19 Declaratur vt non procedat in caſibus in quibus Iudex poteſt incipere à præcepto, quia tunc per ſimplicem comparitionem non reſoluitur. Ripa ad §.meminiſſe,nu.43.& 23.

20 Primus eſt caſus in nunciatione noui operis in qua nõ requiritur Clauſula, Si ſenſeris, nec per comparitionem reſoluitur in ſimplicem citationem,ſed in ſuo robore manet. Caſtrenſ. in d.§.meminiſſe,vbi Ripa,num.23. Plot. de in lit.iuran.§.3.ſub nu.34. Vnde inoleuit cõmunis practica, vt præ-

21 ceptum nunciationis non reuocetur, etiam oblata vel data Cautione, ſed per tres menſes expectetur, donec nuncians

* doceat de iure ſuo. Et hanc dicit Communem opinionẽ Iaſ. in l.1.nu.19. vbi Ripa in repetitione,nu.124. Horman. Der. nu.13.de noui oper.nun. Viuius Opinio.229. Parte 1. Scacc. cap.57.nu.18.

22 Contraria opinio eſt verior & æquior, vt per comparitionem reſoluatur in vim ſimplicis citationis. Grammat. conſ. Ciuili 73. ſecundum quam pluries iudicauit in Ciuitate Terami. Viuius in allegata opinione 229. Et magis æquam dixit Borgnin. Deciſ.23.nu.9.parte 2.

23 Et multo magis quando aderant præparamenta facta in cæmentis & alijs inſtrumentis ad ædificandum, quo caſu magnum damnum reſultaret ædificare volenti: nec conſtat de aliquo fumo nunciantis in iuribus ſuis, Teſaur. Pedemõt. 204. dicens ſemper fuiſſe captum hoc temperamentum per Senatum eo Prſide exiſtente. Et mihi videtur qua propter frequentes æmulationes vicinorum.

24 Ampliatur etiam per ſimplicem oblationem ſatiſdationis etiam poſt tres menſes, & nuncians offert incontinenti probare de non iure nunciati. Creſcẽt. Deciſ.20.relatus per Lancellot. de Attentat. parte 2. Cap.20. limit.2. nu.12. in antiq.

25 Marſil. autem Singulari 643. dicit in præcepto prohibito Clauſulam iuſtificatoriam nihil operari,ſed ſolum in præcepto à iure permiſſo.

26 Declaratur ſecũdo vt ſi fiat præceptum cum Clauſula iuſtificatoria Reo non comparente, & accuſati contumacia

præce-

præceptum venit confirmandum etiam quoad pœnam, auditur tamen infra annũ purgando contumaciam, reficiendo expenſas data cautione de ſtando iuri & iudicatum ſoluendo: & remanet reus prout ante. Plot. de in lit. iuran. §. 3. num. 33. dicens hanc eſſe magis Communem opinionem. Grauat. ad Veſtr. idem atteſtans, lib. 7. cap. 1. nu. 21. Afflict. Deciſ. 167. ſub num. 4.

27 Declaratur tertio in præcepto Iudicis quod neceſſario grauat, puta, tradas poſſeſſionem, iuxta legem final. C. ſi per vim, nam Clauſula iuſtificatoria in hoc nihil operatur, Bal. Add. ad Specul. titulo de Citation. commendat pro ſingulari. Paris de Syndic. in verbo præceptum, nu. 14. Marſil. Singul. 643. num. 3.

28 Declaratur quarto, niſi Citatio eſſet nulla ipſo iure, quo caſu præceptum non iuſtificatur per talem Clauſulam Bald. in l. ad peremptorium, ff. de iudic.

29 Limitatur ſecundo, in præcepto Iudicis de diſgombrando, cui parendum eſt, & durare debet, & nõ hodie leuare, & cras reponere, Bart. in l. ſicut, §. ſuperuacuum, num. 2. ff. qui-
30 bus modis pignus vel hypoth. ſoluitur. Quod verum crederem quando tale præceptum fiat ex cauſa in executione ſententiæ, vel ſimilium.

31 Et in materia videndus eſt Neguſant. de pignoribus, in 2. membro 3. part. ſub num. 5. vbi conſulit tale præceptum de diſgombrando immiſſis in tenutam ſine hypotheca vigore
32 ſententiæ vel ſcripturæ priuatæ, nam ſi præcipiens reuocet præceptum, immiſſus poteſt tranſire ad petitorium ex pignore prætorio, iuxta l. 2. C. de prætor. pignore. quod in practica vtile eſt. Alex. conſ. 50. nu. 5. vol. 2. Borgn. Deciſ. 18. nu. 2. parte 1.

33 Et tale mandatum de diſgombrando eſt executio & non ſententia diffinitiua, ſecundum gloſ. in l. finali, §. neceſſitatẽ, C. de bon. quæ lib. Bart. in l. 1. in l. non fatetur, de confeſſis, in l. error, C. de iur. & facti ignor. Alex. conſ. 10. col. 2. vol. 2. videtur concludendum non poſſe reuocari.

34 Vnde à ſententia extractionis ſiue diſgombrationis appellari non poteſt, cum ea paratã habeat executionem Bart. in l. 1. ff. de ferijs. Grammat. Deciſ. 58. num. 15. Viuius, in ſua

Sylua,

Sylua, Opinion. 678. num. 25. Dixi in Tract. Locati & Conduc. parte 6. tit. de ſentent.

35 Limitatur tertio iuxta præcedentia, in præcepto Iudicis de ſoluendo penſionem vel affictum domus, vel quid ſimile quod non reuocatur, l. præſes, C. locati, Viuius atteſtans in facti contingentia pluries iudicatum in Sylua Opin. 678. in fine. Eſt caſus valde frequens & quotidianus quando conſtaret clarè & legitimè de debito penſionis.

36 Limitatur Quarto in præcepto quod fit in cõfeſſum prout in inſtrumentis guarentigiatis vbi notarius dicit guaren-

37 tigiam præcepti, licèt poſſit prætextu erroris reuocari, prout aliæ confeſſiones iudiciales. Bart. in l. non fatetur, num. 4. ff. de Confeſſ. in l. error, num. 10. vbi Iaſ. num. 23. C. de iuris & facti ignor. Vital. in Clauſ. Non errore ductus, nu. 47. & 48. Eſt bona Gloſſa in l. Creditor, §. iuſſus in gloſſa fin. circa medium, ff. de appellat. Bald. in Authent. Hoc amplius, in 2. oppoſit. col. 1. C. de fideicommiſſ.

Declaratur, vt reuocari poſſit ante litem conteſtatam prætextu erroris, niſi factum ſit cauſa cognita, & termino dato ad allegandum. Corſett. dicens Singulare, verbo, Confeſſio, 1.

38 Et ſi Iudex præcipiat aliquid extra officium ſuum, vel cõtra conſcientiam citati parendum non eſt, gloſſa in l. non videtur, §. qui iuſſu, vbi Dec. & Cagnol. ambo, nu. 5. ff. de reg. iur. pulchrè Dec. conſil. 72. num. 2. vbi bene loquitur; Eſt bonus text. in l. Si pater tuus, ibi apud procuratorem Reipublicæ incompetentem, vel rei priuatæ; Sic legit Iacobus Cuiacius lib. 1. Obſeruat. Iuris, cap. 24. in fine.

39 Vnde Iudici incompetenti impunè non paretur, nedum in materia præcepti, ſed nec in alijs, gloſſa in capit. veniens, in verbo, propter contumaciam, de accuſat. bona gloſ. quæ caſus tres conſiderat, in l. 2. in verbo ſciatur, vbi Iaſ. num. 31. ff. Si quis in ius vocat. non ierit.

40 Et hæc omnia vera ſunt, quando conſtat iudicem non eſſe competentem, & notoriè conſtat nedum partibus, ſed Iudici de iſta incompetentia, & Iuriſdictio non eſt prorogabilis, ſecùs ſi dubitatur, vel Iuriſdictio ſit prorogabilis, Bald. in l. generaliter, colum. 1. C. de Epiſc. & cler. Dec. in l. finali,

nu. 16.

Digitized by Google

nu.16.ff.de Iuriſd.omn.iudic.in cap.ſi duobus,num.17.cum ſeq.& iterum num.35.de appellation. Iaſ.in l.2. num.36.ff. Si quis in ius vocat. non ierit, vbi ex verbis in citatione appoſitis colligitur, an conſtet Iudici, puta ſi appellauit talem Clericum legatum ac nec de legatione, nec Clericatu in ſe bene fundato dubitetur, Vrſil.poſt Afflict. ad Deciſ.2.nu.8. vbi Vrſil.nu.3. Menoch.licèt multum ſuboſcurè,de recuperan.poſſeſ.remed.5.num.12.cum ſeq.

41 Vnde patet intellectus ad l.Si quis ex aliena, ff. de Iudic. vt procedat in notorio Iudici ex citatione certa & prorogabilis Iuriſdictionis.

42 Pulchrè in materia Marſil.Singulari 72. conſil.16.nu.33. Grammat.Deciſ.29. nu.3.4. & 5. vbi in pulchro caſu loquitur de Receptatore Clerici Banniti per Iudicem ſęcularem, nam in aliquo non tenetur.

43 Et præallegatæ authoritates Marſil.& Grammatici,deſeruire poſſunt in materia Bullarum,& Conſtitutionum Summorum Pontificum de Bannitis, ſi capiuntur infra annum, an poſſit ſententia executioni demandari facta recognitione,ſi conſtet de notoria nullitate vel iniuſtitia.

44 Limitatur quinto principaliter, in præcepto quòd fit de pertinentib. ad officium Iudicis,ſecùs ſi reſpiciat forum contentioſum de aliquid dando vel faciendo,tunc cauſa requiritur,aliàs non valet, Bald.in l.quoties,la prima,num.11.C.de fideicommiſ.Felin.in cap. Si quando,n.8.de Reſcript.& ibi dantur multa exempla per Felin. ſi fiat præceptum ab Epi-

45 ſcopo de non reſidendo, & ſubdit vnum notabile verbum, quod talia præcepta ex officio facta, nunquam tranſeunt in iudicatum,etiam ſi non fuerit appellatum, dicens eſſe valde notabile,Marſil.in l.1. §.Præterea,num.99.ff.de quæſtion.

46 Limitatur ſexto loco principaliter, quando præceptum fiat ſuper incidentibus vel emergentibus ad cauſam inchoatam,in quibus valet,& tranſit in iudicatum,niſi appelletur. Ripa,in l.de pupillo,§.meminiſſe,ſub num.26.in tertio Caſu,de noui operis nunciatio.

Ego addo bonum text.in l.penult.§.ſi ex quadrante,ff.de doli except. Ibi, & ne quid ex ea minueretur impetrauit, quem videre placeat.

47 Limi-

47 Limitatur ſeptimo, in præcepto quod facit Iudex Aduocato vel Procuratori,ne exerceat ſuum officium,nam quando fit ſine cauſæ cognitione, cum non pręceſſerit accuſatio, vel inquiſitio,tunc ſi interloquendo interdicat, intelligitur ſolum durante officio interdicentis,iuxta l.final. in princ.ff. de pœnis.Et ita Communiter tenent omnes in l.1.C.de poſtulan.Cõmendat pro valde notabili Angel. in l. 1. C.comminat. vel Epiſtol. Idem valde commendat Paris de Syndic.in verbo,præceptum,ſub num.6.

48 Limitatur octauo, vt ſolutum virtute præcepti emanati ſine Clauſula Iuſtificatoria repeti non poſſit,ſi verè erat debitum,l.finali, §.finali,ff.quod met.cauſa,quam ſingularem dixit Bart.in Repetit.l.Creditores,ſub num.26. C. de pignor. Angel.in l.1.C.Comminat.vel epiſt. Iaſ.in l. ne quidquam, §.vbi decretum,num.8.ff.de offic. Proconſ. & Legati. Seraphin.de Iurament.Priuileg.139. num.2.

49 Et d. lex final. §.final. procedit lata iam ſententia, & per vim, quia compellitur ad id ſoluendum quod in ſententia erat deductum.

50 Et reſtringitur vt non competat actio quod metus cauſa, non autem tollit pœnam l. meminerint, C. Vnde vi, Vnde cautè procedendum. Imola,in l. à Diuo Pio, §.in venditione,colum.finali, ff.de re iudicata.

Addo Iaſ.in l.iubere cauere,num.5.ff. de iuriſd. omn. iudic. Lucas de Pena in l.ſi coloni,quæſt.23.in fine.C.de Agricol.& cenſit.lib.11.Alex.in d.l.à Diuo Pio,§.in venditione, num.5. Curt.iunior, in l.ſi pacto quo pœnam, num.8.C.de pact. Ripa in l.naturaliter,§.nihil commune,num.74.de acquir.poſſeſ.Menoch.de Recuperan.Remed.1.quæſt.10. ſub num.105. & Remed.8. num. 27. vbi declarat illum text. re-

51 ſtringendo eum ad actum rei mobilis in vi compulſiua, nõ autem in actu rei immobilis, quia incurritur vis expulſiua, ex l.meminerint,C.vnde vi. Ant.Gabriel. de Reſtitut. Spoliator.concluſ.1. nu.22.verſic. Contrarium,& iterum Limitat.32.num.174.

Declara vt poſui in Tractatu de Sequeſtrat. Parte tertia, quæſtione 26.

52 Limitatur nono,quãdo executio ex pacto propria autho-

ritate

ritate ſine Iudicis iuſſu fieri poterat, nã tunc à præceptis inchoari poteſt,iuxta glo. notabilem in §. ſerui verò,in verbo, tranſitu,vbi bene Port.nu.4.Aretin.num.2.de libertin. Alia Gloſ.notabilis in l.qui teſtamento, §.1. in verbo,poſſe, ff. de teſtament. Et illas Gloſſ.dicit notabiles Bald.in l.conſentaneum, num.33. C.quomodo & quando iudex,in cap.1.§. Si quis verò,de pace iuram.firm.in l.2. num.6. C. de iure Emphyt.hoc idem tenet & firmat Bart.in Repetit.l.creditores, ſub num.26.C.de pignor.vbi Alberic.num.5. Imola,in cap. potuit,ſub nu.65. verſic. item ſi ingreditur, de locat. Socin. conſ.195.col.penult.verſic.confirmatur,licèt in verbis contrarium ſentire videatur: ſed authoritates in quibus ſe fundat bene probãt intentionem. Et iterum conſil.82.colum.3. verſic.Sexta Concluſio,lib.3.Ruin.conſil.152. in fine,lib.4. Gratus conſ.76.num.12.lib.2. Neguſant.de pignor.in 4.parte,nume.23. Dec.conſ.191.in fine. Menoch. de adipiſcend. poſſeſſ. Remed.5. num.149.

Addo Afflict.Deciſ.326.Marant. in Speculo in verbo Citatio,num.11.vbi etiam contra tertium non citatum de quo aliàs latius dicemus.

Notandum tamen eſt,quod iſto caſu non contrahitur pignus Prætorium,nec reſidens incidit in edictum, ne vis fiat ei, quod procedit in poſſeſſione capta authore Prætore, & cum cauſæ cognitione,ſecùs ſi ex vi pacti. Bald. in l. ne quidquam,§.vbi decretum, colum.6. vbi Iaſ. nume.7. ff. de offic. Proconſ.

54 Limitatur decimo, niſi fieret cauſa tollendi ſcãdali iuxta l.æquiſſimum,ff.de vſufructu, Marſ.Singul.648. dixi in Tractatu Sequeſtri, parte 1. quæſt.6.

55 Limitatur vndecimo,ſi Sequeſtrum fieret poſt ſentẽtiam in executione ipſius.Bartol.in l.defendente, ff. de authorit. tutor.

56 Limitatur duodecimo,in præcepto quod facit iudex Parti,vt iuret vel referat.Bart.in l.delata,C.de rebus credit.dixi in Tract. de Iuramento litis deciſorio.

57 Limitatur decimotertio, in præcepto de ſoluendo infra tot dies ſub pœna quanti pluris. Bartol.dicens hoc valde notandum,& eſſe pœnam contumaciæ,in l.1. C.de fiſcal. vſur. lib.10.

lib. 10. in l. 2. nu. 5. C. de public. iudic. Angel. ad l. nemo carcerem, C. de excuſ. tribut. lib. 10. Sentit Bald. ad l. programma, C. comminat. dicens Bartol. in citatis locis pluries in facto habuiſſe in patria mea Ciuitate Tudertina, vbi aſſeſſor fuit.

58 Quod fallit in arbitro, qui tali modo præcipere non poteſt. Bart. in l. quid autem, §. finali, ff. de arbitris.

59 Limitatur quartodecimo, in præcepto quod facit Iudex, quod ſi non comparuerit in tali termino, poſsit impunè offendi, Angel. in l. cum ſtipulatus ſim a Proculo, num. 4. in fine, verſic. poteſt autem, ff. de verbor. obligat. Et licèt multis hæc opinio videatur dura conſideratis circumſtantijs appoſitis per Ange. non videbitur dura, ſcilicèt, vt Iudex ſit talis, qui habeat merum Imperium, & quod aliter Iuriſdictionē ſuam defendere non poſſet.

60 Limitatur quintodecimo, vt valeat præceptum comminatorium ſub pœna applicanda parti, & talis applicatio valet & tenet, & citatus contumax tenetur eam ſoluere, etiam ſi nihil interſit Actoris; imo ſi citatus comparuiſſet, detegiſſet cum temerè egiſſe, adhuc. n. ad expenſas actoris tenetur. Speculator, & ibi Bald. in addition. in titulo de ſentent. prolat. col. 3. commendat pro valde notabili Alex. in l. 1. §. finali, num. 16. vbi Iaſ. num. 38. ff. ſi quis ius dic. non obtemperau. Vnde hoc caſu non attenditur merum intereſſe in ſe, ſed vera contumacia.

61 Limitatur ſextodecimo, vt valeat præceptum ſub pœna applicandā Iudicis arbitrio, vt per Alexandr. & Iaſ. in citatis locis, & in l. ſi filiusfamilias, §. diui, ff. de legat. 2.

62 Limitatur ſeptimodecimo, vt valeat præceptum ut quis reſpondeat poſitionibus in hac cedula contentis, verè, purè, & ſimpliciter, aliàs cadat in pœnam centum, vt pulchrè per Nicolaum de Neapoli, in l. ius alimentorum, §. 1. ff. vbi pupillus educari debeat.

63 Et videtur in materia text. in c. 1. de confeſ. lib. 6. ad cuius veritatem tria copulatiuè requiruntur; Primū, quod poſitiones ſint lectæ, clarè, & diſtinctè. Secundum, quod ſit monitus a iudice præſentialiter & in facie; Tertium, quod ſine iuſta cauſa reſpondere recuſauerit. Lanfranc. in c. quoniā contra, in

tra, in

tra,in verbo reſponſiones,num.3.de probation.Maſcard.in verbo,poſitio,num.69. Ioſeph Rotæ Lucenſ. Deciſ.44. quibus in locis videre placeat caſum frequentem & valde quotidianum in Practica.

64 Limitatur octauodecimo, vt valeat præceptum, compareas ſi de tuo iure confidis, l. diffamari, vbi poſt alios Con-
65 tard.in Notabilibus.Notabili 1.num.36. C.de ingenuis,diffidens enim de iure ſuo debet dimittere rem quàm tenet,ca. bonæ iuncta Gloſſa,de poſtulat.prælator.

66 Pariter,compareas ſi velis, c. ſignificauit,de teſtib. Alex. ad l.libertus,nu.4. ff.de in ius vocando.

67 Vel ſi te ſentias grauari,Barbac.in Rubr.de Iudic.in Clementina.

68 Vel ſi tua putaueris intereſſe. Gloſ. ſingular. in l. ea quidem, C. ſi mancip. ita fuer. alienat. quam dixit ſingularem Angelus in l.de pupillo,§.meminiſſe, ff.de noui operis nunciation.Bald. in l.præſcriptione, C. ſi contra ius vel vtil. public.

69 Nec auditur comparens niſi docto de intereſſe, Bald.in l. fina.nume.42.in fine,C.de edic.Diui Adr.toll. Rom.in l.de pupillo,§.ſeruo,ff.de noui operis nunciat. Alex.ad l. in prouinciali,§.ſi in publico,num.16.ff.eod.tit. Felin.in c.cum inter,num.12.vbi Dec.nu.16.de exception.Marſil. in l.ſi quis ne quæſtio,num.34.de quæſtion.Aretin.dans hoc pro cautela in §.quadrupli, nume.68. de action. Cepol. Cautela 203. Iaſ.ad l.ne quidquam,§.vbi decretum,num.18. de offic.proconſ. Cagnol.ad l. diffamari,nu.15.C.de ingen. Zuchard.ad l.final.nu.269. ubi Menoch.nu.616.Perſonal.num.69.C.de edic.Diui Adria. tollendo.

70 Ampliatur vt etiam Clerici coram Iudice laico tali modo citari poſſint,nec ſit locus diſpoſitioni cap.ſi diligenti,de foro compet.Angel.in l.1.§.hæc ſtipulatio, num.14. ff.ſi cui plus quam per leg.Falcid.vbi reddit bonam rationem, quia eſt ad commodum,& habet vim ſimplicis citationis, nec cogit.Dixit ſingulare Iaſ.ad l.teſtamenta,col.2. ſub num.3. C. de teſtament. Commendat pro valde ſingulari Monticulus de Inuentar.verſiculo ſeptimo principaliter,ſub nu.20.Roland.in eod.tractatu,fol.72. Conſ.29.num.10.uol.2.ubi dixit val-

xit ualde ſingulare, licèt tutior uia ſit quod Iudex iſte ſcribat Iudici proprio Clerici ut moneat eum ſi vult intereſſe, iuxta notata in l.omnes, §.ſi uerò apparitor, C. de Epiſc. & Cleric.in l.a Diuo Pio, §.ſententia rationis, ff.de re iudicata.& l.cum auus, §.finali. ff.de bon. autor. iudic. poſſid.

71 Pariter ſi extat Statutum ut Teſtamenta inſinuentur citatis creditoribus, inter quos ſi aliqui ſint Clerici, poterint coram Iudice Laico modo prædicto citari, ita Caſtrenſ. in d. l. teſtamenta, dicens hoc perpetuo notandum, & ita Florentiæ conſuluiſſe cum admiratione multorum Doctorum.

72 Hinc etiam in confectione Inuentarij poterit Clericus coram Iudice laico citari, ſi ſua putauerit intereſſe. Angel. in l. 1.§.hac ſtipulatio, col.8. uerſ. ſolũ reſtat uidere, ff.ſi cui plus quam per leg. Falcid. Montic. in citato iam loco, nu.20. Vrſill.ad Afflict.Deciſ.380.nu.6.

73 Declaratur hæc Ampliatio niſi Clericus modo & forma quibus ſupra petierit cauſam remitti ad Iudicem ſuum, tunc enim auditur in quacumq; parte iudicij, & in quacumq; cauſa parua, & coram quocumq; Iudice, etiã delegato. Afflict. in Conſtitut.de Burgenſaticis, col.3. Quæſt.7. Roland.conſ. 29.nu.16.uol.2.Capic.Deciſ.8.num.3. Grammat. Deciſ.61. nu.3. Afflict. Deciſ.380. nu.7. Ioſeph de Ludouic. Concluſ. 5.verſiculo, & in cauſa.

74 Declaratur ſecundo hæc Ampliatio niſi cum Clauſula, Si ſua putauerit intereſſe ſit appoſita, & vnita Clauſula comminatoria, aliàs procedetur, &c. quæ alterat, & reddit Clericum reum neceſſarium, Marian. de Citation. Artic.2. Quæſtio.14.

75 Declaratur tertio hæc Ampliatio niſi Clericus citatus ſi ſua putauerit intereſſe alleget ſe poſſediſſe, nam tũc dicitur neceſſarius: nã paria ſunt quòd conditio ſit pura, vel conditionalis purificata, l.finali, §. 1. vbi Iaſ. nume.3. dicit ex eo Contextu colligi, quod puri, & purificati idem ſit iudicium, ff. de vulga.& pupillar. Ancharan. in Regula. Ea quæ, colum.58.verſic.27.de Regul.iur. lib.6. Capic. Deciſ.8. Alex. ad l.de pupillo.§.ſi ſeruo, in fine, ff.de noui oper.nunc.

Licèt contrarium ſenſiſſe videatur Dec.in cap.cum inter, num. 38.de exception.nam ponderando verbum, putauerit, illa con-

illa conditio videtur recepiſſe voluntatem, & ſic probato in tereſſe adhuc dici poteſt voluntarius: tamen conſideratio videtur ſubtilis, in Cortice verborum conſiſtens, non probando intereſſe, videtur reſtringere voluntatem ſuam, & effici actor neceſſarius.

76 Non omitto tamen, quod aliquantulum conſiderando Clauſulam, Si ſua putauerit intereſſe, videtur habilitare perſonam, atque ita perſona habilis intelligatur, modo doceat intereſſe, ita Dec. in l. finali, num. 45. C. de edicto Diui Adr. toll. Curtius iun. in l. 2. nu. 19. C. de pact. Nellus de Bannit.

77 parte 1. ſecundi temporis: Quæſt. 63. verſic. ego potius, nam Exceptio facta in vno caſu, firmat Regulam in contrarium in caſibus non exceptis, l. nam quod liquidè, §. finali, ff. de penu lega. l. quæſit. §. idem reſpondi, ff. de fundo inſtruc. Cagnolus commendans in l. 1. nu. 31. vbi Dec. num. 21. ff. de Reg. iur. vnde Exceptio de intereſſe confirmari videtur quo ad perſonam & eius habilitationem.

78 Facit Concluſio de teſtibus rogatis & inductis, vt eorum perſona cenſeatur approbata, l. ſi quis, C. de teſtibus. Marantha in eod. tracta. num. 10. Angel. num. 10. Campeg. Regu. 278. 292. & 293.

Et licèt Veronenſ. Cautela 68. Si petens, num. 2. quem ſequitur Alciat. Reſponſo 713. nu. 2. concipiat verba alio modo, ſcilicèt ſi habet ius comparendi, tamen in idem coincidunt, nec excludunt perſonæ habilitationem prout etiam tenet Marſil. de fideiuſſ. nu. 67.

79 Declaratur quarto, vt Clericus vel alius citatus ſi ſua putauerit intereſſe, non comparendo, nō efficiatur contumax. Bald. in ca. 1. Quæſt. 5. de milite vaſal. qui contumax eſt, vbi Afflict. num. 59. Iaſ. ad l. libertus, ff. de in ius uocan. Angel. in l. Conſentaneum, C. quomodo & quando iudex. Idem Bald. in l. finali, Quæſt. 5. C. de edicto Diui Adria. toll. in l. ea quidem, C. ſi mancip. ita fuer. alienat. in l. præſcriptione, Quæſt. 6. C. ſi contra ius, in cap. fina. colum. 1. de fide inſtr. Angel. in §. quadrupli, col. 27. verſ. quòd ſi comparet, de action. in l. ſi perluſorio, col. 2. de appellat. Alex. ad l. de pupillo, §. 1. ff. de oper. noui nunciat.

80 Amplia, vt nec ſententia contrà eum lata executioni

mandari poſſit. Ægid. Deciſ.2.nu.8.Menoch.de recuperan. Remed. 15. num. 228. Proſper Farinac. Quæſt. 8. num.90. in fine.

81 Iſte autem citatus ſi ſua putauerit intereſſe, auditur poſt mandatum de immittendo, etiam non refectis impenſis, cum non ſit verè contumax. Marantha in verbo.Contumacia,num.36.

82 Limitatur octauodecimo vt valeat præceptum ſuper his de quibus aliàs fuit cognitum, Areti.in §.curare,col.penult. de action.

83 Limitatur nonodecimo in his quæ ſunt voluntariæ Iuriſdictionis,Iaſ.in l.1.§.fin.ff.ne quis eum.Margarith. Bald..in verbo mandatur. Felin. in c. Eccleſ. Sanctæ Mariæ,de Conſtitution.

84 Limitatur vigeſimo in caſibus in quibus non paratur plenum præiudicium. Innoc. in c.2.de Reſtitutione in integr.

85 Limitatur primo & vigeſimo, in præcepto cum cauſæ cognitione,cui parendum eſt, Doct. in l.fina.C.de procurat.in l.filiusfamilias,§.diui,de legat.1.Gandin.de citation.in fine. Farinac.Quæſt.18.num.54.

86 Limitatur ſecundo & vigeſimo, vt valeat Iudicis præceptum comminatorium, quòd niſi faciat tale quid, amplius non audiatur gloſ.notab.in l.1.§.fin.ff.ſi quis ius dicenti non obtemper. vbi poſt alios Alex.nu.8. Iaſ.nu.19. dicunt illam gl.valde ſingularem & menti tenendam.

87 Ampliatur hæc Limitatio etiam ſtante periurio, Bal. hoc valde commendans in l. & in multis, nu.3. C.de appellat.in l.2.ſub num.1.verſ.tu dic,C.qui admitti,in l.quamdiu,la ſeconda,in verbo,in gl.ff.de acquir. hæredit.in l.ſi cum ea,nu. 14.C.qui accuſ. non poſſ.

88 Ampliatur ſecundo, vt poſſit committere etiam alijs iudicibus in alijs cauſis ne audiant. Bal. in c. Cum veniſſent,col. 3.ſub nu.9.verſ.quero quid ſi actor,de iudic.per Gloſ.ſingular. in l. ſed & ſi per prætorem, §. ſed etſi dum decreto, ff. ex quibus cauſis maior. quam dicit non eſſe alibi. Eam etiam valde commendat in c.grauis,ſub num.16.verſ.quærit. Ber-

89 trand.de reſtitut. ſpolia. vbi dat bonam practicam, quòd ſi contra aliquem nõ poteſt fieri executio realis,poteſt excommunicari,

municari, poni in banno, & per Iudicis declarationem pon in banno, & denegari Audientia, per d. Gloſ. quam reputat valde ſingularem & non eſſe alibi.

Quando igitur vides contra aliquem non poſſe deueniri ad realem executionem, cures excommunicari, poni in banno, & per iudicis declarationem denegari audientiam. Idem Bald. in cap. 1. num. 14. in fine, de Reſcript. vbi pariter appellat illam Gloſ. multum ſingularem. Iaſ. in l. iuſiurandum & ad pecunias, §. ait prætor, nu. 2. ff. de iureiuran. Maran. in verbo, Contumacia, nu. 15. dixit perpetuo notandum. Grauat. ad Veſtrium, lib. 3. c. 2. nu. 24.

90 Ampliatur tertio, vt is cui denegatur audientia, non poſſit appellare, Bald. in l. 1. §. ſed ſi is cui, nu. 2. ff. de noui oper. nunciatio.

91 Declaratur, niſi dilatio ſit nimis breuis a qua licet appellare, Bald. in d. §. Ait Prætor, in fine.

92 Ampliatur quarto, vt ſi poſt terminum feratur ſententia excluſiua, non erit locus purgationi moræ. Bald. in Authent. Ad hæc. nnmero 17. C. de vſur. Vnde audientia denegata, & poſt terminum præfixum, tollit purgationem moræ.

93 Limitatur primo, vt liceat extra terminum præfixum, ſi ius aduerſarij non ſit factum deterius, Bald. hoc valde commendans, in l. ſi ea, nu. 14. C. qui accuſ. non poſſ.

94 Limitatur ſecundo, inter eaſdem perſonas, Baldus reputans notatu dignum, in l. Conſentaneum, nu. 31. C. Quomodo & quando Iudex, Et in c. fin. de mut. petit. Licèt Contrarium ſentiat in c. Grauis, de reſtitut. ſpoliat. in loco proximè citato. Cagnol. in l. vnica, nu. 82. ff. ſi quis ius dicen. non obtemperau.

95 Limitatur tertio vt inter alias perſonas intelligatur ad tempus, & non in perpetuum, Bald. in l. 1. §. hoc autem iudicium, in Lectura antiqua, vbi Iaſ. num. 20. Alex. num. 9. valde commendat, ff. ſi quis ius dic. non obtemp. Dec. in cap. 1. numero 328. de probat. Iaſ. in l. ſi prius, numero ſecundo, ff. de noui oper. nunciatio. in d. §. ait Prætor. numero ſecundo, in fine, in l. 2. num. 12. vbi Dec. num. 30. C. de eden. Iacob. Sancto Georg. in l. & poſt edictum, numero 13. ff. de Iuà

dic. Contard. ad l. diffamari, ſuper Gloſ. numero 61. in fine.

96 Limitatur quarto notabiliter, vt poſſit denegare audientiam per excluſionem, non per condemnationem. ita Alex. in citato loco, poſt Bald. vbi reputat valde notabile.

97 Limitatur tertio & vigeſimo, vbi eſt periculum in mora, tunc Iudex poteſt incipere à præcepto, Marſil. Singulari 648. Borgnin. Deciſ. 23. nu. 13. parte 2.

98 Limitatur quarto & vigeſimo, vt præceptum factum vt aliquid fiat ſub certa pœna, non intelligatur ipſo iure ſed eſt quædam comminatio. Herculan. de attentat. c. 44. nu. 2. Eſt
* Communis opin. Dec. in l. factum, §. in pœnalibus, ff. de regul. iur. Cagnol. in l. 1. numero 97. ff. ſi quis ius dic. non ob-
* temp. Bonacoſ. in verbo, præceptum, vbi pariter de Communi.

99 Etſi fiunt alicui plura præcepta cum augmento pœnæ in quolibet, ſi non pareat primo, & ſecundo, non incurritur pœna, quia per pœnam vltimo loco appoſitam, cenſetur receſſum a prima, & vltimum præceptum attenditur. Marſil. Singulari 491. dicens ſe pluries in facto habuiſſe.

100 Vna eſt difficultas quam vidi pluries in facto euenire, an in reuocatione vltra Comparitionem requiratur decretum Iudicis, quod reuocauit, prout in his quæ fiunt ipſo iure. Bal. in l. finali, in fine, C. de Reuocan. donat. Tiraquel. ad l. Si vnquam, in princip. nume. 8. Roland. conſil. 57. nume. 9. conſil. 81. num. 6. vol. 3. Ronchegall. de duobus reis, l. 2. nume. 33. prope finem.

101 Ioan. de Amicis conſ. 35. tenere videtur, requiri Decre-
* tum Iudicis de Reuocatione, & dicit hanc eſſe Communem opinionem, & non habere contradictorem.

102 Cui poſſet reſponderi, quod imò in contrarium eſt Com-
* munis opinio iuxta ſuperius deducta. Præterea, loquitur in caſu ſpeciali & priuilegiato nunciationis noui operis, iuxta ea quæ diximus ſuperius in 20. num. Præterea, fundat ſe in Conſtitutione Regni, quæ localis eſt, vnde non poteſt trahi in Conſequentiam.

103 Vidi quandoq; diſtinctum; Aut agitur de incurſa, vel priuatione in præiudicium alicuius, & tunc declaratio requiritur; Aut

Digitized by Google

tur; Aut agitur de reuocatione rei ſui natura prohibitæ, & tunc declaratio non requiritur, & ſufficit ſimplex comparitio Iure reſiſtente præcepto.

104 Alij dixerunt, quod aut agitur de totali reuocatione, & quoad pęnam, & quoad intereſſe, & tunc requiritur Citatio & declaratio; Aut agitur vt præceptum reſoluatur in vim ſimplicis Citationis, & tunc declaratio non requiritur, & per comparitionem tollitur pœna.

105 Alio modo diſtinguebat Marſil. Singul. 646. Aut præceptum fit ſine Cauſæ cognitione, & præceptum eſt nullum, nec citatus tenetur comparere; Aut eſt factum cauſa cognita, & per ſimplicem comparitionem reſoluitur, dicens hoc admodum notandum.

106 Et ſic ad obtinendum præceptum Citatio requiritur; ſentit Alex. conſ. 1043. nu. 5. vol. 7.

107 Et licèt præceptum per Comparitionem reuocetur, hoc verum eſt reſpectu rei, & pro eo ſtatu temporis: Si verò in proceſſu cauſæ apparebit de iure actoris, reintegrabit monitionem eumque in ſententia reuiuiſcet, & confirmabit, & exequi mandabit, vnde reſpectu Iudicis ſtat in ſuſpenſo. Scacc. c. 57. ſub num. 17.

CASVS XX.

De Confeſſione Tutoris ſed Matris ſimul. Et quid in matre tutrice ſed amaſia creditoris.

SVMMARIVM.

1 *Confeſſio Tutoris non nocet pupillo.*
2 *Vxor non tenetur reuelare contra virum ſuum.*
3 *Fallit vbi veritas aliter haberi non poteſt, & peccatum incurritur.*
4 *Hæres tenetur exonerare Conſcientiam defuncti.*
5 *Tutor facit pacem de offenſa pupilli, & ſui patris.*
6 *Confeſſio tutoris non nocet pupillo, ſi mater eſt.*
7 *Pater præſumitur magis diligere filium quam ſeipſum.*
8 *Pater non præſumitur qui filium non diligit.*

9 *Pater præſumitur ex affectu paterno.*
10 *Confeßio tutoris nocet pupillo de Communi practica.*
11 *Vxor poteſt deponere contra virum eo mortuo pro exoneratione ſuæ Conſcientiæ.*
12 *Mater amaſia non eſt idonea teſtis contra filium iam pupillum.*

Ccurrit in facto pulchra, vtilis, & delectabilis quæſtio. Vxor mortuo viro ſuſcepit tutelam filij, & ſciens ſecreta ſui mariti, in quodam inſtrumento pro exoneratione conſcientiæ ſuæ & viri, dixit ſuum virum mutuo habuiſſe à tali ſcuta 40. fuit dubitatum an talis Confeſſio noceat pupillo & releuet Creditorem.

1 Pro parte negatiua facit, quia Confeſſio tutoris pupillo non nocet, l. certum, §. ſed an ipſos, ff. de confeſſ. vbi Bartol. dicit hoc verum in extraiudicialibus, ex quibus induceretur ✱ donatio, prout in caſu iſto: Et hęc eſt Communis opinio, Tiraquel. de Retractu conuent. §. 4. gloſ. 6. num. 13. Bolognett. in l. 2. §. vltimo, num. 44. ff. ſi cert. petat. Cephal. conſ. 101. nu. 18. & magis Communem dicit Foller. in practica Cẽſ. verſ. quę quidem executio, num. 51. Eman. in ſuo Theſauro litera C. nu. 251. Borgn. de tutor. nu. 324. Maſcard. in verbo, Confeſſio tutoris.

2 Secundo, quia vxor non tenetur reuelare contra virum ſuum. Summa Angelica in verbo, denunciatio, ſub num. 13. iterum in verbo, familia, §. 7. Sylua Nuptial. in verbo, monitoriè, num. 47.

3 Pro cõtraria parte facit, quia quando veritas aliter haberi non poteſt, & tacẽdo quis occultat veritatem, & peccatum incurrit vxor, cogitur & poteſt teſtificari contra virum, imò & filius contra patrem. Speculator de teſtib. §. 1. verſic. qualiter, quem commendat Alberic. de teſtibus, cap. 6. nu. 31. Sed in hoc facto præſupponitur quòd ſola vxor ſciat, vti ſocia diei & noctis, & diurnæ & humanæ domus, merito, &c.

4 Secundo, quia heres tenetur exonerare conſcientiam defuncti, cap. fin. vbi Abbas, in vltimo notab. de ſepulturis. ca. in litteris, de raptor. Iaſ. in l. Pomponius, §. cum quis, nu. 23. ff. de acquir. poſſ.

Cum

Cum ergo hæc ſit mater & tutrix pupilli hæredis, & pupillus ex defectu ętatis & intellectus ex ſe non valeat exonerare conſcientiam patris, mater tutorio nomine filij conſcientiam patris exonerare debet & poterit.

5 Prout etiam pacem facit & remittit iniuriam factam patri ipſius pupilli, & cum interuentu pupilli, & tutor ſolus, Bald. in l. iuſiurandum. ff. de iureiuran. & in l. 1. numero 4. C. de in integrum reſtitut. minor. Boſſ. de pace, numero 14. Alciat. Reſponſo 42. lib. 5. Vulpel. de Pace, Quęſt. 18. numero 2.

6 Et ſic licèt confeſſio tutoris pupillo non noceat maximè in extraiudicialibus, id limitarem non procedere nec locum habere in matre tutrice filij ad exonerandam conſcientiam mariti & patris, & pupilli ſimul, nec pręſumendum aliquid feciſſe in fraudem filij, ex pręſumptione Iuris & naturę ſimul, quod pręſumatur magis diligere filium & vtilitatem

7 ipſius quam ſeipſum, l. nec ei, ff. de adopt. l. iſti quidem, §. finali, ff. quòd met. cauſa. Alciat. Reg. 1. Pręſumpt. 1. latè Me-

8 noch. lib. 6. Pręſumpt. 56. Hinc pater vel mater non pręſumitur qui filium non diligit, cap. afferte, de pręſumpt. quem locum in hanc ſententiam annotarunt Curt. ſen. conſil. 47. Alciat. Reg. 1. pręſumpt. 14. Sicut è contra pater vel mater

9 pręſumitur, quando affectus maternus id ſignificat, d. cap. afferte.

10 Licèt & in practica verius ſit confeſſionem tutoris pupillo nocere etiam in extraiudicialibus, Zaſius in l. 2. §. vlt. ff. ſi cert. petat. Eman. in ſuo Theſau. litera C. nu. 252.

11 Ad illud quod vxor non poteſt deponere contra virum, hoc credo verum eo viuente, ad tollenda inter eos ſcandala & diſſenſiones, ſecus eo mortuo, prout in caſu iſto.

Pręterea, ex aduerſo producta procedunt in Criminalibus, ſecùs in Ciuilibus, prout in caſu iſto, & ita limitant Summa Angelica, & Sylua Nuptial. in pręcitatis locis.

12 Sed in facto apparet quod eadem mater quę filij tutelam ſuſceperat erat amaſia Creditoris, ad cuius fauorē depoſuerat, fuit dubitatum cui potius credendum, an vt matri, vel diffidendum vti Amaſię. Et negari non poteſt quin valde ſuſpecta effecta ſit depoſitio, ex his quę in terminis notat Cin.

in l. 2. C. de teſtibus, quod amor amaſij & amaſię magis ardet quam amor parentum, & magis excęcat oculos, nihilq; eſt hoc furore vehementius, §. illud, Auth. quibus modis natur. effic. legit. latè Tiraq. de pœnis, cauſa 4. Maſcard. in Concluſ. Vxor, num. 6. Neuiz. in Sylua, lib. 1. num. 110. cum ſeq. Bald. in ca. in litteris, de teſtib. Bonifac. de Malefic. in Rubr. de teſtib. num. 33. Viuius in Sylua Opinionum, opinione 9. nu. 70. in fine.

Confeſſio igitur tutoris pupillo non nocet, niſi mater ſit tutrix quę non ſit amaſia creditori, hinc Bald. in l. precibus, col. 6. verſic. quid ergo, ſcribit philoſophicum eſſe non muliebre, amoris affectum intra debitos limites retinere, quem ſequitur Curt. ſenior conſ. 67. col. 3. verſ. tranſeo ad ſecundum, Et Oldra. conſ. 210. excuſat mulierem dantem pocula amaſio, contra c. 2. de ſortileg.

CASVS XXI.

De vxore mortuo viro bona pro dote retinente.

SVMMARIVM.

1 *Legatarius occupans rem legatam propria authoritate ante aditam hæreditatem conuenitur Quorum legatorum.*
2 *Idque ampliatur verum, etiam habita licentia ab inſtituto.*
3 *Imò etiam ſi res legata reperiatur penes legatarium.*
4 *Occupans rem debitam iure ſeruitutis, punitur pœna legis, extat.*
5 *Filius occupando rem in qua pater habet vſumfructum, punitur pœna l. ſi quis in tantum.*
6 *Vxor viuente viro detentionem habet iure familiaritatis.*
7 *Vxori in bonis viri competit compenſatio, vt & pro dote retentio mortuo viro.*
8 *Ampliatur etiam pro legatis in teſtamento ei factis.*
9 *Ampliatur præterea pro quolibet augmento, fructibus & Aredio.*
10 *Et tranſmittitur ad hæredem vxoris.*
11 *Et ad ſingularem ſucceſſorem.*
Quod ampliatur vt ibid. num. ſequenti.

13 *Mu-*

13 *Mulier habet retentionem pro dote, etiam non facta liquidatione.*
14 *Mulier habet retentionem pro dote contra debitum anterius.*
15 *Etiam ſi Creditor ſit extraneus.*
16 *Mulieri competit retentio etiam ſi prius elegiſſet viam actionis.*
17 *Etiam ſi allegaſſet retentionem ex alia cauſa.*
18 *Et iudicia mota per viam actionis firma remanent.*
19 *Mulier habet retentionem, ſi poſſeſſio ſit vacans & eo tempore à nemine apprehenſa, aliàs non.*
20 *Quid ſi vxor hæres remanſit.*
21 *Multa fieri permittuntur ante aditionem hæreditatis, quæ non ſic de facili poſtea permittuntur.*
22 *L.non dubium, C.de legat. quomodo & quando procedat.*
23 *Vxor poteſt retinere bona pro dote, facta tamen declaratione verbis, vel facto.*
24 *Mutare quis poteſt cauſam poſſeſſionis de alia in aliam, & de iuſta in iniuſtam.*
25 *Traditio facta ex titulo præcedenti inhabili, iungitur cum titulo ſequenti inhabili.*
26 *Declaratio mutationis poſſeſſionis fieri poteſt verbis & factis.*
27 *Voluntatis mutatio non præſumitur niſi probetur.*
28 *Animus talis præſumitur in futurum, qualis fuit in præteritum.*
29 *Mulier quando declaret verbis velle retinere.*
30 *Item quando facto declaret.*
31 *Mulier in dubio præſumitur mortuo viro mutaſſe voluntatem pro ſe.*
32 *Debet declarare ſaltem tempore moleſtationis.*
33 *Vxori competit retentio, licet habeat tenutam per prius nulliter.*
34 *Solennitates iuris reijciuntur quando de rei veritate conſtat.*
35 *Mulier præſumitur prius ſtetiſſe in retentione quam hæredem apprehendiſſe poſſeſſionem.*
36 *Mulieri pro dote non datur retentio in omnibus bonis, ſed pro rata crediti.*
37 *Bona in dubio præſumuntur libera & non feudalia.*
38 *Mulieri datur retentio, etiam in bonis donatis propter nuptias, & propter ipſa ſicut propter dotem.*

39 *Mulier*

Digitized by Google

in l.2. C. de teſtibus, quod amor amaſij & amaſię magis ardet quam amor parentum, & magis excęcat oculos, nihilq; eſt hoc furore vehementius, §.illud, Auth. quibus modis natur.effic.legit.latè Tiraq.de pœnis,cauſa 4.Maſcard. in Concluſ.Vxor,num.6. Neuiz.in Sylua,lib.1.num. 110.cum ſeq. Bald.in ca.in litteris,de teſtib. Bonifac.de Malefic. in Rubr. de teſtib.num.33. Viuius in Sylua Opinionum, opinione 9. nu.70.in fine.

Confeſſio igitur tutoris pupillo non nocet, niſi mater ſit tutrix quę non ſit amaſia creditori,hinc Bald. in l.precibus, col.6. verſic. quid ergo, ſcribit philoſophicum eſſe non muliebre,amoris affectum intra debitos limites retinere,quem ſequitur Curt. ſenior conſ.67.col. 3. verſ. tranſeo ad ſecundum, Et Oldra. conſ.210.excuſat mulierem dantem pocula amaſio,contra c.2.de ſortileg.

CASVS XXI.

De vxore mortuo viro bona pro dote retinente.

SVMMARIVM.

1 *Legatarius occupans rem legatam propria authoritate ante aditam hæreditatem conuenitur Quorum legatorum.*
2 *Idque ampliatur verum, etiam habita licentia ab inſtituto.*
3 *Imò etiam ſi res legata reperiatur penes legatarium.*
4 *Occupans rem debitam iure ſeruitutis, punitur pœna legis, ſi extat.*
5 *Filius occupando rem in qua pater habet vſumfructum, punitur pœna l ſi quis in tantum.*
6 *Vxor viuente viro detentionem habet iure familiaritatis.*
7 *Vxori in bonis viri competit compenſatio, vt & pro dote retentio mortuo viro.*
8 *Ampliatur etiam pro legatis in teſtamento ei factis.*
9 *Ampliatur præterea pro quolibet augmento, fructibus & Aredio.*
10 *Et tranſmittitur ad hæredem vxoris.*
11 *Et ad ſingularem ſucceſſorem.*
Quod ampliatur vt ibid. num. ſequenti.

13 *Mulier habet retentionem pro dote, etiam non facta liquidatione.*
14 *Mulier habet retentionem pro dote contra debitum anterius.*
15 *Etiam ſi Creditor ſit extraneus.*
16 *Mulieri competit retentio etiam ſi prius elegiſſet viam actionis.*
17 *Etiam ſi allegaſſet retentionem ex alia cauſa.*
18 *Et iudicia mota per viam actionis firma remanent.*
19 *Mulier habet retentionem, ſi poſſeſsio ſit vacans & eo tempore à nemine apprehenſa, aliàs non.*
20 *Quid ſi vxor hæres remanſit.*
21 *Multa fieri permittuntur ante aditionem hæreditatis, quæ non ſic de facili poſtea permittuntur.*
22 *L. non dubium, C. de legat. quomodo & quando procedat.*
23 *Vxor poteſt retinere bona pro dote, facta tamen declaratione verbis, vel facto.*
24 *Mutare quis poteſt cauſam poſſeſsionis de alia in aliam, & de iuſta in iniuſtam.*
25 *Traditio facta ex titulo præcedenti inhabili, iungitur cum titulo ſequenti inhabili.*
26 *Declaratio mutationis poſſeſsionis fieri poteſt verbis & factis.*
27 *Voluntatis mutatio non præſumitur niſi probetur.*
28 *Animus talis præſumitur in futurum, qualis fuit in præteritum.*
29 *Mulier quando declaret verbis velle retinere.*
30 *Item quando facto declaret.*
31 *Mulier in dubio præſumitur mortuo viro mutaſſe voluntatem pro ſe.*
32 *Debet declarare ſaltem tempore moleſtationis.*
33 *Vxori competit retentio, licet habeat tenutam per prius nulliter.*
34 *Solennitates iuris reijciuntur quando de rei veritate conſtat.*
35 *Mulier præſumitur prius ſtetiſſe in retentione quam hæredem apprehendiſſe poſſeſsionem.*
36 *Mulieri pro dote non datur retentio in omnibus bonis, ſed pro rata crediti.*
37 *Bona in dubio præſumuntur libera & non feudalia.*
38 *Mulieri datur retentio, etiam in bonis donatis propter nuptias, & propter ipſa ſicut propter dotem.*

Digitized by Google

39 *Mulier retinenda domum, cenſetur & mobilia in domo exiſtentia.*
40 *Retentio mulieri non impeditur per exceptionem expilatæ hæreditatis.*
41 *Mulier retinendo computat fructus in ſortem.*
42 *Nec ſufficit ad excludendum eam oblatio.*
43 *Multo minus facta bonorum conſignatione.*

PVlcherrima & practicabilis eſt quæſtio, & paſſim in foro & palatijs occurrit. Vxor vult retinere bona viri poſt eius mortem, ratione dotium ſuarũ, quæritur an poſſit, & quomodo.

1 Pro parte negatiua facit, quia legatarius occupando rem legatam propria authoritate, etiam ante aditam hæreditatem per hæredem, poterit per hæredem conueniri, quorum legatorum, l. 1. in princ. ff. quorum legatorum, vbi hoc prætori videtur æquiſſimũ, ne quis ſibi ius dicat propria authoritate occupatis legatis.

2 Et hęc Concluſio vera eſt, & ampliatur notabiliter, etiam ſi occupauerit cum conſenſu inſtituti, ante tamen aditã hæreditatem, gloſ. & Bart. in l. 1. C. quorum legatorum, & ibi Bart. oppoſ. 1. Salicet. oppoſ. 2. Ripa, num. 8. in l. 1. ff. eod. tit. Dec. in l. 1. num. 20. in fine, C. de pact. Capra, conſ. 68. ex l. 1. §. quod ait prætor voluntate, ff. quorum legatorum. Zuchar. in l. 1. nu. 120. C. de pactis, Menoch. de adipiſc. Remed. 2. nume. 40. Riminald. ad princip. de donat. nu. 13. & 92.

3 Imò etiam ſi res legata reperiatur penes legatarium.

4 Secundò pro hac parte facit, quia occupans rem debitam iure ſeruitutis, punitur pęna l. extat, ff. quod met. cauſa, vt sẽtit ibi Alber. col. 3. verſ. quid ſi apprehendo vbi Menoch. de recuperan. poſſeſſ. Remed. 5. Quæſt. 3. num. 18.

5 Tertiò filius occupando rem in qua pater habet vſumfructum licet ipſe faciat ratione proprietatis, incidit in pœnam l. ſi quis in tantã, C. vnde ui, vt per Salicet. ibi, col. 2. in fine, verſ. q̃rit gloſ. & ſequit̃ Menoch. de recup. Remed. 9. nu. 62.

6 Quarto facit, quia detentio quam habet vxor viuente viro erat iure familiaritatis, ergo non poterit operari retentionem eo mortuo. l. qui iure familiaritatis, & ibi not. ff. de acquirend. poſſeſſ.

Pro

Pro Contraria parte facit, quia res peruenit ad manus ſine vitio, & poſtea ſecuta eſt mors viri.

7 Secundo pro hac parte facit l.ſi filiofamil.la prima, & ibi not. Bart.ff. ſolut.matr. vbi vxori in bonis viri datūr compẽſatio & retentio pro dote mortuo iam viro.

Et hãc opinionem tenuit Bart.in d.loco, Bal. in l.penult. C.de pignorat.act.in l.cum tibi, C.qui potior.in pign. hab. in l.penult.C.de non numer.pecun.in l.1.in fine,C.de ſeru. pign. dat.mãd.Socin.conſil.131.col.2. Dec.conſ.232.col.1. conſil.400.col.2.conſ.671.in fine,Bald.nouel.de dote, parte 1. Priuileg.6. Limit.13. Roland.conſ.77.nu.27.vol.1.Iaſ. hoc valde commendans,in l.ſi non ſortem,§.ſi centum,in fine,limitat.4. de condict. indeb. in §.item Seruiana, col.17. de action.Menoch.de Recuper. Remed.5. nu.32. Frecc. de præſentat.inſtrum.parte 8.quæſt.3.num.3. Et hæc eſt Com-

* munis & recepta omnium ſententia,nemine diſcrepãte. Ioſeph de Ludouic. Deciſ. Peruſi.109.num.2. Boer. Deciſ.44. ſub num.38.Ioan.Lup.in Rubrica de donat.§.77.num.2.

8 Ampliatur primò hæc practicabilis Concluſio, vt poſſit etiam pro legatis in teſtamento ipſi vxori factis,Burſat.conſil.8.num.8. & 15.vol.1. licèt allegata per eum non probẽt: aut.n. ſumus poſt aditam hæreditatem, & competit remedium l.non dubium,C.de legat.a ut ante, & competit remedium,quorum legatorum,ut aliàs diximus niſi ſaluando dicamus, remedium l.non dubium, ceſſare cum ſubeſt aliqua iuſta cauſa occupationis, prout in vxore exemplificat Menoch.de Recuper. Remed.5. num.31.

9 Ampliatur ſecundo vt talis retẽtio nedum competat pro dote principali, ſed pro fructibus, arredio, & quolibet augmento,ex his quæ notat Bald.in l.etiam, in ſecundo notabili,num.4.C.de iure dot. dicens bene notandum. Iaſ. in Rubric.ff.ſolut.matrim.num.40.in l.quicquid adſtringendę,in 1.notab.ff.de verb.obligat.dicens eſſe valde notand. Neguſant.de pignorib.in 2.membro,4.parte,Ampliat.6.num.46. Burſat.conſ.8.ſub num.15.

10 Ampliatur tertio ut tale ius tranſmittatur ad hæredem vxoris. Grammat. Deciſ.92. num.20.

11 Ampliatur quarto,ne tale ius lædi poſſit, & tranſeat in ſin

gularem

gularem ſucceſſorem. Bart.in l. 1. §. finali, vbi Alex. In Adit.litera F. Iaſ. num.5. atteſtatur hanc eſſe Communem opinionem, ff. de noui oper. nunciat.

12 Subampliatur, vt iſta ceſſio fieri poſſit vel per conſtitutionem vſusfructus, vel per adiudicationem bonorum in quibus competit retentio; Pulchre Socin.conſ.158. col.antepenult. lib.3. Franc.Marc.Deciſ.181.par.1.

13 Ampliatur quinto, etiam ante factā liquidationem. Grammat. Deciſ.58.num.12.

14 Ampliatur ſexto, etiam ſi maritus vel eius hæredes agerent contra vxorem ad debitum anterius dote, adhuc enim ſibi competit retentio, & repellit agentes, etiam anteriores. Neguſant.de pignor.in 4.membro,5.parte, nu.5. Bald. Nouel.de dote, parte 8. Priuil.1.limit.3.

15 Subampliatur in quouis alio creditore extraneo vltra maritum vel hæredes eius, Capic.Deciſ.119.

Contrarium dicit verius & pluries deciſum Theſaur. Deciſ. Pedem.207.

16 Ampliatur ſeptimo etiam ſi prius elegiſſet viam actionis mulier. Capic.in citato iam loco, ſub num.5.

17 Ampliatur octauo etiam ſi ab initio cæpiſſet vti retentione ex alia cauſa, nam conuenta variare poteſt, Capic. vt ſupra, num.6.

18 Ampliatur nono, vt iudicia mota per viam actionis adhuc firma maneant, nec tolluntur mulieri per retentionem ultimo loco factam, Capic. ut ſupra, in fine.

19 Limitatur primo loco principaliter, dummodo poſſeſſio ſit vacua & eo tempore à nemine apprehenſa, ſecùs ſi nō ſit vacua ſed apprehenſa, Roderic. Suarez in tit. de las Herentias, num.5. Borgnin.de vſufruct.num.201. Dec.conſil.232. num.2. Socin. conſil.132.colum.3.circa medium, verſiculo, amplius dico, Dec.in l.dotes, num.3.C.de collation. Marſil. Singul.321. Bald.conſil.35. vol.3. Dec.conſ.400. num.5. & 449.num.3. & 671.num.7. Magon. Rota Florent.37.nu.13. Rota Lucana 64.nu.14. Cornazzan. Rota Lucana 3.nu.19.

20 Et tanto magis, ſi ipſa vxor hæres filij remāſiſſet, quia vbi hæres & ſucceſſor vniuerſalis fingitur continuare, quantumcunque alium habuerit animum, Borgnin. de Vſufructu mulieri

lieri relicto, num. 203.

21 Et multa permittuntur fieri ante aditam hæreditatem, non ſic de facili permittuntur poſt.

22 Hinc diſpoſitio l. non dubium, C. de legat. procedit poſt aditam hæreditatem & poſſeſſionem apprehenſam, vt ibi declarat Iaſ.num. 1. Gloſ. in l. 1. in princip. in verbo proinde, ff. quorum lagator. in l. 1. C. eod. quo loci Bald. num. 3. in fine, Salicetus col. 6. oppoſit. 6. Corn. conſ. 140. in fine lib. 1. Dec. conſ. 438. num. 4. conſ. 243. nu. 4. Rubeus conſil. 224. in fine, dicens hanc opinionem magis æquam. Gozad. conſil. 93. numero 14. Pariſ. conſ. 89. in fine, lib. 2. conſ. 53. num. 104. conſil. 54. num. 4. lib. 3. Caſſan. conſil. 19. nu. 36. Alciat. Reſponſo 706. nume. 3. Alſa. Report. 882. Menoch. de adipiſc. Remed. 2. nū. 9. Riminald. de donation. in princip. num. 1. 3. 87.

23 Limitatur ſecūndo loco principaliter, dummodo vxor verbis vel facto declaret animum ſuum, velle mutare cauſam poſſeſſionis mortuo iam viro. Socin. conſil. 131. num. 7. per text. in l. qua ratione, §. interdum, l. 3. §. ſi in rem, in fin. ff. de acquir. poſſ. Dec. conſil. 232. nu. 2. conſil. 400. nu. 5. in l. dotis, num. 3. C. de Collat. Magon. Rota Lucana 64. nume. 14. Alciat. Regul. 2. Præſumpt. 32. Curt. conſ. 168. nu. 36. conſ. 110. nu. 22. Rolandus dicto conſil. 77. nu. 28. Nec ſufficit ſimplex patientia hæredis in videndo eam poſt mortem remanere, Crau. de antiq. tempor. par. 4. verſic. materia iſta, fol. 271. num. 112. Hieron. Gabr. Conſ. 51. num. 38.

24 Mutare enim quis poteſt poſſeſſionis cauſam de alia in aliam, & de iuſta in iniuſtam, Aretin. in §. interdum, in 1. no-
25 tabili, Inſtit. de rerum diuiſ. & ibi Port. num. 1. ſatis ad propoſitum dicit, quòd traditio facta ex titulo inhabili præcedenti, iungitur cum titulo habili ſubſequenti, & media tempora non nocent.

26 Et talis declaratio mutationis poſſeſſionis fieri poteſt verbis & factis. Pariſ. conſil. 131. nume. 20. volum. 1. conſil. 15. num. 20. vol. 2. conſ. 14. num. 30. vol. 1. conſil. 149. num. 22. volum. 4.

27 Voluntatis enim mutatio non præſumitur, niſi probetur, l. cum qui, ff. de probation. l. cum hic ſtatus, §. pœnitentiam, ff. de donat. inter vir. & vxor. Alciat. Regul. 2. præſumpt. 16.

Menoch.

Menoch.de Præſumpt.lib.6.præſumptione 7.

Addo Hieron.Magon. Rota Luca.26. nume.38. Cacher. Pedem.Deciſ.50.num.13. Caputaquenſ.Deciſ.vltima.Bertazzol.conſ.criminal.36.num.5.lib.1.conſ.311.num.14.cōſil.413. num.11.lib.2.Roland.conſ.31.num.10.lib.4.Riminald.ſen.conſil.82.num.2.& 19.vol.1.conſ.284. num.8.volum. 2. Lamberteng. de contract. mulier.Gloſ.8.nu.7.Gloſ. 1. num.7.& 8.Tiber.Decian.Reſpon.86.num.41.& 83.vol. 1.Reſponſ.37.num.30.vol.1.Maſcard.concluſ.1416. Neuizan. conſ. 2. num.9. Cephal.conſ.277.num.99.lib.2.conſil. 288.nu.3.eod.lib.Grat.Reſp.128.num.5.lib.1. Berous conſil.55.num.8. lib.3.

28 Et animus talis præſumitur in futurum,qualis fuit de præterito, Bertrand.conſ.39.num.2.lib.1.

29 Verbis inter alia declaratio fit,proteſtando in ſcriptis velle modo retinere pro ſuis dotibus, præcipiendo laboratoribus vt ei reſpondeant.

30 Facto, claudendo domum, ne hæredes ingrediantur, ſub qua clauſura compræhendūtur etiam mobilia ibi exiſtentia, l.clauibus, C. de contrah. empt. Socin.d.conſ.131.col.2.Ioſeph Rota Peruſi.109. num.8.Alciat.regul.2.præſumpt.23. num.7.Burſatt.Conſ.9.num.9.

Sed aliquale oritur dubium, & vidi quandoque in facto euenire; pone quòd vxor non declarauerit volūtatem ſuam, nec verbis, nec facto, quid in dubio præſumendum? Vtique Soci. d. conſ.131. col.3.videtur tenere quod iure familiaritatis, ſi eodem modo viuebat & procedebat cum hæredibus mariti,ſicut faciebat cum marito eo viuente.

Contrarium ſentit Berous conſ.60. num.5.& 6.lib.2. nec diſſentit Dec. conſ.400. num.5. vbi reſpondet ad conſil. Socini ſuperius allegatum. Burſat. conſ.8.num.15.vol.1.

Credo aduertendum, quod Dec. in d. conſ.400.nume.5. duo præſupponit; Primum quod nullus adſit hæres; Secundum,quod non excludit aliquam animi declarationem.

31 In dubio autem,nullo tamen dato hęrede,credo veriorem opinionem, quod præſumatur mutatio voluntatis & poſſeſſionis,& ſic animo retinendi pro dote ſua, donec de ea fuerit ſatisfactum. Achil. Deciſ.4. de cauſa poſſeſſ.& propriet.Paleot. Deciſ.

leot. Deciſ. 422. atteſtans coram eo ita deciſum & terminatū: nam præſumitur mutatio voluntatis quando quis continuat poſſeſſionem cum bono titulo quem ab initio habebat cum nullo & inualido. Secundo ſi conſideremus rationes Baldi in omnibus ſupra citatis locis, vbi firmat hanc Concluſionem non attendit ad declarationem animi ipſius mulieris, ſed ad duo. Ex quibus tacitè mutatio præſumitur, ſcilicèt quòd res peruenit ad manus ſine vitio & ſubſecuta eſt poſtea mors viri quaſi fortaſſe velit Bald. quod voluntatis mutatio non pręſumitur, rebus in eod. ſtatu manentibus, ſecus data ſtatus alteratione, & ad magis conſulendum rebus ſuis, & venerit caſus dotis ſibi reſtituendæ per mortem viri; & ſi conſideremus cauſas ex quibus Doctores limitant Regulam illam quod mutatio non pręſumitur, de quibus poſt alios per Menoch. lib. 6. Pręſumpt. 57. & Maſcard. in verbo Voluntatis, aliàs concluſ. 1416. omnes in hoc caſu militant & concurrunt, ſumus enim in actu pendente à voluntate vnius tantum, ſumus in fœmina, quæ de facili mutatur, ſumus in caſu quo res non pendet in eod. ſtatu, & datur veriſimilis coniectura mutationis, tum, quia hoc prodeſt mulieri, tum etiam quia iam venit caſus dotis repetendæ propter mortem viri, merito &c.

32 Illud credo verius, quod ab alijs etiam recipitur quod tempore moleſtationis mulier declarare tenetur, & hoc credo ſufficere.

33 Immò & dixit notabil. Bald. ad l. fundus num. 4. ff. de reſcind. vendit. ſi vxor non ſolenniter, ſed ex inordinato proceſſu eſſet in tenuta, competeret tamen ſibi retentio tenutæ, quia res erat affecta, & aliàs obligata propter dotem vel legatum: reputauit dictum valde ſingulare & quotidie in facto euenire. Cremenſ. Singul. 93. Tenuta. Valde commendat in practica. Neguſant. de pignorib. in 3. membro, 2. part. num. 20.

34 Et faciunt quæ notat Marſil. in pract. Crimin. §. 2. nu. 38. vbi vult, quod quando conſtat de veritate rei, ſolennitates iuris non attenduntur, ex l. finali, §. finali, ff. quòd met. cauſa. idem in l. patre vel marito, num. 58. & 59. ff. de quæſt.

35 Sed pone vnum quod facile contingit, mortuo viro, eodem tempore mulier pro ſua dote inſiſtit retentioni, & hæres capit

rès capit poſſeſſionem, quid in dubio præſumendum? vtique mulierem præceſſiſſe in retentione, vt ſua dos conſeruetur, l. ſi inter, ff. de rebus dub. Et arg. text. in l. cum hic ſtatus, §. ſi ambo, ff. de donat. inter vir. & vxor. Didac. var. reſol. lib. 2. cap. 7. Menoch. lib. 6. præſumpt. 50. num. 6. & 7. cum ſeq.

36 Limitatur tertio principaliter, vt non omnia bona hoc caſu retinere poſſit, ſed pro rata quantitate crediti tantum, ne eligendo omnia bona, ſic creditores alij eludantur, Neguſant. de pignor. parte 5. membro 4. num. 5. ſemper enim deluderet creditores mulier, dicendo, ego intendo hoc pro dote mea, quod valde eſt abſurdum, Bald. Nouel. de dote, parte 7. priuil. 47.

Caſus certè ſingulariſſimus & multum vtilis, nam mulieres ſæpius hoc faciunt, ſtatim enim vbi creditores inſurgunt in aliquo particulari fundo, & mulier ſub clipeo dotis omnes deludit, boni Iudices in hoc prouidere debent, æquum enim eſt vt mulier habeat dotem, ſed non quod per hoc alij creditores deludantur, & ius iniquum ſtatuatur.

37 Sed pone, quod bona in quibus inſiſtit, & iam mulier retinet, ad excluſionem allegentur eſſe feudalia, emphyteutica, vel ſimilia, nunquid credere debet? vtique non: cum habeat præſumptionem Iuris pro ſe, & alleganti incumbit onus probandi. Ioan. Andr. in cap. nimis, de iureiur. latè Menoch. lib. 3. Præſumpt. 90.

Cui de communi addo Bellon. conſil. 10. nume. 9. Viuius lib. 2. in verbo feudalis res. Burſat. conſil. 8. numero 17. volum. 1.

38 Sed nunquid dabitur mulieri retentio etiam in donat. propter nupt. gloſ. videtur quod ſic. in §. eſt & aliud, in verbo exequentur, circa medium, Inſtitut. de donation. & è contra propter eam etiam datur mulieri retentio, & præfertur hæredi precario poſſidenti. Pich. Deciſ. 463. num. 4. lib. 2.

39 Pone vxorem remanſiſſe in domo animo retinendi pro dote, quid dicemus de mobilib. in domo exiſtentibus? Vtiq; idem, nec de crimine expilatæ hæreditatis accuſari poterit, Alex. conſ. 129. nu. 3. vol. 4. per l. vxor, ff. rerum amotarum, & l. aduerſus, C. de crim. expil. hæred.

40 Immò nec talis retentio impeditur per exceptionem expilatæ hæ-

latæ hæreditatis, Papienſ. in forma libelli ad dotem, gloſ. 1. num. 13. per l. 1. §. taceat, C. de rei vxor. act. immò per exceptionem compenſationis, vt ibi per eum: & ſic in hoc potentior eſt retentio quam compenſatio.

41 Limitatur quarto loco principaliter, vt fructus percepti per mulierem computentur in ſortem. Neguſant. de pignoribus, in 5. membro 5. partis, num. 1. Vnde bonum eſt venire ad bonorum adiudicationem.

Et ex prædictis apparet reſponſio ad contraria cum diuerſus ſit caſus iſtius mulieris quę tempore ſui viri erat in domo, licèt iure familiaritatis: vnde concurrente morte poſtea ſecuta, ſtante hypotheca, de facili conceditur retentio modo quo ſupra deductum fuit.

42 Sed nunquid ſufficit oblatio crediti ad excludendum mulierem à retentione: & certè non, etiam Iudicia lis, ſed requiritur actualis oblatio, Burſat. conſilio nono, numero 10. volumine 1.

43 Et facta in bonis aſſignatione, non habebit contra eam locum oblatio. Hieròn. Gabr. conſil. 47. vol. 1. dixi in Tract. de Oblation. parte 2. quæſt. 45.

CASVS XXII.

De modo cognoſcendi ſi Clauſula ſit appoſita de voluntate partium, vel ex capite Notarij.

SVMMARIVM.

1 *Notariorum imperitia ponit conſcientias in magno diſcrimine.*
2 *Et alijs damnum, lucrumq́; alijs indebitè affert.*
3 *Veriſimilitudo in Inſtrumentorum Clauſulis attenditur.*
4 *Veriſimilitudo eſt quædam imago falſitatis.*
5 *Inueriſimilitudine ſtante, ſi de voluntate partium conſtat, facienda eſt reſtrictio.*
6 *Verba tranſmutantia factū, præſumuntur de capite Notarij.*
7 *Limita niſi ſint Clauſulæ ſolitæ apponi.*
8 *Verba multum prægnantia præſumūtur de Capite notarij, vbi*

I *de Clauſula*

Clauſula Compromiſſorum.

9 *Notarij ſtudent formularijs pro Clauſulis prægnantibus.*
10 *Verba nimis ampla effugiunt mentem contrahentium.*
11 *Vbi de Clauſula de non contrauenien do in compromiſſis.*
12 *Et quid in feudo nouo & antiquo.*
13 *De Clauſula, Omni meliori modo, in donatione.*
14 *De Clauſula, Cadens &c. in tranſactione.*
15 *Clauſula quod præſens liberatio extendatur ad incogitata.*
16 *De Clauſula, Exigentibus meritis, in legitimatione.*
17 *De Clauſula, Contemplatione matrimonij, in donatione filio facta.*
18 *Clauſula præſumitur de capite notarij, ſi non cadit in ſenſatum hominem eius intellectus.*
19 *Clauſula præſumitur de capite Notarij in perſona idiota & Iuris ignara.*
20 *Clauſula inſolita præſumitur de capite Notarij.*
21 *Præſumitur facilius contra Notarium in actu vnius, quam duorum.*
22 *Clauſula Codicillaris præſumitur de voluntate teſtatoris appoſita.*
23 *Clauſula de Stylo omnium Notariorum præſumitur de voluntate partium.*
24 *Et quid in particularis alicuius notarij & loci conſuetudine ſit.*
25 *Verborum inculcatio præſumitur de capite Notarij.*
26 *Clauſula benè extenſa ex facilitate præſumitur de voluntate partium.*
27 *Clauſula Sponte &c. præſumitur de Stylo Notarij.*

1 EXclamant paſſim & varijs in locis Iuris Interpretes quod Notarij ponant Conſcientias bonorum virorũ in magno diſcrimine Ripa, ad l. Centurio, numero 83. de vulg. & pupill. Crotus ad l. ſecundam, verſiculo tertius caſus, ff. de verbor. obligat. Cagnol. ad l. ſi librarius, num. 3. ff. de reg. iur.

2 Et ob illorum ignorantiam aliquando alijs lucrum alijſque damnum adferunt contra teſtatoris voluntatem, Durand. de arte teſtan. titulo 2. Cautela 11. numero ſeptimo, nam

nam ſicut Italus linguam Teutonicam neſcit, ita & Notarij efficaciam Clauſularum, Rubeus conſil. 125. numero primo, verſiculo præmiſſis. Pariſ. conſilio decimo, numero 12. libro tertio, Ripa ad l. Si unquam, numero 43. C. de reuoc. donat. Iul. Clar. in Iuramento loquens, in §. Emphyteuta, quæſtione 8. Ruin. in Renunciationibus loquens, conſilio 60. in fine vol. 3. Capic. Deciſ. 159. nu. 42. Roman. in Clauſulis compromiſſorum loquens Singul. 52. Cotta in Memorialib. in verbo Notariorum imperitia. Didac. de Clauſula Codicillari loquens in Rubrica de teſtament. parte ſecunda, numero 14. Caſtr. Singulari 11. Mantua Singul. 220. Roland. admodum exclamans, conſil. 56. nume. 31. volum. 3. Crauetta conſilio 147. numero quinto, Puteus Deciſ. 177. parte prima, Tiraquel. ad l. ſi vnquam, in princip. num. 122. & 160. C. de reuocan. donat. Ob id vtiliter proponere decreui aliquas vtiles Concluſiones, ex quibus cognoſcatur modus quando Clauſulæ ſint appoſitæ de partium voluntate, vel ex mero capite aut Stylo Notariorum; & eſt Caſus valde frequens, practicabilis, & quotidianus.

3 Prima ſit Concluſio. Veriſimilitudo diſponentis vel partium in Inſtrumentis attenditur Galiaula in l. 1. in princip. columna ſecunda, verſiculo item contra, ff. de verbor. obligat. nam vt dicit Baldus in l. 1. columna tertia, C. de ſeru. fu-
4 git. quod eſt alienum a veriſimili eſt quædam imago falſitatis. Et in contractibus veriſimilitudo multum attenditur, l. in obſcuris, ff. de reg. iur. Reg. inſpicimus, libro ſexto, gloſſa in l. ſi vnquam, C. de reuocan. donat. in l. quæro, §. interlocutorem, ff. loca. in l. tale pactum, §. fina. ff. de pact. in l. ſi extraneus, ff. de condict. ob cauſ. Euerard. in locis à veriſimili, nu. 2. verſic. ſecundo valet.

5 Immò ſtante tranſmiſſione, ſi conſtaret de voluntate partium, eſſet facienda reſtrictio. Hieronym. Gabriel. conſ. 109. numero 9. Cotta in verbo Notariorum imperitia, vbi dicitur inueriſimile, quando per verba Notarij magis dilectus excluditur à minus dilecto.

6 Secunda ſit Concluſio, quando verba tranſmutant factū in aliam ſpeciem tunc præſumūtur appoſita præter voluntatem contrahentium, Didac. in Rubr. de teſtament. par. 2. nu.

14. Mago. Rota Luca. 54. num. 15.

7 Niſi ſint Clauſulæ ſolitæ apponi, quo caſu non attenditur mutatio naturæ actus. Seraphin. de Iurament. Priuileg. 22. num. 118.

8 Tertia ſit Concluſio quando verba ſunt multum prægnantia, præſumuntur appoſita de capite Notarij & non partium, Didacus, in citato loco, ponens exemplum in verbis generalibus compromiſſorum, per quę non eſt veriſimile quòd compromittentes voluerint præiudicare circa reductionem ad arbitrium boni viri; pariter in mandatis procuratorum quia præſumuntur appoſita de capite Notarij, & ſic non tribuunt mandatum in grauioribns. Ioſeph de Ludouic. deciſ. Peruſina 19. numero nono, vbi bene dicit,
9 quòd Notarij ſæpe ſtudent in formularijs ad reperiendum verba plus quam prægnantia ad validitatem actus, contra voluntatem partium. Pulchrè Ruin. conſilio 160. in fine,
10 volumine tertio, vbi verba Inſtrumentorum nimis ampla, effugiunt veriſimilem mentem contrahentium; Tiraquel. de amplis renunciationibus loquens, ad l. ſi vnquam, in principio, numero 122. Panorm. in cap. cum contingat, verſiculo,
11 nonus caſus, de iureiurand. vbi dicit Clauſulam in compromiſſis appoſitam de non contraueniendo, etiam ratione
12 enormiſſimæ læſionis, nihil operari. Curt. conſil. 50. colum. 12. dicens Clauſulam amplam, tanquam de feudo nouo &
13 antiquo, nihil operari, vbi de larga buccha Notarij. Et de Clauſula, Omni modo meliori, appoſita in donatione inter virum & vxorem, Curt. iun. conſ. 67. col. 6.

14 Et de Clauſula, Cædens omne ius, omnemque actionem quam habet & habere ſperat in Inſtrumento tranſactionis vel diuiſionis, quod nihil operetur, conſilio 42. & conſilio
15 58. columna ſeptima, per Barbac. Et de Clauſula, Quòd præſens liberatio extendatur ad omnia etiam incogitata, vt nihil operetur, Barbac. conſilio 16. columna ſecunda, li-
16 bro ſecundo. Et de Clauſula, Exigentibus meritis, appoſita in legitimatione, Barbac. conſilio 34. columna 10. libro ſe-
17 cundo. Et de Clauſula, Contemplatione matrimonij & liberorum in donatione facta filio in contractu matrimonij, Bertrand. conſilio 74. columna ſecunda, libro 2. pulchrè Ri-

pa ad

pa ad l. Centurio, nu. 82. cum ſeq. de vulg. & pupil. Barbac. conſ. 89. col. finali, volum. 4.

18 Quarta ſit Concluſio, quando intellectus talium verborum non cadunt in ſenſatum hominem, Rolandus conſilio 56. numero 29. volumine tertio, conſilio 54. numero 26. volumine 4.

19 Quinta ſit Concluſio, quando perſona ſit idiota, iuris ignara, & groſſa, quo caſu præſumitur Notarius appoſuiſſe de capite ſuo. Barbac. in cap. cum eſſes, col. fi. de teſtament. conſil. 72. volum. 3. Burſat. conſil. 47. numero 17. Pulchrè vltrà Burſat. Marſil. Singul. 18. Pariſ. conſil. 10. nu. 11. vol. 3. vbi bene loquitur, quē ſequitur Illuſt. Mant. de coniect. lib. 3. titul. 5. num. 7. Et licèt Menoch. conſilio 37. nume. 150. quem ſequitur Maſcar. 1099. nume. 17. contrarium teneat, cum Notarij vulgari ſermone factum legant, iuxta conſil. Decij 97. nu. 3. tamen legunt vulgari ſermone factum principale, ſed non vim Clauſularum quas vt plurimum ignorant, & recurrunt ad formularium in extendendo poſt ſtipulationem.

Addo vltrà allegatos Taſſar. de error. Notariorum, cap. 4. in fine, latius Perſonal. de petit. hæredit. num. 607.

20 Sexta ſit Concluſio, Clauſula in ſimilibus non ſolita apponi licèt actui non repugnet præſumitur de capite Notarij, Bald. in l. fideicommiſſa, §. ſi quis ſeruo, ff. de legat. 3. Curt. ſen. conſil. 17. num. 8. conſ. 73. num. 33. Curt. iun. conſ. 145. num. 17. Pariſ. conſil. 12. num. 12. volum. 3. Dec. conſil. 399. num. 8.

21 Septimo Alciat. ad l. 1. §. ſi quis ita, num. 12. ff. de verbor. obligat. dicebat quòd in actibus dependentibus à voluntate vnius tantum, facilius præſumitur quòd Notarius apponat de Stylo & capite ſuo, quam in dependentibus à voluntate duorum, & ita ſaluabat Bart. in l. 1. nume. 10. C. de iure Codicillorum.

** Et licèt magis Communis opinio ſit contra Bart. vt Clauſula Codicillaris pręſumatur appoſita de voluntate partium vel teſtatoris. Dec. conſ. 490. nu. 10. Grat. conſil. 125. nu. 12. lib. 2. Berous conſil. 16. nu. 20. lib. 2. Maſcard. concluſ. 1099. num. 6. litera N. tamen mihi admodum non concludit ratio

Menoch. conſ.37.num.50.& de Arbitr.Caſu 144.num. 10. & de Præſumpt. lib. 2. Præſumpt.79.num.4.dicentis quòd cum ante teneatur Notarius legere & vulgarizare Partibus, ipſum Inſtrumentum & Clauſulas, ergo partes ſciunt importantiā dictæ Clauſulæ: nam poſſunt ſtare ſimul hæc duo, vulgarizare ſuperficialiter aliquam Clauſulam, ſed ignorare vim intrinſecam ipſius, & quo extendat vires ſuas, quas quandoque ignorant veri & boni Legiſtæ, nedum Notarij qui vt plurimum ſunt idiotæ, prout pulchrè conſiderauit Ripa,ad l.ſi vnquam,num.42.Curt.iun.ad Authent.Ex cauſa, num.74.in fine, C.de lib. præterit. Socin.ſen.conſil.93.nu. 27. lib. 4. Illuſtriſſimus Mantica de coniect. vltim. volunt. lib.1. tit.10. nume.3. non enim valet ſecundum eos conſequentia, Audiuit legi, ergo eius veram virtutem ſcit; nec è contra, Notarius legit partibus vulgariter, ergo ſcit,qui vt plurimum eſt ignarus & idiota. Et dum Menoch. in citato loco dicit, quod pro Notario eſt præſumptio quod ſit peritus, & doctus, & gloſ. in §. ſi ita ſcriptum, Inſtitut.de inutili ſtipulat.illa gloſ.intelligitur, non quòd ſit, ſed quòd eſſe debet,& ſi reuera eſſet,ceſſarent infinitæ lites.

23 Octauo conſiderari debet an ſit conſuetudo vniuerſalis omnium Notariorum loci, apponere eo modo talem Clauſulam, & præſumitur de voluntate teſtatoris vel partium, qui cenſetur ſe velle conformare cum generali conſuetudine loci.

24 Si verò eſt conſuetudo alicuius particularis Notarij, & tunc cenſetur appoſita præter voluntatem partium. Barbac. in cap.Quoad tranſlationem,num.26. de offic. delega.conſ. 6.in fine,lib.2.conſil.150.num.6.lib.3. conſil.225.eod.lib. 3.Ruin.conſil.15.num.24.lib.2.Dec.ad l.ſemper in ſtipulationib. num.11.de reg.iur.

25 Nono conſiderari poteſt quod inculcatio & multiplicatio verborum prouenit extra mentem contrahentium, & ab inſipido vſu Notariorum.Magon.à quo habetur exemplum Rotæ Florentinæ 57.num.26.

26 Decimo, quando Clauſula extenſa eſt, & apparet bene declaratus effectus eius, ita vt partes poſſent eſſe bene capaces, præſumitur appoſita de voluntate contrahentium, &

non de

non de capite Notarij. Borgnin. de Clauſula, Ita tamen, Deciſ. 29. nu. 48. parte 2.

27 Vndecimo, Clauſula, Sponte, &c. præſumitur de Stylo Notarij, Abb. in c. cum contingat, colum. 17. de iureiuran. Berous in cap. 2. num. 46. verſic. Sed contra, de reſtitut. ſpoliat. Menoch. de Recuper. Remed. 1. nu. 262. vbi propterea non tollit exceptionem metus vel violentiæ.

CASVS XXIII.

Bulla Sixti ſuper reſiſtentia an comprehendat furioſum habentem lucida interualla.

SVMMARIVM.

1 *Delictum præſumitur commiſſum in ſtatu ipſiuſmet furoris, & non tempore quo habebat dilucida interualla.*

2 *Furor eſt morbus qui ſemper durare præſumitur.*

3 *Geſtum à furioſo punitur, ſi erat valdè remotum à tempore furoris, aliàs ſecùs.*

4 *Contrarium ibi indiſtinctè verius aſſeritur ex Communi.*

5 *Actus ſubſequens declarat furorem, vel non.*

6 *Contrarium verum eſt in delicto vel actu indifferenti.*

QVidam furioſus habens tamen dilucida interualla eripuit amicũ de manibus Curię, fuit dubitatum, an in eo habeat locum diſpoſitio Bullæ Sanctiſſimi Pontific. Sixti V. ſuper Reſiſtentia Curiæ.

1 Fuit ad eius defenſionem allegatum quod licèt iſte furioſus habeat dilucida interualla tamen delictum ad eius excuſationem præſumitur commiſſum tempore furoris. Zabar. in Clement. 1. col. 2. verſic. ex hoc ſequitur, de homicid. qui dixit in quæſtione facti fuiſſe dubitatum, quod cum ageretur ex cauſa mutui, & obijceretur de furore recipientis, & ex aduerſo replicabatur, quod habebat dilucida interualla, quod hoc non ſufficiebat, niſi probaretur habuiſſe dilucida interualla tempore contractus; & eodem in loco idem cenſuit Anchar. quos ſecuti ſunt Iaſ. in l. patre furioſo,

Digitized by Google

rioſo, numero 6. ff. de his qui ſunt ſui vel alieni iur. conſil. 178. num. 1. lib. 2. Ruin. conſil. 67. num. 10. lib. 1. Pariſ. conſ. 87. num. 16. lib. 3. pulchrè Roderic. Suarez. Alleg. 1. num. 21. Dec. in l. furioſum, num. 21. C. qui teſt. fac. poſſ. Barbac. conſ. 59. num. 18. volum. 2. Boer. Deciſ. 23. num. 12. Alex. conſil. 92. num. 18. verſ. fortius dixerunt, lib. 5. & conſ. 141. num. 6. lib. 1. Crot. de teſtibus parte 6. verſ. quinto fallit, num. 110. quo loco repræhendit Zabarell. aliter tenentem, conſ. 56.

2 Et ratio eſt, quia furoris morbus inſanabilis eſt natura, & præſumitur durare omni tempore, & dilucida illa interualla ſunt per accidens: qui verò accidens dicit, probare debet, l. ſi verò, §. qui pro rei qualitate, ff. qui ſatiſdare cogant. l. cum aliquis, C. de iure deliber. Menoch. conſil. 1. nu. 2. & de Præſumpt. lib. 6. Præſumpt. 37. num. 2.

Et videtur hæc ratio poſſe ſtringi: ſi enim furor in contractibus durare præſumitur, prout authoritates ſupradictæ loquuntur, multo magis ad liberandum à pœna, Aret. in tract. malefic. in verbo ſcienter, num. 7. dicens hunc caſum notabilem ad liberandum amicum à pœna. Placa hoc valde commendans, in Epitome delictorum, cap. 29. num. 4. dicentis Curiæ incumbere onus probandi tali tempore fuiſſe ſanæ mentis.

Sentiunt exempla Iulij Clari licèt hunc caſum in ſpecie non tangat, q. 60. verſ. quæro item nunquid, ibi ſi conſideres, loquitur in ſecundo exemplo in fortioribus terminis, de illa quæ non furore ſed Atra bile in præteritum laborauit.

☞ Et licèt Menoch. & alij inferius citandi, latè hanc præſumptionem explicantes, in materia tamen delicti non tangunt, & eſt caſus frequens, vtilis, & valde quotidianus, maximè hiſce temporibus.

Addo vlterius Aretin. in l. 1. §. finali, verſic. tangit etiam Ioan. de Imola, de verb. obligat. Angelus Aretin. in §. pretérea, circa finem, Inſtit. quibus non eſt permiſſ. fac. teſtam. Socin. in c. Ad audientiam, col. 7. q. 5. de homicid. Geminian. in c. 1. §. ſi verò, verſ. not. gloſ. de cleric. ægrot. lib. 6. Alciat. Reg. 2. preſumpt. 18. Guilielm. de Benedict. in c. Raynutius, in verbo, adiectæ impuberi, nu. 75. de teſtament. Et hæc eſt

magis

** magis Communis opinio, Lamberteng. de contract. mulierum, gloſſa 8.num.38.cum ſeq.

3 Et licèt à multis diſtingui ſoleat; Aut actus geſtus fuit multum remotus, vel proximus: vt primo caſu præſumatur tempore ſanæ mentis, ſecundo caſu tempore furoris, vt per Bald.in d.l.furioſum, & in l.qui teſtamento, §. nec furioſus, ff. de teſtament. Alex. conſ. 147.nu.5.vol.7. Socin.conſ.42. col.penultima,& finali, vol.1. conſil.98. nume.5.volum.3. Dec.in d.l.furioſum, num.27.

4 Contrarium indiſtinctè verius eſt,vt præſumatur tempore furoris, & maximè in pœnalibus,vt à pœna liberetur, Pa-
** riſ. conſ.87.nu.15.lib.3.& hanc dicit magis Communem. Corn.conſ.69.col.penult.lib.1.Illuſtriſſ. Mantica de coniectur. vlt.volunt.lib.2.tit.5. poſt nu.7.verſic.ſecundo etiam. Lambert. de contract. mulierum, gloſſa 8.nu.41.

5 Et licèt ab actu ſubſecuto iudicetur agens an fuerit in furore,vel ſanæ mentis, Iaſ. ad l. patre furioſo, nu.7. ff. de his qui ſunt ſui vel alieni iur.Socin.conſ.98.nu.5.lib.3. Alciat. Reg.2.Præſumpt.18.Tiraquel.de leg.connubial.lege 6.nu. 10. Maſcard. concluſ.825.in verbo furioſum,num.18.

6 Tamen in actu indifferenti prout eſt delinquere, quod fit & à ſanis mente,& à furioſis,præſumetur tempore excluſiuo delicti. Iaſ. ad l. 1. C. de ſeru. fugitiu.Menoch.libr.5. Præſumptione 2.

CASVS XXIIII.

De minore xxv. annis in Conſilijs aſſumpto vel Syndico in Caſtris.

SVMMARIVM.

1 *Minor creatur Decurio, ſed vocem non habet.*
2 *Minor vigintiquinque annorum non poteſt habere vocem in Conſilijs publicis, vel Vniuerſitatum.*
3 *Minores vigintiquinque annorum à teſtimonio repelluntur.*
4 *Conſuetudo vt minor vigintiquinque annis habeat vocem in Conſilijs publicis, non valet.*

5 *Minor*

5 *Minor vigintiquinque annis non poteſt eſſe Syndicus villarum & Caſtrorum.*

VIdi in facti contingentia ſæpius dubitatum in Conſulibus Ciuitatis Tuderti, & paſſim etiam occurrit quòd eliguntur Syndici Caſtrorum & non denuncient maleficia, an excuſentur.

Et circa primum, fuit opinio multorum, quod ſufficiat excedere annum octauumdecimum, licèt minor ſit quinque & viginti, pro quibus facit c. Ex eo, de Election. lib. 6. vbi in electione excipit pupillum, ergo ſecùs in adulto.

Secundo facit Clement. Hi qui, de ætate & qualita. vbi nemo habet vocem in electionibus niſi Subdiaconus, quem ſufficit eſſe annorum octo & decem.

Tertio facit lex 2. §. impuberes, ff. de iure immunitat. Et hanc opinionem videtur tenere Innoc. in c. Cum ex iniuncto, Bart. in l. Lucius, §. Imperator, ff. ad Municipal. vbi Bar-
1 tol. videtur ſentire, quod poteſt creari Decurio, tamen non habet vocem.

2 Contrarium credo, vt minor quinq; & viginti, etiam maior octo & decem non habeat vocem in Conſilijs Vniuerſita-
3 tum; Si enim à dicendo teſtimonio repelluntur, l. 3. §. lex Iulia, ff. de teſtibus, quanto minus ad conſenſum & Conſilium præſtandum idonei erunt. Et hac ratione moti tenuerunt hanc opinionem Bald. in l. de pupillo, ff. ſoluto matrim. Angel. conſ. 333. Hanc eandem opinionem tenuit Bart. per illum text. in l. ſpurij, §. minores, ff. de Decurion. vbi Alex. in Addition. materiam diſcutiendo, dicit hanc opinionem veriorem, ſuperiore reiecta, & dicit in practica admodum notandum. Idem Bartol. in l. exigendi, nu. 6. C. de procurator: in l. adminiſtrantes, §. qui corporis, ff. de excuſat. tutor. Iaſ. in l. de pupillo, nume. 4. ff. de noui oper. nunciat. Firmian. poſt multos quos allegat in verbo, minor tutor, uerſic. minor habet vocem, & in verbo, pupillus, ſub num. 40. vbi poſt Bald. dicit hanc opinionem veriorem, & tutiorem. Sentit Gloſſa notabilis in c. Ex eo, in verbo, ſuffragium de elect. lib. 6. Petrus Pecch. dicens pariter hanc opinionem veriorem de contract. coniugat. lib. 3. c. 29. nu. 4.

Ampliatur

4 Ampliatur vt non valeat Conſuetudo in Contrarium. Roch. de Curte, in c. fina. de Conſuetud. fol. mihi 52. verſic. ſexta Concluſio. Sufficit autem tetigiſſe quintum & vigeſimum annum l. ad Rempublicam, ff. de muneribus & honoribus. Declaratur, vt in defectum aliorum, qui habiles ſunt, & idonei admittantur. Caſtrenſ. in l. 1. num. 2. C. qui & aduerſ. quos.

Et ad textum in Clementina, Hi qui, de ętate & qualitate, videtur poſſe reſponderi, quod licèt nemo poſſit dare vocem niſi ſit Subdiaconus, non ſequitur affirmatiuè, ergo in ætate Subdiaconatus quilibet vocem dare poteſt, quia ſi ei ætas repugnat, vocem dare non poterit.

5 Circa aliud, an poſſit eſſe Syndicus Caſtrorum & Villarum? Vtique non, Bald. in l. exigendi, num. 5. C. de procurator. in l. 1. num. 2. C. in quibus cauſis in integ. reſtitut. non eſt neceſſar. & eſt Caſus valde frequens & practicabilis, ſi enim de facto creentur & fiant, ſi maleficia non denuncient, excuſantur, nec puniri poterunt, quia electio eſt nulla.

C A S V S XXV.

Statutum de Gabbella an dotem comprehendat.

S V M M A R I V M.

1. *Lex generalis loquens includit etiam caſus priuilegiatos.*
2. *Lex ſecunda, C. de pignor. procedit etiam contra dotem.*
3. *Lex ſicut, & lex omnes, C. de Præſcript. 30. vel 40. annorum procedit etiam in dote.*
4. *Statutum tollens præſcriptionem non tollit eam quæ eſt longiſſimi temporis.*
5. *Quando eſt vnum factum, eſt vna obligatio, attenditur primus contractus non ſecundus.*
6. *Cabella ſolui debet conductoribus tempore venditionis, non conductoribus tempore declarationis pretij.*
7. *Quoties ex duobus contractibus alter occultatur pro vno reputantur.*
8. *Vbi duo propter vnum ibi vnum.*

9 Contra-

9 *Contractus conſecutiuè veniens nõ attẽditur ſed principalis.*
10 *Actus neceſſarius ſequens ex voluntario reputatur voluntarius.*
11 *Contractus ſequens regulatur à primo.*
12 *Declaratio ad principalem Concluſionem.*

ILluſtris Ciuitas Tudertina volens conſulere extinctioni onerum & debitorũ, de Summi Pontificis licentia gabellã indixit & impoſuit ad rationem duorum pro quolibet cẽtenario de qualibet venditione, permutatione, & quauis cõceſſione: modo ſocer pro executione & implemento dotis promiſſæ conſignauit fundum ad rationem tot pro qualibet quartingata, & promiſſio dotis fuit ante gabellam impoſitam, ſed conceſſio in ſolutum fuit poſtea, Quæritur quid iuris?

1 Pro parte affirmatiua facit, quia Lex, Diſpoſitio, vel Statutum generaliter loquens, comprehendit etiam cauſam dotis, niſi in eo caſu reperiatur ſpecialiter priuilegiata, Bal. in l. in fraudem, §. finali, ff. de teſtam. milit. Dec. in Authent. Ex teſtamento, C. Vnde liberi. in c. ſedes, col. 5. de Reſcript. conſi. 5. conſ. 301. col. fina. conſ. 336. col. 5. Alcia. lib. 4. Paradox. c. 10. Mant. conſ. 286. circa finem; Et hodie hæc eſt nedum Communis ſed magis Communis opinio. Cagnol. ad l. 1. nu. 22. ff. de Reg. iur. Bou. de Statutaria Præſcript. gl. 3. nu. 4. Hondedæus conſ. 14. nu. 29. conſ. 18. nu. 57.

Cui addo bene loquentes, Vaſq. Controuerſ. illuſtrium cap. 84. num. 24. Riminald. de donation. in princip. numero 1027. & quibus aliena. licet vel non 357. ad l. precibus, num. 84. C. de impuberum, Cotta in Memorabil. in verbo, Dos habet. Tiraquel. de Retrac. lignagier, §. 1. nu. 96. & 104. Rimin. ſen. conſ. 447. nu. 16. Emanuel Suarez in eius Theſauro, litera G. num. 16. Proſper Farinac. Quæſt. 10. num. 8. Cephal. conſ. 323. nu. 34. Caſſan. in Conſuet. Burgund. Rubr. 7. §. 9. num. 14. Luc. pet. in practica Capitolin. lib. 3. cap. 4. nume. 16. atteſtans ita iudicatum vidiſſe, Paul. de Cittadinis de iure patronat. in verbo, fundatio. nume. 62. Arius Pinell. ad Authent. niſi tricennale, col. 4. in fine, C. de bon. materụ. Cucc. de morator. nu. 77. Roland. de lucro dot. Quæſt. 104. nume. 5.

nume.5.Dixi in Tracta.depoſiti,parte 1.ad repetit.l.ſi quis, nume.23. fruſtra enim in tot priuilegijs dotalibus Doctores inſudaſſent,ſi dos à generali qualibet diſpoſitione repeteretur, quaſi ex ſe in omnibus caſibus Dos ſit priuilegiata, quòd omnino abſurdum videtur.

2 Hinc poſtea diſpoſitio l.ſecundæ, C.de pignor. comprehendit etiam cauſam dotis, cum in eo caſu non reperiatur ſpecialiter priuilegiata. Roman. conſil.187.num.2.verſ. ſecundo quia, cum Luc. Pet.in Pract.Capitolin.lib.3.c.5.ſub num.14.

3 Et in materia odioſa præſcriptionum lex generaliter loquens & præſcriptionem inducens comprehendit etiam dotes, prout diſpoſitio l. omnes, & l.ſicut, C.de præſcript.30. vel 40.annorum,comprehendit etiam dotes,quibus tali tempore præſcribitur,l.in rebus,§.fin. C.de iure dot. Bal.conſil. 4.lib.3. conſ.231. lib.4. latè Corn. conſ.56. lib.4. conſ.93. colum.2.eod.lib.4.Tiraq. de retractu ligna.§.1.gloſ.14.nu. 97.in fine.

Addo Bald. nouel. de dote parte ſeptima principali, colum.2.& 5. Balb.de præſcript.in prima parte,ſextæ partis, num. 10.

4 Immò ſtatutum prohibens allegari præſcriptionem contra dotem, non comprehendit iſtam temporis longiſſimi, Bouius de ſtatutar. præſcript. gloſ.3. num.33.ſaltem 40.annor.Balb.de præſcript.in 5.parte,5.partis principal.Quæſt. 9.nu.1.in fine.

5 Pro Contraria parte facit: quia hic ſunt duo Contractus: primus eſt promiſſionis dotis, & iſte ante impoſitionem gabellę. Alter eſt contractus in executionem promiſſionis iam factę,concedendo in ſolutum tot bona pro promiſſione iam facta: vnde quando eſt idem factum, & vna obligatio, & vnus contractus venit ad executionem alterius, tunc de ſecundo vti exequente, non ſoluitur gabella Bald. in l. cum per eos, nume.3. C.ſi quis alteri vel ſibi,attenditur enim diuerſitas vel identitas in facto,& ſi vnus contractus eſt in executionem alicuius gabellæ, igitur ſoluenda eſt de contractu executo,non exequente.

6 Secundo pro hac parte facit, ſi iam eſt facta venditio pro

pretio

pretio declarando,& ad id ſint electi arbitri qui certum pretium declarauerunt, certe gabella non debetur conductoribus tempore declarationis,ſed conductoribus tempore venditionis, quæ poſtea per hæredem perficitur, Bal.in Rubr. C.de rerum permutat.in fine,arg.text.in l.finali, ff.de ſtipulat.ſeruor.vbi principium attenditur.

7 Tertio pro hac opinione confirmanda facit, nam quoties alter contractus occultatur, pro vno reputatur, l.3.§.fina.ff. de donat. inter vir. & vxor.

8 Quarto pro hac parte facit, vbi duo propter vnum, ibi vnum, l.illud, §.finali, ff.ad leg. Aquil.ſed in caſu iſto traditio in ſolutum eſt, propter promiſſionem dotis præcedentem,ergo illa & illius tempus attenditur.

9 Quinto quando vnus contractus venit conſecutiuè ad alium primus attenditur in ſolutione gabellę. Bald.in l.cum dotem, in fine, C.de iure dot.per l.profectitiæ, §.ſi pater, ff. de iure dot.

Et hæc opinio mihi videtur de iure verior ex rationibus adductis; Nec obſtat ratio in contrarium adducta, quia vera eſt Communis Concluſio ſuperius adducta quod in generali diſpoſitione comprehendatur dos, tamen in caſu de quo agitur eſt diuerſa ratio: & ſi comprehenderetur, conſideraretur tempus promiſſionis, non dationis in ſolutum, & tempore promiſſionis, nulla erat impoſita gabella, merito non eſt ſoluenda.

Accedat ad prędictorum omnium confirmationem quòd ſcribit Aretin.poſt Bart.in l.is poteſt,in fine,ff.de acquir.hę
10 redit.quòd actus neceſſarius qui ſequitur ex voluntario,mutat naturam & reputatur voluntarius, vti dependens à voluntario, ſequitur Pedemont. Deciſ.167.nu.20.

11 Et contractus ſequens regulatur à primo. Socin. conſ. 101.col.6.Dec.conſ.45.nu.4.Bero. Quæſt.9. Borgnin. Deciſ.1.de vſur.num.80.

12 Bene verum eſt quod Paul. Caſtrenſ.conſ.266.vol.1.nu. 1.materiam declarando, dicit, tunc de executione ex conſequenti contractus gabella ſoluenda non eſt, ſi executio fiat in eademmet re, vel pecunia promiſſa,ſecùs ſi in diuerſa,puta in principali contractu eſt promiſſa pecunia ,& ſolutio fit

in pe-

in pecunia, secùs ſi fieret in bonis concedendo in ſolutum & pagamentum pro intrante quantitate, quia de hac executione eſt ſoluenda gabella, etiam quòd in principali inſtrumento eſſet facta mentio de bonis, puta caſu quo non ſolueret, dabat in ſolutum tot eius bona pro intrante quantitate, ſequitur Aſin. de Execut. §. 7. c. 269.

CASVS XXVI.

Vendere an quis cogi poſſit pro Seminario ab Epiſcopo faciendo.

SVMMARIVM.

1 *Vendere nec emere nemo cogitur. Sed vide contrariam opinionem infra num. 7. & 13.*

2 *Venditio metu facta nullius eſt roboris atque momenti.*

3 *Amplia etiamſi facta etiam ſit pro pretio iuſto ſed minori voluntatis ſuæ.*

4 *Ampliatur etiam pro pretio iuſto, ſed perſonę quę non placuit.*

5 *Ampliatur tertio, etiam ſtante Iuramento de obſeruando.*

6 *Quicquid ædificatur ipſo ſolo cedit.*

7 *Proprietarius facit locum Religioſum inuito vſufructuario.*

8 *Locus fit religioſus inuito domino fundi, cui debetur ſeruitus.*

9 *Lex 2. §. locum, ff. de religioſ. & ſumpt. funer. declaratur.*

10 *Iter ad ſepulchrum quis vendere cogitur inuitus, ſine tamen magno ſuo detrimento.*

11 *Dominus ſerui cogitur vendere portionem ſuam quam habet in ſeruo fauore libertatis.*

12 *Legatum libertatis fauorabilius eſt quam legatum pium.*

13 *Vendere quis cogitur fauore religionis.*

14 *Ampliatur ad ſocium partem habentem.*

15 *Ampliatur ſecundo tam in Eccleſiis iam ædificatis quam adhuc ædificandis.*

16 *Ampliatur tertio in Emphyteuta habente dominium vtile tantum.*

17 *Declaratur primo vt ibi.*

18 *Declaratur ſecundo.*

Illuſtriſ-

Illuſtriſſimus & Reuerendiſſimus Epiſcopus Tudertinus, proponens in animo velle facere Seminarium, requiſiuit ciuem quendam Tudertinum vt vellet ei vendere eius domum Eccleſiæ Cathedrali contiguam, qui recuſauit; fuit quæſitum an cogi poſſit. Viuius in Sylua, Opinione 100. num. 26. Vendere, in principio.

1 Primo videbatur quod non, ex Regula, Quod nemo cogitur vendere, l. nec emere. C. de iure delib. l. inuitum, & l. finali, C. de contrah. empt. l. inuitus, C. locati, l. nec ab initio, C. de nupt. l. non enim, ff. rerum amotar. l. poſſeſſores, C. de fundo patrimon. lib. 11.

2 Vnde venditio metu facta non valet, Sebaſt. Medic. de Caſibus & pericul. parte 1. Quæſt. 7. nu. 32. Si enim fuit adhibitus metus circa contractum vt principaliter agitur res vendita præciſè reſtituatur: ſi verò eſt adhibitus in pretio, tunc agitur alternatiuè, vel ad rem reſtituendam, vel ad ſupplendum vſque ad iuſtum precium, l. ſi res, §. 1. ff. de iure dot. vbi Bart. dicit eſſe caſum ſingularem in practica, in modo concipiendi libellum, & dicit millies in facto habuiſſe.

3 Et adeo libertas in contractu venditionis conſideratur, vt ſi iuſtum pretium rei ſint puta decem, ſed ego petebam pretium irrationabile, puta quindecim, quod licèt ſit irrationabile, magis tamen irrationabile eſt cogere ad vendendum, & hoc attenditur. Caſtrenſ. & Alex. in l. non intereſt, C. quod metus cauſa.

4 Immò & circa perſonas emere volẽtes libertas vendendi conſideratur, puta, cogi non poteſt magis vni vendere quam alteri, etiam ſi ille cui cogor vẽdere, offerat iuſtum pretium, quia poteſt eſſe quod ſit inimicus, vel quid ſimile mecum pateretur, cui libenter non venderem, ita Caſtr. in citato loco, per l. ſi in emptione, ff. de minorib. quem ſingularem dixit Iaſ. in l. 1. in princip. ſub num. 22. ff. de verbor. oblig. Alberic. in l. vlt. §. in computatione, col. 2. C. de iure delib. Igneus in Repetit. l. dudum, col. 8. num. 38. C. de contrah. empt. Burgos in ca. 1. num. 23. de empt. & venditio. dicens eſſe perpetuo notandum. Guilielm. in c. Rainutius, in verbo, in eodem teſtamento, num. 33. de teſtament. Gozad. conſil. 44. num. 7.

Tiraquel.

Tiraquel.ſingulariter commẽdans de Retractu,in Prǫfatione,nu.34. Sapia ad l. vnicam,nu.36. C.de ſentent. quæ pro eo.Rebuff.de reſtitut.in integr. Artic.1. Gloſ.3.nu.11. Rol. pariter valde commendans conſ.1.num.100.vol.1.Mantua ſingulari 7.eruditiſſ. Sfort. Oddus de reſtitut. in integrum. q.4.nu.84.& 85.

5 Et ſi non liberè vendens iuraſſet contenta in Inſtrumento obſeruare pretiumque recepiſſet, non arguitur ex hoc metus excluſio. Aretin.de magis Communi, conſil,14. colum.15.

6 Secũdo facit Regula Quicquid plantatur,ſeritur, vel ædificatur,omne ſolo cedit,§.cum in ſuo, cum ſeq. Inſtit. de rerum diuiſio.

Pro contraria parte affirmatiua facit primo loco text. in l.locum,iuxta ſui principium,ff.de vſufructu,vbi locum Religioſum facit nudus proprietarius inferendo teſtatorem, ſi

7 oportunè alibi ſepelire non poterat, & ſic ibi inuito vſufructuario locus efficitur Religioſus, ſi alibi non poterat commodè ſepeliri.

Sed certè duo ibi concurrunt,ſcilicèt,quia ſepeliebatur teſtatormet,& aliter eſſet iniquum,ſecundum quod alibi commodè ſepeliri non poterat.

Secundo hoc idem videtur probari in l.2. §. ſi vſumfructum, ff.de religioſ. & ſumpt. fun. vbi I.C. idem dicit & repetit.

8 Tertio hanc partem confirmare videtur text. in l.2. §. locũ,ff.eod.tit.vbi fit locus religioſus inuito eo cui ſeruitus debetur,ſi alibi commodè ſeruitute vti poteſt, dicens hoc habere magnam rationem.

Et ſic inuito domino locus religioſus fieri poteſt, ſed ibi I.C.reſeruat,ſi alibi commodè vti poteſt.

9 Circa quem textum illud obiter dicam, quod licèt Angel. ibi & Florian. dicant eſſe caſum ſpecialem fauore Religionis, prout in l. ſi cui, in vltima gloſ.ff. de ſeruitut. tamen contrarium ſentiunt ibi Bart.& Caſtrenſ.& in hoc dicunt illam gloſſam ſingularem & notabilem, quod dominus fundi ſeruientis poteſt commutare locum ſeruituris, dummodo ſine incommodo illius cui ſeruitus debetur. Pariter Iaſ. in l.2.

K §. mutui

§. mutui datio, in decima fallentia, dicit ita eſſe caſum ſpecialem fauore religionis, Nouel. de dote, parte 8. priuileg. 27. Couarru. variarum reſolution. lib. 3. cap. 14. nu. 8. verſic. item Communis, tamen verior eſt opinio vt generaliter intelligatur, prout Iaſ. in l. 1. §. finali, num. 8. ad finem, ff. de noui oper. nunciat. in l. 2. num. 45. ff. ſoluto matrimon. in l. ſi ex toto, §. finali, numero 26. ff. de leg. 1. Veron. de ſeruitut. ruſtic. prædior. cap. 1. numero 7. Zaſius libro 1. Reſponſor. * cap. 19. Et hæc eſt Communis opinio, Socin. conſil. 141. nu. 4. lib. 1. Pinel. ad l. 2. parte 2. cap. 1. num. 25. de reſcind. venditio.

10 Quarto facit text. in l. ſi quis ſepulchrum, verſic. præſes, ff. de relig. & ſumpt. funer. vbi cogitur quis vendere iter ad ſepulchrum, dummodo ſine magno detrimento venditoris, & ibi gloſſa notat quod quis cogitur vendere.

11 Quinto hanc opinionem confirmat text. in l. 1. C. de com mun. ſeru. manumiſſ. vbi pro danda libertate ſeruo cogitur quis vendere partem quam habet.

12 Cui poteſt fortaſſe non inutiliter reſponderi, legatum libertatis reputari fauorabilius quam quoduis legatum ad pias Cauſas, & ob id ab eo inferri non poſſe Fulgoſ. per illum text. in l. Papinianus, §. Quarta autem, ff. de inoffic. teſtamen. cum minuant legitimam, quid non poteſt legatum ad pias cauſas, Tiraquel. in præfatione Tractat. de priuileg. piæ Cauſæ.

13 Et hanc ſecundam opinionem quod cogi poſſit ad vendendum tenuerunt Bald. & Angel. in l. prima, ff. ſoluto matrimo. Florian. ad l. ſecundam, §. locum, & ad l. ſi quis ſepulchrum, ff. de religioſ. & ſumpt. funer. Felin. in Canone, Omnes, colum. penult. diſtinct. 1. Veronenſ. de ſeruitut. vrbanor. prædiorum, cap. 82. atteſtans ita obtinuiſſe Veronæ. Afflict. in proœmio Conſtitut. Neapolita. quæſtio. 3. num. 10. atteſtans ſic pronunciatum apud Regem Neapolis in fauorem Monaſterij Diui Hieronymi. Franc. Marc. Deciſ. 536. parte prima. Et receptiſſimam dixit Didac. Variarum reſolul. libro tertio, capit. 14. colum. mihi 16. fol. 972. Addo Socin. Regul. 435. Limitat. 9. Gomeſ. reputans hoc valde notabile, variarum reſolution. de emptio. & venditione numero 51.

Digitized by Google

ro 51. Alfan. Reportat. 353. in fine, per Nicol. Mozz. de contract. tit. de emptione & vẽditione, tit. de rebus quæ emi vel vendi poſſunt, num. 58.

14 Ampliatur hæc Concluſio in ſocio, vt ad effectum pium cogatur vendere partem ſuam, Bald. in l. vnica, C. de communi ſeruo manumiſſo, per illum text. Commendat Iaſ. ad l. nec emere, limit. 2. C. de iure deliberandi. Gomeſ. in citato loco, verſ. ſecundo infero.

15 Ampliatur ſecundo tam pro Eccleſijs ædificatis, quam ædificandis, Marc. in allegata Deciſ. nu. 4. Didacus in præcitato loco. Vincent. Franch. deciſ. 223. par. 1.

16 Ampliatur tertio in Emphyteuta habente dominium vtile tantum, Franc. Marc. in allegato iam loco.

17 Declaratur ex capite Couarruuiam citato loco, ſi loquimur de Eccleſia Cathedrali vel Parochiali, in quibus Sacramenta miniſtrantur, hoc ſit abſolutè verũ, in alijs verò non, niſi concurrente Principis placito, ex quo non militat adeo vrgens ratio.

18 Conſiderabit etiam diſcretus Iudex neceſſitatem à ſimplici vtilitate, & damnum quòd contingere poteſt venditori, prout etiam omnia iura pro hac parte adducta innuunt & demonſtrant.

Fallit igitur Regula, ne quis cogatur vendere fauore Religionis modo quo ſupra deductum fuit. Et ſic patet Reſponſio ad Contraria. Venditor tamen non cogitur vendere habita ſimpliciter fide de pretio, niſi extrema ſit neceſſitas. Valaſch. deciſ. 22. lib. 1.

CASVS XXVII.

Minor quando dicatur locupletior factus.

SVMMARIVM.

1 *Minor præſumitur locupletior eo ipſo quod aliquid peruenit ad manus eius.*

2 *Conſumptum dicens probare debet.*

3 *Recipiens ſemper præſumitur factus locupletior.*

4 *Maritus ex fructibus perceptis de paraſernalibus vxoris præſumitur factus locupletior.*
5 *Idem in ſocio in pecunijs ſocietatis.*
6 *Præſumptio iſta tranſit ad hæredes recipientis.*
7 *Angeli laudes à varijs magni nominis Iuriſconſultis decantatas vide hic.*
8 *Locupletior factus probatur ex pluribus, ſecundum aliam opinionem.*
9 *Alleganti minorem ex mutuo locupletiorem factum, incumbit onus probandi.*
10 *Tertia opinio quando quis dicatur locupletior factus.*
11 *Fundamentum ſuæ intentionis quiſque probare debet.*
12 *Nec ſufficit enunciatiuè in libello allegare.*
13 *Quarta diſtinctio, quando dicatur quis locupletior factus.*
14 *Quinta diſtinctio vel opinio.*
15 *Ampliatur prima opinio etiam contra tertios poſſeſſores.*
16 *Ampliatur ſecundo vt competat Iuramentum in litem.*
17 *Ampliatur tertio vt nec retentio competat pro melioramentis.*
18 *Fallit in mutuo fœneraticio.*
19 *Minor quando dicatur factus locupletior ſecundum vltimam opinionem.*

QVotidiana & practicabilis eſt Quæſtio, & paſſim in Foro & palatijs pariter occurrit. Quando minor dicatur locupletior effectus.

Secundo, ad quẽ ſpectet onus probandi quem eſſe factum locupletiorem.

Tertiò, de modo probandi quem locupletiorem effectũ. Quoad primum, variæ fuerunt ſcribentium ſententiæ & opiniones quando quis dicatur effectus locupletior.

1 Prima fuit opinio quòd quis dicatur effectus locupletior, eo ipſo quòd res aliqua, fructus, vel pretium peruenit ad manus alicuius, Angel. in l. vtrum, ff. de petit. hęreditat. & ita arguit Ancharan. conſ. 5. col. 5. volens præſumi quem factum locupletiorem eo ipſo quod recipit pretium, l. in pupillo, ff. de ſolution. ibi, eo ipſo quod non eſt effectus pauperior, dicitur locupletior factus, & ſic ſolum conſiderare videtur vt

res per-

res peruenerit ad eum vt locupletior dicatur.

Hanc primo relatam Angeli opinionem ſequitur Socin. conſ.82.col.10. vol. 4. dicitque quòd allegans perdidiſſe, & ſe factum pauperiorem, cum hoc ſit fundamentum intentionis ſuæ, vt exoneret ſe ab eo quod debebat, ſibi incumbit onus probandi talem amiſſionem. Citat. Gloſ. in l. creditor, §.
2 ſi inter, ff. mandati, quæ not. ex illo contextu, quod ex quo conſtat aliquid perueniſſe ad manus illius ſi dicit conſumptum probare debet.

Et hanc partem tenet etiam Corn. conſ.72.col.penult.volum.3. & eſt de mente Alex. in l. ſi ipſa, ff. quòd metus cauſa, Ioan. Lup. in Rubr. de donat. inter vir. & vxor. §.48.col.1.& hanc opinionem dicit veriorem, & ab ea nullatenus recedendum Conſilio ſuo 29. in fine vol.1. Ruinus, maximè quia per eam actor releuatur ab onere probandi quod non leue eſt. Cum prædictis etiam concordat Socin. iun. conſ.150.num. 38. volum.1. citans Angel. nedum in d.l. vtrum, ſed in l. ſed
3 & ſi lege, §. quod autem, ff. de petitione hæred. dicentem quòd quilibet recipiens dicitur factus locupletior ex re quæ ad eum peruenit.

4 Simile videmus in Marito qui fructus recipit ex rebus parafernalibus vxoris, non præſumit factus niſi contrarium probetur. Alex. conſ.62. ſuper 1. dubio, vol.2. Bero. conſ.44. num.6. volum.2. conſil.191. num.49. volum.1. dicens quod
5 ſocius ad quem conſtet pecunias ſocietatis perueniſſe præſumitur factus locupletior, Caſtrenſ. conſ.37. vol.1. vbi tutor & eius hæres præſumitur factus locupletior ex pecunijs peruentis ad manus.

6 Et ſic iſta præſumptio eſt adeo efficax & potens, vt tranſeat contra hæredem recipientis, Anchar. quæſt.38. num.11. parte 2. licèt alijs in locis melius ſenſerit inferius allegandis; Hanc eandem opinionem tenet Dec. in l. ex pœnalibus, in fine, ff. de Regul. iur. in l. certi condictio, §. quoniam, num.3. ff. ſi cert. petat. Ruin. conſ.24. in fine, lib.1. conſ.29. num.13. lib.2.

7 Secunda itaque eſt ſuperiori contraria & eiuſdemmet Angeli authoris præcedentis opinionis, quem patrem practicæ appellat Calcan. conſ.16. num.46. & quem ob excellentem

Digitized by Google

doctrinam verum Angelum appellat Caſſanæus conſil. 53. num. 8. & à quo in Practica recedere tutum non eſt, Dec. conſil. 79. conſil. 133. & 160. inſtruens aduocatum vt cautus eſſe debeat vt deducat emptorem ex pluribus locupletiorem factum, ſpecieſque locupletationis deducat, non enim ſufficit
8 deducere & probare quòd in vſus ſuos ſuæque familię conuertit: quia non ſequitur, ergo eſt locupletior factus; quid enim ſi conuertit ſplendidius viuendo, certe non eſt factus locupletior, l. ſed & ſi lege, §. ſi quis ſua, ff. de petit. hæred. idem docet Caſtrenſ. conſ. 17. col. penult. in antiquis. Curt. ſen. conſ. 71. num. 11. Felin. in c. de Quarta, num. 11. de præſcript. Iaſ. ad l. Neſennius, §. fundum, nume. 4. de re iudica. Curt. ſen. conſ. 6. num. 26. in fine, conſil. 28. in fine, vbi dicit
** hanc videri magis Communem opinionem, & de iure veriorem. Cagnol. ad l. ex pœnalibus, de reg. iur. Gomeſ. in §. actiones, num. 26. de action. Maurit. de Reſtitutio. in integr. c. 222. Ancharan. queſt. 15. parte 1. Ruin. conſ. 204. col. fina. vol. 1. Natta conſ. 15. nu. 8. vbi dicit quod quando proponi-
9 tur coram iudice aliquid per quod apparet minorem eſſe obligatum, puta quòd apparet ſibi mutuatum, nec apparet illi adeſſe pecuniam vtique aduerſarius probare debet illum factum eſſe locupletiorem: quia non ſequitur: Habuit, ergo nunc in præſenti habet, forſan enim malè conſumpſit. Pariſienſ. in Conſuet. 22. num. 12. & 52. & ſentire videtur Caldas ad l. ſi curatorem habens, in verbo, læſis, nume. 57. C. de
** reſtit. in integr. Et hæc eſt magis Communis opinio. vt atteſtatur Menochius de Recuperand. poſſeſ. Remed. 15. nu. 587. Mago. Rota Lucana, 13. num. 31. Menochius iterum de Præſump. lib. 6. Præſumpt. 27.

Licèt non ignorem quod Socin. ad l. in pupillo, ff. de re iudica. non eſt auſus aliquem ex relatis approbare, ſed anceps ſubſiſtit, quod facit & Felin. in cap. de Quarta, nume. 31. de præſcription. Berō. in c. grauis, nu. 37. de reſtitut. ſpoliator. Alex. in l. mulier quæ, §. cum proponeretur, nu. 7. ff. ad Trebellian.

10 Tertia itaque eſt opinio præcedentium conciliatiua, aut contractus eſt nullus in ſe, ex aliquo defectu vel omiſſione; Aut eſt validus, ſed petitur ipſum reſcindi; Primo caſu ſcilicèt quando

cèt quando

cèt quando eſt nullus ex aliquo defectu, vt quando eſt facta venditio ſine Iudicis decreto, & tunc emptori incumbit onus probandi minorem locupletiorem effectum, & pretium vtiliter verſum.

Aut contractus eſt aliquid, ſed petitur reſcindi, vt quando intentatur reſtitutio aduerſus venditionem factũ,& tunc minor tenetur reſtituere pretium quod accepit, niſi probet male perdidiſſe,vel inutiliter conſumpſiſſe;Diſtinctio ſolennis gloſ.in l. prædiorum, C.de præd.minor. quam ibi commendatur Bart.Bald.& Salicet.ibique Cardin.Alban.in lucubrationibus ad Bartol. Salicet. in l.Si prædium,in fine,C. eod.titulo.Iaſ.in l.nam & poſtea,§.ſi minor,num.2.ff. de iureiuran. Riminald. ad §. fina. nu.103.Inſtitut.quibus alien. licet vel non,conſ.5.nume.76.lib.1. Corn.conſ.71.nume.6. conſ.ſeq. nu.9.vol.3. Socin. iun.conſ.15.num.22.vol.1.vbi in fauorem minoris etiam indiſtinctè firmat Natta conſil. 631.num.5.vol.3. Et hæc eſt vera diſtinctio vt dicit Anton.
* Gabriel. de probation.Concl.7.num.18.& Communiter recepta,Pinel.ad l.2.parte 3.cap.1.num.25.C.de reſcind. venditio. licèt in ſe aliter teneat eruditiſſ. Sfortia Oddo, de Reſtitut.in integr. parte 1. quæſt.47. artic.5. Octau.Simoncel. de decret.lib.3.tit.7. inſpect.1. nume.20. Et bene ſentit Cacheran.Deciſ.Pedemont.179.num.9.quam ſequitur Ioſeph Ludouic. concluſione 14. Illatione prima, Borgnin. de Tutoribus,num.224.

Probaturque iſta Communis diſtinctio lege & ratione, lege in quam, l. ſi prædium, verſic.emptor, l. prædiorum,l. vtere, C.de præd.minorum.

11 Ratione,quia vnuſquiſque probare debet fundamentum ſuæ intentionis, l.actor, C.de probat. ſed in nullitate minor cenſetur eſſe actor quoad precium quod vult:In reſtitutione autem minor in totum agit, ac proinde quiſque probabit fundamentum ſuæ intentionis.

12 Nec ſufficit in libello enunciare ſiue allegare niſi probetur.Dec.conſ.60.num.2.conſ.403.num.2. cum ſeq.

13 Quarta eſt diſtinctio Ruini conſil.113.num.5. vol.5. Aut loquimur in maiore,aut in minore,primo caſu procedit opinio Angeli ſuperius allegata ad l.vtrum,ff.de petit.hæredit.

Secundo caſu procedit altera opinio, ſequitur Anchar. q. 15. parte prima.

14 Quinta eſt diſtinctio & declaratio; Aut agens ad fructuū reſtitutionem, narrat reum conuentum rem ſuam poſſediſſe, & tot ex ea fructus percepiſſe, & inde locupletiorem fuiſſe, ideoq; ad eorum reſtitutionem teneri, & tunc Actor vti fundamentum intentionis probare debet. Sed ſi Actor cum ſimpliciter conueniat ad fructuum reſtitutionem per eum perceptorum, Reus autem excipiat ſe non eſſe factum locupletiorem, ideoque ad eorum reſtitutionem non teneri, tunc Reo incumbit onus probandi ſuam exceptionem, ſcilicet ſe non eſſe factum locupletiorem, Gloſ. notab. in l. ſi verò, §. qui pro rei qualitate, in verbo dubitatur, ff. qui ſatiſd. cogant. qua inquit allegantem ſe admitti tanquam locupletem vel pauperem, debere id probare, ſiue Actor, ſiue Reus ſit. Per quam Gloſ. ita quęſtionem decidere videtur Socin. in l. de pupillo, ff. de re iudicata. dum in hac quæſt. ſe remittit ad illam gloſſ. quam multis commendat Tiraquel. de Retrac. tit. 1. §. 32. gloſſa vnica, num. 94. Lamberteng. de contract. mulier. gloſſ. 1. num. 243.

** Retenta autem prima diſtinctione vti magis in practica recepta, Maſcard. Concluſio. 1164. nu. 13. additio. ad Annam ſingul. 620.

15 Ampliatur, quod quando alienatio eſt facta ſine decreto & ſic nulla, agi poterit contra tertios poſſeſſores vniuerſales vel particulares, l. magis puto, §. ſi alienum, §. maneat, ff. de reb. eorum. Caſtrenſ. conſ. 105. nu. 2. par. 2. vbi dat formam libellandi. Roman. conſ. 321. Pariſ. conſi. 100. vol. 1. Borgn. de Tutor. num. 152. cum ſeq.

16 Ampliatur ſecundo, vt detur iuramentum in litem contra tutores & curatores, Plot. de in litem iuran. num. 199. ſecundum primam.

17 Ampliatur tertio, vt non detur retentio pro melioramentis, ſed facienda ſit præciſa & omnimoda reſtitutio. Iaſ. in l. 1. nu. 10. C. de ſeru. fugit. Capic. Deciſ. 119. Menoch. de Recuperanda poſſeſ. Remed. 11. num. 21. verſic. declaratur. Latius Remed. 15. nu. 154. verſic. ſecundus caſus. & 537. verſ. quintus caſus. Caualcan. de tutor. 165.

18 Limi-

18 Limitantur prædicta omnia in mutuo maximè fœneratitio, vbi minor nunquam præſumitur factus locupletior, ſed probare debet, Bart. in l. 1. C. ſi aduerſus credit. Riminald. in l. nam & poſtea, §. ſi minor, ff. de iureiur. Gab. de probation. concluſ. 7. in fine. Lamberteng. de contract. mulierum, gloſ. 24. nume. 17.

19 Addo quod minor dicitur factus locupletior, reſtituendo quòd debet puta depoſitum commodatum vel ſimile, vel impendendo in neceſſarios vſus exemplo boni patrisfamil. l. in pupillo, ff. de ſolution. Bart. in l. 1. §. impuberes, ff. commodati. Menoch. de præſumpt. lib. 6. præſumpt. 27. Maſcar. concluſ. 1165. quos ſi videbis, intricatè loquuntur.

CASVS XXVIII.

De fideiuſſore diſtrictæ in Ciuilibus.

SVMMARIVM.

1 *Scientia præſumitur eorum quæ palam fiunt.*
2 *Copia hominum præſumitur coram Iudice.*
3 *Idem coram Epiſcopo.*
4 *Matrimonium dicitur in facie Eccleſiæ ſi palam fiat.*
5 *Dominus ſciens cauſam agi per falſum procuratorem ſibi præiudicat.*
6 *Tacens dicitur conſentire ſi contradicendo potuit impedire.*
7 *Tacens dicitur conſentire ſi res reuertitur ad primæuum ſtatum.*
8 *Fideiuſſor de diſtrictu an liberetur repræſentato debitore, & vide infra, num. 15.*
9 *Diſtingue vt num. ſeq.*
10 *Iniquum eſt habere rem & pœnam.*
11 *Stipulationi ſi eſt ſatisfactum ex vno capite, non eſt æquum vt ſatisfiat ex alio.*
12 *Si duo promittuntur, ſi per vnum ſatisfit, per aliud non committitur ſtipulatio.*
13 *Stipulatio non committitur, ſi inobſeruantia non præiudicat.*
14 *Conſilium Romani 193. declaratur.*

De anno

DE anno 1586. cum reperiretur in Carceribus quidam Philippus Antonij pro quodam eius debito, fideiuſſit pro eo Antonius quòd non diſcederet de palatio niſi concordato creditore; & hæc fideiuſſio dormiuit per annos duos nulla requiſitione facta licèt ad diſtrictum non maneret: Elapſis duobus annis fit requiſitio, & cum non maneat ad diſtrictum, relaxatur executio cõtra fideiuſſorem diſtrictæ, qui petit reuocationem; quęritur quid Iuris.

Et videbatur dicendum non eſſe locum allegatæ reuocationi, cum in caſu diſceſſus ſit iam commiſſa ſtipulatio, iuribus ſatis vulgaribus; & ſi creditor tacuit, id fuit ex ſua liberalitate quæ ſibi nocere non debet.

1 Cõtrarium credo de iure verius ad fauorem fideiuſſoris: namque ſcientia præſumitur de eo quod publicè apparet. Cardin. in Clementin. 1. quæſt. 14. de foro compet. vnò cum ſtare per palatium ad diſtrictũ publicè appareat ratione frequentiæ hominum & loci, videtur creditor ſciuiſſe ſi manebat debitor in carceribus, vel non.

2 Facit ad prædicta text. in L omnium, vbi Iaſ. in 1. notabili, C. de teſtament. vbi coram principe præſumitur copia perſonarum.

3 Idem coram Epiſcopo vel officiali, vt vbi Gloſſa in verbo inter tot, & ſic præſumitur eorum ſcientia quæ in palatijs geruntur, & conſequenter creditur ſciuiſſe receſſum debitoris, concurrente lapſu duorum annorum & taciturnitate.

4 Et matrimonium dicitur palam factum & in facie Eccleſiæ, iuxta formam Concilij Trident. ſi fiat in loco publico etiam ſine bannimentis; quia eorum quæ fiunt in loco publicò præſumitur ſcientia. Cephal. conſil. 82. nu. 26. conſ. 216. num. 15. volum. 2. Dec. conſ. 153. & hanc dicit communem

* Didacus in 4. Decreta. parte 2. ca. 6. nu. 10. Maſcard. concl. 297. nu. 7. Anton. Gabriel. de regul. iur. concl. 5. num. 31.

Scire igitur hoc caſu præſumitur creditor, debitorem nõ manere ad diſtrictum, & tacẽdo conſentire videtur, & ſic tacita licentia inducta præſumitur. faciunt quæ not. Innocent.

5 in cap. Ex parte Decani, de reſcript. vbi ſi Dominus ſcit cauſam agi per falſum procuratorem, & non contradicit, ſibi

præiudicat,

præiudicat,cum potuerit prohibere & non prohibuerit, vbi Abbas dicit hoc valde ſingulare, menti tenendum,& in c. Cum in iure,de offic.delegati. Et firmat Bart.in l.ſi mater,§. hoc iure,ff.de except.rei iudic. Ad idem Ioan.Lup.in Rubr. de donat.inter vir.& vxor.§.68.num.25.bonus text. in cap. fina.de iureiur.lib.6.Iaſ.ad l.quę dotis,num.77.ff.ſoluto ma
6 trim.vbi tacens dicitur conſentire, ſi contradicendo potuit actum impedire.

Et prædicta iura & authoritates videntur poſſe ſtringi,nã ſi ex ſcientia & taciturnitate lex facit incidere in pœnam, quod eſt maximum præiudicium,cur non potuit inducere licentiam ſtante maximè concurſu duorum annorum.

Et ſi dicatur, non curauit creditor aliquid facere cum ex diſceſſu,in ſe ius ſit quęſitum; Videtur poſſe reſponderi,non eſſe quæſitum ius irreuocabiliter cum non fuerit facta requiſitio per publicum baiulum prout moris eſt, iuxta notata in l.qui Romæ,§.Flauius ff.de verb.obligat.Decius conſil.58. Cagnol.ad l.id quòd noſtrum nu.3.ff.de reg. iur.

Et ſi poſt duos annos elapſos creditor poſtea fieri facit requiſitionem per baiulum,hoc non afficit, cum iam ex tacita licentia videatur per prius contrarium voluiſſe.

7 Accedit quod tacens videtur cõſentire ſi eius res reuertatur ad primæuum ſtatũ, l.1.C.de remiſſ.pignor.Bart.in l.ſicut, §.non videtur, ff.quibus modis pign.vel hypoth. ſolu. Sed liberari à carceribus,eſt ſecũdum primęuam libertatem naturalem, merito &c.

8 Sed quid dicendum, aliquis promiſit ſtare ad diſtrictum, & inde non diſcedere,niſi concordato creditore, ſi diſcedat, & poſtea capiatur,& carceretur, an ex hoc ſit liberatus fideiuſſor? Vtique non,ſed tenetur totum debitum ſoluere. Salicet.notabil.in l.in bonæ fidei, C. de reb.credit.commendat pro admirabili Iaſ.in Repetit.l.admonendi,num.177. de iureiur. Foller. in pract. Criminal.Parte 2.cap.12.nu.9. Paris de Syndica.in verbo,probatio, nu.2. Iaſ.in l.1.§.quod prætor, num.12.ff. ne quis eum,Mago.Rota Luca.90.nu.4.Ma-
* ſcar.concluſ.266.num.19. de Communi Farinac. quæſt.30. num.11.& quæſt.32.num.14.

Ampliatur,vt ſtatim ſoluere teneatĩ ſine nouo Iudicio,Bal.

dicens

dicēs valde notandū, ad l. quoties, C. de exact. tribut. lib. 10.

Ampliatur præterea, vt non audiatur opponendo excuſſionem, Marſil. de fideiuſſorib. num. 9. & 17.

Ampliatur tertio, idem in conſulente ad fugam & notificante quod fugeret, quia creditor volebat eum capi facere. Anchar. conſ. 341.

Ampliatur quarto, etiam ſi vellet probare nō eſſe debitorem, Angel. in l. Sed eximendi, §. item ſi quis, ff. ne quis eum, Veron. conſ. 14. col. 3. in fine. Marſ. in Practica, §. attingam, num. 48. Anan. conſ. 55. in fine, Iaſ. conſ. 27. nu. 1. lib. 3. Menoch. de arbitr. Caſu 301. num. 23.

9 Viderentur conſideranda verba: quandoque promittit quis non diſcedere niſi concordato creditore, & vlterius in caſu fugæ vel diſceſſus obligat ſe fideiuſſor: & hoc caſu loquitur Salicet. Quandoque non apponitur illa Clauſula, & in caſu diſceſſus, ſed ſimpliciter, non diſcedere, & hic non eſt caſus Saliceti, & crederem mitius procedendum, cum non ſint ita prægnantia verba ſtipulationis, & ſit iam conſultum per reincarcerationem, & hoc æquius quandoque viſum fuit, Boer. Deciſ. 217. num. 15.

10 Accedit prædictis text. in l. apud Celſum, §. Labeo, ff. de doli except. vbi periniquam videtur, poſſidere hominem & pœnam, maximè in pœna loco intereſſe, vt ibi pulchrè declarat Ang. l. & clarius Grammat. Deciſ. 95.

11 Facit etiam quod ſi ſtipulationi eſt iam ſatisfactū ex vno capite, ſcilicèt per comparitionem ſeu præſentationem, non eſt æquum vt ſatisfieri debeat ex alio capite, ſcilicèt per ſolutionē per receſſum iam purgatū per cōparitionē, ex Regula l. cū quærebatur, ff. iudic. ſolui, l. fin. §. & ſi reus, ff. eod. titulo.

12 Secundo ad hanc opinionem confirmandam facit, quando duo promittuntur, quorum vnum menti ſtipulantis ſatiſfacit, ex altero non obſeruato, ſtipulatio non committitur, l. ſi duo, §. item ſi duo, ff. ſi quis caution. vbi ſi duo æquè principaliter debeantur, Res & Pœna, vna exacta, altera exigi non poteſt. Sed in caſu de quo agitur eſt ſatisfactum voluntati ſtipulantis, ſcilicèt per ſecuritatem perſonæ, merito & aliorum committitur ſtipulatio.

13 Tertio facit, quando quid promitto, quod tamen ſeruari
ſtipulantis

Digitized by Google

ſtipulantis non interſit propter ſuperuenientem caſum, tamen ob id non obſeruatum, ſtipulatio non committitur, l. finali, ff. rem ratã haberi, vbi pater agendo ad dotem filię, promiſit eam ratam habituram, quæ licèt non potuerit ratificare, morte præuenta, tamen hoc non impedit, cum mortua filia etiam ſine ratificatione, dos ad patrem reuertatur, l. dos à patre, C. ſoluto matrimon.

Sic ergo, licèt non fuerit ſeruata ſtipulatio ob diſceſſum, hoc releuare nõ debet ſecuta repręſentatione & de nouo cõparitione, & ita ſentit Rom. cõſ. 193. quem ſequitur Vulpel. Reſpon. 139. nu. 14. reſtringendo eũ ad illum qui ſe incontinenti repræſentauerit, ſic Romanũ intelligendo & limitãdo. Herculan. de Caution. de non offendendo, Cap. 23. nu. 21.

14 Et licèt magna ſit Romani authoritas, tamen eius rationibus videtur aliqualiter reſponderi poſſe: ad Regulam enim l. cum quærebatur, videtur reſponderi poſſe, quia ibi Clauſula quam verbũ ſonat, eſt principalior, & inſuper vtilior, merito alias abſorbet vti acceſſorias, vt ibi Caſtrenſ. animaduertit: non ſic conſiderari poteſt in caſu iſto: nã licèt homo debitor præſentetur, melius eſt ſtipulationẽ committi, quæ totaliter debitum extingueret; & ita videtur poſſe reſponderi ad alias rationes: dicit enim Creditor, prodeſt ſanè mihi debitorem morari ad diſtrictum, ſed per hoc non conſequor effectualẽ pecuniam pręmanibus & in burſa mea, ſed ſi negatur repræſentatio perſonæ, cõmittitur ſtipulatio ad effectũ integræ ſolutionis, & hoc non tollunt rationes Romani, ſi bene

15 conſiderentur. Illud crederẽ verius, quod reintegra nulla facta requiſitione de morando ad diſtrictũ ſi diſcedat, & incontinenti reuertatur, audiatur, & ita pluries practicatum vidi.

CASVS XXIX.

De matris Legitima in bonis filij.

SVMMARIVM.

1 *Legitima debetur parentibus in bonis filij.*

2 *Matri debetur legitima in bonis filij. Et qd in bonis filij infantis, in-*

tis, infra nu.28. & quid item in bonis filiæ vide infra nu.35.
3 Mater ſine cauſa non poteſt priuari legitima à filio.
4 Matri datur Condictio ex lege, quæ perpetuo durat.
5 Mater in legitima inſtitui debet.
6 Matri datur actio ad ſupplementum legitimæ.
7 Mater excluditur a ſucceſſione filij per tacitam vulgarem.
8 Etiam ſi vulgaris ſit in parte tantum expreſſa.
9 Pupillaris expreſſa matrem excludit.
10 Et hoc tam de iure Ciuili quam Canonico.
11 Legitima quot modis debeatur matri in bonis filij.
12 Quid in foro Conſcientiæ.
13 Quid ſi ſubſtitutus haberet conſcientiam læſam.
14 Pupillaris partim expreſſa partim tacita matrem excludit à legitima.
15 Pupillaris tacita matrẽ nõ excludit à legitima nec ſucceſſiõe.
16 Quid in tacita pupillari contenta in Compendioſa.
17 Exemplaris matrem excludit à legitima.
Secùs eſt in tacita exemplari num.ſeq.
19 Quid in pupillari tacita comprehenſa in Compendioſa.
20 Quid ſi ſubſtitutus ſit magis dilectus.
21 Pupillaris contenta in Reciproca matrem excludit.
22 Compendioſa facta verbis directis matrem excludit.
Quid in dubio, vide ibid.num.ſeq.
24 Matris legitima & aliorum parentum eſt de iure gentium.
25 Legitima matris & aſcendentium poteſt per ſtatutum tolli in totum.
26 Legitima parentum difficilius tollitur quam filiorum.
27 Generantis ad genitum naturalis eſt amicitia.
28 Matri debetur legitima in bonis filij infantis.
29 Legitima parentum hodie eſt aucta vſque ad Trientem & ſic tertiam partem bonorum.
30 Legitima matris excluſis fratribus eſt triens, ab inteſtato.
31 Matri & parentibus cõpetit actio ad ſupplementum legitimæ.
32 De legitima debita matri grauamen reijcitur.
33 Declara non procedere in parentibus qui tranſiuere ad ſecundas nuptias.
34 Diſpoſitio Authent. Ex cauſa, procedit in matre præterita.
36 Matri & alijs aſcendẽtibus fructus in Legitimã imputantur.

Unde

Vnde in aſcendentibus non habet locum l. ſcimus, §. repletio-nem, C. de inoffic. teſtam. num ſeq.

38 *Mater & alij aſcendentes non tranſmittunt querelam.*

Et an competat querela ijſdem ratione alienatorum in fraudem, in præiudicium legitimæ. num. ſeq.

40 *In deducenda per matrem legitima quid per maritum prius detrahi debeat.*

SÆpiſſime in facto occurrit de legitima matris in bonis filij quando debeatur, quando verò nō, & quando ſublata cenſeatur.

Concluſio igitur ſit aliquantulum generalis.

1 Parentibus debetur legitima in bonis filij, & hæc eſt Com-
* munis opinio, Ferdin. ad l. in quartam, in præfat. par. 2. num. 86. ff. ad l. Falcid. Michael Craſſ. §. legitima, q. 5.

2 Secunda ſit Concluſio ſpecialis. Matri debetur legitima in bonis filij, & ſi filijs eſt debita legitima in bonis patris vel matris, ratione naturæ ex communi voto parentum, parentibus verò debetur legitima miſerationis cauſa, l. ſcripto, in fine, ff. Vnde liberi, §. 1. verſ. itaque, Authent. de hæredib. & Falcidia, c. ſi pater, de teſtam. lib. 6. Fabian. in Auth. Nouiſſima, num. 19. C. de inoffic. teſtamen. reiecta traditione Baldi ad l. emancipatione, C. de legit. hæred. Afflict. Deciſ. 310. num. 2.

3 Ampliatur, vt nec ſine cauſa poſſit filius priuare matrem legitima, Authent. presbiteros, & ibi notat Bald. C. de Epiſcop. & Cleric. Et hæc eſt Communis opinio. Guilielm. de Benedict. in cap. Rainutius, in verbo ſi abſque liberis col. 2. in materia exemplaris, poſt num. 34. de teſtamen. Pariſ. conſil. 54. aliàs 58, num. 14. lib. 2. Clement. de patria poteſtate, cap. 4. num. 22.

4 Subampliatur ex eod. contextu iunctis ibi notat. per Bal. vt detur condictio ex lege, quæ perpetuo durat.

5 Ampliatur ſecundo, vt talis legitima debeat relinqui parentibus titulo honorabili inſtitutionis, Iaſ. de magis Com-
** muni ad Auth. Nouiſſima, nu. 37. C. de inoffic. teſtamen.

6 Ampliatur tertio, vt detur actio matri ad ſupplementum legitimæ. Vaſq. de ſucceſſ. creat. §. 30. num. 85.

Decla-

Declaratur vt cum cauſa habeatur pro exhæredatione, §. ſancimus, Auth. vt cum de appellat. cognoſcitur. Iul. Clar. §. teſtamentum, quæſt. 49.

7 Secunda principalis ſit Cōcluſio; Mater excluditur à ſucceſſione filij per tacitam vulgarem. Bart. in l. 1. nu. 41. ff. de
* vulgari, & ibid. Socin. ſen. num. 41. Ripa de Communi, nu. 175. Alciat. nu. 128. Coraſ. ad l. precibus, num. 18. C. de impuber. Menoch. lib. 4. Præſumpt. 37. Ratio videtur, quia ſubſtitutus vulgariter ſuccedit teſtatori, l. 1. ff. de vulgari, & Inſtitut. de vulga. in principio, & ideo nulla coniectura ſumitur à lege ſicut à tacita pupillari, quòd teſtator pietate ductus noluit excludere matrem pupilli vocati, non enim hic excluditur mater à luctuoſa filij hæreditate.

8 Ampliatur vt procedat in vulgari partim tacita & partim expreſſa, licèt in hoc apud Doctores magna fuerit cōtentio, ita Angel. Salic. Iaſ. & Dec. ad l. 1. de vulg. & hæc eſt Com-
* munis opinio vt ibi per Ripam, nu. 176. a qua in iudicando, & conſulendo non eſt recedendum, & per Socin. ſen. nu. 68. verſ. ſed aduerte Rimin. conſ. 93. nu. 5. lib. 3.

9 Tertia ſit Concluſio. Subſtitutio pupillaris in totum expreſſa matrē excludit. Bart. in l. 2. in princ. nu. 32. ff. de vulg. Et ab hac opinione nemo eſt qui diſſentiat. Menoch. lib. 4. præſumpt. 38. in princip. & l. Papinianus, §. ſed neque impuberi, ff. de inoffic. teſtam. l. Lucius, ff. de vulga. & pupillari, l. precib. C. de impuber. cap. 1. de teſtam. lib. 6. vbi Cagnol. in d. l. precib. nu. 35. Soc. iun. ad l. 2. nu. 94. de vulg. Illuſt. Mātica de coniect. lib. 5. tit. 15. nu. 2. Trentacinq. de Subſtitut. par. 2. c. 15. Craſſ. §. ſubſtitutio, q. 30. Theſaur. Pedemōt. Deciſ. 200. ſub nu. 8. vbi ampliat datis duabus ſubſtitutionibus in quarum prima ſit appoſita Clauſula, vulgariter, pupillariter, & per fideicommiſſum, & in ſecunda nihil ſit dictum.

10 Ampliatur hæc Concluſio, vt per pupillarem expreſſam, mater excludatur à legitima in bonis filij, & hoc tam de iure Ciuili quam Canonico, Bar. in l. 2. nu. 31. ff. de vulg. & pupil. & conſ. 8. latè alios congerens, Dec. ad l. precibus, in vlt. notab. C. de impub. vbi Rimin. iun. nu. 90. Didac. ad c. cum eſſes, nu. 11. de teſtam. Rolād. conſ. 69. nu. 23. lib. 1. Leon. de
** pupil. nu. 236. aſſerētes hanc eſſe magis Cōem opinionē, & de iure

de iure Canonico apertè definitũ eſt in c.1.§.vlt.de teſt.li.6.

11 Et præſupponunt Doctores in citatis locis matrem prætendere legitimam in bonis filij duobus modis, primo in bonis quæ habet à patre ſupra legitimam: Secundo in bonis relictis pro legitima: Tertio in bonis aliunde quæſitis: & ſentit Menoch.lib.4.Præſumpt.38.num.3.

12 Subampliatur ẽt vt procedat in foro conſcientiæ. Franch. in c.1.de teſtan.lib.6.Soc.ſen.in l.2.nu.21.ff.de vulgari,vbi Ripa,nu.42.Galiaula ad l.Centurio,nu.83. de vulgar.Crot. in c.1.de conſtit.lib.6.vbi Gomeſ.nu.19.Rubeus conſ.107. in fine.Riminald.iun.ad l.precib.nu.143.C.de impuber.Didac.ad c.Cum eſſes,nu.11.de teſtam.lib.6.

Declaratur hoc nõ procedere in matre inope,quę poterit repetere legitimã à ſubſtituto ſaltem cauſatiuè, ſcilicèt ſi nõ vult alimentare.Ripa,ad d.l.2.nu.45.de vulg. Zaſius de pupil.nu.22.Didac.ad c.Cum eſſes,nu.11.de teſtam. Corduba ad l.1.§.idem reſcriptum,nu.10.de liber.agnoſcend.

13 Declaratur ſecundo, vt non procedat quando ſubſtitutus haberet conſcientiam læſam, ęſtimando ſibi non licere eam legitimam retinere,Ita Sapia & Riminal. iun. ad d.l.precib. ille num.12.iſte num.140.& Alex.ad l.nemo poteſt, nu.22. vbi Ripa,nu.101.de legat.1.

14 Quarta ſit Cõcluſio.Pupillaris ſubſtitutio partim expreſſa partim tacita matrem excludit, Bart.in l.2.nu.33.de vulgari Ioann.de Anania conſ.66. col.penult.verſ. ſecundo eſt aduertendum.Ruin.conſ.101. nu:19. lib.2.conſ.93.num.5. conſ.112.nu.9.conſ.126.nu.10.vol.3.conſ.68.nu.9.lib.5.& ſi aliter ſenſerit in l.2.num.51.de vulgar.& pupill.Et hęc eſt
* Communis opinio.Soc.iun.ad d.l.2.nu.99.

15 Quinta ſit Concluſio. Pupillaris tacita matrem nõ excludit nec à legitima,nec à ſucceſſione in alijs bonis. Et hæc eſt
* Communis opinio. Rimin.iun.ad l. precib.nu.48. C.de impuber.& 217.in l.2.in princ.nu.46.vbi Alex.nu.29. Iaſ. nu. 32.Socin.nu.22.de vulga.Guilielm.de Benedict.in c.Rainutius,in materia pupillaris,num.88.vbi Berous,nu.452. de teſtam.Soc.iun.ad l.Centurio,nu.111. de vulg.& pupil. Dec. conſ.315.etſi aliter ſenſerit ad l.precib. Emanuel Coſta in c. ſi pater,in 2.parte,in verbo,ſuperſtite,nu.4. de teſtam.lib.6.

* Et hæc opinio fuit ſemp er in practica obſeruata. Socin. iun. conſ. 103. nu. 2. par. 1. Et ab hac temerarium eſt in iudicando recedere, Caſtrenſ. ad d. l. precib. Fernand. Vaſq. de ſucceſſ. progreſſ. §. 11. nu. 18. §. 15. num. 104. §. 16. in princip. Mich. Craſ. §. ſubſtitutio, q. 30. nu. 4. Addo Dec. conſ. 332.

16 Ampliatur in tacita pupillari contenta in compendioſa, Vrſil. ad Afflictum, 310. nu. 2.

Receditur tamē ex multis coniecturis, de quibus per Bar. in l. 2. in princip. nu. 40. de vulgari, Illuſt. Mantica, de coniectur. vlt. volūt. lib. 5. tit. 15. Menoch. de præſumpt. lib. 4. præſumpt. 39. nu. 40. cum ſeq. Mich. Craſſ. §. ſubſtitutio, q. 31.

17 Sexta ſit Concluſio per exemplarem ſubſtitutionem mater excluditur à legitima ex Communi, ad l. ex facto, Ripa nu. 85. Grat. conſ. 134. nu. 41. vol. 1.

18 Secùs per tacitā exemplarem vt per Bart. ad d. l. ex facto, nu. 30. Et hęc eſt Communis opinio vt ibi atteſtatur Iaſ. nu. 43. Guilielm. de Benedict. in c. Rainutius, in verbo, abſq; liberis, num. 33. de teſtam. in materia exemplaris. Didac. ad c. Rainut. §. 6. Michael Craſ. §. ſubſtitutio, q. 50.

19 Niſi tacita pupillaris eſſet comprehenſa in compendioſa quia hæc habet vim expreſſæ & matrem excludit. Grat. conſil. 134. num. 42. vol. 1.

20 Vel eſſet ſubſtitutus magis dilectus quam vxor, Salic. ad l. humanitatis, q. 6. C. de impuber. Menoch. de præſumpt. lib. 4. præſumpt. 46.

21 Septima ſit Concluſio: Subſtitutio pupillaris contenta in Reciproca matrem excludit. Coraſ. de Communi ad l. 1. numero 31. de impuber.

22 Octaua ſit Concluſio. Compendioſa facta verbis directis matrem excludit, ſecùs ſi ſit facta verbis cōmunibus, Ioan. Cephal. conſ. 524. nu. 19. & 82. lib. 4. Hieron. Gabr. cōſ. 130. ** nu. 4. lib. 1. & hæc eſt verior, æquior, & magis Cōis opinio approbata & cōfirmata à ſeptuaginta Interpretibus, vt teſtatur Menoch. conſ. 144. nu. 13. lib. 2. conſ. 362. lib. 4. Ruin. ad l. Centurio, nu. 58. vbi Ioan. Marcus Aquilinus, in 4. par. nu. 161. in fine; Vrſil. ad Afflict. 367. Burſa. conſ. 8. nu. 39. lib. 1.

23 Et in omnem euentū diuidere per medium, matri dare legitimam & hæredi Trebellianicā. Theſaurus Pedem. Deciſ.

200. di-

zoo. dicēs Senatum ita pluries feciſſe, ſequendo æquitatem. Receditur tamen ex coniecturis de quibus latè per Menoch. de præſumpt. lib. 4. præſumpt. 56. num. 6.

24 Nona ſit Concluſio. Legitima matris & aliorū parentum non eſt de iure naturæ primæuo, ſed de iure gentium ex ratione naturali, Bart. in l. 1. §. huius ſtudij, nu. 6. vbi etiā Bald. nu. 6. ff. de iuſtit. & iure, & in l. ſi quis ex liberis, §. parēs, per illū text. ff. de liber. agnoſc. Fortun. ad l. veluti, nu. 10. ff. de iuſtit. & iure. Rubeus ad l. pater filiū, nu. 40. ff. de inoffic. teſt. Felin. in c. ſi diligēti, nu. 5. de foro competēti, Bereng. ad l. in quartā, nu. 103. ad leg. Falcid. Pontan. de aliment. c. 9. in princ. Ripa ad l. 1. nu. 46. de vulg. Corduba ad d. §. parēs, nu. 15. et 19.

25 Decima ſit Concluſio. Matris & aſcendentium legitima poteſt per Statutum tolli, etiam in totum, Ripa lib. 1. Reſp. cap. 2. Corduba ad §. parens, nu. 19. Cucc. de legitima in verbo, nec vſufructu, num. 69.

26 Bene verum eſt quod legitima parentum difficilius tollitur quam filiorum, namq; ex quatuordecim cauſis filius legitima priuari poteſt, parentes verò ex ſeptem tantum, §. cauſas, §. & hæc quidem, Auth. vt cum de appellat. cognoſc. Authent. in teſtamento, C. ad Tertullian. nec fortaſſe mirū, quia
27 videtur quaſi impoſſibile, conſiderare ingratitudinē patris vel matris in filium; Cū generātis ad genitū naturalis ſit amicitia, cauſaq; efficiens amat ſuum effectum, amorq; ad ſuam operationem deſcendit. Ariſt. 2. Phyſ. & 8. Ethic. & à natura inſitū eſt vt eos quos generamus amemus. Cic. lib. 3. de finibus latè Manos de ingratitud. c. 35. & videtur hæreditas parentum deferri in filijs per quandam conſequentiā, & è contra deferri parentibus in compenſationem liberorum amiſſorum, vt conſiderauit Cephal. conſ. 278. nu. 50. lib. 2.

28 Vndecima ſit Concluſio. Matri debetur legitima in bonis filij etiam infantis. Cephal. conſ. 120. nu. 1. lib. 1.

29 Duodecima ſit Concluſio. Legitima parentum eſt hodie aucta vſq; ad trientem, & ſic tertiam partem bonorum, Iaſ. ** de magis Communi, in Authent. Nouiſſima, num. 6. C. de inoffic. teſtam. Alex. conſ. 140. col. penult. num. 9. lib. 1. Socin. conſ. 25. col. 2. ad finem, lib. 3. Crauetta conſ. 110. nu. 3. Natta conſ. 514. num. 23. lib. 3. Crot. ad l. re coniuncti, num.

78.de legat.3.Fernand.Vaſq. de ſucceſſ.creat.§.20. nu.283.
Michael Craſſ.§.Legitima,quæſt.9.

30 Tertiadecima ſit Concluſio. Legitima matris excluſis &, prçteritis fratribus eſt triens ſucceſſionis ab inteſtato,Bar.in l.pater filium,num.14.ff.de inoffic.teſtam.Et hæc opinio eſt in iure verior,Mich.Craſſ.§.Legitima,quæſt.8.

31 Quartadecima ſit Concluſio. Matri & parentibus cōpetit actio ad ſupplementum legitimæ,gloſ.ad l.omnimodo,verſ. alijs quoq; perſonis,C.de inoffic.teſt.quam Communiter re
* ceptam dixit Vaſq.de ſucceſſion.creat.§.30.num.85.

32 Quintadecima ſit Cōcluſio. De legitima debita matri detrahitur onus & grauamē ſicut de legitima filijs debita, gloſ. in §.ſi verò expreſſim, Auth.de hæred.& Falcid.quā ſequitur & commendat Suarez ad l.quoniam in prioribus,Ampl. 10.dicens eam valde ſingularem & menti tenēdam, Gomeſ. variarum reſolut.tom.1.cap.11.ſub nu.24.Et hæc eſt Com-
* munis opinio. Vaſq. de ſucceſſ.creat. §.10.num.266.Guid. Pap.quæſt.478.

33 Declaratur non procedere in parentibus qui tranſierunt ad ſecundas nuptias, remanentib. filijs ex priori Matrimonio,Ioan.de Garron.ad Rubr. C. de ſecund. nupt.pœna 41. Et in Authent.Ex teſtamento, C.ad Tertullian.

34 Sextadecima ſit Concluſio. Diſpoſitio Authent. Ex cauſa,C.de lib.er.præter.procedit in matre præterita, vt ei conſeruetur legitima,& legata præſtentur, vt per Bald.ibi, in 3. oppoſitione,num.18.

35. Septimadecima ſit Concluſio. Matri non debetur legitima in bonis filię,ſi ea habeat filiam ſpuriam,ex damnato coitu non procreatam.Caſſādor. Deciſio.1. de ſucceſſ. ab inteſtato,Didac.in Epitome de Sponſal.parte 2.cap.8.§.4. in fine. Vincent.Franch.Deciſ.47.

36 Octauadecima ſit Concluſio. Matri & alijs aſcendentibus fructus imputātur in legitimam.Dictum eſt ſingulare Bald. in cap.ſi pater,num.5.de teſtament.quod diligentiſſimè notandum dixit Alex.ad l. ſi filiusfamil. nu.4.ff.ad leg. Falcid. dixit notabile ad l.in fideicommiſſaria,num.9. vbi Ripa,nu. 43.ff.ad Trebellian. Commendat Fabian. ad Authent. Nouiſſima, quæſt.9. vbi Cucc.in verbo,Inſtitutus, nu.44.C.de inoffic.

inoffic.teſtamen. Picch. in l. in quartam, col. penult. ff. ad leg. Falcid. reddentes omnes eam rationem, quia legitima parentum non debetur iure naturæ, prout illa filiorum, ſed iure poſitiuo, vt dictum eſt ſupra concluſ. 4. merito &c. ſtrictius proceditur.

F. Addo Ripam lib. 1. Reſponſ. ca. 8. Suarez ad l. quoniam, Ampliatione 16. num. 8.

37 Et ſic lex ſcimus, §. Repletionem, C. de inoffic. teſtament. non habet locum in aſcendentibus.

38 Nonadecima ſit Concluſio. Mater & alij aſcendentes non tranſmittunt quærelam etiam non præparatam ad ſuos, Angel. ad l. nam etſi parentibus, C. de inoffic. teſtam. Sequitur Iaſ. ad l. ſi quis filium, in 2. Ampliat. C. eod. Suarez ad l. quoniam, Ampliat. 16. num. 8. eod. titulo.

39 Vigeſima ſit Concluſio. Matri & aſcendentibus competit quærela contra alienata in fraudem in præiudicium legitimæ, Suarez ad l. quoniam, Ampliat. 16. prope finem.

40 Vigeſimaprima ſit Concluſio. In deducenda per matrem legitima, debet prius detrahi per maritum lucrum ſibi debitum ex forma ſtatuti, vel aliunde, vbi ęs alienum. Butr. conſ. 12. Socin. conſ. 288. col. 10. verſic. confirmatur, lib. 2. Corn. conſ. 122. col. 2. in princip. lib. 3. Crauetta conſ. 186. nu. 12.

CASVS XXX.

De filio negociante in vita patris, cui acquiratur.

SVMMARIVM.

1 *Filius negocians de ſubſtantia patris & nomine patris, patri acquirit.*

2 *Filius ſimpliciter negotiando cum pecunia patris, dimidium lucri ei acquirit.*

3 *Declaravt ibi.*

4 *Filius in dubio præſumitur acquiſiuiſſe de pecunia patris.*

5 *Filius negotians cum pecunia patris proprio riſico, non tenetur fratribus communicare.*

6 *Frater vel ſocius eundo Venetias proprio riſico, non tenetur communicare.*

7 *Peculium an in dubio præſumatur profecticium vel aduentitium.*
8 *In hoc caſu potior eſt conditio poſsidentis.*
9 *Peculium præſumitur profecticium ſi filius adminiſtrauit bona paterna.*
10 *Filius ſi erat induſtrioſus præſumitur aduentitium.*
11 *Idem ſi capitale erat paruum vel ad credentiam captum.*
12 *Filius negotiando communi nomine quomodo acquirat ſtatur Iudicis arbitrio.*
13 *Filius quæſita in ludo non communicat.*
Declara vt ibi, num. ſeq.
15 *Ludus quando præſumatur licitus.*

PRacticabilis & valde quotidiana eſt quæſtio, & paſſim in foro & palatijs occurrit, filius viuente patre negociatur, & negociando acquirit, an acquirat patri, vel ſibiipſi ſoli, conſiderando plures caſus vtiles & frequentes.

1 Primus Caſus eſt, quando filius negociatur cum ſubſtantia patris, & nomine ipſius patris, & tũc totum patri acquiritur. Roman. conſil. 469. ſub nu. 5. verſic. primo caſu. Angel. conſil. 85. col. 2. Calc. conſ. 19. col. 8. Dec. ad l. illud, num. 12. C. de Collat. Crauet. conſil. 165. num. 4. ex l. quòd procurator ex re, ff. de procur.

2 Secundus caſus eſt quando filius ſimpliciter negociatur cum pecunia patris, adhuc enim nomine patris præſumitur negociari, totumq; patri acquirit, & fratribus poſt mortem communicare tenetur. Ita Roman. in d. conſ. verſic. ſecundo caſu, per text. in l. poſt mortem, §. 1. & l. finali, ff. quod falſo tutore authore, dixi in tractatu Locat. & conduct. par. 2. de locatione ratione officij. quæſt. 2. num. 35.

Verum contraria opinio eſt verior & æquior, ſcilicèt, vt dimidia ſit patris, altera filij, & ſic dimidium mortuo patre fratrib. communicare tenetur. Bart. in l. 1. §. nec Caſtrenſe, col. 3. ff. de Caſtr. pecul. in tracta. de duobus fratrib. quæſt. 2. Corn. conſ. 24. nu. 4. vol. 2. Iaſ. in l. ſi tibi decem, §. pactus, nu. 7. ff. de pact. Bald. conſ. 259. lib. 5. Roman. d. conſ. 469. col. penult. in fine, Socin. conſ. 192. lib. 2. Corn. conſ. 267. col. 3. circa finem.

ca finem.conſ.285.col.2.poſt medium, lib.1.conſ.79.& cõſ. 130.lib.2.conſ.321.col.3.lib.3.Crauetta conſ.165.col.2.Et hæc eſt æquiſſima opinio,vt dicit Caſtrenſ. ad d. l. illud,vbi Iaſ.col.3.& iterum col.3.Dec.nume.13. C.de Collation. Et
** magis Communem dicit Menoch.de arbitr.Caſus 126.nu. 4.& ita ſe habet conſuetudo. Coraſ.ad l.filium quem haben tem, C.familiæ erciſc.Ripa in l.in quartam, num.157.ff.ad leg.Falcid. Bertrand.cõſ.303.vol.3.Viu.Com.Opinio.lib. 1.Opinio.136.Clement.de patria poteſt.effectu 2.num.11.

Licèt Tiraquel. aliter ſentire videatur, de Retractu, §.1. gloſſa 2.num.62.

3 Declaratur hæc Communis ſententia vbi conſtaret filij induſtriam æquiualere lucro pecuniario patres, & è contra, alias contraria opinio verior videtur, ſcilicèt,vt totum patri tribuatur,vnde admodum Iudicis verſatur arbitrium. Bald. in Authent. Ex teſtamento,C.de Collation.in l.certum,col. 1. verſ. quæro hic, C. famil. erciſcun. Petrus dę Vbald. de duobus fratribus,in 5.parte principali,quæſt.13.in fine,Cal can.conſ.19.num.26.Socin.conſil.126.col.1.& 2.Crauetta conſil. 159. in fine, & 165.in fine, Menoch. de arbitr.Caſu 126.num.5.6.& 7.

4 Tertius caſus eſt, ſi ſumus in dubio & ignoratur an filius acquiſicrit ex propria induſtria,vel pecunia patris,& præſu-mitur ex pecunia patris,& ſic dimidia erit patris & fratribus
* poſt mortem communicanda. Et hæc eſt Communis opi-nio.Segur.ad l.1.§.ſi vir, num.69. ff. de acquir.poſſeſ. Emanuel in ſuo Theſauro,in verbo filius, num.232.

5 Quartus caſus eſt, quando filius negociatur ex pecunia patris proprio nomine, periculo, & riſico, & totum ſibi ac-quirit,nec patri, vel fratribus communicare tenetur, vt tra-dunt omnes in ſecundo caſu citati. Addo Bart.in l.quia pote
6 rat,in fine,ff.ad Trebellian. inferẽs ex hoc,quod ſi frater vel ſocius iuit Venetias altero ſocio inuito, riſico ſuo, & multũ lucretur,quod communicare non tenetur,quia periculum in ſe ſuſcepit,ſequitur ibi Alex. Aretin.in §.illud, Inſtitut. pro ſocio, Dec.ad l.ſecundum naturam, in princip.ff. de reg.iur.

7 Quintus caſus eſt, ſi ſumus in dubio an peculium ſit & di-ci debeat profectitium vel aduentitium, vel ſimile, & tunc

recurrendum eſt ad coniecturas, nam ſi pater eſt diues, & filij non ſunt induſtrioſi, præſumitur acquiſitum de bonis patris & ſic profecticium. Si autem pater ſit pauper & filij induſtrioſi, præſumitur contrarium. Gloſ. & Doctor. in l. cum oportet, C. de bonis quæ lib. Corn. conſ. 182. col. 2. num. 2. vol. 1. & conſ. 175. eod. vol. 1. Rom. conſil. 346. Din. Singul.
✱ 116. Crauetta conſi. 61. num. 6. Et hæc eſt Communis opinio, Clement. de patria poteſtate, Effectu 2. num. 46.

8 Sextus caſus eſt. In hac materia potior eſt poſſidentis conditio, ſi enim poſſidet filius, fratres tenētur deducere eſſe profecticium, ſi poſſident fratres, debet filius probare eſſe aduētitium. Crauet. conſ. 61. num. 8.

9 Et dantur plures coniecturæ hinc inde: ſi enim adminiſtrauit bona paterna, vel aliàs confeſſus eſt à patre accepiſſe, præſumitur profecticium. Calcan. conſ. 19. col. 2. & 3.

10 Si filius induſtrioſus, præſumitur aduentitium Bald. conſilio 259. lib. 5.

11 Si capitale ſit paruum vel emptum ad credentiam præſumitur aduentitium. Crau. conſ. 61. col. finali.

12 Septimus caſus eſt, Quando filius negociatur communi nomine, & in hoc admodum verſabitur Iudicis arbitrium, conſiderando induſtriam filij, & eius qualitatem, & pecuniæ quātitatem, poteſt enim filius eſſe adeo induſtrioſus, vt cum ducentis lucretur mille, quod fortaſſe non faceret alius, merito, &c. vt diximus ſuperius num. 3.

13 Octauus caſus eſt, quæſita per filium in ludo, in vſuris, vel alio illicito quæſtu, fratribus non communicantur, l. quod ſeruus, ff. de acqui. poſſ. vbi Doctor. omnes ita tenent. Barto. Bald. & Caſtrenſ. in l. cum oportet. C. de bonis quæ liber. in Authent. ex teſtamento, C. de Collation. Iaſ. ad Port. in §. 1. nume. 29. ff. de his qui ſunt ſui vel alieni iur. Et hæc eſt magis
✱✱ Communis opinio. Viuius Opin. 136. lib. 1. Riminald. in §. 1. nu. 90. & 130. per quas perſonas nobis acquiritur.

14 De ludo autem ſublimitarem in ludo illicito, ſecus in ludo licito, & permiſſo, ex Baldo in l. 1. nume. 14. C. ſi quid in fraud. patron. quem refert & ſequitur Iaſ. in l. ſi rem, in fine, de præſcript. verb. in §. Item ſi quis in fraudem, colum. 3. de action.

15 Ludus autem reputatur licitus in quo verſatur perſonæ exercitium, vel conſuetudo facit licitum, Puteus de Ludo, numero 43. Socin. iun. conſ. 68. num. 103. vol. 3. Caccialup. de ludo, num. 79. Iul. Clar. in §. Ludus, in fine.

Immo, & ludus in quo ingenium, & fortuna verſatur, pro ut eſt ludus pilæ, eſt prohibitus, ſi non fiat recreationis gratia, ſed lucri, & tractatur de non modica quantitate pecuniarum, etiam inter diuites, cum periculo blaſphemiæ. Caccialup. de ludo, quæſt. 9. Corad. de offic. Prætor. in Criminal. c. 9. §. 3. de luſor. nu. 9. vbi de Communi. Troil. Maluet. de fortibus, parte 2. nume. 5. 6. 23. & 25. vbi pariter de communi. Steph. Coſta de ludo, artic. 7. num. 6. Burſat. pariter de communi, conſ. 116. lib. 1. Pariter ſi filius negotiatur in vita patris, & ſciente, & non contradicente, obligat patrem, & hæredes patris. Afflict. deciſ. 308. vbi Vrſill. cum multis confirmat, & ſecundum eum fuit pluries iudicatum. Ioſeph. Rota Lucan. 55.

CASVS XXXI.

De præſumptione grauandi hæredem quanto minus ſit poſſibile.

SVMMARIVM.

1 *Teſtator cenſetur grauare hæredem quanto minus poteſt. Et quid in alienarum rerum legatarum redemptione ſit obſeruandum vide infra num. 22. & 23.*
2 *Amplia etiam in materia dotis.*
3 *Immò concurrente fauore ſanguinis.*
4 *Etiam ſi legatum reddatur inutile.*
5 *Regula de validitate actus limitatur.*
6 *Limitatur Concluſio principalis in hærede grauato ad redimendum.*
7 *Legans fundum emphyteuticum, cenſetur legaſſe ius quod habet.*
Amplia vt ibi, num. ſeq.
9 *Contrarium vt ibi data ſcientia.*

10 *Quid*

10 *Quid in legato facto coniuncto, an cenſeatur grauare quanto minus haredem.*

11 *Quid in iure annexo, an in hoc hares cenſeatur grauatus.*

12 *Ius morte finiturum non cenſetur legatum, ſi conſtet de contraria voluntate teſtatoris.*

13 *Teſtator cenſetur grauare haredem, ſi legatum redderetur penitus inutile.*

14 *Subſtitutio in dubio praſumitur directa.*

15 *Legatum vſusfructus cum prohibitione alienandi, non includit proprietatem.*

16 *Legatum non praſumitur annuum, nec reiterabile. Declara vt ibi num. ſeq.*

18 *In reſtitutione fideicōmiſſi non venit portio haredis deficiētis.*

19 *Aliena rei legatum vt valeat, qualiter ipſius emptio incumbat haredi.*

20 *Solutio debitorum certi loci mandata per teſtatorem, alterius loci non ſpecificati debita non complectitur.*
Et quid in ſupellectile legata num. 21.

1 VVlgaris in ore omnium eſt Concluſio, quod teſtator cenſetur grauare hæredem quanto minus fit poſſibile. l. vnum ex familia, §. ſi rem, ff. de legat. 2. l. Titia, §. qui inuita, vbi Bart. num. 1. Caſtrenſ. num. 4. in vltimo Notabili, ff. de legat. 2. l. qui concubinam, §. cum ita, el primo, l. nummis, ff. de legat. 3. l. Sticho, in fine, ff. de vſufructu lega. l. penult. ff. de dote prælega. vbi gloſſa, Bart. & Alberic. notant. vbi etiam videtur quodammodo caſus difficilis ad credendum: ſi enim dotis reſtitutio fuit per ſtipulationem promiſſa matri, cur legauit vxori filiæ matris? & ſi legauit, cur inutile? cur non multiplicatur fauorem dotis?

2 Et ſic ex eo contextu oriri videtur Ampliatio ad hanc Regulam, vt non præſumatur teſtator grauare hæredem duplici onere, etiam in materia dotis quæ fauorabilis eſt.

3 Immò nec concurrente fauore ſanguinis & filiationis. Iaſ. ad l. huiuſmodi, §. cum pater, num. 7. ff. de legat. primo.

4 Ampliatur ſecundo, vt potius legatum reddatur inutile, quam quod hæres præſumatur grauatus ad aliquid redimēdum,

dum, ita Iaſ. in l. quòd in rerum, §. 1. nu. 1. ff. de legat. 1. Aretin. conſ. 155. num. 3. Vrſil. ad Afflict. 44. num. 16. Caſtrenſ. conſ. 121. Viſa quadam quærela porrecta, col. 3. lib. 1. Iaſ. in l. ſi tibi homo, colum. 3. de legat. 1. Crauetta conſi. 149. num. 15. reprobata opinione Caſtr. conſ. 249. Legarum prædictũ. & Dec. conſil. 289. colum. 2. verſic. ſeptimo hoc. & facit lex Mæuius, in principio, verſic. ſanè Conſtitutio, de legat. 2.

5 Et ſic licèt in dubio liceat capere interpretationem vt actus potius valeat quam pereat, l. quoties, la ſeconda, ff. de rebus dubijs, l. quoties, ff. de verborum obligat. & de Regulis iuris, l. ſi quando, ff. de legat. primo, cap. ſi Papa, de priuileg. lib. 6.

6 Limitatur tamen hoc, vt non procedat dum grauatur hęres ad aliquid redimendum, quaſi cenſeatur maior præſumptio iſta ad fauorem hæredis, quam illa de validitate actus.

Licèt fortaſſe Reginæ adulando contrarium affectuosè tenuerit Dec. conſ. 289. nu. 3. niſi declaretur prout infra declarat. 3.

7 Hinc poſtea ſi quis habeat fundum in emphyteuſim, eum que legauerit, ius illud legaſſe cenſetur, licèt morte legantis periturũ, vt per Bartol. in d. l. quod in rerum, §. 1. vbi Iaſ. numero 8. dicit hanc eſſe Communem opinionem. Alex. conſ. 2. num. 5. verſ. & iſta Deciſio. vol. 5. & conſ. 19. num. 11. vol. 6. Corn. conſi. 169. num. 5. vol. 3. Socin. iun. conſil. 74. num. 19. volum. 1. Eandem etiam communem dicit Imola in d. l. quòd in rerum, §. 1. Corn. conſ. 84. col. 2. vol. 2.

8 Ampliatur hoc dictum communiter receptum eſſe verũ, ſiue teſtator ſciuerit ſiue ignorauerit eius morte periturum, Gomeſ. variar. reſolution. tomo primo, cap. 12. ſub num. 15. & hanc dicit Communem Vaſq. de Succeſ. progreſ. §. 27. de Succeſ. creation. lib. 3. §. 23. num. 49. Mich. Craſſ. §. legatum, quæſt. 14. num. 12.

9 Sed data ſcientia contrarium credo verius, cum etiam res aliena à ſcientia legari poſſit, & conſtito de voluntate teſtatoris, Imola per glo. ibi in l. vnum ex familia, §. & ſi quidem, de legat. 1. per gloſ. ibi, in verbo oneratum, & ibi Caſtrenſ. num. 3. valde commendat Iaſ. ad l. vxor patrui limitat. 1. C. de legat. Illuſtriſs. Mantica de coniectur. vltimar. voluntat. lib. 9.

lib.9.tit.1.nu.19. & 20. vbi declarādo d.l.vxor patrui,dicit, quod ibi conſiderat præiudicium proprietarij non hæredis.

10 Ampliatur ſecundo, etiam ſi fiat coniunctæ perſonæ, Bal. ad l.habitatio, C.de vſufruc. per l.Sticho, in verbo, nepoti-
* bus, ff.de vſufructu legato, & eſt Communis opinio. Socin. iun.cōſ.74.nu.74.vol.1. Gomeſ.variar.reſolut.tomo 1.cap. 12.nu.15.Craſſ.in §.legatum,quęſt.14.ſub nu.12.verſ.item procedit.

11 Declaratur,niſi ius annexum eſſet hæredis,quia & ius hęredis hoc caſu legatum cenſetur, Bart.in l.vnum ex familia, §.ſi rem,ff.de legat.2. pulchrè Bald.cōſ.418.lib.5.vbi iſta limitat.d.l.vxor patrui, Corn.cōſil.103.lib.4.vbi addit,quod attenditur ius tempore mortis, non tempore teſtamēti, quia potuit non habere tempore teſtamenti, & ſuperueniſſe tempore mortis. Corn.conſ.84.num.7. vol.2.conſil.74.num.4.
* eod.vol.Ruin.conſ.25. num.18.vol.2. vbi Communem dicit.Rub. conſ.95. nu.8. Crauetta conſ.133.nu.4. Alba conſ. 73.nu.4.Socin.iun.conſ.68.num.13.vol.4.& hæc eſt magis
** Communis opinio Didac.in c.filius, num.3. verſ.quin etſi teſtator, de teſtament.

12 Declaratur ſecundo, niſi cōtrarium appareat ex coniectura ta mente teſtatoris, tunc enim non cenſetur legatum ſimpliciter ius morte finiturum,ſed abſolutè,nec eſt locus diſpoſitioni l.quòd in rerum, §.1.ff.de legat. 1.vel. l.vxor patrui, C.de legat. puta ex verbis importantibus ius non finiturum morte, vel induceretur votū mortis inter filios, vel inæqualitas, vel legato eſſe appoſitum grauamen, vel mandaſſe obſeruari & executioni mandari contenta in Inſtrumento, vt plenè declarat & pulchrè Alex.conſ.9. num.27.vol.2.Ruin. conſ.212.nu.15.vol.1.Didac.in c.filius, nu.2.de teſtament.

13 Declaratur tertio, niſi legatum redderetur penitus & omnino inutile, nam hoc non toleratur, Dec.in l.ſemper, num. 3.ff.de regul.iur.Iaſ.ad l.legato, ff.de legat.1.Crauet.conſil. 208.nu.4.Menoch.lib.4.Præſump.106.num.21.

14 Ampliatur tertio, vt Concluſio procedat etiam inter hæredem inſtitutum & ſubſtitutum, vnde ſubſtitutio in dubio præſumitur directa non fideicommiſſaria vt hęres primo loco inſtitutus, non grauetur onere reſtitutionis, Bartol.in l.

Gallus,

Gallus,§.quidam rectè,vbi Iaſ. num.9. ff. de liber.& poſth. Idem Iaſ.ad l.Centurio, num.54. de vulg.vbi clarius loquitur.Dec.in Rubrica, C.de impuber.nu.2. latius in l.in teſtamento,numero 9.ff.de teſtamen.militari. conſil.336.in fine 371.num.2.&4.Tiraquel.ad l.ſi vnquam,in principio,num. 9.C.de reuoc.donation.Eman.Coſta in cap.primo,numero primo,de teſtament.lib.6.Menoch.de præſumpt.lib.4.Præſumpt.66.

Addo Paul.Leon.in compendioſa num.75.& 411.& hęc * eſt Communis opinio Gomeſ.variarum reſolutionn. tom.1. cap.3.nu.4.&5.Craſſus in §.ſubſtitutio,q.8.nu.8.

15 Ampliatur quarto, etiam in legato facto perſonæ teſtatori valde dilectæ cum verbis prægnantibus, & plenitudinem importantibus, puta, teſtator reliquit vxori vſumfructũ bonorum cum prohibitione alienandi,quæ prohibitio licèt reſpiciat proprietatem,non intelligitur legata proprietas,quæ ad hæredem tranſmittitur. Grauet.conſ.25. num.22. ex hac præcipuè ratione, vt hæres grauetur quanto minus ſit poſſibile, hoc idem per eandem rationem confirmat Arius Pinellus in l.1.parte 3.nume.41. C.de bonis matern.Borgnin.de vſufructu,num.76.dicens hanc opinionem veriſſimam ſicut Euangelium, licèt cum modico decore Doctores repræhendat, quod non facit Menoch. Eandem ſententiam ſequens de præſumpt.lib.4. præſumpt.133. num.3. Licèt in contrarium teneat Bald.in l.Proculus,ff.de vſufructu Roman.conſil.206.num.4.Fulgoſ.conſil.13.col.vltima.Comenſ.conſil. 206.col.2.Alex.ad l.ſi conſtante,col.1.verſic.facit, ff.ſoluto matrimon.conſ.150.col.1.lib.7. Corn.conſ.64.col.2. lib.4. Barbac.conſ.64.col.vlt.lib.2. Ruin. conſ.126.col.1.libro 1. conſ.35.num.3.conſ.39.num.3.conſ.17.num.13. conſ.133. num.13.lib.2.conſ.165.lib.3. Socin.ſen.conſ.131. num.15. lib.1.Picch.ad l.Titiam,§.Titia, num.171.ff.de legat.1.Afflict.in prælud.feud.num.128.Cremenſ. Singulari 28. Marſil.Singulari 561.Curt.iun.conſ.14.col.1. Ferrat.Cautela 2. Pariſ.conſ.71.num.3.lib.3.Claud. Marmer.ad l.naturaliter, §.nihil commune,num.48.ff.de acquir.poſſeſ.Brun.de diminution.Concluſ.6.num.15. Hieron. Grat.conſ.29. num.13. lib.2.Bellon.conſ.6.num.8.& 11.Fernand.Vaſq. de Succeſ.

Creat.

Creat.lib.3.§.21.titulo de tacita ſubſtitutione,num.52. Ceſal.conſ.94. num. 11. lib. 1. Hieron.Gabr. conſ.108.nu.32. lib.3.Riminald.de donation.in princip.num.357.Menoch. conſil.352.num.16.lib.4. Licèt in tractatu Præſumptionum mutauerit ſententiã,in loco ſuperius allegato,ita vt frequen ***tiſſimam hanc ſecundam opinionem dixerint Pinel. & Borgnin. in locis ſuperius citatis & Additionator ad Cremenſ.Singulari 28.

Addo Connanum, lib.4. Commentariorum Iuris c.3. in fine,Michaelem Craſſ.§.legatum,q.35.nu.3.vbi limitat,niſi aliæ coniecturæ cum prohibitione concurrant.

16 Ampliatur quinto, vt legatum non præſumatur annuum nec reiterabile,ſed ſemel tantum, vt hæres minus grauetur, Bart.in l.legatum,in 1.oppoſitione,in l.annua,§.1.nu.4.in l. cum quidam,nu.3.ff.de annuis legat.

17 Niſi qualitas legantis, legatarij, Cauſa, vſus, vel verba aliud ſuadeant hæc vno verbo congerit Menoch.lib.4.Preſumpt.132.

18 Et iuxta prædicta infertur,quod in reſtitutione fideicommiſſi cum agatur de directa militari, non venit portio hæredis deficientis.Coraſ.ad l.cum virum,nu.99.C. de fideicom miſ.per rationem prædictam, vt hæres grauetur quanto minus ſit poſſibile.Menoch.de præſumpt.lib.4.præſumptione 193.num.24.

19 Infertur ſecundo, quod in illis caſibus in quibus legatum rei alienæ valet,tunc hæres tenetur emere nõ precio immen ſo,quo rei dominus eam emere voluit,ſed arbitrio boni viri, l.ſi domus,§.in pecunia,ff.de legat.1.l.qui concubinam,§.vl timo,ff.de legat.3.

20 Infertur tertio, quod ſi teſtator mandat ſolui debitum de tali loco,non veniunt debita alterius loci. Oldrad.cõſ.8.nu. 4.vt hæres grauetur quanto minus ſit poſſibile.

21 Pariter ſi legat ſupellectilia in arca,ad illa tantũ reſtringitur,Gozad.conſ.82.nu.10.Hier. Gabr. conſ.98.nu.3.& 12.

22 Declaratur,vt cenſeatur grauare quanto minus ſit poſſibi le in redimendis rebus alienis,ſecus in proprijs,vel ipſius hæ redis,de quibus præſumitur velle grauare hæredem ſicut de proprijs,iuxta notata per Bar.in l.vnum ex familia,§.ſi rem, in l.

in l.cum filius,§.dominus,ff.de legat.2.Gomeſ. variarum re ſolut.tomo 1.c.12.ſub nu.15. Couarruu. in c.filius,nu.3. de teſtam. Natta conſ.110. nu.8.Illuſtr.Manrica, de coniectur. lib.7.titulo 1.nu.9.& 39. dixi ſuperius declarat.2. ad ſecundam Ampliationem.

Declaratur ſecūdo, vt ſeruetur Regula l. ſi ſeruus pluriū, §.finali,ff.de legat.1.attendi enim primo loco debet conſuetudo teſtatoris,ſecundo patriæ,tertio qualitas legatarij,quarto dilectio teſtatoris,quinto conſanguinitas,ſexto verba pręcedentia & ſequentia, ſeptimo vires patrimonij, octauo ne legatum reddatur inutile, nono & vltimo, his ceſſantibus, ſubintrat Regula, vt cenſeatur grauare hæredem quāto minus ſit poſſibile,explicat Menoch.de præſumptio.lib.4.Pręſumptio.106.

CASVS XXXII.

De promiſſione alteri non vendendo.

SVMMARIVM.

1 *Verba legis Commiſſoriæ an operentur in alijs pactis.*
2 *Verba obliqua an in ſe importent reſtitutionem.*
3 *Clauſula, Ipſo facto, nullam requirit ſententiam.*
4 *Nec requirit proceſſum.*
5 *Et dat fidem teſtibus non iuratis.*
6 *Importat actum abſtractum à mixtura iuris.*
7 *Iudex iudicare poteſt hoc caſu ex cauſa non deducta.*
8 *Clauſula, Ipſo iure, impedit morę purgationem.*
9 *Et importat totaliter, nullo extrinſeco operante.*
10 *Verba, Eo ipſo, mox, ſtatim, quid importent.*
11 *Verba geminata futuri temporis important pactum reſolutiuum.*
12 *Verba negatiua potentiæ, important pactum reſolutiuum.*
13 *Verba, nullius roboris, vel momenti quid importent.*
14 *Verbum (ſit) an importet pactum reſolutiuum.*
15 *Verbum (ſit nulla) importat pactum reſolutiuum.*
16 *Clauſula, pleno iure, quid importet.*

17 *Impor-*

17 *Importat plenam libertatem.*
18 *Poſſeſsio pleno iure acquiſita quando dicatur.*
19 *Plenus vſus quid.*
20 *Plena proprietas quid.*
21 *Plenus grex quid.*
22 *Plenis vberibus quid.*
23 *Plenum ius quid.*
24 *Compendioſa facta pleno iure, an matrem excludat.*
25 *Gloſſa in l. Iulianus, ff. de rei vendicatione, declaratur.*
26 *Plenum compromiſſum quid.*
27 *Clauſula, pleno iure, in vſufructu vel inſtitutione multum operatur.*
28 *Verba, prorſus, omnino, nullo modo, quid importent.*
29 *Quid ſi talia verba apponantur contractui dum eſt in fieri.*
30 *Cõſtitutũ tollit trãſlationẽ dominij in pacto de non alienãdo.*
31 *Declara vt ibi.*
32 *Idem hypotheca bonorum.*
Declara vt ibi num. eod.
33 *Idem in precario.*
34 *Idem in Iuramento, & reliqua remedia vide numeris ſequentibus vſque ad finem.*

QVidã promiſit eius bona nulli alij vendere niſi ipſi, & vendendo in totum vel in parte, venditio ſit nulla, & intelligatur facta ipſi ſtipulãti pro ſcutis tot, nullo appoſito pacto, conſtituto vel hypotheca bonorum; poſtmodum idem promittens donauit eadem bona filijs cum Clauſula Conſtituti, quæritur quid iuris?

Et videbatur eſſe locus pacto ad fauorem ſtipulatoris ex doctrina Bartoli, in l. qui abſenti, §. 1. ff. de acquir. poſſeſ.

Contrarium credo de iure verius, & materiam percurrendo, quæ vtilis, frequens, & valde quotidiana eſt, multa ſunt ex quibus punctum reſolutiuum habet effectum ſuum, quibus deficientibus inanis eſt actio.

Et eſt articulus admodum difficilis & dubius, an in pacto de non alienando ex partium conuentione appoſito, proſint verba legis commiſſoriæ, & operentur effectum ſuum prout in lege commiſſoria à lege inducta.

1 Et mul-

1 Et multorum fuit opinio, quod ſi verba legis commiſſoriæ apponantur in alijs pactis ad reſoluendum inductis, operentur eundem effectum, Bald. in l. ea lege, col. 2. num. 7. C. de condict. ob cauſ. allegans gloſ. notab. in l. 1. in gloſſa magna, in fine, ff. de donation. vbi Paul. Caſtrenſ. ſub num. 5. hoc idem tenet idem valde pariter commẽdans, in l. qui abſenti, §. 1. col. 2. in princip. ſub num. 3. vbi Alex. num. 7. ff. de acqũiren. poſſeſ. licèt, num. ſeq. videatur ſentire contrarium. Idem Caſtrenſ. in l. ſi hominem, ff. de vſucap. in l. ſi ita quis, §. ea lege, col. 2. ff. de verbor. obligat. Corn. conſ. 90. colum. 2. circa medium, lib. 4. latè Boer. Deciſ. 182. ſub numero 19. Ioan. Faber, in l. prima, in fine, C. quando liceat ab emptione recedere, Aretin. in §. finali, Inſtitut. quibus modis tollitur obligatio, Guido Papæ, conſ. 49. Maſuer. in practica, tit. de emptio. nu. 58. verſ. item ſi venditor. Purpurat. conſ. 224. ** col. pen. Et hanc dixit magis Communem Iaſ. conſ. 211. colum. 6. in fine, lib. 2. & conſ. 128. lib. 4. ſentit Dec. conſ. 298. num. 6.

Contrarium ſentit Bartol. & ibi etiam Angel. in l. 1. ff. de donat. dicentes eſſe ſpeciale in pacto legis commiſſoriæ, Bal. ſibi contrarius, conſ. 482. colum. 2. libro 1. Caſtr. pariter ſibi contrarius, conſil. 339. colum. 3. in fine, lib. 1. vbi tenet, quòd in alijs pactis priuatorum non poſſunt apponi verba legis commiſſoriæ. Ruin. conſil. 32. num. 16. conſil. 76. num. 9. lib. primo, conſ. 239. numero ſeptimo, in fine, libro 2. Crauetta conſil. 201. Eſt celebre conſil. Alex. 10. libro primo, a quo recedere diabolicum reputauit Curt. ſen. conſil. 12. & hanc * ſecundam opinionem dicit Communem Dec. in l. traditionibus, num. 7. melius ſub nu. 13. colum. penult. in fine, C. de pactis.

2 Si verò apponantur verba obliqua, puta redeat, vel reuertatur, tunc in ſe non operantur vim reſolutiuam niſi alijs concurrentibus.

3 Puta ipſo facto nulla requiritur ſententia, l. finali, vbi bonus text. C. locati, cap. 1. §. finali, & ibi Gemin. not. de homicid. lib. 6.

Nec habet locum pœnitentia, gloſ. ſingulari, in Clement. 1. §. quia verò, in verbo ipſo facto, de ſtatu Monach. quam

M ſingu-

ſingularem dixit Bal. in Authent. Habita, num. 46. C. nē fil. pro patre.

Licèt fortaſſe Bald. reſponderi poſſit, quod id non prouenit virtute Clauſulæ, Ipſo facto, ſed ex natura delicti in ſe, quod per pœnitentiam non deletur, iuxta diſcurſum Bartoli in l. qui ea mente, ff. de furt.

4 Nec requiritur proceſſus, Alex. ad Bart. in l. 1. litera O. circa medium, ff. de infamibus. ſentit Bald. in Auth. Inceſtas nuptias, C. de nuptijs.

5 Nec aliqua cauſæ cognitio vel probatio, Bart. cōſ. 82. nu. 3. punctus quæſtionis, immò etiam teſtibus non iuratis. Bal. in c. conſanguinei, in fine de re iudicata.

6 Et importat actum ab omni mixtura Iuris abſtractum, Natta in Clementina, Sæpè, §. non ſic tamen, de verbor. ſignific. nu. 25. latè declarans Menoch. de arbitr. Iudic. quæſt. 7. num. 69.

7 Et iudicare poteſt ex cauſa non deducta. Dec. conſil. 434. nu. 4. Ripa in l. naturaliter, §. nihil commune, num. 181. ff. de acquir. poſſeſſ.

Vel Clauſula (ipſo iure) quæ vti pactum reſolutiuum, impedit mora purgationem, Alex. ad l. ſi inſulam, numero 24. ff. de verbor. obligatio. Iaſ. ad l. ſi quis maior, numero 26. C. de tranſaction. Grat. Reſp. 49. numero 23. conſilio 93. numero 78. volum. primo. Anton. Gabriel. de tranſact. Concluſ. 1. num. 28. Serafin. de Iuramen. Priuileg. 48. Limitat. 9. num. 29.

9 Et importat totaliter nullo extrinſecus operante, Luc. de Penna in Rubr. C. de iure fiſci, per text. in c. quamquam, de vſur. lib. 6. in l. 1. ff. de curator. furioſ.

Ex quibus iuribus hoc verum habetur, ſiue per viam reſolutionis, ſiue per viam acquiſitionis, & reintegrationis, in priſtinum ſtatum, prout in d. l. 1. §. primo, ff. de curator. furioſ. latè Tiraquel. ad l. ſi vnquam, in verbo, Reuertatur, numero 236. cum multis ſeq. C. de reuoc. donat. Papienſ. in forma ſpoliat. poſſeſſion. in verbo, ipſo facto, vbi à die incurſus non ſententiæ, debentur fructus, Oſaſch. Pedemont. Deciſio. 29. nu. 11. vbi requiritur petitio.

10 Vel, eo ipſo, eo caſu, ſtatim, mox, incontinenti, & ſimilia verba,

verba, Crauetta conſ. 239. colum. 2. in principio, Corn. conſ. 266. col. 2. lib. 3. reputauit valde notabile. Cremenſ. Singular. 7. Cotta in Memorabilibus, in verbo Mox. vbi pariter valde commendat. Soc. iun. conſ. 133. col. 3. volum. 1. Marſ. in Pract. §. aggredior, nume. 123. eruditiſſ. Sfort. de Compendioſa, parte 5. quæſt. 2. art. 2. colum. 5. in fine, vbi egregiè loquitur.

11 Vel ſint verba geminata etiam futuri temporis, Bal. in tit. de pace Conſtant. col. 14. in verbo, caſſentur; quod dictum valde ſingulare reputauit Dec. conſ. 327. col. 1. ſub nume. 3. Bald. in l. non dubium, num. 3. notab. 6. vbi Bart. num. 26. C. de legibus, dixit etiam ſingulare in l. manifeſtè, in fine, ff. de iureiuran. in l. cum poſteaquam, nu. 5. C. de pact. commendat. Roma. Singul. 2. Felin. in c. 1. col. 6. verſic. & dicit Bald. in c. Rodulphus, col. 2. de Reſcript. verſ. prædicta etiam, in c. finali, in princip. de offic. delega. Cotta in Memorab. in verbo, geminatio, & in verbo, verbum futuri temporis. Crot. in l. 1. §. qui præſens, in 1. lectura, ff. de verb. oblig. Barbond. de public. concubinar. in verbo, ipſo facto, Lamberteng. de contract. mulier. gloſ. 16. nu. 1.

12 Vel ſint verba negatiua potentiæ, Bald. conſ. 407. col. 2. circa medium, vol. 2. clarius in c. 1. §. vlt. col. 5. verſ. conſiderandum eſt, de pace iuram. firm. quem latè pro ſingulari cõmendat Ioan. Monach. in Reg. Beneficium, lib. 6. vbi bene loquitur, Bart. in l. fin. nu. 7. ff. de ferijs, in l. de his, num. 4. ff. de tranſaction. vbi Iaſ. nu. 9. verſ. quinto &c. Et hæc eſt vera Regula & Communis opinio. Iaſ. in Repetitio. l. Gallus, in principio, nu. 16. ff. de liber. & poſthumis.

*

13 Vel ſi dicatur, nulliuſque roboris, efficaciæ, vel momenti, glo. in l. ſi quis Sempronium, ff. de hæred. inſtituend. in l. nõ dubium, in fine, C. de legib. in l. cum hi, §. ſi in ſingulos, ff. de tranſaction. Iaſ. conſ. 128. ſub num. 3. verſ. 4. &c. vol. 4. Roland. conſ. 57. nu. 46. vol. 3. Vant. de nullitatibus, tit. Quot & quibus modis nullit. num. 49.

14 Vel ponatur verbum (ſit) Bald. in l. 1. nu. 1. C. de ſecund. nuptijs, in l. ſi qua, nu. 1. C. ad Tertul.

15 Vel dicatur (Sit nulla) gloſſa notabilis in Capitulo, Innotuit, de Electionibus.

16 Vel apponitur Clauſula, pleno iure, quæ importet integrè & ſine aliqua diminutione, c. ſi Apoſtolicè, de præbend. lib. 6. bonus tex. in Canone, Benè, in princip. 96. diſtinctione, in l. fi. §. ſimilique modo, C. de bonis quæ liber. vbi complectitur proprietatem & vſumfructum, l. per arborem, verſic. per contrarium, ff. de ſeruit. vrban. prædiorum, ibi, ſolis plenus, in l. ſi ſeruus ſeruum, §. fin. ff. ad leg. Aquiliam.

17 Et plenam libertatem, Bar. in l. inter bonorum, in princip. ff. de adminiſtr. tutor. in l. creditor. §. Lucius, nu. 4. ff. Mandati. in l. procurator, nu. 2. ff. de procurator. quem caſum omiſit Menoch. de arbitr. q. 7.

Addo Iaſ. in l. ſi procurator, nu. 11. C. de procurator. Feli. in c. nonnulli, §. 1. Ampliat. 1. de Reſcrip.

18 Et poſſeſſio dicitur acquiſita, pleno iure, ideſt ciuiliter, naturaliter, & pacificè, Baldus in l. mater, num. 2. C. ad Tertullian.

19 Plenus vſus, id eſt villæ & prætorij, l. plenum, ff. de vſu & habitat. ad quam pulchrè Alciat. & Rebuff. ad l. vrbana, ff. de verb. ſignif.

20 Plena proprietas id eſt coniuncta cum vſufructu, nec ab eo ſeparata, bonus text. in l. cum in fundo, ff. de iure dot. in l. ſi extraneo, ibi plena proprietas, ff. de vſufructu, l. 2. ff. quibus mod. vſusfruct. amittat. l. qui vſumfructum, §. 1. ff. de vſu fructu.

21 Plenus Grex apud Iuriſconſ. in l. quid ergo, ff. de vſufruc. id eſt completus, nec in aliquo diminutus.

22 Plenis vberibus id eſt lacte plenis, in l. bonæ fidei, in fine, ff. de acquir. rerum dominio.

23 Plenum ius, id eſt directum, l. Iulianus, la prima, in fine, iuncta gloſſ. fin. ff. de rei vendic. & ibi Caſtrenſ. valde commendat, quod paria ſunt, pleno iure, & directo iure.

24 Inferens ad materiam l. Centurio, quod compendioſa facta à milite per verbum, pleno iure, matrem excludit, vbi per
* verba directa, & hæc eſt Communis opinio. eruditiſſ. Sforn. de Compendioſa, parte 5. quæſt. 2. artic. 1. col. 7. in fine.

25 Licèt reuera intellectus gloſſæ in l. Iulianus, in gloſ. finali, non ſit bonus, ſed plenum ius, id eſt vtile dominium exponat ibi Albericus, & fortaſſe melius, quia vſucapione de qua

ibi, vtile

ibi, vtile tantum dominium quæritur, Authentica Niſi triennale, C. de bonis maternis.

26 Plenum compromiſſum, id eſt generale, l. ſi cum dies, §. plenum, ff. de arbitr. regulatur tamen generalitas compromiſſi à petitione, quæ ſi ſpecialis tantum erit, reſtringet generalitatem compromiſſi, iuxta notata in l. Age, C. de tranſaction. in l. Aquiliana, ff. eod. tit. Ancharan. in capit. 1. circa finem, de tranſact. Bald. in l. ſub prætextu, col. 2. verſ. ex prædictis, C. de tranſactio. Iaſ. in l. ſi de certa, notab. 2. ff. eod. tit. Corn. conſ. 68. col. 2. verſ. his tamen, vol. 1.

27 Et Clauſula pleno iure, in vſufructu mulieri relicto, multum operatur, tam reſpectu mariti, quam hæredes, ſi enim mulier relinquatur domina, maſſaria, & vſufructuaria omnium bonorum; Si filij poſtea inſtituantur, cum Clauſula pleno iure, habebunt dimidium vſusfructus, Alex. conſ. 56. perlectis, vol. 3. commendat pro dicto egregio Ferrat. cautela 32. Guald. in titulo de hæredibus inſtituendis, cautela 4. vbi dat duo remedia, & hoc verum ſiue ſint inſtituti filij, ſiue extranei, Pecch. ad §. Titia, num. 63. queſt. 21. & num. 70. Sed in extraneo. Contrarium tenet Rebuff. ad l. Herennius col. 4. de verbor. ſignific. quia in hoc operabitur dominium directum, & vtile, non ademptionem vſusfructus & ſit differentia inter filium inſtitutum & extraneum, cum in filio concurrat coniectura filiationis.

Et è contra ſi relinquatur vſusfructus mulieri pleno iure, habebit integrum vſumfructum etiam extantibus filijs, & ſine diminutione aliqua Gozad. conſ. 47. num. 6. Dec. conſil. 418. nu. 1. Franc. Marc. Deciſ. 387. parte 2. Crot. in l. qui Romæ, §. duo fratres, num. 37. ff. de verb. obligat. Borgnin. de vſufructu, num. 49. Anton. Gabr. de vſufructu Concluſione 1. nu. 46. Menoch. in prælud. Recuperan. num. 15. Sfort. de Compendio. parte 5. quæſt. 2. art. 1. col. 7.

28 Vel apponantur verba prorſus, omnino, nullo modo, vt latè deducit Sarn. ad Mattheſ. Notab. 11. Marſil. in practica, §. aggredior, num. 123. Roman. Singular. 1. Barbac. conſ. 45. col. 4. volum. 2. Felin. in c. ex parte, in princip. de offic. delegati, Iaſ. in Repetit. l. 2. col. 5. C. de iure emphyteutico, in l. penultima, not. 6. C. de pact. Crot. in l. 1. §. qui preſens, in pri-

ma Lectura,ff.de verbor.obligat. Cremenſ.& in Addition. Singul.7. Anton.Corſett.in Singulari.in verbo, Omnino.

Et alia ſimilia quæ longum fortaſſe eſſet enumerare, ſed hæc ſuperius nominata ſolent eſſe magis principalia, & potentiora in hoc propoſito reputari.

29 Quam maximè,quando verba ſic prægnantia ſuperius nominata apponuntur in contractu, dum eſt in fieri, & ſic ante ius quæſitum, ante contractum acquiſitum,iuxta gloſ.reputatam ſingularem & ab omnibus commendatam,in l.ab emptione, in verbo cogitur, C.de pactis. Commendat Bald.in l.2.in 2.notabili, C.cõmunia de legat.in l.traditionibus,colum.penult.vbi Salicet. C.de pactis. quo caſu dicitur dominium ſuſpenſiuè translatum, & facta reſolutione contractus redit ex ſe ad ſua principia attractiua, pulchra verba Baldi in l.3.C.de pact.inter emptor. & venditor. quæ verè habuit à Iuriſconſulto, in l.voluntatis, §.finali, ff.quibus modis pignus vel hypotheca ſoluit.ibi,non enim quia dominiũ,&c.

Et vltra verba prægnantia ſuperius expreſſa, vel ſimilia, poſſunt etiam dari aliæ Cautelæ & alia remedia, vt verba obliqua importent reſolutionem contractus, etiam ſi prædicta verba non ſint appoſita.

30 Primum eſt Cõſtitutum. Iaſ.dicens hoc neceſſarium, in l. filiusfamil.§.diui, in 2.lectura, nu.124. in fine, vbi Ambroſ. de Opizzon.limitat.4. prope finem, Alex.ad l.qui abſenti,§. 1.nume.6.ff.de acquir.poſſeſſione. ſentiens hoc pro cautela, Bart.in l.ſi quis pecuniam, col.2.ff.eod.Petr.Iacob.in titulo de Condict. ex lege, Angel. conſ.243. Caſtrenſ.ad l.nemo, C.de pact. Comenſ.conſ.190. Aretin. in §.Item ſi quis, col. fina.Inſtit.de action.Fabian. de empt.& vendit.in 4.quæſt. principali, verſ.tertio fallit; & in ſumma,nemo id negat.Tiraquel.de Conſtitut. parte 1.nu.31. Veron. Cautela 32.di-
* cens ſepiùs in facto occurrere.

31 Declaratur hoc verum, ſi conſtituens tempore Conſtituti poſſidebat, aliàs Conſtitutum nihil operabitur, vt per Tiraquel.in citato loco.

32 Secundum eſt hypotheca vel obligatio bonorum & hic non ſufficit generalis ſed requiritur ſpecialis, l.ſi creditor, §.
* finali,vbi Bartol.ff.de diſtract.pignor.& eſt Communis opinio,

nio, Villalob. in Recollect. in verbo, alienatio, nu. 96. Anton. Gabr. de pignor. & hypoth. Concluſ. 1. ſub nu. 9.

Contraria tamen opinio æquior & verior videtur, vt generalis hypotheca cum pacto de non alienando impediat a-
* lienationem, Grat. Reſponſo 95. num. 2. vbi etiam Commu-
** nem dicit, & magis Communem. Emanuel in ſuo Theſauro, litera P. num. 333.

33 Maximè concurrente precario, Capic. Deciſ. 182. num. 8. vbi bona Deciſio in materia.

34 Tertium eſt Iuramentum in pacto appoſitum, ita Crot. in d. §. diui, num. 101. Gratus Reſponſo 95. num. 20. vol. 1. Socin. iun. conſ. 129. num. 11. vol. 1. Seraph. de Iurament. Priuileg. 158. nu. 1. & hæc eſt verior opinio, cum quis alteri iurauit, Ripa in d. §. diui, ſub num. 93.

35 Quid ſi appoſitum ſit pactum de non alienando cum Iuramento, poſtea fiat alienatio, & apponatur iuramentum, quod iuramentum erit attendendum? vtique primum, gloſſa in c. licet mulieres, de iureiuran. lib. 6. quæ communiter tenetur, vt per Alciat. in c. cum contingat, nu. 42. & 43. de iureiuran. vbi aliquibus modis declarat.

36 Quartum remedium eſt, Iudicis Decretum, Bald. in l. finali, C. de pact. inter empt. & venditor. quia Iudex alienationem prohibere poteſt, Ripa in d. §. diui, num. 92. vbi Crot. limitat. 1. num. 96. Ambroſ. de Opizzon. Limitatione ſeptima.

37 Declaratur hoc verum, accedente iuſta cauſa, prout prodigalitatis, litis pẽdentiæ, & ſimilibus, aliàs ſine iuſta cauſa prohibitio Iudicis non valet, gloſ. notabil. in l. proſpexit, in glo. 1. ff. qui & à quibus, & in l. is cui bonis, ff. de verb. oblig. in l. Iulianus, ff. de curator. furioſ. Bart. in d. §. Diui, quæſt. 6. vbi Iaſ. in 2. Lectura, num. 130. Ripa, num. 95.

38 Quintum remedium, Cõcurſus legis prohibẽtis & hominis: nam hæc duo vincula magis ligant, §. Sanctiſſimas, Authent. de alienat. & emphyt. vnde cõſiderandum eſt, ſi lex & homo ſimul prohibeant.

39 Sextum remedium admodum vtile ſi bene concipiatur vt fiat pactum de non alienando, & in caſu contrauentionis liceat capere rem propria authoritate, nam ex hoc impedi-

tur dominij translatio. Bald.bene intellectus,in l.3.C.de pignor. & eſt vtiliſſima cautela.

40 Illud vidi in facti contingentia, quod ſi prohibitus modo quo ſupra in forma prægnanti, donet proprijs filijs qui ſunt quaſi domini in vita patris, iuxta l.in ſuis, ff.de lib.& poſth. l.& quia, ff. pro ſoc. latè Iaſ. in l.3. C. de iuris & facti ignor.

41 & votum commune parentum eſt, quidquid acquirunt pro filijs velle habere, l.nihil intereſt, ff.de bonis libert. Et filius dicitur legitimus poſſeſſor bonorum patris, glo.in §.ſuis, Inſtitut.de hæred.qualit. & different.vnde non eſt præſumendum de hoc cogitatum, pulchrè Crauetta conſilio 241. numero 4.

42 Inſuper ſi fiat promiſſio de non alienando etiam iurata, & poſtea fiat venditio alteri cum actuali traditione, præfertur iſte ſecundus cui facta eſt actualis traditio. Oldrad.conſ.127. Imola in cap.cum contingat,col.87. de iureiurando.

CASVS XXXIII.

Colonus an furti à Domino accuſari poſſit.

SVMMARIVM.

1 *Furtum fit in re communi.*
2 *Furtum in dubio non præſumitur.*
3 *Circumſtantiæ l.merito, ff.pro ſocio.*

Colonus tempore meſſium egens grano pro metendo & ſegetibus ſecandis, excuſſit certam quantitatem ſpicarum domino inſcio, à quo fuit accuſatus de furto, quæritur an potuerit?

1 Videbatur quod ſic, quia & in re communi fit furtum, l.ſi ſocius, ff.de furtis.

2 In dubio contrarium eſt præſumendum, l.merito, ff. pro ſoc. vbi Gloſ. appellat nobiliſſimam præſumptionem. Menoch.lib.5.præſumpt.2.num.2.nec diſſentit Plot.de in litem iurand. §.33.num.45. verſicul. ſi tamen, quæ verba colono admodum conuenirent.

Vnde dicebat Aretin. in §. 1. nu. 4. ff. de obligat. quæ ex delict. naſcunt. quod ſi Colonus aſportet omnes fructus ad domum, non eſt præſumptio furti cõtra eum, quia ſocius eſt.

3 Vnde ex mente d. l. merito, conſideranda eſt qualitas rei ſi vendidit, ſi in proprium vſum conuertit, quia egebat, & ſic pro neceſſitatibus, ſi fecit palam, prout ex fine l. merito colligitur, & in dubio delictum excludendum eſt, & eſt caſus frequentiſſimus, & pluries vidi in facto.

Vnde in dicta l. merito, in illo ſeruo duo ſtatus conſiderantur: vnus in vtendo tantum, & in hoc delictum non pręſumitur, alter non contentus vtendo alienauit etiam & hoc caſu delictum præſumitur.

Attendenda etiam videtur quantitas. Et ad prædicta facit Alexand. conſil. 137. col. penult. & finali, vol. 4. Boſſ. de furt. num. 8.

CASVS XXXIIII.

Alimenta dotis an cenſeantur remiſſa ex receptione dotis.

SVMMARIVM.

1 *Dictio etiam implicat idem in contrario.*
2 *Dos eſt quid vniuerſale.*
3 *Liberatio de principali extenditur ad acceſſoria.*
4 *Fructus in particularibus quo iure debeantur.*
Rationem ibidem vide num. ſeq.
6 *Quid in actionibus bonæ fidei.*
Contrarium vide num. ſeq.
8 *In vniuerſalibus fructus extincto principali peti poſſunt.*
9 *Declara vt ibi.*

PVlchra, delectabilis, & quotidiana eſt quæſtio, an maritus cui ex mora debebantur alimenta, vel fructus, recipiendo ſortem principalem, ſibi pręiudicauerit in petitione alimentorum.

Et pro parte negatiua facit l. final. §. præterea, C. de iure dot. ibi,

dot. ibi,etiam ſi non fuerint res principales traditæ, nam di-
1 ctio,etiam,implicat idem in contrario, l.conuenticula.C.de Epiſc. & cleric.l. etiam, ff. de legat. 1. l.etiam,C.ſi tutor vel curat.interuen.Bart. in l.ſuus, nu.4.ff.de hæred.inſtit.in l.ſi inter, §. officium, nume. 3. ff.de aqua pluuia arcen.in l.1.C. etiam per procur. Bald. in l. ſi ex falſis, nu. 10.C.de tranſact. Card.in Clementina 1.§.finali,de ſupplenda negl.prælator. Geminian.in c.cum de beneficio,num.7.de præbend.lib.6. Panorm.in c.cum gratia,num.3.de commodato.

2 Secundo pro hac parte facit,quia dos eſt quid vniuerſale, l.quod dicitur,de impenſ.in rebus dotalibus fact. Doct.in l. 1.ff.ſolut.matrim.vbi Iaſ.num.28.Ripa nu.46.Socin.iun.in 3.parte Rubr.nu.20.Bulgar.in princip.dicunt eſſe Commu-
* nem opinionem, ergo in ea veniunt fructus iure actionis, l. non eſt ambiguum, C.famil.erciſcundæ,ergo de per ſe peti poterunt, l.ſi quidem,C.de tranſaction.

Tertio pro hac parte facit l. ſi marito, §. finali, ff. ſoluto matrimon.

3 Pro contraria parte facit,quia liberatio facta de principali, extenditur ad acceſſoria, vt dixi in Repetitione Regul. Cum quid,parte 4.quæſt.5. & 6.

Addo Menochium de Præſumptionibus, lib.3. Præſumptione 131.

Pro reſolutione poſſent conſiderari aliqui caſus.

Primus caſus eſt,in Iudicijs particularibus fructus & aliæ acceſſiones non debentur, nec peti poſſunt extincto principali,l.centum Capuæ,in fine,ff.de eo quod certo loco, Bart. in l.fina.ff.eod.tit.vbi Iaſ.num.3. dicit cum Bart. eſſe Com-
* munem opinionem. Aretin. conſ.9. col.2. Socin.ſen.conſil. 18. colum. 1. libr. 1. Ruin.conſilio 198.colum.2.& numero 11.lib.1.

Et ratio eſſe videtur,quia in iudicijs particularibus acceſſiones veniunt officio Iudicis, vnde extincto principali extinguitur acceſſorium,l.4. C.depoſiti.

6 Limitatur hoc in actionibus ſtricti iuris,ſed in actionibus bonæ fidei fructus naturales debentur iure actionis, vſuræ verò officio Iudicis mercenario, gloſſa ſingularis, in §.actionum, in verbo bonæ fidei, in fine, Inſtitut. de action. quam ſingularem

ſingularem dixit Mateſil. Notabil. 90. aliàs 91. Iaſ. in l. 1. nu. 4. C. de Iudic.

7 Contraria tamen opinio eſt verior & Communis, vt in actionibus bonæ fidei & ſtricti iuris, fructus ſiue ciuiles ſiue naturales, debeantur officio Iudicis, nec peti poſſint principali extincto, Alexand. in l. ſi marito, §. finali, ff. ſoluto matrimon. Iaſ. in d. §. actionum, numero 64. vbi Benincaſſ. numero 361.

8 Secundus caſus eſt, in iudicijs vniuerſalibus fructus & aliç acceſſiones peti poſſunt etiam ſublato vel extincto principali, cum debeantur iure actionis, & ſic de per ſe peti poſſunt, l. 1. vbi Caſtrenſ. num. 4. Alex. nu. 6. Iaſ. nu. 37. Bartol. de Bartolin. in Repetit. nu. 11. Socin. iun. in 3. parte Rubr. num. 31. Ripa num. 46. dicens eſſe notabile dictum, & ſæpius in facto occurrere, quod mariti recipiunt dotem, & quietent ſimpliciter, quod ea non obſtante, poterunt agere ad fructus, cum debeantur iure actionis, & ſic de per ſe peti poſſunt.

9 Declaratur hic caſus vt verus ſit reſpectu mulieris, ſecus reſpectu viri, qui ſi petit dotem & quietet, amplius fructus petere non poterit extincto iam principali, Bald. in l. ſi marito, §. finali, & ibi clarius Alexand. col. 1. verſic. item pro intellectu, ff. ſolut. matrimon. vbi rationem reddit, quia ſi marito deberentur fructus iure actionis, non expectaretur mora, iuxta l. fina. §. præterea, C. de iure dot. vnde cum veniant ex mora, ergo debentur officio Iudicis, quod extinguitur cum principali. Contrarium etiam in viro, tenet Magon. Rota Florentin. 83. ſed alteram opinionem, quæ per maritum cenſeantur remiſſa, dicit veriorem, Surd. de aliment. titul. 1. q. 43. ſub nu. 12.

Vnde Bald. in d. l. finali, §. præterea, num. 4. diſtinguebat reſpectu mariti, quòd quidem ſunt fructus naturales, vt partus ancillæ, & ſimiles, & iſti veniunt iure actionis, extinctoque principali peti non poterunt: & ita procedit l. ſi marito, §. final. quidam ſunt fructus ex mora, & ciuiles, & iſti peti poſſunt extincto principali, & ſic cum alimenta ex mora debeantur, extincto principali peti poterunt, Puteus Deciſ. 93. parte 1.

Niſi fiat proteſtatio vel reſeruatio in quietatione, Iaſ. in l. Centum

Centum Capuæ, num. 6. Socin. ſen. conſ. 18. nu. 4. lib. 1. Crauetta conſ. 234. num. 4.

Licèt contrarium ſentiat Guido Pap. queſt. 172. col. final. proteſtationem non releuare; tamen prima opinio verior videtur, Menoch. de præſumption. lib. 3. præſumptione 25. numero 13. 14. & 15. Surd. in citato loco, nume. 25. verſ. ſecunda ratio.

CASVS XXXV.

De precio quanti plurimi in Cariſtia immoderata.

SVMMARIVM.

1 *Cariſtia immodica & exceſſiua non attenditur.*
2 *Cariſtia exceſſiua quæ ſit.*
3 *Diſtinctio in hoc.*
4 *Præceptum Iudicis poſt moram non excuſat.*
5 *Conſtitutio impediens exactionem eſt exorbitans & reſtringenda.*

De anno 1590. venit ferè per vniuerſum Cariſtia tremenda, ita vt in Ciuitate Tuderti granum valuerit ad rationem octo ſcutorum pro quolibet quartingo; Oritur dubitatio ſi quis ante dictum tempus mutuauerit alicui granum, tali menſe reſtituendum, ſi non reſtituat, an poſſit peti quanti plurimi, etiam quod valuit tempore cariſtiæ, quod tempus occaſionaliter ſucceſſit poſt mutuum de grano factum.

1 Et eſt caſus frequentiſſimus & valde vtilis; Et multorum fuit opinio, quod tempus immoderatę cariſtię non debet attendi vti quid raro contingens, Papienſ. in forma libelli in actione reali, in verbo & Florenis, ſub nume. 21. verſic. quid ſi producuntur. Affl. Deciſione 316. num. 6. Angel. in l. lege Falcidia, §. 1. ff. ad leg. Falcid. Ripa de peſte, parte 2. num. 98. Aretin. in §. ſequens, num. 1. de action. Maſcard. concluſ. 930. nu. 11. Plot. de in lit. iur. §. 4. ſub nu. 69. vbi tenet quòd
2 cariſtia immodica ſit quæ etiam durauit anno vno, licèt Doctor. per

ctor. per eum allegati, nullo modo dicant, ſed de breuiſſimo tempore, paucorum dierum, prout videri poteſt.

Et hãc opinionem reputat veriorem Dec. in l. vinum, ſub num. 4. verſ. Sed tamen opinio Imolæ, ff. ſi cert. petat. Felin. conſ. 43. num. 10.

3 Quare in actu practico dum caſus occurrebat multi diſtinguebant, Aut ſumus in mora irregulari, aut vera & regulari: primo caſu cariſtia immodica & exceſſiua non attenditur, ſecundo caſu in mora vera & regulari, cariſtia etiam inſolita ** attenditur; Et hãc dicit veram & magis Communem Ioannes Lupus, de Vſur. §. 8. in fine, ad l. curabit, nu. 168.

Alij ibi diſtinguebant in actu practico, dum caſus occurrebat: aut mora erat iam commiſſa ante cariſtiæ aduentum, vel veniebat committẽda in illud tẽpus ex vacuatione diei: Primo caſu cariſtia immodica & immoderata non attenditur, quia iam actus eſt conſummatus, nec requiritur vlteriùs aliud. Secundo caſu, cariſtia immodica & inſolita attenditur; ratio videtur in promptu, quia caſu primo actus iam erat conſummatus ſecundo caſu non: & mora quæ culpa eſt præcedit caſum, merito de caſu cariſtiæ inſolitæ tenetur, iuxta ea quæ latè dixi in tractatu Locati & conduc. par. 4. titulo de dolo & culpa.

4 Facit quod præceptum vel ſequeſtrum Iudicis, non excuſat poſt tempus vel moram commiſſum, Afflict. Deciſ. 150. Rota Genuenſ. 61. num. 6. & 206.

Sed ſubintrat non inutilis indagatio: Summus Pontifex videns penuriam anni 1590. vt fere impoſſibile ſit ex mala temporum qualitate debita perſoluere, conſtitutionem promulgauit prohibendo creditoribus ne à Calendis Maij vſq; & per totum menſem Auguſti, ſuos debitores moleſtare valeant quoquomodo: fuitque vſu recepta, & per præſides Prouinciarum & Gubernatores mandatum inuiolabiliter obſeruari; Vnde orta fuit non leuis dubitatio, an contra debitores grani, vini, olei, & ſimilium, currat moroſum quantiplurimi intereſſe, ſtante Principis Indulto.

Fui quandoq; in facti contingẽtia in ea opinione, quòd ſi ſumus in caſu in quo iam erit contracta mora ante promulgationẽ Conſtitutionis, quòd tunc ſemper creſcat Intereſſe

quanti

quanti plurimi, etiam cariſtiæ notabilis, non enim debet creditor duplici onere grauari, ſcilicèt, in non poſſe exigere, & quod non currat intereſſe quanti plurimi; dices, quid igitur prodeſt Principis Indultum, ſi precium quanti plurimi currit? Vtique, debitores poſſunt commodè cõſulere rebus ſuis, ſolum ſine expenſis birruariorum, nõ tamen cogi, quod non
5 parum eſt. Et maximè, quia Conſtitutio eſt exorbitans à iure Communi, impediẽdo libertatem exactionis, ergò debet ſtrictè interpretari, Regula, Ea quæ, lib. 6.

CASVS XXXVI.

De moleſtia prohibita per Teſtatorem.

SVMMARIVM.

1 *Quæ veniunt ex natura actus, non intelliguntur excluſa.*
2 *Moleſtia, verbum, cum ſigno vniuerſali, intelligitur iuris & facti.*
3 *Verbum, poteſt, importat potentiam nulli neceſſitati ſuppoſitam.*
4 *Spoliatus promittens non moleſtare, intelligitur de iure & de facto.*
5 *Moleſtia dicitur de iure & de facto, ante litem conteſtatam & poſt.*
6 *Et hoc procedit etiam in beneficialibus.*
7 *Moleſtia intelligitur de iure & de facto.*
8 *Moleſtia dicitur petendo in iudicio.*
9 *Hæres non priuatur, moleſtando ſpuriũ contra prohibitionem teſtatoris.*
10 *Venditor non tenetur de euictione, per compromiſſum.*
11 *Declara vt ibi.*
12 *Verba, de non moleſtando vxorem, quomodo intelligantur.*
13 *Declara vt ibi.*
14 *Moleſtia verbis generalibus reſtringitur ad ſubiectam materiam.*
15 *Contra præſcriptionem quadragenariam competit reſtitutio.*

16 *Pacis*

16 *Pacis conſeruatio fauorabilis eſt.*
17 *Teſtator mandans nõ moleſtari legatarium, intelligitur poſt poſſeſsionem adeptam.*
18 *Verborum pragnantia non includit perſonas priuilegiatas.*
19 *Hæres prohibitus de non moleſtando, detrahit Trebellianicam.*
20 *Clauſula, Amoto quolibet detentore, quid operetur.*
21 *Clauſula, Reuocatis in integrũ quicquid innouatum fuerit, &c. quomodo intelligatur.*
22 *Clauſula, Appellatione remota quid operetur.*
23 *Clauſula; Ad omnem enim creditoris voluntatem, quid.*
24 *Per nominationem filiorum non cenſentur excluſi agnati in feudo antiquo.*
25 *Conductor tenetur ad refectionem mancamentorum futurorum.*
26 *Venditor tenetur de iure, non de facto, in materia euictionis.*
27 *Infertur ibi inter Florentinos & Piſanos.*
28 *Reductio ad arbitrium, non tollitur per verba generalia.*
29 *Amplia vt ibi, etiam ſtante iuramento, renunciatione, & ſimilibus.*
30 *Promittens non moleſtare, intelligitur de facto, ſecùs in hærede.*
31 *Quid ſi teſtator ſit literatus.*
32 *Excommunicatio contra moleſtantes, intelligitur iniuſta.*

QVidam diues & nobilis paterfamilias ſuum vltimum condidit teſtamentum in quo vxorem reliquit vſufructuariam omnium bonorum cum infraſcriptis verbis prægnantibus, ſcilicet, mandauit ipſam dominam Iphigeniam aliquo iure, ratione, vel cauſa per infraſcriptos hæredes moleſtari vel inquietari nõ debere; & ſi aliter contingat, voluit eſſe priuatos eius hæreditate, & accreſcere non moleſtanti; Et ſi omnes cõtingat eam quouis modo moleſtare, omnes cadãt à commodo teſtamenti, & ipſo iure priuentur hæreditate, & pleno iure ſuccedat monaſterium Sancti Petri de Peruſia.

Modo quæritur ſi hęredes petãt cautionem de vtendo & fruendo,

fruendo, an cadant à commodo teſtamenti, & intelligantur priuati hæreditate?

1 Primò videbatur dicendum quod non: quia ea quæ veniant ex natura actus taciti ſubintelliguntur, nec excluſa intelliguntur: bonus textus in l. quęro, §. inter locatorem, ff. locati, & per hanc rationem ita tenuit Bald. in l. 1. colum. 2. C. de vſufructu, in l. 1. C. de his quibus vt indignis. Caſtrenſ. conſ. 221. volum. 1. Purpurat. in l. cum poſtea quam, colum. 2. C. de pact. Alexan. in l. quod de bonis, §. fratre, num. 5. ad leg. Falcid. conſil. 177. colum. 4. volum. 5. Barbac. conſil. 56. in 2. dubio vſque in finem, volum. 3. conſ. 59. colum. penult. volum. 1. Ruin. conſil. 51. col. 5. vol. 1. conſ. 58. col. 1. vol. 2. conſ. 202. col 3. eod. volum. Anton. Gabr. de vſufructu, concluſ. 1 num. 23.

Addo Rebuff. in Tract. nominat. q. vltima, ſub num. 3. Didac. in c. Rainaldus, §. 1. nu. 8. de teſtam. Dec. conſ. 607. nu. 1. Roman. conſ. 211. col. 2. Curt. ſen. conſ. 50. col. penult. verſ. comprobatur, Crauet. conſ. 187. nu. 7. Borgnin. de Vſufruct. nu. 57. Staffil. de litteris gratia, fol. 98. Roland. conſ. 92. nu. 10. lib. 1. Menoch. de præſumpt. lib. 4. præſumpt. 98. num. 9. verſ. tertius caſus, Iaſ. ad l. actionem, num. 4. C. de procurat. Riminald. de donat. in princip. nu. 1438. Seraphin. de Iurament. Priuileg. 74. num. 43.

Pro cõtraria parte facit verborũ plenitudo & pręgnãtia, quę includere vr̃ nedũ moleſtiã facti, ſed iuris & in iudicio.

2 Primo per id quod dixit Abbas conſ. 44. col. 3. vbi ſi verbo (Moleſtia) addatur ſignum vniuerſale, (Omni) intelligitur Iuris & facti. arg. l. Nepos Proculo, ff. de verb. ſignificat.

3 Cui poſſet reſponderi quod verbum, poteſt, importat potentiam nulli neceſſitati ſubiectam.

Secundum tamen ſubiectam materiam, moderatur & reſtringitur de habilitate, vt conſiderat Alciat. in d. l. Nepos Proculo, colum. 3. vnde non valet conſequentia quam facit Abbas, in d. conſil. Verbum, poteſt, in ſe eſt abſolutum: ergo cuiuis verbo addatur, & in quauis materia ponatur, erit abſolutum.

4 Secundo pro contraria parte facit quod ſi ſpoliatus facit pactum de non moleſtando debitorem præiudicat in moleſtia iu-

ſtia iuris & facti, gloſſa in cap. ex inſinuatione, in verbo Canonicum, de procurator. vbi Abbas, num. 8. dicit ſingulariter notandum, Rota Deciſ. 393. nume. 3. in nouis. Deciſ. 68. & 215. in antiquis, Innocent. in cap. ſuper hoc, col. 2. de renunciat. Specul. in tit. de petitor. & poſſeſſor. §. 1. Caſu 15. Socin. conſ. 59. col. 1. vol. 3. Abbas in cap. 2. num. 16. vbi Berous, num. 44. de reſtitut. ſpoliator. Alex. conſil. 93. nu. 4. & 5. lib. 5. Socin. Regula, 465. Spoliatus limitat. 3. Aufrer. ad Tholoſan. 259. Socin. in l. rem quæ nobis, in fine, ff. de acquirend. poſſeſſ. Iaſ. conſ. 38. col. 2. vol. 3. Lanfranc. in Rubrica, de cauſa poſſeſſ. col. 7. Afflict. ſuper Conſtitutio. Rubr. Contra quem de reſtitutione agatur, nu. 16. Capic. Deciſ. 69. nu.
5 8. vbi etiam ad propoſitũ pręſentis quæſtionis declarat moleſtiã dici de facto & de iure, in iudicio vel extra ante litem conteſtatam & poſt. Corſett. in Regula ſpoliatus, limitat. 11. Zaſius, in §. nihil commune, nu. 55. Anton. Gabr. de reſtitut. ſpoliator. concluſ. 1. nu. 134. Menoch. de Recuper. poſſeſ. Remed. 1. quæſt. 24. num. 254. vbi pariter intelligit, moleſtiam de facto, de iure, in iudicio, vel extra, etiam ſine verbis prægnantibus appoſitis.

6 Et procedunt prædicta etiam in beneficialibus, vt per Socin. in d. l. rem quæ nobis in fine, etiamſi talis exceptio requireret altiorem indaginem & tractatum ſucceſſiuum. Pariſ. conſ. 1. nu. 151. lib. 1.

Reſpõderi huic rationi poſſet, quod hoc prouenit ex vi & efficacia Iuramenti, vt ſentit Capic. Deciſ. 69. nu. 7. Aufrer. ad Tholoſ. 492. vnde Alexand. conſil. 93. nu. 5. lib. 5. dat pro cautela, vt petatur abſolutio à Iuramento; Idem Rebuff. clarius exponit, in praxi beneficiorũ, par. 3. tit. de vi in reſignatione adhibita nu. 8. & reputat hoc pactum fragile, vt qua facilitate fuit ſpoliatus, eadem pactus eſt vel iurauit; idem exprimit Seraphin. de Iuramento, Priuil. 124. licèt alleget multas Deciſiones Rotæ, quæ non ſunt in terminis Iuramenti præſtiti.

7 Tertio loco videtur facere doctrina Baldi in l. 1. nu. 4. C. de nundin. vbi moleſtia in eo contextu intelligitur de iure & facto.

Sed poteſt reſpõderi, quod ſubiecta materia hoc ſuadeat,

vt liber ſit acceſſus vt ibi diſtinguitur per Bal. qđ delinquēs capi poteſt, de actibus & cōtractibus in Nundinis celebratis reddatur ius, vnde nec ibi verbum (Moleſtia) eſt abſolutè iuris excluſiuum, ſed iuxta caſuum qualitatem.

Quarto loco allegatur tex. iuncta glo. in verbo (Moleſtus
8 ſit) Authent. de fideiuſſor. in principio vbi moleſtia dicitur, petēdo in Iudicio: ergo prohibitio de non moleſtando comprænhendit moleſtiam iudicialem.

Reſponderi poſſet quod æquitas ibi ſuadet rationem excuſſionis faciēdę ne fideiuſſor indebitè damnū patiatur principali debitore ſoluere valente in totum, vel in parte: Sed in Caſu noſtro æquitas ſuadet & iubet, vt mulier caueat, ne detur materia delinquēdi, & vt ſuccurratur indēnitati hęredis.

Quinto loco allegatur text. in l. Lucius, §. tres, iuncta gloſ. finali, ff. ad Trebell. vbi dicitur, Moleſtia in Iudicio & extra.

Dico omiſſis Reſponſionibus aliorum, quod ibi adducta probant intentionem, nam ibi Abbas prohibetur moleſtare monachum de legato ſub pœna priuationis hæreditatis, tamen moleſtando quia fuit lege permittente, non inducitur priuatio, non enim poteſt teſtator prohibere Abbati ne Monachum moleſtet, quin moleſtare poſſet abſque incurſu priuationis, vt ibi tenent Bart. Angel. & Imola.

9 Pariter colligitur clarius ex Paulo Caſtrenſi ibidem, nam ſi fiat legatum filio ſpurio, & hæres mandetur non moleſtari ſub pœna priuationis hæreditatis, nam moleſtando non priuatur hæreditate, quia facit lege permittente: Sic in caſu de quo agitur, data prohibitione de non moleſtando, cum moleſtia fieri poſſit lege permittente, cur debeat induci priuatio?

Et hæc ſunt quæ adducuntur per Felin. in c. cauſam quæ, ſub nu. 24. de Reſcrip. quibus videtur reſponſum ex eademmet materia obiectorum omiſſis reſpōſionibus quæ ſparſim à Doctoribus ponuntur.

Ruin. tamen conſ. 77. vol. 2. ſatis promptè & intrepidè tuetur hanc opinionem quod per verba prægnantia intelligatur prohibita moleſtia Iuris, & ſequi videtur Rimin. iun. cōſ. 167. nu. 32. Et antequam vlterius procedam, cōſidera quod Ruin. in rationibus dubitandi allegat inter alia doctrinam

Baldi

Baldi in l. 1. C. de vſufructu quæ principaliter allegat pro contraria parte, quod moleſtia intelligitur principaliter de ea quæ eſt facti tantum, & tamen in reſponſionibus ad hæc contraria trãſit ſub ſilentio, vnde videtur voluiſſe fauere mulieri de qua ibi fortaſſe pulchrè.

10 Primo igitur loco mouetur Ruin. quod venditor non tenetur de euictione ex compromiſſo voluntario, l. ſi dictum, §. ſi compromiſero, ff. de euiction. Fallit ſi venditor promiſit de euictione, per verba prægnantia, puta quomodocunque, qualitercunque, gloſſa ſingular. in l. cum antea, ff. de arbitr. quam ibi Bolognet. dicit valde ſingularem ad limitat. d. §. ſi compromiſero; valde etiam commendat Aret. in §. fin. col. 2. ſub nu. 5. de empt. & vendit. Alex. conſ. 4. nu. 2. vol. 3. qui bene loquitur. Gozad. conſ. 14. nu. 22. conſ. 63. num. 9. Grat. eam valde commendans conſ. 163. nu. 22. vol. 2. Riminald. conſ. 362. nu. 6. vol. 2. Caballin. de euict. §. 5. nu. 20.

Addo, quod hanc gloſ. dicit notabilem & commendat, dicens Communiter approbatam Iaſ. ad l. fideiuſſor, §. prætor ait, num. 4. ff. qui ſatiſdare cogant. Socin. in l. quidam relegatus, ff. de rebus dub. Dec. conſil. 387. in finalibus verbis. Gozad. conſ. 1. num. 19. conſ. 76. nun. 30. conſ. 82. nu. 18. Alex. ad l. cum hæreditas, col. 2. ff. ad Trebell. Felin. in c. 1. col. fin. num. 57. limitat. 3. de Conſtitut. in cap. quæ in Eccleſiarum, num. 45. eod. tit. Curt. iun. conſ. 1. col. 2. Bald. conſ. 215. lib. 1. 447. lib. 2. Alexan. in l. ſi ita legatum, §. de euictione, ff. de legat. 1. in l. ſi unus, in princip. ff. de pact. in l. manifeſtæ, col. 2. de iureiuran. Veronenſ. dans pro Cautela Notabili, Cautela 97.

11 Quibus bene reſpondet Didacus variar. reſolution. lib. 3. cap. 17. num. 7. illatione 7. quod iſta generalitas nõ eſt ſic generaliter intelligenda, & reſtringitur ad arbitrium iuris tantum, & data ſcientia venditoris, aliàs non procedit d. gloſſa in d. l. Cum antea.

Addo Baldum in l. 1. nu. 6. C. de pericul. & commodo rei venditę, vbi conſulit citandum venditorem maximè in ſententia arbitratoris, & ſic generalitas & prægnãtia verborum reſtringitur ad iuris diſpoſitionem, & ne lædat nimium.

Mouetur ſecundo loco Ruinus in d. conſ. 77. multis ſimi-

 libus,

libus,per quæ apparet, quod in diſpoſitione cõcepta per verba generalia & prægnantia, veniunt & compræhenduntur ea quæ aliàs non venirent, & ſunt reportata Iaſ.in d.§. Prætor ait,Gozad.& Grat.in Conſilijs ſuperiùs allegatis.

Puto poſſe reſponderi quod ibi non ſumus in pœna priuationis, & quod pœna iſta priuationis inducatur in nõ petendo id quod venit ex natura actus,nec per teſtatorem expreſſe remitti poteſt.

Et ad prędicta faciunt notata per Crauettam de antiquit. tempor.p.4.in princip.nu.148. vbi in pœna priuationis parciſſimè proceditur.

Et ſi dicatur teſtator eſt dominus rei ſuæ, fateor hoc, ſed non ita dominus, quin debeat ſe conformare cum diſpoſitione Iuris, & cum eo quòd venit ex natura actus ne detur materia doli & delinquendi,l.emãcipati,& ibi Bal.ff.de adopt. Gloſ.in l.permittendo,in verbo, conditionis, ff.de iure dot. pulchrè Bald.conſ.67.col.2.lib.3. multa congerit Tiraquel. de retractu §.1.gloſſa 7.num.26.ſatis enim eſt iſtis Clauſulis prægnantib. aliquem effectum iuſtum, & honeſtum tribuere,nec eas ita extendere & ampliare,quod ius Commune lædatur,natura, actus, & detur materia doli & delinquẽdi Couarr.variar.reſolut.lib.3.c.17.nu.7.Illat.7.

Tertio loco principaliter pro cõtraria parte allegatur conſil.Alex.52.vol.2.qui intrepidè tenere videtur, quod hæres per talia verba non poteſt petere cautionem de vtendo & fruendo arbitrio boni viri. Sequitur Dec.cõſ.613. Soc.iun. conſ.113.nu.36. lib.1. Menoch. de recuperandis Remed.1. nu.255.Rol.conſ.68.nu.7.vol.3. Riminald.de donation. in princip.nu.1448. Gualdenſ.tit.8. Cautela 3.tit.de varijs teſtament.præcept.Marſil.conſ.85.nu.30.in l.verius,§.cogniturum, nu.42.ff.de quæſtion. Alberic. dicens Communem
* in l.non ſolum.§.ſtatus,ff.de quæſtion.

12 Reſponderi vltra prædicta poſſet ex mente Decij conſil. 581.nu.11.quod ſi quis prohibeat vxorem moleſtari in vſufructu per verba pręgnantia ſcilicèt tam de iure quam de facto, illa verba ,de iure, intelliguntur in Iudicio, calumnioſè tamen & malo animo, ſecùs pro conſeruatione iuris ſui, Bald.in l.1. num.27. C.de his quæ pœnæ nomine, & ibi ſequitur

quitur

quitur Aretin. per l. ſi ſeruum. §. ait Prætor, in verbo amouere non videtur, ff. de acquirend. hæredit. Addo bonum textum in l. & ſi quis impediat, §. iniuſtè, ff. de religioſ. & ſumpt. funer. gloſ. in cap. pro illorum, in verbo, contradictores, de præbend. in c. audita, vbi Abbas, in penult. notab. de reſtitut. ſpoliator. Imola conſil. 29. Barbac. conſ. 59. colum. antepenult. lib. 1.

Et videtur ab omni ſano intellectu alienum, quod quis nō poſſit petere quòd ſibi debetur, maximè ad iuris legitimi cōſeruationem, l. 3. §. is tamen, ff. de liber. exhibend. l. iniuriarum, §. 1. ff. de iniur. l. nullus videtur, ff. de regul. iur.

Addo eundemmet Alex. ſeipſum declarantem in l. quod de bonis §. 1. nu. 5. ff. ad l. Falcid. vnde ſi moueo litem inſpici debet an bono animo vel calumnioſè fecerim.

13 Poſſet fortaſſe ad defenſionem huius aquæ Deciſionis attentari, quòd prohibitio quatenus cōcernat iuris diſpoſitionem, non valeat, ſed reijcitur, & notat. in l. Lucius, §. tres, ff. ad Trebell. ſi enim lego ſpurio ne moleſtetur ab hęrede, talis prohibitio reijcitur: Pariter, ſi lego monacho ne moleſtetur ab Abbate, Add. ad Bar. in l. Titio, §. 1. ff. de condit. & demōſtrat. Angel. in l. ſeruus vxori, ff. de hæredib. inſtituend. Iaſ. in Authent. Ingreſſi, num. 39. C. de Sacroſ. Eccleſ. Didac. bene explicans, in cap. Rainaldus, §. 1. ſub nu. 8. de teſtament.

14 Et diſcurrendo Doctores de materia loquentes quia ampliant ſignificationem verbi moleſtare, nullus eſt qui eam non moderetur nec reſtringat ad æquum & honeſtum; Primo enim Gomeſ. de triennali poſſeſ. quæſt. 58. ponit hoc verbum generaliſſimum, de iure & de facto, in iudicio & extra, tamen poſtea limitat, niſi ſubiecta materia aliud ſuadeat, & in Regula de triennali, reſtringit ad moleſtiam in petitorio tantum, in poſſeſſorio liceat, non obſtante illa generali prohibitione, pariter non ligantur manus Ordinario, vt ibi per eum; Ad idem Capic. Deciſ. 69. num. 12. vbi pariter dat eandem moderationem.

Secundo Doctores tractantes materiam, l. omnes, C. de præſcript. 30. vel 40. annorum, vbi præſcriptio illa quadragenaria tribuit pleniſſimam firmitatem, nullamq; moleſtiam inferri l. finali, C. de fundo patrimon. lib. 11. Et tamen ma-

 gis Com-

** gis Communiter concluditur, nõ tolli etiam maioribus beneficium reſtitutionis in integrum ex capite ignorantiæ, æ-
* quitate ita dictante; Roland. de magis Communi, conſ. 68. num. 10. vol. 3. Burſat. conſ. 26. num. 24. D. Sfort. de reſtitut. in integr. q. 90. art. 5. Et beneficium reſtitut. in integrum vti de iure ſpeciali facilius tolli deberet, l. eius militis, §. 1. ff. de milit. teſtam. Rebuff. pariter in tractatu Nomination. quæſt. vltima, nu. 3. ponit generalitatem verbi (Moleſtia) inconti- nenti reſtringit eam ad multos caſus ibi per eum expreſſos. Cur igitur in caſu noſtro in quo obuiatur dolo de futuro, agitur de conſeruatione bonorum iurium hæredis, & conformatur cum diſpoſitione iuris Communis: nec agitur de iure ſpeciali nõ moderabimur verbum (Moleſtia) etiam ſub quibuſcumque verbis prægnantibus prolatum, & prohibitum ad facta tantum, vel ſi in Iudicio, calumnioſè tantum, iniuſto & malo animo. Accedat Marſil. conſ. 80. num. 43. vbi in
16 materia pacis, cuius conſeruatio fauorabilis eſt, fit reſtrictio de actu idoneo & conſiderabili.

17 Pariter ſi teſtator mandet legatario moleſtiam non inferri, intelligitur poſt poſſeſſionem adeptam, non quod propria authoritate capiat. Menoch. de adipiſc. Remed. 2. ſub nu. 51. licèt Riminald. de donat. in princip. num. 1445. eum in hoc mordere videatur, de hoc tamen dicam inferius in quæſtione de vſufructuaria prohibita moleſtari, an capere poſſit propria authoritate, ibi videre placeat. Et in caſu Gozad. conſ. 1. nu. 19. excipiuntur ab illa verborum prægnantia perſonæ priuilegiatæ, quia ratio iuris ita dictat.

Quare cum mihi admodum placeat hæc opinio, & æqua & rationabilis videatur, venio ad illius cõfirmationem cum nonnullis declarationibus.

19 Primo per id quod notat Imola. in l. paterfamilias, ff. de hæred. instituend. vbi hæres grauatus de reſtituendo fideicõmiſſo, & de nonmoleſtando, quod nihilominus poterit exigere Trebellianicam, quia per eam non dicitur moleſtare. Sequitur Barbac. in c. in præſentia, nu. 13. de probation. conſil. 12. col. 7. lib. 1. conſ. 4. col. 10. lib. 4. dixit valde ſingulare Iaſ. ad l. actione, ſub num. 4. C. de procurator. maxime filijs primi gradus. Socin. iun. conſ. 113. nu. 28. & infra, lib. 1. Peregr. de fidei-

de fideicommiſ. art. 31. ſub num. 6. Serafin. de iuramen. Priuileg. 74. num. 45. licèt de ea dubitare videatur Ruin. conſ. 48. num. 18. lib. 2.

Secũdo facit gloſſa communiter approbata, in c. pro illorum, de præbend. vbi ſi in litteris Papalibus dicatur per ver-
20 ba prægnantia, amoto quolibet contradictore, intelligitur, facti, non iuris: ſentit Staphil. de litteris gratiæ & iuſtitiæ, fol. mihi 98. verſ. vlterius ſciendum eſt.

Tertio facit quòd not. Abb. per illum text. in c. 2. de reſtit. ſpoliat. in c. Audite, eod. tit. vbi per Clauſulam, Reuocetis in
21 integrum quicquid immutatum fuerit à tali die, intelligitur, illegitimè, nam ſi legitimè & iuridicè factum fuerit, non intelligitur per illa verba reuocatum.

22 Quarto per Clauſulam, Omni appellatione remota, intelligitur de friuola, non de iuſta & legitima, not. in c. vt debitus, de appellation. in l. 1. §. interdum, ff. à quibus appella. nõ licet, in l. fina. C. de ſentent.

Quinto facit quòd pulchrè conſuluit Roman. conſ. 211. quòd fideiuſſor indẽnitatis qui per verba prægnãtia promi-
23 ſit ſoluere liberè ad omnem creditoris voluntatem, tamen habebit beneficium excuſſionis, quia hoc non cenſetur remiſſum, cum veniat ex natura actus, dixi latè, in tracta. Excuſſion. bonorum, parte 2. quæſt. 15.

24 Sexto facit quòd not. Curt. ſen. conſil. 50. num. 30. quòd cum de natura feudi antiqui ſit, vt agnati admittantur excluſis filijs, quòd per nominationem filiorum non cenſentur excluſi agnati, tanquam hoc ſit de natura feudi.

25 Septimo facit quòd not. Aret. conſ. 11. col. 3. quòd ſi locatori promiſit conductor refectionem mancamentorum quæ erant, non per hoc excluditur quin teneatur ad refectionem mancamentorum futurorũ, cum hoc veniat ex natura actus.

26 Octauo facit, quòd ſi vẽditor promiſit ſe velle teneri quomodocunq; res euincatur, nõ tenetur de euictione de facto: quia non venit ex natura actus, not. in l. fina. C. de act. empt. Abb. in c. fin. nu. 7. de empt. & vendit. Bar. in l. ſtipulatio iſta, in principio, ff. de verbor. obligat. in l. factum, §. non videtur, ff. de reg. iur. Neuizz. conſ. 92. nu. 21. Natta conſ. 181. num. 2. vbi ex intentione Angeli in l. ſi filius, §. ſi vir, ff. ſoluto matrimon.

27 trimon.infert,quod Florentini, quibus vendita fuere certa loca, & modicum poſt ablata per Piſanos, contra venditorem nullum habent regreſſum.Caballin.de euiction.§.5.ſub num.22. verſic.quintus caſus.

28 Nono facit,quòd per quæcunque verba generalia & prægnantia non tollitur reductio ad arbitrium boni viri, iuxta l. ſi ſocietatem,§.arbitrorum, ff.pro ſocio.

29 Etiam ſtante Iuramento, Renunciatione,& ſimilibus.Latè Anton.Gabriel.de arbitr.Concluſione 3.

Et hanc partem credo veriorem, etiam in diſpoſitione facta in teſtamento, licèt non ignorem quòd Riminaldus de 30 donation.in princip.num.1444.diſtinguebat inter proprietarium promittentem, & teſtatorem diſponentem;Primo caſu intelligitur de moleſtia facti, quia in contractibus fit ſtricta interpretatio, in vltimis voluntatibus plenior. Menoch. conſ.230. num.22. Claud.ad Bertazzol. conſ.167.lib.1.Alciat.conſil.28.num.9.lib.vltimo.

31 Franc.autem Marc.Deciſ.846.parte 1.diſtinguebat,ſi talia verba ſint prolata à teſtatore litterato,tunc pleniſſimè intelligantur, vt ibi per eum.

32 Et prædictis omnibus addo Alberic. in l.factum, §.nõ videtur,ff.de reg.iur.vbi ſi excommunicantur omnes moleſtãtes,intelligitur iniuſtè, non de petentibus rem ſuam. Alciat. conſ.38.num.9.lib.vlt. Peregrin.de fideicommiſſ.artic.31. num.6.& 7.vbi, moleſtiam etiam verbis prægnãtibus factã, reſtringit ad extraiudicialẽ,& facti, vel iudicialẽ calumnioſè & malo animo factam: ſecùs pro moleſtatione Iuris pro iure verè & realiter competẽte, ex Cumano conſ.51.Addo vltra eũ,gloſſ.notabil.in c.1.in verbo, inferatis, de ſtatu monach. quam notab. dixit Iaſ.in l.actione, ſub nu.4. C.de procurat. Alciat.in l.nemo poteſt, ſub nu.34.ff. de legat.1. Bertazzol. late conſil.177.nu.2.vol.1.Hieron.de Laurẽtijs,Deciſ.Auenionenſi 118.nu.5.tenet indiſtinctè compræhendi moleſtiã Iuris & facti, etiam non appoſitis verbis prægnantibus: ſed ſuperior firmata magis placet, & prohibitio moleſtiæ per verba prægnantia excludit à petitione legitimæ. Mago.Rota Florent.20.

C A-

CASVS XXXVII.

De Statuto Tudertino de Succeſſionibus ab inteſtato.

SVMMARIVM.

1 *Indefinita negatiua concepta æquipollet vniuerſali.*
2 *A negatiua nullus caſus excipitur.*
3 *Clauſula, ſi, & in quantum, conditionem importat.*
4 *Aliquis, eſt dictio vniuerſalis, neminem excludens.*
5 *Statutum puniens amouentẽ aliquid, verificatur in minimo.*
6 *Alternatiua verificatur in vno.*
7 *Etiam affirmatiuè & negatiuè concepta.*
8 *Patruus eſt proximior deſcendente ex nepote.*
9 *Statutum correctorium debet lædere ius Commune quanto minus poteſt.*
10 *Statutum excludens fœminas, eſſe correctorium Iuris Communis, tamen extenſionem recipit.*
11 *Statutum excludens materteram, excludit etiam materteram magnam.*
12 *Statutum excludens patruum, excludit etiam patruum magnum.*
13 *Statutum excludens fratres comprehendit & fratres patrueles.*
14 *Statutum excludens matrem, extẽditur ad Auiam & agnatos alios.*
15 *Statutum de lucro dotis licèt correctorium, extenditur multis modis.*
16 *Statutum recipit interpretationẽ magis ab alio ſtatuto quam iure communi.*
17 *Caſtrenſ. conſ. 29. parte 2. declaratur.*
18 *Statutum excludens dotatam à ſucceſſione nominatorum, ſufficit ab vno dotatam.*
19 *Statutum Tudertinum de ſtantibus maſculis, item de ſucceſſionibus ab inteſtato, declaratur.*
20 *Generalitas vnius ſtatuti reſtringitur per ſpecialitatem alterius.*

Diſponit

DIſponit Statutum Tudertinum diſtinct. 2. Rubr. de Succeſſion. ab inteſtato, in his verbis: Ita tamen, quod in dicta agnatitia prole, non includantur nec intelligantur includi aliquæ fœminę, excepta ſorore carnali, ſiue nepti, filia fratris carnalis, & amita quondam talis defunctæ perſonæ, quæ ſcilicèt ſoror, neptis & amita, in prole agnatitia comprehendantur, ſi, & in quantum & caſu tali defunctæ perſonę non ſuperuiuat aliquis frater carnalis, nepos ex fratre carnali talis defunctæ perſonæ, ſiue patruus, quibus fratre, nepote, vel aliquo eorum extantibus, ſiue deſcendentibus eorum per lineam maſculinam, dicta ſoror, neptis, & amita, à ſucceſſione repellantur.

Quibus verbis ſic præmiſſis, dubitatum non ſemel fuit in facti contingentia an patruus excludat neptem, & ſororem reſpectiuè.

Et videbatur ad fauorem patrui: Quia ſtatutum indefinitè & negatiuè conceptum, ibi, Si tali defunctæ perſonæ ali-
1 quis, &c. Et indefinita negatiuè concepta æquipollet vniuerſali, & fortius diſtinctiuè quam affirmatiuè affirmat, ita vt in minimo deficiente vitietur, l. ſi is qui ducenta, §. vtrum, ff. de rebus dubijs. Dec. conſ. 3. nu. 4. in Rub. de Reg. iur. nu. 8. vbi Cagnol. in l. 1. n. 8. ff. eo. tit. Sebaſt. Med. Reg. 4. nu. 32. & 56.
2 Nec à negatiua nullus caſus cenſetur exceptus, gloſ. in l. alimentum, §. donationis, ff. de verbor. ſignific. Berous conſ. 117. nu. 5. vol. 2. Rimin. iun. conſ. 263. nu. 19. & de donat. in principio, §. 1. nu. 394.

Cum igitur ſtatutum dicat quod ſoror, neptis, & amita, admittantur ſi tali defunctæ perſonæ non ſuperuiuat aliquis frater, nepos, vel patruus, ſufficit patruum adeſſe ad ſororis excluſionem.

Secunda mihi videtur ad ſtatutum illud conſideratio per Clauſulam conditionalem & reſtrictiuam in Statuto appoſi-
3 tam, ſcilicèt, Si, & in quantum, quæ conditionem importat implendam in forma ſpecifica, vt per Bald. ad l. ædita, num. 98. C. de edendo, Bart. in l. & ſi conditionalis, ff. de authoritate tutor. in l. ſi quis, in princip. ff. de legat. 1. in l. ambitioſa, nu. 22. ff. de decret. ab ordin. faciend. latè Roman. conſ. 501. Felin. in c. inter cætera, nu. 22. de Reſcript. Vnde cum ſit ap-

poſita

poſita ad patruum, debebit in eo ſpecificè adimpleri, & ſic admitti ſorore excluſa.

4 Tertia conſideratio; Ad fauorem patrui mihi videtur verbum, Aliquis, quòd eſt vniuerſale, neminem etiam minimũ excludens pro veritate ipſius, l. ſi verò plures, §. ait prætor, ff. de his qui deiecer. & effuder. Gloſſa ab omnibus commendata in Clementina prima, in verbo, aut aliqua parte, de foro competenti, quam notat Bald. in l. 1. col. penult. C. de inoffic. donat. Iaſ. in l. eum qui, num. 2. ff. de Iuriſd. omni. iudic. in l. legitima, num. 7. ff. de pact. in l. Gallus, §. inſtituens, num. 5. ff. de lib. & poſthum. Dec. ad l. Cum quid, nu. 1. ff. ſi cert. petat. Hinc pulchrè inferebat Angel. ad l. ſi quis hac, §. Prætor, num. 5. ff. de acquir. hæredit. quod ſi ex forma Statuti amouens aliquid de bonis communis, priuetur beneficio ipſius communis, hoc verificatur etiam in minimo. Cardin. in Clement. 1. de præbend. Bellon. Inſtitut. quibus modis re contrah. obligat. notabili 8. ſub nu. 10.

6 Quarta conſideratio, quia ſtatutum loquitur alternatiuè per diſiunctiuam, ad quam ſufficit vnam partem eſſe veram, Regula in alternatiuis, lib. 6. Cin. Bald. & Salicet. in l. cum quidam, C. de legat. Bart. in l. pediculis, §. argento, ff. de auro & argento lega. latè Felin. in c. inter cæteras, col. final. de Reſcript.

7 Et hoc ſiuè alternatiua ſit concepta affirmatiuè, ſiue negatiuè, Euerard. in loco ab alternatiuis, nu. 8.

8 Quinta conſideratio eſt, quia Statutũ excludit per Nepotem & deſcendentem ex eo ſororem, qui quidem deſcendẽs ex nepote, eſt in remotiori gradu, à fortiori excludit patruus qui proximior eſt, & vocat in principio capituli ſtatutum agnatos proximiores, vſque in tertium gradum, ergo includit patruum, qui eſt in tertio gradu, l. 1. §. tertio gradu, ff. de gradibus. Tria autem ſunt quæ multum vrgere videntur contra patruum, de quibus in conſ. Tob. 15.

Primum eſt Conſilium Fulgoſij 85.

Ad hoc, omiſſa diſputatione Menochij reprobantis dictũ Conſilium Fulgoſij, & vltra reſponſiones aliorum in materia ſcribentium, crederem dici poſſe, quod Fulgoſius fundat ſe in Concluſionibus generalibus, quod ſtatutum correcto-

9 rium

9 rium debet lædere ius commune, quanto minus ſit poſſibile,
10 & ſimilia. Reſpondetur quod hoc non eſt inconueniens, nã Statutum excluſiuum fœminarum eſt correctorium iuris cõmunis, & in eo accuſatur natura, quæ non generauit omnes maſculos, prout etiam conſiderauit Fulgoſ. & tamen ad fauorem maſculorum, per quos conſeruatur agnatio extenſio-
** nem recipit. Iaſ. de magis Communi, in l. 2. num. 4. C. de in ius vocan. in l. qui exceptionem, num. 4. ff. de condict. indeb. Socin. iun. cõſ. 1. nu. 36. verſ. tertia opinio, lib. 1. Pariſ. conſ. 85. num. 28. lib. 2. Alciat. Reſponſo 66. in fine, & licèt contineat odium & præiudicium fœminarum, extenditur vti totum fauorabile licèt correctorium iuris communis, Brun. de Statut. excluſiu. fœmin. in 4. artic. principali, verſic. ſed verior, quem ſequitur Curt. iun. conſ. 87. nu. 5. Viuius, in verbo, Statutum excludens, Berous conſ. 14. nu. 9. vol. 2. Riminald. conſ. 24. num. 9. vol. 2. Mazzol. conſ. 8. nu. 34. Vaſq. de Succeſ. parte 2. in princip. Socin. iun. conſ. 10. nu. 13. vol. 4.
** ex magis Communi, Mandoſ. Regul. Cancell. de Annali, quæſt. 3. nu. 10. & 11. de magis communi; Hippolitus Riminaldus ad Riminald. conſ. 223. nu. 12. vol. 2. latè Burſat. conſil. 93. num. 7. vol. 1.

11 Pariter ſtatutum excludens materteram, excludit materteram magnam Bald. in l. quòd verò, ff. de legibus.

12 Statutum excludẽs patruum, excludit patruum magnum, Iaſ. conſ. 142. col. 6. vol. 2.

13 Statutum excludens fratres excludit etiam fratres patrueles, Iaſ. in l. 1. col. fina. C. de ſucceſſorio edicto.

14 Statutum excludens matrem extenditur ad auiam, & omnes agnatos, Dec. conſil. 634. Ruin. ad l. Gallus, §. & quid ſi tantum, num. 58. ff. de lib. & poſth. Brun. de ſtatut. excluſiu. fœminarum. art. 2. quæſt. 15.

15 Pariter ſtatutum de lucro dotis eſt exorbitans & correctorium iuris communis, Angel. conſ. 158. col. 1. Roland. de lucro dotis, quæſt. 2. & iterum quæſt. 34. nu. 4. quæſt. 50. nu. 2. quæſt. 95. nu. 4. & tamen extenditur ad dotem confeſſatam tantum, promiſſam tantum, ad ſponſam, ad ſeptuagenarium virum qui generare non poſſit, ad bona iocalia, parafernalia, vt colligitur per multas quæſtiones eiuſdem Tractatus.

16 Immo

16 Immo ſtatutum magis ab vna parte ſtatuti quã à iure com muni interpretationem recipit Doctor. in c. ex litteris, num. 8. de Conſtitut. in c. cauſam quæ, nu. 7. de Reſcript. Latè Cephal. conſ. 246. num. 17. vol. 2. Burſat. conſ. 69. num. 6. vol. 1. Cum igitur in d. cap. Statuti, nominetur frater, nepos, & patruus, & idem patruus in ſequentibus verſiculis repetatur, idem Statutum ſeipſum declarat, ſi admittit nedum nominatos, ſed deſcendentes maſculos, à fortiori patruum qui proximior eſt.

17 Fundat etiam ſe Tobias in conſil. Caſtrenſis 29. in principio, parte 2. in doctrina Alex. in l. ſi dotali, in fine, ff. ſoluto matrimon.

Quibus reſpondetur, quod loquuntur ſimpliciter, ęquiuocè & in confuſo, nã Caſtrenſis loquitur de Statuto ſimpliciter diſponente, quod fœmina excludatur ab agnatis nulla facta diſtinctione. Et Alex. pariter loquitur in confuſo, quod ſtantibus fratribus excludantur ſorores, quod frater patruelis non excludat ſororem germanam: Sed Statutum Tuderti nunc diſtinctè loquitur, faciendo plures gradus, conſiderando plura tempora, & plures ſtatus, merito à Statuto æquiuocè, confuſè, & genericè loquente non debet inferri ad Statutum clarum, & plenè diſtinguens loca, tempora, perſonas & ſtatus, & conditionis earum.

18 Addo vlteriùs quod Statutum dicens indefinitè, fœmina dotata à patre, matre, auo, fratre, patruo, excludatur à ſucceſſione, ſufficit ab vno dotatã, vt excludatur à ſucceſſione omnium nominatorum. Curt. iun. de vera & Communi, conſil. 10. nu. 6. Decius conſ. 379. nu. 8. *

19 Altera eſt difficultas ex Rubr. præcedenti Statuti, quã cautum eſt, quod ſtantibus maſculis fęminæ non ſuccedant, ſed illis deficientibus reintegrentur: Vnde Statutum illud non conſiderat patruum, ſed filios maſculos, & illis deficientibus, fœminas.

Crederem reſponderi poſſe, quod in dicto capitulo fuit prouiſum de linea aſcendentium in deſcendentes; ſed in Capitulo immediatè ſequenti proſequitur adhuc tractatum ſucceſſionis, & determinat qui ſint agnati, & quomodo includantur vel excludantur, & hoc innuit connexitas Capituli ad Capi-

ad Capitulum; Et dictio, Item, Repetitiua & Continuatiua.
20 Vnde dicebat Alex. in l. ſi mihi Titio, §. 1. ff. de verb. obligation. quod generalitas vnius Statuti reſtringitur per ſpecialitatem alterius Statuti, per l. ita pudor, vbi Cinus, C. de adult. in l. 1. §. parui, ff. quod vi aut clam; Bart. in l. omnes populi, in 6. q. principali, ff. de iuſtitia & iure. Late Peregrin. de fideicommiſs. art. 31. nu. 57.

C A S V S XXXVIII.

De filio in locum matris ſuccedente in fideicommiſſis.

S V M M A R I V M.

1 *In ſucceſſione patrui filius intrat in locum patris vel matris.*
2 *In ſtirpes non in capita.*
3 *Idem in Succeſſione materteræ vel amitæ.*
4 *Idem in ſtatuto vocante proximiores.*
5 *Idem in teſtatore ſimiliter vocante proximiores.*
6 *Idem in fideicommiſſo aſcendentis.*
7 *Fallit in verbis perſonalibus & reſtrictorijs, puta, dictis filijs. Idem ſi apponatur verbum ſuperuiuens ſuccedat, ibid. numero eod.*

TEſtator ita diſpoſuit. Inſtituo hæredes Marcellinam & Lucretiam filias meas, & ſi aliqua ex dictis meis hæredibus deceſſerit ſine filijs, ſuccedat ſuperuiuens, deceſſit Lucretia vna ex filiabus hæredibus inſtitutis relicta filia fœmina, demum deceſſit Marcellina ſine filijs, quæ bona ſua donauit conſanguineo, filia ex ſorore vult intrare in locum matris & admitti, quæritur quid iuris.

1 Et primo uidebatur filiam intrare in locum matris, quia quando tractatur de ſucceſſione patrui, filia intrat in locum patris uel matris, §. ſi igitur, verſ. ſi autem, Authent. de hæredib. ab inteſtato venient. vbi Angel. in 3. notab. Auth. Ceſſante, C. de legit. hæredib.

2 Et ſuc-

Digitized by Google

2 Et ſuccedunt in ſtirpes non in capita ad ſucceſſionem cum patruis Corrun. de ſucceſſ. ab inteſta. in 8. Concluſ. & rece- ✱✱✱ ptiſſimam dicit Mich. Craſſ. de ſucceſſ. ab inteſt. q. 30. nu. 3. & nemo contradicit. Bacch. conſ. 16. nu. 1.

3 Idem quando de ſucceſſione materteræ vel amitæ. Alex. conſ. 44. verſ. nec obſtat, lib. 5. Crau. conſ. 127. colum. prima, num. 2.

4 Et hoc uendicat ſibi locum in Statuto uocante proximiores ad ſucceſſionem. Alex. conſ. 88. num. 2. lib. 1. Dec. conſil. 480. nume. 9. 484. numero 8. 527. numero 2. Pariſ. conſil. 20. numero 22. & 28. libro 2. Rubeus, conſ. 118. numero 2. Tiraquel. de iure primog. quæſt. 4. num. 20. Menoch. conſil. 124. num. 76.

5 Idem in teſtatore uocante proximiores, Dec. conſilio 257. numero tertio, merito dicta filia intrabit in locum matris.

6 Secundo, quia tractatur de fideicommiſſo inducto ab aſcendente, Dec. conſil. 217. numero ſecundo, conſil. primo, colum. 3. Gozad. conſil. 4. colum. penult. Socin. iun. conſilio 116. colum. ſecunda, volum. 1. Pariſ. conſilio 38. numero 15. volum. 2. Curt. iun. conſil. 161. colum. 2. Ruin. conſil. 163. columna penult. volum. 3. Curt. iun. conſ. 22. in fine, conſil. 57. colum. penult. conſil. 128. columna tertia, conſil. 158. colum. ✱ 2. Et hanc dicit Communem Anton. Gabr. de fideicommiſſ. Concluſ. 3. ſub nume. 11. Marzar. de fideicommiſſ. parte ſecunda, quæſt. 18. Villalob. litera F. numero 90. vbi de magis ✱✱ Communi. Alex. conſ. 88. & 137. vol. 2. Burſat. cõſ. 71. nu. 1. Vaſq. de ſucceſſ. progreſſ. lib. 3. §. 26. num. 9. Soc. iun. conſil. 20. numero 2. Non. conſilio 29. numero 11. Craſſ. in §. fideicomm iſſ. quæſt. 11. num. 3. Didac. Pract. quæſt. c. 38. nu. 5. Tiber. Decian. conſil. 9. numero 4. lib. 2. Natta conſil. 551. num. 29.

7 Contrarium credo verius per illa verba ex Dictis Dominabus. Secundo per illa verba Superuiuens ſuccedat. Corn. conſilio 182. colum. ſexta, volum. 2. Ruin. conſil. 181. num. ſecundo, volum. ſecundo, dicens ita conſuluiſſe ſecundum le- ✱✱ galem conſcientiam; & hanc dicit magis Communem Socin. iun. conſil. 14. numero 7. volum. 4. Natta conſil. 551. numero 29.

mero 29. Tiber. Decian. conſil. 47. numero 15. volum. 3. Menoch. conſil. 124. numero 95. volum. 2. conſil. 215. numero 132. libro ſecundo, de præſumption. libro quarto, præſump. 94. nu. 5. præſumpt. 95. nu. 28. Card. Mantica de Coniectur. lib. 8. titul. 8. num. 8. Ludouic. Molin. de primogen. Hiſpan. lib. 3. cap. 8. nu. 20. Riminald. iun. conſ. 690. nu. 35. volum. 5. Port. Imol. conſ. 8. num. 47. Petra de fideicommiſ. q. 11. nu. 137. Alex. Raud. de Analog. in apparatu, par. 1. nu. 198. Anguiſſola conſ. 84. col. 1. lib. 6. Simon de Pretis, de interpretat. vlt. volunt. lib. 3. fol. 321. nu. 15. Hieron. Gabriel. conſ. 121. nu. 27. lib. 1. Peregrin. de fideic. art. 21. nu. 28. Anton. Gabr. de verb. ſignif. Concluſ. 1. num. 84. Zaſius conſ. 7. lib. 1. Ripa ad §. diui, nu. 111. Zanch. ad §. cum ita, in 4. parte, num. 113. Hieron. Gabr. conſ. 95. num. 5. lib. 1.

Et ex hac reſtrictione & limitatione patet reſponſio ad Contraria.

CASVS XXXIX.

Bulla Pij IIII. de minore annorum XIIII. an procedat extra homicidium.

SVMMARIVM.

1 *Aſſaſſinium dicitur corruptela per pecuniã ad percutiendum & vide nu. 8.*
2 *Declara vt ibi.*
3 *Minor etiam in atrociſſimis excuſatur.*
4 *Bulla Pij IIII. punit maiorem annis quatuordecim.*
5 *Bulla Pij IIII. contra minores delinquentes declaratur.*
6 *Declaratur ſecundo loco.*
7 *Non comprehendit minorem præſtantem auxilium.*
8 *Aſſaſſinus eſt etiam qui percutit licet non occiderit. Contrarium vide ibid. num. ſeq.*
10 *Alexand. conſ. 166. vol. 7. declaratur.*
11 *In aſſaſſinio ſeruatur ordo in procedendo, ſecus in ſententiando.*

Quidam

QVidam annorum decem & octo leui quantitate pecuniæ ſcutorum duorum vulnerauit hominē morte nullatenus ſecuta, fuit captus, & fiſcus inſtabat vt de aſſaſſinio puniretur.

1 Contra quem tria allegabantur. Primo dici aſſaſſinum cum pecunia corruptus percuſſerit, Bartol. in l. Cicero, ff. de pęnis. Ang. in l. ſepulchra, C. de ſepulchro violato. Salic. in l. non ideo, C. de accuſation. Grat. conſil. 52. numero 47. volumine ſecundo. Marſil. in pract. §. examinanda, numero 21. & §. diligenter, numero 156. in l. vnica, numero 105. C. de raptu virg. Grammat. Voto 8. & 11. Capic. Deciſio. 155.

** Et hæc eſt magis Communis opinio Viuius in Sylua, Opinione 74.

2 Ad quod reſpondetur, non ſufficere pecuniam ad aſſaſſinium. Sed quantitatē pecuniæ quæ ſit talis, vt afferat lucrum remanens, vt Conſiderat Hieron. Gabr. cōſ. 170. nu. 21. Anton. de Nigr. ſuper cap. Regni, ſub num. 69. Vnde quid modicum reputatur potius loco expenſarum quam corruptela ad aſſaſſinium committendum, vt ſentit Boſſ. de mandat. ad homicidium, nu. 35.

3 Allegabatur ſecundo; Minor ætas annorum 25. cui etiam in atrociſſimis parcitur, l. auxilium, §. in delictis, ff. de minor.

4 Cui obſtat Bulla Pij IIII. quæ non excuſat excedentem annum quartumdecimum.

5 Cui Reſpōdetur, quod hæc Bulla pręſumitur facta ad terrorem tantum, aliàs iniqua reputaretur non diſtinguendo perſonas. Sfort. de reſtitut. in integr. q. 8. art. 3. nu. 34. ex D. Thomæ. 2. 2. q. 96. art. 4. verſ. reſpondeo dicendum, Abbas in c. 1. nu. 9. vbi Dec. nu. 14. de Conſtitut.

6 Secundo dicta Conſtitutio eſt correctoria Iuris Communis, pœnalis, & Odioſa, vnde non eſt extēdenda vltrà caſum

* veri homicidij in ea ſpecialiter expreſſum, Iaſ. de Communi, in l. ſi conſtante, nu. 70. ff. ſolut. matrim. in Authentic. Quas actiones, num. 22. C. de ſacroſ. eccleſ. Roland. conſ. 74. num. 17. vol. 1. Burſat. conſ. 76. num. 8. vol. 1. Cartar. de Capt. bannit. c. finali, num. 232.

7 Immò nec comprehēdit minorem præſtantem auxilium,

ex Corn. conſ. 159. nu. 1. vol. 1. Bologn. conſ. 35. poſt nu. 11.
** vbi de magis Communi.

8 Allegatur tertio, quod aſſaſſinus dicitur etiam qui vulnerauit ſeu percuſſit, licèt mors non fuerit ſecuta, ex Alexand. conſ. 166. propè finem, vol. 7. & ſentire videtur cõſ. 249. nu. 2. volum. 1. Reſpondetur, quod hoc dictum Alexandri non videtur carere dubitatione, ex Archidiac. in cap. 1. col. 1. de
9 homicid. lib. 6. vbi vult quod aſſaſſinus dicitur qui ſeiungit animum à corpore alterius iuſſu, & qui nummis acceptis hominem occidit, non verò qui vulnerauit, & ſentiunt Ioan. And. & Domin. col. 1.

10 Et ad authoritatem Alexandri videtur poſſe reſponderi, vt procedat, quando fecit quod potuit in occidendo, ſed non potuit niſi percutere, ſecùs ſi principaliter acceſſit ad percutiendum, vt per Maſcard. Concluſ. 138. nume. 12. & hoc cognoſcitur ex qualitate facti, armorum, perſonæ, & ſimilium; Præterea, in caſu Alexandri non intererat excludere aſſaſſinium, idcirco de eo non diſputat, ſed poſito etiam aſſaſſinio reſpondens ad id de quo principaliter conſultus fuerat, dicit contra illum de quo agitur, à Iudice procedi minimè poſſe; Ita declarat Hieron. Gabr. conſ. 170. num. 22. in fine. Tertio declaratur conſ. Alex. vt procedat etiam in percutiente, non vt puniatur pœna ordinaria mortis, ſed extra ordinem, ita declarat conſ. Alex. Tiber. Decian. Tract. Criminal. Tomo 2. c. 30. tit. de pecunia intercedente, nu. 41.

Et in crimine iſto dum dicitur quòd proceditur iuris ordine non ſeruato, ex Hyppolito in l. vnius, §. cogniturum, col. 14. ff. de quæſtion. Grammat. Voto 8. col. 1. & Voto 9. col. 2. Gabr. de Malefic. Concluſ. 1. nu. 23.

11 Intelligitur verum in ſententiando, ſecus in procedendo ante ſententiã, quo caſu iuris ordo & regulæ ſeruandæ ſunt, Marſil. in Pract. §. diligenter, nu. 175. Carrer. §. Circa, num. 11. & 12. Burſat. conſ. 20. nu. 37.

CASVS

CASVS XL.

De pacto inſolito æſtimatoribus appoſito quod in caſu diſcordiæ non poſſint eligere tertium.

SVMMARIVM.

1 *A perſona arbitratoris non receditur.*
2 *Facultas laudandi vel declarandi ad hæredem non tranſit.*
3 *A perſona arbitratoris non receditur, ſiue ſit ſpes laudandi, ſiue non.*
4 *Nullitas potius permittitur quam forma defectus.*
5 *A perſona arbitratoris receditur quãdo ſtetit per aliquam ex partibus.*
6 *Lex ſi quis arbitratu, non procedit in re non integra.*
7 *Ex Contractu conditionali non agitur ante purificatam conditionem.*
8 *Arbitrator cogitur laudare poſt acceptationem.*
9 *Pactum de non eligendo tertium, eſt iniquum.*
10 *Contractus conditionalis eſt perfectus quo ad pœnitentiam.*
11 *Aeſtimatoribus diſcordibus recurritur ad iudicem.*
12 *Lex ſi quis arbitratu, non procedit de æquitate Canonica.*
13 *Contractus in tertij arbitrium remanet in robore ſuo in pretio numerato.*

QVidam emit vnum tenimentum terrarum, iuxta æſtimationem faciendam per duos homines in Inſtrumento nominatos, hac conditione appoſita, quod ſi æſtimatores erũt diſcordes, quòd non poſſint eligere tertium; euenit quod non ſunt diſcordes, nunquid ſit locus reſolutioni contractus?

1 Pro parte affirmatiua quòd ſit locus reſolutioni contractus, facit, quia à perſona arbitratoris non receditur, vt eatur ad arbitrium boni viri, l. ſi quis arbitratu, ff. de verbor. obligat. vbi Bartol. in Summario, dicit, quod illa lex ſemper allegatur, ad hoc Caſtrenſ. numero 6. Alexand. nume. 3. Socin. num. 4. Iaſ. num. 7. ad idem clarior text. in l. finali, C. de con-

O 2 trah.

trahen.empt. vbi pro nihilo eſt venditio, quaſi nullo pretio ſtatuto.

2 Vnde laudandi vel declarandi facultas non tranſit ad hæredes, l. cum ſtipulatus ſim à Proculo, ibi, quoniam mortuus, vbi Iaſ. nu. 6. ff. de verb. obliga. l. inter ſtipulantem, §. 1. & ibi

* gloſſa, in verbo actori, vbi Iaſ. nu. 6. dicit hanc eſſe Communem opinionem. ad idem lex non diſtinguemus, §. ſoluto, ff. de arbit. l. actione, §. morte, ff. pro ſoc. Sebaſt. Medic. de morte, Concluſ. 11. & 37.

3 Et in tantum vera eſt Concluſio, quod à perſona arbitratoris non receditur, vt procedat ſiue adhuc ſit ſpes arbitrandi, ſiue omnis ſpes protinus ceſſet, vt pulchrè per Socin. iun. ad d. l. ſi quis arbitratu, nu. 19. Et ratio videtur in promptu, quia talis venditio videtur conditionalis, & conditio debet impleri in forma ſpecifica.

4 Vnde potius toleratur vt inducatur nullitas actus, quam quòd recedatur à forma contractus à partibus tradita, ad limitationem regulæ l. quoties, de rebus dubijs, & de Regul. iur.

Contrarium in præſenti caſu credo de iure verius: & quoniam tota vis conſiſtit in materia l. ſi quis arbitratu, ff. de verbor. oblig. & l. fin. C. de Contrah. emptione.

Reſpondetur ad eas multis modis.

Primò, vt non procedat, quãdo ſtetit per aliquem ex con-

5 trahentibus quo minus ille tertius arbitraretur, quo caſu receditur à perſona, ita Iaſ. in d. l. ſi quis arbitratu, colum. 3. in 1. Limitatione, ſub numero 7. & ibi clarius Alexan. colum. 2. in fine, ſub numero 6. Explicat & ſequitur Hieron. Gabriel. conſil. 64. num. 7. volum. 1. Sed in caſu de quo agitur, venditor dicitur eſſe in culpa, merito &c. non enim debebat apponere pactum inſolitum, quod in caſu diſcordiæ non poſſit eligi tertius, cuius contrarium communiter & paſſim obſeruatur.

6 Secundo, diſpoſitio l. ſi quis arbitratu, procedit & habet locum re adhuc integra, ſecùs ſi res nõ ſit integra, quia à perſona receditur, ita limitat Bald. in l. finali, C. de ſentent. quæ ſine certa quantitate, dicens, ſapere iniquitatem, vt re nõ integra & in eodem ſtatu non manẽte, non recedatur à perſona, pro

Digitized by Google

na, pro vlteriori & finali perfectione contractus. Idem confirmat Caſtrenſ. in l.ſi merces, ff.locati, & licèt Alex.ad d.l. ſi quis arbitratu, col.2.dubitare videatur, dicendo non rece-
7 di nec in hoc caſu à perſona, ſed agi actione ex contractu, vt tollatur iniquitas. Tamen hoc merito repræhenditur per Socin.iun.num.22. quia ex contractu conditionali non poteſt agi ante purificatam conditionem, l.cedere diem,ff.de verb. ſignific.§.ex conditionali, Inſtit.de verbor.oblig.vnde eam tenet vti veram & æquitati conſonam: ſed in præſenti caſu fuit tradita poſſeſſio emptori, ſolutum precium in notabili quantitate; & ob id facta multa melioramenta, merito erit à perſona recedendum, & ad arbitrium boni viri recurrendũ. Pulchrè Pariſ.loquens de ſolutione maioris partis pretij ſaltem vltra dimidiam, conſ.132. in princip.vol.4. qui ſatis ad propoſitum loquitur.

8 Tertio reſpondetur; quod ſi arbitrator non vult arbitrari, non negant Doctores quin adhuc cogi poſſint ad laudandũ, maximè ſi acceptauit prout in caſu iſto, vel ſaltẽ haberi pro laudato, & in hoc recurrit ad arbitrium boni viri, ita gloſ.in d.l.fina.in verbo locum,vbi Caſtrenſ.nu.5.C.de contrahen. empt.idem Caſtrenſ.in l.ſi quis arbitratu,num.5.vbi Iaſ.nu. 14.Socin.iun.num.58. Non igitur arbitratore nolente arbitrari, venditio remanet ſine precio, & ſic annullatur,ſed vel arbitrator cogitur, vel habetur pro laudato, & recurritur ad arbitrium boni viri, ſeu iudicis qui prouideat imperfectioni contractus, & ſanet hanc nullitatem, prout etiam recurritur maximè ſecuta traditione,quãdo facta eſt traditio iuſto precio, quo caſu ad Iudicem recurritur pro declaratione & cer-
* tificatione,ex Communi. Arius Pinell.ad l.2.parte 2.cap.1. num.19. C.de reſcind.vendit. Eman.in ſuo Theſau.litera E. num.132.

9 Quinimmò dici poſſet, hoc pactum de non eligendo tertium in caſu diſcordiæ, eſſe legibus odioſum, ad quòd mihi videtur benè faceret text. ad l.ſi vnus, §.principaliter, ff.de arbitr.vbi Iuriſconſ.reprobat compromiſſum inter duos tãtum,niſi poſſent eligere tertium in caſu diſcordiæ.

10 Et quod in pręſenti caſu etiam adhuc æſtimatione non facta non ſit locus pœnitentiæ, ſentit Afflictus Deciſ.281. vbi

O 3 reſpectu

reſpectu pœnitentiæ contractus perfectus eſt ante æſtimationem vel menſurationem, maximè traditione ſecuta,& parte precij ſoluta, ex Dec. conſil. 179. colum. 2. volum. 1. Pariſ. conſil. 59. colum. 2. volum. 1. merito etiam facit emptor fructus ſuos, vt in terminis decidit Ioan. de Anan. conſ. 19. col. 3. in 4. dubio.

Et ex prædictis patet reſponſio ad rationem in contrarium adductam.

11 Quibus omnibus accedat, quod licèt in arbitris vel arbitratoribus diſcordantibus, ſit alicuius controuerſię ad quem ſpectet electio tertij, ſcilicèt, an ad iudicē, partes, vel arbitros, in æſtimatoribus de quibus agimus, receptum eſt ad Iudicē ſpectare, vt poſt alios concludit Felin. in cap. ſuſpicionis, in princip. de offic. delegati, merito data diſcordia & ſtante pacto, de quo ſupra, ad Iudicem recurrendum videtur.

12 Additur etiam ſingulariter, quod diſpoſitio l. ſi quis arbitratu, non habet locum de æquitate Canonica, & ſemper recurritur ad arbitrium boni viri; dictum eſt ſingulare Archidiac. in Cano. ſunt nonnulli, 1. quęſt. 1. quod reputant ſingulare Panorm. in c. 1. de Decim. & dixit Legiſtis incognitum Alex. ad l. ita ſtipulatus, in princip. ff. de verb. obligat. Valde ſingulare dixit Socin. in d. l. Si quis arbitratu, ſub nu. 28. Bonacoſ. de æquitate Canonica, quæſt. 66.

13 Præterea conferre pretium in arbitrium tertij, eſt conditio, qua deficiente, adhuc contractus remanet in robore ſuo in precio numerato, ita in propoſito arguit Pariſ. conſ. 132. num. 4. vol. 4.

CASVS XLI.

De illis de domo vel Cippo.

SVMMARIVM.

1 *Domus verbum quid contineat in ſubſtitutionibus, inſtitutionibus, & legatis.*

2 *Quid in legato alimentorum.*

3 *Baſtardi an dicantur de domo.*

4 *Quid in naturalibus tantum.*

5 *Quid*

5 *Quid in natis ex Baſtardis.*
6 *Quid in materia fauorabili.*
7 *Quid de conſuetudine.*
8 *Diſpoſitio l. 1. C. ſi quacunque, quomodo procedat.*
9 *Lex 1. C. ne liceat potent. quomodo intelligatur.*
10 *Domus appellatione quid contineatur in reſpicientibus nobilitatem.*
11 *Quid ad conſeruandam agnitionem.*
12 *Cippus domus quid ſit.*
13 *Relictum proximioribus de domo quomodo intelligatur.*

1 FRequens & practicabilis eſt caſus, Relinquo illis de domo: vel, Succedant illi de domo, vel, Remaneat alijs de domo mea, per hæc verba quid intelligatur.

Plures videntur conſiderandi Caſus.

Primus eſt Caſus; Inſtitutio, Subſtitutio, vel Relictum, factum illis de domo, tunc compræhenduntur omnes illi qui ſunt de familia, Bart. in l. 1. nu. 4. vbi Ioan. de Platea, in fine, C. de conduc. & procur. fiſcal. lib. 12. Calcan. conſ. 8. num. 3. Socin. iun. conſ. 94. num. 9. lib. 1.

2 Secundus caſus eſt, Legatum alimentorum vel ſimile, factum his qui de domo ſunt, compręhendit omnes de familia
3 tam maſculos quam fœminas, etiam Baſtardos, l. cum vnus, & ibi gloſ. in verbo, domum, ff. de aliment. & cibar. legat. Re buff. ad l. pronunciatio, §. iure proprio, colum. 4. de verbor. ſignific.

4 Licèt Baſtardi & ſic tertius eſt caſus non dicantur de domo, caſata, vel familia, Bart. in l. pronunciatio, nu. 3. vbi Alciat. num. 18. dicit hoc verum in ſpurijs qui certum patrem non habet, ſecùs in naturalibus, ff. de verbor. ſignificat. Bald. conſil. 168. col. 5. volum. 5. Caſtr. conſ. 178. Super eo, vol. 1. Corn. conſ. 216. nu. 3. & 4. vol. 2. pulchrè conſil. 169. colum.
5 vltima, vol. 3. Dec. conſ. 365. num. 2. vbi ampliat ad natos ex eis ſtante principio infecto, Riminald. iun. conſ. 442. colum. 3. conſil. 563. colum. 1. num. 31. Tiraquel. de Retractu lignagier, §. 1. gloſ. 8. nu. 4. & 6. & in Tractatu de Nobilitate cap. 15. num. 12. & 13.

6 Et hoc verum eſt etiam in materia fauorabili, Peregrin. poſt alios de fideicommiſſ. quæſt.22.nu.78.

7 Licèt ex communi vſu loquendi hodie contrarium ſeruetur. Paleottus Cardin.de ſpurijs, quæſt.60.nu.5.

Hinc poſtea fideicommiſſum relictum poſteris de domo inſpecta eius diſpoſitione modo quo ſupra dictum fuit, Spurij non continentur nec nati ex legitimo matrimonio ex eis. Capra conſil.90. & Ruinus conſil.161.nu.4.uol.2.

8 Quartus eſt caſus diſpoſitio l.1. C.ſi quacunque præd.poteſt. non comprǽhendit filias alibi nuptas nec in domo amplius degentes, Bart.in l.tutelas, num.4.ff.de capit.diminut. Rebuff.ad l.pronunciatio, §.iure proprio, colum.4.de uerb. ſignificat.

9 Quintus caſus eſt diſpoſitio l.1.C.ne liceat potent.vendicat.ſibi locum in quolibet in ea domo habitanti, vnde inuocans auxilium Notarij ipſius potentioris, eadem pœna punitur. Sicut ſi inuocaſſet dominum ipſum, Bart.in d.l.1.nu.8. vbi Caſtrenſ. num.3.

10 Sextus eſt caſus, ſi diſpoſitio reſpicit nobilitatem vel qualitatem aliquam ſimilem, appellatione domus veniunt illi qui deferunt eadem arma & inſignia: Alexand.conſil.213. num.3.lib.6.conſ.91.num.5.lib.7. Calcan.conſ.8.num.3.& 7.Corn.conſil.216. num.4.vol.2.conſil.26.num.3.conſ.51. num.6. lib.4. Gozad.conſ.45. num.4. & 9. Mazar.conſil.1. num.10. Crauet.conſil.800. num.5.Menoch.de præſumpt. lib.4.præſumpt.89. ſub nu.13. Barbac.in Repet.l.cum acutiſſimi,colum.58. verſiculo, quid autem ſi teſtator, C.de fideicommiſſ.

11 Septimus Caſus eſt, quando relictum eſt factum illis de domo pro conſeruatione agnationis,tunc fœminæ non continentur, quæ licèt ſui origine poſſint dici agnatæ,tamen nõ ſunt aptæ ad domum & agnationem cõſeruandam. Corn.d. conſil.26.nume.4. melius conſil.41.vol.4.quem ſequitur & commendat Gozad. conſ.45. nu.10.conſ.79.num.6.

Verum Pariſ.conſ.31. num.1. tenet etiam fœminas comprǽhendi in agnatione,niſi ex coniecturis contrarium appareat,quem videtur ſequi Illuſtriſſimus Mantica,de coniecturis vltimarum voluntatum, lib.8.tit.12. num.16.enumerans

inter

inter coniecturas ſi extat ſtatutum excluſiuum fœminarum. Valde tamen conſiderabiles ſunt Cornei rationes, & Gozadini eum ſequentis, & in puncto iuris fortaſſe veriores.

Addo Tiraquel. de Retractu Lignagier. §. 1. gloſſa 9. numero 195.

12 Cippus rude nomen eſt, & continet illos de familia qui agnationem conſeruant, & ſic maſculos tantum excluſis fœminis. Corn. conſil. 55. num. 5. & 6. lib. 1. conſil. 41. num. 9. conſil. 273. num. 5. lib. 4. Franc. in cap. ſi pater, nume. 207. & 228. de teſtament. in 6. Pariſ. conſil. 53. nume. 29. 32. & 36. libro 3.

13 Octauus etiam Caſus eſt, Relictum proximioribus de domo, intelligitur vſque ad decimum gradum, & non vltra, & eo ordine quo ſucceditur ab inteſtato de iure ciuili, ſcilicèt, vt primo aſcendentes, ſecundo deſcendentes, tertio tranſuerſales proximiores admittantur; & probanda eſt prioritas gradus, ita, vt remotior admitti non debeat. Ancharan. conſ. 94. col. 2. verſ. circa primam, quem commendat Dec. conſ. 321. num. 3.

CASVS XLII.

De Statuto Tudertino, de dotibus exigendis.

SVMMARIVM.

1 *Fauori ſuo quilibet renunciare poteſt.*
2 *Filius maſculus poteſt renunciare beneficio Statuti, quod ſtantibus maſculis fœminæ non ſuccedant.*
3 *Iuri municipali pro ſe introducto renunciari poteſt.*
4 *Etiam ſi per ſuperiorem ſit confirmatum, ſi redeatur ad ius Commune.*
5 *Statutum inducens aliquid ad fauorem alicuius, intelligitur ſi vti velit.*
6 *Publicè intereſt Ciues habere locupletes.*
7 *Moderator rei ſuæ quilibet eſt & arbiter.*
8 *Iniuriam facit qui alium turbat.*
9 *Rei ſuæ quilibet onus apponere poteſt.*

10 *Reale & ordinarium.*
11 *Etiam Cenſum.*
12 *Qualitas in vna parte orationis cenſetur repetita in alia.*
13 *Declara vt ibi.*
14 *Illatio ad ſtatutum de quo agitur.*
15 *Hypotheca eſt formula principalis obligationis, & eam ſequitur.*
16 *Statutum de principali extenditur ad acceſſoria.*
17 *Pactum de ingrediendo operatur ſimplicem hypothecam.*
18 *Vſque hæc dictio eſt incluſiua.*
Declara, vt ibi, num. ſeq.
20 *Legi per modum Iuriſdictionis diſponenti teſtator derogare non poteſt.*

DIſponit Statutum Tudertinum, quod in dotibus perſoluendis ſeruetur terminus nouem annorũ: & quis non poſſit cogi niſi ad rationem decem pro centenario, & idem ſeruatur in dotibus reſtituendis: ſed quando ſolutio eſt facta certo modo, eo modo & forma reſtituatur quo recepta fuit.

Occurrit in facto quòd quis reconſignauit vxori dotem, & pro reſtitutione obligauit omnia bona ſua, & in ſpecie tale prædium, donec fuerit integraliter ſatisfactum eidem.

Hæredes vxoris agunt contra hæredem obligati, & iuxta formam obligationis virtute mandati executiui ſunt immiſſi in poſſeſſionem prædij ſpecialiter obligati.

Allegatur ſolutio iuxta formã præallegati Statuti: Replicatur, renunciaſſe per verba appoſita in Inſtrumento reconſignationis, ſcilicèt donec fuerit integraliter ſatisfactum.

1 Pro hęredibus vxoris facere videtur quod quilibet fauori ſuo renunciare poteſt, l. penult. C. de pactis.

2 Hinc multum ſingulariter dixit Bald. ad l. maximum vitium, num. 12. verſ. ſed pone quod frater, C. de liber. præterit. quod filius maſculus poteſt renunciare beneficio Statuti, quod ſtantibus maſculis, fœminæ non ſuccedant, & admittere ſororem, & ſic fęminam in præiudicium creditorum volentium conuenire inſolidum filium maſculum, & hoc duabus rationibus ad propoſitum caſus de quo agitur.

Prima

Prima eſt, quia res de facili redit ad ius Commune, l. ſi vnus, §. pactus, vbi Iaſ. num. 5. ff. de pact.

3 Secunda, quia Iuri Municipali pro ſe introducto renunciari poteſt, §. Sui autem, verſic. ſed Prætor, Inſtitut. de hæred. qualit. & differentia, reputat valde ſingulare Iaſ. dicens perpetuo notandum, in §. Item ſi quis in fraudem, num. 124. Inſtitut. de action. Marſil. Singulari 361.

Sic in caſu de quo agitur, licèt maritus haberet beneficiũ ſtatuti de non ſoluendo niſi decem pro centenario quolibet anno, hypothecando ſpecialiter prædium, cum Clauſula, donec integraliter ſatisfiat, videtur Statuto renunciaſſe, & ad Ius Commune rediſſe, quòd etiam fauorabile eſt, vt per Iaſ. citato loco.

4 Et hoc videtur adeo verum, vt licèt Statutum ad mei fauorem introductum, & per ſuperiorem confirmatum ſit, tamen ei abſque aliquali licentia tacitè & expreſsè renunciare potero, reducendo ad Ius Commune, ex his quæ notat Bart. in Repetit. l. omnes populi, num. 33. verſic. iuxta prædicta, ff. de Iuſtit. & iure, per text. in l. 2. §. ſi quis autem, vbi Iaſ. nu. 1. C. de teſtament. Latè Felin. in c. cum acceſſiſſent, nu. 4. de Conſtitution.

5 Secundo facit Regula, quod ſi Lex vel Statutum aliquid inducat ad fauorem vel commodum alicuius, intelligitur ſi eo vti velit, vt ex multis deducit Iaſ. in l. vniuerſa, C. de precibus Imperatori offerendis. Alex. ad l. debitoribus, ff. de re iudicata.

Hinc poſtea Statutum vel Conſuetudo de le mort ſaiſit, habet locum hærede volente ſe eſſe ſuiſitum, aliàs non. Calcan. conſil. 76. colum. 3. verſic. nec obſtat quod dicitur. Tiraquel. le mort ſaiſit, Parte 7. Declaratione prima, & facit Regula inuito, ff. de Regul. iur.

Contrarium credo de iure verius; & in hoc duo præſuppono. Primum eſt quod ſtatutum de dotibus exigendis induxit nouem annos ad dotes ſoluendas, ſcilicet primo anno ad rationem viginti pro centenario, in annis ſequentibus ad rationem decem pro centenario, ita vt in fine nouennij facta ſit tota & integralis ſatisfactio, & nouennium non excedat: & licèt Statutum rationem non exprimat, fortaſſe fuit ea ra-

6 tione,

6 tione, ne familiæ depauperentur in ſoluendo vnica ſolutione integram dotem,& publicè intereſt ciues habere locupletes,§.conſideremus, Authent.vt iudices ſine quoquo ſuffragio, vbi gl.in verbo, locupletibus:& ne quis re ſua malè vtatur, §.penult.vbi gloſſa, in verbo male vtatur, vbi Aretin.in 4.notabili, Inſtitut.de his qui ſunt ſui vel alieni Iur.

7 Et licèt quilibet rei ſuæ ſit moderator & arbiter,l.in re mādata,C.mandati,etiam ad diſſipandum,abutēdum,& in mare ſi vult proijciendum, l.ſed & ſi lege, §.conſuluit, vbi Angel.in primo notabili, dicit eſſe caſum ſingularem & menti tenendum, ff. de aditione hæreditat. vt etiam culpa in rebus proprijs non noceat, l.etiam, §.1. & ibi notant Bald.Caſtrēſ. & Alexand.ff.ſoluto matrimon. etiam in præiudicium filiorum,Gloſ.in l.1.C.de inoffic.donatione,Riminald.in Rubrica, Quibus alienare licet, nu.10. Crauetta conſ.6.num.121. Tamen hoc non habet locum quando lex interdicat, vt per Iaſ.ad Port.in citato loco, litera E.

Secundum requiſitum per Statutum eſt, quod tali ſtatuto etiam expreſsè & cum iuramento renunciari non poſſit; Et

8 licèt dicatur iniuriam facere qui alium turbat in vſu rei ſuæ, l.iniuriarum,§.ſi quis prohibeat, verſ.at ſi quis,ff.de iniur.& iniquum ſit nō eſſe liberam facultatem ingenuis hominibus diſponēdi de rebus ſuis pro ſuo arbitrio, l.2.in fine, ff.ſi quis à parent. fuerit manumiſ. & iſta priuatio facultatis dicatur eſſe contra bonos mores,l.penult.vt per Modernos ibi,C.de pact.l.nemo exterus, C.de Iudæis, l.dudum, C.de contrah. emption.etiam ſi tertio præiudicium inferatur, l.1.§.deniq; ff.de aqua pluuia arcenda.

9 Vnde quis rei ſuæ apponere poteſt onus ſeruitutis quod tranſeat in quemcumque ſingularem ſucceſſorem, l.cum fundo, ff.de ſeruit.ruſtic.prædior.

10 Poteſt imponere onus reale & ordinarium, Curt.iunior conſil.68.col.4.

11 Poteſt etiam imponere Cenſum, Crauetta conſ.217.

Cur igitur nō poteſt Ciuis Tudertinus,nedum dotem promittere ſed vnica ſolutione ad ſoluendum adſtringere hæredem duritia ſtatuti contrarium prohibentis.

Certè prædicta omnia Regulariter vera ſunt, ex cauſa tamen

men lex poteſt refrænare liberam & abſolutam facultatem de rebus ſuis liberè diſponēdi,] & ad moderamen aliquot reducere, prout ſuperius deductum fuit, nō enim ſumus in priuata perſona, ſed in Lege, quæ potentior eſt, & pro ea in dubio præſumendum eſt, idem tenet Ripa, lib. 2. Reſponſ. cap. 25. num. 11.

Tertium requiſitum, quod diſpoſita in dotibus ſoluēdis, vendicent etiam ſibi locum in dotibus reſtituēdis, vel ſi pluribus vicibus dos recepta eſt, eo modo reſtituatur.

Et licèt Statutum in hoc ſecundo caſu dum de Reſtitutione loquitur nullam mentionem faciat quòd renunciari non poſſit nec in hoc caſu diſpoſitioni ſtatuti, tamen repetitum
12 cenſeretur, qualitas enim in vna parte orationis poſita, cenſetur repetita in ſequenti l. quemadmodū, §. finali, & ibi Bartolus Bald. & Alber. not. ff. ad l. Aquil. maximè quando aliàs dicēdo daretur abſurdum & irrationabile, vt ibi Bald. declarat, prout contingeret in caſu iſtius Statuti: iniquum ſanè eſſet ſoluentem dotem, indulgere tempus tot annorum, & reſtituere debēti denegare, quod nec Ius Commune abſolutè negauit, l. vnica, §. exactio, C. de rei vxor. actione, Clarior tex. in §. capite tertio, in fine, Inſtit. de lege Aquilia, vbi Aretin. dicit hoc verum etiam in pœnalibus dicens ſingulariter notandum, l. marito, §. hoc quinquennium, & ibi not. Bart. ff. de adult. Bart. in l. Seiæ, §. Caio, de fundo inſtructo inſtrumentoq; legato. ad l. in repetēdis, col. 2. ff. de legat. 2. in l. fin. §. erit differentia, ff. vi bonor. raptor. Dec. conſ. 92. nu. 2. Pariſ. conſ. 108. nu. 49. vol. 3. conſ. 72. nu. 36. & 37. vol. 4. Natta conſil. 253. nu. 10. Berous per multa iura conſ. 141. num. 18. volum. 3. Gozad. conſil. 82. num. 9. vna enim pars legis vel ſtatuti per alium declaratur, Dec. in cap. cum omnes, colum. 2. in fine, de Conſtitut. per text. in l. vtrum, ff. de petit. hæredit. Pariſ. conſil. 53. num. 51. vol. 3. conſ. 158. num. 17. col. 4. Nam ratione adiūcti tollitur omnis dubitatio, vt notat idem Pariſ. d. conſil. 53. nume. 51. vol. 3. & conueniunt notata per Alex. conſil. 34. num. 5. vol. 6. quod qualitas appoſita in vna oratione copulata cum alia, qualificat præcedentem vel ſequentem orationem, pulchrè fere in terminis Deciſ. Pedemont. 68. num. 10. parte 1. vbi loquitur in valde ſimili, cum

ſtatuto

Digitized by Google

ſtatuto hoc Tudertino, ponendo primam Conſtitutionem permittentem alienari pro dote bona; Poſtea ponitur alia Conſtitutio in materia reſtitutionis dotis, vbi pariter intelligitur facta repetitio præcedentis qualitatis.

13 Et ſi dicatur, ibi Pedemontana dat limitationẽ, hoc non procedere ſi læderetur ius commune, prout & Bart. in d.l. final.§.erit, colum.2. verſic.ſecundo caſu, exorbitat enim, & Ius Commune lædit, tollendo libertatem diſponendi, & imponendi onera bonis proprijs ad ſui libitum, prout ſuperius deductum fuit.

Reſpondetur, immò & Iuri Communi conſentaneum eſſe, ne familiæ ex exceſſiuis ſolutionibus depauperentur, vt dictum fuit.

14 Ex quibus ſic præmiſſis, Concluſio infertur, quod ſi maritus fateatur habuiſſe tot pro dotibus ſuæ vxoris quæ reſtituere promiſit in omnem caſum dotis de iure reſtituendæ, quod iſta promiſſio reſtitutionis intelligitur facta prout Statutum diſponit, ſi eo modo & forma quo recepta fuit cum tali Statuto nedum tacitè ſed nec expreſsè renunciari poſſit etiam cum iuramento, vt deductum fuit ſuperius, & ex eius lectura apparet. Quo fit vt docentibus hæredibus promiſerit dotem fuiſſe ſolutam in varijs vicibus, partitis & temporibus, quod eodem modo in varijs partitis adſoluendum audiri debeant.

15 Et ſi dicatur, ſumus in aſſecuratione dotis tam per generalem hypothecam quam ſpecialem: & Statutũ non loquitur nec diſponit de aſſecurationibus: Reſpondetur, in inſtrumento tria dicuntur, Primum, promiſſio dotis reſtituẽdæ in omnem caſum legitimæ reſtitutionis. Secundum, pro implemento promiſſionis hypotheca bonorum generalis & ſpecialis, Tertium, pactum de capiendo propria authoritate, hypotheca bonorum venit acceſſoriè in executionem promiſſionis factæ, & vti famula & pediſſequa ſequitur eam, & regulatur ab ea, Salic. ad l. vnicam, §. etſi non ignoramus, C. de rei vxor. action. Bald. Nouell. de dote, p.12.col.6. Neguſan. de pignor. in 4. membr. 2. part. nu. 59. & 60.

16 Et Statutum loquens de principali, extenditur & locum habet in acceſſorijs dependentibus à principali, & tendentibus ad

bus ad eius executionem,l.3. §. hæc verba,ff. de negot.geſt. Cagnol.ad l.cum principalis, nun.4.ff.de Regul.iur.dixi in Repetitione Regulæ,Cum quid.de reg.iur.lib.*6*.

Et ſic ſi ceſſit & venit dies reſtitutionis de dote facienda iuxta ſolutionem iam factam, marito vel hærede exiſtente moroſo,erit locus & hypothecæ ſpeciali,& pacto de capiendo donec prima paga modo quo exburſata fuit reſtituatur, & donec non aduenerit & ceſſerit dies ſecundæ pagæ, non erit locus hypothecæ nec pacto de capiendo, ratione prædicta,& ne ſit plus in acceſſorio quam principali,& debitor ad tollendam hypothecam cogatur ſoluere ante tempus & contra formam Statuti, cui renunciari non poteſt vt dictum eſt, & maturata ſecunda paga,exiſtente debitore vel hęrede moroſo,iterum ſubintrat hypotheca & pactum de capiendo, & ſic deinceps mora præcedente in pagis diſtributis & maturatis.

17 Et ſi dicatur,adeſt pactum de ingrediendo propria authoritate,quod eſt magnæ efficaciæ. Reſpondetur, hoc pactum nihil operari niſi ſimplicem hypothecam.Bald.in l.creditores,in fine,C. de pignor. & l.creditor, §. poſt diuiſionem, ff. qui potior.in pign.habeant,quod reputauit dictũ ſingulariſſimũ Cremenſ.Singulari 2.Bene facit l.fin. in princ. & quòd ibi not.Bald.C.quæ res pignor.oblig.poſſint. Commendat etiam & dicit ſingulariter notandum Crot. in l. filiusfamil. §.Diui,col.3.ff.de legat.1.Caſſanæ.in conſuetud. Burgund. tit.de Cenſes, Afflict. Deciſ.201. Neguſant. de pignor.in 1. membro 3.p.col.2.Alex.conſ.2.col.2.verſic.quinto probatur,lib.4.Cepola de ſimulatione contract.col.1.Cotta in verbo hypotheca an intelligatur,dicens eſſe valde notandum,& ſæpius occurrere in facto, & bis vidiſſe iudicatum in Collegio Mediolanenſi.Nec operatur effectum aliquem ante moram debitoris,Bart.in l.3.col.*6*.C.de pignor.cõmendat Suarez ad l.poſt rem iudicatam,limit.7.nu.3.fol.*6*15.

18 Et ſi dicatur apparet in Inſtrumẽto & pacto dictio (vſq;) quæ ſtat incluſiuè,l.rogatus,ff.manda.l.id eſt,ff.de dolo,l.1. §.1.ff.de pericul.& commo.rei vend.& ſic videtur includere actualem inſiſtẽtiam in re, ſi deficiat minimum quiddam perſoluendum.

19 Reſpon-

19 Reſpondetur, quod dubia & vaga apud Scribentes huius dictionis ſignificatio eſt, ita vt varij varia ſentiant, tamē circa præſentem caſum limitatur vt non includat ſtante Legis ſeu Statuti prohibitione, l. 3. in princip. ff. de vſur. vbi hæres ex mora tenetur de percipiendis vſq; ad ſententiam, tamen ſententia non includitur, quia Lex ita prouidet & diſponit. ad idem l. 1. verſ. ſed etſi vſque, ff. An per alium cauſæ appellation. iuncta gloſſa ibi, in verbo Relegationem, ita ſi committatur cauſa vſque ad ſententiam, non includitur ſentētia, l. à iudice, & Authentica ibi poſita, C. de Iudic. pariter legatis alimentis vſque ad pubertatem, primus annus pubertatis non includitur, l. mela, verſ. certè, ff. de alimēt. & cibar. legat. & ſic Lege ita diſponente dictio (Vſque) non includit, ſed excludit. Et ita etiam ſentit Rebuff. ad l. abſentem, col. 5. Limitat. 1. ff. de verb. ſignif. Et ſic licèt in Inſtrumento promiſſæ reſtitutionis detur facultas capiendi propria authoritate vſque ad integralem ſatisfactionem, non includetur integralis ſatisfactio cōtinuata in tempore, ſed reiterata iuxta pagas maturatas, & data mora debitoris vel hæredum.

20 Vltimo addam: Quādoq; Lex venit ad interpretationem voluntatis ipſius teſtatoris, & tunc ſi repugnat voluntas, attenditur potius voluntas quam Lex interpretans, l. iam hoc iure, in fine, ff. de vulgari & pupillari, & ita ſentit in l. interpretante Socin. in l. 3. nu. 4. ff. de legat. 1. Quandoq; Lex non venit interpretatiuè ad volūtatem teſtatoris, ſed venit decidendo per modum Iuriſdictionis decidendo affirmatiuè vel negatiuè, & tunc per teſtatorem ei nullo modo derogari poteſt, nec directè, nec indirectè, l. nemo poteſt, vbi Iaſ. in 1. & 2. lectura, nu. 2. ff. de legat. 1. & ita etiam ſentit Petrus de Matheſ. in Repetit. l. filium quem habentem, num. 50. C. famil. herciſc. nec diſſentit Illuſtriſ. Mantica, de coniect. vltim. volunt. lib. 6. tit. 6. num. 18.

Vnde cum Statutum Tudertinum de dotibus exigendis diſpoſitiuè per modum Iuriſdictionis loquatur prohibendo ſub pœnis ſub eo expreſſis, merito etiam ſi per eam non fuiſſet prouiſum, renunciari non potuiſſet.

CASVS

CASVS XLIII.

Filius, ergo hæres, an in ſucceſſione Matris.

SVMMARIVM.

1 *Filius agendo probare debet ſe filium.*
2 *Filius, ergo hæres, agendo.*
3 *Limitatur in filio reſpectu matris ex aliquorum ſententia.*
4 *Mater magis diligit filium quam pater.*
5 *Filio debetur legitima in bonis matris.*
6 *Filius tranſmittit hæreditatem matris non agnitam.*
7 *In ſucceſsione excludit Auiam.*
8 *Filius agit pro hærede accuſando de bonis hæreditarijs.*
9 *Filio hæreditas matris dicitur debita in ſolatium ſuæ triſtitiæ.*
10 *Ignorans non adit nec tranſmittit regulariter.*
11 *Nemo dat quod non habet, ſaltem habitu & potentia legali.*
12 *Filius ſuccedit matri ipſo iure, id eſt æquiſsimo iure.*
13 *Creditor non præſumitur contemnere exactionem ſui crediti, vel quod ſuum eſt iactare.*
14 *Extraneus dicitur tripliciter, ab agnatione, ſuitate, filiatione.*

1 Eceptiſſima videtur in iure Concluſio, quod agẽs vt filius, probare debet ſe filium, vti fundamentum ſuæ intentionis, Angel. in l. liberorum, num. 2. vbi Caſtrenſ. num. 5. ff. de infam. licèt reuera loquatur in filio incerto; Quam quæſtionẽ diſputauit Bald. in prima iuuentute ſua. Dec. conſil. 321. num. 2. Socin. iun. conſ. 86. num. 34. lib. 2. Pariſ. conſ. 12. num. 140. lib. 2. Ceph. conſil. 82. num. 8. lib. 2. Menoch. de adipiſcend. Remedio 3. num. 164. Roland. conſil. 10. nu. 23. lib. 3. Maſcard. concluſ. 786. Burſat. conſ. 88. nu. 6. lib. 1. Ioſeph de Ludouic. concluſ. 14. Illat. 60. & 82.

2 Secunda etiam videtur recepta concluſio filius, ergo hæres, agendo; Aretin. conſ. 136. in principio, Anguiſſola conſil. 196.

P

fil. 196. nu. 5. Simon de Pretis, conſ. 141. nu. 28. Ioſeph de Ludouic. concluſ. 16. col. 37. fol. mihi 49.

3 Nunquid hoc extendi poſſit ad filium reſpectu ſucceſſionis matris? & Hieron. Magon. Rota Luca. 62. nu. 14. tenuit quod non, cum non habeat in poteſtate, & ſic reputatur extraneus, argumento notatorum per Alexand. conſil. 32. nu. 1. lib. 3.

Quæ reſolutio mihi dubitabilis videtur arguendo à penitus extraneo, prout loquitur Alex. in citato conſil. ad filium reſpectu matris, filius enim matri ab inteſtato ſuccedit C. ad Orfician. & Inſtitut. de Orfician. in princip. & ibi not. Port. & Iaſ.

4 Secundo in matre concurrit ratio ſanguinis quæ non datur in penitus extraneo, & maior præſumitur amor matris in filium, quam patris, Corn. conſ. 175. nu. 12. vol. 3.

5 Vnde in bonis Legitima debetur filio, aliàs teſtamentum eſt nullum, de Communi Iul. Clar. in §. teſtamentum; quæſt. 47. Sapia in Rubr. C. qui admitti, nu. 48.

6 Et hęreditatem matris etiam non agnitā tranſmittit. Aretin. in titulo de Orficiano, nu. 3.

7 Et in ſucceſſione excludit Auiam, l. 1. & ibi Bald. C. ad Orfician. ac etiam in tranſuerſalibus, l. finali, & ibi Bald. C. de legit. hæredibus.

Cum igitur hæc & ſimilia concurrant in matre, licèt filios in poteſtate non habeat, quæ in penitus extraneo nō concurrunt, crederem filium agendo in iudicio declaraſſe ſe hæredem matris, prout pręſens, ponderando maximè verba legis

8 matri, C. ad Orfician. ibi, pro hærede ſe gerendo, pro hęrede enim ſe gerit filius, agendo hereditario nomine, prout etiam in quolibet extraneo clarum videtur. Bald. conſ. 245. lib. 5. Aſin. in l. 4. §. ne quis putet, ff. de religioſ. & ſumpt. funer. Menoch. de præſumpt. lib. 4. præſumpt. 101. nu. 22.

Et ad prædictorum confirmationem videtur ponderabilis text. in l. vnica, C. de his qui ante apertas tabul. qui loquitur de ſucceſſione filij in bonis matris, primo trāſmittit eam etiam ignorans delatam.

9 Secundo appellat hæreditatem debitam matris in filium. Tertio defertur in ſolatium triſtitiæ ſuæ; & quòd caſus mor-

10 tis no-

Digitized by Google

10 tis nocere non debeat, ignorans enim non adit nec tranſinit tit regulariter, l. cum antiquioribus, & ibi Bald. col. 2. in principio, C. de iure deliberandi, & tamen in d. l. vnica, ignorans tranſmittit, & cum tranſmittat, etiam non aditam, nam ne-
11 mo dat quod non habet, l. nemo plus iuris, ff. de Reg. iur. & tamen non aditam tranſmittit, quia dicitur habere habitu & potentia legali, vt declarat Cagnol. in d. l. nemo plus iuris, quaſi lex ſtatim faciat ipſo facto hæredem matris; Et bene facit l. ſi à matre, C. de ſuis & legitim. vbi filius ipſo iure effi-
12 citur hæres matris, & ibi Ang. reiectis opinionibus aliorum, exponit ipſo iure, id eſt æquiſſimo iure, debetur filio hęreditas matris prout ibi dicit text. præſumitur eum adiuiſſe, cum
13 nullus creditor præſumatur iactare exactionem rei debitę, l. cum de indebito, ff. de probation.
14 Et triplicem ſpeciem extranei ponit glo. quæ in hoc reputatur magiſtralis, in l. vnica, §. extraneum, C. de imponend. lucrat. deſcription. lib. 10. ſcilicèt à cognatione, filiatione, & ſuitate. Sequitur & commendat Bald. in l. ſi emancipati, col. 2. in principio, num. 3. C. de Collation. Aretin. in §. Cæteri autem, num. 2. Inſtitu. de hæred. qualit. & different. Barbac. conſil. 28. colum. penultima, verſic. & ſi opponatur, volumine ſecundo.

C A S V S XLIIII.

De peremptione inſtantiæ in Summarijs.

S V M M A R I V M.

1 *Cauſa ſummaria & executiua habet inſtantiam.*
2 *Calculatio inſtantiæ fieri debet ab vltima comparitione.*
3 *Peremptio inſtantiæ tollitur ex reaſſumptione omnium actorum, comparitionum, & Iurium.*
4 *Acta probatoria non pereunt perempta inſtantia.*
5 *Inſtantia non datur in cauſa ſola facti veritate inſpecta.*
6 *Natta in Clementina Sæpè, §. quæ omnia, numero 40. confutatur.*

7 *Partes procedendo ordinariè in cauſa ſummaria non præiudicant.*
8 *Lex nam hoc natura, ff. de condict. indeb. declaratur.*
9 *Inſtantia non currit donec emergens diſcutitur.*
10 *Inſtantia non attenditur in confeſsis.*
11 *Inſtrumenti prærogatiuæ quænam ſint.*
12 *Exceptioni præſcriptionis an cenſeatur renunciatũ per Clauſulam ad ſimplicem requiſitionem creditoris.*
13 *Statutum tollẽs præſcriptionem crediti, tollit in executiuum tantum.*
14 *Puteus Deciſ. 116. lib. 1. declaratur.*
15 *Præſcriptio ſtatutaria non tollit officium Iudicis.*
16 *Exceptio præſcriptionis ceſſat dato quouis modo ſumo de credito.*
17 *Statutum de præſcriptionibus non habet locum in debitore & creditore eiuſdem fori.*
18 *Exceptio præſcriptionis reijcitur in ſummarijs.*
19 *Exceptio præſcriptionis an admittatur in remed. l. final. C. de edic. Diui Adriani tollendo.*
20 *Quæſtio Iuris perplexi æquiparatur quæſtioni facti.*
21 *Articulus iuris dubius cadit ſub compromiſſo.*
22 *Excuſat à mora & fructuum perceptione.*
23 *Ius dubium eſt quando hincinde ſunt opiniones.*
24 *Bona fides licèt præſumatur, allegari tamen debet, aliàs obtineri non poteſt.*

Declara vt numeris ſequentibus, vſque in finem.

DEcretum Reformationis in Statuto Tudertino diſponit, quòd in cauſis ciuilibus vſq; ad ſummam ſcutorum 25. procedatur de facto, ſine ſtrepitu & figura Iudicij & ſecundum medullam veritatis, & æquitatis.

Modo agitur vigore inſtrumenti Iurati & guarentigiati ad ſummam ſcutorum decẽ, opponuntur duo, vnum ad proceſſum, ſcilicèt quòd inſtãtia ſit perempta, iuxta formam ſtatutorum inſtãtiam ponentium, alterum ad merita cauſæ de præſcriptione ſtatutaria, annorum 25. ad inſtrumenta guarentigiata.

1 Et

1 Et quod cauſa executiua & ſummaria habeat inſtantiam, ** eſt magis Communis opinio, vt tradit Afflict. Deciſio. 346. num. 7. dicens hanc opinionem veram ſicut eſt Deus, Natta in Clement. Sæpè, §. quæ omnia, col. 23. de verb. ſignificat. ** Aſin. dicēs hodie eſſe magis Communem in Practica, cap. 3. num. 43. Æmilian. conſ. 67. Berous conſ. 40. num. 4. & 38. num. 7. lib. 3. Magon. Rota Florent. 89. num. 3. dixi in Repetitione Regulæ, Cum quid, parte 2. Limitat. 6. num. 11.

2 Verum in præſenti caſu videtur inſtantiam nō eſſe peremptam, calculando ab vltima petitione pro executione, vel expeditione, prout calculari debet, & non inchoando à prima citatione in cauſa facta, & ita pulchrè calculare docet Bald. conſ. 242. verſic. ſed hic aduertendum, volum. 5. quem ſequitur & commendat Afflict. Deciſ. 346. nu. 12. licèt corruptè alleget Bal. conſ. 348. lib. 2. & notat. in l. duobus, vbi hoc ſentit Bart. in fine, ff. de except. rei iudicatæ.

3 Secundo tollitur peremptio inſtantiæ ex reaſſumptione omnium actorum, comparitionum & iurium in vltima comparitione, prò ſentent. Bart. dans pro Cautela ad l. mutuo, numero 3. ff. de procurat. dicens huic eſſe reuiuiſcere inſtātiam inſufflando ſpiritum vnico ictu & momento & inſtāti; Idem ad l. properandum, in princip. num. 5. vbi Iaſ. nu. 23. in 2. Limitatione. C. de iudic. dicens poſt Fulgoſ. hoc non eſſe prorogare, ſed nouam creaturam facere, & in eſſe producere, in l. 1. in fine, ff. ad Trebellian. in l. ſi ante, col. 3. ff. iudic. ſol. Angel. in Authent. Si tamen, C. de tempor. appellat. Abbas in cap. 1. in vltimo verſic. de probation. Bar. in l. ſi vt proponis, la prima, num. 4. verſ. quæro vtrum Iudex, & ibi Caſtr. nu. 3.

4 C. Quomodo & quando Iudex, vbi Angel. ſentit etiam vnū aliud, quod Acta probatoria non pereūt perempta inſtātia; Bart. in l. cum lite mortua, ff. iudic. ſolui, nu. 5. Abbas in cap. cauſam, el primo, num. 27. de teſtibus. Ruin. conſ. 69. num. 5. lib. 1. Alex. conſil. 58. num. 11. conſ. 61. col. 3. vol. 2. Ioan. de Amic. conſ. 66. col. penult. verſ. tertio & illud. Marantha in Speculo, parte 5. nu. 55. Afflict. Deciſ. 148. nu. 3. Aufrer. ad Tholoſan. 179. Menoch. de Recuperand. Remed. 1. nu. 200. Borgninus Caualcan. Deciſio 13. ſub nu. 42. parte 1. Et ſic etiam data peremptione inſtantiæ, per reproductionem In-

ſtrumenti crediti, poteſt inſtare pro conſecutione ipſius, cum nec pereat eius virtus etiam perempta inſtantia, Purpurat. in l. is apud quem, num. 89. C. de edendo. Aſin. in Practica, §. 2. cap. 16. num. 4.

Addo bona & vtilia loca Speculat. in titul. de Actor. §. 1. verſic. Claudicarem, per bonum text. in l. ſi id quod, §. 1. ff. de reſcind. vendit. Bolognet. conſ. 37. col. 7. circa finem, Iaſ. conſ. 91. vol. 3. Ruin. conſ. 36. vol. 5. Grammat. conſ. 14. vbi limitat acta non debere reintegrari quando vitium apparet ex ipſa ſententia. Afflict. atteſtans pluries practicatum, Deciſ. 262. vbi Vrſil. nu. 3. Pulchrè Dec. conſ. 549. in fine. Caſſador. Deciſ. 8. nu. 7. de Reſcript. Practica Veſtrij lib. 7. cap. 1. nu. 5. Vantius quibus modis ſententiæ nullitas reparetur, nu. 88. vbi ex intentione Caſſador. in allegata Deciſ. 8. termini ſubſtantiales amiſſa vnica audientia repetūtur, & nullitas proceſſus ſaluatur. Minſinger. Centuria 3. Obſeruat. 49. in fine. Additionator ad Matheſilan. 24. nu. 25. ubi ſufficit reaſſumptio relatiuè Marantha in Speculo, in 5. parte, num. 45. Limitat. 21. licèt reuera omnes ſupra nominati requirāt partium ambarum conſenſum in hac reiteratione, & quòd concorditer faciūt, nec fortaſſe ſufficeret citatio, cum multa acta præſentia requirantur, Veſtrius lib. 7. cap. 1. num. 5.

5 Tertio mihi non videtur quod ſit dare inſtātiam quando cauſa venit cognoſcenda ſola facti veritate inſpecta, ſiue per Reſcriptum Principis, ſiue ex forma iuris Municipalis, cum enim Iudex iudicare debeat vt Deus, inſpecto mero iure gentium, & omiſſis omnibus ſolennitatibus Iuris ciuilis, Aretin. in §. bonæ fidei, col. penul. & finali, & ibi Iaſ. nu. 45. Inſtitut. de action. Corn. conſ. 5. vol. 2. Alex. conſ. 6. nu. 2. vol. 3. in l. ita ſtipulatus, §. Chriſogonus, col. 6. nu. 8. de verbor. obligation. Decius in c. nouit, in 3. notab. de Iudic. Pedemont. 1. numero 20. in fine.

Addo bene loquentes Maranth. de ordine iudic. in 4. par. diſtinct. 9. num. 32. Grammat. Deciſ. 19. nu. 8. Deciſ. 62. nu. 30. Deciſ. 130. num. 141. Aſin. in Pract. §. 3. cap. 3. cum ſeq. Minſinger. Centur. 2. Obſeruat. 44.

6 Et licèt Natta in Clement. Sæpè, §. Quæ omnia, num. 40. Multa allegat ad tenendum dari inſtantiam dico, quod fateor

teor dari inſtantiam ſed iudicem non eſſe ſuppoſitum neceſſitati inſtantiæ hoc caſu prout in alijs:nam natiuitas inſtantię non poteſt tolli, quæ ex ſola contradictione naſcitur vt per Afflictum Deciſ.946. numero 8. Magon. Rota Florenti.89. num.3. Sed benè obſeruantiæ rigor tollitur, ita vt ſententia ſuſtineatur extra inſtantiam lata, patet ſimile. Producitur coram tali Iudice libellus ſeu petitio, deinde fiunt articuli conformes, poſtea ex accidenti vnum fuit petitum, aliud probatum, nihilominus ſuper probatis ſententia fertur, vt per Alexand. in d.§.Chriſogonus, num.8. quem valde commendat Marſil. Singulari 272. Celſ.in Tract. Clauſul. nu.104.tomo 1.Stracha de Mercator.tit. quomodo procedat in cauſ.mercat.tit.de libell. nu.6.&7. Ioſeph. de Ludouic. Concluſ.14. Illatio.62. Præterea, Coram tali Iudice inducitur teſtis qui ex accidenti rationem perſuaſiuam tantum adfert, cogitur ne Iudex huic non credere? vtique non, ad ſuſtinendum Iudicium, & facultatem ſibi attributam. Anchar.conſi.84.col. 2.conſ.126.col.2.poſt Bald.in l.ſolam,in fine,C.de teſtibus, quem ſequitur conſ.11.nu.10.verſ.& ad prædictorum.conſ. 54.num.2.conſil.penult.in fine.Crauetta conſil.73.num.23. conſ.248.num.19. Iaſ.in l.Certi condictio, §.ſi nummos,numero 42.ff.ſi cert.petat.Non igitur ſequitur, Oritur inſtantia ex actis inſtantiam inducentibus à patribus factis, ergo Iudex cogitur ſupponi Inſtantiæ, quia eſſet merus Iudex, & non vt Deus, ampliſſimæ facultatis & arbitrij.

Et per hoc mihi videtur tolli dictum Socini, in cap.venerabilis, de Iudic.relati per Pedemont.Deciſ.1.num.31.in fine, tenentis, dari coram tali Iudice inſtantiam; ſi coram eo fiant acta inducentia inſtantiam, datur inquam natiuitas, ſed non obligatio nec ſuppoſitio vigore ipſius.

Et ſi dicatur cum Natta, prout pro maiori parte eius argumenta concludunt: Si non daretur Inſtantia, Cauſæ eſſent longiores, contra Regulas omnes Iuris Ciuilis & Canonici; Reſpondetur, Conſequentiam non valere, nam in hoc ſtat uis huius pleniſſimæ facultatis, ferre ſententiam intra tempus inſtantiæ, & extra, prout Iudicum æquitas dictabit, & non reſtringere ad tempus inſtantiæ, per Iudices meros & ordinarios, nullam faciendo differentiam inter habentes po-

teſtatem ordinariam vel limitatam,& habentes pleniſſimam & extraordinariam, prout in Principis Conciſtorio;Et cum in ventre & corpore huius Clauſulæ; Sola facti veritate inſpecta includantur multæ amplæ virtutes,potentiæ,& facultates, de quibus per Doctores in ſupra citatis locis, non debent occultari, debilitari, & reſtringi,vt ſit locus vni tantum ſcilicèt,ne lites fiant longiores, l.non debet,ff.de reg.iur.

Prætcrea argumentatur Natta in Iudicibus ordinarijs ad priuilegiatos,& verba generalia ſemper de habilitate reſtringuntur,l.vt gradatim,ff.de muner.& honor.

7 Accedat prędictis,quod ſi partes poterunt in cauſa procedere ſummariè, ſi proceſſerunt ordinariè,non cenſentur renunciaſſe priuilegio ſummarietatis, Bal.in l.3.de teſtament. milit. Marantha diſtinctione 9.num.9.Si igitur partes agunt vnum, cur debent præiudicare ampliſſimæ facultati Iudicis ſi ea in ſui robore vti velit.

8 Facit etiam ſimile:nam natura non vult aliquem locupletari cum iactura aliena, l.nam hoc natura, ff.de condict.indeb. & ſub hoc includitur quòd natura vult bonum publicum, & præfert priuato, vnde tolleret præſcriptionem, per quam quis locupletatur cum aliena iactura, vt non præiudicetur alijs virtutibus Regulæ naturalis, nec ita fauere vni,vt aliæ debilitentur,vt notatur per Nouiſſimos,Inſtitut.de Vſucapion. in principio. Non igitur debemus ita attendere ad rigorem inſtantiæ conſeruandum, vt pleniſſimæ facultati in alijs præiudicetur. Erit igitur arbitrium ſententiandi intra & extra inſtantiam prout ei melius videbitur,nec de nullitate dici poterit.

9 Quarto habenda eſt ratio emergẽtium, nam inſtantia non currit donec ſuper emergenti diſputatur:dictum eſt ſingulare Guilielmi de Cuneo, in l.& poſt edictum, §.1.ff.de iudic. vbi Bald.reputat ſingulare in practica:Singulare quoque dixit Alex.ad l.properandum,in princip.num.5.vbi Iaſ.num. 6.in ſexto notabili, C.de Iudic.Mirabile dixit Roman.Singul.280.dicens in facti contingentia comprobaſſe multis rationibus.Catellian.Cotta,in verbo,Inſtantia,Berous in cap. Venerabilis, in 4.notabili, de Iudic. Marantha, in Speculo, parte 5.Limitat.10. num.29.

10 Quinto

10 Quinto poteſt fortaſſe & illud attentari quòd quando agitur vigore Inſtrumenti iurati & guarentigiati liquidi, nō attendatur inſtantia, cum ſimus in confeſſis, Bald.in l. Properandum,in fine principij,C.de Iudic.vbi Iaſ.num.26.in 3.limitat.dicit ſingulariter notandum Alex. ad Bart.in l.ſi confeſſus, litera F. ff.de Cuſtod.reorum. Abbas in cap. Venerabilis, col.penult. de Iudic. Felin.in c.de cauſis, col.5.de offic. delega. Marantha in Speculo, in 5.parte,de inſtantia,nu.60. & ſentit pulchrè Afflict. Deciſ.191. vbi ſufficit ſola productio Inſtrumenti.

11 Ex Inſtrumēto enim duæ oriuntur præſumptiones, quod ſit verum,ſolenne,& probatio probata, Bald.in cap.1.§.ſi Inſtrumentum, num.2.vbi Aluarott.nume.1. Afflict.num.25. de not.feudorum, in l.Imperator, la prima, col.2. in principio,verſic.tertio quia,ff.de ſtatu homin.Iaſ.ad l.Iuriſgentiū, §.quòd fere, num.2.ff.de pactis. Dec.conſ.36.nu.6.vbi ſubdit hoc quam maximè verum in Inſtrumento antiquo, Petraſancta valde commendans Singula.39. Butr. in c.fina.de libell.oblat.vbi quod apparet ex Inſtrumento dicitur certū. Alex.conſil.37.col.6.vol.2.vbi quod conſtat per Inſtrumentum dicitur confeſſio notoria & manifeſta, quem commendat Marſil.in l.ſi quis ne quæſtio, num.163. ff.de quæſt.Neuiz.lib.6. Syluæ Nuptial.ſub num.47.verſic.item in dubio. Iaſ.ad l.1.in princip.nu.10. ff.de noui oper.nunciat.vbi per Inſtrumentum dicitur,nedum euidens ſed euidentiſſima cōfeſſio,quæ non eget diſputatione fori, cum latè adductis per Menoch.de recuper. poſſeſſio. Remed.1. num.905. de præſumpt.lib.2.præſumpt.44.Oſaſch.Pedemont.72.numero 4. Burſatus conſil.8. nu.43. & conſil.21. num.26. pulchrè Afflict.in cap.1. num.16. de feud.dat. in vicem legis Commiſſoriæ.

Addo tria pulchra & delectabilia verba.

Inſtrumentum eſt adeo potens, vt habeat vim diffinitionis Baldus conſ.233.lib.1.

Secundo inſtrumentum eſt adeo potens, vt appelletur Noli me tangere. Bald.conſil.400. colum.finali, in princip. lib.5.

Tertio, caſus Inſtrumenti eſt indubitabilis ſicut caſus legis. Bald.

gis. Bald. conſ.215. col.2.lib.2.

Et ſi dicatur, prædicta ſunt vera, quando contra Inſtrumẽtum nihil opponitur, aliàs ſecùs, Bartol. in l. ſi cauſa cognita, num.4. vbi Alex. ſub nu.9. Iaſ. num.2. C. de tranſaction. Iaſ. in l. 1. num. 10. vbi Ruin. nu.44. ff. de noui oper. nunc. conſ. 37. num. 10. conſ. 128. in fine, lib.4. Neuiz. conſ.46. nu. 13. & 14. conſ.57. in fine, Dec. conſ.474. num.3. Menoch. de Recuper. Remed. primo, nu. 196. & lib.2. Præſumpt.44. num.3. in fine, Maſcard. Concluſ.906. num.3.

Addo vltra alios clarius loquentem Comenſem conſil. 142. circa princip. Felin. in cap. inter monaſterium, col. vlt. verſic. demum colligendo, de re iudicata, pulchrè Ruin. conſil.37. num. 10. lib.4. vbi Inſtrumentum tunc facit rem notoriam & manifeſtam quando ſimus inter partes, & eſt diſcuſſum ſuper eo, uel concurrit confeſſio partis, uel diſpoſitio ſtatuti nihil opponi poſſe.

Sed in caſu de quo agitur opponitur exceptio præſcriptionis ſtatutariæ quæ ſe extendit ad Inſtrumentum iuratum, & eſt à Summo Pontifice illud Capitulum in ſpecie confirmatum.

12 Nec ei cenſetur renunciatum, licèt debitor promiſerit ſoluere ad omnem uoluntatem & ſimplicem requiſitionem creditoris, uel ſemper uel quandocunque, uel ſimilia uerba. Ripa poſt Iaſ. ad l. nemo poteſt, nu. 120. ff. de legat. 1. Latè Tiraquell. de Retrac. Conuent. §. 1. gloſ. 1. nu.8. cum ſeq. Cephal. conſil.40. lib. 1.

** Reſpondetur enim Primò, hodie magis Communem opinionem eſſe tale ſtatutum non valere, vt atteſtatur Sarn. ad Matheſil. notab.23. Anton. Gabr. de Statutis, Concluſ.4. nu. 1. in fine. Eman. Suarez in ſuo Theſau. litera S. nu.210. Viuius in Sylua, Opinio.757. dicens ab hac non recedendum, vti magis tuta, ſacroſancta, magis Communi, & magis vera. Et in foro conſcientiæ magis communi, & magis vera, Nauar. in Manuali, cap.17. nu.85. in fine.

13 Secundo Reſpondetur Statutum præſcripſiſſe Ius executiuum tantum, firmo remanente iure agendi via ordinaria Iuris Communis, ex cautela Bartoli ad l.3. ff. quod falſo tuto re autore, ſtantibus Clauſulis ſalutaribus in fine petitionis appoſitis,

appoſitis, Cannar. de execut. Inſtrum. quæſt. 56. Ferrat. Cautę. 50. Marſil. in Rubr. de probation. nu. 338. Bernard. Pand. de execut. Inſtrum. parte 3. declarat. 2. nu. 7. fol. 473. Franc. in Regu. Poſſeſſor, col. 4. circa medium, vbi dicit per allegantem probandum & deducendum bonam fidem. Alex. conſi. 115. colum. final. lib. 7. Magon. Rota Florenti. 121. atteſtans alias iudicatum. Roderic. Suarez ad l. poſt rem iudicatam, limitat. 6. fol. 609. Didac. ad Regul. Poſſeſſor, §. 11. circa princip. fol. 221. Balb. de præſcript. in 2. parte, 3. part. principal. quæſt. 14. ſub num. 8. fol. mihi 68. in paruis, Didac. in Regu. poſſeſſor, parte ſecunda, Relection. §. 11. verſic. ſexto leges fol. 225.

Et licèt libelli concluſio ſit concepta executiuè, tamen cũ narratio ſit in ſe indifferens, quia narratur debitum de quo in Inſtrumento, crederem poſſe poſtea in eodemmet proceſſu exceptione præſcriptionis oppoſita, conuolare ad actionem de iure communi competentem, ex clauſulis ſalutaribus in calce libelli appoſitis, ex latè congeſtis per Anton. Gabr. de Clauſulis Concluſ. 4. nu. 9. & ſequent.

14 Et licèt Pureus Deciſ. 116. lib. 1. dicat & teneat annullato Inſtrumento per ſtatutum de præſcriptionibus corruat Inſtrumẽtum & alia acceſſoria, quem ſequitur Boui. de ſtatut. gloſ. 29. tamen hoc non crederem indiſtinctè verum, nam ſi mens Statuti eſſet tollere ius executiuum, poſſet produci Inſtrumentum in vim probationis electa via iuris communis, ex congeſtis per Dec. poſt Innocent. in ca. cum Venerabilis, num. 25. de exception. Alex. ad l. ita ſtipulatus, §. Chriſogonus, col. 10. de verb. obligat. latius Roderic. Suarez ad l. poſt rem iudicatam, Limit. 6.

15 Tertio, data præſcriptione actionis completa & finita remanet offic. Iudic. reſultans ex æquitate, quòd in qualibet Concluſione libelli imploratur, vt latè deducit Calcan. conſil. 23. & conſ. 74. quem commendat Grat. conſ. 101. nu. 56. volum. 2.

16 Quarto, præſcriptionis exceptio ceſſat dato aliquo ſumo, etiam per confeſſionem extraiudicialem debitum non eſſe ſolutum. Roman. conſ. 102. Grat. conſ. 101. nu. 57. Felin. in c. fin. col. 5. de præſcription. Alexand. conſ. 120. nu. 6. & 7. li. 6. Caſtrenſ.

6.Caſtrenſ.conſ.162.Hieron.Magon. Rota Luca.62.nu.27. Didac.in Regu.Poſſeſſor,§.11.Releſt.parte 2.verſ.tertio infertur,fol.225.

17 Quinto,non omittam quod Grat.conſ.41.in fine,vol.1.dicit, hoc ſtatutum locum non habere quando creditor & debitor ſunt eiuſdem fori,& promiſit ſoluere ad ſimplicem requiſitionem creditoris,& appoſuit iuramentum quod interpellat, & non poteſt conſiderari negligentia reſpectu creditoris, licèt re vera Boui.de Statut. gl.29. nu.24.atteſtetur in contrarium eſſe communem opinionem ex Tiraq. per eum allegato, poſſent fortaſſe conſiderari plures Caſus in quibus loquitur Tiraquellus.

18 Sexto,poſſet & illud addi, exceptionem Statutariæ præſcriptionis in hoc iudicio ſummario, & à primordio executiuo non admitti.Lanfranch.in Clement.Sępè,nu.6.de verbor.ſignific.fol.mihi 198.in paruis.

19 Et licèt in remedio l.fina.C.de edic.Diui Adria. toll.licèt ſummario talis exceptio admittatur,vt ſit litium finis, vt per Bald.in d.l.finali,nume.33.vbi Dec. numero 22. Zucchard. num.354. Cagnol. ad l.2.nume.82.C de pact.inter empt. & venditor.Balb.de præſcription.in 1.parte principali,quæſt. 9.num.2.Ioan.de Amic.conſ.48. nu.2. Crauetta,conſ.124. nume.14.

Tamen id verum eſt & procedit de pręſcriptione clara & quę contradictionem non patiatur. Alex.conſil.213. nume. primo,libro 2.Bald.in l.ſi is quem, C.ne de ſtatu defunctor. in l.per hanc,numero 11.C.de tempor.appellat. Afflict.Deciſ.52.in fine,Dec.conſi.22.in fine,conſil.56. Bellon.conſil. 35. num.7.

Perſonal. de adipiſcen. Remed.1.nume.410.Menoch.de adipiſcen.Remed.4.num.771.Sed pręſcriptio Statutaria de qua agitur,eſt valde controuerſi iuris,an valeat vel non,& infinitę ſunt hinc inde authoritates, vt patet ex congeſtis per Anton.Gabr.de Statut.Concluſ.4.vbi hinc inde communes tot caſus conſiderat.Bal.in l.2.ff. de iureiuran. Caccialup. in Repetit.l.omnes populi,col 29.ff.de iuſtit.& iure,ita vt varij varia ſentiant.

20 Et quæſtio iuris perplexi, æquiparatur quæſtioni facti,

Aretin.

Aret.in §.bonę fidei,nu.2.Inſtitut.de Action.quem ſecutus eſt Socin.ſen.Conſ.59.col.2.verſ.nec etiam in iure,lib.3.Capic. Deciſ.10. num.19. & 20. eam coram arbitratore hac de cauſa reijcientes.

21 Vnde articulus iuris dubius cadit ſub compromiſſo inter coniunctos,vti de re dubia, Blanc.de Compromiſſ.q.4.principali, nu.1. verſ. intellige tamen, Addo Marian.in c.1.nu.25.de litis conteſtatio.

22 Excuſat à mora & fructuum perceptione, Curt.conſil.28. num.9.conſil.6.num.22.Alex.conſil.214.num.8. volum.6. conſil.18.num.10.vol.7.Crot.conſ.22.in fine,Balb.in l.Celſus,nume.17.ff.de vſucapion.Pedemont.Deciſ.159.ſub numero 11.

23 Accedat prędictis Burſat.conſ.9.nu.59. verſ.verũtamen, vbi appellat ius dubium, quando hinc inde ſunt opiniones, prout in caſu de quo agitur.

24 Septimo,licèt bona fides præſumatur, allegari tamen debet,aliàs obtineri non poteſt. Bald. dicens hoc perpetuo notandum,in l.ſi ſuper longi, num.12. C.de præſcription. longi tempor.10.vel 20.annor.ex regula l.ſi adulterium,verſic. idem Pollioni, vbi Bart.num.12. dicit perpetuo notandum, ff.de adulter.clarius hoc firmat Ange.& dat pro cautela Aduocatis ne ſuccumbant,in l.cum qui, §.fin.num.2. ff. de Publician. Veronenſ.de ſeruitut.vrban.prędior.c.20.col.3.verſic. aduerte tamen, dicens vidiſſe multos in practica erraſſe, hoc non perpendentes. Felin. amplians, etiam ſi eſſet notoria,in c.aſſerte,num.8.verſ.inquantum Abbas,de præſcript. dicens ab hac opinione in Practica non recedendum. Iaſ.monens in hoc Aduocatos,in Repetit.l.cum quid, num.27.ff. ſi cert.petat.& ibid.Purpurat.num.140. Alciat.num.39.verſ. ſed nunquid.Bolognet.num.66.Afflict.Deciſ.178.num.14. vbi ampliat,etiam ſi quis haberet titulum, adhuc bonam fidem allegare debet, & in Concilio communi omnium voto concluſum per omnes, Crauet.conſ.201.num.30. & conſil. 258.nu.23. vbi etiam ſi eſſet notoria, adhuc allegari debet, Aretin.in §.ſed iſte,ſub num.32. vbi Iaſ.ſub num.100. Inſtitut.de action.

Latè Tiraq.in tractatu de præſcription. in verbo bona fide,§.1.

Digitized by Google

de,§. 1. gloſ. 2. Ferret. conſ. 61. nu. 13. Maſcard. Cõcluſ. 224. nu. 19. Menoch. de præſumpt. lib. 1. quæſt. 48. ſub nu. 8. verſicul. 6.

25 Et ſi dicas, declaratur vt ſufficiat præſumptiuè allegare & deducere bonam fidem, licèt non per verba ſpecifica & nominatim, vt per Alex. conſ. 200. nu. 3. verſ. poteſt, lib. 2. puta, ſi in libello quis aſſerat poſſediſſe rem vt ſuam. Reſpõdetur, nec præſumptiuè allegatam fuiſſe, eſto, quòd non ſumus in realibus, prout Alex. loquitur.

26 Nec pariter ſatisfacit opinio Abbatis in c. fin. num. 34. de præſcription. quo caſu tacitè videtur allegata bona fides, cũ præſcriptio ſine bona fide non currat, vnde data vna, de neceſſitate includitur alia; Sequitur Dec. ad l. non hoc, nu. 3. C. vnde legitimi, conſ. 266. col. penult. in fine.

Quia Abbas reprobatur per Felin. ibi, ſub num. 8. & certè licèt ego allegem præſcriptione, quis ſcit ſi fui in bona fide: ſi enim præſcriptio allegaretur ab alio quam ipſomet actore, eſſet fortaſſe verum dictum Abbat. Sed in ipſomet actore credo quòd dictum non procedat, alijs non adminiculantibus.

27 Præterea, non erat deducta negligentia prout requirebatur. Bart. in l. genero, in fi. ff. de infam. latè Crau. conſil. 201. nu. 30. vbi in præſcription. quę ex negligentia cauſantur deducenda & ponenda ſunt ea ex quibus inferatur negligẽtia, & ſucceſſiuè poſtea præſcriptio, pulchrè Bal. in l. quamdiu, in fine, C. qui admitti.

28 Illud placeat poſſe in medium adduci ad veritatem reperiendam, quod Didac. in Regula poſſeſſor, parte 2. §. 11. videtur ſatis pugnantia docere, nam in tertia Illatione aſſerit bonam fidem hoc caſu præſumi, imo eſſe prę ſumptionem Iuris & de iure; & in prima Illatione diſcurrendo ſentit totum contrarium, inferendo, quod data ſcientia debiti prout in caſu iſto, ſemper excluditur bona fides, & præſumitur mala; hoc idem per diſcurſum ſentit Veronenſ. de ſeruitut. vrban. prædior. c. 20. col. 2. verſ. numquid, vbi data ſcientia, ſemper præſumit malam fidem.

29 Pariter Menoch. de Arbitrar. quęſt. 53. videtur vnum affirmare, quod aliquam dubitationem facit, ſcilicet, non dari ius per-

ius perplexum apud Iudicē, qui ſemper cogitur pronūciare pro actore vel reo; & certam ferre ſententiam, nam per hoc non videtur tolli iuris perplexitas, fert enim Iudex ſuo loco & tempore ſententiam, ſed magis in vno caſu laborat quam in alio, & maius ſtudium in vno quam in alio caſu adhibet, vnde non videtur bona cōſequentia, Ius fert certam ſententiam, ergo non datur ius perplexum donec ad ſentētiam deueniatur, & licèt ius ſit certum, hoc verum in ſe, ſed non ſemper & quandocunque in mente iudicis.

C A S V S X L V.

De vſufructuaria prohibita moleſtari capiente poſſeſſionem propria authoritate.

S V M M A R I V M.

1 *Moleſtia prohibita dicitur ſolum facti, & non iuris.*
2 *Reſtitutio in integrum non cenſetur ſublata per prægnantia verba de non moleſtando.*
3 *Diſpoſitio l. omnes, C. de preſcript. 30. vel 40. annorum, nō includit beneficium reſtitutionis in integrum.*
4 *Hæres prohibitus moleſtare, poteſt exigere eius credita.*
5 *Verba ſunt intelligenda eo reſpectu quo prolata ſunt.*
6 *Immittere in poſſeſſionem quis dicitur, cum moleſtiam prohibet.*
7 *Moleſtia eſt iuris, & facti.*
8 *Legatarius per ſinendi modum tenetur quorum legatorum.*
9 *Verba, accipiat, perueniat, ſunt Communia.*
10 *Legatarius prohibitus non moleſtari, poteſt capere propria authoritate.*
11 *Clauſula, Omni meliori modo, in teſtamento operatur licentiam capiendi propria authoritate.*
12 *Item ſupplet titulum Inſtitutionis.*
Declara vt num. 14.
13 *Legatarius habens licentiam, non poteſt tollere de manu hæredis recuſantis.*

Declara

Digitized by Google

Declaravt num. 16.

15 *Lex dubium, C. de legat. nimium dura eſt, & contra eam iudicandum.*

OCcurrit in facto, quod vxor à viro relicta vſufructuaria, cępit poſſeſſionem legati vſufructus propria authoritate, opponitur cecidiſſe ab omni commodo legati, cum de manu hæredis capere deberet.

1 Pro parte hæredis quod moleſtia prohibita dicitur ſolum facti,& non Iuris,vt latẽ adduximus ſuperius quæſt. 36.

Secundo,vltra ibi adducta facit,quod per iſta verba moleſtari non poſſit quouis modo,nec directè nec indirectè,ita vt
2 ſit ei pleniſſima ſecuritas, non tamen ſublatum cenſetur beneficium reſtitutionis in integrum, gloſ.in c.Coram felicis, de reſtitut.in integ. Ruin.conſ.143.nu.16.vol.1.Iaſ.hoc valde commendans,ad l.ſi infanti, in finalibus verbis, C.de iure delibcr.quod dictum pulchrum appellauit Gozadin.ad l. ſi poſtquam liti,in fine,C.de pact.Roland. conſ.68.num.29. vol.3.Soc.conſ.153.col.10.verſ.confirmatur.conſ.299.col. penult.in fine,lib.2.Crauet.conſ.201.nu.35.Dominus Sfortia hos non allegans,de Reſtitut. in integrum, quæſt. 15.art.
** 5.quæſt.90.art. penultimo, dicens hanc eſſe magis Communem opinionem.

3 Et ſic diſpoſitio l.Omnes,C.de pręſcript.30.vel 40.annorum, non includit beneficium reſtitutionis in integrum, de magis communi Alex.conſ.3.num.12.lib.5.Marius Anguiſ ſola conſ.21.nu.1.Burſat. conſ.26. nume.34. Pinell.ad Authent. Niſi tricennale, nume.58.& 59. C. de bonis matern. Sfortia Oddus Tractatu ſuo de Reſtitut.in integr.quæſt.90. articul.5.

4 Tertio pro parte hæredis facere videtur, nam hęres per fideicommiſſum grauatus ſiue purum ſiue conditionale, prohibitus moleſtiam inferre,poterit exigere, hoc non obſtante eius legitima credita,Natta cõſ.110.nu.3.& Dec.conſ.613. col.1.& 2.Peregrin.de Fideicommiſ.art.31.nu.4.5.& 6.licèt tandem non figat pedem, ex Cumano per ipſum allegato, tamen opinio Nattæ veriſſima eſt, ex Decio in d.cõſ.niſi verba

ſi verba

ſi verba ſint admodum prægnantia, vt dixi ſuperius, q. 36.

Et hãc partem tenuit Menoch. de adipiſc. poſſeſſ. Remed. 2. nu. 51. reſtringendo illa verba ad tempus poſt captam poſſeſſionem, & non vt propria authoritate capere poſſit.

Et licèt ipſe non alleget, videtur hoc idem voluiſſe Socin. ſen. conſ. 131. col. 4. in princ. dicens nõ reperiri hoc iure cautum, vt per talia verba legatarius hoc facere poſſit, Peregr. de fideicom. art. 47. Alciat. in l. nemo poteſt, nu. 34. in fine, ff. de legat. 1.

5 Quæ opinio difficultatem pati videtur, cum verba ſint intelligenda eo reſpectu quo prolata ſunt, l. debitor, §. fin. ff. ad Tertul. l. profectitia, §. fin. ff. de iure dot. l. ſi quis domum, §. hic ſubiungi, verſ. quid tamen, ff. locat. l. ſed ſi plures, §. in arrogato, ff. de vulg. & pupil. Dec. conſ. 283. col. 1. Crau. conſ. 16. nu. 3. conſ. 33. nu. 26. Oſaſc. Deciſ. Pedemont. 124. in fine. Sed intentio teſtatoris prohibentis moleſtiam, eſſe videtur nedum de moleſtia in poſſidẽdo, ſed in capiendo, ne moleſtetur per interdictum quorum legatorum, iuxta l. 1. §. rediguntur, ff. quorum legatorum.

6 Pro contraria parte facit l. promiſerit, §. ſpecies, ff. de acquir. poſſeſſ. vbi ille dicitur verè immittere aliquem in poſſeſſionem, qui operatur ne illi ingredienti vis vel moleſtia inferatur, quem textum dixit ſingularem Roman. Singulari 88. Aduerte, & licèt ipſe ibi dubitet per verbum, ingredienti, in textu poſitum, tamen hoc non obſtat, cum intentio Iuriſconſulti ibi fuerit, declarare quod in ventre includat immittere, vel poſſeſſionem tradere: & reſpõdit, ne ingredienti vis fiat, & ſic reſpicit capturam poſſeſſionis.

7 Sed Crot. ad l. nemo poteſt, videtur reſpondere: cũ enim moleſtia poſſit intelligi Iuris & facti, vt vidimus ſuperius quæſt. 36. reſtringitur illa prohibitio ad moleſtiam facti tantum.

Sed hæc conſideratio Croti non videtur tollere quin talis legatarius capere poſſit propria authoritate, & talis ſit licentia data.

Secundo pro hac parte facit text. in l. hæc ſi res, vbi Angel. dicit eſſe textum meliorem de iure, ff. de rei vendic. cuius legis aliquantulum obſcura inductio facilius apparebit

Q ex no-

ex notatis ibi per Paul. Caſtrenſ.

Sed dubitationem mouet Ripa in l. 1. nume. 11. & in §. ſi quis mortis, num. 3. ff. quorum legatorum, & in l. nemo po-
8 teſt, nu. 63. ff. de legat. 1. ea ratione quod legatum preceptionis, vt percipiat, capiat, accipito, ſumito, vendicato, non excuſat legatarium quin teneatur Interdicto quorum legatorum, l. 1. §. ſi quis mortis, verſic. qui verò, ff. quorum legatorum, vnde relinquit cogitandum, & videtur ſequi Menoch. de adipiſc. Remed. Cui reſpondet Riminald. de donation. in princip. num. 151. quod non mirum ibi, quia legatur præceptionis & ſinendi modum, hodie purum & merum legatum eſt, & ſublatis verborum ſubtilitatibus, §. ſed olim, Inſtitut. de legatis, non mirum ſi datur Interdictum quorum legatorum, & hunc intellectum Riminaldi adiuuant verba I. C. ibi, & quod primo vocauit præceptionis, vocat ſimpliciter iure legati.

Ego vltra Riminaldum crederem poſſe reſponderi, quod non ſit mirum, quia verba iſta, accipiat, perueniat, & ſimilia,
9 non ſunt merè directa ſed communia, Cuman. conſilio 131. numero ſecundo, & tertio. Sfort. de Compendioſa, quæſt. 2. in verbo, Accipiat, & in verbo, percipiat, particula 4. & ſic videtur tolli poſſe aliud motiuum Menoch. de l. Titia, §. 1. ff. de legat. 2.

10 Et hanc opinionem affirmatiuam quod cenſeatur data licentia capiendi propria authoritate poſt Angel. in citato loco tenet Iaſ. in l. nemo poteſt, in prima lectura, num. 36. in 2. lectura num. 40. ff. de legat. 1. Dec. conſ. 243. num. 3. conſilio 418. num. 5. conſ. 424. nu. 17. conſ. 476. in fine. Rubeus conſ. 43. num. 4. Ripa in l. 1. num. 11. ff. quorum bonor. Socin. iun. conſ. 86. ad finem, vol. 1. Guilielm. de Benedict. in c. Rainut. in verbo, abſque liberis, el ſecondo, num. 147. Duran. de arte teſt. tit. de legat. Cautel. 12. Gozad. conſ. 91. num. 10. Plot. de in lit. iur. §. 2. num. 29. Borgnin. de vſufruc. num. 11. Riminald. reſpondendo ad multa obiecta Menoch. de donatio. in princ. num. 1435.

Vnum addam in practica valde vtile & quotidianum, quod ſi verum eſt, tollit multas & ferè omnes difficultates,
11 & tot quæſtionis & exempla Doctorum, cum nullum teſtamentum

Digitized by Google

mentum reperiatur ſine ea, vt experiētia docet, ſcilicèt, quod ſi in teſtamento apponatur Clauſula ſalutaris, Omni modo meliori, quia eſt etiam tantæ importantiæ, virtutis, & efficaciæ, vt per eam cenſeatur data poteſtas legatario capiendi legatum propria authoritate abſque incurſu alicuius caducitatis, amiſſionis legati, vel pœnæ. Curt. iun. ad l. final. num. 49. C. de edicto Diui Adr. toll. ſequitur Bero. conſ. 16. num. 33. vol. 2. Proſper Paſett. conſil. 140. Riminald. de donation. in princip. numero mihi 1585. vbi valde commendat in practica.

12 Ea pręcipuè mouetur ratione, quod ſupplet defectum Inſtitutionis, & ſic formæ, in relicto facto ſimpliciter filio, Bal. in l. quoties, col. 1. in fine, C. de hæred. inſtit. quem valde cōmendat Dec. conſ. 14. num. 4. conſ. 77. num. 4. Iaſ. ad Auth. Nouiſſima, col. 7. nu. 24. in fine, in 8. Limitatione, C. de inoffic. teſtam. Marſil. Singul. 36. vbi notabilius ſubdit haberi pro appoſita in teſtamento patris inter filios ſi omittatur. Socin. conſ. 66. num. 18. volum. 3. Fulgoſ. conſil. 90. Curt. iun. conſil. 71. Alex. ad l. cogi, §. non omnis, ff. ad Trebell. colum. 4. Bero. conſil. 4. num. 5. volum. 2. Riminald. conſil. 41. numero 19.

Sed hæc argumentatio mihi non videtur admodum concludens, ſi enim ſupplet inſtitutionis titulum, hoc fit ad ſuſtinendum actum prout Bald. in citata l. quoties, dicit, & publicè intereſt teſtamenta ſuum ſortiri effectum, l. vel negare, ff. quemadmodum teſtamenta aperiantur, ſecùs in caſu iſto, quia immò notatur quædam temeritas in legatario faciente propria authoritate, nec capiente de manu hæredis prout iuſtum foret: vnde ſi hæreditas eſt adita, legatarius punitur pęna l. non dubium, C. de legat. pœna l. extat, quod metus cauſa, Menoch. de Recuperand. Remed. 5. num. 31. & pœna l. ſi quis in tantam, C. vnde vi, Ripa ad c. Sępè, num. 93. de reſtit. ſpol. Menoch. de recuperand. poſſeſ. Remed. 9. num. 211. vnde adiungere & ſupplere ad actum pium publicum eſt laudabile prout teſtamentum, ad actum ſui natura temerarium & legibus odioſum videtur longe diuerſum & valde repugnans.

Secundo in teſtamento, ſi Clauſula, Omni modo meliori,

ſupplet titulum inſtitutionis, id prouenit ex fonte æquitatis & diſcretionis, prout enim inquit Bald. in d.l. quoties, col. 2. in principio, homines vulgares neſciunt melius exprimere inſtitutionem, quam per verbum relinquo, quod in vulgari lingua eſt in ore omnium, merito lex compatitur ad ſaluandũ actum eo modo, & per eas clauſulas per quas poteſt. Sed factum legatarij propria authoritate capientis, trahit originem à temeritate, & caret in ſe omni diſcretione, non recognoſcendo hæredem, cuius inſtitutio eſt caput & fundamentum teſtamenti, merito non eſt ei ſic temerè agenti cõpatiendum, & latiores habenæ laxandæ ex omni ſubaudito & à longe tracto intellectu, per Clauſulam generalem de ſtilo Nota-
13 riorum vt plurimum appoſitum; Et ideo Lex hanc Legatarij audaciam & temeritatem abhorret, vt etiam data licentia non liceat ei tollere rem legatam de manu hæredis reſiſtentis, Ripa de communi, ad l. Centurio, num. 52. de vulgari, Iul. Clar. in §. Teſtamentum, q. 68. in fine.

14 Illud vtiliter addam, Quod tunc Clauſula, Omni modo meliori, ſupplet hoc caſu defectum Inſtitutionis, quando ſit adiecta ad verbum (Relinquo) secùs ſi ad verbum (Lego) Bero. conſ. 118. nu. 27. vol. 2.

15 Bene verum eſt quòd Alc. Reſponſo 607. num. 2. dicere vltra alios auſus fuit, quod diſpoſitio l. nón dubium, C. de legat. eſt nimium rigoroſa & dura, & quòd Iudices ſuper ea magna cum difficultate iudicent, & vt plurimum abſtinent,
16 & eſt quantum fieri poteſt reſtringenda; Vnde in caſu ſuperius allegato de re exiſtenti penes hæredem, punitur hæc temeritas legatarij, ſed non in amiſſione Iuris, iuxta l. non dubium, Plot. de in lit. iuran. §. 2. ſub nu. 29.

CASVS XLVI.

Verba generalia non ſunt appicicatoria.

SVMMARIVM.

1 *Verba generalia non ſunt appicicatoria; Sed quid in pia cauſa ſit, vide infra num. 32.*

2 *Simpli-*

2 *Simplices cenſentur illi qui ſuaſionibus credunt.*
3 *Verba generalia cõcludunt ſimplicibus & groſſis tantum; & vide infra in domino & famulo num.*30.
4 *Vendens ſeruum aſſerendo eſſe valde bonum & vtilem, intelligitur de bono & æquo.*
5 *Vendicare iactans, intelligitur iure medio.*
6 *Verba (io me ne vendicherò) an faciãt indicium ad torturam.*
7 *Declara vt ibi.*
8 *Declaratur ſecundo.*
9 *Laudans vindictam in amico & ſuadens ad cito faciendum, non præſumitur ab eo mandatum.*
10 *Verba ante teſtamẽtum prolata, (non voglio che ne habbia vn piſtacchio del mio) an excludant matrem in pupillari tacita.*
11 *Verba ad iracundiam prolata non præſumuntur durare.*
12 *Multa per iracundiam dicta, executioni non mandantur.*
13 *Exheredatio facta calore iracundiæ non valet etiam cauſa concurrente.*
14 *Confeſſio Iudicialis per iracundiam facta non probat.*
15 *Iracundia colligitur ex qualitate verborum.*
16 *Filius eſt matri ante partum oneroſus, in partu doloroſus, poſt partum laborioſus.*
17 *Iracundia præſumitur durare per* 30.*dies.*
18 *Odium eſt delictum.*
19 *Voluntatis mutatio non præſumitur.*
20 *Dicens amico, tu es dominus omnium meorum, non dicitur donare; & vide infra num.*33.
21 *Compromiſſum generale reſtringitur ad ea de quibus eſt lis, vel præparatio eius.*
22 *Ens eſt verbum omnium latiſſimum & ampliſſimum.*
23 *Venditor dicens equum (eſſer vn Sacco di oſſa) quomodo intelligatur.*
24 *Tranſactio generalis reſtringitur ad rem & cauſam expreſſam.*
25 *Inimico offenſo dicens (Io me butto nelle braccia tue,) quomodo hoc intelligatur.*
26 *Venditor promittens defendere de iure, & de facto, contra omnem perſonam, quomodo intelligatur.*
27 *Promittens non accipere aliã vxorem niſi te, hæc verba an in-*

ducant matrimonium.

Limita quod non, vt num. ſeq.

31 *Conſentiens verbis generalibus non præſumitur ſibi voluiſſe præiudicare.*

1 Delectabilis & frequentiſſima in ore omnium eſt propoſitio. Verba generalia non ſunt appicicatoria (corteſia de bocca molto vale & poco coſta.) Et vulgariter dicit amicus amico, Tuus ſum in
2 omnibus, & omnia mea tua ſunt, gloſ. notab. in l. 2. C. in quibus cauſis colonus dominum accuſ. poſſ. Et plus quam ſimplices cenſentur illi, qui ſuaſionibus credunt, & tanquam errantes repetunt per condictionem indebiti, Bald. dicens valde
3 de notatu dignum, in l. 1. in princip. C. ne fil. pro patre; Nec talia verba generalia concludunt ſimplicibus ſed groſſis tantum, ait Aretin. conſ. 106. col. 3. in princip. tertij dubij, quem commendat Crauetta de antiquit. tempor. in 3. parte, verſic. vidimus in genere, nu. 1. fol. mihi 152. & eſt text. qui reputatur notabilis in cap. cum veniſſent, circa medium, de inſtitut. & ſubſtitut. vbi Ioan. Andr. Butr. Abb. & alij notant, quod verba generalia prolata per modum liberalitatis vulgariter conſuetæ, non obligant. Commendat poſt Alexandr. Iaſ. ad l. ita Stipulatus, col. 2. num. 5. ff. de verb. obligat.

4 Prima igitur Concluſio ſit, vendens ſeruum aſſerens ipſum eſſe diligentem, ſollicitum, & ſimilia, iſta verba ſic adulatoria, intelliguntur de bono & æquo, l. Si quid venditor, ff. de ædilit. edicto, vbi Veronenſ. Notab. 4. dicit, quod ſi venditor aſſerat aliquam virtutem in re vendita, deſcendendo ad ſpeciem, tamen hoc intelligitur de bono & æquo, & ſic mediocriter: & licèt ille textus loquatur in vẽditione hominis, idem accommodari poteſt in venditione alicuius animalis promittendo mulum eſſe ſufficientem ad onera & viatica facienda, bouem eſſe aratiuum, equum optimè currentem, & ſic de ſingulis.

Secunda ſit Concluſio, Si quis dicat hæc vel ſimilia ver-
5 ba, (Io me ne vendicarò quanto prima di queſto fatto,) intelliguntur hæc verba ciuiliter & ſano modo, & ſic iure medio. Bald. conſil. 98. col. 2. in fine, lib. 1. Commendat Alex. conſ. 188. num.

188.num.7.lib.7.Crauetta conſil. 151.colum.5.verſic.optimè facit.Menoch.de præſumpt.lib.4.Præſumptione 39.numero 44.

Addo bene loquentes Iaſ.in l.1.num.26.C.de ſeru.fugit. in l.1.nu.5. C.de his quibus vt indign.vbi poſt Angel.tenet
6 quòd facit indicium ad torturam, attenta tamen qualitate perſonæ, vt ibi per Caſtrenſem.

Et in materia eſt gloſ. ordinaria in l.vxor, in gloſſa finali, C.qui accuſare non poſſunt. ſentit Dec.conſil.89.nu.14.vbi de illo qui dixit, (ho in mano da farti tagliare quante teſte hai.) Natta conſ.42. nu.3.lib.1. vbi de illo qui dixit, (mai tu hauerai bene di quelli beni & poſſeſſioni, fatteli pure a modo tuo.) Gomeſ.variarum reſolut.tomo 3.cap.13. ſub num.11. Roland. loquens de iactatorijs contra principem, propter multa onera, & impoſitiones impoſitas, conſil.11.num.37. vol.3.Boer.loquens de eo qui dixit,(ti farò tagliar le gambe auanti che ſia troppo,)166.nu.3.poſt Puteum,in Tract.Syndicat. in verbo tortura, col.1. verſic. eſt etiam inditium indubitatum.Menoch.de præſumpt.lib.1.quæſt.89.num.66. & lib.4. præſumpt.39.num.44.

7 Et hoc fortius procederet,ſi iniuria de cuius vindicta ageretur, fuiſſet iudicialis, nam tunc & vindicta præſumeretur Iudicialis ex præcedente iniuria iudiciali,qualitas enim præcedentis iniuriæ arguit animum vindicandi, Bald.in l.ſi prædium, ſub nume.17.C.de ædilit.action.Monticel.Regula 7. num.20.

8 Et circa inditium ad torturam videntur cõſideranda multa,qualitas vindictæ, qualitas iniuriæ quæ dicatur præceſſiſſe ſi fuit iudicialis vel non,vt dictum. Item qualitas perſonæ tam mandantis quam mandatarij, in qua non poteſt cadere alia interpretatio quam facti. Iaſ.ad l.primam,C.de ſeru.fugit.Monticel.Regula 7.num.11. Proſper Farinac.quæſt.50. num.22.

9 Additur ad propoſitum præſentis Concluſionis de qua principaliter agimus, ſi quis habens animum deliberatum occidendi Titium, acceſſit ad amicum dicẽdo ei voluntatem ſuam,ille autem valde commendet laudando factum,exhortando ad bene & cito faciẽdum,& alia verba adulatoria. Ex

his non inducitur mandatum, ex Carrerio per eum allegato Reg.7.num.27.

10 Tertia ſit Concluſio; Si teſtator ante teſtamentum dicat, (Io non voglio che mia moglie del mio n'habbia vn piſtacchio:)tamen pupillaris in teſtamento tacita poſtea facta, matrem nō excludit. Polit.in tract. Subſtit.in tit.de vulga.& pu pillari,partic.6. num.42. Zaſius in eod. Tract.tit. de pupilla.

11 nu.28.Ea ratione:Primo,quia ſunt uerba generalia ad iracū diam prolata, quæ non præſumuntur durare, l.quicquid calore,ff.de reg.iur.& lubricū linguæ non debet de facili trahi

12 ad pęnam,l.famoſi, ff.ad l.Iuliam maieſt.vnde calore iracun diæ multa proferuntur,quæ tamē executioni non demandā-

13 tur.Menoch.de præſumpt. lib.1.q.89. nu.64.vnde in ſimili exhæredatio facta calore iracundiæ non valet, etiam ſi concurrat legitima cauſa, Iaſ.poſt alios, ad l.ſi filium, nu.4.C.de inoffic.teſtam. & ſic magis attenditur defectus ex iracundiæ proueniens quam cauſa legitima concurrens.

14 Et confeſſio iudicialis facta calore iracundiæ, gloſ.in cap. Ex litteris,in verbo, admonita,in fine,de diuort.quam ſingularem dixit Panorm. in cap. olim, de Reſcript.Butrius dixit notabilem,in c.atteſtationes, de deſponſat.impuberum,in c. at ſi clerici,col.6.in 3.limitatione,de Iudic.valde notabilem dixit in c.vlt.col.4.verſic.nota vnum caſum,de confeſſis,val. de etiam notabilem dixit in c.afferte, in penult.notabili, de præſumption.in c.cum venerabilis, col.3.verſic.nota bene, de except. & alibi ſe neſcire in cap.cum olim, col.penult.de priuileg.in c.dudum,col.2.de conuerſ.coniugat.in cap.2.de maledic. Tiraquel.de pœnis, Cauſa 1.num.25.

Et ſi dicatur contra Politum de furore ſiue iracundia non conſtat, nec præſumendum eſt ita contradicit Socin.iun.ad l.2.ſub num.112. verſic.nec obſtant allegata.

15 Poſſet fortaſſe pro Polito reſponderi, quod ex qualitate verborum hoc ſatis colligi uidetur,l.ob quæ uitia,circa principium,ff.de ædil.edict.quam meliorem de iure dixit Angelus,in l.ſi mulier,num.5.ff.ſoluto matrimo.Singularem dixit Aretin.in l.1.§.finali, col.penult.ff.de uerbor.obligat.l.quidā in ſuo,& ibi Gloſſa, Bart.& Alberic.notant,ff.de cōdit.inſtitut. ubi ex uerbis ab eo prolatis quis iudicatur talis;& in

ſpecie

ſpecie Ira ex verbis cognoſcitur, Cano. Ira, 11. quæſt. 3. c. du dum, circa medium, de conuerſ. coniugat. latè Iaſ. in l. apud Iulianum, §. finali, num. 4. ff. de legat. 1. in l. furioſum, num. 4. verſic. item ex ſermonibus, vbi Dec. num. 29. & conſil. 448. num. 1. Suarez allegatione 1. num. 4. latè Menoch. de Præſumption. lib. 6. præſumpt. 45. num. 39. conſil. 82. nu. 230.

16 Cum enim filius ſit matri ante partum oneroſus, in partu doloroſus, & poſt partum laborioſus, ex cap. fina. de conuerſ. infidel. & matris amor in filium ſit maior amore patris, Corneus rationem reddens conſil. 175. nume. 12. volum. 3. ideo non videtur æquum, nec rationabile, nec ei obolum quidem relinquere, & ſedato animo, & à perturbationibus remoto, non eſt veriſimile quod ſic filius dixiſſet, filius enim matri & patri ſemper debet, & faciat quicquid vult & poteſt, non poteſt ad filiale debitum aſcendere, Ariſtot. in calce 8. Ethicor. relatus per Mannos. de ingratitudine, cap. 31.

17 Poſſet fortaſſe conſiderari tempus quo verba iſta ante teſtamentum prolata ſunt, & tempus teſtamenti: ſi enim inter prolationem talium verborum & tempus teſtamenti cōcurrerent 30. dies, & poſtea conditum ſit teſtamentum, iracundia præſumitur ceſſaſſe. Luc. de Penna ad l. omnes omnino Curiales, col. 1. in fine, C. de decurion. lib. 10. quem ſequitur Dec. ad l. quicquid calore, num. 9. ff. de regul. iur. Neuiz. lib. 6. Syluæ Nuptial. ſub num. 49.

18 Et ſi cum Menoch. lib. 4. præſumpt. 39. nu. 43. contra Politum dicas, quod Ira ſeu odium eſt delictum, quod non præſumitur, ex l. merito, ff. pro ſocio, poſſet fortaſſe reſponderi, quod Iracundia ſit potius quædam paſſio animi quæ ferueſcit in nobis plus & minus, iuxta qualitates homin's, vt latè congerit Plot. in Epitome delictorum, cap. 1. lib... Vnde, Iracundia in multis delinquentem excuſat, ex his quæ ponit Tiraquel. de pœnis, Cauſa 1.

19 Et ſi dicatur contra Politum, quod aſſumptum per eũ non ſit verum, cum voluntatis mutatio non præſumatur, l. eum qui, ff. de probation. l. cum hic ſtatus, §. pœnitentiam, ff. de donation. inter vir. & vxor. Alciat. Regula 2. præſumpt. 16. Menoch. lib. 6. Præſumpt. 37.

Crederem in huiuſmodi animi affectibus & paſſionibus,

quæ

quæ animum & intellectum offuſcant, mutationem de facili præſumi, & experientia in omnibus docet, nec diſſentit I.C. in d.l. quicquid calore, ponderando verbum perſeuerantia, vnde Horat. Epiſtola 1. ad Lollium.

Ira furor breuis eſt.

Ouid. in 1. de arte amandi,

Vt fragilis glacies interit ira mora.

Mutatio igitur voluntatis in animo irato & perturbato facilè præſumitur.

20 Quarta igitur ſit Concluſio. Si tu petas à me rem aliquam, & ego reſpondeam tibi, non ſolum hanc rem, ſed quicquid tibi placuerit, tu es dominus omnium rerum mearum, nam talia verba ſic generalia, non obligant. Bald. Abbas, Imola, & alij, in c. cum veniſſent, de Inſtit. vbi Abbas nu. 5. Cardinal. nu. 7. Imola, nu. 8. Roman. in Rubrica de arbitr. col. 3. atteſtans ita in contingentia facti iudicatum. commendat Iaſ. ad l. cum quid, in 1. Lectura, nu. 20. ff. ſi cert. petat. Alexand. ad l. ita Stipulatus, nu. 5. vbi etiam Iaſ. nu. 5. ff. de verb. obligat. pulchrè Veronenſ. ad l. ſciendum, col. 2. ff. de ędilitio edicto, Iaſ. in l. dedi, §. ſi libertus, ff. de condict. indebiti, conſ. 53. nu. 2. lib. 1. Felin. in c. cum iuramento, notab. 2. de homicid. Menoch. de arbitr. Caſu 88. nu. 6. Ioſeph de Ludouic. concluſ. 9. Ampliatio. 7. Ioan. Monach. in c. Clerici, nu. 4. de vita & honeſtate clericor. lib. 6. Alex. conſ. 237. num. 14. lib. 6. Sebaſt. Medic. Regula 1. num. 75.

21 Quinta ſit Concluſio. Compromiſſum generale de omnibus differentijs quę ſint, vel modo aliquo eſſe poſſint, reſtringitur ad eas controuerſias & quæſtiones in quibus lis eſt, vel ex probabili cauſa pręparatur, aliàs ex generalitate quis circũueniretur, Alex. ad Bart. in l. 3. litera R. ff. de trãſact. quod valde notandum videtur ad Statutum Tudertinum de compromiſſis inter coniunctos, in illis verbis, de omnibus differentijs quę ſunt, vel eſſe poſſunt, & ſatis ad propoſitum dicit Dec. conſ. 39. nu. 6. quod verba generalia in Compromiſſis ſunt prolata ſub confidentia diſcretionis arbitri vel arbitratoris, ad captandam beneuolentiam, vnde non ita latè vt ſonant debent intelligi, argumento text. in l. ſi libertus ita iurauerit, ff. de operis libertor. vbi Alberic. poſt Oldrad. dicit,

quod

quod illa lex eſt rationabilis & æqua, & in ore omnium eſſe debet, ſecundum Bart. pulcher text. in l. Creditor, §. Lucius, ff. mandati, vbi Bart. in 1. notabili dicit nõ eſſe vnam verborum prægnantiam ita claram vt ibi, ſcilicèt, concedo tibi vt vis de omnibus meis negociari, ſiue vendere vis, ſiue paciſci, ſiue emere, ſiue quodcunque operari, vt domino *enti* meorum, me omnia firma eſſe à te exiſtimante, & non contrariũ dicente tibi ad vllam operationem; ponitur enim ibi verbũ, *ens* quod ſecundum Philoſophos quibus propriũ eſt, eſt latiſſimus & profundiſſimus Oceanus omnium rerum, nec datur verbum generalius; vnde conſiderant Doctores verba importantia liberum & non regulatum arbitrium, tamen & hęc videtur omnium ampliſſima Conſtitutio, dominum *entem* rerum mearum, vnde ibi concurrit latiſſimum verbum *ens*,
22 verbum *Dominum* enumeratio Caſuum pręiudicialium, ſolidiſſima Concluſio, ſcilicèt, Omnia firma eſſe exiſtimante, & in aliquo non contradicente, nihilominus non excludunt bonam fidem, nec dolum includunt; Et ibi ſumus in patruo erga nepotem, & ſic valde coniunctum, & non obſtante etiam ſtricta coniunctione ſanguinis, adhuc dolus committi non poteſt, ſed omnia fideliter & bona fide gerenda; In compromiſſis igitur & commiſſionibus, verba generalia non ſunt appicicatoria, etiam ſi proferantur à patre in filium, à patruo in nepotem, & per verba omnium in primo capite profundiſſima & ampliſſima.

23 Sexta ſit Concluſio, Si venditor dicat, (Jo ti vendo queſto cauallo con tutte le magagne, & per vn ſacco de oſſa) nihilo minus venditor tenetur data ſcientia vẽditoris, quæ per emptorem probanda eſt, l. quæritur, §. ſi venditor, ff. de ædilit. edicto, Iaſ. poſt Angel. & Caſtrenſ. in l. paciſci, ff. de pactis. Corn. conſil. 81. litera E. lib. 3. Alex. conſil. 14. in fine. conſil. 95. lib. 5. Caballin. de ędilitia actio. cap. 2. nu. 24. Bonacoſſus ponit de equo, quæſt. 87. ſed nihil determinat.

24 Septima ſit Concluſio, Tranſactio generalis reſtringitur ad rem & cauſam expreſſam, ad l. ſi de certa, C. de tranſact. Anton. Gabriel. de reg. iur. concluſ. 4. nu. 22. vbi multis modis ampliat & limitat. Vincent. Franch. Deciſ. 181. vbi fit cum parua cauſæ cognitione.

25 Octaua ſit Cōcluſio, Si ex cauſa iniuriæ dico inimico,(Io me butto nelle braccia tue,fa di me quello che ti piace,) talia verba intelliguntur arbitrio boni viri, dixi in tractatu de Iuramento litis deciſorio, quæſt.5. nonæ quæſtionis principalis,nu.34.vbi videre placeat.

26 Nona ſit Concluſio. Vēditor qui promiſit defendere emptorem per verba generalia de iure & de facto,contra omnē perſonam moleſtātem, non intelligitur de moleſtia facti extraiudiciali, ſed de ea quæ venit ex natura contractus, & ſic factum,intelligitur aſſiſtere ad tribunal,producere teſtes,ſoluere expenſas, & his ſimilia, iuxta l. final. C. de action. emption. Abbas in c.fina.nu.7.de empt. & vendit. Iaſ.ad l. Stipulatio iſta,ff.de verbor.obligat.Neuizz.conſ.92.nume.21. Natta conſ.181.num.2.

27 Decima ſit Concluſio. Promittens non accipere aliam vxorem niſi te,inducitur matrimonium. Abbas in c.ex parte,circa finem,de Sponſalibus. Et dicit Communem Dec.in l.tranſactione, col.3. C. de tranſact. Boer. Deciſ.35. in fine, Suarez in ſuo Theſauro,litera M.num.89.

28 Limitatur, niſi effuſo ſermone talia verba prolata eſſent quia ad applauſum præſumuntur prolata, nam tunc vti generalia non obligant,Turza Opinio. 103.in fine.

Quod facit pro iuuenibus inducentibus infœlices puellas ad eorum deſideria,promittentes de ſuo omnia regna mundi,poſtea eſt,neſcio vos.

29 Vndecima ſit Concluſio; Verba ſimilia ſcripta ad procuratorem,vel ſimiles (Non dubitate,che voi non ſarete cambiato per vn'altro,ne mai comportarei queſto,)non inducūt obligationē non reuocandi,vti generalia,& adulatoria,blanditoria & excitatoria,Hier.Magon.Rota Luca.25. num.69.

30 Duodecima ſit Concluſio. Verba generalia dicta per dominum famulo de ſalario conquærenti, Capies vbi vis,& tibi ſatisfacias, vti generalia non diſponunt, vnde non poterit rumpere cophanos, & ſimilia facere. Veronenſ.conſil.Criminali 26.nume.16. vbi tamen aliquantulum excuſant dato legitimo credito.

31 Decimatertia ſit Concluſio;Conſentiens verbis generalibus,non præſumitur ſibi præiudicare voluiſſe. Addition. ad

Bartol.

Bartol.in l.1.col.6.verſic.præterea, non eſt veriſimile; ff.de offic.procurat. Cæſar. Ripa ad l.Centur.num.81.& 82.ff. de vulgari,Cephal.conſil.25. num.40. Maſcard. concluſ.1209. num.5.

32 Decimaquarta ſit Concluſio. Verba generalia & adulatoria ſunt diſpoſitiua & appicicatoria fauore piæ Cauſæ,l. Paulus reſpondit, §.Paulus,ff.de fideicommiſſ. libert. vbi Benedict.de Plumbino,notat,& licèt in libertate dāda loquatur, extenditur tamen hodie ad fauorem cuiuſcumque piæ Cauſæ.Roman.in Authen. Similiter,Speciali 26. C.ad leg.Falc. Soc.Reg.310.Priuileg.45.Tiraquel.de Priuileg.piæ cauſæ, Priuileg.51.Viuius in Sylua,Opin.668.nu.8.Maſcard.concluſ.1171.nu.59.Euerard.à libertate ad piam Cauſam,num. 13.vbi dicit Singulare.

33 Decimaquinta ſit Concluſio; Si quis dicat: de me & meis facias ad tui libitum,nō inducitur donatio. Angel.in l.ſi cui, ff.de ſeruitut.

Decimaſexta Concluſio ſit; Litteræ cōmendatitiæ ad fauorem alicuius, non inducunt mandatum, & præſumuntur poſſunt adulatoriæ,quam diſpoſitiuæ,Bal.in l.ſi libertas,nu. 3. C.mandati, ex l.fin. C.quod cum eo,l.ſi verò, ff.mandati, & l.fin.ff.de vſufruct.legato.

CASVS XLVII.

De addoſſante Cenſum extinguendum, infra certum tempus.

SVMMARIVM.

1 *Pactum inter alios factum non prodeſt tertio, neque ei poteſtatem confert agendi.*
2 *Creditor via directa non poteſt agere niſi contra obligatum.*
3 *Venditor grauatus facto emptoris, agit contra eum, & ſic fideiuſſor ipſius.*
4 *Pactum inter duos prodeſt tertio penitus extraneo.*
5 *Secùs ſi non ſit penitus extraneus prout eſt fideiuſſor.*

6 *Fideiuſ-*

6 *Fideiuſſor iuuatur iuribus principalis.*
7 *Lex ratio, C. de hæred. vel actio. vendit. procedit in promittente ſoluere tantum.*
8 *Secus ſi vſus ſit verbis nimium prægnantibus.*
9 *Promiſſio indemnitatis quid importet.*
10 *Lex ratio, C. de hæred. vel action. vendit. declaratur ex intentione Bart.*
11 *Emptor feudi Cenſuarij qui extinguere promiſit infra certum tempus, an conueniri poſſit à fideiuſſore cenſus moleſtato.*

Qvidam impoſuit annuum perpetuum cenſum ſuper quibuſdam eius bonis, illumque vẽdidit cuidam Benedicto, & pro imponente cẽſum Petrus vti principalis fideiuſſit, quem idem imponens indemnem conſeruare promiſit, deinde impoſitor Cenſus vendidit petiam terræ cenſuariam, cuidam Michaeli, & ſuſcepit in ſe onus extinguendi cenſum aliàs impoſitum, & interim ſoluere cenſus decurrendos, ita vt in futurum vẽditor nullatenus moleſtabitur, nec pro cenſu nec pro ſorte principali, ſubintrando in locum & obligationem ipſius.

Fideiuſſor cenſus iam impoſiti agit contra emptorem petiæ terræ cenſuariæ qui ſubintrauit, quæſitum vidi an rectè egerit?

Et multorum in facti contingentia fuit opinio, quòd non rectè egerit contra ſubintrantẽ, quia inter fideiuſſorem cenſus & emptorem petiæ terræ cenſuariæ, qui poſtmodum in obligatione ſubintrauit, nihil eſt actum, quia actio dirigi debet contra obligatum vel eius hęredes, & allegabatur tex. in terminis in l. ratio iuris, C. de hæred. vel act. vendit.

Nec obſtat quòd emptor petiæ terræ ſubintrauit in obligatione emẽdo & addoſſando, quia huiuſmodi pactum proderit venditori cum quo factum eſt, ſed non ſuffragabitur fideiuſſori cẽſus, cum quo nihil eſt actum, pactum enim inter
1 alios factum non confert tertio poteſtatem agendi, vt inquit Bald. in d. l. ratio, nu. 3. gloſſa final. in §. Sed ſi quis, Inſtitut. de inutili ſtipulat. Aretin. in §. Si quis aliquo, in 2. Fallentia, Inſtit. eod.

Contra-

Contrarium credo verius, & primo dixit Caſtrenſ. in d.l. ratio, quod duo ſunt principales caſus conſiderandi circa tractatum d.l.ratio.

2 Primus caſus eſt, quãdo creditor agit directo ad debitum conſequendum, & eo caſu creditor via directa agat contra obligatum, & hic non videtur caſus de quo agitur.

3 Secundus caſus eſt, quando venditor ſoluiſſet aliquid, & tunc agat contra emptorem pro recuperatione, cum per venditionem teneatur emptor nõ creditoribus ſed vẽditori qui ſoluit, & hic videtur caſus de quo diſputatur, cũ fideiuſſor & principaliter pro cenſu obligatus, cum ſit contra eum iam commiſſa executio, executa & conſummata, agit contra emptorem fundi cenſuarij, vt prouideat ſuæ indemnitati ex cõuentione facta cum venditore fundi cenſuarij.

Secundo loco dicebat ibidem Paul. Caſtrenſ. quod dum quęritur an pactum vnius proſit tertio, conſiderat pariter duos caſus principales, licèt ſub verborum compendio.

4 Primus caſus eſt, quando tertius qui vult vti beneficio pacti, non eſt penitus extraneus, & regulariter non poteſt.

5 Secundus caſus eſt, quando tertius qui vult vti beneficio pacti, non eſt penitus extraneus, & regulariter vti poteſt, ſed in caſu de quo agitur, ille qui agit contra emptorẽ fundi cenſuarij, eſt fideiuſſor & principaliter obligatus, & pro cẽſibus decurſis pluries moleſtatus, merito non eſt extraneus, & vigore pacti contra emptorem fundi agere poterit.

6 Iuuatur enim fideiuſſor ex iuribus principalis pro quo fideiuſſit, & illis vti poteſt, l.2. quę res pignori obligari poſſint, l. Conſtitutionibus, & ibi Bald. C. de vſur. l. tam mandatori, C. de non numerata pecun. l. omnes, ff. de except. latè Marſ. de fideiuſſor. q.36. nu.267.

Tertio loco dicebat ibi Bald. in 3. oppoſit. quod dum tractatur an emptor vel uenditor ſit conueniendus, duo ſunt caſus principales.

7 Primus eſt quando emptor emendo promiſit ſolũ, & duntaxat ſoluere, & tunc eſt locus diſpoſitioni l. ratio iuris.

8 Secundus caſus eſt, quando non ſolum promiſit ſoluere, ſed vlteriùs proceſſit, & tunc emptor tenetur: ſed in caſu de quo agitur, emptor fundi cenſuarij vſus eſt in eius obligatione verbis

ne verbis prægnantibus, cum non promiſerit tantum ſoluere, ſed addidit, ita, & taliter, quod in futurum nulla moleſtia inferatur, ſubintrando, &c.

9 Et faciũt cumulata per me in tractatu excuſſ. bonorũ p.2. q.12. vbi explicaui promiſſionem indemnitatis, & quid importet, & quouſq; ſe extendat talis obligatio, ubi promittẽs indẽnnẽ conſeruare, tenetur ſuſcipere Iudiciũ, & ad lucrum ceſſans, ad intereſſe, & omnes uſuras, vt ibi latius videre põt.

10 Quarto loco dicebat Bar. cõſiderando pariter duos caſus; Aut vult agere venditor vel creditor, primo caſu non excluditur, ex l. hæreditatem, ff. de donat. Secũdo caſu eſt locus diſpoſitioni l. Ratio, Sed in caſu iſto agit fideiuſſor & principaliter obligatus, & in damno ob executionem paſſam, igitur non videtur locus diſpoſitioni l. ratio, quia non agunt creditores, ſed fideiuſſor, & principaliter obligatus ad id quod pro cenſibus ſoluit poſt venditionem, & ſtante obligatione emptoris ſic prægnantibus verbis facta, vt dictum eſt.

C A S V S XLVIII.

Filij in conditione poſiti an cenſeantur vocati in fideicommiſſo particulari?

S V M M A R I V M.

1 *Concluſio quòd in conditione poſiti non cenſeantur vocati, non habet locum in legatis.*

2 *Declaratur ex Beroo, in puris & meris legatis ſecùs in inſtituto in re certa & ibi contrarium verius.*

3 *Exceptio debet eſſe de Regula.*

4 *Et prouenit de primæuo corpore diſpoſitionis, et ponit cõtrariũ.*

5 *Cauſæ meri Imperij delegantur quoad cognitionem & definitionem ex cauſa abſentiæ.*

6 *Extenſio fit in exorbitantibus, etiam ſi ſit minor ratio.*

7 *Vel quando continet actum fauorabilem, æquum, vel pium.*

8 *Opinio quòd poſiti in conditione, cenſeantur vocati benignior eſt.*

9 *Diſpoſitio l. ſi conſtante, extenditur ex cauſa æquitatis.*

10 *Extenſio fit ex cauſa pietatis etiam ſi incurratur pœna per illum contra*

lum contra quem ſit extenſio.

11 *Extenſio fit in exorbitantibus, de ſtricta ad latam ſignificationem.*

12 *Inſtitutus in re particulari, eſt legatarius.*

13 *Nec ſibi competit beneficium l. finalis, C. de edicto Diui Adriani tollen.*

14 *L. Titius, in fine, ff. de legat. 2. declaratur.*

15 *In legatis voluntas attenditur non verborum ſonus.*

16 *Per quacumque verba inducitur.*

17 *Etiam enunciatiua.*

18 *In legatis agitur de paruo praeiudicio.*

19 *Extenſio fit in exorbitantibus diuerſi nominis ex identitate eiuſdem qualitatis genericae.*

20 *Lex ſi quis ſub conditione, ff. ſi quis omiſſa cauſa teſta. declaratur.*

1 PRofundiſſima illa Doctorum Concluſio, quod filij in conditione poſiti non cenſeantur uocati, reſtringitur ab Interpretibus, quòd non habeat locum in legatis uel fideicommiſſis particularibus, in quibus poſiti in conditione cenſentur uocati, ex ſententia Angeli, dicentis ſe ita conſuluiſſe, ad l. in legatis, in Lectura ** Florentina, C. de legat. Et hanc Angeli opinionem magis communiter receptam teſtatur Soc. iun. conſ. 158. num. 76. lib. 2. Iacob. Beretta conſ. 78. nu. 3. Simon de Pretis, de interpretat. ult. uolunt. lib. 3. Interpretat. vltima, in 3. dubitat. 2. ſolution. nu. 9. Illuſtriſſimus Mantica de coniect. ultim. uolunt. lib. 8. tit. 1. nu. 35. ubi pariter de magis communi; Anto. Gabr. de fideicommiſſ. concluſ. 4. nu. 12.

2 Quam reſtrictionem ſubdeclarare uidetur Berous conſil. 57. nu. 59. lib. 3. ut uera ſit in puris & meris legatis, nõ autem in fideicõmiſſis particularibus, & ſimilibus, ea ratione, quia haec reſtrictio Angeli exorbitat à Communi opinione quae pro Regula eſt, ut poſiti in conditione non cenſeantur vocati, merito debet uti exorbitans ſtrictè intelligi, ex regula l. ſi uerò, §. de uiro, ubi Imola, ff. ſolu. matrimon. quam ſequi uidetur Ruſticus, de filijs in conditione poſitis, lib. 3. cap. 2. num. 16. inferentis ex hoc, non procedere in re particulari

R inſtituto,

inſtituto, dato alio uniuerſali cohærede qui adiuerit.

Verùm hæc Beroi ſubdeclaratio ad Angeli Limitationẽ, aliquantulum dura mihi videtur.

3 Primò, Exceptio eſſe debet de regula, l. 1. vbi Dec. num. 20. Cagnol. nume. 28. ff. de regul. iur. hinc pulchrè dicebat
4 Bald. in l. in his, ff. de legib. quod de natura exceptionis eſt, vt proueniat de primęuo corpore diſpoſitionis, & ponit contrarium eius quod in ea continetur, quòd dictum egregium reputauit Curt. ſen. conſil. 65. colum. 3. Ripa lib. 1. Reſponſ. cap. 6. num. 5. Euerardus in loco ab Exception. ad Regul. numero 9. Sed Regula, quòd poſiti in conditione non cenſeantur vocati, loquitur in Inſtitutionibus, vt per exempla Doctorum patet: ergo & exceptio & limitatio de Regula eſſe debet; & ita etiam arguit Dec. in l. 1. nu. 62. ff. de officio eius,
5 vbi cauſæ meri Imperij regulariter delegari non poſſunt, nec quoad cognitionem, nec quoad definitionem: Excipitur caſus abſentiæ, certè intelligitur cum qualitatibus Regulæ, & quoad cognitionem & quoad definitionem, & ſic Exceptio aſſumit à Regula nedum primæuam naturam, ſed qualitates & circumſtantias eius; Sic cum regula negatiua quod filij in conditione poſiti non cenſeantur vocati, loquatur reſpectu inſtitutionis, pariter exceptio de inſtitutione loqui debet, & ſic de inſtituto in aliqua re particulari, & in fideicommiſſo particulari.

6 Et dato quod ſimus in exorbitantibus, tamẽ in illis quoq; fit extenſio de caſu ad caſum, etiam ſi minor ſit ratio in caſu ad quem fit extenſio quam in caſu exorbitanti qui extenditur. Imola hoc non negans, in d. §. pro viro. col. 5. verſ. 2. caſu, Ripa ad l. ſi conſtante, nu. 80.

7 Secundo etiam in exorbitantibus & limitatorijs fit extenſio, quando caſus exorbitans contineret publicam vtilitatem etiam ſecundario tantum, & non principaliter, vel actum pium, benignum, æquitatis plenum, vel fauorabilem, Iaſ. ad l. ſi conſtante, num. 78. in 2. Limitat. vbi Ripa, num. 79. Ioan. Cror. in 1. Lectura, num. 54. in 1. Limitat. Euerard. in loco à Ratione Legis larga, num. 50.

8 Sed quod in conditione poſiti cenſeantur vocati, eſt opinio æquior, & benignior, & magis pia, & poſt alios teſtatur

Ruſti-

Ruſticus, infinitos recenſens, lib. 1. cap. 2. parte 2. nu. 80. merito iſta limitatio de particularibus legatis poterit extēdi ad inſtitutum in re particulari, & fideicommiſſum particulare, maximè cum inter eos ſit multa ſimilitudo & conuenientia, vt inferius dicam.

9 Vnde dicebat Iaſ. ad l. ſi conſtante, num. 82. quòd caſus d. l. ſi conſtante, innitens æquitati, ex cauſa eiuſdem æquitatis extenditur.

10 Et adeo ratione pietatis, æquitatis, vel materiæ fauorabilis iura exorbitantia extenduntur, etiam ſi ex parte illius incurratur pœna, contra quā fit extenſio, vnde diſpoſitio exor bitans quod mater non petendo tutorem filijs infra annum, priuetur ſucceſſione ipſorum, gloſ. in l. 2. §. ſi mater, ad Tertullian. extenditur, etiam ſi curatores non petierit, & ſic agitur de priuanda matre ſucceſſione filij; & tamen fit extenſio ad curatores, in quorū petitione debilior ratio militat quam in petendo tutores, & hanc ſubampliationem commendat Crot. ad l. ſi conſtante, in 1. Lectura, nu. 55.

11 Præterea, in exorbitantibus fit extenſio de ſtricta ſignificatione vocabuli ad latam, l. filium habeo, ff. ad Macedonia. glo. in Clemen. 1. in verbo, eligatur, de electiōn. & ibi Ioan. Andr. & alij notant, gloſ. in Authent. de his qui obligat. habere ſe perhibent res minorum, in uerbo, ad curationem, &
12 ibi Angel. not. Collat... Sed negari non poteſt, quin hæres in re particulari non dicatur legatarius, l. quoties, C. de hæred. inſtit. vbi Iaſ. num. 1. in 1. notabili dicit, quod tota die ad
13 hoc allegatur, vnde non competit ei beneficium l. final. C. de edicto Diui Adrian. tollen. vt per gloſſ. in d. l. finali, vbi Caſtrenſ. num. 7. Alexand. num. 15. Dec. num. 23. verſic. Se-
* cundus caſus, & num. 24. prope finem. Mantua de Communi, in 1. Lectura.

De communi pariter teſtatur Corn. conſil. 103. numero 5. verſ. aut hæres, libro 2. Bellon. lib. 4. Supputation. cap. 18. num. 12. de magis Communi Menoch. de adipiſcenda poſſeſſio. Remed. 4. num. 133. ubi Perſonal. num. 180. ex hac ſolum ratione, quia legatarij habentur; Quam concludentem appellat Menoch. in citato loco. Vnde Bellon. lib. 4. Supputation. cap. 18. nu. 8. & 9. concludit nec hæredis nomē mere-

ri, licèt dubitauerit Tiraquell. le mort ſaiſit, p. 2. Declaratione 4. nu. 11. cum ſeq.

14 Et ad prædictorum confirmationem videtur poſſe expendi tex. in l. ſi Titius, in fi. ff. de legat. 2. vbi ſi hæres grauetur dare Titio certam rem vel quantitatem pecuniæ, & ille cui ſoluendum eſt legatarius appellatur, cur non erunt legatarij filij in conditione poſiti? Si grauetur quis ſoluere vel dare certum quid, ſi ſine filijs deceſſerit, nā ſi deceſſerit ſine filijs, ille cui eſt dandum, appellatur legatarius, d. l. ſi Titius, in fine, ergo datis filijs, ipſi ex tacita diſpoſitione erunt legatarij ſubintrantes in locum legatarij expreſſim nominati.

Præterea in inſtituto in re certa militant rationes in legatis conſideratæ ad talem effectum de quibus per Illuſtriſs. Manticam de coniectu. vlt. volunta. lib. 8. tit. 1. ſub num. 34. verſ. ſed aduerte, quarum prima eſt, quia in legatis voluntas

15 attenditur & non verborum ſonus, l. in legatis, C. de legat. hoc idem eſt in fideicommiſ. maximè particularibus veriſſimum eſt, l. voluntatis, l. cum virum, l. voluntas, C. de fideicommiſſis, etiam ſi voluntas fuerit tacita, & ex coniecturis colligatur, l. cum proponeretur, in fine, ff. de legat. 2. l. licèt

16 Imperator, ff. de legat. 1. Et ideo per quæcunque verba inducitur, l. omne verbum, C. cōmunia de legat. §. libertas, In-

17 ſtitut. de ſingular. rebus per fideicommiſſ. relict. Etiam ſi verba ſint enunciatiua, vt notat. per Bartol. in l. Pamphilo, per illum text. in princip. ff. de legat. 3. in l. fideicommiſſa, §. hæc verba, ff. eod. tit. Grat. conſ. 31. nu. 12. vol. 2. Pariſ. conſ. 24. num. 34. conſ. 41. num. 15. conſ. 90. num. 10. conſ. 52. nu. 6. vol. 2. Mich. Craſſ. §. fideicommiſſum, quæſt. 4. num. 4. & 5. latè multos congerens Illuſt. Mantica, de coniectu. vlt. voluntat. lib. 8. tit. 1. lib. 10. tit. 1.

18 Allegatur ſecunda ratio quia in legatis de paruo præiudicio agitur, ex l. cum proponeretur, ff. de legat. 2. ſed in inſtituto in re certa particulari, paruum præiudicium conſideratur reſpectu inſtitutionis vniuerſalis.

19 Vnde in ſimili facit, quod etiam in materia exorbitanti not. Abbas in c. 2. in 2. notab. de poſtulando, quòd licèt duo habeant diuerſa nomina, & in procedendo operationes, ſi concurrunt in aliqua ratione, facto, vel qualitate, etiam per modum

modum generis,de vno fit extenſio ad alium etiam in materia exorbitanti.

Et ſi fortaſſe vlterius dicatur, Iura loquentia in materia conditionis quod nihil ponat in eſſe,loquuntur ſpecialiter in legatis, prout l.ſi quis ſub conditione, ff. ſi quis omiſſa cauſa teſtamenti,quæ paſſim allegari videtur, quod conditio nihil ponit in eſſe,ergo & in legatis poſiti in conditione, non cenſentur vocati.

20 Ad quem textum dantur variæ declarationes à Doctoribus,de quibus per Illuſtriſſ. Mantic.de coniectur. vlt.volunt. lib.11.tit.2.num.3.Menoch.de Præſumpt.lib.4.Præſumpt. 76. nume.21. Mihi tamen videtur,quod ille textus reſpectu conditionis non reſpicit legatum, ſed inſtitutionem, ibi,ſub conditione,paulo inferius,inſtitutus fuerit.

Secundo,ſi ibi nihil videtur poni in eſſe,non videtur prouenire à conditione appoſita, ſed quia hæres inſtitutus noluit adire ex teſtamento,& ſic omne ius teſtamenti fuit reſolutum, l.ſi nemo,la prima, ff. de teſtament.tutela, & ff.de regul.iur.l.eam quam,vbi latè Iaſ.C.de fideicommiſſ. Tertio, ille text. videtur reſpicere perſonam in qua executio conditionis appoſitæ erat implenda, puto de dando tali perſonæ: Sed in caſu ſi lego Sempronio certum quid, & ſi deceſſerit ſine filijs,deueniat in talem,conditio principaliter reſpicit primum legatarium, ſecundo filios,qui tacitè cenſentur vocati, & ipſis non exiſtentibus,vltimo loco ſubſtitutum.

CASVS XLIX.

De Clauſula,Habitis pro productis in actum pro ſeruato.

SVMMARIVM.

1 *Sententia prout in cedula quando valeat.*
2 *Quid coram arbitratore.*
3 *Scriptura priuata venit appellatione inſtrumentorum.*
4 *Inſtrumentum tripliciter accipitur.*
5 *Dilatio ad producendum Inſtrumentum comprehendit Apodiſſas.*

R 3 *6 Scriptura*

6 *Scriptura priuata venit appellatione inſtrumenti de proprietate ſermonis.*
7 *Quid in termino dato à iudice, vel aliàs Iuris perito.*
8 *Instrumentum eſt probatio priuilegiata dans fidem pelli mortua.*
9 *Iuris periti loquuntur propriè & illiterati groſſo modo, & numero 13.*
10 *Scriptura priuata non venit appellatione inſtrumenti de communi vſu loquendi.*
11 *Gabella ſoluenda de quolibet contractu de quo conſtat inſtrumentū, non comprehendit contractum in ſcriptura priuata.*
12 *Idem ſi inſtrumentum debeat archiuiari.*
13 *Conſiderantur in materia plures caſus.*
14 *Scriptura venit appellatione Inſtrumenti ſi valida ſit, & de ſe probat.*
15 *Inſtrumentum dicitur quòd eſt confectum a perſona publica.*
16 *Statuta intelliguntur ſecundum communem vſum loquendi.*
17 *Scriptura priuata venit appellatione inſtrumenti publici.*
18 *Etiam in materia pœnali.*
19 *Non refert quid ex æquipollentibus fiat, vbi conſideratur effectus.*
20 *Teſtes ad concomitantiam inſtrumenti dedicitis teſtificatis examinantur.*
21 *Declara primo.*
22 *Declara ſecundo.*
23 *Declara tertio.*
24 *Declara quarto.*
25 *Clauſula in termino, pro ſeruato, habitis pro productis, quomodo intelligatur.*

PAſſim vſu receptum eſſe videtur, quòd feruntur ſententiæ prout in cedula, vel actum, ſeu terminū pro ſeruato, & quandoque cum Clauſula, Habitis pro productis, & fortaſſis iſte mos inoleuit ad tollendas peremptiones inſtantijs, nam inſtātia amplius non currit lata ſentētia, prout in cedula; vel vt cauſa expediri poſſit tempore feriarum in aperiendo, quia in hoc feriç non obſtāt, cum referatur data ad diem pronunciæ, de hoc meminit Bald.

Bald.in l.1.nu.17. C.de ſentent.ex breuic.recit.vbi tandem
1 contradicere videtur talem modum ſententiandi valere, dũmodo talis cedula ſit ſcripta, & quandocunque legi potuiſſet: ſed Lanfrancus de arbitr.parte vltima, quæſt.40.dicens non valere ſententiã prout in cedula quam tradet partibus, vel vni partium aperiendam, non valet; Idem tradit Caccialup.in tract. de differentia arbitri & arbitratoris, quæſt.85. quos ſequitur Pariſ.conſ.49. num.91.vol.3.Felin.in c.ſi pro debilitate, nu.7.& 8.de offic.delegati, vbi tribus concurrentibus valet, ſcilicèt, quod vnica tantum ſit cedula in actis producta & clauſa. Vant.de nullitat. ex defectu proceſſus, num. 85.vbi iſtæ cedulæ albæ tolerentur de ſtylo, non quod reuera de iure valeant: bene verum eſt quod coram arbitratore
2 qui non ſeruat ſolemnitates iudiciorum, hoc omnino permittitur, vt omnes ſupra citati atteſtantur, & in cauſa commiſſa cum Conſilio ſapientis, Marſil. de probation. numero 365.

Sed vidi dubitatum ſi habeatur terminus pro ſeruato, habitis pro productis, an Scripturæ priuatæ produci poterunt? & videbatur dicendum quod etiam Scripturæ priuatæ pro-
3 duci poſſunt, cum eæ cauſam inſtruant, Vnde Inſtrumentorum appellatione continentur, Abbas in Rubr.extra de fide Inſtrumentorum vbi Abbas hoc probat ex rubro & nigro ipſius tituli, in quo de ſcriptura priuati agitur; Idem ſentit Specul.tit.de Inſtrum.editione, §.nunc videndum, num.6. vnde dicebat Accurſ.magiſtraliter loquẽdo, in l.notionem, §.inſtrumentorum, in verbo ſeparare, de verb.ſignific.quod
4 Inſtrumẽtum tripliciter capitur, Verè & propriè, Impropriè & per interpretationem, & largè, & abuſiuè. Primo modo verè & propriè dicitur omnis carta in qua aliquid ſcriptum eſt, & hoc modo ſecundum eum capitur in Authentica de fide inſtrumentor. vbi gloſſa & Bartol.idem ſentiunt, Bartol. in l.ſi quis legatum, col.2. circa med.verſic.aduerte, ſub nu. 2.ff.de falſ.clarius hoc videtur ſentire Bald. in l.1.num.6.C.
5 de iuram.calumnię; vbi ſi detur dilatio ad producendum Inſtrumenta, comprehendit apodiſſas & ibi Bartol. num.2.di-
6 cebat, quod ſi terminus præfigitur attẽta verborum proprie-
7 tate, tunc priuatæ ſcripturæ continentur; Vnde in termino

Iudicis qui vti Iuris peritus de proprio ſignificatu loquitur, appellatione Inſtrumenti ſcripturæ priuatæ continentur. Afin.in Practica,§.22.cap.4. atteſtans inſuper Bart. opinionem ſuperius relatam eſſe Communiter receptam.
8 Et bene facit text.in l. Inſtrumenta,C.de probation. Vnde Inſtrumentalem probationem priuilegiatam multi dixerunt,cum adhibeatur fides pelli mortuæ. Menoch.referens, de præſumpt.lib.1.quæſt.1.num.12.& quod quando ſumus in pronuncia Iudicis,verba ſunt propriè accipienda, & conſequenter appellatione Inſtrumentorum veniunt ſcripturæ priuatæ,& apodiſſæ, ſentit Roman. conſil.23.in 2.dubio,ea
9 ratione,quia Iuris periti propriè loqui creduntur,& ſecundũ propriam naturam & ſignificationem prout eſt iudex, ſecùs imperiti & illiterati, qui groſſo modo loqui & proferre creduntur. Lanfranc. poſt Petrum de Bellapert.ad l.Centurio, nume.21.verſic.reperio,ff.de vulga.& pupillar.pulchrè Iaſ. conſ.21. col.penult.verſic.confirmatur, vol.4. Alciat.lib.2. de verbor.ſignificat.nume.30.vbi eleganter loquitur. Pariſ. conſ.3. nume.52.vol.3.conſ.92.nu.24.& 25.vol.2.conſ.74. num.79. vol.3. Socin. iun. conſ.170.nu.30.vol.3.Illuſtriſs. Mantica,de Coniectur.vlt.volunt.lib.3. nume.5. & 7.titulo 5.vbi Iuriſperitus præſumitur ſemper loqui & verba proferre iuxta propriam Iuris & legum ſignificationem.

Addo bonum textum & in caſu quotidiano loquentem, in l. ſi cum ante, & ibi not. Cin. C. de donation. ante nupt. Bald.de ſucceſſion.feud.nume.6.vbi benè loquitur,quaſi in terminis præſentis indagationis.

Pro Contraria parte facit text.in l.1.C. de iuram. calumniæ, vbi vti diuerſa & ad inuicem diſtincta ponuntur hæc duo Inſtrumentum & apodiſſa; Ad idem text.in Clement.1.
10 de procurator. vbi pariter ponũtur vti ſeparata & diſtincta, quod & de conſuetudine & communi vſu loquendi locum habere voluit Tiraquell.de retractu lignagier,§.2.glo.1.numero 29. licèt contrarium in hoc & verius teneat Caſtrenſis,in d.l.1.num.8.C.de iuramento calumniæ,Dec.in Rubr. extra de fide inſtrument.num.15.verſ.3.Concluſ.ex Panormitano conſ.64.Venio,col.vlt.Aretin.conſ.51.Videtur,Roman. conſ.23. in 2.quæſt.Rebuff.de Chirographi cognitione, tomo

ne,tomo 1.ad Conſtitut.Regias,Maſcard.Concluſ.6.nume.
11 26.Ideo ſi de quolibet contractu de quo apparet Inſtrumentum,ſit ſoluenda gabella, non ſoluetur de ſcriptura priuata, communis enim uſus repugnat qui in hoc attenditur: & ſi quodlibet Inſtrumentũ debet inſinuari uel regiſtrari & publicari, non publicabitur ſcriptura priuata, niſi hoc fuerit in ea
12 expreſſum,prout in capitulis Archiuij Apoſtolici Rebuff.ad l.à notione, §.inſtrorum,col.4.uer.tertio nota,de uerb.ſign.

13 Quare videntur conſiderandi pro reſolutione plures caſus ex intentione ſupra nominatorum. Primus caſus eſt,quãdoque datur terminus à Iudice qui Iuriſperitus eſt,& præſumitur loqui ſecũdum propriam ſignificationem verborum, & tunc ſcripturæ priuatæ non continentur. Secundus caſus eſt,quando terminus ad producendum inſtrumenta,datur à ſtatuto vel conſuetudine,vel aliàs ſumus in caſu vel inter perſonas inter quas attenditur communis uſus loquendi,& tunc ſcripturæ priuatæ non continentur. Tertius caſus eſt cum datur terminus ad producendum iura,vel dicitur: Habitis pro productis iuribus: & hoc caſu etiam ſcriptura priuata continebitur, ex Caſtrenſi, Rebuffo, Aſinio, & alijs ſuperius citatis, qui in hoc vnanimiter conueniunt, cum ſit verbum magis amplum & generale.

14 Illud addendum eſt, quod in omnibus caſibus in quibus vel appellatione Inſtrumenti,vel iuriũ,ſcriptura priuata continetur, intelligitur & reſtringitur ad ſcripturam priuatam quæ de ſe fidem facit,aliàs non,Socin.conſil.62.col.final.in terminis,Afflict.deciſion.272.& ibi Vrſil.approbat & ſequitur,& bene, per argumentum ab abſurdo,diſcurrit ibi Afflictus:quia quilibet poteſt fingere aliquam apodiſſam, & poſt publicationem proceſſus vel concluſionem in cauſa vel terminum pro ſeruato, facere nouum proceſſum in faciundo recognoſci, & poſtea ad concomitantiam examinare, & ſic quando ſperabamus finem cauſæ,eſſemus in principio, contra l. terminato, C. de fruct. & litium expenſ. Ad idem Foller.in practica cenſus,uerſic.quę quidem executio, num.60. carta 260.Dec.in c.tertio loco,col.1.de probat.Magon.Rota Lucana 15.nume.4.& 5.unde ad deducendum pactum de retrouẽdendo,ualde ſuſpectam habet ſimplicem apodiſſam.

Tiraquell.

Tiraquell. de retract. conuent. §. 1. gloſ. 7. num. 43. & poſſent partes fingere modo quo volunt, & apponere diē magis vtilem, ſecus autē eſt in ſcriptura priuata, quæ de ſe fidē faciat, iuxta quam in facti contingentia occurrit ad ſtatutum Tudertinum, in cap. de guarentigia, diſponens, quod ſolutio debiti contenti in publico inſtrumento non poſſit probari niſi per aliud inſtrumentum; Quid ſi debitor habeat Scripturam priuatam quæ de ſe fidem faciat? Hanc quęſtionem elegantē & valde vtilem in practica, & ſæpius in facto occurrere dixit Crauetta, de antiq. temporum, in 1. parte, verſic. quarto limitatur, num. 83. & in ea Roman. conſ. 23. & 77. in fine, tenuit talem ſcripturam priuatam non ſufficere, cum Inſtrumētum
15 dicatur quod confectum eſt à perſona publica, & ſic tabellione, ex l. cenſus, ff. de probation. iuncta ſecunda expoſitio-
16 ne gloſſæ, & attento communi vſu loquendi quod in ſtatutis receptiſſimū eſt. Felin. in procem. Decretal. col. 2. ex l. librorum, §. quod tamen Caſſius, de legat. 3. l. Labeo, & ibi Bart. ff. de ſupellect. legata, latè Euerardus in loco à vulgi opinione, Mantua lib. 2. Locorum communium, c. 30.

Contrarium determinat Crauetta in citato loco contra Roman. quia appellatione Inſtrumenti venit ſcriptura priuata, quæ de ſe fidem faciat, vt etiam ſuperius diximus, ex Felino, & Dec. ſuperius allegatis.

17 Et nedum ſcriptura priuata quæ de ſe fidem faciat continetur appellatione Inſtrumenti ſimpliciter prolati, ſed dicitur Inſtrumentum publicum, licèt à priuata perſona ſit confecta; Speculat. in titulo de Inſtrument. edit. §. nunc dicendum, verſic. & generaliter, ex c. cum dilectis, de fide inſtrument. & notat. per Innocent. in c. 1. eod. tit.

18 Etiam in Statuto pœnali, Socin. conſ. 62. col. penult. & finali, in principio.

19 Et in his in quibus attenditur effectus, non refert quid ex æquipollentibus, l. mulier, la prima, & ibi clarius alijs explicat Angelus, ff. ad Trebellian. l. ſi mater, vbi Dec. numero quarto, C. de inſtitut. & ſubſtitut. Vnde cum ſcriptura priuata quæ de ſe fidem facit operetur eundem effectum in demonſtrando ſolutionem, merito illa ſola videtur ſufficere.

20 Pariter

20 Pariter etiam dum communiter recipitur, quod non obſtante publicatione & didicitis iam teſtificatis, teſtes examinari poſſunt ad concomitantiam Inſtrumenti vel ſcripturæ priuatæ, vt in cap. feries, ſecundum vnam lecturam, de teſtibus, & ibi ſequuntur Butr. Imola, Aretin. Felin. & alij, Roman. in Rubrica, de arbitr. colum. 13. Marian. in cap. Fraternitatis, columna 36. Caſu 41. & ibi Felin. columna ſexta, de teſtibus, Idem Felin. in capit. ſecundo, colum. antepenult. in ſeptimo intellectu tertię Concluſionis, de teſtibus, Lanfranc. in cap. quoniam contra, in verbo, teſtium. colum. 6. de probation. Aufrer. ad Capell. Tholoſ. 373. Roman. commendans Singulari 81. Socin. Regula 403. Fallent. 37. Crauet. conſil. 65. num. 3. Anton. Gabriel. de Teſtibus, Concluſ. 21. num. 95. Limitat. 31. Iacob. Menoch. de arbitr. quæſt. 34. num. 16. Declarat. 7.

21 Declaratur enim id verum, quando Inſtrumētum vel ſcriptura eſſet de per ſe valida & in forma probanti, aliàs non poſſunt cum eo concomitari teſtes. Pulchrè Pariſ. conſ. 122. num. 9. volum. 1. ex notat. per Bartol. in l. Diuus, ff. de milit. teſtamen. in l. non putauit, §. non quæuis, ff. de bonorum poſſeſſione contra tabul. aliàs enim inquit Pariſ. quilibet poſſet producere ſcripturam modo ſuo, & ad concomitantiam examinare & deludere legem & Iudicem.

22 Declaratur ſecundo, quando inſtrumentum, folium, vel ſcriptura quæ producitur, ſit confecta cum illo contra quem producitur, aliàs non; Vnde ſi cauſa ageretur cum tertio, cum quo non eſt confecta ſcriptura illa, etiam Authentica, & de ſe fidem faciens, non releuaret, nec poſſent examinari teſtes, ad illius concomitantiam: Iaſ. hoc multis comprobans ad l. certi condictio, §. quoniam, numero 11. ff. ſi cert. petat.

23 Declaratur tertio, vt tunc habeat locum examen ad concomitantiam, quando fieret ad reprobandum dicta aliorum teſtium, aliàs non; Pariſ. conſil. 122. in fine, libro primo, Subdeclarando tamen vt per Afflict. Deciſione 33. quod ſi vna pars probauit directo contra vnam ſcripturam, non poteſt altera pars ad ipſius concomitantiam deducere contrarium.

24 Decla-

24 Declaratur quarto, vt procedat in termino probatorio dato ab homine, ſecùs ſi à lege vel ſtatuto, Afflict. in Conſtitut. Regn. Exceptiones, num. 2. lib. 2. Vrſil. ad Afflict. 271. numero 3.

25 Concludendum igitur videtur, quod cum ſententiatur prout in cedula, vel terminum pro ſeruato, habitis pro productis iuribus hinc inde, quod intelligitur de ſcripturis validis, authenticis, cum aduerſario celebratis, & de per ſe fidem facientibus, aliàs non.

C A S V S L.

De electione Tertij arbitris diſcordantibus.

S V M M A R I V M.

1 *Arbitri ſi ſint diſcordantes, eligere poſſunt Tertium.*
2 *Arbitratoribus diſcordantibus partes met eligunt Tertium.*
3 *Iudex eſt compulſor in eligendo tertium in diſcordia arbitratorum.*
4 *Iudex eligit Tertium æſtimatoribus diſcordantibus.*
5 *L. ſi vnus, §. finali, ff. de arbitris, non procedit in arbitratoribus.*
6 *Idem in Materia penſionis & locationis.*
7 *Tertius electus Lege, Statuto, vel Iudice cogente ſolus iudicare poteſt.*
8 *Secùs in electo de partium voluntate, quia ſolus iudicare non poteſt.*
9 *Tertius in caſu diſcordiæ electus, non poteſt impedire alios duos poſtea effectos concordes.*

VIdi pluries controuerſum ſi arbitri diſcordant ad quem ſpectat electio tertij an ad partes vel arbitros, vel ad iudicem, & variè videntur opiniones, & ob id plures caſus conſiderari poſſunt.

1 Primus eſt caſus in arbitris, & tunc ſi ipſi diſcordant eligunt tertium, l. item ſi vnus, §. finali, ff. de arbitris.

2 Secundus caſus eſt, in arbitratoribus, & in hoc caſu data diſcordia

diſcordia tertius eligitur per ipſamet partes, & ad hoc compellit Iudicis authoritas, vnde dicebat Bald. ad l. hac edictali, §. illud, C. de ſecundis nupt. quod inter arbitratores diſcordantes interuenit Iudex non vt elector, ſed vt compulſor, & hæc eſt vera, & Communis opinio, Dec. in capit. cum ſpeciali, nume. 26. de appellation. in cap. Quoniam contra, col. 17. de probat.

3 (marginal) * (marginal)

4 Tertius eſt caſus in æſtimatoribus, & tunc data inter eos diſcordia eligit Iudex tertium, & ſupplet huic diſcordię, Bal. in l. 2. ſub nu. 25. verſi. ex hac probatione facta, C. de reſcind. venditione, Felin. in capit. ſuſpicionis, de offic. delegati.

5 Vnde dicebat Cardinal. conſil. 86. quod lex, item ſi vnus, §. finali, ff. de arbitr. non habet locum in æſtimatoribus.

6 Et quod dictum eſt de ęſtimatoribus in materia pretij, crederem procedere in locatione reſpectu penſionis, data magna ſimilitudine, de qua dixi in tractatu Locati, & conducti; Et bene facit lex finalis, in fine, C. de contrahen. emption.

Sed nunquid tertius electus poterit ſolus laudare, & arbitrari? duo pariter ſunt conſiderandi caſus principales.

7 Primus eſt, in tertio electo cogente Lege, Statuto, vel Iudice, & iſte ſolus iudicare poteſt, gloſ. in l. item ſi vnus, §. finali, in verbo, autoritate, in vltima lectura, ff. de arbitr. & ibi Bald. in 2. lectura, in fine. Bartol. in l. ſi dominus, in fine, ff. de
* furt. Et hęc eſt Communis opinio. Anton. Gabriel. de arbitr. Concluſ. 1. num. 3. in fine.

8 Secundus eſt caſus, in tertio electo de partium voluntate, & tunc ſolus iudicare non poterit, Bald. dicens notabile, in l. iubemus, in fine, C. de appellation. Caſtrenſ. ad l. in offerendis, in fine, C. eod. Socin. conſ. 54. vol. 1. reputauit valde notabile Socin. iun. ad l. ſi quis arbitratu, nu. 96. & 97. ff. de verbor. obligat.

9 Sed quid dicendum in caſu valde quotidiano, & vtili? primi arbitri diſcordes elegerunt tertium, poſtea efficiuntur concordes inter ſe illi duo primi, tertio poſtea electo contradicente, valebit ne laudum? videbatur quod non, ſtante forma electionis, in qua promiſerunt ſtare dicto illius tertij vltimo loco electi.

Contrarium eſt verius, ex quo omnes ſunt arbitri, nec primi

primi deſinunt eſſe, ergo prævalet ſententia maioris partis.

Nec obſtat, quod promiſerint ſtare dicto illius tertij, quia intelligitur, rebus in eo ſtatu durantibus, vnde hoc ceſſante, quia ſunt illi duo primi effecti iam concordes, duorum illorum primorum ſententia prævalebit, tertio ſic electo contradicente, non obſtante, vti in ſubſidium tantum electo, diſcordia durante, ita pulchrè Bald. conſ. 97. lib. 5. quod pluries in facto occurrit.

CASVS LI.

De fructibus in venditione conditionali.

SVMMARIVM.

1 *Fructus medij temporis in venditione conditionali ſunt venditoris.*
2 *Pretium dicitur certum in tertium remiſſum.*
3 *Remiſſum arbitrio boni viri dicitur certum.*
4 *Certum per ſe & per relationem, paria ſunt.*
5 *Relatum eſt in referente, verè, propriè, & ſecundum naturam.*
6 *Fideiubens id quod principalis, dicitur certum promittere.*
7 *Inſtitutio de nominatis in primo teſtamento, eſt valida.*
8 *Relatio ſine relato non certificat.*
9 *Aeſtimatores cogi poſſunt ad æſtimandum.*
10 *Lex, ſi quis arbitratu, procedit re integra.*
11 *Precium debet eſſe certum.*
12 *Relatio non implet formam.*
13 *Venditio cum pretio relatiuo fit multis modis, & valet.*
14 *Lex neceſſario, §. quod ſi pendente, ff. de peric. & commod. rei venditæ declaratur.*
15 *Venditio ſub conditione omninò extitura, eſt perfecta.*
16 *Conditio habetur pro impleta, ſi non ſtet per implere debentem.*

Dubitatum

DVbitatum ſæpè fuit an in venditione iuxta ęſtimationem faciendam per homines & æſtimatores nominatos fructus pendente conditione ſint emptoris, vel venditoris.

Et quod ſint venditoris videtur textus in l. neceſſario, §.
1 quòd ſi pendente, ff. de pericul. & commodo rei venditę. ibi, Fructus medij temporis venditoris ſunt, per quem textum ita tenet Ioannes Copus de fructibus, libro 3. cap. 1. colum. fina. Hieron. Gabriel. conſ. 64. nu. 13. lib. 1. dicens purificata poſtea conditione vẽditorem poſtea teneri ad eos reſtituendum emptori.

Contrarium videtur: nam contractus videtur reſpectus ſtante conſenſu vtriuſque partis, & traditione rei quæ præ-
2 ſupponitur, poteſt etiam pretium dici certum ex quo remiſſum eſt in arbitrium alterius, l. ſi coita, l. ſi ſocietatem, ff. pro ſocio, l. hæc venditio, ff. de contrah. empt. l. fin. C. eod. tit. quod intelligitur arbitrio boni viri, l. in perſonam, §. generaliter, ff. de reg. iur.

3 Et illud quod committitur arbitrio boni viri, dicitur purum, certum, & non conditionale, l. 1. cum materia, ff. de legat. 2.

4 Et paria ſunt aliquid eſſe certum per ſe, vel per relationem ad aliud, l. ait prætor, §. primo, & ibi notat Bartol. l. in ſumma, in principio, ff. de re iudicata, l. aſſe toto, ff. de hæred. inſtitut. Iaſ. ad l. certum, in principio, ff. ſi cert. petat. in l. vbi autem, §. illud, in primo notab. ff. de verborum obligation.

5 Et hoc adeo verum eſt, vt relatum dicatur eſſe in referente verè, propriè, & per modum naturæ, & patentis veritatis; Dictum eſt ſingulare Baldi, conſilio 212. Ea quæ veniunt, volum. quinto, inferens hoc cadere in Statuto, de certo loquente.

6 Et ob id fideiuſſor qui promittit eandem ſummam quam principalis, licèt non ſpecificet in Inſtrumento fideiuſſionis, niſi per relationem ad Inſtrumentum principalis debitoris: quod dictum valde ſingulare dixit Dec. conſil. 489. numero 10.

7 Inferens etiam inſtitutionem eſſe legitimam, ſi teſtator in

ſecundo

Digitized by Google

ſecundo teſtamento dicat, inſtituo hæredes nominatos in primo, egregium & alibi ſe non legiſſe dixit Iaſ.ad d.§.illud, Crauetta conſ.45.nu.4.& magiſtrale appellauit Dec.conſil. 538.num.7.

8 Et ſi dicatur, ex hac relatione non poteſt ſpecificè ſciri factum pretij de quo agitur, vnde non videtur releuatoria hæc relatio, Caſtrenſ. conſil. 139.num.5. in antiq.Oſaſch. Deciſ. Ped.39.num.4.

Addo Iaſ.ad l.admonendi, num.28.ff.de iureiuran. Dec. conſil.63.in capit.ſecundo, numero 30.de reſcript. Caputaquenſ.Deciſ.185.numero 9. parte 2. Puteus Deciſ.360. lib. ſecundo, Roland.conſil.8. numero 17. libro tertio, pulchrè Roman.conſil.21.Crau.conſilio 157.num.16.Burſ.conſilio 75.num.27.

Vnde ex lectura inſtrumenti venditionis nunquam vera certitudo colligi poterit.

9 Reſpondetur, quod arbitri vel æſtimatores cogi poterunt ad æſtimandum vel laudandum, iuxta notata in l. ſi quis arbitratu, vbi Caſtrenſ. numero 5. Alex.col.2. in fine, Iaſ.nu. 24.ff.de verb. oblig. & ipſis diſcordantibus eligit Iudex tertium, vt Felin.tradit in c.ſuſpicionis, circa principium, de officio delegati, in nullo enim damno videtur hoc caſu vẽditor, quia his duobus remedijs ſemper ſuccurritur, vel cogendo, vel recurrendo ad Iudicem, etiam ſi ſtaret per emptorẽ met. Hieron.Gabriel.conſ.64.nu.7.

10 Poſſet & illud addi, quod diſpoſitio l.ſi quis arbitratu, ſcilicèt, vt à perſona non recedatur, habet locum re integra, ſecus re non integra, puta facta traditione, nam tunc recurritur ad arbitrium boni viri, Bald.in l.finali, C.de ſentent.quæ ſine certa quantitate, Caſtrenſ. ad l.ſi merces, ff. locati. Iaſ. ad l. ſi quis arbitratu, limitatione ſexta, vbi reputat notandum, & ibi Socin. iun. numero 22. commendat & ſequitur.

Stante igitur traditione rei venditæ electione æſtimatorum, & quòd cogi poſſunt ad æſtimandum, & in caſu diſcordię detur recurſus ad iudicem, merito emptor etiam ante declarationem precij faciet fructus ſuos.

11 Et ſi dicatur, eſt pro forma certitudo pretij cum certum eſſe de-

eſſe debeat, §. item pretium, Inſtitut. de emptione, & venditione.

12 Vnde Relatio non implet formam, Dec. in l. certum, nu. 3. ff. ſi cert. petat. Iaſ. ad l. vbi autem, §. illud, ff. de verb. obligat. Dec. in cap. conſuluit, el ſecondo, num. 11. de appellation. Iaſ. ad l. Gallus, §. idem credendum, ff. de liber. & poſthum. Ripa ad l. 1. num. 64. ff. de vulga. & pupillar. Grat. conſilio 28.

Quia negari poſſet, præciſam & omnimodam certitudinem eſſe pro forma, dicitur enim quod pretium debet eſſe certum, quæ certitudo etiam per relationem fit, vt iam diximus.

13 Vnde etiam inuenimus precium declarandum remitti in tertium, l. finali, C. de contrah. empt. vel pro pretio vel quanti, in tali area, vel loco eſt, l. hæc venditio, §. huiuſmodi, ff. de contrah. empt. vel pro eo quo venditur in foro publico, Gomeſ. de empt. & vendi. num. 9. immo & pro iuſto pretio, vt ſaltem facta traditione ſequatur Iudicis declaratio, ex
* Communi, Arius Pinell. ad l. 2. parte 2. cap. primo, numero 19. C. de reſcind. vendit. Eman. in ſuo Theſauro, litera E. num. 132.

Quare cum in multis, & varijs modis admittatur certificatio pretij per relationem & per certificationem, ex poſt, non videtur pro forma tradita præciſa certitudo pretij ab initio facienda.

14 Nec obſtare videtur textus in l. neceſſario, §. quod ſi pendente, de peric. & commodo rei venditæ, quia ibi loquitur quando conditio iam deficit, ſi enim iam extitiſſet conditio, fruſtra ibi quereret Iuriſconſultus de vſucapione & fructibus, cum per conditionis exiſtentiam, effectus dominus poſſit vſucapere, & faciat fructus ſuos, & ita declarat illum textum Ioan. de Anan. conſilio 19. columna quarta, prope finem, dicens hunc intellectum eſſe verum & non diuinatiuum.

Sed poſſet fortaſſe replicari, quod ibi Iuriſconſ. querat. de tempore pendentis conditionis, an proſit ad vſucapionem & fructus.

Poſſet fortaſſe conſiderando dici, quod text. in §. quod ſi

pendente, loquitur in conditione quę ſe habet ad eſſe & non eſſe: ſed in caſu de quo agimus, ſumus in conditione omninò extitura, quo caſu vẽditio ſtatim eſt perfecta, licèt pura non ſit, l. neceſſariò, §. finali, ff. de pericul. & commodo rei vendi. namque vt ſuperius diximus, aut arbitri ſunt concordes ad æſtimandum, & æſtimando venditio purificatur; aut non ſunt concordes & conditio eſt omninò extitura, quia iudex eligit tertium ad æſtimandum, vt iam etiam diximus, ex Felino, in c. ſuſpicionis de offic. delega. & ſic ſumus in conditione omnino extitura quę perficit venditionem, & conſequenter emptor legitimè facit fructus ſuos, nulla ex parte ipſius conſiderata culpa.

Quare in conditione omninò extitura in contractu vendi-
15 tionis, conſiderantur plures caſus & effectus, ex quibus venditio licèt pura non ſit, perfecta tamen eſt, primo tollit pęnitentiam, ſecũdo impedit ſoluti repetitionem, tertio ſpem ad hæredẽ tranſmittit, quarto emptor facta traditione facit fructus ſuos perinde ac ſi venditio ab initio fuiſſet perfecta: Etenim, ſi impedit repetitionem, cur nõ concedet, vt emptor faciat fructus ſuos, cum per eum non ſteterit quo minus impleatur.

16 Quibus accedit Regula l. iure ciuili, ff. de condi. & demonſtrat. & de regul. iur. vt conditio habeatur pro impleta, ſi per emptorem non ſteterit.

C A S V S LII.

De Decimis.

S V M M A R I V M.

1 *Eccleſia nihil habet à ſuo poſſeſſore, cui non ſuccedit per ſententiam.*
2 *Clericus dicitur vſufructuarius in vita.*
3 *Clericus dicitur vſuarius in morte.*
4 *Vtilitas Eccleſiæ non præſumitur; Contra nu. 28.*
5 *Tranſactio ſuper Decimis futuris valet, ſi ius Eccleſiæ obſcurum ſit.*

6 Pauperes

6 *Pauperes an teneantur ad Decimas.*
7 *Declara vt ibi.*
8 *Vniuerſitas ſoluendo expenſas ratificat geſta per Syndicum.*
9 *Minor poßidendo iuxta diuiſionem nulliter factam ratificat.*
10 *Amplia, etiam ſi cõtractus a minore initus eſſet ab initio nullus.*
11 *Compoſitio ſuper Decimis valet in facto incerto.*
12 *Authoritas ſuperioris obligat ſucceſſorem.*
13 *Authoritas Epiſcopi ſufficit in compoſitione Decimarum.*
14 *Solutio reiterata obligat ſucceßorem ſaltem quo ad ſe, & qualiter ſcientia ex repetitis ſolutionibus deducatur nu.20.*
15 *Ratificatio confirmat actum nullum prout ex nunc.*
16 *Declara vt ibi.*
17 *Putei Deciſ.180.lib.1.declaratur.*
18 *Succeßor Epiſcopi recipiendo Canonem ratificat. Et qualiter ratificatio fieri debeat vide nu.21.*
19 *Cõmunitas recipiendo iuxta tranſactionem Syndici ratificat.*
22 *Minor ratificat vbi fuerit effectus maior.*
23 *Iuramentum calumnia tacitè tantum remitti poteſt.*
24 *Iuriſdictionem Clericus qualiter prorogare poßit vel non poßit.*
25 *Reclamatio quo caſu dari nequeat ſtãte tẽporis diuturnitate.*
26 *Conſenſus interpoſitio in actu qualiter probetur.*
27 *Succeſſor via ordinaria cum non audiatur, reſtitutione in integrum iuuatur.*

CVm eſſet controuerſia inter Rectorem & Vniuerſitatem cuiuſdam Caſtri ſuper Decimarum præſtatione, venerunt ad infraſcriptam conuentionem, videlicet, Di dare perpetuamente ogni anno per la decima, & in nome di decima tutto quello che eſſi rettori, & Santeſi che ſaranno pro tempore, coglieranno & gli ſi darà, à i quali ſarà addimãdata alli tempi ſoliti per elemoſina nelle are di detta tenuta, & queſto aſſerimo delle parti eſſer mente di Monſignor Illuſtriſſimo Veſcouo, & à bocca dechiarato & ſententiato.

Modo ſucceſſor in beneficio non intendit ſtare huic tranſactioni.

1 Pro rectore facit: quia ſucceſſor in Eccleſia nihil habet à ſuo præceſſore, cui non ſuccedit per ſententiam ſed per electionem, vnde non tenetur habere ratum factum ipſius, Bertazol.conſ.Ciuil.45.nu.3.dixi latè in tract.locat.& conduct. p.3.tit.de rebus Eccleſiæ.

2 Et Clericus dicitur vſufructuarius in vita, nec vltra diſponere poteſt, Abbas in c.cum eſſes, el ſecondo, num.24. de teſtament.

3 Et vſuarius in morte ſecundum gloſſ. in cap. præſenti, in verbo, reſeruari, de offic.ordinar.lib.6.quam ſingularem dixit Barbac. in c.requiſiuiſti, nu.34. de teſtamen. Idem in c. venerabili, col.10.de offic.delegati, & de præſtantia Cardinal.parte 1.quæſt.3.colum.5. Didac. in cap. cum in officijs, ** num.1.de teſtament. Et eſt magis Communis opinio, ſiue habeat adminiſtrationem ſiue non. Pulchrè Iaſ.conſ.75.volum.3.Borgnin.qui eum non allegat in Repertor. Deciſion. in verbo, fructus, p.1.

4 Secundo ad fauorem Rectoris facere videtur, quia non conſtat de vtilitate Eccleſiæ, quæ non præſumitur niſi legitimè probetur, Guido Papæ quæſt.151. Dixi in Tract. Locat. & conduct.tit.de rebus Eccleſ.non bene locat.concl.2.nu.8. cum ſeq.

Sed ad fauorem Vniuerſitatis contra Rectorem facere videtur id quòd tenet Abbas ad c.Statuimus, ſuper Gloſſa fin.
5 col.vlt.in fine, de Decim. quod ſuper decimis futuris tranſigi poteſt etiam in perpetuū, quando ius eccleſiæ non ſit omnino clarum, puta quòd allegatur paupertas multorum: nam
6 dubium eſt, an pauper teneatur ad decimas, vt per gloſ.in Canone, quia tua, 12.q.1.Benincaſ.de paupertate, in 6. Speciali, de Iudic. vbi tandem concludit, in omnem euentum mitius agendum, & in maiori parte remittendas; vel allegatur aliquod priuilegium vel exemptio, non tamen ſit clara ſed
7 dubia prout in caſu iſto allegatur, quod ab immemorabili tempore non ſoluerunt, & Rector non eſt indigens, iuxta ea quæ ponit Summa Angelica, in verbo, decimæ, nu.2. Balbus de præſcript.par.5. quæſt.7. nu.9. vbi atteſtatur hoc paſſim ſeruari in multis locis Pedemontium; Et apud Teutonicos, ratione dubij euentus.

Secundo

Secundò contra ſucceſſorem facere videtur tacita ratifica tio inducta ex præſtationibus tot annorum. Speculat. in tit.
8 de Syndic. verſic. ſed pone, vbi ſi vniuerſitas ſoluit expenſas factas per Syndicum non legitimè conſtitutum, videtur ratificare geſta per ipſum. Sequitur Alexand. conſil. 127. col. 1. conſ. 175. in fine, lib. 5. Crauetta conſ. 55. num. 5.
9 Pariter minor tacēdo vel poſſidendo iuxta diuiſionē nulliter ab initio factam videtur eam ratificare, ſaltem prout ex nunc, gloſſa in l. vnica, C. de contract. Iudic. Alberic. in l. qui tacet, num. 9. ff. de reg. iur. Dec. ad l. quod ab initio, nu. 10. ff. eod. tit. Cardin. Alban. in lucubrat. ad Bart. in l. finali, C. ſi maior fact. Nicol. Vigel. ff. lib. 18. parte 2. cap. 6. Regula 1. Except. 38. Bart. conſ. 162. in princip. Bald. conſ. 184. verſic. nunc venio, lib. 2. Alex. conſ. 117. nu. 2. vol. 5. Dec. conſ. 232. nu. 5. Crauet. conſil. 19. nu. 3. & 4. Simoncel. de decret. lib. 3. tit. 9. Caſu 1. num. 8.

Cum igitur ſucceſſor in beneficio per tot annos iuxta trāſactionem anteceſſoris ſolutiones ſimpliciter receperit, & ſine aliqua proteſtatione, videtur eam approbaſſe quoad ſe, & prout ex nunc.
10 Et ſupradicta Concluſio vera eſt, etiam ſi contractus minoris eſſet ab initio nullus, quia nō interuenit authoritas curatoris, vel decretum Iudicis. Corneus conſ. 207. vol. 3. Anton. Gabriel. de minor. concluſ. 4. num. 5. & 6.

Si igitur præſumitur Ratificatio nō obſtante defectu Decreti vel authoritatis Curatoris, cur in ſucceſſore in beneficio non inducetur ratificatio ex tot præſtationibus, licèt tēpore tranſactionis ſolennitates defecerint, ſaltem pro ſolo tempore ipſius ſucceſſoris recipientis?
11 Tertiò, ad fauorē vniuerſitatis facere videtur id quod notat Imola ad c. Statuimus, col. 2. de Decim. vbi tandem concludere videtur, quòd valeat compoſitio ſuper Decimis, quādo reſpiciat factum incertum, & recollectans non ſit in notabili damno: Si enim in caſu de quo agitur, conſideretur conuentio, eſt incerta, conſulit pauperibus, & nunquam rector erit in notabili damno, arbitrio tamē boni viri, prout ibi cōſiderat Imola.
12 Quarto pro vniuerſitate facit authoritas ſuperioris in tali

tranſactione,qua mediante obligatur ſucceſſor,& ius perſonale transfunditur in reale, cap. veniens, vbi Anchar.num. 4. de decimis.

Et licèt dum agitur contra Laicos multi velint in tranſactione requiri authoritatem ſummi pontificis, tamen Laurent. Tancred. Vincent. & Abbas, tenent ſufficere Epiſcopi
13 authoritatem, ſupplentes capit. veniens, ex cap. 2. de Decimis.

Poſſet fortaſſe probabiliter dici, quod ſicut tranſactio facta per Rectorem ſine conſenſu ſuperioris obligat ipſum & non ſucceſſorem, vt ex illo textu notat Abbas in d. capit. veniens, in vltimo notabili, dicens eſſe ſingulariter notandum. Cur etiam nō obligabit ſucceſſorem, cum per tot annos præſtationes receperit iuxta tranſactionem per anteceſſorem factam, ita in ſimili arguit Crauetta conſil. 19. ſub num. 3. & ſic pro tempore ipſius ſucceſſoris, & eo durante tantum.

Et ſic ſicut expreſſa tranſactio vel compoſitio minus legitimè facta, & deficientibus debitis requiſitis ſolennitatibus
14 obligat nihilominus perſonam Rectoris tranſigentis, ita & eodem modo tranſactio & compoſitio tacita quæ reſultat ex ſolutionibus plurimorum annorum, iuxta cōuentionem factam per anteceſſorem, obligabit perſonam tantum ſucceſſoris per reiteratas vices recipientis, nec contradicentis, argumento ſumpto à Crauet. in citato iam loco.

15 Quibus accedat Communis illa Concluſio, quod quando actus eſt omnino nullus, ratihabitio confirmat actum prout ex nunc, & non prout ex tunc, Bart. in l. obſeruare, ff. de offic. proconſ. Dec. in l. quòd ab initio, in fine, ff. de reg. iur. Alex. conſil. 78. verſic. quarto reſpondeo, lib. 5.

16 Et hæc Concluſio, propriè procedit in ratihabitione quæ venit facto hominis de qua nos loquimur, vt pulchrè dixit Aretin. conſ. 128. nu. 5. Borgnin. de tutor. nu. 148. Menoch. de recuper. poſſeſſ. Remed. 15. nu. 153. ea ratione, quia cum homo non habeat fingendi poteſtatem, non poteſt ex ſua fictione retrotrahere actum ſicut Lex. Simoncel. de decret. lib. 3. tit. 8. Caſu 2. num. 18.

17 Nec ad id obſtare videtur quod dicit Puteus Deciſ. 180. lib. 1. ex ſupradictis: cui etiam videtur poſſe alio modo reſpōderi, vt

deri, vt non procedat data ſcientia ſucceſſoris de contractu inito per anteceſſorem, Bellamera Deciſ. 748. & tradit etiam Natta conſ. 162. nu. 31. & 32. lib. 1. Pariſ. conſ. 49. lib. 1. Dec. conſil. 449. num. 34. Socin. iun. conſ. 59. col. 2. verſic. nec his obſtat, lib. 1. Anton. Gabriel. de minor. concluſ. 4. num. 12. Borgnin. de tutor. num. 146. Hieron. Gabr. conſ. 36. nu. 60. Menoch. de recuper. Remed. 15. num. 123. & 185. Simoncel. de Decret. lib. 3. tit. 9. Caſu 2. num. 37.

Et ad propoſitum receptionis penſionis vt inducatur ratificatio contractus, ſcribit Caſtrenſ. conſ. 487. Pactum ſic proponitur, num. 8. lib. 2. ſequitur Crauetta conſ. 237. nu. 2. verſic. alibi ſcribit Paul. Caſtrenſ. & dicit Calderin. conſil. 7. de
18 Cenſibus, quod ſi Epiſcopus conceſſit Eccleſiam, ſub ſolutione annui cenſus, & ſucceſſor Epiſcopi recipiat talem cenſum ex tali receptione cenſetur ſucceſſor conceſſionem approbare.

Et in materia tranſactionis de qua agimus ſentit Crauet-
19 ta conſ. 276. num. 6. quod ſi communitas prætendat tranſactionem per eam factam eſſe nullam, hoc amplius dicere nõ poterit, ſi iuxta tranſactionem, & ipſius tenorem plures ſolutiones receperit.

Vnde in omnibus ſupradictis Caſibus poterat Epiſcopus ſucceſſor & Communitas allegare cum Puteo in citato iam loco, iſta tacita approbatio reſtringitur ad facta, non ad facienda, tamen in omnibus iſtis caſibus, receptio præiudicat liberè & abſolutè, tam pro præterito quam pro futuro, nec talem reſtrictionem Doctores conſiderant prout Puteus in allegata Deciſione.

20 Secundo etiam deducitur, per tot ſolutiones receptas ex Bart. in l. qui Romæ, §. duo fratres, num. 13. ff. de verborum obligat. vbi Ripa, num. 53. dicit cum Bartolo, eſſe Communem opinionem, & omnes indifferenter tenere, Dec. conſil. 367. col. 2. num. 2. Corn. conſ. 121. col. 2. lib. 2. conſ. 87. col. 3. lib. 3. Alex. conſ. 4. num. 7. lib. 2. Pariſ. conſ. 91. nu. 50. lib. 2. Crauet. conſ. 193. nu. 7. Dec. conſ. 287. col. fina. conſ. 303. col. 2. Cagnol. ad l. qui in alterius, nume. 10. ff. de reg. iur. Viuius communium opinionum in Sylua, opinione, 835. num. 7. vbi pariter de Communi, Menoch. de præſumpt. lib. 6. præ

ſumpt.23.num.61. Borgnin.Deciſ.36. num.27.parte 1.Roland.conſ.75.num.18.lib.1. Anton.Gabr.de præſumpt.concluſ.6.Burſat.conſ.64.nu.36.lib.1.Maſcard.in verbo,ſcientia, num.11. & in terminis receptionis ſolutionum Crauet. conſ.276.num.5.

21. Et ſi replicetur quod ratificatio debet fieri per Eccleſiam cum eadem ſolennitate qua actus ab initio veniret celebrandus, Iaſ.ad l.Cum hi, §.eam tranſactionem, ſub num.2.verſ. limita tamen,C.de tranſaction.Aufrer.ad Tholoſan.98.Redoan. de rebus Eccleſ. non alienand.in 8.Caſu, de rebus Eccleſ.non alienand. num.22.fol.251. Quibus authoritatibus adductus ita in ſpecie tenuit Borgnin. Deciſione 46.nu.88. parte 1.

Quia hoc verum eſt in ratificatione ſolenni & expreſſa, ſecus in tacita ex facto ſucceſſiuo reſultante.

Vnde videntur duo Caſus ni fallor diſtincti;aut enim agimus de obligando ſucceſſorem reſpectu perſonæ ſuæ tãtum, & tunc ſibi præiudicat eius perſona tantum, & vita durante; ſi enim vt diximus Rector remanet obligatus ex contractu per eum nulliter celebrato circa eius perſonam & vitam tantum, cur pariter nõ erit obligatus ſucceſſor reſpectu ſuæ perſonæ tantũ n ex multis ſolutionibus per eum receptis?

Aut loquimur reſpectu Eccleſiæ in ſe, & tunc ei non præiudicat,& in ratificando requiruntur debitæ ſolennitates.

22. Et ſi dicas cum Borgnino in citato iam loco, ſub num.91. Minor ratificat effectus maior, ſed Eccleſia ſemper eſt minor, & ſic in ea ſemper impedimentum eſt perpetuũ,ex Bartolo,in l.ſi pupillorum, ſub num.2.ff.de rebus eorum.

Dico hoc verũ reſpectu Eccleſiæ in ſe, ſecùs reſpectu perſonæ Rectorum,& eorũ vita durante tãtum, Vnde ſucceſſor ſucceſſoris ſi vult reclamare ab initio, poterit, nec ſtare tenetur facto anteceſſoris, & ſic Eccleſia in ſe, remanet illæſa: & hoc modo conſiderando non videtur vlteriùs quærendum, nec de interuentu Epiſcopi,nec de alijs ſolennitatibus. Et licèt Borgnin.in multis eius Deciſionibus prout 44.nu.90.45. num.6.46.num.99.longo diſcurſu teneat requiri eaſdem ſolennitates & ſcientiam, loquitur reſpectu Eccleſiæ, non ſucceſſoris ſibi iam præiudicantis ex receptione tot annorum,

ex qua

ex qua etiam ſcientia præſumitur.

23 Multa etiam tolerantur vt poſſint fieri tacitè quæ non poſſent fieri expreſsè, prout de Iuramento calumniæ, quod tacitè tantum remitti poteſt, gloſſa in c. 1. de Iuramento calumniæ, lib. 6. Bart. in l. 2. §. ſed quia veremur, C. de Iuram. calumniæ.

24 Pariter Clericus Iuriſdictionem prorogare non poteſt expreſsè, tacitè autem contrahendo vel delinquendo poteſt, Caſtrenſ. in l. 1. num. 9. ff. ſi quis in ius vocat. non ierit.

His omnibus accedit curſus annorum nedum decem, ſed ſexdecim & vltra, cum ſcientia & patientia ſucceſſoris qui iuxta conuentionem cum anteceſſore factam ſolutiones recepit, & ſic Vniuerſitas eſt in quaſi poſſeſſione iſtius iuris, me

25 rito, &c. & ſic nec tertio daretur hoc caſu reclamatio, Alex. ad l. qui in aliena, nu. 10. ff. de acquir. hæredit. Iaſ. ad l. 1. ſub nu. 15. in 3. Limitat. C. qui admitti. Crauetta de antiqu. tempor. in 3. par. in principio, num. 8.

Inſuper enunciatur conſenſus Epiſcopi qui de facili po-

26 tuit eo tempore interuenire, & contractus eſt celebratus in loco vbi erat ipſemet Epiſcopus, merito eius conſenſus debet præſumi eo tempore interueniſſe, Capic. Deciſ. 4. num. 29. & 30. Caſtrenſ. conſil. 428. col. 2. lib. 1. & conſ. 38. lib. 2. Alex. conſil. 179. colum. 3. verſic. item in quantum, lib. 7. Socin. conſil. 28. colum. 6. lib. 1. Curtium. conſil. 29. in fine, Aretin. conſil. 33. colum. 2. Rebuff. ſuper Concord. Lateranenſ. Concilij, verſiculo, ſecundo infertur.

27 Et in omnem euentum ſucceſſor non auditur via ordinaria, ſed per reſtitutionem in integrum, deducta læſione, vt dixi in Tractatu Locat. & conduct. tit. de rebus eccleſiæ, concluſ. 2. num. 12.

28 Et maximè, quia in dubio contractus præſumitur in vtilitatem Eccleſiæ, Bald. in c. 1. qui feuda dare poſſunt. Sequitur Alex. conſ. 79. col. 6. lib. 1.

Et ex his & eorum diſcurſu, patet reſponſio ad contraria.

CASVS

Digitized by Google

CASVS LIII.

De ſoluere volente in alia moneta quam promiſſa.

SVMMARIVM.

1 *Quod tibi non nocet & alij prodeſt, faciendum eſt.*
2 *Lex 2. §. locum, ff. de religioſ. & ſumpt. funer. exornatur.*
3 *Creditor compellitur recipere pignus aquè idoneum.*
4 *Creditor cogitur recipere in alia moneta, ſi damnum non patiatur.*
5 *In numeros non cadit affectio.*
6 *Pecunia inuenta pro ſubueniendo neceſſitatibus hominum.*
7 *Aliud pro alio inuito creditore ſolui non poteſt.*
8 *Hæres condemnatus præſtare centum in arca depoſita, non poteſt dare æquiualentia.*
9 *Aliud pro alio ſolui non poteſt, ſi quantitas legatur vt ſpecies.*
10 *Pro argento dato ad pondus, non poteſt dari pecunia argentea niſi ad pondus.*
Enumerantur Doctores hanc opinionem confirmantes, numero ſequenti.
12 *Aliud eſt de Conſuetudine.*
13 *Declara multipliciter vt ibi.*
14 *Regula, Quod tibi non nocet & alij prodeſt, faciendum eſt, declaratur.*

EMptor cuiuſdam rei promiſit ſoluere pretiũ ſcutorum trecentorum hoc modo, tertiam partem in quatrinis, tertiam partem in Paulis, & teſtonibus argenteis, aliam tertiam partem in ſcutis auri in auro boni & iuſti ponderis, accidit quòd partem promiſſam in auro vult ſoluere in alia moneta ad valorem ſcutorum aureorum, an debeat in hoc audiri quæſtionis eſt.

Pro parte affirmatiua quod emptor audiatur offerendo æ-
1 quiualens ad ſcuta aurea, facit Regula, Quod tibi non nocet & alteri prodeſt faciendum eſt, l. 2. §. item varus, ff. de aqua pluuia arcenda, bonus textus in l. 2. §. locum, ff. de religioſ. &
2 ſumpt.

Digitized by Google

2 ſumpt. funer. vbi nemo facit locum religioſum ſeruientem, niſi accedente conſenſu illius cui fundus ſeruit, poſtea ſubdit I.C. ſed ſi non minus commodè per alium locum ſeruitute vti poteſt, non videtur ſeruitutis impediundæ cauſa id fieri, & ideo Religioſus fit; & dicit ibi Iuriſconſultus, hoc habere magnam rationem, qui contextus, nedum procedit fauore religionis, prout verba prima facie innuere videntur, ſed generaliter in materia ſeruitutum commutandarum, gloſſa vltima, in l. ſi cui, ff. de ſeruitut. vbi Bart. & Paul. Caſtrenſ. dicunt illam Gloſſam notabilem & ſingularem, licèt Angel. & Florian. contra ſentiant. Et ita generaliter tenuit Roman. licèt Iaſ. contra ſentiat, in l. 2. §. mutui datio, column. 4. verſ. 10. ff. ſi cert. petat. & ibi generaliter intelligit idem Iaſ. in l. 1. §. finali, nume. 8. ad finem, ff. de noui oper. nunciat. in l. 2. num. 45. ff. ſoluto matrimon. in l. ſi ex toto, §. finali, nu. 26. ff. de legat. 1. Veronenſ. de ſeruitut. ruſtic. præd. c. 1. nu. 7. Zaſius lib. 1. Reſponſ. cap. 10. Socin. dicens Communem conſil. 141. num. 4. lib. 1. Arius Pinell. idem atteſtans ad l. 2. parte 2. cap. 1. nu. 25. C. de reſcind. vendit. reiecta opinione Baldi Nouelli de dote, parte 8. Priuilegio 27. & Couarruu. lib. 3. Reſolution. cap. 14. nu. 8. verſic. Item communis, inferens ex hoc creditorem compelli poſſe recipere æquè idoneum, cum in ea ſpecie nulla vtilitas nullaque ratio videatur ex parte creditoris, cui malignè tantum recuſanti, mos gerendus non videtur, ex Iuriſconſulto, in l. in fundo, ff. de rei vendicatione.

4 Secundò pro affirmatiua facere videtur l. Paulus, ff. de ſolution. vbi videtur permittere ſolutionem in alia moneta, ſi creditor nullum ex hoc damnum patiatur: Sed nullum damnum videtur conſiderabile, cum debitor loco pecuniæ promiſſæ det aliam bonam, currentem, expendibilem, & ad æſtimationem pecuniæ promiſſæ.

5 Tertiò pro hac parte facit lex nummis, ff. de in litem iurã. vbi in nummos non cadit affectio, & nummorum certa eſt æſtimatio, vbi Accurſ. in verbo, æſtimatio, dicit in fine, quod nõ intereſt mea habere magis vnam ſpeciem pecuniæ quam aliam, dummodo ſit expendibilis.

Et licèt Plotus ad l. Si quando, §. 10. nume. 19. conetur in nummis

nummis dare eſtimationem,cum eorum valor ſępius in dies creſcat & decreſcat,prout experientia docet:tamen eius opinio reprobatur ex Coraſ. Miſcellan. lib. 6. cap.3. & ad l. in actionibus,nu.9.ff.de in lit. iuran. vbi Duaren.nume.5.& 6. Menoch.de arbitr. Caſu 207.nu.9.ea ratione, quia licèt varietur valor,habetur tamen ratio temporis contractus, & ſecundum illud tempus ſolutio facienda eſt.

Quartò pro hac parte facit,l.1.ff.de cõtrah.empt.vbi vult quòd pecunia inuenta eſt pro ſubueniẽdo difficultatibus permutationum,vſumq; & dominium non tã ex ſubſtantia prębet,quam ex quãtitate,vbi Accurſius,in verbo,præbet,quia tantum valet vnus nummus, quantum particella argenti, & ſic innuere videtur I. C. quod non attenditur materia, & ſic ſiue ſit aurum,ſiue argentum,ſed quantitas & valor:dummodo igitur creditor habeat verum valorem rei, non debet curare an ſit in auro vel argento,vel alia moneta.

7 Pro contraria parte facit Regula, quod aliud pro alio ſolui non poteſt, l. 2. §. mutui datio, ff. ſi cert.petat.hinc dixit
8 Bartol.in l.talis ſcriptura,in princip.ff.de legat.1.Quod ſi lego alicui cẽtum quæ ſunt in arca apud Campſorem, & ſi hæres ea non præſtaret,quod teneatur cõſignare vineam,quod ſi hæres expendit illa centum, & vult dare alia centum loco illorum, quod legatarius non cogitur illa recipere; & cum
* Bartolo eſt Communis opinio,vt ibi Iaſ.atteſtatur, nume.9. Et certè, multi dicerent contrarium, cum nihil interſit legatarij habere magis hanc pecuniam quam illam, & habeant inter ſe omnimodam ſimilitudinem.

9 Secundo pro hac parte facit l. ſed ſi certos nummos, ff.de legat.1.vbi videtur velle Iuriſconſultus,quod quando quantitas legatur vt ſpecies, aliud pro alio ſolui non poteſt, & debetur vt corpus, & non recepit permutationem aliquam, & licèt ibi Iaſ.poſt Caſtrenſ. & Alex. velit ibi id ideo procedere reſpectu loci deſignati & appoſiti, tamen credo intentionem Iuriſconſulti in eo loco non fuiſſe iſtam,cum de aſſignatione loci loquatur exemplificatiuè,per dictionem veluti.

10 Vnde concludunt Doctor. pro argento dato ad pondus, non poſſe dari pecuniam etiam argenteam,niſi detur ad pondus,vt per Doctor.in d.l.2.§.mutui datio,vbi Iaſ.nume.5.in fine.

fine.Dec.nu.10.Ripa,num.12.dicens hanc eſſe magis Com
⁂ munem opinionem.

11 Et hanc opinionem tenet Bart. in l. Paulus, nu.3. vbi Caſtrenſ.num.2. Ang.nu.1.ff.de ſolutio. Bart.in l.1.§.vlt.ff.de auro & argen.lega.Idem Bart.Alex. Aret.& alij,in l.2.§.mu tui datio,ff.ſi cert.petat.Butr.& Abb.in c.quanto,col.vlt.de iureiurando,Bal.in l.Si quis argentum,in princip.num.6.C. de Collation.in l.libera,nu.8.C. de ſent.& interlocut. omn. iudic. Boer. Deciſ.327.col.3. Et hæc eſt magis Communis
⁂ opin.Curt.iun.ad l.cum quid, nu.25.ff. de rebus credit. & ſi cert.petat. dicentes omnes præfati iuris Interpretes, quoties obligatio concepta fuit ſub certa ſpecie monetę, non tenetur creditor recipere quamlibet aliam monetam etiam bonam & currentem,& ad monetæ promiſſæ æſtimationem, ſi ſit alterius materiæ.

12 Concludere tamen fere omnes videtur, de Conſuetudine contrarium ſeruari,ſed nec hoc videtur indiſtinctè verum.

13 Primò enim Bart.loquitur in citata l.Paul. particulariter, dicendo, quòd in aliquibus locis ſeruatur contrarium, & ſic non facit conſuetudinem generalem & abſolutam. Idem facit Bald.ad d.l.ſi quis argentum,loquendo de Bononia,& licèt ipſemet Bald.in allegata l.ſi libera,videatur abſolutè atteſtari,tamen allegando refert ſe ad l. ſi quis argentum, vbi de particulari conſuetudine Bononiæ.

Secũdò d.cõſuetudo venit interpretanda iuxta terminos l.Paulus,ff.de ſolution.aliàs vti irrationabilis eſſet reijcienda,vt ibi declarat Caſtrenſ.nu.2.& 3. vnde dato aliquo damno, vel quia eſt nauigaturus creditor, & non poſſet ita bene & ſecurè,& ſine periculo deferre æquiualentẽ quæ ſoluitur, vel forſan per illas partes per quas creditor iturus eſt,nõ cognoſcitur nec expenditur, vel quia forſan alteri ſoluere tenetur præciſè monetã ſibi promiſſam, & ob id ſibi ſpecificè ſtipulatus eſt,tunc tali conſuetudini locus non eſſet,vti contrariæ l.Paulus, quæ ſimilia incommoda & damna conſideret, vt ibi pulchrè per Ang.eam ad practicam reducentem.

Tertiò, dicta conſuetudo venit interpretanda quoties in loco promiſſionis factæ,pecunia vel illa ſpecies monetę promiſſa nõ reperiretur,tunc habilitatur debitor ad ęquiualentem,aliàs

tem, aliàs nō, ita videtur colligi ex Guidone Papa, q. 492. vbi ad propoſitum propoſitę ſuperius deciſionis & concluſionis inuehit contra tenentes contrariam ſententiam, quid enim prodeſt illa adiectio, auri in auro, & boni ponderis, ſi poſſet dari moneta æquiualens, vtique nihil, contra l. ſi quando, ff. de legat. 1. & doctrinam Baldi in Rubr. C. de contrah. empt. num. 6. vbi minimum verbum in Inſtrumento debet aliquid operari, quem ſequitur Alex. conſ. 21. num. 8. vol. 5. Socin. conſ. 47. col. 3. verſ. præterea, Dec. conſ. 232. nu. 8. & in fine, conſ. 278. nu. 5. Pariſ. conſ. 20. nu. 74. vol. 1.

Quartò, hæc Conſuetudo non eſt neceſſitatiua cū prouenerit ex quadam benignitate aliquorum creditorum, volentium habilitare & facere rem gratam ſuis debitoribus, vnde iſta benignitas non eſt trahenda ad neceſſariam conſequentiam contra omnes qui ea vti nolunt. Ita refert Didac. in libello numiſmatum, in §. vnico, fol. mihi 731.

Quintò fortaſſe dici poſſet, quod talis conſuetudo non habeat locum quando in promiſſione ſunt ſpecificatæ omnes ſpecies monetæ, dicendo tertiam partē in quatrenis, tertiam in Paulis, & teſtonibus argenteis, & tertiam partem in auro boni & iuſti ponderis: ſi enim debitor volebat tertiam de auro promiſſam ſoluere in argēto, non debebat pro tertia promittere aurum, & ſpecificare omnes ſpecies monetæ viriliter & proportionabiliter.

14 Et videtur poſſe reſpōderi ad contraria, & ad primum de Regula, Quòd tibi non nocet, & alteri prodeſt, faciendū eſt; & videtur poſſe reſponderi, quòd ſi iſte emptor facit hoc cauſa lucri, tunc non debet audiri: ſi petat cauſa damna vitandi, nec pariter debet audiri, cum petit aliquid de nouo fieri, iuxta diſtinctionem Bartoli, in l. 2. ff. ſolu. matrim. vbi Iaſ. nu. 32. reaſſumit & dicit ab omnibus approbari, & tenuit etiam Alberic. in d. §. item Varus, in principio.

Ad ſecundum videtur reſponſio, ex adductis in ſecunda reſponſione de conſuetudine.

Ad alia patet reſpōſio, cum repugnet iuris Regula, Quod aliud pro alio inuito creditore ſolui non poteſt.

CASVS

CASVS LIIII.

Iudex abſoluens à pœna an poſſit reſeruare intereſſe parti.

SVMMARIVM.

1 *Iudex criminalis poteſt etiã condemnare ad intereſſe partis.*
2 *Principali ſublato per ſententiam, tollitur acceſſorium.*
3 *Diſtinctio in quæſtione propoſita.*
4 *Limitatio ad l. ſomnus, §. latrunculator, ff. de iudic.*
5 *Iuriſdictio criminalis ad ciuilem non prorogatur. Contra videto, infra num. 15.*
6 *Iudex ciuilis & criminalis abſoluendo ſimpliciter, cenſetur abſoluere à pœna, & damno.*
7 *Poteſt etiam ſimpliciter condemnare ad intereſſe partis.*
8 *Abſolutoria lata in criminali, parit exceptionem rei iudicatæ in ciuili.*
9 *Tortus in cauſis difficilis probationis, negando non poteſt ciuiliter moleſtari.*
10 *Iuramento in litem non eſt locus contra tortum qui negauit.*
11 *Iuramentum in litem præſupponit dolum.*
12 *Actio ciuilis & criminalis æquè principaliter intentari non poſſunt.*
13 *Declara vt ibi.*
14 *Iudex ciuilis & criminalis ſimul, poteſt abſoluere à pœna & condemnare ad intereſſe.*

1 Certi iuris eſſe videtur, quod Iudex Criminalis poteſt etiam condemnare ad intereſſe partis, prout in furto ad reſtitutionem rei ablatæ, & ſimilibus, l. interdum, §. qui furem, vbi Bart. ff. de furt. in l. de furto, §. finali; ff. de publicis iudic. in l. 2. §. 1. col. 2. ff. vi bonor. raptor. in l. 1. col. finali, ff. ad Turpilian. Bal. in l. quòd euitandi, C. de condict. ob turp. cauſ. Felin. in c. cum oporteat, col. fina. de accuſat. Dec. ad l. edita, num. 66. C. de edendo, Crauetta conſ. 14. col. 2. Specula. in tit. de accuſat. §. 1. col. 2. verſ. ſi

verſ.ſi latro, Bald.in l.2.col.5.verſ.vlt.quæro, num.25.C.de edendo, Salic.in l.qui crimen,C.qui accuſ.non poſſ.in l. data opera,eod.tit.in l.ſi quis ad ſe fundum,C.ad l.Iul.de vi publica,Iaſ.in l.2.ff.de iuriſdict.omn.iudic.Dec.in c.præterea, de offic.delegat.

Sed paſſim tota die practicando occurrit,quid ſi Iudex abſoluat a criminalitate, & condemnet ad intereſſe partis tantum,an valeat ſententia? & Rim.conſ.106.num.8.volum.1. Criminal. diuerſorum,ſecundum primam impreſſionem,te-
2 nuit expreſsè, quod non: quia ſublato principali per ſententiam,tollitur ipſo iure acceſſorium, quod eſt intereſſe partis, vt dixi in repetitione Regulę,Cum quid,p.4.q.3.de reg.iur. lib.6.& ita tenuit Rota,vt per Creſcent.Deciſ.5.aliàs 167.in titulo de Iudicijs. Apoſtill. ad Auguſtin. ſuper Angelo de Maleſic.in verbo,per iudicem,in 1.Apoſtilla,Natta conſilio 407.nu.14.lib.2.

3 Ego crederem diſtinguendos eſſe aliquos caſus; Primus eſt caſus,quando Iudex eſt merè criminalis tantum,quia diſtinctæ ſint Iuriſdictiones,& tunc non poteſt abſoluere à criminalitate, & condemnare ad intereſſe partis, in quo eſt penitus incompetens; & ita procedit & loquitur deciſio Cre-
4 ſcentij ſuperius allegata. Et licèt Caſtrenſ.in l.ſolemus, §. latrunculator,ff.de iudic. contrarium tenere videatur, tamen
* in contrarium eſt Communis opinio,vt ibi Creſcentius atteſtatur, & ille contextus non habet locum in Iuriſdictionibus limitatis & ſeparatis, Dec. ita declarans in l. non debet cui quòd plus eſt,ff.de reg.iur.limitat.3.nec etiam partes per ta-
5 citum conſenſum poſſunt prorogare Iuriſdictionem criminalem ad ciuilem. Abbas in c.1.& 2.de offic.deleg.in c. ſignificaſti,de foro competenti,maximè quando detur alter ſeparatus Iudex in Ciuilibus.

Secundus eſt caſus quando Iudex criminalis eſt etiã competens in ciuilibus,prout ſunt Gubernatores Ciuitatum qui cognoſcunt cauſas ciuiles & criminales, & tunc aut abſol-
6 uit ſimpliciter à pœna & criminalitate, & cenſetur abſoluiſſe ab intereſſe partis,cum ſit acceſſorium quod pendet à principali quod iam ſublatum eſt per ſentẽtiam, & ita ſaluari po
7 teſt conſilium Riminaldi ſuperius allegatum; Aut abſoluit reſeruato

reſeruato intereſſe partis, prout paſſim practicatur; vel expreſsè cōdemnat ad intereſſe partis, & poteſt, per ea quæ notat Iaſ. in iuribus allegatis per Riminaldum, videlicèt in l. finali, ff. de eo quòd certo loco, num. 4. & in l. 2. nu. 3. ff. ſi quis caution. ſi enim potuiſſet principaliter, cur non incidenter; & ſi poteſt ſola pars cum ſimplici proteſtatione ſaluare ius ſuum, cur non poterit Iudex qui ſit compe tens cōiunctim & ſeparatim; & multa ſufficiunt ad condemnationem ipſius intereſſe & damni quæ non ſufficient ad condemnationem pœnæ. In materia. Cornazz. deciſ. Lucana. 14.

8 D. autem Proſper Farinac. q. 1. Limitat. 1. nu. 65. indiſtinctè tenere videtur quod abſolutio præiudicet, ex multis; primo, ex regula, quod Abſolutoria lata in criminali parit exceptionem rei iudicatæ in ciuili, maximè quando ſit lata ſuper facto, puta delictum non eſſe commiſſum.

Et vltrà allegata per ipſum, ita Dinus in Regula Nullus pluribus, num. 39. verſic. ad ſeptimum, de reg. iur. lib. 6. Boſſius in titu. de ſententijs, num. 77. & hæc eſt Communis opinio. Socin. ad l. qui agnatis, poſt num. 3. ff. de exception. Iul. Clar. §. fin. q. 57. Bonacoſs. concluſ. Criminal. in verbo, Abſolutus.

Cui poſſet fortaſſe reſponderi, quod debet attendi qualitas intentati delicti, nam poſſunt ſtare ſimul hæc duo, quod furtum vt tale delictum non commiſeris, cum non concurrant circumſtantiæ furti, & tamen habeas in manibus rem meā: & ad illius ſimplicem reſtitutionē tenearis, poſſet enim attentari quod ſit pronunciatum ſuper iure, dum declaratur non commiſiſſe furtuuı, tūc enim in hoc caſu crederem pronunciatum ſuper facto, cum non appareat in genere de carentia rei.

Secundo mouetur D. Proſper Farinac. in citato loco, au-
9 thoritate Boſſij in tit. quomodo procedatur per actionem in delictis, num. 51. vbi in cauſis difficilis probationis in quibus proceditur per præſumptiones, ſi tortus neget, debet abſolui, nec poteſt poſtea etiam ciuiliter procedi.

Sed huic videtur poſſe reſponderi, quòd in iſtis delictis ſimulationis, falſitatis, & ſimilibus, intereſſe oritur ex ventre intimo criminalitatis, & eſt ab eo inſeparabile, vnde ſi dare-

T tur actio

tur actio ciuilis, reuiuiſceret macula & iterum detegeretur, vnde non mirum;Sed in furto datur res mea penes te,quandoque ſine dolo & vitio furti,merito &c.

10 Tertio mouetur D. Proſper Farinacc. in citato iam loco, quia ſi contra aliquẽ aderant aliquæ probationes, ſi fuit tortus,& ſtetit in negatiua, venit abſoluendus, nec eſt amplius locus iuramento in litem, ex Cumano conſilio 42. Crauetta conſ.287.nu.4.

11 Huic videtur poſſe reſponderi,quia Iuramentum in litem ✱ præſupponit dolum,Plot.de Communi, de in litem iuran.§. 4.nu.20. Vnde cum dolus ſit excluſus per torturam, merito excluditur iuramẽtum in litem, ſed dari poteſt caſus,vt quis habeat rem ſine dolo, & veniat abſoluendus à pœna delicti, & teneatur rem alterius reſtituere.

12 Quarto mouetur D.Proſper Farinac.quod actio Criminalis & ciuilis,æquè principaliter intentari non poſſunt,ex Natta,conſ.407.nu.14.Bertaz.conſ.232.lib.1.

13 Sed videtur poſſe reſponderi ex Bartolo per eum allegato,quòd quis poteſt intentare principaliter actionem criminalem, & incidenter per offic. Iudicis reſtitutionem damni & expenſarum,vt per Bart.in locis per eum allegatis.

14 Quare crederem poſſe ſuſtineri, quod data competentia Iudicis in criminalibus & ciuilibus ſimul, & facto ſiue dolo, & carentibus integraliter circunſtantijs ad delictũ, quòd licèt quis ſit abſolutus à pœna furti,quia ceſſauit dolus,tamen poteſt reſeruari, vel cõdemnari ad ſimplicem reſtitutionem rei,prout etiam videmus quod agitur cõtra notarium de falſo,quod omiſerit, detegitur error, & nõ falſum, abſoluitur à pena falſitatis, tamen condemnatur in intereſſe partis. Plot. de in lit.iuran.§.28. num.7. Ioſeph. Rota Luca. 13.nu.71. & 72.pariter quis abſoluitur à pœna turbatæ poſſeſſionis, cum careat dolo, tamen condemnatur ad reſtitutionem rei. Papienſ.in forma libel.turbatæ poſſeſſionis,in verbo, in ea nititur,ad finem, Simon Peruſin.inter conſil. Criminal. diuerſ. lib.2.conſ.49.num.2.& 3.Cornazzan. Deciſ. Lucana 14.numero 8.

15 Poſſet & illud addi, quod Deciſio Rotæ ſuperius allegata fundat ſe inter alia in hac ratione, quia in criminalibus Iu-

✱✱ riſdictio

✱✱riſdictio prorogari non poteſt: tamen hodie magis Communis opinio eſt in contrarium. Iul. Clar. §. fi. q. 42. Proſper Farinac. q. 7. Sublimit. 4.

CASVS LV.

Iudex ex Clauſula, Sola facti veritate inſpecta, an didicitis teſtificatis examinare poſſit.

SVMMARIVM.

1 *Iudex ex Clauſula, Sola facti veritate inſpecta, procedit vt Deus.*

Et pariter virtute eiuſdem Clauſulæ procedere poteſt in cauſa ſine libello & litis conteſtatione, nu. 6.

2 *Poteſt proferre ſententiam ſuper cauſa probata, non deducta.*

3 *Procuratores ex magna practica ſæpè plus ſciunt quam Doctores.*

4 *Iudex poteſt ſententiare ſuper cauſa probata tantũ, dummodo plenè ſit de cauſa cognitum.*

5 *Publicatio examinis didicitis teſtificatis prohibetur de rigore iuris ciuilis.*

Contrarium vide num. 27.

OCcurrit iampridẽ in facto; Iudex debebat cognoſcere cauſam ſola facti veritate inſpecta, an poſſit recipere teſtes didicitis iam teſtificatis, & proceſſu publicato?

1 Primò videbatur dicendum quod ſic: quia Iudex virtute dictæ Clauſulæ, procedit vt Deus, inſpecto mero iure gentium, non aliqua ſolẽnitate vel ordinatione iuris ciuilis. Aretin. hoc valde commendans in §. in bonæ fidei, num. 33. vbi Iaſ. num. 45. Inſtitut. de actionib. Corn. conſ. 5. litera M. vol. 2. Alex. conſ. 6. num. 2. vol. 3. Pedemont. Deciſ. Oſaſch. Deciſ. 1. ſub nu. 20.

Addo bene loquentes, Maran. in Speculo, diſt. 9. num. 32, Grammat. Deciſ. 19. num. 8. Deciſ. 62. num. 30. Deciſ. 130. nu. 141. Mynſinger. Centur. 2. Obſeruat. 44. Roueſchal. ad

Alexand.conſilio 6.numero 2.volum.3.

2 . Secūdo,quia virtute dictæ Clauſulæ poteſt Iudex proferre ſententiam ſuper cauſa probata, licèt in libello non deducta,contra regulam l.qui habebat,ff.de inſtitor.act. Alex.val de commendans poſt Butr.ab eo allegatum,in l.ſi ita ſtipulatus,§.Chryſogonus,nu.8.ff.de verb.obligat. quod pro valde ſingulari poſuit Marſil.Singul.272. dicens didiciſſe ab egregio & practico procuratore,qui ex magna practica plus ſæpè

3 ſciunt quam Doctores.Strach.in titul.de Mercatur.Rubrica de libel.ſeu petitionibus,nu.6.

4 Cum limitatione vltrà eum, dummodo ſit plenè de cauſa cognitum,Aſin.in practica,§.3.cap.5.

5 Tertio,quia Doctores in c.conſtitutus, el ſecondo,de teſtibus,ſoluendo contrarium de Clement. diſpendioſam, de iudicijs, ſentiunt, quod prohibitio alij facta examinandi poſt publicationem, ſit introducta de rigore iuris ciuilis, & ſit de apicibus iuris magis quam de æquitate.

6 Quarto quia virtute dictæ Clauſulæ poteſt Iudex procedere in cauſa ſine libello & litis conteſtatione, Rota Deciſ. 33.in nouis. Reputauit dictum ſingulare Roman. Singulari 792.Felin.in c.olim,num.12. de accuſation.Bellon. conſilio 63.num.8.

Et hanc opinionem amplexus eſt Alex. conſil.84.column. finali,vol.4.

7 Contrarium tamen videtur verius: quia examinare didicitis teſtificatis videtur prohibitum ea naturali ratione, ne alter alteri inſidietur, Authent.qui ſemel, C.de probation.capit.fraternitatis,de teſtibus; Cum igitur hoc in naturali æquitate ſit fundatum, ergo per dictam Clauſulam potius præcipitur quam tollitur,& ita ſentit Bart.benè intellectus,in Extrauag. Ad Reprimendum, in verbo, Et figura, nu.16.ne ratio per eum allegata repugnet dicto, & ita conſuluit Roman. conſ.479.Cardinal.in Clem.1. de teſtib. Aret. in c.fraternitatis,col.8.eod.tit. Natta valde commendans, in Clem.Sæpè,§.quæ omnia,l'vltimo,nu.26.de verb.ſignif. Anton.Gabriel de teſtibus,Concluſ.21.nu.8. Iacob.Menoch. de Arbitrar.q.34.Oſaſch.Pedemont.Deciſ.1.num.26. dicens Senatum ſemper pro hac parte iudicaſſe.

Et ex

Et ex prædictis patet reſponſio ad contraria, quia illa non ſunt fundata in naturali æquitate, prout iſta, merito illa cenſentur reiecta & non iſta.

C A S V S L V I.

Mobilium Legato an beſtiæ comprehendantur.

S V M M A R I V M.

1 *Mobilium appellatione ſe mouentia continentur.*
2 *Dictiones tam, & quam, faciunt incluſionem applicatorum.*
3 *Totum ſignificat omnimodam totalitatem.*
4 *Legans totum fundum, videtur legare partem pignoratam.*
5 *Generi per ſpeciem derogatur circa diuerſas perſonas.*
6 *Teſtator præſumitur magis diligere hæredem quam legatarium, eumque minus grauare.*
7 *In dubio pro hærede contra legatarium.*
8 *Actus præſumitur potius nullus quam quod hæres minus grauetur.*
9 *Teſtator præſumitur grauare hæredem quanto minus ſit poſſibile etiam ſi coniunctæ perſonæ legaſſet.*
10 *Subſtitutio præſumitur potius directa quam obliqua.*
11 *Legatum in dubio præſumitur quòd minus eſt.*
12 *Clauſula præcedens eſt maioris virtutis ad terminationem ſequentium, quam è contra.*
13 *Legatum factum coniunctæ perſonæ, intelligitur de meliori.*
14 *Quid ſi hæres quoque eſt coniuncta perſona.*
15 *Declara ſecundo, vt ibi.*
16 *Teſtamentum declaratur ex verbis prolatis ante teſtamentũ.*
17 *Etiam ſi ex interuallo prolata ſint.*
18 *Legatorũ materia fauorabilis eſt, & latiſſimè interpretanda.*
19 *Regula, Generi per ſpeciem derogatur, an procedat in muliere teſtatrice.*
20 *Teſtatorem non eſt veriſimile velle derogare amplo legato per verba generalia in inſtitutione apposita.*
21 *Regula, de grauando hæredem quanto minus ſit poſſibile, an procedat in legato facto coniunctæ perſonæ.*

22 *Regula prædicta declaratur alio modo.*
23 *Teſtator præſumitur magis diligere legatarium in re legata.*
24 *Regula de grauando minus hæredem, declaratur alio modo.*
25 *Verba generalia geminata non reſtringuntur de habilitate.*
26 *Legans quæ habet in domo quouis modo, cõprehendit venalia.*
27 *Statutum de occidente quouis modo, comprehendit neceſſariam etiam defenſionem.*
28 *Verba generalia geminata in feudo, cõprehendunt extraneos.*
29 *Verba geminata habent vim derogatoriæ.*
30 *Habent etiam vim actus Iurati.*
31 *Dictio (alias) eſt repetitiua, & includit.*
32 *Teſtator mandans ſoluere Creditoribus, & alijs, intelligitur eiuſdem Ciuitatis.*
33 *Procuratorem conſtituendo ad talem rem vel litem quam habeo cum Titio & ad alias cauſas, intelligitur cũ Titio tantũ.*
34 *Interlocutoria geminata eſt irreuocabilis.*
35 *Proprietati verborum inhærendum eſt.*
Limita vt ibi, num. ſeq.
37 *Error potius præſumitur quam mutatio voluntatis.*
38 *Verba illa, In omnibus autem ſuis bonis, &c. præſumuntur appoſita de ſtylo Notariorum.*

MVlier in ſuo teſtamento ita diſpoſuit. Item reliquit Alexandro eius nepoti totum mobile quod tempore ſui obitus reperietur in tali Caſtro, & eius tenuta; Poſtea in inſtitutione dixit: in omnibus autem bonis ſuis mobilibus, ſtabilibus, & ſe mouentibus, ſuum vniuerſalem hæredem fecit, &c. Orta eſt contentio inter legatarium & hæredem de pecudibus exiſtentibus in tenuta loci de quo in legato, an ad legatarium, vel hæredem pertineant?

1 Pro legatario facit, quia mobilium appellatione, ſe mouentia continentur, l. 1. in principio, ff. de rei vendicat. ibi, in omnibus rebus mobilibus, tam animalibus, quam quæ ani-
2 ma carent. Nam dictiones, tam, & quam, faciunt incluſionem applicatorum, l. Æmilius, in princ. ff. de minor. l. non ſolum, §. ſi mandato, ff. de iniurijs, bonus text. Inſtit. de hæredibus inſtituend. in principio.

Secundo,

Secundo, pro legatario facit tex. in l. à Diuo Pio, §. in venditione, ff. de re iudica. vbi mouentia, & animalia veniunt appellatione mobilium, & ibi notat Bart. poſt gloſſam, vbi Iaſ. num. 10. & licèt text. dicat capienda eſſe primo loco mobilia in executione, capienda tamen inter mobilia animalia primo loco vti minus damnoſa, & ſic animalia veniunt appellatione mobilium.

Tertio loco facit text. ſatis vulgaris, in l. mouentium, ff. de verbor. ſignific.

Quarto, facit text. in l. ſecunda, col. prima, verſic. mobiles autem, vel ſe mouentes, C. quando, & quibus quarta pars, lib. 10. & l. 1. iuncta gloſſa, C. de imponend. lucratiu. deſcrip. lib. 10.

3 Quintò, facit pro legatario verbum, totum, in legati verbis appoſitum, quòd ſignificat omnimodam totalitatem, in ſubiecto. gloſſa Inſtitut. pro ſocio, in principio, in verbo, totorum, vbi Port. ſub num. 3. Aretin. in §. Reſtituta, numero primo, vbi Bellon. ſub num. 11. verſic. notandum, Inſtitut. de fideicommiſſar. hæredit. Iaſ. ad l. ſi vnus, §. pactus, nu. 13. ff. de pactis.

Pulchrè Rebuff. ad l. nominis, & rei, in verbo, omnem, ff.
4 de verbor. ſignificat. ita vt legando totum fundum, videatur legare partem quam habet iure pignoris tantum, l. Iulianus, in principio, ff. de legat. 3. quem ſingularem dixit Imola ad l. ſi domus, §. finali, ff. de legat. 1. vbi perinde eſt dicere, totum fundum, & integrum fundum.

Sextò, pro legatario faciunt illa verba ſubſequentia, & in eius tenuta: nam mobilia mortua, vt panni, & ſimilia, ſunt in domo intus caſtrum, per tenutam vagantur beſtiæ, & vt plurimum in pratis ſunt ſtabula ad collocandas beſtias, ergo per illa verba deſignare videtur beſtias eſſe legatas.

5 Pro cōtraria parte facit, quia quādo ſumus circa diuerſas perſonas, generi per ſpeciem derogatur, l. quæſitum, §. finali, vbi latè Barto. de fundo inſtructo inſtrumentoque legato, Dinus in Regula, Generi, numero 3. Dec. in l. in toto iure, numero 14. vbi Cagnol. num. 15. ff. de Reg. iur. Sed in caſu de quo agitur, ſunt legata primo loco mobilia, quæ vti genus cōprehendunt mouentia, deinde hæres eſt in ſpecie inſtitutus

in ſe mouentibus,erga iſta ſpecialis expreſſio ſe mouentium, præualebit.

6 Secundò,pro hac parte facit,quia teſtator præſumitur magis diligere hæredem quam legatarium, & grauare hæredem quanto minus ſit poſſibile, l.Titia, §.qui in vita, l.nummis,ff.de legat.3.l.Sticho,in fine, ff.de vſufruct.lega.dixi ſuperius quæſt.31.

7 Vnde in dubio pro hærede contra legatarium, Lancellott.in l.talis ſcriptura, colum.quarta,ff.de legat.primo.Caſtrenſ. & Socin. in l.ſi fuerit, ff.de rebus dubijs. Dec.conſil. 92.colum.2. Sylua Nuptial. lib.6. ſub nu.47.verſic. Item in dubio.

8 Et hæc præſumptio eſt adeo efficax, vt potius præſumatur actus nullus quam hæres nimium grauetur, ita Iaſ. per illum text.in l.quòd in rerum §.1.notab.1.ff.de legat.1.Menoch.lib.9.præſumpt.106.num.32.

9 Quæ Concluſio vera eſt, & procedit, etiam ſi legatum eſſet factum coniunctæ perſonæ, Bald. in l. habitatio, C. de vſufructu, per l. Sticho, §.nepotibus ſuis, de vſufructu legato.

Et ſic adeo potens eſt præſumptio pro hærede, vt præualeat coniunctionis ſanguinis, & nullitati actus. Aretin.valde commendans, conſ.155.num.3.

10 Et potius præſumitur ſubſtitutio directa quam obliqua, ad hoc, vt primus hæres minus grauetur, Bartol.in l.Gallus, §.quidam rectè, numero ſecundo, ff.de lib. & poſthum. vbi Alex. numero 6. latè Menoch. lib.6. præſumpt.66. in princip. & ſic Regula procedit inter inſtitutum & ſubſtitutum, vt inſtitutus ſit magis dilectus, à fortiori cum legatario de quo agimus.

11 Hinc in dubio præſumitur legatum quod minus eſt, gloſſa in l.ſi ſeruus plurium, §.finali, ff. de legat.1. Corn.conſil. 160.colum.3.libro 4.Dec.in l.ſemper in obſcuris, num.2.in l.in teſtamentis,num.2.latè Roland. conſil.16. nu.32.lib.3.

Et in hanc partem viſus eſt inclinare Dec. conſil.653. licèt non per prædictas rationes, prout apud eum videri poteſt.

Veram credo opinionem pro legatario, & ad eius fauorem

rem de iure veriorem.

12 Primò à verbis nam Clauſula præcedens eſt maioris efficaciæ ad terminationē ſequētium quam è contra l. quiſquis, cum gloſſa, & ibi Bartol. ff. legat. 3. in l. ſi quis ex argentarijs, §. ſi initium, in 1. colum. per illum text. ff. de edēdo, in l. auia, in principio, ff. de cond. & demonſtr. latè Iaſ. ad l.... C. de lib. preterit. vnde legatum regulatur ab inſtitutione, ſi inſtitutio procedit, ſecus ſi è contra, Bart. in l. filiū, ff. quando dies legato cedat. Iaſ. ad l. 3. §. ſi filius, ff. de lib. & poſth. cum igitur legatum procedat de mobilibus in Caſtro, & tenuta exiſtentibus, debet reſtringere inſtitutionem de mouentibus, vt non comprehendat mouentia in ea tenuta exiſtentia.

13 Secundò, ex qualitate legatarij, quia erat nepos teſtatoris, quo caſu fit latior interpretatio, & de meliore. Bart. in l. ſi cognatis, nu. 7. ff. de rebus dubijs. Socin. in l. 1. col. 3. verſ. ſecundus caſus, ff. eod. tit. Corn. conſil. 3. colum. 2. verſic. item neceſſitudo, conſil. 244. nume. 16. libro 3. Dec. conſil. 289. colum. 2. Pariſ. conſil. 80. num. 44. lib. 2. conſil. 98. num. 22. conſil. 167. num. 11. lib. 2. Bellon. conſil. 7. numero 10. verſic. ſed præmiſſis, Natta conſil. 226. numero 20. lib. 1. Ceph. conſil. 144. num. 24. lib. 1. Roland. conſil. 16. numero 38. lib. 3. Menoch. de arbitrar. quæſt. 94. num. 15. & de præſumpt. lib. 4. præſumpt. 106. nu. 27. conſ. 140. num. 11. lib. 2. Surd. deciſ. 88. nu. 17. de Aliment. titul. 8. priuileg. 27. nu. 5.

14 Et ſi dicatur iſta præſumptio ceſſat quando etiam coniunctus eſt inſtitutus, vt reſtringere videtur Dec. conſ. 46. num. 2. Crauetta conſ. 297. nume. 2. ex l. non ſolum, ff. de ritu nuptiarum.

15 Reſpondetur, quòd hoc non debet attendi: nam ſemper & vt plurimum teſtator habet maiorem affectionem ad hæredem, vnde hoc non videtur curandum, cum in alijs facultatibus, & maiori parte bonorum ſubleuatur heres, vt conſiderat Illuſtriſs. Mantica, de Coniectur. vltimar. voluntat. lib. 7. tit. 11. ſub num. 23. limit. 1.

16 Tertiò, per verba teſtatricis prolata extra, ante, & poſt teſtamentum, quibus declarabat affectionem quam habebat ad legatarium, & per duos teſtes apparet, Bart. in l. fideicommiſſa, §. ſi rem, ff. de legat. tertio, in l.... num. 40. vbi Iaſ. numero 47.

mero 47. Ripa, num. 52. dicunt communem, de vulgari & pupillari.
17 Etiam ſi ex interuallo dixiſſet Bald. in l. precibus, quæſt. 3. colum. 3. nume. 11. vbi Caſtrenſ. nume. 10. C. de impuber. Alex. conſil. 110. nume. 11. libro 4. Socin. conſil. 24. nume. 4. verſic. non obſtat, volum. 1. Ruin. conſil. 192. num. 5. volum. 2. Pariſ. conſil. 79. num. 12. volum. 2. Cephal. conſil. 144. nu. 29. Corn. conſil. 138. volum. 2. Maſcard. Concluſ. 1415. nu. 38. in verbo, voluntas. Illuſtriſs. Mantica, de coniectur. lib. 3. tit. 1. num. 5.
18 Quartò, quia legatorum materia fauorabilis eſt, & largiſſimè interpretãda, Natta referẽs plures gloſſarũ authoritates conſil. 626. nu. 7. Latè multos cumulans Illuſtriſſ. Mantica, de coniectur. vlt. voluntat. lib. 7. tit. primo, ſub nu. 28. verſic. huius autem, vnde verba prout in caſu noſtro habentia duplicem ſenſum, in potiori, & pleniori ſunt intelligenda in materia legatorum, Dec. conſ. 289. num. 2.
19 Nec obſtare videtur ratio Regulæ, quòd generi per ſpeciem derogetur, de qua ſupra, quia licèt rectè cognoſci non poſſit quale ſit genus in legato, vel inſtitutione: rectè tamen intuendo, in muliere diſponente non habetur ratio iſtius regulę, Bartol. in l. quæſitum, §. fin. quęſt. 3. ſub nu. 13. de fundo inſtructo, inſtrumentoque legato.
20 Secundò, reſpondet text. in l. vxorem, §. Feliciſſimo, ff. de legat. 3. quòd non eſt veriſimile, velle teſtatorem derogare amplo legato per verba generalia in inſtitutione appoſita, concurrente maximè in legatario ſanguinis coniunctione.
21 Nec obſtare videtur ratio quòd præſumatur grauare hæredem quanto minus ſit poſſibile, quia hoc non procedit in legato facto coniunctæ perſonę: ita reſpondit Crauetta conſ. 297. col. fin. verſic. non obſtat.
22 Secundò, dicta regula procedit, quando hęres eſſet grauatus de emendo vel redimendo legatum, ſecus ſi teſtator rem propriam legaſſet, Natta conſ. 110. nu. 8.
23 Et in re legata prçſumitur magis diligere legatariũ, quam hæredem, Illuſtr. Mantica, de coniectur. vlt. voluntat. lib. 7. tit. 1. nu. 39. & gloſſa in l. ſi ſeruus plurium, §. fina. ff. de legat. 1. enumerat

1.enumerat ſex coniecturas, inter quas enumeratur coniunctio ſanguinis, quibus ceſſantibus, legatum recipit ſtrictam interpretationem. Menoch.de præſumptionibus,lib.4. præſumpt.106.nu.17.& ob id præſumitur potius grauare hæredem duplici præſtatione,quam quòd legatum reddatur inutile,Caſtrenſ.conſ.224.nu.1.ſub verſ.præterea,vol.2. quem ſequitur Purpuratus conſ.592.num.3.

Item legando domum,ſi vnicam tantum habebat, illa debetur, etiam ſi filios hæredes inſtituiſſet qui illa indigerent, vnde tenentur eam vti legatum tradere,& pro ſe aliam emere vel conducere. Alex.in l.ſi domus,in princ.nu.4.& 5.ff.de lega.1.Sequitur Illuſt. Mãtica de Coniectur.li.10.ti.1.nu.7.

Et mandans ſatisfieri creditoribus ſi alia debita non ſint niſi præſcripta ea ſoluenda ſunt,ne legatum reddatur inutile,Crauetta conſ.604.num.4.

24 Et conſilium Decij ſuperius allegatum euitari poteſt, quia ibi teſtator nedum inſtituerat hæredem in ſe mouentibus ſed ſpecificè onus iniunxerat, vt animalia venderet, & pecunias erogaret in caſu ibi poſito.

Nec etiam dictum conſilium credo abſolutè verum, ex prædictis,& ſi Decio præcedentia declarant ſequentia, ita è contra,ſtantibus rationibus ſuperius adductis.

Præterea in caſu Decij in legato erant appoſita verba limitatoria,ſcilicet,ſaluis infraſcriptis.

Multa igitur conſideranda circa Decij Conſilium, qui contrarium in terminis tenere videtur.

25 Primò ibi præſupponitur legatum conceptum verbis generalibus,& geminatis, ſcilicet omnia, & quæcunque,quæ verba non patiuntur reſtrictionem de habilitate,& comprehendunt ea quæ regulariter de iure non includuntur, l. 4.§. toties,ubi Bart.ff. de damno infecto,l. quod conſtitutum, ff. de militari teſtamento,Bar.in l.generali,§.vxori,ff.de vſufr.

26 lega.vbi dicit,quòd ſi teſtator legat omnia,quæ habet in domo, non uenit frumentum uenale, tamen ſi adijciat, omnia quæ habet in domo quouis modo, & ſic uerba generalia geminata,ueniet etiam frumentum uenale.

27 Hinc etiam notabiliter dicebat Salicet. in l.2.colum.3.C. de noxal. quod ſi Statutum, Motus proprius,uel Bannimenta dicant,

ta dicant, ſi quis occiderit hominem quouis modo, puniatur tali pœna, comprehendit etiam eum qui occidit ad neceſſariam defenſionem.

28 Præterea, verba generalia geminata prolata ab homine, non reſtringuntur, vnde in feudo comprehendit etiam extraneos, ita ponit Concluſionem Iaſ. in l. 1. §. nunciatio, col. 4. verſ. ego limito, ff. de noui oper. nunc. in prælud. feudor. nu. 47. in l. fideiuſſor, §. Prętor ait, num. 5. ff. qui ſatiſdare cogantur. Euerardus à vi geminationis, nu. 4. & in loco à pacto ad legem, ſub num. 9.

Præterea, ſi vt dictum eſt ſuperius, in ſimplici legato de re communi cum ſigno vniuerſali Omne, vel totum, venit pars alterius, quanto fortius, per plura verba generalia geminata.

29 Immò, & verba geminata habent vim derogatoriæ, & Clauſulæ, Non obſtante. Zucchard. in l. 1. numero 112. C. de pact. & ante eum Iaſ. ad l. nec damnoſa, in fine, C. de precibus Imperat. offerend. Gozad. conſ. 70. num. 7. Cephal. conſil. 90. num. 30.

Et habent vim actus Iurati qui pręciſè obligat. Felin. in c. ſi cautio, nu. 36. de fide Inſtrument. Marſil. in l. 1. §. Quęſtionis, num. 2. ff. de quæſtion. in l. 1. nu. 38. C. de ſicar. Cephal. conſil. 35. num. 11.

Dices cum Decio, teſtator dicit in Inſtitutione: In alijs autem bonis mobilibus, immobilibus, & ſe mouentibus, &c. ſed dictio, alijs, ſeparat.

Reſpondetur, ſi ſeparat, ergo nec mobilia veniunt, quia poſt dictionem, Alijs, mobilia primo loco poſita ſunt, ergo, & mobilia erunt ſeparata, vnde ſequitur, quod legatarius nec mobilia nec ſe mouentia habebit, & ſic legatum tam prægnantibus verbis factum reddetur inutile.

31 Confirmantur prædicta, quia dictio, alijs, eſt repetitiua, & includit implicationem præcedentium; Vnde Oldrad. conſ.

32 8. dicebat, quod ſi teſtator mandat ſolui certis creditoribus Ciuitatis, & quibuſcunque alijs habere debentibus, intelligitur eiuſdem Ciuitatis, ſequitur Butr. in c. cum dilecta, col. 1. de donation.

33 Pariter, ſi conſtituo procuratorem ad talem rem, vel litem

tem quam habeo cum Titio, & ad quaſcunque aliàs, reſtringitur cum Titio tantum, Roman. in l. Damni, §. is qui vicinus, ff. de damno infecto; Et licèt Iaſ. in l. ſi vnus, numero 10. ff. de pact. dicat, quod non bene loquitur, quia fundat ſe in Bartolo, in l. qui habet, §. finali, ff. de tutel. tamen male intellexit Iaſ. quia in l. ſequent. dicit Bart. id ad quòd allegat Roman. Idem Iaſ. in l. quicumque, numero ſecundo, C. qui admitti, vnde ſi primo verbis generalibus, & prægnantibus legauit mobilia, & ſe mouentia, per dictionem, alij, ſubſequentem, videntur eadem mobilia incontinenti legata, adempta, & ſic legatum redditur inutile, ſtando in vi verbi (alijs) quòd ſeparat, vt Dec. concludit; Aut igitur ſeparat, & remouet mouentia, ergo & mobilia, cum vtrumque reſpiciat.

Dec. dicit, ſequentia declarant præcedentia, fateor, ſed è contra quoq;: Si igitur verba præcedentia ſunt prægnantia, & ſequentia non, quid iuſtius eſt, an præcedentia declarent ſequentia, vel è contra, vtique præcedentia, vbi magis eni-
34 xa, & geminata, & interlocutoria geminata dicitur irreuocabilis, Gozad. conſ. 70. numero ſeptimo, eſt gloſſa ſingularis in Clemen. vnica, in verbo, ſuper ea, de appellatio. quam ſingularem dixit Corſet. in verbo, appellatio, 3. Aufrer. ad Tholoſ. Deciſ. 185. Rebuff. ad l. quòd iuſſit, in 1. notabili, num. 89.

35 Dicit Dec. à proprietate verborum non eſt recedendum, l. non aliter, ff. de leg.

36 Hoc verum niſi cõtrarium appareat ex coniectura ta mente teſtatoris, Menoch. de præſumpt. lib. 4. præſump. 140. nu. 7. nec ſubita correctio à teſtatore præſumitur, l. non ad ea, ff. de condit. & demonſtrat. Alciatus, Regula 2. præſumpt. 28.

37 Immo, & potius error præſumitur in teſtatore, quam voluntatis mutatio, l. Quoties, §. 1. vbi Bald. & Imola, num. 5. ff. de hæred. inſtit. Socin. ſen. conſ. 27. nu. 16. & 20. lib. 4. Iaſ. ad l. ſi quis in fundi vocab. colum. 5. verſ. tertio nota, ff. de legat. 1. Ceph. conſ. 272. nu. 95. lib. 2. Rolan. conſ. 31. nu. 9. lib. 4. Menoch. de præſumpt. lib. 4. præſumpt. 165. nu. 14. & lib. 6. præſump. 37.

Et ſi dicas, præſumitur teſtatorem voluiſſe grauare hæredem

redem quanto minus ſit poſſibile, de hoc patet reſponſum ſupra.

38 Et de facili vna cum Caſtrenſe per eum allegato credi poteſt, verba illius inſtitutionis fuiſſe appoſita de quodam ſtylo Notariorum, iuxta ea quæ latè congeſſi in Tractat. Location. & Conduct. parte 1. tit. de mercede omiſſa, quæſt. 2. nu. 20. & dixi ſuperius latè quæſt. 22. cum forma Inſtitutionis, vt plurimum currat ſub eadem conceptione, & extenſione verborum, & legata mutentur ex qualitate facti, & voluntate teſtatoris.

Præterea, ex facto & verbis apparet, primo in verbis illis, ſaluis infraſcriptis; Præterea mandauit animalia vendi, & pecunias ſolui plebano, & ſic de expreſſa, & clara voluntate in caſu ipſius Decij.

CASVS LVII.

De Iudice adeunte, cum propria authoritate poſſet, an ſibi præiudicauerit.

SVMMARIVM.

1 *Electa vna via, non licet redire ad aliam.*
2 *Iudicium, & arbitramentum, non debent eſſe ludibrio.*
3 *Citatio requiritur ſi quis adeat Iudicem cum poſſit via facti procedere.*
4 *Renunciatio eſt ſtricti iuris.*
5 *Et in dubio non præſumitur.*
6 *Et includit donationem quæ non præſumitur.*
7 *Voluntas quæ ex illo facto colligitur, reſtringitur ad illud factum.*
8 *Remedium facti ordinarium, & Iuris extraordinarium cumulantur.*
9 *Remedia habere quamplurima noſtri intereſt.*
10 *Inducta ad augmentum non debent operari diminutionem.*
11 *Cautius eſt, vt adeatur Iudex ſine præiudicio ab eo qui via facti procedere poterat.*
12 *Et poteſt etiam poſt litem conteſtatam.*

13 *Cautela*

13 *Cautela etiam eſt, vt petatur per familiam aſſociari.*

14 *Adiens iudicem petendo laudum exequi, ſibi non præiudicat in executione facti.*

15 *Tutus via facti ſibi præiudicat eligendo Iudicem incompetentem, ſecus ſi competentem.*

16 *Laudum intimatum, & ab eo non reclamatum poteſt executioni mandari ſine Citatione.*

17 *Clauſula, Sine præiudicio, habet vim Clauſulæ, Omni modo meliori.*

18 *Eligens viam Statuti, non poteſt redire ad Ius Commune.*

19 *Conſentiens tacitè in aliquo actu Iudiciali, non contradicendo, vel in aliquibus actibus, non tamen cenſetur conſenſiſſe in alijs quin eis contradicere poſſit.*

20 *Actus Iudiciales ſingulares ſunt de ſe perfecti.*

PVlchra, & practicabilis quæſtio an ille qui poterat propria authoritate rem vel ius aliquod conſequi, adeundo Iudicem, ſibi præiudicauerit, & cenſeatur tali iuri renũciaſſe, vt ad illud amplius redire non poſſit.

Et primo videbatur dicendum, quod ſibi præiudicauerit
1 Iudicem adeundo, cum una via electa non liceat redire ad aliam, l. ſi mulier, §. ſi. ff. quod metus cauſa.

2 Secundò, quia Iudicium non debet eſſe ludibrio, ſicut nec arbitrium, l. ſi quis rem, vbi Bart. notat, ff. de arbitr.

Et hanc opinionem tenet Bal. in l. 1. num. 1. in fine, C. de execu. rei iudicatæ, in l. 2. nu. 29. q. 10. C. de ſeruitut. & aqua, in l. ædem, nu. 13. C. locati, Dec. in c. nouit. nu. 104. de Iudic. Ruin. conſ. 57. nu. 3. conſ. 127. nu. 14. lib. 4. Neguſant. de pignoribus, par. 4. nu. 25.

Et vltra Bald. videtur Gloſſa in l. proinde, §. finali, in fine gloſſæ, ff. ad l. Aquil. Marſil. de fideiuſſor. num. 71. Berous, conſ. 54. num. 12. vol. 3. Borgnin. Deciſ. 43. num. 63. Deciſ. 45. num. 71. vol. 1. Aretin. in §. actionum, col. 7. Inſtitut. de Action. ſub num. 19. verſic. nec obſtat, Gratus conſ. 76. num. 9. vol. 2. Areti. in l. clam poſſidere, §. qui ad nundinas, col. antepenult. verſic. niſi ciuiliter. vbi Claud. Aquenſ. col. 4. verſ. hanc tamen, ff. de acquir. poſſeſſ. Gozadin. in repetitione l.

primæ,

primæ,num.8.C.de edendo,Iaſ.in l.2.nu.114. C.de iure emphyteut.Grammat.conſ.Ciuili 95.num.28. Dec.in l.finali, num.31.vbi Zuchard. num.230. C.de edicto Diui Adriani tollendo.Ripa in l.de pupillo,§.meminiſſe, nu.14.ff. de noui oper.nunciat.in c. cum M. num.98. de Conſtitut. Alciat.in c.1. num.30. de offic. Ordinar. Ruin. conſilio 127. numero 12. volum.5. Grat.conſ.90. num.3.vol.1. Angel.in l.nemo carcerem,poſt medium,verſic.an poteſt.C.de exactor.tributor.lib.10.Dec.conſ.146.col.3.conſil.400.Anton.Gabri.de Action.Concluſ.4.num.17. poſui in materia in Tractatu locat.& conduct.tit.de recuſat.in 4.par.quæſt.14.numero 10.
3 vbi videre placeat, & ob id citatio requiritur, Iaſ. de magis
** Communi.de Iuriſdict.omn.Iudic.l.iubere cauere; Anto. Gabr.de Citatione,Concluſ.1.num.224. Marſil. de fideiuſſor.num.71. Pontan.de Spol.lib.3.num.161. Oſaſch. Pedemont.Deciſ.34.num.2. vbi debet per iudicem confirmari citata parte, & hæc opinio tunc maximè vera eſt, quando in actu non neceſſario adeſt fraus, Grat.conſ.12.nume.31. volum.2. Deciſ.Maceratæ 48.nu.10.Borgnin.deciſ.43.nu.62. deciſ.45.nu.74.

4 Pro contraria parte facit primo,quia renunciatio eſt ſtricti iuris,& in ea non veniunt niſi ea quæ exprimuntur. Calderin.conſ.5.tit.de præbend.Cardina.conſ.120. Titius obligauit.

5 Et in dubio non præſumitur,c.ſuper eo, de renunciation. vbi Abbas,nu.18.Imola nu.11.12.& 13. Butr.in c.accedentibus,col.2.de priuileg.Felin.in c.cum acceſſiſſent, num.29. vbi Dec.col.penult.de Conſtitut.Dec.conſ.308.num.8.Menoch.de præſumpt.lib.1.quæſt.55.nu.2.lib.6.præſump.41.
6 num.2.vbi rationem reddit, quia eſſet donatio quæ nō præſumitur.

7 Secundò,pro contraria parte facit, quia voluntas quæ ex aliquo facto colligitur, limitatur quatenus ex tali facto neceſſario infertur,Bart.in l.1.§.hoc interdicto,num.2.per diſcurſum,ff.de itinere actuque priuato.

8 Vnde quando concurrunt ſimul Remedium facti ordinarium, & Remedium Iuris extraordinarium, vnum non tollit aliud, ſed cumulantur, Bald.in l.in prouinciali, §.1.nu.4.

vbi An-

vbi Angel.num.4.Iaſ.in fine, Cuman.num.6. Zaſius in fine, ff.de noui oper.nunciatio. Caſtrenſ.in §.meminiſſe, eod.tit. Sfort.de Reſtitut.in integr.quæſt.17.art.2.num.2. Vrſil.ad Afflict.326.

Et hanc opinionem tenet Bal.in l.2. nu. 10.C.de iure Emphyt.Alex.in l.1.§.in operis, nu.2. ff.de noui oper. nunciat. Corn.conſ.202.ſub num.7.lib.4.Socin.iun. conſ.35.nu.13. lib.3.Iaſ. in l.clam poſſidere,§.qui ad nundinas, num.54.ff. de acqui.poſſeſſio.vbi dicit hanc opinionem veriorem,cum
9 noſtra interſit habere plura remedia,& inducta ad augmen-
10 tum non debent operari diminutionem, Dec.conſ.460. nu.
* 7.Et hanc dicit Communem Alex.in l.quemadmodum, nu. 3.ff.de acquir.poſſeſſ.Menoch.de adipiſcend. Remed.4.nu. 424.in fine.Cott.in memorabil.in verbo, ſtatuto, vel decreto,verſ.3.quęro,dicens hanc opinionem veriorem. Vrſil.ad Afflict.326.nu.2.

11 Ad omnem tamen bonum finem, & effectũ bona eſt proteſtatio,quod addit iudicem ſine præiudicio. Alex.cõſ.130. num.12.verſic.quia reſpondeo,lib.4.& conſ.ſeq.col.vlt.verſic.accedit,Neguſ.de pignor.parte 4.num.25. Iaſ.ad l.2.nu. 114.C.de iure emphyteut.Tiraqu.de Conſtit.parte 1.num. 41.Capic.Deciſ.119.num.9. vbi conſulit faciendum in primordio litis,Ripa in c.cum M.num.98.de Conſtitut.in l. de pupillo,§.meminiſſe,num.14.ff.de noui oper.nunciat. Dec. conſ.146.num.8.in fine,Alcia.in c.1.num.30. de offic.Ordinar.vbi idem ſi dicatur ſine præiudicio iurium ſuorum; Menoch.de adipiſcen.Remed.5.nu.158.Perſonal.de adipiſcen. num.325.verſ.quæ Concluſio. Borgnin.Deciſ.43.num.62. Grat.conſ.37.colum.fin.verſic.circa quam,vol.1.conſil.76. num.12. vol.2.Corbol. de Iure emphyteut. quæſt.13. in fine,Anto.Gabr.de Actio.Concluſ.4.in fine,& de Citat.Concluſ.1.num.225.Aſinius de Executor.§.7.cap.94.Menoch. de adipiſcend.remed.6.numero 11.in fine. Lancellot. de attenta.in præfatio.part.2.capitulo 4.ampliatio.1. numero 4. Aſin. §.7. cap.5. numero 13. ampliat.49. Capic. deciſ.119. num.9.

12 Declaratur, id quod de proteſtatione dictum eſt, vt non procedat ſi lis eſt conteſtata; Additio. ad Bald. in l. ede, in

V verbo

Digitized by Google

verbo expectari, C. locati. Additio. ad Dec. conſ. 146. nu. 8. Ruin. conſ. 57. lib. 4.

Contrarium tenet Vrſill. ad Afflict. 126. num. 3. maximè quando in Inſtrumento adſit Clauſula, quòd vna via electa, altera non tollatur; & hæc opinio videtur verior.

13 Datur etiam alia Cautela vt creditor non petat immitti, ſed per familiam aſſociari, nec in hoc caſu partis citatio requiritur. Iaſ. ad l. fin. nu. 13. C. de iure emphyteu. Zucchard. ad l. fin. num. 158. C. de edic. Diui Adriani tollendo. Rimin. de donatio. in principio, num. 542. verſ. tertio. quoque Pariſ. conſ. 172. nu. 13. lib. 4. Marant. parte 6. tit. de citatio. in fine, num. 11. Neguſant. de pignor. parte 4. nu. 24. Neuiz. cõſ. 82. num. 28. Menoch. de adipiſcen. Remed. 5. nu. 150. verſ. Tertius caſus, Burſat. conſ. 23. in fine, lib. 1. Perſonal. de adipiſc. ſub num. 325. verſ. ſed dubium. Menoch. de recuper. remed. 8. nu. 97. 98.

14 Inſuper ſi quis adeat iudicem petendo ſimpliciter expediri ea quæ in laudo continentur, vel in Inſtrumento, non dicitur ſibi præiudicaſſe. Grat. conſil. 76. num. 10. & 11. libro 2. vbi monet, quod adeat Iudicem competentem, aliàs ſibi præiudicat: ex quo Conſilio videntur tria in actu practico vtiliter colligi.

15 Primum eſt, quod tutus via facti, eligendo Iudicem ſibi præiudicat, quando adijſſet Iudicem incompetentem, quo caſu ratione incompetentiæ naſcitur præiudicium, & citatio requiritur: ſecus igitur ſi adijſſet Iudicem competẽtem, qui & ſine citatione tutiore via facti expedire poteſt.

16 Secundum eſt, quod ſi in aliquo Inſtrumento, vel laudo eſt conceſſa alicui tenuta, vel facultas apprehendendi propria authoritate, ſi laudum eſt intimatum, nec ab eo reclamatum, & ſic tranſiuit in iudicatum, iſto caſu, qui habet laudum pro ſe, poteſt adire iudicem pro executione laudi, & concedere poteſt, & debet, ſine aliqua citatione, ſtante, quòd in termino intimationis non reclamauit, & ſic in executione rei iudicatæ citatio non requiritur, nec præiudicatur viæ exequendi, de facto adeundo iudicem, & ſine Citatione exequendo.

Tertium eſt, quod ſit tutus via facti Iudicem adeat, & ſine Citatio-

Citatione executionem committat ſine præiudicio ipſius
17 executionē petentis, iſta Clauſula, ſine pręiudicio, operatur, vt ſi omiſſio Iudicis erit nulla, reſpectu ordinis iudiciarij ex defectu citationis, ſaluabitur per viam facti quæ etiam competebat executionem petenti, ex Regula, Si non valet, quod ago, vt ago, valebit, vt valere poteſt, cum ſimus in diſpoſitione particulari, iuxta notata in l. prima, §. ſi quis ſimpliciter, ff. de verbor. obligation. & non dicitur elegiſſe viam Iudiciariam, niſi quatenus ſibi proficiet, aliàs ſubintrat via facti.

Circa id verò an Creditori liceat variare à captura ad realem, & è contra, & à proceſſu ſummario ad ordinarium, & è contra, poſui in Tractatu de ſequeſtro part. 3. quæſt. 17. vbi videre placeat.

18 Pariter, ſi quis eligat viam Iuris municipalis, nō poteſt redire ad viam iuris communis, Alberic. ad l. ſi cui, in fine, ff. de ſeruit.

19 Inſuper in iudicialibus illud eſt notatu dignum, quod ſi quis tacitè conſenſit, tacendo, & non contradicendo in aliquo actu, vel quo ad aliquos actus, non tamen cenſetur conſenſiſſe in alijs, quin eis contradicere poſſit, gloſſa reputata ſingularis, in Clementina, Sæpè, in verbo, partibus, de verborum ſignificatio. vbi Abbas in vlt. notab. multum commendat; & illam gloſſam pariter dicit ſingularem idem Abbas, in capit. quoniam contra, in vltima colum. de probat. in capitul. præſentium, colum. 4. de teſtibus, in cap. ſi quis contra Clericum, colum. 16. de foro compet. aureum, & ſolemnem dixit Iaſ. in l. quæ dotis, in fine, num. 108. ff. ſolut. matrimo. & rationem reddit Natta ſuper dicta Clementi-
20 na, & gloſſ. qua actus Iudiciales ſingulares ſunt de ſe perfecti; Singularem quoque dixit hanc gloſſ. Roma. conſilio 133. vbi per hanc gloſ. ſingulariter limitat Authent. qui ſemel, C. quomodo, & quando Iudex, quòd quis debet in lite inchoata perſiſtere, nec variare, tamen ſecùs eſt in modo litis inchoatæ, in quo quantum ad reliquos actus, locus eſt pœnitentiæ.

CASVS LVIII.

Virgini ſtupratæ an dos debeatur ſi poſtea ab alio cognoſcatur.

SVMMARIVM.

1 *Qualitas iuncta verbo intelligitur ſecundum tempus verbi.*
2 *Factum legitimè retractari non debet licèt ad eũ caſum peruenerit à quo inchoare non potuit.*
3 *Ius conſiderat quòd principaliter fit, non executiuè.*
4 *Tranſiens ad ſecunda vota non dicitur honeſtè viuere.*
5 *Paria ſunt, incontinenter viuere, & vxorem ducere.*
6 *Matrimonium ſecundum verè fornicatio eſt.*
7 *Mulier amittit dotem propter adulterium, & ſolum oſculum luxurioſum, & tactum mamillarum.*
8 *Pater tenetur alere filiam niſi inboneſtè viuat.*
9 *Diſpoſitio qualibet intelligitur rebus ſic ſtantibus.*
10 *Filia poſt annum quintum, & vigeſimum à patre non nupta: poteſt inboneſtè viuere.*
11 *Legatum cenſetur ademptum ſi inimicitiæ ſuperuenerint.*
12 *Declaratur ſi graues ſint.*
13 *Legitimè factum retractari non debet, &c. declaratur.*
14 *Capitulum primum de adulterijs quando locum habeat.*
15 *Dos condecens ſtuprata quæ ſit.*

PLuries in facto occurrit quod puella ſtuprata agit contra ſtupratorem ad dotẽ, vel vt ducat in vxorem, iuxta cap. 1. & 2. de adulter. Replicat ſtuprator, eam audiri non debere, ex quo poſtea paſſa eſt ſe ab alio cognoſci, nunquid in eius exceptione ſtuprator audiri debeat?

Videbatur quòd non, cum text. in c. 1. de adulter. habeat reſpectum ad tempus virginitatis, & ad eum qui originalis
1 cauſa fuit corruptæ virginitatis, Qualitas enim iũcta verbo, intelligitur ſecundum tempus verbi, l. in delictis, §. ſi extraneus, vbi Bartolus, ff. de noxalib. Iaſ. ad l. ex facto, numero 10. ff. de

10.ff.de vulga. Crauet.conſil.212.num.7.conſil.313.nu.2.

Secundo contra ſtupratorem facere videtur, quia legiti-
2 mè factum non debet retractari, licèt ad eum caſum perue-
nerit à quo inchoari non potuit, l.in ambiguis, §.1.ff.de re-
gul.iur. Regula factum, lib.6.l.patre furioſo, vbi Iaſ.nu.10.
ff.de his qui ſunt ſui vel alieni iur.& hoc magis procedit,quã
do cauſa ex poſt facto ſuperueniens euenit ſine culpa & fa-
cto primi authoris, vt deducit Dinus in Regula, Beneficium,
num.43. de regul.iur.lib.6.

3 Tertio contra ſtupratorem facere videtur, quia ius conſi-
derat id quòd fit principaliter, nõ executiuè, l.finali, ff.quod
quiſque iur. quam dixit notabilem Bald.in c.1. col.2. in tit.
hic finit. lex & incip. conſuetud. Iaſ.ad l.ſi quis nec cauſam,
numero 23. ff.ſi cert.pet. non igitur curandum eſt, ſi poſtea
ab alijs cognoſcatur, ſatis eſt quòd ipſe primo loco corrupit
& deflorauit.

Contrarium credo verius, ſcilicèt quod ſi poſt defloratio-
nem cognoſcatur ab alio, non ſit locus diſpoſitioni d.c.1.de
adulter. & conſequenter nec deſponſare, nec dotare tenea-
tur.

4 Et primo mouet me: Tranſiens ad ſecunda vota non dici-
tur honeſtè viuere, ita vt perdat Legatum ſibi à marito vel
filijs factum, Angel. ad l.cum mulier, §.cum proponebatur,
num.3.vbi Alex.num.5. cum ſeq. ff.ad Trebellian. Et hanc
dicit Communem Ioan. Dilect.de arte teſtan. tit.6. Cautela
39.num.4. Berbond.de public. concubinar. num.193. Illu-
ſtriſſ.Mantica de coniectur. vltimar. voluntat.lib.11.tit.19.
num.31.& 32. Michael Craſſ. §.Legatum, quæſt.54.& for-
tius,ſi quouis modo inhoneſtè viuat,etiam per ſola præpara-
toria, Ripa, ad l.fœminæ, quæſt.15. vbi Ioan.de Garron.in
Authent.Ex teſtamento, nu.30.C.de ſecund.nupt.& in Ru-
brica, Pœna 28.de Communi Nicolaus ad l.generaliter,nu.
15.C.de ſecund.nupt. Marſil.in l.1.num.29.C.de raptu vir-
gin. Anton. Gabr.de ſecund.nupt. concluſ.1. nu.22.& con-
cluſ.8.Grat.conſ.115.col.2.vol.1.

5 Accedit text. in c.vxoratus, de conuerſ.coniugat. ex quo
notat Panormitan. quod paria ſunt incontinenter viuere, &
vxorem ducere; Et Canone, Hac ratione, 31.quæſtio.5.vbi

6 quamuis licitum ſit ſecundum Apoſtolum ſecundas nuptias contrahere, tamen ſecundum veritatis rationem vera fornicatio eſt. Latè Tiraquel. ad l. boues, §. hoc ſermone, in principio, num. 151. ff. de verbor. ſignificat. Si igitur talis etiam in forma matrimonij honeſtè non viuit, clarius & ſine difficultate ea quæ ſine figura matrimonij ab alio per laſciuiam tantum cognita fuit, & ſic nec deſponſari, nec dotari meretur; Accedat Coraſ. lib. 3. Miſcel. cap. 1.

7 Secundò, Mulier propter adulterium dotem amittit, immò & propter oſculum luxurioſum & tactum mãmillarum,

* Bellon. ex Communi, in Rubrica, C. de edendo, num. 8. Dixi ad Regulam, Cum quid, parte 3. limitat. 1. num. 15. Et po-

* teſt fieri ſeparatio thori. Iul. Clar. dicens Communem, in §. adulterium, verſ. alia quoque: Sed in caſu iſto mulier poteſt dici quaſi nupta, iure cogente maritum ad eam deſponſandam & in vxorem ducendam à die deflorationis, ex d. cap. 1. de adulter. Immò ſi ex illicito coitu matrimonium conſummatum operatur dotis amiſſionem, quãto magis adhuc non conſummatum.

Addo gloſſ. in cap. Præterea, de teſtibus, vbi Felin. nu. 3. Matheſilan. notab. 119. Crauetta conſ. 205. num. 19. clarius Pariſ. conſil. 54. num. 61. lib. 4. Roland. conſil. 50. num. 3. & 4. lib. 1. Menoch. de præſumpt. lib. 5. præſumptione 41. numero 14.

8 Tertiò pro hac parte facit, pater tenetur alere filiam. l. 1. ff. de iuſtit. & iure, §. 1. Inſtit. de iure natur. gent. & ciuili, vbi venit hæc obligatio à naturæ inſtinctu, ſtatim quod filia naſcitur, & tamen ſi mutauerit ſtatum in deterius, viuendo inhoneſtè, nec dotari, nec alimentari debet, niſi poſtea pœnitentiam egerit. Speculat. in titul. Qui filij ſint legitimi. §. penult. verſ. quid ſi filia peccauerit, dixit benè notandum Iaſ. ad l. iuſtitia, num. 29. ff. de iuſtit. & iure, & in l. in arenam, nu. 6. C. de inoffic. teſtam. & in Auth. non licet, col. 1. verſi. item diligenter, C. de liber. præterit. Tiraquel. de pœnis, Cauſa 28. num. 2. Campeg. de dote, parte 1. quæſt. 13. num. 3.

9 Quartò quælibet diſpoſitio, ſiue legis ſiue hominis, intelligitur rebus ſic ſtantibus, l. finali, ff. qui ſatiſdare cogantur, latè Tiraquell. ad l. ſi vnquam, in princip. num. 166. C. de re-

uoc. do-

uoc.donation.Corn.dicens ita de conſuetudine ſeruari conſil.83.lib.4.Crauet.conſ.264. verſ.nec dicatur, vbi loquitur in actu iurato. Dixi in Tract. de Iuramento litis deciſorio, quæſt.5. nonæ quæſtionis principalis, num.39.&40. Cogi poteſt igitur ſtuprator virginem defloratam vel dotare, vel vxorem ducere, iuxta cap.1. de adult. hoc erit verum rebus in eodem ſtatu manentibus, aliàs ſi commutentur & maximè in deterius, prout in caſu iſto, non tenebitur ſtuprator ad aliquam obſeruantiam.

Quintò in argumẽtum facere videtur l.ſi filium, cum Authent. ibi poſita, C.de inoffic.teſtamento vbi filia tenetur ſer-
10 uare fidem de alteri non nubendo ſine eius conſenſu, tamen ſi pater ſit moroſus, & differat, patiendo labi annum quintum & vigeſimum, poterit ſine patris conſenſu ſe maritare, nec ex hoc exhæredari poterit, & tenebitur ipſam dotare, immo nedum maritare, immò inhoneſtè viuendo patri cornua ponere poterit, vt ibi notat Caſtr.dans pro Cautela, vt citius nuptui tradatur: Debet igitur ſtuprator virginem corruptam in vxorem ducere, ſi ſibi per virginẽ fides ſeruetur, qua non ſeruata, nec ipſe ſeruare tenebitur, iuxta Regulam l.cum proponas, C. de Tranſaction. quod frangenti fidem, fides frangatur eidem, etiam ſi in modico non fuerit impletum, vt dixi in Tracta.de euiction.num.34.

11 Sextò facit, quòd legatum cenſetur ademptum ſi inimicitiæ ſuperueniant inter teſtatorem & legatarium, iuxta l.3.§. vlt.ff.de adimend.legat.l.ſi inimicitiæ, ff.de his quibus vt indignis. Petr.Pech.de teſtament. coniugator.lib.1.cap.19.in fine, Maſcard.in Tractatu ſuo de probationibus, concl.900.

12 Et hoc fortius procedit, quando inimicitiæ graues eſſent, vt per Menoch.de præſumpt. lib.5. præſumpt.37. num.19. Et nulla maior oriri poteſt animi conturbatio, quam videre vxorem male morigeratam & lubricam, inhoneſtamque vitam traducere.

Nec obſtare videntur in cõtrarium adducta, quia iam patet reſponſio ex prædictis, & eorum diſcurſu.

13 Et ad id quòd dicitur, quòd legitimè factum retractari nõ debet, reſpondẽt, quòd Regula procedit in actu perfecto & omninò conſummato, aliàs non, Bart.in l.pluribus, §.ſi pla-

Digitized by Google

ceat, ff.de verborum obligat. Dec.& ibi Cagnol.in l.in ambiguis,§.1.vbi Dec.num.1. Cagnol.num.2.ff.de reg.iur.dicens non dici perfectum niſi data vltima, & finali perfectione,Din.in Regula poſſeſſor,num.22.& in Regula factum,in fine. Iaſ.ad l.patre furioſo, num.10. ff.de his qui ſunt ſui vel alieni iur. at in caſu noſtro ſumus in Matrimonio adhuc non perfecto, & vltima perfectione nondum conſummato, cum nec adhuc deſponſauerit, merito &c. Addo Aretin. & ibi Port.in §.ſi quis debitori, Inſtit.de legat.

14 Addo vlterius in Practica quòd diſpoſitio,c.1.de adulter. nō habet locum niſi allegetur virginem eſſe corruptam,aliàs non poteſt obtinere, ita vt nec tertius ad allegandum ſufficiat,Crau.conſ.166.num.5.

Licèt Maſcard. de probation.in verbo, virginitas, nu.11. dicat etiam à tertio allegari poſſe, cum pro ea ſit præſumptio naturæ, ſed certè non ita certitudinariè, prout ab ipſamet puella,quæ de facto proprio deponit.

Et ſic diſpoſitioni c.1.de adulter. locus eſſe videtur, puella in eodem ſtatu manente, quòd poſtea non patiatur ſe ab alio cognoſci, aliàs ſibi imputet,& ſuæ impatientiæ & incontinentiæ omnia adſcribat.

Et ad prædicta facit conſil. Alexand.157. nu.2.vol.5.vbi ferè caſum in terminis innuere videtur.

15 Et ad exornationem dicti cap. primi de adulterijs, cuius materia infrequentiſſima eſt, dico, quod dos danda per ſtupratorem non eſt condecens iuxta qualitatem patris & patrimonij, vel vt aliæ fortaſſe ſorores habuerunt, ſed maior, ita vt ſi pater pro ea maritanda ſi non eſſet ſtuprata expendiſſet trecenta,pro iſta non poteſt niſi det mille,vtiq; ad mille tenetur corruptor, & ad omnes expenſas paſſas, Iaſ. poſt Nicol.de Neapoli, in §.omnes, numero 24. Inſtit.de action. reputans valde notabile in Practica. Additionator ad Summam Angelicam, in verbo, ſtuprata, litera C. vbi rationem reddit, quia hic ceſſat virginitas, quæ eſt ſecunda dos, Berbond.de public.concubin.§.ſtuprum, num. 17.& ita in facti contingentia iudicauit Senatus, vt per Oſaſch.Pedemont. Deciſ.107. concurrente tamen Iudicis arbitrio & taxatione, Theſaur.Deciſ.Pedem.3. num.2.in fine.

CASVS

CASVS LIX.

De fideiuſſione cum muliere non conuerſando ex quauis cauſa, an de licita intelligatur.

SVMMARIVM.

1 *Generalis diſpoſitio generaliter debet intelligi, & comprahendit caſus priuilegiatos.*
2 *Verbum etiam minimum in contractibus operari debet.*
3 *Oratio negatiua fortius negat quam affirmatiua affirmet.*
4 *Bart. in l. Seio, §. medico, de annuis legat. declaratur.*
5 *Clauſula, Ex quauis cauſa, quid importet.*
6 *Dictio (Etiam) quid importet vſque ad num. 8.*
9 *Verbum (vrgentiſſima) quid importet.*
10 *Ex proœmio colligitur cauſa finalis.*
11 *Quid in contractibus.*
12 *Actus præſumitur Iuris præſumptione factus in executionē præcedentis mandati vel cauſæ.*
13 *A primordio tituli poſterior formatur euentus.*
14 *Verba legis vel alterius diſpoſitionis prægnantia reſtringuntur à ratione.*
15 *Statutum puniens homicidam, intelligitur niſi habuerit iuſtam cauſam.*
16 *Diſpoſitio intelligitur ne quis indebitè damnum patiatur.*
17 *Diſpoſitio generalis continens extenſionem, intelligitur ſine præiudicio tertij.*
18 *Prohibitus alloqui carceratum, poteſt ex cauſa beneuolentiæ & pietatis alloqui.*
19 *Verba generalia reſtringuntur & interpratantur ne ſequatur inhumanitas.*
20 *Verba generalia contractus reſtringuntur ne quis remaneat deluſus.*
21 *Verbum generale reſtringitur ex debitis circumſtantijs.*
22 *Pactum iuratum reſtringitur ad actum laudabilem.*
23 *In contractibus ex verbis contrahentium interpratandis attenditur veriſimile.*

24 *Statutum de adhibendo fidem libris mercatorum, quomodo intelligatur.*
25 *Statutum quòd poteſtas teneatur pro officiali, quomodo intelligatur.*
26 *Promiſſio non intelligitur de actu exceſſiuo.*
27 *Diſpoſitio hominis non reſtringitur de habilitate.*
28 *Verba contrahentium intelliguntur ne contineant iniquum.*
29 *Mandatum generale non includit valde domino praiudiciale.*
30 *Promittens velle conuenire vbique locorum, intelligitur de tuto.*
31 *Generalis promiſſio expenſarum reducitur ad cauſam honeſtatis.*
32 *Promittens non offendere quoquo modo, intelligitur ad terminos iuris & dato dolo.*
33 *Renunciatio generalis vel pactum non includit legitimam.*
34 *Verba generalia contrahentium reſtringuntur ne ſapiant nimium rigorem, vel iniquitatem.*
35 *Bald. in Rubr. C. de contrah. empt. num. 9. declaratur.*
36 *Bald. in l. finali, C. ſine cenſu, declaratur.*
37 *Promittens aliquem defendere de iure vel de facto, quomodo intelligatur.*
38 *Ruin. conſ. 59. num. 24. vol. 4. declaratur.*
39 *Promittens non offendere bannitum, ſi offendat, an teneatur ad pœnam conuentionalem.*
40 *Pax iurata cum bannito, ſeruanda eſt.*
41 *Declaratur quoad pœnam non teneri.*

OCcurrit in facto, quòd in Curia Epiſcopali Tudertina quidam fuit aliàs proceſſatus quod carnaliter cognouerat Bertam, & cum hoc non eſſet ſufficienter probatum, fuit tandem abſolutus, data cautione de non amplius conuerſando cum ea, & inſtrumentum fuit conceptum, quod in executione ſententiæ promiſit non conuerſari in domo Bertæ, *etiam ex cauſa vrgentiſſima.* Oritur dubium, ſi repertus fuerit conuerſari ex cauſa licita, dicatur commiſſa ſtipulatio, cum iam inquiſitus & Berta eſſent inter ſe coniuncti, quia filius vnius duxit in vxorem filiam alterius, & hoc vinculum erat tempore promiſſionis.

1 Et

1 Et quòd ex quauis cauſa videatur commiſſa ſtipulatio, facit, quia diſpoſitio generalis generaliter debet intelligi, vt comprȩhendat etiam caſus priuilegiatos, vt dixi in tractatu depoſiti, tit. de caſu, num. 23.

2 Secũdò, quia quodlibet verbum, etiam minimum, in contractibus appoſitum, debet eſſe cum miniſterio aliquid operandi Bald. in Rubrica, C. de contrah. emption. nume. 9. per text. in l. hanc legem, ff. de contrah. emption. in l. ſi ita ſtipulatus, ff. de vſur. Sequitur Dec. conſil. 401. num. 4. conſil. 414. num. 2. conſil. 2. num. 5. conſilio 25. num. 3. conſil. 232. num. 8. conſ. 626. num. 7. vbi nec ſyllaba debet eſſe ſuperflua. conſil. 278. num. 5. Ioan. de Anania, conſ. 98. in fine; Alex. conſ. 151. col. 2. lib. 2. conſ. 158. col. penult. eod. lib. 2. Roland. conſil. 1. num. 123. conſ. 55. nu. 45. conſ. 62. nu. 33. lib. 3. Socin. conſ. 47. col. 3. verſic. præterea. Pariſ. conſ. 20. nu. 74. vol. 1. Iterum Alex. conſ. 21. num. 8. vol. 5. conſ. 11. num. 14. vol. 2. latè Iaſ. in l. finali, nu. 5. ff. ſi cert. petat. Neuizz. conſil. 69. nu. 29. Rebuff. de litteris oblig. gloſ. 2. Oſaſch. Deciſ. Pedemont. 141. num. 1. Roland. conſ. 53. nu. 8. vol. 1. Roman. conſ. 251. nu. 4. Boer. Deciſ. 23. nu. 49. Riminaldus de donat. in principio, num. 930.

3 Tertiò, quia ſumus in oratione negatiua, quæ fortius negat quam affirmatiua affirmet, gloſſa quam ibi dicit Bartolus perpetuo notandam, in l. hoc genus, in gloſſa finali, ff. de conditione & demonſtratione, & ibi Caſtrenſ. dicit valde ſingularem, & pluries ſecundum eam obtinuiſſe. Commendat. Dec. conſilio 490. num. 6. pulchrè conſilio 3. numero 4. Crauetta conſ. 146. num. 4. Anton. Gabriel. de legibus, concluſ. 2. num. 27.

Addo Tiraquell. ad l. boues, §. hoc ſermone, limitat. 7. vbi Rebuff. limitat. 1 de verbor. ſignificat. Oſaſch. Pedemont. Deciſ. 100. nu. 44. Trigo. Singulari 26. Cotta valde commendans in verbo teſtator lęthaliter. Menoch. de Recuper. poſſeſ. Remed. 14. num. 4.

4 Hinc dixit Caſtrenſ. conſilio 170. colum. finali, libro primo, quòd dictum Bartoli, in l. Seio, §. medico, ff. de annuis legat. volentis caſum inſolitum & extraordinarium, non venire in diſpoſitione, non habet locum in diſpoſitione negatiua quæ

ua quæ fortius operatur, nec ita reſtringi poteſt ſicut affirmatiua, Commendat Crauetta conſilio 294.num.6.

5 Tertiò pondero verba ſtipulationis ibi *ex quauis cauſa*, quæ verba ſunt prægnantia & includunt maiora expreſſis, gloſſa in Clementina finali, in verbo, quouis modo, iuncta gloſſa, de ſentent. excommunicationis. Melius in Clementina, Ne Romani, in verbo, quouis modo, de election. in Clement. 1. in verbo, cuius, de rebus Eccleſ. non alienand. Dec. in capit. Sedes, num. 44. de reſcript. Crauetta conſ. 294. col. 5. in fine.

6 Quartò, pondero dictionem *etiam*, quæ eſt augmentatiua, ampliatiua, & extenſiua, denotans l. actionis, l. alienationis, l. etiam, ff. de verborum ſignificatione, lege ſecunda, C. de teſtibus, vbi gloſ. & Doctor. Bald. conſilio 209. volum. 3. Doctor. in l. 1. C. qui admitti, Pariſ. conſilio 144. numero 15. volum. 4.

7 Includit maiora expreſſis, & diuerſam ſpeciem, cap. Tanta, de Simon. Clementina vnica, de ſequeſtrat. poſſeſſ. & fructuum, Gemin. conſ. 65. col. 3.

8 Explicat prætere caſum magis dubitabilem & implicat minus dubitabilem, l. etiam, ff. ſoluto matrimonio, Gozad. conſilio 73. numero 31. pulchrè Rebuff. ad l. mulieris appellatione, columna quinta, circa medium de verborum ſignificatione.

Cum ergo fuerit promiſſum non conuerſari etiam ex cauſa vrgentiſſima, ex virtute illius Dictionis, etiam, includetur pariter conuerſatio ad actum licitum & permiſſum.

9 Pondero vltimo loco verbum, (vrgentiſſima cauſa) quòd extremitatem quandam ad quoddam ſummum denotare videtur, capit. vbi non eſt, de deſponſatione impuberum.

Pro contraria parte facit, quia in principio contractus, & inſtrumenti ponuntur hæc verba (Volens gaudere beneficio ſententiæ,) &c. ſed ſententia fuit lata ex proceſſu ad cau-
10 ſam illicitam & inhoneſtam merito & verba ſtipulationis ſic erunt intelligenda, ex proœmio enim colligitur cauſa final. & intentio, l. finali, ff. de hæred. inſtit. latè Tiraquel. de

Cauſa

Cauſa ceſſante, limitat. 1. num. 5.

Cui accedit Port. Imolenſ. conſ. 105. nu. 10. Roland. conſ. 49. nu. 43. vol. 1. Ludoui. Molin. lib. 1. de primogen. Hiſpan. cap. 5. num. 6.

11 Et in ſpecie in contractibus hoc verum affirmauit Barbac. conſilio 14. columna quarta, libro 4. conſilio 74. colum. 2. lib. 2. latè Purpurat. ad l. cum quid, numero 110. ff. ſi cert. petat.

12 Et Iuris præſumptione actus præſumitur factus in executionem præcedentis mandati, vel cauſæ, gloſſa notabilis in l. quædam mulier, in gloſſa finali, ff. de rei vendicatione, quam ibi Bart. Alberic. Caſtrenſ. & Ang. ſummopere commendãt Crau. conſ. 231. num. 12. vbi vnus actus vel ſcriptura recipit interpretationem ab alio, vel alia ſcriptura prolatis, ex l. vxori, §. fin. ff. de leg. 3. Fortius igitur quando ſcripturamet mentionatur in ſcriptura de cuius interpretatione tractatur prout in caſu noſtro, vbi in proœmio inſtrumenti fit mentio de ſententia à qua inſtrumentum pendet. Ad idem Crau. conſil.
13 284. nu. 6. à primordio enim tituli poſterior formatur euentus, l. 1. C. de imponend. lucratiu. deſcript. lib. 10. Menoch. de præſumpt. lib. 2. præſumpt. 84. nu. 3. lib. 3. præſumpt. 10. nu. 23. lib. 6. Præſumpt. 67. lib. 3. præſumpt. 49. nu. 2. & præſumpt. 134. nu. 30.

Secundò, quia verba legis & alterius diſpoſitionis quamuis generalia prægnantia & præciſa, recipiant interpretationem ex præſumpta & coniecturata ratione, Bald. in Authentica, Ingreſſi, nu. 4. vbi Iaſ. num. 25. C. de Sacroſanct. Eccleſ. per l. quamuis, vbi idem Iaſ. num. 5. Socin. num. 11. ff. de in ius vocand. vbi dicunt ſufficere rationem naturalem, Dec.
* de Communi, in c. ſuggeſtum, in 2. Notab. de appellat. Sed ratio nec ciuilis nec naturalis patitur, vt ex licita & nõ ſuſpecta conuerſatione quis pœnam incurrat; ad idem Iaſ. in l.
15 non dubium, num. 36. C. de legibus, vbi ex hoc infert, quod ſtatutum generaliter puniens homicidium, intelligitur, niſi habuerit iuſtã cauſſam. Latè Oſaſch. Pedemont. Deciſ. 167. num. 6. cum ſeq.

16 Tertiò, diſpoſitio ita debet intelligi, ne quis indebitè damnum patiatur, Iaſ. in l. iuſtitia, num. 2. ff. de iuſt. & iur. in l. 1. ſub nu. 51.

ſub nu.51. in fine, ff. de offic. eius, in l.1.§. in computatione, nu.12. C. de iure deliber. in l. non dubium, nu.35. C. de legibus, in l. properandum, §. ſin autem alterutra, nu.6. C. de Iudic. indebitè enim quis damnum patitur, ſi ex conuerſatione non ſuſpecta pœnas lueret & pateretur.

17 Hinc dixit Bald. in l. ſi quando, in princip. & ibi ſequitur Iaſ. nu.3. quòd licet diſpoſitio generalis reſtringi nō debeat quando continet extenſionem iuris conceſſi, tamen hoc intelligitur, dummodo non ſit cum alterius iniuria, ſequitur Crotus in Repetit. l.1. col.3. de legat.1.

18 Quartò ferè in terminis facit quòd ſcribit Crau. conſil.3. per totum illud conſ. vbi prohibitus de non alloquendo talem carceratum, per verba nec directa nec indirecta, nō compræhendit alloquentem ex cauſa pietatis, beneuolentiæ, & conſolandi cauſa carceratum.

19 Et dicit Euerardus in Loco ab abſurdo, quòd verba etiam generalia interprætanda ſunt ne ſequatur inhumanitas, prout eſſet in caſu iſto, ſi non potuiſſet alloqui ad bonum finem, & citra cauſam delicti.

Quintò facit, quod idem Crau. ſcribit conſ.78. num.28. &

20 loquitur intra contrahentes, quod licèt verba cōtractus ſint nimis generalia, tamen recipiunt interpretationē, ne promittens remaneat læſus, deluſus, vel deceptus, etiam verba impropriando, nonne promittens remanet deluſus & deceptus, ſi ex cauſa à iure non prohibita incidet in pœnam?

21 Sextò facit quòd pulchrè ſcripſit Oldrad. conſil.148. qui etiam loquitur in contractu, quod nullum verbum adeo vniuerſale vel indiſtinctum eſt, quod ex conſideratione debitarum circumſtantiarum non debeat ciuiliter intelligi & limitationem recipere. Commendat Oſaſch. Deciſ. Pedemonta. 90. ſub num.19.

22 Septimò facit quod ſingulariter ponit Corſett. in Singul. ſuis, in verbo pactum, 2. qui particulariter loquitur in pacto iurato, & tamē reſtringitur ad actum laudabilem & licitum. Sequitur & commendat Couar. de teſtamen. in c. Rainald. num.6. & 7.

23 Octauò in Contractibus & verbis contrahentium interpretandis attēditur ueriſimile, l. ſemper in obſcuris, ff. de regul. iur.

gul. iur. Regula, Inſpicimus, lib. 6. Euerar. in loco à veriſimi-li, circa principium, ſed veriſimile non videtur, quod quis in eius promiſſione voluerit compræhendere etiam conuerſationem licitam & à iure permiſſam.

24 Nonò facit quòd in ſimili dicitur, quod ſtante Statuto quòd libris mercatorũ adhibeatur fides, intelligitur in pertinentibus ad officium ſuum, Aret. conſ. 33. colum. 1. conſil. 44. col. 2. conſ. 45. col. 3. latè Iaſ. ad l. admonendi, num. 78. de iureiurand.

25 Pariter ſtante Statuto quòd Poteſtas teneatur pro officiali ſuo, intelligitur in pertinentibus ad officium ſuum. Rom. conſ. 11. & conſ. 15. Sic dicamus in caſu noſtro, fiſcum ſtipulatum de concernẽtibus delictum quæ ad eius officium pertinent, & eius eſt inueſtigatio.

26 Decimò non intelligitur promiſſio de actu exceſſiuo, Baldus conſ. 372. col. 2. lib. 3. ſed exceſſiuũ eſſet, ſi permiſſa conuerſatio & ad bonum finem facta comprægenderetur, merito non de ea videtur intelligendum.

27 Et ſi dicatur, prædicta procedunt in diſpoſitione Legis, ſecus in diſpoſitione hominis, de qua loquimur, quia hæc de habilitate nõ reſtringitur, ex his quæ notat Iaſ. in l. 1. §. nunciatio, num. 6. ff. de noui oper. nunciat. in l. fideiuſſor, §. prætor ait, num. 4. ff. qui ſatiſdare cogant. Tiraquel. de Retractu Lignagier, §. 1. gloſſa 7. num. 29. Oſaſch. Deciſ. Pedem. 167. num. 5.

28 Reſpondetur, & verba contrahentium intelligenda ne ini quum contineant, vt dixi in 5. 6. 7. & 8. argumento, & patet in compromiſſis prægnantiſſimis verbis conceptis iniquum nõ continere, & reductionem minimè tollere, ex his quę notat Ant. Gabriel. de arbitr. concluſ. 3.

29 Pariter mandatum generale non includit valde domino præiudiciale, vt dixi ad repetitionem Regulæ, Cum quid, part. 1. limit. 2.

30 Et promittens velle conueniri vbique locorum, reſtringitur ad locum tutum. Alex. ad l. cum res, col. 1. ff. de legat. 1.

31 Et generalis promiſſio expenſarum reducitur ad cauſam honeſtatis, vt latè deducit Seraphi. de Iurament. Priuileg. 13. num. 24.

32 Et

32 Et promittens non offendere quoquo modo, intelligitur ad terminos Iuris, & ſic nec ludendo, nec in lucta, nec in ſimilibus cauſis in quibus ceſſat dolus, Dec. in ludo pugnorum, conſ.9. in luctu Herculan. de Caution. de non offendendo, cap.34.num.4.

33 Et generalis renunciatio vel pactum legitimam non includit, Iaſ. in l. ſi quando, §. & generaliter, nu.5. C. de inof. teſta. Berous in cap. Rainutius, num.4. de teſtam. Ceph. conſ. 117. nu.9. Ruin. conſ. 17. nu. 10. lib. 2. conſ. 54. nu. 7. lib. 3. cõſ. 27. lib. 1. Pariſ. conſ. 7. lib. 2. Cucc. de legitima, in verbo, nec vſufructu, nu. 26. fol. 125.

34 Et magis in terminis ad prædicta, Crau. conſ. 221. vbi verba generalia contrahentiũ reſtringuntur vt ſapiant nimium rigorem vel nimiam iniquitatem.

35 Et Baldus in loco ſuperius allegato declarat ſeipſum, dicens, quòd quodlibet verbum etiã minimum, debet aliquid operari, ſecundum tamen ſubiectam materiam, ſed ſubiecta materia non patitur extenſionem ad licitã conuerſationem, merito &c.

36 Sic Bal. in l. fin. circa principium, C. ſine cenſu, qui allegatur pro fundatore illius Concluſionis, quod verba generalia hominis non reſtringuntur, non loquitur ſic abſolutè prout allegatur, ſed dicit, quod vniuerſale prolatũ ab homine, continet eas ſpecies, quarum enumeratio de iure valeat, aliàs non, iuxta notata in cap. ex litteris, de iure patron.

Et ſic concludendum videtur, vt verba vniuerſalia ab homine & contrahente prolata, reſtringantur ad ſubiectam materiam, & ne iniquum contineant, & ne quis indebitè damnum patiatur, quam maximè ad pœnam incurrendam; hoc idem confirmat Euerard. in loco à ſubiecta materia, num.7.

37 quod promittens aliquem defendere de iure vel de facto & per verba prægnantia, non intelligitur à violentia extraiudiciali, per l. expulſos, vbi Bald. C. de action. emptio. quia hoc eſſet iniquum.

38 Et per prædicta videtur poſſe etiam reſponderi ad notata per Ruinum, conſil. 59. num. 24. volum. 4. vbi ex profeſſo videtur facere differentiam inter vniuerſale prolatum ab homine & à lege, nam primum non recipit aliquam reſtrictionem, quia

nem,quia exempla per Ruinum ante allegata,non loquūtur, quando reſultaret iniquum, & quis pœnam indebitè incurrat, prout diſcurrendo videri poteſt; & faciunt notata per Dec. in c.ſedes,num.44.de Reſcript. vbi ne quis pœnam incurrat,verba vniuerſalia reſtringuntur.

Alia eſt difficultas ex his quæ notat Rainerius,in l.1.C.vt infra certum tempus,& Bal.in l.1. C.quando liceat ſine iudice ſe vindicare,& in Rubr.de ſumma Trinitate,col.1.clarius Iaſ.in l.qui ſeruum,col.fin.in princip.ſub nu.5. ff.de verbor.
39 oblig.qui volunt,quod promittens non offendere bannitū, poſſit eū nihilominus offendere, quia lex hoc permittit,quia hoc ſit verum, quoad pœnam legalem, ſecus quoad pœnam conuentionalem, quam offendens etiam iure permittēte incurrit,quia promiſit,vnde licèt lex aliquid permittat,ſi ſe ad illud aliquis obligauit,ſibi imputet.

Reſpondetur, quòd in hoc puncto contrarium eſt verius
** & magis Communiter receptum, vt per Vulpellum de pace,quæſt.37.

Prætereà, ibi ſumus in obligatione per verba ſingularia, non in ſtipulatione ſub verborum inuolucro & captione.

40 Oritur etiam alia difficultas ſtante iuramento, quia pax facta cum bannito ſtante iuramento,ſeruanda eſt, Grat.conſil. 44.nu.2.vol.2.Marſil.conſ.9.conſ.106.& conſ.107.

41 Reſpondetur circa pœnam non teneri,Berous in cap.quę in eccleſiarum,num.123.de conſtitut.Seraphin.de iuramento,Priuileg.22.num.55.ita declarando, & limitando dictum conſilium Grati.

Et licèt ibi concludat incurri periurium, poteſt reſponderi,quòd ibi ſumus in iuramento ſpecialiter præſtito,& ſuper facto ſpeciali, nos ſumus in iuramento appoſito per verba generalia & obſcura, quo caſu non operatur niſi prout iuris in negotio de quo agitur, ne ſit vinculum iniquitatis, & illaqueet homines ſub generalitate verborum.

Et ſic patet reſponſio ad contraria.

Accedit Didac.variar.reſolutio.lib.3. cap.17.nu.7. quod dictiones quoquo modo,quocumq; vel qualitercumque reſtringuntur ſecundum naturam actus cui attribuuntur. Tiraq.de retract.§.1.gloſ.7.nu.26.Borgni.de vſufr.nu.105.

X CASVS

CASVS LX.

De errore procuratoris in articulando.

SVMMARIVM.

1 *Confeſſio procuratoris per modum voluntariæ Iuriſdictionis domino non præiudicat.*
2 *Procuratores in vrbe, ponunt ſæpè contraria propter varias informationes eis tranſmiſſas.*
3 *Producens laudum fatetur contenta in eo.*
4 *Confeſſio per modum voluntariæ Iuriſdictionis, eſt donatio.*
5 *Procurator donare non poteſt.*
6 *Tutor, curator, & ſimiles, habentes adminiſtrationem à lege, dominis in iudicio præiudicant.*
7 *Libellare, ponere, & articulari, ſunt contentioſæ Iuriſdictionis.*
8 *Procurator in iudicio præiudicat domino præſenti nec contradicenti.*
9 *Præſentia domini inducit mandatum.*
10 *Patris taciturnitas inducit conſenſum, & præiudicat.*
11 *Confeſſio procuratoris nocet domino in actu contentioſæ Iuriſdictionis.*
12 *Idem in confeſſione tutoris, & curatoris.*
13 *Minor reſtituitur aduerſus confeſſionem tutoris, docto de læſione.*
14 *Læſio quomodo probetur.*
15 *Confeſſio procuratoris cum fraude, domino non præiudicat.*
16 *Tutoris confeſſio nocet pupillo poſt litem conteſtatam, vel in præparatorijs.*
17 *Confeſſio procuratoris reuocari poteſt etiam non docto de errore.*
18 *Declara primo, vt ibi.*
19 *Declaratur ſecundo.*
20 *Confeſſio procuratoris etiam geminata, reuocari poteſt.*
21 *Etiam poſt ſententiam in ſecunda inſtantia.*

22 *Decla-*

22 *Declaratur in principali, ſecùs in ceſſionario.*
23 *Etiamſi in ſcriptis redacta ſit.*
24 *Confeſſio procuratoris non nocet domino in alio iudicio.*
25 *Nec inter alias perſonas etiam de mandato domini facta.*
26 *Confeſſio procuratoris non poteſt reuocari ſecuta ratificatione.*
27 *Et quid in confeſſione procuratoris emanata de mandato.*
28 *Et quid in iurata.*
29 *Et quid rei euidentia, & veritate repugnante.*
30 *Confeſſio procuratoris vera non nocet domino quo minus appellare poſſit, nec tollit ſibi remedium appellationis.*
31 *Contumacia procuratoris nocet in his quæ ſunt grauioris præiudicij.*

1 PRæſupponitur in facto, quod in alma Vrbe procurator ad iudicia producendo poſitiones, & articulos, errauerit in præiudicium domini, nunquid domino nocebit? Et licèt hæc quęſtio poſita fuerit per aliquos Reguliſtas, cum multa inculcent de procuratore ad negocia, & ad lites, ob id vtilitati ſtudendo, & aliqua practicabilia vltra eos in medium afferendo, diſtinguo duos caſus principales, vltra Felin. latè profitentem in c. 1. nu. 15. vt lite non conteſtata.

Primus caſus eſt in actu voluntariæ iuriſdictionis, exhibendo Inſtrumenta, laudum, articulos, & ſimilia, an domino præiudicet hoc caſu, & vtique non. Innoc. in c. 1. vt lite non conteſtata, circa medium gloſſæ magnæ. Rota loquens in
2 producēte articulos, 260. in nouis, aliàs 19. de procurato. vbi excuſat etiam procuratores qui non ſunt ſemper inſtructi, & frequenter dant, & ponunt contraria propter diuerſas informationes eis tranſmiſſas. Pedemont. loquens in producente
3 laudum ex qua reſultat tacita confeſſio in præiudicium domini, Deciſ. 39. num. 5. & fuit opinio Bartoli, in l. certum, §. ſed an ipſos, ſub nu. 2. ff. de confeſſis, vbi rationē reddit, quia
4 confeſſio per modum voluntariæ Iuriſdictionis eſt donatio
5 quæ per procuratorem fieri non poteſt. Bald. in l. vnica, ſub num. 68. & 69. C. de confeſſis. Felin. in c. 1. ſub nu. 16. vt lite non conteſtata.

5 Limitare tamē videtur Bal. in d. l. vnica, non procedere in habentibus adminiſtrationem à lege, qui in productione libell. vel articulorū, domino præiudicant re amplius non integra, & videtur ibi Bal. ſentire vnum contra opinionem alio-
7 rum, quod libellare, ponere, & articulare, ſint contentioſæ iuriſdictionis, & peruerſio talium ſit trucidatio Iudicij moti.

Vel niſi præexiſtat cauſa confeſſionis, vt per Addentes ad Alexandr. 37. libro 3. Cornazz. Rota Lucana 154. numero 2.

8 Limitatur ſecundo, niſi principalis ſit præſens, & non contradicat tali productioni, nam ſibi præiudicat; Butr. in c. 1. vt lite non conteſtata, Innoc. in c. ex parte, de Reſcrip. in c. cum in iure, de offic. delegati, in c. in noſtra de procurato. Archid. in c. qui ad agendum, de procurat. lib. 6. Capra conſ. 55. numero 12. Alex. conſ. 179. col. fin. vol. 6. Iaſ. in l. ſi procurator, limita. 8. de procurator. Ruin. conſ. 59. nu. 7. vol. 2. Crauetta conſ. 226. nu. 8. Rolan. conſ. 70. nu. 30. vol. 1. Maſcar. qui hos non allegat. Concluſ. Ratificatio, nu. 23. Veronenſ. Cautela 86. & ita etiam ſaluando opinionē primo loco relatam à Cino in l. 1. q. 14. nu. 16. C. de confeſſ. Aufrer. ad Tholoſa. Deciſ. 391. circa medium, & informatione puncti Pariſ. conſilio 132. nu. 26. vol. 4.

9 Et præſentia in iudicio, mandatum & commiſſionem inducit, Bal. in l. 1. vbi etiam gloſſa notabilis, ff. de neg. geſt. &
* hæc eſt Communis opinio, cum Innoc. Iacob. de Nigris, ad l. 1. nu. 82. ver. 4. pro hac opinione, ff. de verb. oblig. Rebuf. in Tract. nominatio. q. 14. nu. 170. Maſcard. Concluſ. 1218. nu.
* 2. vbi pariter de Communi. facit Iaſ. in l. patre furioſo, num. 27. ff. de his qui ſunt ſui vel alieni iur. vbi taciturnitas patris
10 habetur pro conſenſu, & præiudicat.

11 Secundus caſus principalis eſt in actu contētioſæ Iuriſdictionis, & in hoc confeſſio procuratoris domino præiudicat; Rota Deciſ. 374. in antiquis, Bellamera Deciſ. 695. Aufrer. ad Tholoſa. 390. circa medium.

12 Ampliatur hic ſecundus caſus in confeſſione tutorum, vel curatorum, per modum contentioſæ Iuriſdictionis, nam pupillo, vel minori præiudicat, Franc. Marc. Deciſ. Delphinal. 56. parte 1.

13 Reſti-

13 Reſtituitur tamen minor aduerſus iſtam, etiam poſt ſententiam, docto ſummariè de lęſione, vt Frãciſc. Marc. in allę-
14 gata Deciſ. 56. vbi pariter dat practicam probãdi læſionem, ſi tutor vel curator fuit confeſſus ante tempus, vel pendente termino, vel omiſit opponere exceptionem peremptoriam, vel quid ſimile.

15 Declaratur ſecundò, quia conſtito de aliqua fraude, confeſſio non nocet, Bald. in l. vnica, ſub numero 68. C. de confeſſ.

16 Declaratur tertiò, vt effecti domini litis, eorum confeſſio noceat, ad rigorem iuris conſeruandum, ſi verò non ſunt effecti domini litis in Deciſorijs, eorum confeſſio non nocet, ſecus in pręparatorijs, in quibus verſatur modicum pręiudicium, vt per Bald. in citato iam loco.

17 Ampliatur hic ſecundus principalis caſus in procuratore loquens, vt reuocari poſſit etiam non docto de errore, quia præſumitur facta à procuratore tanquam malè informato, Caputaquenſ. 198. parte 1.

18 Declaratur hoc verum incontinenti, ſecùs ex interuallo, quo caſu reuocatur docto de errore; Tiraquel. de Retract. Coment. §. 1. gloſſa 5. numero 13. vbi declarat incontinenti ideſt antequam ſit redacta in ſcriptis, & dicit ſingulariter notandum, eſt gloſſa reputata Singul. in Canone apud miſericordiam, 32. quæſt. 1. quam valde ſingularem dixit Iaſ. ad l. quidquid adſtringendæ, ſub num. 10. ff. de verbor. obligation. Alex. in l. qui bona. §. qui ſtipulatus, ff. de damn. infect. Iaſon in l. error. col. 2. C. de iur. & fact. ignor. Lanfranc. de probation. in verbo teſtes, remed. 136. Didac. variar. reſolut. lib. 2. cap. 13. ſub num. 8. verſic. ceterum. Menoch. de Arbitrar. Caſu 108. num. 5.

19 Declaratur ſecundò de ſtylo Rotæ tantum, & in domino abſente, ſecùs in domino præſente, vel attento iure communi, quo caſu debet probari error, Iaſ. conſil. 47. numero 5. volum. 1.

20 Ampliatur ſecundò etiam in confeſſione geminata, Sarnenſ. 148. ſuper Regula de Annali, 48. & ita fuit deciſum in vna Spoletina bonorum, coram D. Acorambono, die 27. Aprilis 1558. Idem Caputaquenſ. 139. parte ſecunda, & ita

paſſim obſeruat ſtylus Palatij; Puteus Deciſione 16. libro tertio.

21 Ampliatur tertiò, vt reuocari poſſit etiam poſt ſententiam in ſecunda inſtantia, Rota Deci .2. de confeſſis.

22 Declaratur hæc ampliatio, vt procedat in principalemet, ſecus in Ceſſionario ipſius, Puteus Deciſ.79.lib.2.

Et ſic ſingularis ſucceſſor reuocare non poteſt, maximè quando ſuper tali confeſſione ſententia fundata eſt.

23 Ampliatur quartò, etiam ſi talis confeſſio non fuerit in ſcriptis redacta, Roland. dicens Singulare, conſil.70. volum.1.

24 Et multo minus confeſſio procuratoris nocet domino in alio iudicio, Alexand. & Dec.in l.1.C.de edendo, Abbas in cap. per inquiſitionem, de electon. Put.Deciſ.343. num.8. lib.2. Grauat.ad Veſtrium, lib.5.c.16. num.18. Marſil.Singulari 290.

25 Nec inter alias perſonas, etiam ſi de mandato domini eſſet facta. Puteus Deciſ.396.lib.2.vbi limitat aliud eſſe in cõfeſſione procuratoris ex poſt facto ratificata per vſum, aſſecutionem, & retentionem commodi.

26 Declaratur, vt confeſſio procuratoris reuocari non poſſit ſecuta omnium actuum ratificatione, etiam ſi ratificauerit ea tantum quorum ſcientiam habuit, dummodo adſit Clauſula generalis, Quęcunque in cauſa huiuſmodi gerenda ſunt, cum inde ſecutis.

27 Si tamen confeſſio procuratoris de mandato emanauerit, non poteſt tanquam erronea reuocari, niſi docto de errore. Put.Deciſ.171.lib.3.

28 Et reuocari poteſt etiam iurata; Et licèt Rota Deciſ.260. aliàs 19.de procurat. in nouis, aliter teneat, tamen non tenetur hæc opinio. Caputaq.198. par.1.

29 Et multo magis etiam reuocari poterit, quando repugnet rei euidentia & veritas, quia noſtrum affirmare, vel negare, nihil mutat in re. Magonius Rota Lucana 13. num.21. quo caſu nocet ipſimet procuratori, & non domino. Afflict.Deciſ.148.prope finem, vbi Vrſill.in addition.dicit, quod ad reſpondendum poſitionibus, requiritur ſpeciale mandatum, aliàs domino non præiudicat. dixi ad Regul. Cum quid, parte 1. Am-

te 1. Ampliat. 1. num. 16.

30 Et confeſſio procuratoris vera, non nocet domino quominus appellare poſſit, nec tollit ſibi remedium appellationis, Butr. in cap. cum ſpeciali, §. finali, de appellat. dixit valde ſingulare Marſil. Singulari 290. dicens pluries in facto eueniſſe.

31 Nec contumacia procuratoris nocet in his quæ ſunt grauioris præiudicij, Bart. in l. 1. §. ſi procurator, nu. 2. vbi Curt. iun. nu. 8. ff. ſi quis ius dic. non obtemperauerit. Menoch. in cauſa Finarienſi, art. 5. num. 4.

CASVS LXI.

Laudum latum contra vnum qui procurator non eſt, an ſuſtineatur ex propria perſona.

SVMMARIVM.

1 *Contractus cum aliquo vigore vnius mandati, quod non habebat, poterit agere vigore alterius mandati, quod non habebat.*

2 *Proceſſus factus à Iudice qui erat delegatus, & ordinarius, ſuſtinetur in vim Iuriſdictionis ordinariæ.*

3 *Actus peccans in cauſa efficienti, ſi non valet, vt ago, valebit, vt valere poteſt.*

Declara, vt infrà, num. 12.

4 *Quod potui nolui, quod volui adimplere nequiui.*

5 *Amplia, vt ibi.*

6 *Actus in iudicio factus ex falſa cauſa non ſuſtinetur ex vera etiam probata.*

7 *Agens vti hæres ab inteſtato ſi in parte ſit ex teſtamento, ſuccumbit.*

8 *Reſpondens præparatorijs, dicens ſe hæredem ab inteſtato probato contrario, ſuccumbit.*

9 *Opinio præualet veritati in iudicio.*

10 *Capitulum ex parte, de conuerſ. Coniugator. declaratur.*

11 *Geſtum à tutore, vti amico, non validatur vti à tutore.*

13 *Procurator ſi agat ex mandato ſufficienti, & ſententiam obtinuit,*

nuit, ſi poſtea opponatur, & producat nouum mãdatum ſufficiens, quòd ex hoc ſententia non ſuſtinetur.

OCcurrit in facto, quòd fuerunt citati plures habentes partem in quadam naui ad diuidendum proportionabiliter tempus, lite ſuper hoc pendente, dum ex vocatis nomine conſortum compromiſerunt, & fuit latum laudum contra illos qui recurrunt ad Iudicem, dicentes, nullum talibus procuratorio nomine compromittentibus, dediſſe mandatum; hoc detecto, aduerſarius pro quo eſt laudum, dicit, ſi tales non potuerunt compromittere ex capite mandati, ſaltem pro eorum rata, vti particulares ſuſtineatur laudum, quæſitum fuit an hoc admitti deberet.

1 Pro parte affirmatiua facit, quia ſi contraho tecum reſpectu vnius mandati, quod te habere credebam, tamen ego poſſum agere virtute alterius mandati, quod non habebat, licet ignorarem tempore contractus, l. habebat, vbi Bartol. num. 2. ff. de inſtitor. quem textum valde commendat idem Bartol. in quæſtione, Adunantia generalis, in principio, in l. ambitioſa, in fine, ff. de decret. ab ordinar. faciend. Oſaſch. Deciſ. Pedemont. 1. num. 21. Straccha de Mercator. quomodo procedatur in cauſa mercat. tit. de libel. ſeu petitio. num. 7. Ioſeph. de Ludouic. Concluſ. 14. Illat. 64. Alex. conſil. 146. num. 21. volum. 5.

2 Secundò, pro hac parte facit, quod ſi Iudex verè ordinarius, & delegatus proceſſit, vt delegatus, ſuſtinetur ex capite Iuriſdictionis Ordinariæ, ſecundùm quam actus validior eſt. Felin. poſt alios, in cap. ex officij, num. 31. de præſcription. Vant. de nullitate, & defectu Iuriſdict. ordinar. num. 171. ex Regula l. 3. ff. de milit. teſtam. Menoch. de arbitrar. quęſt. 75. num. 9.

3 Tertiò, pro hac parte facit, quòd quando actus peccat in cauſa efficiente, ſi non valet, quod ago, vt ago, valebit, vt valere poteſt, Bartol. in l. 1. §. ſi quis ita, vbi Iaſ. num. 22. Ripa, ſub num. 19. Ampliat. 5. Alciat. num. 42. ff. de verbor. obligation.

4 Pro contraria parte facit Regula, l. multum intereſt, C. ſi quis

quis alteri, vel ſibi; quod potui nolui, quod volui adimplere nequiui, cum enim ab initio potuerit comparere vti perſona particularis pro ſuo intereſſe, & ſic compromittere, nec talis ab initio fuerit eius intentio, non poteſt poſtea conuerti, vt valeat, vt perſona particularis ratione ſui intereſſe tantum.

5 Et Regula dictæ legis procedit, etiam data ſcientia partis aduerſæ, competere aduerſario alia remedia. Crauetta conſ. 171. num. 17. vol. 1.

Secundò, pro hac parte facit Regula, l. ſi is ad quem, ff. de
6 acquir. hæred. vbi Iaſ. in 3. notab. nu. 4. regulam ex eo textu conſtituit, quòd actus in iudicio factus ex falſa cauſa, non ſuſtinetur ex vera, licèt probata, & ad hoc tota die allegatur ille tex. ſecundum Iaſ. ibid.

7 Hinc poſtea conſuluit Alex. conſil. 121. col. 5. vol. 1. quòd ſi egi ad hæreditatem tanquam mihi fuerit delata ab inteſtato, poſito quod mihi pro parte ſit delata ex teſtamento, debeo ſuccumbere, nec in parte obtinere.

8 Et dicit Paul. Caſtrenſ. in d. l. col. 1. in fine, in facti contingentia habuiſſe, quod ſi aliquis agat vti hæres, debet interrogatus reſpondere an ex teſtamento, an ab inteſtato, & reſpondendo ex teſtamento, potero probare contrarium, ſcilicèt, quod ab inteſtato, & ſic obtinebo, licèt ille vtroque modo potuerit ſuccedere.

9 Adeo igitur colligitur intentio aliquid in Iudicio facientis, vt opinio præualeat veritati.

Cum igitur iſte compromiſerit vti procurator, non debet transferri, vt actus valeat, & ſuſtineatur, vti particularis perſona ratione ſui intereſſe, & ita laudum in ſui præiudicium ſuſtinere. facit ad prædicta Boer. Deciſione 33. numero 11.

10 Et licèt prædictis repugnare videatur text. in c. ex parte, el ſecondo, de conuerſ. coniugator. tamen ille procedit in ſpiritualibus, ſecundum Abbatem in ca. Apoſtolicam, in fine, de Cleric. non baptizat.

Tertiò, pro hac parte facit text. in l. quæro, ff. de eo qui pro tutor. ſed reuera ille textus iuncta gloſſa contrarium probare videtur.

Quartò,

Quartò, facit textus ni fallor in terminis, in l. 3. verſic. ſed ſi quidem tutor, iuncta gloſſa, in verbo, ex alia cauſa, ff. iudi-
11 cat. ſolui, vbi geſtum a tutore vti amico non validatur vti à tutore.

Et hanc opinionem tenet Bald. in l. 1. ſub nu. 5. C. de procurator. ea ratione, quia attenditur forma comparendi, ex gloſſa finali, in l. filiusfamil. in quarta ſolutione verſic. vel hic pater, ff. qui ſatiſd. cogant. idem Bald. in capit. nulli, §. ſunt & alij, de offic. delegati, in capit. ex parte Decani, columna quinta, de Reſcript. latè Roman. conſil. 446. Iaſ. ad l. exigendi, columna ſecunda, verſic. ſexto fallit, C. de procurator. in l. maritus, numero 7. C. eod. tit. Vant. de nullitate ex defectu mandati, nume. 83. Borgnin. de tutor. & curator. num. 26. Deciſ. 24. nu. 3. parte 1. Marantha in Speculo, parte 6. nume. 17. verſic. decimo, Cephal. conſil. 745. numero 8. volum. 5.

Non obſtant in contrarium adducta, & primum, l. habebat, ff. de inſtitor. quia diuerſi ſunt termini, nam ibi cauſabatur error ex parte creditoris contrahentis credentis talem habere mandatum cum quo contrahit, ſecùs in caſu noſtro, quia ibi error cauſatur ex parte comparentis dando falſam aſſertionem, vnde ſibi nocere non debet.

Nec obſtat ſecundum, quia præſupponuntur in eſſe duæ Iuriſdictiones, & facultates, vnde datur applicatio, ſed in caſu iſto verè deficiebat mandatum; Præterea ibi error Iudicis partibus nocere non debet.

12 Nec obſtat aliud de Regula, ſi non valet, quod ago, vt ago, quia illa regula ad propoſitum cauſæ efficientis non procedit, quando fiunt tranſitus in aliam ſpeciem, vt ibi notat Iaſ. num. 22. Alciat. num. 42. Limitatione 13.

Quandoque igitur quis agendo obrepit, & ſcienter facit ſe procuratorem, vel talem, cum non ſit, & tunc non debet ſtare in eius arbitrio mutare ſtatum, & velle iudicium ſuſtinere ex alio capite, in præiudicium rei conuenti.

Quandoque quis conuenitur, vt talis credendo eſſe talem, iuxta l. habebat, ff. de inſtitor. de qua ſupra, & tunc actus ſuſtinetur eo modo quo poteſt.

Et iuxta prædicta tenet Rota in vna Cęſarauguſtana Pen-

13 ſionis;

13 ſionis; quod ſi procurator egit ex mandato inſufficienti, & ſentẽtiam obtinuit, ſi poſtea opponatur, & producat nouum mandatum ſufficiens quod ex hoc ſententia non ſuſtinetur, Puteus Deciſ. 383. lib. 2.

Aut enim procurator vnum ab initio habet mandatum, & ſufficiens, & ſententia ſuſtinetur, docendo de mandato tam ante ſententiam, vt per Roland. 145. in nouis, in additione, in fine, quam etiam poſt ſententiam, vt per Rotam 247. in antiquis.

Aut habebat duo mandata, vnum ſufficiens, aliud inſufficiens, & præſumitur vſus mandato ſufficienti. Roman. conſ. 343. Felin. in c. cum ſuper, col. 3. verſic. limita hic, de offic. de legati, & Reg. l. 3. de militari teſtamento.

Aut vnum habebat inſufficiens, & cum eo obtinuit ſententiam, non ratificatur, ſi fiat aliud poſtea ſufficiens, Puteus vt ſupra.

CASVS LXII.

De renunciatione filiæ bonis maternis quæ poſtea effecta ſunt fraterna.

SVMMARIVM.

1 *Renunciatio eſt odioſa, & quantum fieri poteſt reſtringenda.*
2 *Renuncians materna hæreditati, non excluditur à fraterna.*
3 *Renunciatio vti gratuita eſt donatio.*
4 *Quam filius facere non poteſt ſine conſenſu patris.*
5 *Etiam ſi ſit iurata.*
6 *Pater in renunciatione poteſt conſentire ad ſui commodum.*
7 *Mulieres auariſſimæ ſunt, nec de facili renunciant.*
8 *Qualitas iuncto verbo, intelligitur ſecundum tempus verbi.*
9 *Principium in contractibus attenditur.*
10 *Donatio à filio in patrem firmatur iuramento.*
11 *Pater poteſt conſentire ad ſui commodum in actu palam geſto.*
12 *Tutor poteſt à pupillo emere cum voluntate alterius tutoris.*

13 *Læſio*

Digitized by Google

13 *Læſio non præſumitur in ſciente.*
14 *Filia præſumitur inſtructa in factis patris.*
15 *Vnde ei iuramentum defertur.*
16 *Renunciatio comprehendit caſum inſolitum ſi aliàs redderetur inutilis.*
17 *Clauſula, Omni legum auxilio, tollit beneficium Statuti.*
18 *Filia renuncians hæreditati maternæ non excluditur ab ea effecta iam fraterna, & num. ſeq.*
20 *Quid ſi non adiuit in hæreditate niſi bona fratris tantum.*
21 *Renuncians paternis cenſetur maternis, ſi alia bona non erāt in ea.*
22 *Quid ſi renunciatio ſit facta verbis prægnantibus, puta, iuri competenti, & competituro.*
23 *Et quid ſi appoſitum fuerit iuſiurandum.*
24 *Renunciatio iuris, quod habet, & habere ſperat quomodo intelligatur, & vide num. 26.*
25 *Et quid in renunciatione facta iuribus competentibus cum iuramento.*
27 *Quid in hæreditate iam adita.*
28 *Quid ſtante communi vſu loquendi.*
29 *Statutum Mediolani de muliere nubente extra territorium declaratur.*
30 *Repudio, renuncio, dono, & cedo, differunt.*

Filia in præſentia patris, & alterius ſanguine coniuncti, renunciauit ad fauorem patris bonis maternis, demum pater deceſſit relicto filio, qui teſtando dicta bona alteri reliquit, modo filia iam renuncians agit ad dicta bona materna, allegando iam effecta fraterna, & multa allegando contra renunciationem factam.

1 Primò, quia renunciauit bonis maternis quæ modo ſunt effecta fraterna, & renunciatio veluti odioſa non ſit amplianda, ſed quantum fieri poteſt reſtringenda, Bald. conſilio 437. numero ſecundo, verſic. item iſta, libro ſecundo, Caſtrenſ. cōſilio 86. numero ſexto, libro ſecundo, Dec. conſilio 379. numero 3. Hieron. Gabriel. conſilio 39. numero 40. libro primo.

2 Et non

2 Et non eſt dubitandum, quod non renunciauit hæreditati fratris, & illius perſona non eſt impedimento quo minus ſuccedat in hæreditate matris, Dec. conſilio 318. numero 5. verſic. vnde videmus, cum alijs adductis per Couarruuiam ad capit. Quamuis, parte tertia, §. tertio, numero ſecundo, * de pactis in 6. Villalob. dicens Communem, litera H. numero octauo.

3 Secundò, negari non poteſt quin renũciatio vti gratuita non ſit donatio, quam filius ſine patris conſenſu facere non
4 poteſt, l. fin. §. filijs autem, C. de bonis quæ liberis. Ita vt nec
5 firmetur iuramento, Bald. in dicto §. filijs matrem, numero primo, & ibi Angel. numero 4. Caſtrenſ. numero ſexto, Sa-
* licet. num. 25. Curt. iun. qui teſtatur de Communi, conſilio 152. numero 5. Iaſ. in Authent. Sacramenta puber. num. 47. C. ſi aduerſus venditionem. Bald. conſil. 22. numero quinto, & ſeq. volum. ſecundo. Franch. deciſ. Neapolit. 71. in prin-
* cipio parte 1. Quæ ſententia Communis eſt, vt teſtatur Roland. conſ. 89. num. 5. lib. 4. Purpuratus conſ. 369. num. 38. libro 1.

6 Et licèt in præſenti caſu detur conſenſus patris, tamẽ fuit ad ſuijpſius commodum, & vtilitatem, cum eimet renunciauerit, gloſſa in l. 1. in verbo, rem acquirit, ff. de authoritate tu-
* tor. quam poſt alios dicunt Communem Michael. Craſſus, §. donatio, cauſa mortis, quæſtione tertia, numero ſecundo, verſic. contrarium, Iul. Clar. in §. donatio, quæſtione ſexta, verſic. Quæro etiam, ſubdens ab ea in iudicando non recedendum, & licèt loquatur in donatione cauſa mortis, tamen eadem ratio militare videtur, ſcilicèt in donatione inter viuos, ſcilicet prodigalitas, & ad filij perſonam integrandam.

7 Contrariam tamen ſententiam crederem de iure veriorem, licèt mulieres auariſſimæ ſint, & in eis renunciationes non ſic de facili induci debeant, l. ſed ſi ego, in fine, C. ad Velleianum, l. ſi ſtipulatio, §. primo, ff. de donation. inter virum & vxor. l. ſi a ſponſo, C. de donation. ante nuptias. gloſſa in l. quæ dotis, ff. ſoluto matrimon. Roman. in l. de quæſtione, num. 35. C. de pactis. Soc. conſ. 214. num. 2. vol. 2. Maſcard. Concl. 150. nu. 3.

Et pri-

Et primo loco credo renunciationem afficere, licèt nunc in præſenti bona ſint iam per ſucceſſionem effecta fraterna.

8 Primò, qualitas iuncta verbo, intelligitur ſecundum tempus verbi, l. in delictis, §. ſi damnum extraneus, ff. de noxalibus, quam Regulam exornat Dec. conſ. 37. num. 8. cóſ. 443. num. 16. Gomeſ. in §. rurſus, num. 25. Inſtitut. de actio. Pariſ. conſil. 62. num. 37. lib. 4. Iaſ. ad l. ex facto, num. 10. ff. de vulgar. & pupil. Crauetta, conſ. 212. num. 7. conſilio 313. num. ſecundo, Menoch. de recuperan. Remed. 16. numero 19. ſed tempore renunciationis bona erant materna ergo ſecundum ſtatum illius temporis renunciatio valebit, & non vlterius.

9 Secundò, in contractibus tempus principij attenditur, ſi quæratur an valeat an agatur, vel aliquid debeatur ex eo, l. 1. ff. commodati, l. ſi quis, ff. de duobus reis, l. 1. §. ſi apud ſeruum, §. idem Pomponius, ff. pro ſocio, Azo Brocardico 1. num. 7. Natta conſ. 286. in fine, Alciat. Reg. 2. præſumpt. 22. Cephal. conſ. 136. num. 7. Rim. iun. conſil. 284. numero 87. & in principio Inſtitut. quibus alienare licet vel non, num. 347. Sed in principio tempore ipſiuſmet renunciationis, bona verè erant materna, ergo ab illo principio regulari debet renunciatio, licèt poſtea bona ſint effecta fraterna per ſucceſſionem.

10 Non obſtat quod dictum fuit de donatione, quia immo à ** filio in patrem firmatur iuramento, Dec. ex magis Communi conſil. 121. colum. 1. Crauetta, conſil. 20. colum. 1. Gratus conſ. 7. num. 8. volum. 2. Anton. Alex. conſ. 145. in fine. Anton. Gabr. de donatio. Concluſ. 4. Seraphin. de Iurament. Priuileg. 72.

11 Non obſtat aliud, quod pater conſenſit ad ſui commodum, quia hoc non obſtat in contractu palam geſto, & concurrente alterius conſanguinei conſenſu, prout in caſu iſto, Bald. conſ. 62. lib. 4. Tiraquel. de legibus connubial. gloſſa 4. num. 124. Iaſ. conſ. 3. col. finali, lib. 1. Cui addo ni fallor bonum textum. in l. pupillus obligari, §. item ipſe, ff. de authoritate tutor. vbi tutor poteſt à pupillo emere cum authoritate alterius tutoris.

Nec

Nec obſtat ſi dicatur de læſione, quia non habet locum in filia veriſimiliter ſciente, Ancharan. quæſtione 35. parte 2.

14 Quæ filia cum patre habitans præſumitur inſtructa, vnde de facto defuncti iuramentum defertur. Tiraquel. de Retra-
15 ctu Ligmagier, §. 2. gloſſa 2. nu. 9. Menoch. de arbit. lib. 2. Cẽtur. 2. caſu 190. Plotus de in litem iur. §. 29. Seraphi. de Iurament. priuileg. 68. nu. 8. Sebaſt. Medic. de Morte, Concl. 38. nu. 178. Crau. conſ. 187. col. fin. Anto. Gabr. de Iureiur. Concluſ. 6. num. 10.

Et licet renũciationes ſint ſtrictiſſimi iuris, vt in principio dictum fuit, addo Dec. conſ. 452. nu. 21. Abb. conſ. 94. Oſaſc. Deciſ. Pedemont. 112. nu. 5.

16 Tamen ne reddantur inutiles, & fruſtratoriæ, comprehendunt caſum aliàs reſeruatum, & prohibitum, Alexand. conſil. 11. volumine 2. Dec. conſilio 287. & in l. 1. num. 27. C. de pact.

Nec poteſt dici de nullitate non ſeruata forma Statuti Tu-
17 dertini de contract. mulierum, quia per Clauſulam, Omni legum, & iuris auxilio, comprehenditur Statutum, vt dixi in tractatu de excuſſione bonorum, quæſt. 17. nume. 48. parte 2.

Circa tamen primum membrum de Renunciatione facta per filiam bonis paternis, & maternis, an cenſeatur excluſa ſi iſta bona ſint effecta fraterna per ſucceſſionem, mihi videtur conſiderandi plures caſus principales, vltra alios tractantes materiam.

18 Primus eſt, quando filia iam renuncians petit adhuc, dicendo ea velle vti paterna, & tunc adhuc excluditur. Capra conſil. 12. in fine, Dec. in l. quoties duplici iure, num. 7. ff. de Reg. iur. Commendat Couarruu. ad c. quamuis, parte 3. §. 3. num. 2 de pact. lib. 6. vnde verba petitionis conſideranda ſunt. Purpurat. in feudo loquens, conſil. 549. num. 2. lib. 2. & conſil. 298. num. 3. qui ampliat etiam in hæreditate non adita in ſuo, propter tranſmiſſionem, prout & conſil. 431. nu. 4. Menoch. conſ. 81. nu. 24. Decia. conſ. 1. nu. 191. conſ. 41. nu. 65. conſ. 48. nu. 16. vol. 2. Natta cõſ. 99. vol. 1. de magis Com-
** muni. Theſaur. Deciſ. Pedemont. 63. nu. 2.

19 Secun-

19 Secundus caſus eſt, quando petit vt bona iam fraterna, & poteſt, renunciatione non obſtante, ex iam deductis, latè Neuizz. Sylua Nuptiali lib. 1. ſub num. 81. verſ. aduertendum, * fol. 175. Maranth. de Communi, Diſputat. 10. nu. 16. & 28. Mannos ad Roma. conſ. 148. Afflict. & ibi Vrſill. Deciſ. 179. Mich. Craſſ. §. hæreditas, q. 2. nu. 3. & §. ſucceſſio, q. 10. in fine, Anto. Gabr. de iure dotium, Concluſ. 1. nu. 60. Seraphin. de iuramen. priuileg. 20. nu. 23.

20 Ampliatur, etiam ſi in hæreditate fratris non adſint niſi bona fraterna tantum, Iaſ. ad l. 3. §. veteres, num. 23. ff. de acquir. poſſeſſ. allegando Angel. conſ. 52. in princip. qui clare hoc non dicit, & in contrarium etiam facit, quia renuncians bonis paternis, cenſetur etiam renunciaſſe maternis, ſi non

21 habet alia bona, Bal. in l. liberti, col. penult. C. de oper. liber. dixit valde ſingulare Iaſ. in l. qui Romæ, §. duo fratres, num. 43. ff. de verb. oblig.

22 Ampliatur ſecundò, etiam ſi renunciatio facta ſit verbis prægnantibus, puta iuri competenti, & competituro, ſemper enim reſtringitur ad cauſam de præſenti tantum. Dec. conſ. 379. num. 9. cum ſeq. Seraphin. de Iurament. Priuileg. 174. num. 139.

23 Sublimita, niſi appoſitum ſit iuramentum, quia tunc non reſtringitur ad cauſam de præſenti, ſed ad futuram extenditur, ſi verba ita concepta ſint; Bart. in l. 1. in 2. membro, vbi * Iaſ. num. 15. in 3. Limita. Seiſel. nu. 17. Curt. iun. de Communi, nu. 43. & 44. C. de pact. quicquid ibi dicat Dec. nu. 27. & conſ. 379. col. penult.

Tres igitur videntur conſiderari Caſus.

Primus eſt, in renunciatione etiam cum Iuramento, ſed ſimpliciter, & tunc non veniunt bona effecta fraterna per * ſucceſſionem, & ſic procedit Communis opinio, de qua ſupra, quam etiam tenuit Afflict. in Conſtitutione, Aliquibus, nu. 20. Dec. conſ. 433. nu. 4. 656. nu. 34. & 462. nu. 18. Afflic. Deciſ. 178. Fuſi. atteſtans pluries iudicatum, in Singulari litera F. num. 101.

24 Secundus eſt Caſus: Renunciat iuri quod habet, vel habere ſperat cum Iuramento, & tunc non veniunt bona effecta fraterna, quia reſtringitur ad cauſam de pręſenti tãtũ, Bart.

in l. qui

in l.qui Romæ, §.duo fratres,quæſtione ſexta, ff. de verborum obligation. Afflict. Deciſione 350. Iaſ. bene declarans in l. qui cum tutoribus, in fine, ff.de pactis, Seraph. de Iuramen.priuileg.74.num.139.pulchrè Boer. Deciſione 147. num.13.

25 Tertius eſt Caſus, cum renunciatio eſt facta iuribus competentibus,& competituris,cum iuramēto, & tunc comprehenduntur bona effecta fraterna,Rom.conſ.22.Pariſ.conſil. 26.nu.44.vol.3. Curt.iun. in l. 1.nu.44. C.de pact.Anchar. q.8.in fine,p.2.

Potentior igitur eſt renunciatio cum Clauſula, Iuri competenti,& competituro,quam Iuri cum Clauſula, Iuri quod habet vel habere ſperat, primo enim caſu veniunt bona renunciata quæ mutauerunt ſtatū,& tranſiuerunt in aliam ſpeciem,& nomen,ſecundo caſu non.

26 Bene verum eſt,quod ſi renuncians dicat: Renuncio iuri, quod habeo,vel habere ſpero,addēdo,etiam ex cauſa de futuro,tunc renūciatio porrigitur ad cauſam de futuro,vt poſt alios concludit Boer.Deciſ.147.nu.13.

27 Declarantur prædicta in hæreditate paterna,vel materna per fratrem adita,ſecùs ſi non ſit adita.Dec.conſ.266. Cuius deciſio videtur aliquātulum dura in præiudicium fratris cui iura in renunciationibus multum fauent;& Contrarium ſentit Iaſ.in l. 3.§.veteres,nu.22.ff.de acquir.poſſeſſ. dicens ſingulariter notandum.

28 Declaratur ſecundo, niſi Communis vſus loquendi ſit in Contrarium,vt dicatur adhuc hæreditas paterna,licèt ſit adita per fratrem; Sylua Nuptial.lib.2.ſub nu.81.Vrſill.ad Afflict.Deciſ.178.nu.3.

Et ob id Bal.in c.conſultationibus,num.6. de offic.deleg. inferebat ad Deciſio.Statuti Mediolanenſis,quod diſponit, vt mulier nubens extra territorium, priuetur hæreditate paterna,quòd tale ſtatutum habet locum,etiam ſi filia adiuerit hæreditatem ſui patris, ea ratione: quia ex communi vſu loquendi hæreditas patris adita per filium,adhuc dicitur hæreditas paterna; Et in Statutis attenditur communis vſus loquendi; & ab hac opinione non eſſe in iudicando & conſulendo recedēdum,teſtetur Soc. ad l. 1. §.veteres,colum. 10.

vbi Iaſ.nu.30. ff.de acquir.poſſeſſ. licèt Iaſ. ad l. ſicut maior, num.4.teſtetur de Communi,in contrarium tamen conſiderandi ſunt duo caſus, prout per Iaſ. in d.§. veteres: ſatis eſt quòd in allegato caſu hæc eſt verior opinio, & ab ea in iudicando & conſulendo non recedendum; Pariter filia dotata excluſa ab hæreditate patris,cẽſetur excluſa ab ea effecta fraterna,Theſaur.Deciſ.Pedemont.63.

Nec illud ſilentio præteribo, quod diuerſa ſunt hæc tria; Repudiare,Renunciare,Cedere,vel Donare; nam Repudiatio dicitur de hæreditate nondum adita; Renunciare verò, Cedere vel Donare, de hæreditate adita,vnde filia quæ adiuit iam hæreditatem matris vel patris, repudiando eam ſibi non præiudicat; renunciando,donando,vel cedendo ſic.Caſtrenſis dicit valde notandum, & ſæpius in facto euenire, in l.ſicut maior,nu.3.vbi Iaſ.nu.2.C.de repud.hęredit.& dicit Notarios in hoc multum decipi.

Præterea repudians hæreditatem in nihilo tenetur: ſi verò ceſſerit,vel donauerit,conueniri poteſt recta via,l.hęreditatem,ff.de donatio. Vincent.Franch. Deciſ.14.nu.22.parte prima.

CASVS LXIII.

De Depoſitis in mutatione monetæ.

SVMMARIVM.

1 *Depoſitum poſt moram cedit damno debitoris.*
2 *Depoſitum dicitur in fraudem dato fumo mutationis monetæ.*
3. *Conſtitutio non ligat etiam ſcientes, ante promulgationem.*
4 *Audiens in camera principis futuram legem,non ligatur.*
5 *Depoſitum dicitur in fraudem paulo ante reformationem.*
6 *Conſtitutio ligat ante promulgationem concurrente fraude.*
7 *Declaratur verum in contractibus bonæ fidei.*
8. *Quid in foro conſcientiæ.*
9. *Quid apud Paganos.*

10 *Decla-*

10 *Declaratio ſecunda, vt Conſtitutio liget ante promulgationem.*

11 *Declaratur tertio.*

12 *Emens quia vidit cariſtiam anni ſequentis, an puniri poſſit.*

SAnctiſſimus Pontifex Clemens diuina clementia Papa VIII. de præſenti anno 1598. bannimentum generale publicari fecit per Eccleſiaſticum Statum, prohibendo expendi certos quadrantes in banno expreſſos: quo rumore audito, feſtinauerunt debitores ad depoſita ante banni publicationem, citatis creditoribus.

Vidi dubitatum quid iuris, & varias vario modo prolatas ſententias.

1 Contra debitores deponẽtes, primò loco dicebatur, quod ſi iam erant in mora vel ex lapſu diei, vel alio modo depoſitum non releuat, ſed prohibitio monetæ cedit damno debitoris, Bart. in l. Paulus, col. 2. verſic. ſecundus caſus, ff. de ſolution. Butr. in c. quanto, col. 4. verſic. vltimus caſus, & ibi Abbas, col. 5. verſic. item ſcias, Anchar. col. 4. quæſt. 4. de iureiur. latè Purpuratus, ad l. cum quid, num. 166. ff. ſi cert. petat. Rebuff. ad l. 1. C. de veter. numiſmat. lib. 10. Anton. Gabr. de ſolutio. concluſ. 9. Borgnin. Deciſ. 16. num. 42. cum ſeq. parte 2. Menoch. conſ. 138. per totum, & maximè num. 10. volum. 2.

2 Secundò pro hac parte facit, quod licèt Conſtitutio in loco non eſſet promulgata tamen ſi debitor habebat aliquem fumum quod de proximo erat promulganda, dicitur depoſuiſſe in fraudem. Hoſtien. in c. quanto, col. 3. verſ. ſi autem, de iureiuran. Bal. in l. acceptam, quæſt. 17. C. de vſur. Dominic. conſil. 137. verſic. excludo, Anto. Gabriel. de legibus, concluſ. 4. nu. 3.

Cui addo bene loquentes, Iaſ. in §. finali, col. penult. limitat. 11. Inſtitut. de action. Marſil. de fideiuſſor. num. 88. verſ. & licèt. Straccha de Mercator. Rubrica de Sponſion. verſic. item Vincentius, ſub nu. 2. Boer. ad Dinum, in Regula Peccatum, in fine.

Digitized by Google

3 Pro contraria parte facit, vt cõſtitutio non liget ante promulgationem, etiam ſciẽtes, Bald. in l. finali, in fine, C. de caduc. tollend.

4 Vnde ſi tempore quo Pontifex facit Conſtitutionem ſit aliquis in Camera, & audiat faciendam eſſe reformationem, adhuc non ligat niſi poſt publicationem. Barbac. in c. 2. nu.
** 67. de Conſtitution. Et hæc eſt magis Communis opinio, Anto. Gabriel. de legibus, concluſ. 4. nu. 6.

5 Et negari non poteſt quin depoſitum ſit factum animo decipiendi & in fraudem: & ita in facti contingentia in cauſa propria dixit obtinuiſſe Vrſill. ad Afflict. Deciſione 90. in fine.

6 Subintrare itaque illa videtur recepta declaratio, quòd quando cum ſcientia concurrit fraus in alterius detrimentũ, Conſtitutio ligat ante publicationem, vt docet Bart. in l. contra legem, ff. de legibus, in l. quæro, ff. de actio. empt. dicens quòd ſi aliquis reperiebatur in palatio, & audiuit fieri reformationem ſuper pretio grani, ſi vendit non certiorato emptore, tenetur ad intereſſe. Commendat pro ſingulari Roma. 286. Angel. & Caſtrenſ. in l. 1. §. fin. ff. de actio. empt. Felin. in c. cognoſcentes, col. 4. de Conſtitutio. Barbac. conſil. 56. col. 2. conſ. 66. col. 6. vol. 2. Stracch. de merca. tit. de ſponſio. verſ. item quæro; Vrſill. vt ſupra, & iterum ad Deciſ. 194. nu. 4. & 399. nu. 9. Marſil. de fideiuſſor. num. 88. & in l. Statu liberi, nu. 17. ff. de quæſtion. Couarru. in Regula, Peccatum, parte 2. §. 4.

Conſiderandum tamen eſt circa hanc Bartoli doctrinam, quæ ab omnibus ſingulariter commendatur, quòd illa non procedit in omni Caſu, ſed venit limitanda.

7 Primò, vt procedat & habeat locum in illis contractibus in quibus exuberat bona fides, prout emptio, venditio, locatio, conductio, & ſimiles, ſecùs in alijs, puta laudis, ſpõſionibus & ſimilibus, in quibus calliditas & deceptio militat, vt
8 egregiè declarat Didac. in Regula, Peccatum, parte 2. §. 4. num. 6. vbi etiam ſubdit circa forum conſcientiæ, & animæ iudicium, ſi venditor conſcius futuræ promulgationis vẽdat non pro precio moderando, ſed pro eo quòd erat commune tempore venditionis ad nihilũ tenetur, & ſic in foro conſcientiæ

ſcientiæ quædam moderata cautela non reijcitur.

Benè verum eſt quod ſi denunciaret eſſet ſignum perfectioris hominis, vt deducit Diuus Thomas, 2.2.quæſt.177. artic.3. Dominic.à Soto, de Iuſtit.& iure, lib.6.quæſtione 3. articulo 3.

9 Nec etiam Gentiles & Pagani hoc reprobauerunt, vt per Alex.ab Alexand.Genial.dierum lib.6. cap.1.

Vnde Cicero lib.3. Officiorum dicebat, honeſti Ciuis officium non eſſe cariori precio annonam vendere, cum ſciat naues maximam quantitatem frumentorum vel tritici allaturas.

10 Declaratur ſecundò, ſi emptor veriſimiliter ſcire potuit id quòd ſciuit venditor, puta, Reformationem vel Legem promulgandam: quia ſibi imputet emptor, vt ſentit Dec.cōſil. 11.col.3. prout in caſu de quo agitur, nam rumor propalabatur penes omnes, Legem vel Reformationem promulgandam, vnde de facili emptor quoque ſcire potuit, meritò cogitandum eſt & videndum à quo contractu vel cauſa depoſitum originem trahat, ſi precium erat iuſtum, & ſi veriſimiliter creditor ſcire potuit.

11 Declaratur tertiò, in Conſtitutione de breui promulganda, ſecus ſi in longiori tempore, quia tunc licita eſt deceptio, Pinell.ad l.2. parte 3. cap.2.num.22. C.de reſcindend.venditione.

12 Sed quid dicemus in caſu ſatis frequenter contingenti; multi homines delectantur cognoſcere quæ recollecta ſit futura in anno ſequēti, vel per viam Aſtrorum vel Ruſticalem experientiam, prout fuit Thales Mileſius vnus ex ſeptem Græciæ Sapientibus qui vt in eius vita ſcribit Laertius, & ante eum Ariſtoteles lib.1. Politicorum, præuidens olearum inopiam pro anno futuro, emit omnes, & anno ſequenti vendidit, & ex hac maximè diues effectus fuit, an hoc licuerit; vtique non reſpondit. Menoch. de Arbitrar. Caſu 384. cui addo Franciſc.March.Deciſ.540.num.9.& vti Dardanarios extra ordinem puniendos.

CASVS LXIIII.

De Hærede immiſſo parte non citata.

SVMMARIVM.

1 *Hæres immittitur quandoque in poſſeſſionem ſine præiudicio habentium potiora iura.*
Vide contra, infra num.9.
Et diſtinctionem pariter, vide infra num.13.
2 *Poſſeſſio iniuſto poſſeſſori non eſt auferenda, etiam Principis authoritate, niſi fuerit proceſſum iuris ordine non ſeruato.*
3 *Immiſſio nulla, ſi veniret de nouo danda, non reuocatur.*
4 *Teſtamenti executio fauorabilis eſt.*
5 *Facit rem notoriam.*
6 *Et eſt ſicut res iudicata.*
7 *Exceptio faciliùs ſemper conceditur quàm noua actio.*
8 *Factum perperam confirmari iuſtius eſt, quam nouo iudicio inſtituto illud idem conſequi.*
10 *Spoliatus à Iudice non reſtituitur.*
Limita idipſum vt num.ſequenti.
12 *Et quando in hoc facto ſpolij, pro iudice non militet præſumptio.*
14 *Intellectus capituli, Licèt Epiſcopus, de Prebendis.*

1 PRacticatur quotidie in Ciuitate Tudertina,& alibi,quòd hæres exhibet Teſtamentum, & petit licentiam nanciſcendi poſſeſſionem bonorum,& Iudex licentiam concedit parte non citata, cum Clauſula, Sine præiudicio habentium potiora Iura, & hoc non eſt à regul.iur. alienum, iuxta notata in l.finali, C.de edict. Diui Adria. tollen.per Salicet. col.4. verſic.ex his probatis, Alexand. num.16. latius Zucchard. num.315. verſic. quam tamen Concluſionem. Menoch.quæſt.54.& 56.num. 453.declarat.2.cum ſeq.ita declarando Calcan. conſ.18. nu. 26.Igneus,in Authent.Ex cauſa,num.41.& 91.verſic.vnum tamen, C.de liber.præterit.

2 Compa-

2 Comparet poſſeſſor & inſtat reuocari immiſſionem vti nullam, eo minimè citato, iuxta Regulam l.1.§.1.ff.ſi mulier ventris nomine, & ex dicto Innocentij in c.Quærelam, il ſecondo, de election. vbi dicit, quod licèt poſſeſſio iniuſto poſſeſſori non ſit auferenda, etiam principis authoritate, c. in litteris, de reſtitut. ſpoliator. c.licèt Epiſcopus, de præb. lib.6. cap.inter quatuor, de maiorita. & obedient. tamen ſi ſine Iudiciario ordine proceſſit ad poſſeſſionem vni dandam, poteſt de facto auferre, quia ſicut fuit facilis in mittendo, pari modo in extramittendo; commendat & ſequitur dicens eſſe ſingulare dictum Roman. conſ.120. ſub num.4.& conſ.157. & eſt gloſſa notabilis & ab omnibus commendata, in l.ſi minor, ff. de euiction. quam pro ſingulari ponit Bald. in l.ſi pacto quo pœnam. colum.1. C. de pact. vbi allegat aliam gloſſam, in Canone, excommunicatos, 11.quæſt.3. idem Bald. commendat illam gloſſam, in l.eadem, ff. de ferijs, in l.2.C. de ſeruitut. & aqua, in l.finali, colum.2. C. de edicto Diui Adria. tollen. in Reperit. l.tale pactum, quæſt.10.ff. de pactis, in Rubrica, C. de reſcind. vendit. in l.ſi deſerta, C.ſi propter publicas penſitationes, in cap.conſultationibus, de offic. delegati, ita vt apud Bald. celebris & recepta ſit opinio dictæ gloſſæ. Et vltra Baldum idem etiam voluit gloſſa in l.1.ff. de ferijs, in l.verum, §.penult. ff. de minor. Alex. quamplures allegans conſil.5. colum. penult. volum.2. Oldrad. conſil.12. quæſt.1. in fine, Bald. conſulendo conſil.146. circa finem, volum.3. Angel. ad l. de vnoquoque, ff. de re iudica. Paris de Puteo, in Tract. Syndicat. in verbo, An ſi Poteſtas, folio mihi 76. Felin. in c.nihil, col.2. de præſcription. in c.ex parte, colum.2. de teſtib. in c.qualiter, el ſecondo, col.9. de Reſcript. Alex. in l.1. §. nunciatio, colum.6. de noui operis nunciat. pulchrè Caccialup. de debitor. fugitiu. prope finem, Barbac. in cap.ab excommunicato, colum.6. de Reſcript. latè Marſil. conſil.38. num.11. & 12.

3 Replicat immiſſus, & dicit immiſſionem eſſe validam, & quatenus opus de nouo dari, cum cõſtet de claro iure ipſius, ex Regula, Si non eſſet data, veniret de nouo concedenda, iuxta ea quæ dixi in Tract. de ſequeſt. parte 3. quæſt.26.

4 Et tanto magis, quia agitur de executione teſtamenti quæ

fauorabilis eſt, per d.l.final.C.de edicto Diui Adria.tollen-
5 Remque notoriam facit, Abbas in capit.Cum olim.de Cen-
ſibus; Exhibito igitur teſtamento, recuperare nitens repelli-
6 tur. Durand.de arte teſtan.titulo 11. Cautela 20. num.8. &
eſt ſicut res iudicata, Zucchard.in d.l.finali, num.367.faci-
7 liusq́; ſemper conceditur exceptio, quam noua actio, Iaſ.ad
8 l.impuberibus, num.8. ff. de acquir. hæredit. Iuſtiusque eſt
perperam factum confirmari, quam nouo iudicio inſtituto,
illud idem conſequi. Grammat.conſ.crim.40.num.27.mul-
taque per modum excipiendi conceduntur, quę non per mo
dum agendi, vt in terminis tradit Practicus Papienſ. in for
ma libelli hæredit. ex teſtamento gloſ.ac etiam, nu.2. Et Iu-
dex non leuiter à ſe impetrata reuocare debet, ſed potius
conſeruare. Curt.iun. conſ.127. num.5. Et hanc opinionem
tenuit Butrigar.in d.l.finali, ita inſtruens Aduocatum, & ibi
ſequitur Salicet.num.20. vbi Iaſ.num.28. verſic.ſic nota ta-
men, Dec.nu.44. Angel.in l.ſi finita, in principio, ff. de dam-
no infecto, Caputaquenſ.Deciſ.347.parte 2.dicens ita iudi-
catum in vna Romana hæreditatis coram Capiſucco, die 23.
Maij 1554. & iterum Deciſ.175. parte 3.

9 Contrarium ſentit Iaſ.in l.2.num.113. C.de iure emphy-
teut.Dec.in d.l.finali, num.35. Plot.ad l.ſi quando, num.97.
C. Vnde vi, ſecundum primam, Ancharan.conſ.292.& poſt
eum Roman.conſ.158.num.4.vbi dicit, quòd imperiti ſunt
qui allegant Angel.in l.ſi finita; Grammat.conſ.86.nu.27.&
latius conſil.150.num.21. in Ciuilibus. Pariſ.conſ.41.num.
13.cum ſeq.lib.1. Roland.conſ.5. num.8. cum ſeq.num.12.
cum pluribus ſequentibus, vol.2. Oſaſch.Deciſ.Pedem.34.
num.12. Menoch. de adipiſcend. Remed.4. num.627. licèt
(prout videri poteſt) ſicco pede pertranſeat.

10 Et ſi dicatur quod ſpoliatus à iudice non reſtituitur, prout
dicebat Caputaquenſ. contrariam partem tenendo in allega
ta Deciſione 175. parte 3. latè congerit Anton. Gabriel. de
reſtitut.ſpoliator.concluſ.1.limitat.14.num.123.

11 Reſponderi poteſt hanc partem tuendo, vt hæc Concluſio non procedat extraiudicialiter, & iuris ordine non ſeruato, prout in caſu iſto parte non citata, Cin.& Alberic. in l.2. C.ſi per vim, vel alio modo. Abbas in c.dilectus filius, & ibi

Abbas, in vltimo notabili, & ibi Felin. num. 1. limitat. r. de Reſcript. latè Menoch. de Recuperan. poſſeſſ. Remed. 8. nume. 8. & de Præſumpt. lib. 2. præſumpt. 67. num. 31. in fine,
12 dicens, quod tunc pro Iudice non præſumitur. Melius explicat Crauet. conſ. 302. num. 4.

13 Quare crederem ita diſtingui poſſe; aut poſſeſſor non citatus erat, legitimus contradictor, & tunc audiri debet, & poſſeſſionis immiſſio reuocari; Aut non erat legitimus contradictor, ſed fundabat ſe ſimpliciter in nullitate, & tunc non auditur in petitione reuocationis, quia tunc militat ratio allegata, quòd de nouo erat confirmanda, ex his quæ notat Alexand. in l. non ſolum, §. morte, num. 47. ff. de noui oper. nunciat. vbi ſi ſpoliatus non allegat niſi defectum citationis, non reſtituitur, & ita vidi multoties practicatum.

14 Et ſic poſſet dari intellectus ad capit. Licèt Epiſcopus, de præbend. vt non procedat, in mero & ſimplici poſſeſſore, qui nihil aliud allegat niſi nudam poſſeſſionem; vel iudici conſtabat nullum ius competere; vel fuit intimatum laudum, vel ſententia, quæ facit tranſitum in iudicatum, vt pulchrè declarat Grat. conſ. 76. num. 17. & 20. vol. 2. & ſentit Roman. conſil. 483. in fine. 499. colum. 2. Dec. in l. ſi pacto quo pœnam, num. 5. C. de pact. Menoch. de Recuperand. Remed. primo, num. 122.

CASVS LXV.

De Cenſu in parte extincto.

SVMMARIVM.

1 *Ius prælationis ex Bulla Cenſus eſt Reale.*
2 *Ius in re nec in parte tollitur, licèt debitum in parte extinguatur.*
3 *Etiam ſi ſolutio facta ſit pro maiori parte.*
4 *Ius vendendi eſt indiuiduum.*
5 *Iuramentum facit actum indiuiduum.*
6 *Iuramentum vnit factum.*
7 *Etiam ſi plura ſint & diuerſa facta.*

8 *Emphy-*

8 *Emphyteuta deficiens in minimo, cadit à iure ſuo.*
9 *Caducitas odioſa eſt.*
10 *Obligatio vendendi continet factum indiuiduum.*
11 *Obligatus retrouendere duobus, non poteſt cogi ab vno pro ſua parte tantum.*
12 *Conditio implendi non eſt parte contenta.*
13 *Euictionis obligatio remanet in toto, licèt pro parte ſit euictũ.*
14 *Regula, Solutione eius quòd debetur tollitur obligatio, declaratur.*

Ccurrit in facto quæſtio, An extincto Cenſu fundo impoſito, intelligatur etiam pro illa parte extinctum ius prælationis quod dominus Cenſus habet in fundo Cenſuario vigore Bullæ Pij V.
1 Et verius eſſe crederem quod non: Nam iſtud Ius prælationis eſt reale, fundatum in ipſa re Cenſuaria, vt patet in ver-
2 bis Bullæ, ibi, Volumus autem, &c. Sed ius in re nec etiam in parte tollitur, licèt debitum in parte ſit extinctum vel ſolutum, l. 1. C. de luitio. pignor. l. 1. & 2. C. ſi ex plurib. creditor. l. ſi vnus, C. de diſtract. pignor. l. ſi neceſſarias, §. ſi vnus, ff. de pignorat. actio. nam ius quòd in parte reſtat, ſemper in parte deeſt ne totum impleatur, afficit totum; benè facit text. in l. etiam, §. partis, ff. de legat. 1. in l. cum eiuſd. in l. penult. §. idem ait. ff. de ædilit. edict. in l. fiſtulas, §. qui fundum, ff. de
3 contrah. empt. Quod verum eſt etiam ſi ſolutio facta ſit pro maiori parte, l. quamdiu, C. de diſtract. pignor.
4 Secundo facit, quia ius vendendi eſt indiuiduum. Bartol. in l. cui vſusfructus, ff. de vſufruct. legato, conſil. 195. vol. 1. Caſtrenſ. conſil. 221. vol. 1.

Tertio pro hac parte facit Iuramentum in Inſtrumento appoſitum de obſeruatione Bullæ, & ſubmiſſione ipſius,
5 quod Iuramentum facit actum indiuiduum Grammat. conſil. 124. in fine. Cotta hoc admodum commendans in Memorabilib. in verbo, Iuramentum interpoſitum. Crauet. conſil. 201. num. 17.
6 Vnde Iuramentum ſuper aliquo facto interpoſitum, ſicut iuramentum diuidi non poteſt, ita nec illud factum, gloſſa ab omnibus commendata in l. 1. C. de exception. quam commendat

* mendat Boer. Deciſ. 243. num. 7. Seraphin. ex Communi, de Iuramento, priuileg. 107. num. 30. vbi valde commendat in
7 materia Indiuiduitatis Iuramenti, etiam ſi facta ſint diuerſa quæ per Iuramentum vniuntur.

8 Secundo pro hac parte facit, quod ſi Emphyteuta in vno tantum nummo deficiat cadit à iure in totum, Iaſ. in l. 2. quęſtio. 16. nu. 54. C. de iure Emphyteut. in Authent. Qui rem, num. 16. verſic. reuertar, C. de Sacroſ. Eccleſ. Caputaquenſ. Deciſ. 300. parte 1. Dixi latius in Tract. Locati & conduct. parte 2. de locat. ad longum tempus, ſub num. 16. Ampliat. 10. quæſt. 6. Si igitur hoc attenditur in caducitate quæ odio-
9 ſa eſt, vt per Iul. Clarum de iure emphyteut. quæſt. 9. multo magis in caſu iſto vbi non eſt tam graue odium.

10. Tertio pro hac parte facit, quia obligatio vendendi continet factum quòd eſt vendere & rem tradi, quę ambo ſunt indiuidua, l. ſtipulationes non diuiduntur, l. 4. §. Cato, ff. de verbor. obligat.

11 * Quibus in locis Doctores ex Communi inferunt, quod obligatus retrouendere duobus, ab vno ſuam partem deponenti cogi non poterit; latè Tiraquel. de retractu lignagier, §. 23. gloſſa 1. Ronchegall. de duobus reis, l. 9. num. 63. Boer. deciſ. 251. num. 3.

12 Quarto facit quia conditio implendi ſi conſiſtat in faciendo, vel dando & faciendo ſimul, non poteſt in parte impleri, & ſemper remanet obligatio etiam in minimo, l. ſi ita fuerit, in principio, §. quæſtio, ff. de manumiſſ. teſtam. l. cum in plures, vbi not. C. de condit. inſert.

Quinto facit text. in l. ſi quis aliam, ff. de ſolut. vbi ſi res in ſolutum data fuerit, pro parte euicta remanet obligatio in totum.

Sexto facit, quia ratio qua ſummus Pontifex in hoc ita diſpoſuit, quia cum debitor habeat priuilegium extinguendi debitum ad ſui libitum in totum vel pro parte inuito creditore in compenſationem releuatur vt præferatur: vnde ſi grauaretur etiam in hoc vt ius prelationis eſſet pro hac parte extinctum, adderetur onus oneri in præiudicium creditoris, quod concedendum non eſt.

14 Nec obſtat ſi dicatur, quod ſolutione eius quòd debetur tollitur

tollitur omnis obligatio quia extinguitur debitum in ſe, nē ſemel exactum iterum exigatur, l. bona fides, ff. de regul. iur. non tamen ex hoc tollitur ius prælationis, quòd non eſt ſimpliciter & abſolutè fundatum in credito, ſed in compenſationem creditoris, vt diximus in ſexta ratione; & videmus quòd in multis fit in parte ſolutio, tamen integra remanet indiuidua obligatio, prout diximus de caducitate, euictione, & ſimilibus.

Nec obſtat ſi dicatur diuiduus eſt fundus vbi eſt fundatus Cenſus, ergo ius prælationis, quia non conſideratur res materialis, ſed ius & factum, vnde in venditione adeſt res, tamen ea non attenditur, ſed factum quod eſt indiuiduum pariter in re euicta datur in ſe commoda diuiſio, tamen attenditur obligatio quæ indiuidua eſt, idem in caducitate & ſimilibus. Io. Lup. de vſur. ad l. 2. C. de pact. inter empt. & vend. nu. 68. & vtrum cauſa hipotecaria ſit indiuidui vel diuidui. Afflict. decis. 213. tenet eſſe indiuiduam, ſequitur Socin. conſil. 133. col. 2. verſ. poſtremo ni fallor. vol. 1. Crauett. conſil. 77. num. 15. conſil. 206. num. 10. Contrarium tenet Capic. deciſ. 173. cum qua aliquando tenuit Senatus, vt teſtatur Anna Singul. 72. ſed opinionem Afflict. dicit veriorem, Vrſill. ad Afflict. 213. num. 4. in fine.

CASVS LXVI.

De indicijs falſitatis vel erroris Notarij.

SVMMARIVM.

1 *In Notario præſumitur potius error quam falſum.*
2 *Maxime in loco celebri vbi ius redditur.*
3 *Etiam ſi reperiatur aliter ſcriptum quam dictum.*
4 *Falſitas euitari debet etiam per interpretationem extraneā.*
5 *Falſum non praiudiciale non poteſt querelari.*
6 *Differens proponere querelam, præſumitur calumniator.*
7 *Exceptio Vſurarum non impedit executionem ſententiæ.*
8 *Parochianus præſumitur ſuſpectus differendo accuſare prælatum.*

9 *Suſpicio*

9 *Suſpicio oritur ex tarditate & procraſtinatione.*
10 *Victor differens exhibere inſtrumentum condemnatur in expenſas.*
11 *Falſum non committitur ſine dolo, & debet probari.*
12 *Notarius habet præſumptionem iuris pro ſe.*
13 *Falſum quomodo coniecturis probetur.*
14 *Declaraut numero ſeq.*
15 *Notario non adſcribitur falſum ſine emolumento.*
16 *Et debet eſſe conſiderabile.*
17 *Atramenti diuerſitas inducit ſuſpicionem falſi.*
18 *Leuem tamen.*
19 *Confeſſiones repugnantes inducunt ſuſpicionem falſi.*
20 *Extracta ſi variant recurritur ad prothocollum.*
21 *Diſtingue vt ibi.*
22 *Inſtrumentum redditur ſuſpectum ſcriptum in cartis diuerſorum ſignorum.*
23 *Dierum tranſplantatio eſt error, non dolus.*
24 *Rota Lucana Ioſeph. 13. nu. 23. declaratur.*
25 *Error probatur per exhibitionem prothocolli.*
26 *Immò & per ſimplex Iuramentum.*
27 *Falſitas nemini præiudicialis non punitur pœna extraordinaria.*
28 *Notarius conuictus quando audiatur allegando errorem, vide ibi duos Caſus & ſententiam pariter Authoris.*
29 *Quando autem non audiatur vide ibidem ſub finem Caſus.*

OCcurrit in facto, quòd Titius erat debitor Sempronij vti fideiuſſor cuiuſdam Andreæ in ſumma & quantitate ſcutorum centum; in carceribus exiſtens non habens pecunias præ manibus, conuenit cum Sempronio eius creditore renouare ſocietatem & Inſtrumentum, & ſi in primo Inſtrumento erat fideiuſſor. in iſto effici principalis, & transfundere vnum contractum in alium, non alterata ſumma crediti in ſe, fuit vocatus Notarius qui confecit duo Inſtrumenta, vnum de Renouatione, aliud quietationis reſpectu primi crediti in quo Titius erat fideiuſſor. In extractione Inſtrumẽti fideiuſſionis, Notarius fecit duo extracta diuerſa, in vno erat Quietatio per viã ſimplicis

plicis confeſſionis de recepto, in alio erat Clauſula realis numerationis, fuit recurſum ad prothocollum in quo aderat Clauſula realis numerationis & ſic concordabat cum vno de extractis, ſed apparebat prima facie ſuſpectum, quia aderat in Quinternetto crediti præpoſteratio dierum, primo enim dixit die ſeptima, deinde in alio Inſtrumento ſubſequẽti die decima; apparebat etiam diuerſitas in qualitate cartarum, quia aliquę non erant ita albæ prout aliæ,& apparebat quędam mutatio atramenti, fuit per prædicta accuſatus Notarius,fuitq; quæſitum quid Iuris.

1 Et pro Notario facit,quia pro eo potius pręſumitur error quam falſitas.Gloſ.in L.iuris gẽtium, §.quod ferè, ff.de pact. Cępolla conſ.21.num.28. Ruin.conſ.14.num.3.lib.5. Ripa in l.1.num.108.ff. ſoluto matrimo. Pariſ.conſ.169.num.17. lib.4.Grammati.conſil.30.num.8.conſ.41.num.9. Soc.iun.
2 conſ.95.num.2.vol.2.& maximè in loco celebri vbi Ius redditur,Bart.in l.non eſt veriſimile, ff.quòd metus cauſa.Commendat Soc.iun.conſ.39.nu.32.vol.2.Menoch. de arbitrar. Centur.4.Caſu 309.num.10.Alex.conſ.53.num.16.volum. 7.Bald.conſ.244.lib.1.Curt.ſen. conſilio 55. Curt.iun. in l. qui accuſare,col.finali,C.de edendo,Dec.in l.ſi librarius, in fine,ff.de reg.iuris, in c.1.col.30.de probatio.Cępol.conſil. 31.nu.24.Marſil.conſ.21.nu.28.conſ.51.nu.31. Alex.conſ. 70.num.8.vol.1. Ceph.conſ.355. num.51. vol.3. Maſcard. concluſ.644.

3 Et hæc Concluſio eſt adeo vera, vt ſi reperitur ſcriptum aliter quam ſit à partibus dictum, præſumatur error,& non falſitas,ita notabiliter Bartol. in l.quoties, §.1.num.3. ff. de hæred.inſtituend. dicens eſſe optimum argumentum ad excuſationem Notarij,& ibi Caſtrenſ.num.4. hoc pariter valde commendat Cin. in l.ſi quis Decurio, C. de falſis, Bal.in l.1.ff.de legib.in l. errore, vbi etiam Caſtrenſis, nu.4. C.de teſtament.in l.ne in arbitris,col.finali, ff.de arbitris, Bart. in l.ſi quis obrepſerit,ff. de falſ.Ioan. Andr. ad Speculator. tit. de ſentent.§.vt autem,Felin. valde commendans in cap. Ex litteris,nu.3.verſic. tertia coniectura, de fide Inſtrumentor. Aretin.in Tract.Maleficiorum,in verbo, falſario,iuxta principium.Alciat.Reg.3. Præſumptio.13.nu.10. Boſſ.in tit.de falſis,num.

ſis,nu.56.per text.qui reputatur notabilis, in l.penult. de his qui ſibi adſcribunt, pulchrè Veronenſ. conſ.21. nu.25.Menoch.de præſumpt.lib.5.præſumpt.31.nu.36.lib.2.præſumptio.79.num.11.

Et licèt Cephal.conſ.338. num.25.vol.3. aliter tenere videatur,tamen ſi inſpiciantur Doctores per eum allegati, non concludunt falſitatem præſumptionis.

4 Et prȩſumitur interpretatio etiam extranea vt falſitas euitetur,vt ſcribunt omnes in l.1. in principio, ff.de noui oper. nunciat.in c.cum tu,de teſtibus.Grammatic. conſ.30.nume.8.in fine.conſ.33.num.14.inducendo quatenus opus pluralitatem actuum & perſonarum reſpicit. Corn.conſ.91.col.2. verſ.Cæterum, vol.1.Grammat. conſ.23.nu.1. conſ.47.nu.11.in criminalibus.

Et veniẽdo ad aliqua Indiuidua ſi Notarius fecit duo extracta,vnum de ſimplici confeſſione; Alterum cum Clauſula actualis conſignationis in quo damno eſt quærelans; Si enim prȩtendit indebitum, nec teneri amplius in ſumma ſcutorum centũ, & creditum iamdiu in parte ſatisfactum, cur notauit ſocietatem pro eadem ſumma, immò nonne quietatio prodeſt ad probandum indebitum quod prætenditur, dicendo, puta,non teneor niſi ad tot, & tu recepiſti tot, prout in quietatione, ergo vti indebitum reſtituas, vt pulchrè diſcurrit Crau.conſ.75.num.10.vbi quærelator de falſo præſu-
5 mitur calumniator, ſi ſibi non nocet prætenſa falſitas, & hoc eſt vnum de aſſumptis in quærela falſitatis diligenter inſpiciendum, vnde quid lapidat pro bono opere Notarium, vt dicit Crau.in allegato conſ. Melius idem Crau. conſ.35. nu.8.& 10.Maſcard.concluſ. Dolus, num.58. Menoch. de præſumpt.lib.5.præſumpt.3.nu.97.

6 Secundò,quia diſtulit proponere quærelam prȩtenſȩ falſitatis,vnde præſumitur calumniator,Bal.conſ.37. circa medium,volum.1.per l.in l.Aquilia,ff. ad l.Aquiliam, per l. final.C.de vſur.pupillar.Boer.Deciſ.42.num.20.Maſcard. in verbo, Dolus, num.57. nam quilibet poteſt accuſare Nota-
7 rium de falſo cum petitur executio Inſtrumenti per eum facti,ad impediendum executionem; Vnde in ſimili exceptio vſurarum oppoſita poſt ſententiam, non impedit illius executionem,

cutionem,quia præſumitur calumnioſè oppoſuiſſe. Ancharan.conſ.234. dixi in Tractatu Locat.& conduct.parte 5.titulo de Vſur.& Ancharanum ſequutus eſt Alexand.conſilio 9. libro 4. dicens cum eo eſſe magis Communem opinionem.

8 Pariter eſt ſuſpicio contra parochianum accuſantem Prælatum de crimine, & petentem eum amoueri quando non ſe opponit ſtatim cum potuit & ſciuit,Federic.de Senis,conſil. 23.col.2.& 3.in principio,& eſt bonus text.in cap.fi.qui matrimon.accuſare poſſ.

9 Et ex tarditate, procraſtinatione, & longo ſilentio ſuſpicio oritur,l.ſi quis fortè,ff.de pœnis, quam ſingularem dixit Oldra.conſ.183.col.2.in fine, Crau.conſ.28. nu.6.conſ.65. nu.8.conſ.75 nu.9.conſ.298. num.17.Maſcar.concluſ. Dolus,nu.59.&concluſ.74.nu.16.Menoch.lib.6. Præſumptione 23 num.43.

10 Pariter in expenſis condemnandus eſt rector qui diſtulit exhibere Inſtrumentum ſui crediti fatigando victum in expenſis.Iaſ.in l.properandum,§.ſin autem alterutra,num.12. C.de iudic.Cin.in l.vnic,C.vt quæ deſunt Aduocat. Felin. in c.venerabilis,nu.3.de Iudic. Cagnol. ad l.qui in alterius, nu.9.ff.de Reg.iur.Marſil.in l.patre vel marito, nu.77.ff.de quæſtion.Marantha par.6.in verbo,Interrogatio,nu.2. Corrad.in Practica,titulo de Prætor.§.3.c.9. Niconit.in c. quoniam contra,in verbo,dilationes,nu.103.de probatio. Aſin. in Practica,§.32.c.2.Limitat.18.

11 Tertiò accuſator non probauit dolum prout requiritur. Curt.ſenior,conſ.65.col.6.verſic. non obſtat quintum,Zucchard.in Rubr. Si cert.petat. num.10. Socin.iun. conſil.37. num.27.vol.3.Grammatic.conſ.30.num.8.conſ.37.num.7. in Criminalibus.

12 Et debet de neceſſitate concludere, & liquidiſſimè probare,ex eo quòd Notarius habet præſumptionem iuris pro ſe. Iaſ.ad l.Iuris gentium,§.quòd ferè, num.10.ff.de pact. Cra-
13 uetta conſ.79.nu.9. Et in materia inducendæ falſitatis ſubtiliſſima indagine & perſpicuis coniecturis vtendum eſt. Ancharan.conſilio 285. in princip. qui benè loquitur ad excuſationem.

14 Et ſi

14 Et ſi dicatur, falſitas probatur coniecturis, reſpondeo id verum,& reſtringi,quando Notarius erraſſet circa ſolennitates ſubſtantiales in quibus officium principaliter conſiſtit, ſecùs ſi in alijs erraſſet,quia tũc debet plenè probari,ita Anch. conſ.285.quem commendat Felin.in c.ex litteris, num.5.de fide Inſtrument. Alc.Regula 3. Præſumpt.13.nu.12. Lanfr. & ibi in Addition.in cap. Quoniam contra, in verbo,Inſtrumentorum productio,nu.29. de probation. Bald.in Margarita,in verbo,error,12.& 13.Barbac.cõſ.58. col.penult.vol. 1.in cap. Quoniam, col.15.vt lite non Conteſt. Additionator ad Decium, in l.ſi librarius, Additione vltima, ff.de reg. iur.Ioſeph.Rota Lucana Deciſ.13.num.70.Ad ſolennitates teſtamentorum.

15 Quarto non conſtat quod Notarius aliquod emolumentum vel lucrum conſequi potuerit, ſine quo falſum non præſumitur.Corn.conſ.63.col.3.circa finem, vol.3. conſil.227. col.fin.vol.4.Rub.conſ.15.col.1. Crau.conſ.75. num.13.& 17.Roland.conſ.38.nu.38.vol.2. Crau. iterum conſ.18.nu. 22.Pariſ.conſ.8.nu.5.vol.4.Bald.conſil.250.verſ.ex quo ſequitur,repetito conſ.382.vol.5. Maſcar.concluſ. Dolus,nu. 21.& 22.

16 Et tale lucrum non ſufficit leue, vel modicum ſed conſiderabile,ne quis ex paruo lucro incidat in graue,& diffamatorium delictum,Dec.conſ.175.col.6.Latè.Menoch.conſil. 221.Marſil.conſ.77.num.7.Cephal.conſ.75.num.22.vol.1. Vulp.Reſponſo 129.nu.23.vbi nu.24.ſubdit, quod nõ præſumitur falſitas nec dolus in ſcriptura quæ ſit cito in publicum proditura.

17 Et ſi dicatur adeſt diuerſitas atramenti quæ inducit ſuſpicionem falſitatis.Anch.conſ.431.col.1.verſ.deſcendo.Speculator de Inſtrumento.edit.§.videndum,nu.25.Ruin.conſil.68.num.5.lib.4.Curt.iun.conſ.52.in fine.Soc.iun.conſ. 41.nu.7.lib.1.Crauetta,conſ.134. nu.27. Menoch.cõſ.199. num.8.lib.2. & de Arbitrar. Caſu 187.nu.35. Cephal.conſ. 287.nu 27.lib.2.

18 Quia reſpondetur,quod hæc eſt leuis ſuſpicio, Socin.conſil.94.colum.4.verſic.circa tertium,volum.1.quem ſequitur Pariſ.conſ.58.num.28.lib.2.Crauetta conſil.88.num.7. vbi

Z reprehen-

reprehendit Curt. iun. aliter tenentem,& nihil allegantem, vnde Iudex æquè arbitrari debet ex facti circumſtantijs; Brun.conſ.95.Maſcard.Concluſ.470. num.20. poteſt enim eſſe quod Notarius ex improuiſo inceperit Inſtrumentum in Camera Iudicis eo atramento, quod ibi reperit,deinde in Apotheca ſuo atramento perfecerit poſt ſtipulationem voce factam in Camera Iudicis; Poteſt etiam eſſe,quod inter ſcribendum defecerit atramentum ſolitum, & aqua addita mutauerit nigredinem vel acceperit de atramento conſocij, vel quid ſimile.

Et ſi dicatur,prout in Themate propoſio Notarius extraxit duo Inſtruměta,vnum de quietatione confeſſionata ſim-
19 pliciter,aliud de actuali receptione,& iſta repugnant, & inducunt falſitatis ſuſpicionem,Grammat.conſ.24.num.5.Aretin. conſ.7. Ruin.conſ.35. num.11.verſ.6.coniectura,lib.4.
20 Reſpondetur, quod in hac varietate recurrendum eſt ad prothocollum & ſecundum illud regulandum, Bald. ad L. cum proponebatur,col.2.ff.de legat.2.in l.ſcripturæ,C.de fi de inſtrum.Eſt bona glo.in Authent.de Tabellion. §.penul. in verbo,prothocollum, vbi Ang. expreſsè notat, quod vbi fides inſtruměti vacillat, ſemper recurritur ad prothocollũ, in l.veluti,in verbo,minus plena, ff.de edendo. Lanfranc.in cap.Quoniam contra,in verbo, Inſtrumentorum productio, num.20.de probation.Bar. in l.ſi librarius,num.9.vbi Dec. num.8.verſic.de ſecundo. Cagnol.num.27.ff.de Regul. iur. Idem Bartol.in l.Sempronius,ff.de legat.2.vbi declarat vlterius,quod ſi extracta ſunt diuerſa,reducuntur ad concordiã, ſi fieri poteſt, aliàs neutri ſtatur: Sed in Caſu de quo agitur, iſtæ duæ quietationes poſſunt ad concordiam reduci,& inuicem ſe compatiuntur,confeſſio, & actualis numeratio,& paſſim cumulantur, & magis fauet querelanti, vnde magis apparet de iniuſtitia querelæ,cum commodum, & non dãnum ſentiat. Idem affirmat Bald. in d.l. cum proponebatur, pulchrè Alexand.in l.vbi exigitur,§.prætor ait,nu.2.ff.de edendo,qui quam pulchrè loquitur; Et hæc opinio à nemine reprobatur.Didac.practicar. Quæſt.cap.19.verſic.tertio conſtat, vnde ſi originale concordat cum vno ex extractis, prout in caſu iſto, & poſſunt reduci ad concordiam, modo quo

ſupra,

ſupra,nihil videtur vlterius querendum; Idem ſentire videtur Bald.in d.l.ſcripturæ, vbi diſcurrendo tenet ſcripturas reducendas ad concordiam varijs modis ibi expreſſis.

21 Et vltrà Bald.in d.l.ſcripturæ, videtur diſtinguendũ; Aut Inſtrumenta quæ prætenduntur pugnantia,ſunt mera Originalia,aut Extracta,licèt authentica,& publicata: primo caſu ſunt ſuſpecta,ſecundo caſu recurritur ad Originale; ita colligitur ex Bart.in d.l.Sempronius, & Bald. in d.l. Cum quærebatur,& ita poteſt intelligi Grammatic.conſ.24.num.5.licèt reuera Doctor.non tractent de falſitate,ſed de credentia, & fide adhibenda.

22 Et ſi dicatur Cartæ ſunt diuerſorum ſignorum, ergo Inſtrumentum eſt ſuſpectum de falſo,iuxta conſ.Deciani,100. num.17.lib.2.

Reſpondetur, quod procedit in eodemmet Inſtrumento ſecus in eodem quinternetto, quòd poteſt eſſe ex diuerſis folijs diuerſis ſignis ſignatis, prout de ſtylo Tudertino deductum fuit & crederem, multum verſari Iudicis arbitrium in Conſilio Deciani iuxta facti qualitatem, circumſtantias, & adminicula.

23 Et ſi dicatur,eſt tranſplantatio dierũ, primo enim dictum fuit die decima,poſtea die ſeptima, dicitur quod hoc non eſt dolus vel falſitas, ſed ſimplex error, vnde dubitat Bart.ad l. ſi librarius, an Notarius corrigere poſſit vti ſimplicem errorem,& ibi Decius nu.7.tenet quòd ſic.

24 Non obſtat Rota Lucana apud Ioſeph. de Ludouic.13. num.23. quia eius intentio non probatur, quia fundat ſe in Regula,quod falſitas probatur coniecturis: cui patet reſponſio ex iam dictis,& in caſu Rotæ Lucanæ concurrebant plurima inditia vrgentia.

25 Ex quibus Corrolariè infertur, quod error hoc caſu probatur per exhibitionem Prothocolli, ad quod pro veritate Extractorum confugimus,& ei creditur. Bart.in d.l.Sempronius,Dec.& alij ſuperius allegati.

Addo benè loquentes in terminis de extracto diſcrepante cum Originali,Alex.conſ.105.nu.1. vol.2. Anchar.conſ. 432.in princip.Ang.conſ.357.

26 Immò, & per ſimplex iuramentum errorem probari tenuit Ve-

nuit Veronenſ.conſil.21. num.33. concurrente bona fama, imnò hic concurrit bona fama, Prothocolli exhibitio, ſtylus Practicæ Notariorum,& alia ſuperius adducta. Idem Veronenſ.conſ.24.num.12.Marſil.de probation.num.122.pulchrè Sylua.conſ.7.num.20. Ancharan.quæſt.73.parte 1.reprobato conſ.Curtij ſenioris 55.aliàs 56.faciunt quę dixi in Tract.de Iuramento litis deciſorio, quæſt.11. quarta quæſt. principali, vbi ſtatur iuramento aſſerentis, quando concurrit præſumptio prout in caſu iſto,in quo pręſumitur error in dubio.

Et ſi dicatur,an iſte veniat puniendus pœna extraordinaria,licèt falſitas nemini noceat, ex his quæ latè congerit Iul. Clar.§.falſum,col.15.verſic.item excuſatur. Menoch.de arbitrar.Caſu 306.nu.14.cum ſeq.Anton.Gabriel. de Maleſi. Concluſ.5.nu.24.

Quia reſpondetur, quod Doctores præſupponunt falſum in ſe,licèt nemini nocibile ex aliquo defectu; ſed in caſu iſto nec meretur nomē falſi, nec titulum eius ex Prothocolli exhibitione, & alijs iuſtificationibus ſuperius adductis ex Baldi conſ.33.in fi.vol.3.

27 Præterea, quod nec etiam pœna extraordinaria puniatur,tenet Corn.conſ.182. columna penalt. libro 4. Roland. conſil.38. numero 22. & 44. libro primo, latè Vulpell. Reſponſo 129.reprobando Clarum, Menoch.& alios ſuperius adductos.

28 Non omitto in materia, id quòd tradit Boſſius in titul. de falſ.nu.65. Quod ſi notarius per exhibitionem ſuarum ſcripturarum appareat, conuictus, an debeat puniri vbi diſtinguit duos caſus.

Primus eſt, ſi primo loco abſolutè fatetur delictum, poſtea videns ſe conuictum,allegat errorem, quo caſu non debet audiri.

Secundus caſus eſt,quando in ſua confeſſione includit factum, & errorem vnico contextu, & verborum tela, & iſto caſu auditur,allegādo errorem, & deueniatur ad torturam, ex notabili doctrina Gandini, in titulo de defenſio.reor.nu. 13.& 14.

Ego crederem indiſtinctè Notarium audiendum in allegatione

gatione erroris, qui in Notario præſumitur: vnde cum concurrat pro eo iuris præſumptio, de facili auditur. In adductis in contrarium, & adductis per Boſſium, eramus in prohibitis, in quibus data legalitate perſonæ, ſtatur iuramento aſſerentis, vt dixi in tractatu de iuramento litis deciſorio, quæſt.
29 1 1. primæ quęſt. principalis, niſi indicia eſſent vrgentiſſima.

CASVS LXVII.

Teſtis vnicus de auditu an excuſet querelantem ab expenſis.

SVMMARIVM.

1 *Teſtis de auditu transfert onus probandi in aduerſarium.*
2 *Etiam de auditu auditus.*
3 *Et contra aſſaſſinum eſt indicium ad torturam.*
4 *Etiam ſi ſint plures, idem, vt ſupra operentur, & non plus.*
5 *Semiplena probatio non excuſat ab expenſis.*
6 *Accuſator excuſatur ab expenſis dando indicia ad mouēdum animum iudicis ad procedendum, vel ad torquendum.*
7 *Secùs ſi non ſint talia.*
8 *Teſtis de auditu facit præſumptionem leuem, & debilem.*
9 *Teſtes plures de auditu concordes in perſonis faciunt indiciū.*
10 *Teſtis de auditu coniunctus cum ſocio criminis, facit indiciū ad torturam.*
11 *Teſtis de auditu à mandante, coniunctus cum mandatario, facit indicium ad torturam.*
12 *Plures teſtes auditus adiuuant famam ad eam plene probandam.*
13 *Teſtis de auditu transfert onus in aduerſarium ſi audiuit ante litem conteſtatam, ſecùs ſi poſt.*

FVit porrecta querela contra Sempronium, quod ex quodam petio terræ furto ſubtraxerit multos faſciculos fraſcarum, & palearum; & ad id probandum per querelantem, fuit inductus, & examinatus vnicus teſtis de auditu, ob id reus accuſatus petebat ſe

abſolui ab imputatis,& querelantem in expenſis condemnari,circa quarum expenſarum cōdemnationem fuit per Iudicem oppoſitum, condemnari non poſſe, cum adſit dictum
1 vnius teſtis de auditu, qui licèt non plenè probet, transfert nihilominus onus probandi contrarium in aduerſarium: dictum eſt celebre,& ſingulare Archidiaconi,in Canone.Hoc videtur 22.quæſt.5.quod ſingulare,& admirabile dixit Roman.Singula.345. Teſtimonium de auditu. & conſ.424.nu. 6.Felin.in c.tam teſtibus,in fine, de teſtibus,Alex.appellans hoc dictum egregium.conſ.77.num.4.lib.1.Decius reputãs dictum valde notabile conſ.272.colum.2.in princip.num.3. Boſſius de oppoſit.contra teſtes,num.42.Curt.ſen.in l.1.numero 57. ff.ſi cert.petat. conſil.69. num.4. Marſil.Singulari 557.dicens valde menti tenendum,& ſæpius in facto occurrere. Socin.iun.conſ.69. nu.17.vol.1. Benintend.Deciſ.67. num.3.Cephal.conſil.431. num.5.vol.3. Roland.conſil.32. num.9. lib.4.Curt.de teſtibus, Concluſ.31.nu.68.Moncad. ad Crot.de teſtibus,parte 9.ſub num.366. in 3.fallentia vbi appellat hoc dictum admirabile.

2 Et hæc Concluſio vera eſt,& procedit etiam in auditu auditus. Marſil. Singulari 371. & in practica, §. examinanda,
3 num.29. vbi tenet quòd contra aſſaſſinum facit indicium ad torturam.

4 Procedit etiam ſiue ſit vnus, ſiue plures. Dec.conſil.82.in princip.Gozad.conſil.13.num.35.

Tamen circa expenſarum condemnationem, & refectionem de qua agimus contrarium credo, cum enim ab earum
5 refectione non excuſet ſemiplena probatio, multo minus qualiſqualis præſumptio. Abbas conſil.78. in fine; Explicat Menoch.de Arbitrar. Caſu 321.num.34.Maſcard.Concluſ. 154.num.15.& 16. Hyppolit.Riminald. conſil.303.num.8. volum.3.

Sed in hoc contrarium ſentire videtur Crauetta conſil. 178.num.10.quem ſequi videtur Farinaccius quæſt.16.numero 71.

Quare crederem poſſe conſiderari duos caſus.

6 Primus eſt, quando accuſator dedit indicia vrgentia, vel ad torturam, vel ad valde mouendum animum Iudicis ad

proce-

procedendum, & tunc ab expenſis excuſatur; de primo, ſcilicèt de dante indicia ad torturam, tradit Iaſ.conſil. 1.num.6. verſic.tertio principaliter, lib. 1. & ita etiam loquitur in caſu ſuo Crauetta in conſil. iam allegato. Et licèt tortus perſtiterit in negatiua, hoc prouenit ex accidenti perſeuerantiæ ſuę, non tollendo quin per hoc nõ habuerit accuſator legitimam cauſam accuſandi.

De ſecundo ſcilicèt ad valdè mouendum Iudicis animum Boſſ.de accuſatoribus, num.28.

7 Secundus eſt caſus, quando inditia erant leuia, & ad torturam, & ad mouendum animum Iudicis, & tunc in expenſis actor condemnatur, ex Boſſio in citato iam loco, vbi etiam videtur ponere verba decidẽtia caſum de quo agimus, quod accuſator cõdemnatur in expenſis ex defectu probationum, cum teſtes de auditu non probent: & ſubdit, ſi reus defenderit ſe per legitimas probationes, & defenſiones, prout in caſu de quo agitur, opponendo quod erat vnicus teſtis tantum, & de auditu.

8 Et circa teſtem de auditu licèt faciat præſumptionem aliquam, vt dictum eſt, tamen leuis eſt, & debilis, niſi aliud concurrat Ruin. conſ.vltimo, nu. 15. lib.4. ita declarans dictum Archidiac. Idem ſentit Curt.de teſtibus, Concluſ.31.nume. 68.in fine. Comenſ.conſil.77. Boſſi.de oppoſ.reor.nu.4.di-
9 cens, quod facile proſternitur; Vnde cum ſunt plures, & deponunt ſe audiuiſſe à pluribus, & ſunt concordes in perſonis à quibus audiuerunt, vt in caſu Rolandi, conſil.82.ſub num. 55.volum.2.vel cum confeſſione partis in caſu Gozadin.79. nu. 11. pariter dicens audiuiſſe ab ipſomet accuſatore, nihil
10 penitus facit, ex Dec.conſil.82.in principio: Sic teſtis de auditu coniunctus cum ſocio criminis, facit indicium ad torturam in occultis, & atrocioribus, Socin.conſil.95.col.4.poſt mediũ, lib.3. Sequitur Crauetta conſil. 178.col.3.in princip. Tiber.Decian.conſil. 18.nu.68.lib.1.Farinacc.quęſt.43.nu.
11 163. Pariter dictum mandatarij cum teſte de auditu à mandantẽ, facit indicium ad torturam, Paris de Puteo, in Tract.
12 Syndi. in verbo dicitur Communiter. Monticel. Regula 5. num.9. Pariter plures teſtes de auditu adiuuare famam ad plenè probandum, ſecùs ſi ſit vnus tantum, Maſcard.Con-

cluſ.753. num.13.lib.2. Proſper Farinacc. quæſt.47.nu.47.

13 Et teſtis de auditu modo quo ſupra, facit aliqualem præſumptionem, ſi deponat ſe audiuiſſe ante litem conteſtatam, ſecùs ſi ſit poſt. Abb.in c.licèt ex quadam, col.2.de teſtib.dixit ſingulare Roman.Singul.753.Omni caſu. Dec.conſil.82. nu.1.& in l.1.nu.90.in 2.Lectura, ff.ſi cert.petat.Boſſ.de oppoſit.reorum, nu.42. Grat.conſil.92.nu.10.vol.2.late Petra de fideicommiſſ.q.13.nu.107.vbi dant decem neceſſaria requiſita ad teſtem de auditu. Cephal.conſil.250. lib.2.Gabr. de teſtib.concluſ.3.num.9.10.

CASVS LXVIII.

Filius excluſus per patrem à ſucceſſione ſua, an poſſit ſuccedere fratri impuberi hæredi.

SVMMARIVM.

1 *Fideicommiſſum inducitur per prohibitionem detractionis.*
2 *Idem per deuolutionem bonorum de deſcendenti in deſcendentem.*
3 *Idem ſi facit plures gradus ſubſtitutionum.*
4 *Legitima nulli oneri ſuppoſita eſt.*
5 *Trebellianica tollitur ſi teſtator mandat bona deuolui ad ſuperuiuentem.*
6 *Filius adeundo ſimpliciter, cenſetur onera acceptaſſe.*
7 *Fallit in onere legitimæ impoſito.*
8 *Verbum, Sit, eſt directum.*
9 *Declara, vt ibi.*
10 *Excluſus à ſucceſſione patris, non intelligitur à ſucceſſione fratris hæredis.*
11 *Mater prohibita plus petere, non excluditur à legitima filij.*
12 *Excluſio reſtringitur quo ad bona excludentis.*
13 *Vniuerſalis diſpoſitio includit bona teſtatoris, non hæredis, vel ei debita per teſtatorem.*
14 *Onus viciſſitudinarium de legitima non reijcitur.*
15 *Pupillaris ſubſtitutio non dicitur grauamen in legitima filij.*
16 *Declara vt ibi.*

Quidam

QVidam ciuis Tudertinus in eius teſtamento filios hæredes inſtituit in hũc qui ſequitur modum, videlicet Flauium, Ninum, Franciſcum, & Angelum, ſuos filios legitimos, & naturales, hæredes inſtituit pro æquali portione, & ſi aliquis ex eis moriatur ſine filijs, tunc voluit, quòd dicta eius hæreditas, & bona, ſint ſuperuiuentis; & caſu quo omnes morirentur ſubſtituit donnam Sulpitiam, Laurentium, & Franciſcum de tali domo.

Poſtea inferius ſubiungit; & ideo incluſit Flauium in hæreditate, vt retinere debeat in commune cum alijs fratribus Ratam eum tangentẽm dotis maternæ, aliàs contrafaciendo, cadat à ſua portione, & ſolum habeat illud quòd ſibi de iure debetur.

Euenit caſus, quòd Flauius noluit ex teſtamento ſuccedere, & habuit ſuam legitimam, & dotem maternam.

Poſtmodum deceſſit vnus alius ex hæredibus inſtitutis filijs ipſius teſtatoris, & fratre dicti Flauij in pupillari ætate.

Quæritur, an in aliquo ei ſuccedere poſſit ſtante diſpoſitione teſtatoris communis patris, de qua ſuprà.

Et per illa verba videtur inductum fideicommiſſum, idq; ex multis.

1 Primò, quia prohibuit detractionem, quo caſu inducitur fideicommiſſum. Caſtrenſ.conſ.343.colum.1.lib.1.Cephal. conſil.462.num.60.lib.4.latè Menoch.conſil.117.numero 21.libro 2.

2 Secundò, quia dicta bona voluit tranſire de hærede in hæredem, & de deſcendente in deſcendentem ſuperuiuentem, quo caſu etiam inducitur fideicommiſſ. maximè facta mentione maſculinitatis, prout in caſu iſto. Socin.ſen.conſil.57. num.3.lib.3.Dec.conſil.38.num.4.conſil.287.nu.12.verſic. & licèt quandoque, conſil.481.col.1. Grat. conſil.31.num. 17.lib.2. Pariſ.conſil.88. num.14. & 15. conſil.92.num.39. & 46.lib.2.conſil.8. num.8. lib.3.Ruin.conſil.101.num.15. lib.2.Gozad.conſil.52.col.fina.Cephal.conſil.478.num.14. lib.4.pulchrè Socin.iun.conſil.188.num.6. & ſeq.volum.2. Petr.de fideicommiſſ.quæſt.5.num.6.

3 Tertiò, quia fecit plures gradus ſubſtitutionum, quo caſu inducitur fideicommiſſ. Socin.conſil.250.num.5.& 6.lib.2.

Curt.

Curt.iun. conſil.43. colum.1. & conſil.121. Grat. conſil.5.
* num.18. lib.2. Mich.Craſ.de communi, §.fideicommiſſum, quæſt.5.num.7.

Quo fit, vt de iſto fideicommiſſo ſic inducto detrahatur
4 ſaltem legitima filij mortui, quæ nulli oneri fideicommiſſi ſupponi poteſt. Gloſſa in d.l.quoniã in prioribus, C.de inof-
* fic.teſtam. & eſt Communis opinio; Iaſ.ad Authent.Nouiſſima, num.43. C. eod. & indifferenter ab omnibus tenetur. Vaſq.de ſuccel.creat. §.10.num.418. Mich.Craſſ. §.Legitima,quæſt.38.num.3.

Et ſi dicatur, mãdauit teſtator quod bona deueniant à ſuperuiuente in ſuperuiuentem, ſine aliquã detractione; Reſ-
5 pondetur, quod illa verba tollunt Trebellianicam, Bald.ad l.precibus,colum.5. C.de impuber.conſil.398.colum.2.lib. 4.Paul.Caſtrenſ. conſil.259.col.4.lib.1.conſil.28.conſil.77. col.2.in 3.dubio.conſil.292.col.2.lib.2.Curt.iun.conſil.11.
* colum.4.conſil.16.col.penult.in 2.dubio. Et eſt Communis opinio. Pariſ.conſil.9. col.9. vol.3. conſil.21.colum.4.eod. volum.Crauet. conſil.174. num.2. Anton.Gabr.ad Trebellian.Concluſ.7.

Addo Alciat.conſil.63.num.6.vol.6.Illuſtriſſ.Mantic.de Coniectur.vltim.voluntat. lib.7.tit.12.nu.16. Mich.Craſſ. in §.Trebellianica, quæſt.8.num.3.

6 Et ſi dicatur, Filius ſimpliciter adiuit, quo caſu cenſetur approbaſſe, & nolle aliquam detractionem facere, iuxta verba teſtamenti, & ſic non legitimam.

7 Dicitur, quod filius adeundo ſimpliciter, non videtur acceptare onus ſi quod eſt legitimæ impoſitum. Ancharan.conſil.152.col.3.Socin.conſ.230.Curt.conſil.100.col.1.in fine,
* & hęc eſt Communis opinio. Pariſ.conſil.43.num.36.vol.3. conſil.45. col.2.vol.2. Anton.Gabriel. de Legit.Concluſ.1. Ampliat.4.num.7.

Addo Roderic. Suarez ad l.Quoniam in prioribus, Ampliat.10. vbi Vaſq. num.254. de magis Communi. Roland. conſil.26.num.23.vol.3. Burſat.conſ.92.num.10.volum.1. Cucc.de legit. in verbo, nec vſufructu, ſub num.11.verſic. nec minus, Craſſus in §.legitima, quæſt.38.nu.21.Illuſtriſſ. Mantica de coniectur.vlt.voluntat. lib.17.tit.8.num.2.licèt

nec in

nec in hoc Caſu poſſit conſiderari cõſenſus, ſtante, quòd deceſſerit in pupillari ætate.

8 Et ſi dicatur, Teſtator vſus eſt verbo (*Sit ſuperuiuentis*) quod eſt directum, Bal. in l. 1. §. hoc autẽ, in princ. ff. de hære. * inſtit. idem conſ. 196. nu. 4. lib. 3. & hæc eſt Cõis opinio. Caccialup. ad l. precibus, col. fin. in fine, C. de impuber.

9 Reſpondetur, id eſſe verum ſi adiungatur verbo, hæres, ſecùs ſi verbo, hæreditas, tunc enim fideicommiſſum importat, Sfortia de Compendioſa, parte 4. in verbo, Erit, vel Sit. fol. mihi 52. prout in caſu iſto factum apparet.

Et ſi dicatur, ſunt appoſita verba directa, puta, dixit teſtator: Et ſi aliquis ex inſtitutis deceſſerit ſine filijs, ex tunc directè hæreditas ſit ſuperuiuentis. Rñdetur, qđ licèt talia verba ſint directa, tñ in caſu iſto importare non poſſunt propter ſequentia, ex quibus inducitur fideicommiſſum, vt dictum eſt.

Et illa verba appoſita Flauio, quod debeat cõicare fratribus Ratam ipſum tangentem de bonis maternis, aliàs cadat à ſua hæreditate, & non habeat niſi Legitimam, non tollunt

10 quin ipſe agere poſſit ad legitimã fratris præmortui, exẽplo

11 matris, cui ſi teſtator dicat: Relinquo vxori meæ cẽtum, nec aliquid amplius petere poſſit ex bonis ſuis, tñ nõ excluditur à ſucceſſione Legitimæ ſi verba ſint directa ad inſtitutum, & non ad ſubſtitutum, prout in caſu iſto. Bar. in l. 2. nu. 41. ff. de vulg. & pupil. ex l. Paulo Callimacho, §. 1. ff. de lega. 3. Rom. Singul. 585. Menoch. de Præſump. li. 4. Pręſump. 39. nu. 48.

12 Et illa Excluſio quam facit teſtator in caſu contrauentionis intelligitur de hæreditate, & bonis ipſius teſtatoris, non autem de legitimã tangente filium præmortuum, iuxta traditionem gloſ. in l. ex facto, in princip. in verbo, ſua, ff. ad Trebellia. vbi Bart. & Ripa, nu. 5. Confert text. in l. cum ita, ff. de auro, & argen. legato Marſil. Singulari 21.

13 Vniuerſalis enim diſpoſitio includit bona teſtatoris, non hæredis, ſeu eidem competẽtia, & per teſtatorem debita, Bal. conſ. 239. vol. 2. Cuma. conſ. 109. pulchrè Alex. conſ. 91. col. 9. ſub num. 14. lib. 1. Crauet. conſ. 25. nu. 19. & 144. Latè Peregr. de Fideicommiſ. art. 6. nu. 13. & 14.

14 Et ſi dicatur, in præſenti caſu onus eſt viciſſitudinarium, ſ. ꝙ vnus ſuccedat alteri ſuperuiuẽdo, merito de legitima non

videtur

videtur iſto caſu reijciendum; Contrariũ eſt verius; Et ſic diſpoſitio, l. ſi pater puellæ, C. de inof. teſta. in hoc eſt correcta, glo. ad l. cum ex filio, ff. de vulg. Bart. in l. filius matrem, C. de * inof. teſtam. Alex. conſ. 43. in fine, vol. 2. Et hęc eſt Communis opinio. Anton. Gabriel. de Legitima, Concl. 1. nu. 7.

15 Et ſi dicatur, iſti filij teſtatoris pro maiori parte erant impuberes, & iſte qui deceſſit, & de cuius perſona agitur, deceſſit in pupillari ætate, pater autem poteſt filio pupillariter ſubſtituere, nec dicitur grauamen, quòd reijciatur, ex diſpoſitione, l. Quoniam, C. de inoffic. teſtam. vt ibi in ſpecie notat Roderic. Suarez Limitat. 3.

16 Reſpondetur, hoc verum pupillariter tantum, ſecùs ſi per fideicommiſſum, vt per Bart. Bald. Ang. Salic. & Iaſ. ad l. ex tribus, C. de inof. teſtam. Idem Bart. in l. 1. §. ſubſtituere, de vulgari, reprobata opinione gloſſæ, in d. l. ex tribus; Et hæc * eſt verior, & Communis opinio de qua per Suarez Limitatione 1. ſub nu. 13.

Cum igitur in caſu iſto præſupponatur fideicommiſſum, merito Legitima Impuberis mortui erit libera, & deuoluetur ad ſuccedentes ab inteſtato, & Flauius habebit in ea Ratam ſuam.

C A S V S LXIX.

Excluſio Teſtatoris de fœminis à ſucceſſione, quouſque ſe extendat.

S V M M A R I V M.

1 *Filiorum appellatione continentur nepotes.*
2 *Non ex propria ſignificatione ſed per interpretationem.*
3 *Nec in prohibitione facta filijs.*
4 *Nec ex communi vſu loquendi.*
5 *Suorum appellatione non veniunt nepotes.*
6 *Fideicommiſſum præſumitur perpetuum fauore agnationis.*
7 *Et appellatione filiorum veniunt nepotes, quando conſideratur fauor agnationis.*
8 *Diſpoſitio reputatur fauorabilis, quando teſtator vult excludere maſculos propter fœminas.*

Quidam

Digitized by Google

QVidam in ſuis Codicillis poſt teſtamentum conditis ita diſpoſuit,quod filiæ fœminæ natæ, & naſcituræ ex ſe,& filijs ſuis, non poſſint hæreditare in bonis ipſius teſtatoris, niſi ſolum, & duntaxat in dote ipſarum,exiſtentibus Maſculis de cippo domus,& ipſis filiabus fœminis decedentibus ſine filijs legitimis,& naturalibus,dotes reuertantur ad domum.

Occurrit in facto,quod nec teſtator,nec filius eius, ſed nepos ex filio habuit filiam fœminam, an ipſa quoque cenſeatur excluſa virtute dictæ prohibitionis.

1 Et primo videbatur dicendum quod non,quia licèt filiorum appellatione contineantur nepotes,l.liberorum,verſic. ſed & Papirius,ff.de verb.ſignif.l.filij, & l.iuſta,ff.eod.l. Se-
* natuſconſulto,ff.de ritu nupt.Iaſ.qui dicit Communem,in l. de quibus,nu.16.ff.de legib.

2 Tamen hoc verum eſt per interpretationem quandam,& non ex propria ſignificatione,Bart.in d.l.liberorum,colum. 4.& ſeq.Salicet.in l.2.quæſt.21.C.de iure emphy.Bald.in l.
* maximum vitiũ,col.4.C.de liber.præterit. Et hęc eſt Communis opinio,Socin.conſil.152.in 1.& 2.ſubſcriptione, volum.1.

3 Secundo facit,quia in prohibitione facta filijs, non cõprehenduntur nepotes,Bart.in l.filiusfam.§.diui,delegat.1.per text.in §.nos igitur, Authent. de reſtit. fideicommiſſi, Cin. Bald.& Salic.in l.voluntas,C.de fideicommiſ. Dec.cõſ.182.
** col.1.vol.5.Et hæc eſt magis Communis opinio.Ioan.Anton.Alex.conſ.1.nu.13.

4 Tertio facit,quia ex cõmuni vſu loquendi aliud eſt filius, aliud eſt nepos,& vnus nõ venit appellatione alterius,l,quid ſi nepotes,ff.de teſtamentar. tutel.§.fin. Inſtitut.qui teſtam. dari tutor.poſſ.Butr.in proęm.Decretal.in princ. Bertrand. conſ.209.col.penult.vol.3.

5 Quarto ponderatur illud verbum(*Suis*) quod nepotes excludit,Soc.iun.conſ.163.col.2.vol.3.

6 Contrarium in præſenti caſu videtur verius, cum ex verbis teſtatoris colligatur fauor agnationis,& conſeruatio cippi domus,quo caſu etiam fideicommiſſ. reputatur perpetuũ, ita declarando conſ.Oldradi 21. Scripſerũt Ruin. conſ.143. num.7.

nu.7.lib.3.Pariſ.conſ.57.nu.9.conſ.92.nu.40. lib.2.cõſ.25. nu.37.conſ.52.nu.24.lib.3. Grat. conſ.5.nu.15.lib.2. Curt. iun.conſ.121.nu.6.Soc.iun.conſ.170.nu.48. lib.2.Alc. Reſpon.483.num.3.Crau.conſ.98. col.2.conſ.306.col.penult. conſ.868.nu.9.lib.5. Cephal. conſ.173.nu.16.lib.1. Tiber. Decian.conſ.88.nu.60.lib.2.

7 Et quando conſideratur fauor agnationis, appellatione filiorum veniunt Nepotes, Roman.conſil.457. Soc. conſ.43. col.1.& ſeq.vol.3.Curt.iun.conſ.43.nu.11.Pariſ.conſil.32. nu.36.vol.1.conſ.92.nu.52.vol.2.conſ.1.nu.38. conſ.7.nu. * 18.conſ.50.in fine, vol.3.& hanc dicit Communem Soc.iun. conſ.116.nu.13.vol.1.Curt.iun.conſ.3.nu.11. Mich. Craſſ. in §.fideicommiſſum, q.10.nu.8. & ita in facti contingentia iudicatum atteſtatur Alc.in d.l.liberorum, de verb. ſignific. Ludouic.Molin.de primogen.Hiſpan.lib.3.cap.5.num.50. Pedroch.conſ.5.nu.34.

8 Accedat, quod teſtator videtur voluiſſe excludere fœminas propter maſculos, quo caſu diſpoſitio reputatur fauorabilis, merito extendenda ad vlteriorem fœminarum excluſionem, ** Emanuel Suarez de magis Communi in Theſaur. litera S.num.196.

Et adeo teſtator videtur habuiſſe reſpectum ad conſeruationem domus & familiæ, vt ad eam dotes reuerti voluerit decedentibus filijs fœminis ſine filijs.

C A S V S LXX.

De Conditionibus Legitimæ appoſitis.

S V M M A R I V M.

1 *Conditio, & grauamen de legitima reijcitur.*
2 *Etiam ſi conditio ſit merè poteſtatiua.*
3 *Ratio, quia moriendo ante declarationem non tranſmitteret.*
4 *Limitatur in grauamine iniuncto venientibus ab inteſtato.*
5 *Declaratur duobus concurrentibus, & non aliter.*
6 *Mater non poteſt filio pupillariter ſubſtituere, nec in vim fidei commiſſi.*

7 *Legitima*

7 *Legitima recipit conditionem filio vtilem.*
8 *Mater poteſt inſtituere filium ſub conditione, ne patri quaratur vſuſfructus.*
9 *Legitima non recipit onus in filio acceptante, aliàs ſecùs.*

MAter filiam habebat quæ in Monaſterio educabatur, & poſtea cum ſpacio temporis monialis efficeretur, habens fratrem pauperem, eum inſtituit hæredem, filiæ legitimam reliquit, duabus conditionibus appoſitis.

Prima, quod bona pro legitima aſſignata deſeruirent filiæ tantum, & ad eius veſtitum, & alias neceſſitates annuales, & ſic nolebat Monaſteriũ aliquid vtilitatis vel commodi percipere, ſed integrum & abſolutum commodum deberet eſſe filiæ.

Altera fuit conditio, quia grauauit venientes ab inteſtato vt reſtituerent hæredi ſcripto: fuit dubitatum an conditiones appoſitæ eſſent reijciendæ, vel non.

1 Et quod huiuſmodi conditiones ſint reijciendæ, facit l. quoniam in priorib. C. de inoffic. teſtamen. vbi de legitima detrahitur omne grauamen, onus, dilatio, conditio, & ſimilia.

2 Et hoc in tantum verum eſt, etiam ſi conditio eſſet merè poteſtatiua, puta ſi voluerit, l. iam dubitari, ff. de hæred. inſtituend. & tradunt Bartol. Caſtrenſ. & Iaſ. in d. l. quoniam, ea
3 ratione, quia ſi moreretur antequã declaret velle, non tranſmitteret ad hæredes. l. ſi ita legatum, §. illi, ſi voles, ff. de lega. primo, vnde cum ſua interſit vt tranſmittatur, merito reijcitur, Imola, in l. iam dubitari, colum. penult. ff. de hæred. inſtit. in l. finali, colum. 7. ff. de condit. inſtitution. Caſſanæ. in
* conſuetud. Burgund. fol. 244. col. 3. Et hanc dicit Communem Anton. Gomeſ. variarum reſolut. Tomo 1. cap. 11. numero 30. verſ. aduertendum tamen, licèt quoad ſe cõtrariam dicat veriorem. Communem quoque atteſtatur Alciat. ad l. ſi filius, nu. 48. ff. de vulgar. licèt etiam ipſe contrariam probet. Eman. Coſta in c. ſi pater, in verbo, Trebellianicæ, nu. 4. de teſtament. Roderic. Suarez ad l. quoniam in prioribus, Ampliat. 5. num. 3. Burſat. conſ. 92. ſub nu. 11. Vaſq. de ſucceſſ. crea-

ceſſ.creation. §.10.nu.227.Mich. Craſſ.in §.legitima, q.38. ſub nu.13. repræhendens Gualdenſem contrarium tenētem & atteſtantem.

4 Pro Contraria parte facit, quia grauamen eſt iniunctum non filiomet, ſed venientibus ab inteſtato, quo caſu dicitur licitū, l.ſi fundum per fideicommiſſum, §.finali, ff. de legat. 1.vbi Bart.num.1. Bald.num.2. Caſtrenſ.num.4. Alexand. num.7.Iaſ.num.12. illum textum reputant ad hoc valde notabilem & menti ſemper tenendum, Cin. Bart. Bald. & Iaſ. ad l.ex tribus,colum.1.num.3.C.de inoffic. teſtamento,Alexand.in l.1.§.finali,colum.1.ff.de vulga.& pupilla. Iaſ.ad l. ſi arrogator,num.27.verſic.limita tamen,ff.de adoption.dicens hanc eſſe ſingularem limitationem ad l.Quoniā in prioribus, Bald.ad l.cum virum, col.3. C.de fideicommiſ. Matthesilan. Notabili 163. dicens hanc eſſe valde ſingularem limitationem, Gualdenſ. Cautela 34. de Subſtitution. Pariſ. conſ.55.num.8.vol.1. Mantua conſil.129. Anton. Gabriel. de Legitima.Concluſ.1.Limitat.8.num.34. Roderic. ad d.l. quoniam in prioribus,Limitat.1.num.15.dicens illum text. eſſe vnicum & ſingularem,Cuccus de legitima,in verbo,nec vſufructu, num.26. appellans illum contextum elegantiſſimum.Fernand.ad l.in quartam,nu.290.art.3. ff.ad leg.Falc. Emanuel Coſta,ad c. ſi pater,in verbo,legauit, nu.14. de teſtament.Vaſq.de ſucceſſ.creation.§.10.nu.411.Mich. Craſ. in §.Legitima,q.38.nu.6.

Sed in Caſu de quo agitur, aliud dicendum videtur, licèt enim ſuperius firmata Concluſio regulariter vera ſit, ex d.l. ſi fundum per fideicommiſſum,§.finali, tamen limitatur, reſtringitur, & declaratur, duobus principaliter concurrentibus.

5 Primò,quod talis filius ſit impubes, ita vt adueniente pubertate diſpoſitio expiret: Licèt enim fideicommiſſaria ſubſtitutio duret poſt pubertatem,l.quod fideicommiſſum,ff.de legat.1.tamen in iſto caſu non procedit. Cucc.de Legitima, in verbo,nec vſufructu defraudari,num.26. verſ.additque. Mich. Craſſ.in §. legitima, quæſt.38. num.7. Vnde aut filia fœmina cuius venientes ab inteſtato ſunt in legitima grauati,eſt tempore teſtamenti impubes,vel pubes,primo caſu expirat

pirat adueniente pubertate, ſecundo caſu non valet.

Secundum requiſitum eſt, quod perſona quæ diſponit ſit talis, vt poſſit filio pupillariter ſubſtituere. Imola in l. 1. §. finali, in finalibus verbis, ff. de vulgari & pupill. Sequitur Roderic. Suarez ad d. l. quoniam, limitat. 1. num. 17. inferens ſe-
6 cundum eum ſingulariter, quod cum mater non poſſit filio pupillariter ſubſtituere, quod nec etiam valebit in vim fidei commiſſi, etiam ſi verba grauaminis referantur ad venientes ab inteſtato cum ceſſet ratio d. l. ſi fundum, quæ limitatur ex prædictis, vt non procedat nec habeat locum in matre, & reputatur ſingularis limitatio ad illum textum; Cum igitur in Caſu iſto ſimus in matre, merito illius diſpoſitioni locus eſſe non videtur.

7 Circa aliam conditionem appoſitam, quod nolebat Monaſterium aliquid commodi percipere, cum iam & pro acceptatione commodam dotem de bonis paternis aſſignauerit, non videtur de legitima matris reijcienda, cum filię commodum, promiſſionem, & vtilitatem reſpiciat, gloſſa in d. l. quoniam, in verbo tollatur, vt per Rodericum, in 1. Limitatio-
* ne, atteſtantem hanc eſſe Communem opinionem, & magis Communem dixit Alexan. ad l. mulier, ff. ad Trebell. ad l. cum ex filio, ff. de vulg. Gomeſ. variar. reſolut. Tomo 1. cap. 11. nu. 27. Vaſq. in Præfation. lib. 1. de ſucceſſ. progreſ. num. 22. Mich. Craſſ. §. Legitima, q. 38. num. 14. in fine, verſic. ſed
8 quod, inferens ex hoc ſatis ad propoſitum, quod mater poteſt inſtituere filium ſub hac conditione, ne patri quæratur vſusfructus rerum hęreditariarum quas filio reliquit, & talis prohibitio valet etiam in filio exiſtenti in poteſtate patris.
* Gloſ. in Authenti. Matri & auiæ, & hanc dicit Communem Salic. ad l. filijs matrẽ, C. de inoffic. teſtam. Vaſq. de ſucceſſ. creat. §. 10. nu. 234.

Et prædicta vera ſunt in filio impubere acceptante, ſecùs ſi non acceptaret, quia legitima cum onere tranſiret in ſubſtitutum, Angel. ſingulariter, ad l. cum patronus, ff. de legat. 2. dicens iſtam legem eſſe mirabilem, & per eam limitari l. quoniam in prioribus, admirabilem quoque dixit Iaſ. ad l. ſi arrogator, num. 32. ff. de adoption. dicens eſſe ſuam nouam inuentionem, quem in hoc de iactantia repræhendit Rode-

Aa ric. in

ric. in 1. limitatione, ſub num. 19. Singularem tamen dixit in 4. Limitatione.

Vnum tamen per diſcurſum in hac materia non omittam quod Doctores ponunt pro limitatione ad l. quoniam in prioribus, apponere onus, non filio, ſed venientibus ab inteſtato; Sed quid hoc ad filium de quo loquimur, nam perſona ſua in nullo eſt grauata, & licèt grauentur venientes ab inteſtato, nonne huic facto filius prouidere poteſt, hęredes alios faciendo, & non permittendo bona deuolui ad venientes ab inteſtato?

9 Fateor tamen, quod ex prædictis datur caſus, vt legitima filij nō detrahatur ex bonis teſtatoris, poſt eius mortem grauando modo prædicto venientes ab inteſtato: nam ex perſona filij non detrahitur legitima, quia in nullo grauatur: nec ex perſona ſua quia ſibi non debetur legitima in bonis teſtatoris. Bald. ad l. 1. §. ſubſtituere, ff. de vulgar. & pupillar. dicens in Practica valde notandum, licèt maturiori diſcuſſione egeret.

CASVS LXXI.

De Emptore decepto à venditore hæreditatis iuſſu teſtatoris.

SVMMARIVM.

1 *In venditione hæreditatis inſpicitur tempus contractus.*
2 *Conductor ſoluens pro qualibet rota modios tot, ſi altera rota augeatur, non tenetur.*
3 *Epiſcopatum habens limitatum, aucto ſtatu non augetur Epiſcopatus.*
4 *Hæres voluntatem defuncti implere tenetur, nec in ea eſſe negligens.*
5 *Hæres præſumitur eadem perſona cum defuncto.*
6 *Mandans in teſtamento vendi capitale ſuæ Apothecæ quòd tēpus attendatur, Contractus, vel teſtamenti.*
7 *Venditori allecto ad vendendum ſub colore quod hæreditas ſit exigua, ſuccurritur.*

8 *Qualitas*

8 *Qualitas iuncta verbo intelligitur ſecundum tempus verbi.*
9 *Venditio facta iuſſu teſtatoris non dicitur inter viuos.*
10 *Paria ſunt, quod teſtator legat liberationem, vel mandet hæredi, vt liberet.*
11 *Teſtator ſi mandet vendi alimenta, ſuper his tranſigi non poteſt.*
12 *Gabella non eſt ſoluenda de venditione ordinata per teſtatorem.*
13 *Statutum prohibens venditionem forenſi non comprahendit venditionem de iuſſu teſtatoris.*
14 *Totum eſt collectiuum de pluribus in ſimul incorporatis.*

TEſtator in teſtamento inter alia ita diſpoſuit, erat enim artifex mercium.

Che tutto il capitale che dopo la ſua morte ſe ritrouerà nella ſua bottega ſi venda & ſe dia alla Compagnia della Miſericordia.

Modo hæres ante bannimenta de vendendo publicata, amouit res quaſdam de Apotheca, poſtea publicare fecit bannimenta, quidam emere volens, bona fide ductus, credens nihil amotum, ſciens quale & quantum eſſet capitale tempore vitæ teſtatoris, & aſcendere ad valorem ſcutorum ducentorum, obtulit ducenta, & fuit facta venditio pro ducentis, poſtea ad eius aures deuenit fuiſſe leuatas quaſdam merces per hæredem ante venditionem, agit contra hęredem ad eas, dicens ad eum ſpectare, & præſumi in venditione compræhenſas.

1 Pro hærede venditore allegatur l. 2. §. 1. ff. de hæredit. vel actio. vend. vbi cum venditur hæreditas, vel quid ſimile, inſpicitur tempus contractus, ſed tẽpore contractus tales merces non erant, merito &c.

Secundo pro hac parte adducitur text. in l. Rutilia Polla, ff. de contrah. empt. vbi attenditur tempus contractus, & ibi Albericus infert ad facti contingentiam in ciuitate Parmæ,
2 quod aliquis à quodam Monaſterio conduxerat grangiam, vbi erant quatuor molæ, & ſoluebat pro qualibet mola modios decem, ſi poſtea conductor conſtruat quintam molam, pro ea non tenetur, quia non erat tempore contractus.

Tertiò pro hac parte facit text. in l. in lege, ff. de contrah. empt. vbi etiam Alber. infert ad factum occurſum, quod ali-
3 quis habebat Epiſcopatum limitatum iuxta Saracenos, modo quidam rex Caſtellę occupauit quaſdam terras Saracenorum, Epiſcopus dicebat ei accreſcere in Epiſcopatu. Contrarium reſpondit Martin. Siliman. per illam legem, cum hoc non eſſet tempore conceſſionis, ſed ex poſt facto.

4 Pro contraria parte videtur facere hęc ratio; Hæres enim voluntatem defuncti adimplere tenetur, nec in ea negligens præſumitur. Authen. Hoc amplius, C. de fideicom.

Nec contra illius factum venire poteſt, l. cum à matre, C. de rei vendicatio. l. ſi ab eo, C. de negot. geſt. l. vxor, C. de bonis authoritate iudic. poſſidend. & rationem reddit Caſtrēſ.
5 in d. l. cum à matre, quia præſumitur eadem perſona cũ defuncto, vt in Authen. de Iureiuran. à morien. præſtito, vnde cum emptor ſciret teſtatorem diſpoſuiſſe, vt vendantur merces quæ erant in Apotheca tempore ſuæ mortis, credens id hæredem diligenter executurum, emit, credens ſibi vendi id omne quòd erat tempore mortis, merito ſi contrarium appareat deceptus eſt, bona fide orta à præſumptione iuris, merito ſibi ſuccurrendum eſt, vt merces antea leuatæ ſibi conſignentur.

Vnde duo Caſus videntur diſtinguendi.

6 Primus eſt, cum hæres vendit hæreditatem vel quid ſimile à teſtatore non iuſſus, & tunc inſpicitur tempus cõtractus, quia venditio non pendet à teſtamento in quo tempus mortis vt plurimum conſideratur & ita loquitur lex 2. §. 1. ff. de hæred. vel act. vend.

Secundus caſus eſt in hærede vendente de ordine & præcepto teſtatoris, & iuxta illius præceptum præſumitur facta venditio, iuribus ſuperius adductis; Et ſi contrarium appareat, ſuccurrendum videtur emptori bona fide ementi. facit
7 text. in l. qui nondum, C. de hæredit. vel action. vendit. vbi venditor allectus ab emptore ad vendendum hæreditatem, ſub colore quod eſſet exigua, ſuccurritur, ex quo ſumus in bonæ fidei iudicio.

8 Tertiò etiam facere videtur, quod qualitas iuncta verbo regulatur & intelligitur ſecundum tempus verbi, l. in delictis, §. ſi

ctis, §.ſi extraneus. vbi Bartol. ff. de noxal. in l.Titius, ff.de milita.teſtam. in l.præcipimus, §.finali. C.de appel.latè Iaſ. in l.ex facto, num. 10. ff.de vulgari & pupillari Dec.conſil. 37.num.8. conſil.443. num. 16.Gomeſ.in §.rurſus, num.25. Inſtitut.de action. Pariſ.conſil.62.nu.37. lib.4.Crauet.conſil.212.num.7. conſil.313.nu.2. Menoch.de recuperan.Remed.16.nu.19. Cum ergo teſtator mandauerit vendi quid quid in tali apotheca reperitur tempore ſuæ mortis, iuxta illud tempus mortis, & bona eo tempore exiſtentia, venditio cenſetur facta.

9 Quarto pro hac opinione facere videtur, quia cũ teſtator mandauerit in teſtamento vendi ipſemet eo tempore vendidiſſe videtur, l.vnum ex familia, §.ſi de Falcidia, ff.de legat. 2.l.pater ex prouincia, ff.de manumiſſis vindicta, l.vxori, §. agri plagam, & ibi Din.Alberic. & Bart. ff.de legat.3.quem valde notabilem dixit Angel. conſil.313. Brunellus paulo poſt medium, arguens contra Bartol.in l.Aurelius, §.Caius,
10 ſub numero 7.ff.de liberat.legata,quod paria ſunt,quod teſtator legat expreſsè & immediatè liberationem, vel mandet hęredi vt liberet,quia mandando ipſemet liberare videtur, per allegata iura, Bald.conſil.440. in fine, lib.5.pariter dicebat Bald. poſt Guilielm.de Cuneo, in l.cum hi,§.planè,
11 in vtraque lectura, ff. de tranſact. Quod ſi teſtator mandet vendi alimenta, & teſtatoris iuſſu hæres vendiderit, ſuper his tranſigi non poterit, & attenditur cauſa principalis, licèt
12 remota, ſcilicet Teſtamentum, nec de venditione ſoluetur Gabella quam teſtator fieri mandauit, quaſi non ſit contractus inter viuos, Bald.conſil.440.colum.fina.volum.5.& in Margarita, in verbo, venditio, colum.2.Tiraquel.de Retractu lignagier, ad finem tituli, num.4. allegans gloſſam ſingularem, in l.ſi quis ita, in princip. ff.de ſtatulib. Illuſtriſſimus Mantica de coniectur. vltim.volunt. lib.3. Inſpect.18.num.
13 13.vbi etiam concludit,quòd prohibitus per Statutum vendere forenſi,nõ prohibetur vendere à teſtatore iuſſus,ſi prohibitio ſit inter viuos.

14 Quintò faciunt illa verba, *Tutto quello che ſi trouerà alla ſua morte*,quod videtur collectiuum vel de vno ſimul corpore prædicatum quòd diſmembrari non poſſit, Gloſſa, & ibi

Faber, Inſtitut. pro ſocio, in principio. Bartol. in l. ſi vnus, §. pactus, num. 5. vbi Iaſ. num. 13. ff. de pactis, Rebuff. ad l. nominis & rei, colum. 7. ff. de verbor. ſignificat.

CASVS LXXII.

De geſtis per officialem reuocatum.

SVMMARIVM.

1 *Geſta per officialem reuocatum data ignorantia valent.*
2 *Gratia conceſſa alicui, habet tacitam conditionem, ſi vti voluerit.*
3 *Princeps non præſumitur voluiſſe præiudicare abſenti.*
4 *Lex qui abſenti, ff. de acquirend. poſſeſſ. ampliatur ad materiam odioſam.*
5 *Excommunicatus quis non dicitur ante litteras præſentatas.*
6 *Dilatio abſenti non currit niſi à die notificationis.*
7 *Communis error facit Ius.*
8 *Geſta per legatum reuocatum in publico Conſiſtorio, valent.*
9 *Priuilegium reuocatum ante intimationem, operatur effectum ſuum.*
10 *Clauſula, motu proprio non afficit ignorantes.*
11 *Præſentatio reſcripti reuocatorij non requiritur.*
12 *Declara in expreſſa, ſecùs in tacita.*
13 *Per aduentum ſucceſſoris non inducitur reuocatio niſi poſſeſſione adepta.*
14 *Vicarius reuocatus confert beneficia ante intimationem.*
15 *Reuocatio cum Clauſula irritante operatur contra ignorantes.*
16 *Iudex delegatus etiam ignorans reuocatur.*
17 *Iuriſdictio delegati eſt ſtricti iuris & odioſa.*
18 *Geſta per officialem reuocatum valent parte non opponente.*
19 *Amplia & ad expreſſam & ad tacitam reuocationem.*
20 *Reuocatio procuratoris ad præſentandum neceſſario facienda eſt.*
21 *Limitatio ad Clement. 1. de renunciation.*
22 *Sententia in dubio non præſumitur reuocationis facta.*

23 *Et*

23 *Et requiritur in Iudice non ſufficit à partibus.*

24 *Sententia lata contra contumacem ante relationem, eſt nulla.*

25 *Scientia non inducitur ex præſentatione commiſsionis.*

26 *Geſta per iudicem reuocatum valent ſi formaliter non ſciuit.*

27 *Intimatio reuocationis requirit perſonam habilem.*

28 *Clement. cauſam. de elect. declaratur.*

29 *Vicarius reuocatus confert licitè Epiſcopo ſciente.*

1 GEſta per officialem reuocatũ valent & tenent data
ignorantia reuocationis. Caſus notabilis & ſin-
gularis ad l. ſi fortè, ff. de offic. præſid. quam ſin-
gularem dixit Roman. Singula. 58. fuit quæſtio,
atteſtans ita deciſum in Sacro Rotæ Auditorio, & ita etiam
tenuit Bald. per illum text. in l. ſolet, §. ſicut, ff. de offic. pro-
conſ. & legat. Innocent. in c. intimaſti, colum. 2. circa med. de
appellation. Firmian. in tract. de Epiſc. parte 7. quæſt. 21. at-
teſtans ita Paduæ iudicatum in facti contingentia. Felin. in
c. cæterum, num. 11. de Reſcript. Pragmat. Coſinę, tit. de col-
lat. §. idem voluit, in verbo vicario, & hæc opinio eſt verior
& magis æqua. Boer. Deciſ. 347. num. 13. & cum ea eſt Com-
* munis opinio, Ripa in cap. Cum M. num. 196. de conſtitut.
Mannos, formula 6. in fine, & ibi tenuit Rota vt per Achill.
Deciſ. 7. Commiſſio auocatoria.

2 Ratio eſt multiplex, quia gratia conceſſa parti petenti ha-
bet tacitam conditionem, ſi vti voluerit. l. 2. C. de iure em-
phyt. c. ſi autem, c. plerumque, de Reſcript. Menoch. de arbi-
trar. Caſu 202. num. 76.

3 Secunda ratio videtur, quia non præſumitur principem
4 voluiſſe prędiudicare abſenti, cap. vnico, de conceſſ. prębend.
lib. 6. l. qui abſenti, ff. de acquir. poſſeſſ. quam valde notabilẽ
dixit Dec. in c. cæterum. num. 39. in fine, de reſcript. quæ ne-
dum procedit in materia fauorabili, ſed etiam odioſa.

5 Vnde excommunicatus per litteras, nõ dicitur excommu-
nicatus ante præſentationem litterarum, ita vt ſi ante moria-
tur, non dicitur excommunicatus, gloſſa notabil. in c. Apo-
ſtolico, in gloſſa magna, circa medium, vbi Anan. num. 5. de
Cleric. excommunicat.

Digitized by Google

6 Et dilatio data abſenti non currit niſi à die notificationis. Bartol. dans pro cautela, vt notificetur, in l. Labeo, vbi Alexand. & Iaſ. num. 1. ff. de iureiurand. per text. quem ibi dicit Bald. valde notabilem, in l. 2. C. vbi in rem actio.

7 Tertia ratio eſt, quia interim eſt in poſſeſſione ante præſentationem, & ob communem errorem, l. Barbarius, ff. de offic. Prætor. pulchrè Baldus in lege falſus, numero 21. C. de falſis.

8 Ampliatur hæc Concluſio etiam in actu publicè geſto, vnde valent geſta, per Legatum reuocatum in publico Conciſtorio ante notitiam. Calderin. conſilio quarto, de offic. delegati. ſequitur Felin. in cap. cæterum, ſub num. 11. de Reſcript.

9 Ampliatur ſecundò, etiam in Priuileg. gloſſa ſingular. in l. Tribunus, ff. de militari teſtam. quam ſingularem dixit Roman. Singulari 572.

10 Ampliatur tertiò, etiã ſi in reuocatione ſit appoſita Clauſula, Motu proprio. Innoc. in c. 1. col. 3. verſic. idem videtur, ſi expreſsè, de conceſſ. præbend. in 6. Butr. in cap. Cæterum, colum. 2. verſic. ſed in hoc, vbi Felin. colum. 2. Decius num. 38. & 39. de Reſcript. qui licèt primo aſpectu videatur ſentire contrarium, tandem in fine Concluſionis cum hac opinione pertranſire videtur, prout eodem modo Ripa, num. 196. qui non atteſtatur de Communi, cõtra hanc ampliationem, prout multi allegant: ſed pro principali Concluſione, Aufrer. ad Tholoſan. 480. Rebuff. dicens ita paſſim in Gallia ſeruari, ad l. quod iuſſit, in 2. notabili, num. 90. ff. de re iudicata, licèt contrarium ſentiat in Concordat. in forma mandati
* Apoſtolici, effectu 19. & Communem dicit Didac. Practic. quæſt. cap. 9. ſub num. 7. verſic. ſecunda concluſ. dicens non reperiri iure cautum, quod Clauſula, Motu proprio habeat in dubio vim ligandi ignorantes, niſi de contraria voluntate appareat.

11 Declaratur hæc ampliatio, & in hoc omnes conueniunt, vt hoc caſu non requiratur præſentatio Reſcripti, Felin. in c. Cæterum, col. 12. de Reſcript. Claud. ad l. ſi quis iniquum, ff. quod quiſque iuris. Rebuff. in Concordatis, de forma mandati Apoſtolici, effectu 22.

12 Decla-

12 Declaratur vt ſit vera, in tacita reuocatione, ſecus in expreſſa quæ potentior eſt, nec certiorationem requirit. Dec. concordando, in cap. cum M. nu. 144. de conſtitution. Anton. Gabr. de Clauſul. concluſ. 2. num. 8.

13 Ampliatur quartò, tam in reuocatione expreſſa quam tacita, per aduentum ſucceſſoris, donec adipiſcatur poſſeſſionem officij. Guido Papæ, quæſtione 501. dixi in Tractatu Locati & conducti, parte 1. tit. de Sportul. num. 70.

14 Ampliatur quinto, ſiue ſimus in temporalibus, ſiue in beneficialibus, vnde valet collatio beneficij facta a Vicario reuocato ante intimationem, Rebuff. in praxi in forma Vicariatus, num. 210.

15 Limitatur primò, niſi in reuocatione ſit appoſita Clauſula (irritans) quæ etiam afficit ignorantes, ſiue iuſtè appoſita ſit, ſiue cum cauſa, ſiue ſine cauſa, c. 1. de conceſſ. præbendar. c. ſi eo tempore, de conceſſ. prębendar. lib. 6. latè Anton. Gabriel. de Clauſula, Concluſione 3.

16 Limitatur ſecundò, in reuocatione Iudicis delegati qui ignorans reuocatur, Iaſ. ad l. more, num. 8. ff. de Iuriſdict. om
17 ni. Iudic. vbi rationem reddit, quia iuriſdictio delegata eſt odioſa, & ſtricti iuris, ideò faciliter reuocatur.

18 Limitatur tertiò, vt etiam data ſcientia reuocationis, acta valeant adhuc, parte nō opponēte. Dec. poſt Abbat. & Butr. in c. Cæterum, nu. 36. uerſ. tertia concluſ. de Reſcript. Abbas
* in c. audita, de reſtitut. ſpoliatorum, Ripa de Communi in d. capit. Cæterum, num. 196.

19 Quæ extenditur ut procedat, ſiue ſit auocatio expreſſa primi iudicis, ut amplius tractari non poſſit: ſiue ſimplex conceſſio ſecundi Iudicis, ſine appoſitione expreſſæ reuocationis. Didac. dicens hanc ueriorem Practicabil. quæſt. cap. 9. uerſic. quarta concluſ.

20 Limitatur quartò, in procuratore conſtituto ad præſentandum in materia iuris patronatus, in quo non requiritur certioratio, Caſtr. conſil. 631. in 4. dubio, lib. 4. quem ſequi uide
21 tur Crauetta conſil. 76. limitantis in hoc Clementinam primam, de renunciat.

Contrarium ſentit Rebuff. in praxi beneficior. parte 1. in forma Vicarij, num. 114. Lambertin. de iure patronat. lib. 2.

parte 1.

parte 1.quæſt.4.artic.14.Didac.Practicab.quæſt.cap.9.ſub nu.8. cum ratio diuerſitatis aſſignari non poſſit.

Et hoc appoſui vltra Felin. latè profitentem in materia reuocationis procuratorum, in c.ex parte Decani, ſub nu.16. de Reſcript.

22 Limitatur quintò, vt in dubio nõ præſumatur ſcientia, ſed ignorantia, l.verius, ff.de probation. Reg.præſumitur, lib.6. Calderin.conſil.4.de offiç.delega. Rebuff.ad l.quòd iuſſit, in 2.notab.ſub nu.95.de re iudicata, & in praxi beneficiorum, tit.de ſimonia in reſignatione, num.37. Boer.Deciſ.347.numero 13.

23 Immò nec ſufficit quod vtraque pars ſciat, ſed quod ſit notum iudici, argumento l.hoc autem, §.nõ defendit, ff.ex quibus cauſis in poſſeſſ. eatur, per quem text. dixit notabiliter

24 Bartol.in l.multum intereſt, num.4. ff.de condit.& demonſtrat. quod ſi iudex tulit ſententiam contra contumacem de quo ſibi non conſtabat, cum adhuc nõ eſſet facta relatio per nuncium, quod ſententia eſt nulla, ſequuntur ibi Caſtrenſ. num.5. Socin.num.11. ea ratione adducti, ex d.§.non defendit, quod debet conſtare Iudici, idem tenet Bald.in l.ſed & ſi de ſua, §.1.vbi Alexand. num.4.ff.de acquirend.hæredit.in l.properandum, §. & ſi quidem, ibi, iudicem acta inſpicere, C.de iudic. Bart.in l.2.nu.18.C.de edendo, limitando multis modis, vt per Alex. & Socin. in citatis locis.

25 Limitatur ſextò, vt ex præſentatione Commiſſionis non inducatur probabilis ſcientia, vnde poſſent ſtare hæc duo ſimul eſſe, vt præſentetur Reſcriptum auocatorium, & Iudicem non habere ſcientiam auocationis, vt ſentire videtur Decius, conſil.295. colum.3. in principio, ſuper quo crederem aliquantulum cogitandum.

26 Pariter econtra, ſi Iudex aliunde notitiam habeat quam per præſentationem ſecundi reſcripti auocatorij, geſta valerent ea ratione quia poteſt eſſe, quod reſcriptum auocatorium obtinuerit, ſed eo vti noluerit, Felin.in capit.cæterum, col.8. num.11. de Reſcript. Vnde, aut ſumus in caſu in quo conceſſio nõ habet tacitam cõditionem, ſi impetrans vti voluerit, quælibet vndecunque habita notitia ſufficit, alias pręſentatio requiritur, commendat Boer.Deciſ.347.num.16.

27 Limi-

27 Limitatur ſeptimò reſpectu perſonarum, vt non ſufficiat intimatio facta per quemcunque, prout voluit Felin. in d. capit. Cæterum, num. 11. Sed debet eſſe formalis, prout in caſu Vicarij reuocati per Epiſcopum, ſecretarium, vel nũcium eius; ita concludit Boer. in allegata Deciſ. 347. nu. 17. quem approbat Rebuff. in Praxi benefic. in forma Vicariatus, numero 211.

28 Ex quibus infertur limitatio ad Clementinã, Cauſam, de election. & ad doctrinam Bartoli, in l. ſi quis inficiatus, numero primo, ff. depoſiti, vt non procedat in intimatione reuocationis Iudicis, in qua non tenetur quis docere de perſona ſua, nec exhibere Inſtrumentum electionis vel deputationis alterius Iudicis.

29 Limitatur octauò, vt ſi poſt intimationem datam & notitiam habitam de reuocatione, Vicarius ſciẽte Epiſcopo contulerit beneficia, videtur reuocata poteſtas, Boe. Deciſ. 347. num. 18. ex gloſſa, in l. qui mutuam, §. non ideo, in fin. ff. mandati, Alex. conſ. 138. in fine, verſ. quoad aliud, vol. 6. Roman. conſil. 76. in 2. dubio, ex l. ſemper qui non prohibet, ff. de regul. iur. quod aliquantulum durum videtur, quia conferendi poteſtas non datur tacitè, ſed expreſsè, cap. fin. de offic. Vicarij lib. 6. & ita annuit Rebuff. in praxi beneficiorum, in forma Vicariatus, num. 213.

CASVS LXXIII.

De matre quæ non petijt à filio promiſſa, an tranſmittat ad hæredes.

SVMMARIVM.

1 *Annuis præſtationibus præſcribitur per annos triginta, & vltrà, & ſufficit vna.*
2 *Præſcriptio non currit cum mala fide.*
3 *Debitor licitè præſcribit non data interpellatione, & ſine appoſitione certæ diei.*
4 *Donatio præſumitur inter matrem & filiam.*
5 *Lex Procula, ff. de probation. declaratur.*

6 *Lex*

6 *Lex magnam, ff. de contrah. & committenda ſtipulatione, declaratur.*
7 *Regula quod præſcriptio currit non data interpellatione, & vbi non eſt appoſita certa dies, limitatur.*
8 *Limitatur ſecundò vt poſſit probari contrarium.*
9 *Limitatur tertiò, vt iuri executiuo tantum, non actioni præſcribatur.*
10 *Limitatur quartò, vt ibi.*

MAter videns filios ſine patre remanſiſſe, habens bona propria in medio bonorum paternorum, donauit eis bona propria, qui verſa vice promiſerunt ei dare annuatim ſalmas tot grani, quæ mater per annos 37. continuos nunquam petijt, & in extremis conſtituta vnum tantum ex dictis filijs hæredē inſtituit, qui modo agit contra alium fratrem non inſtitutum ad portionem ſe contingentem de grano promiſſo de annis 37. iā decurſis, fuit dubitatum an poſſit.

1 Et videtur non dubitandum annuis præſtationibus præſcribi per annos 30. & vnicam ſufficere præſcriptionem, capit. de quarta, de præſcription. quod pro iſta Cōcluſione adducit Abbas, in cap. auditis, colum. finali, eod. titulo. Alexand. de Communi, in l. de pupillo, §. ſi pluribus, colum. 1. ff. de noui oper. nunciat. Balb. de præſcript. in 4. part. quartæ partis principalis, quæſt. 4. concluſ. 1. Et ita etiam tenuit Rota in vna Romana Dotis, vt per Puteum Deciſ. 259. libro primo.

2 Et ſi dicatur, adeſt mala fides quæ præſcriptionem impedit, cap. fin. de præſcript. Regula, Poſſeſſor, lib. 6.

3 Reſpondetur, quando debitor non eſt in mora, quia non fuit interpellatus, nec tenebatur ex ſe offerre, nec erat appoſita dies certa, quo caſu etiam cum mala fide prēſcribit. Abbas in cap. quod Clericus, colum. 10. de foro compet. in cap. finali, colum. 2. de prēſcript. Corn. conſil. 277. colum. 2. in fine, lib. 4. conſil. 76. colum. 3. lib. 1. conſil. 206. colum. 2. lib. 2. Cuman. conſil. 67. in fine, Dec. conſil. 554. Alexan. conſilio 218. colum. finali, volum. 6. Summa Angelica, in verbo, prēſcriptio, ſub num. 42. Aufrer. ad Tholo. 74. vbi bonam rationem con-

nem concorditer allegare videntur, quia potuit cogitare, voluiſſe donare vel relaxare, Soc.conſil.203. col.2. lib.2. Latè Tiraquel.ad l.ſi vnquam, in verbo, reuertatur, nu.310. C.de reuoc.donation.

Et eo magis in caſu iſto potuit cogitare filius matrem do-
4 nare voluiſſe tacendo per tot annos, cum inter matrem & filium de facili præſumatur donatio, iuxta notata in l.alimenta, C.de negot.geſt.

5 Et licèt ad materiam l.Procula, ff.de probatio. tria requiri videantur, nempe coniunctio ſanguinis, diuturnitas temporis, & ſæpius calculata ratio, tamen contrarium eſt hodie verius, vt duo tantum ſufficiant, ſcilicèt coniunctio maximè ſanguinis, prout inter matrem & filium, & diuturnitas temporis, dixi latè in tracta. Locati & conducti, part.1.tit.de bonis, quæ lib.num.19.

Et ſi dicatur, eſt appoſita dies in Caſu iſto, cum annuatim ſit facienda ſolutio.

6 Reſpondetur, quod l.magnam, ff.de contrah. & committenda ſtipulatione, procedit in die præciſa & certa, ſecùs in die incerta, vt ibi notat Cinus circa finem, Bal.in primis verbis, Alber.in finalibus verbis, Bart.in l.ita ſtipulatus, col.18. ff.de verb.oblig.Soc.conſ.119.in fi.Bald.in l.& ſi poſt tres, col.5.ff.ſi quis caution.in l.ſi pacto quo pœnam, col.3. C.de pact.Alex.ad l.quoties in diem, col.1.ff.de verbo.oblig.Iaſ. ad l.vinum.colum.5.ff.ſi cert.peta.in l.ſi inſulam, colum.10. ff.de verb.oblig.Dec.conſ.2.col.3.in fine, Pariſ.conſ.5.col. 7.volum.4.

Et licèt contra dictum Abbat. ſuperius allegatum teneāt multi relati per Gabriel. de præſcript. concluſ.3. ſub nu.10. Didac.in Regul.Poſſeſſor, par.2.§.11.nu.3.in fine.tamē non loquuntur inter matrem & filium, cum diuturnitate tot annorum de quibus ſupra, & mater eius vita durante nunquam petijt, quo caſu facilius intrat ratio ſuperius allegata quod poterit cogitare quòd voluerit donare vel relaxare; Vera igitur eſt Abbatis concluſio ſuperiùs firmata.

7 Quæ limitatur quando ex parte creditoris aderat implementum reale, aliàs præſcriptio non procedit, Ruin. conſilio 131.col.1.vol.1.

8 Limitatur

8 Limitatur ſecundò, vt contrarium probari poſſit per partis confeſſionem,& alias legitimas probationes, ex adductis per Maſcard.concluſ.225.

9 Limitatur tertiò,vt præſcribatur iuri executiuo nō actioni in ſe,Couarruu.in Regula,Poſſeſſor,par.2.§.11. ſub nu.4. verſic.ſexta,&c.

10 Adderem quartam limitationem, data diuturnitate temporis & maxima cōiunctione ſanguinis, prout inter matrem & filium in Caſu ſuperius expreſſo.

CASVS LXXIIII.

De mutuo filiofamilias ex poſtfacto à patre ratificato.

SVMMARIVM.

1 *Ratificatio patris reconciliat mutuum.*
2 *Fideiuſſori competit exceptio Macedoniani.*
3 *Principalis non poteſt præiudicare defenſioni fideiuſſoris.*
4 *Fideiuſſor officialis eſt liberatus ex prima abſolutione, licèt poſtea condemnetur.*
5 *Beneficium competens per legem fideiuſſori tolli non poteſt.*
6 *Ius ex contractu quæſitum ex poſt facto tolli non poteſt.*
7 *Fideiuſſor primæ locationis non remanet obligatus ex tacita renouatione.*
8 *Fideiuſſor non tenetur ſi terminus debitori prorogetur.*
9 *Ius mihi quærendum ex facto tertij,per pœnitentiam ante ratificationem tolli non poteſt.*
10 *Debitor ſi ſoluit meo negotiorum geſtori,ratificare poſſum,nec ille pœnitere poteſt.*
11 *Debitor reſpectu fideiuſſoris eſt ſicut filius reſpectu patris.*
12 *Mutui Contractus ſi ex poſt facto reconcilietur, obligatur fideiuſſor.*
13 *Ratificatio patris retrotrahitur ad tempus contractus.*
14 *Debitori delegato inhiberi poteſt ante ſcientiam, vel intimationem.*
15 *Fideiuſſori tollitur exceptio non numeratæ pecuniæ ſecuta numeratione.*

16 *Patris*

16 *Patris conſenſus ſufficit in quacunque parte Iudicij ante ſententiam.*

17 *Ratificatio præiudicat tertio qui iuris fictione ſit eadem perſona cum principale.*

18 *Conſenſus ſequens non nocet fideiuſſoribus in actu ab initio nullo.*

19 *Lex finalis, ff. de pactis declaratur.*

20 *Conſenſus adhibiti multiplex diſtinctio.*

21 *Conſenſus ad integrandam perſonam requiritur ab initio.*

22 *Idem in conſenſu proximiorum in contractibus mulierum.*

23 *Conſenſus in electionibus requiritur in actu.*

24 *Mutuum ex poſt facto reconualeſcit.*

25 *Conſenſus ad confirmandum dicitur perfectio actus.*

26 *Ratificatio operatur in habente ius ratificandi.*

27 *Ratificatio non operatur in conſenſu determinati temporis.*

28 *Ratificatio operatur ſi fiat infra tempus præfixum.*

29 *Ratificatio operatur in his quæ certo tempore non circumſcribuntur.*

30 *Sed non in actu nullo, vel omnino valido.*

FIliusfamilias ſub patris poteſtate conſtitutus, ſine patris præſentia mutuum contraxit, & fideiuſſorem dedit, die ſequenti pater ratificauit contractum filij ſui, nulli dubium eſt, quod ratificatio patris reconciliat
1 mutuum. Sed dubitatum fuit, an hoc valeat in præiudi-
2 cium fideiuſſoris, qui conuentus ſe tueri poterat exceptione Macedoniani, l. ſed Iulianus, §. idem ait ſi duos, ff. ad Macedonian.

3 Et videbatur, quod non, ex l. finali, ff. de pact. vbi per principalem præiudicari non poteſt defenſioni iam quæſitæ fideiuſſori, vbi Bart. infert fuiſſe Bononię deciſum, quod cum
4 fuerit electus Syndicus ad reuidendum adminiſtrationes officialium, ſi quis dederit fideiuſſorem de fideliter adminiſtrando, fuit inuentus legalis, & ex hoc abſolutus, & ſic exceptio cæpit competere fideiuſſori, ſi fiat nouum ſtatutum, vt de nouo reuideantur geſta officialiũ, & ille qui dedit fideiuſſorem, & primo loco fuit abſolutus, ex cauſa de nouo deducta condemnetur, quòd fideiuſſor non tenetur. Sequitur Sebaſt. Me-

baſt. Medic. de Regul. iur. Reg. 4. litera F. numero 40.

5 Et hoc fortius verum eſt, ſi ſit beneficium competens per legem, l. ſi poſt mortem, §. finali, ff. de bonorum poſſeſſ. contra tabu. vbi Bart. dicit eſſe caſum notabilem, & ſingularem; ad idem facit gl. in l. qui Romæ, §. Flauius, ff. de verb. obliga. in l. qui res, in principio, in verbo, diuerſum, in l. vero procuratori, circa finem, in l. aliud, ff. de ſolution. in l. 3. ff. de ſeruis export. in l. inſulam, §. fi. ff. ſoluto matrimo. in l. cum maritus, §. fin. ff. de pactis dotal. l. ſi conſtante, in fine, C. de donation.

6 ante nupt. per quem text. dicit ibi Bal. quod quando ex conſenſu contrahentium, vel occaſione contractus per diſpoſitionem legalem eſt alicui ius quæſitum in re, vel in ſpe irreuocabili, non poteſt ab illo contractu recedi in eius præiudicium, eo non conſentiente.

7 Hinc poſtea fideiuſſor primæ locationis nõ remanet obligatus ex tacita renouatione, iuxta §. qui impleto, ff. locati, vt dixi in tractatu locat. & conduct. titu. de renouat. locationis, quæſt. 28. part. 3.

8 Similiter fideiuſſor non tenetur ſi debitori prorogetur terminus ad ſoluendum, iuxta ea quæ dixi in tractatu locati, & conducti, part. 5. de oblig. q. 6.

9 Et in proprijs terminis ratificationis videtur ampliare Imola, in cap. potuit, col. penult. poſt med. de locat. inquiens, quod ſi ex facto tertij venit mihi ius quærendum, non immediatè, ſed demum ſecuta ratificatione, tunc non poteſt ex pę-

10 nitentia impediri acquiſitio, iuxta notata in l. ſi ego, ff. de negot. geſt. vbi ſi debitor ſoluit meo negotiorum geſtori, pęnitere non põt, & ratificare poſſum debitore inuito, vbi Caſtr. num. 2. dicit bene ponderandum. Vnde dicebat Imola ad allegatum cap. potuit, in citato iam loco, ad intellectum l. final. ff. de pact. quod debitor reſpectu ſui fideiuſſoris, eſt ſicut filius reſpectu patris, vel ſeruus reſpectu domini, quia ſicut ille tenetur prodeſſe, acquirere, & non nocere, ſic debitor fideiuſſori ſuo modo, ſi iam profuit, non poteſt poſtea pœnitendo nocere, vel præiudicium facere.

Contrarium in præſenti caſu verius eſſe videtur, ſcilicet vt ſecuta ratificatione patris, fideiuſſoris obligatio validetur, primo, per l. ſi quis pro eo, §. ſi nummos, ff. de fideiuſſor.

12 vbi contractus mutui fuit ab initio nullus, & pariter fuit nulla fideiuſſoris obligatio, tamen ſi ex poſt facto reconcilietur mutuum, & ſic contractus principalis, tenebitur & fideiuſſor, & ibi Paul. Caſtrenſ. exponēdo verba text. ſcilicèt, quòd in omnem cauſam acceptus videtur, exponit, quæ veniat de natura contractus, ſiue circa rem, ſiue circa acceſſoria: ſed de
13 natura contractus facti per filiumfamilias, eſt, vt ratificatio patris operetur, iuxta leg. final. C. ad Macedonian. merito fideiuſſor videtur tacitè ſe obligaſſe in caſu ratificationis poſtea ſecutæ. Et ſicut in eo contextu obligatio oritur ex conſumptione, tamen retrotrahitur ad originalem numerationem, ita in caſu noſtro retrotrahitur ad tempus contractus.

Secundò, pro hac parte facit text. in l. vtrum, verſic. vnde
14 falſam, ff. de conſtit. pecunia, per quem textum dicit notabiliter ibi Paul. Caſtrenſ. quod ſi eras debitor meus in centum, & ego eram debitor Titij in alia centū, & dixi tibi quod centum quæ mihi debebas ſolueres pro me Titio creditori meo, ſi hoc acceptaſti, adhuc tibi inhibere potero, ſi Titius adhuc non ſciuit, nec ratificauit, dicens eſſe quotidianum, & perpetuo notandum.

Tertiò pro hac opinione facit Gloſſa notabilis, in l. tam mandatori. C. de non numer. pecunia, vbi licèt fideiuſſori
15 competere inceperit exceptio nō numeratæ pecuniæ tamen ſecuta ex poſt facto numeratione, reconualeſcit in præiudicium fideiuſſoris, cui ex oppoſita exceptione erat iam ius quæſitum.

16 Quarto facit, quod notat Afflict. Deciſ. 180. & ibi ſequitur Afflict. Vrſill. in eius Addition. quod conſenſus patris ſufficit in quacunque parte Iudicij, dummodo ante ſententiam.

17 Quinto Ratihabitio operatur in præiudicium Tertij, qui fingitur vna perſona cum gerente, prout fideiuſſor cum principali, Bart. in l. bonorum, col. 2. verſic. aut præiudicium tertij, ff. rem ratam haberi.

Et in materia Anton. de Butr. conſ. 18. col. 4. in principio dat bonam diſtinctionem.

18 Aut actus à principio eſt omnino nullus, & tunc conſen-

ſus ſequens non nocet fideiuſſoribus; aut eſt à principio aliquis ſed per exceptionem elidibilis, prout in caſu iſto, reſpectu exceptionis Macedoniani, & tunc conſenſus ſequens validat in preiudicium fideiuſſorum; & quòd contractus mutui ſit ab initio aliquis, tenet Angelus, in l. fin. verſ. quandoque, C. ad Macedonian.

19 Et textum in l. fin. ff. de pactis, reſtringere videtur Dinus conſ. 11. nu. 9. ad beneficium pacti.

20 Quare in propoſito conſiderandum eſt, quod quædam requiruntur ad integrandam perſonam, vt authoritas tutoris & curatoris, & patris; quædam requiruntur ad integritatem actus, vt conſenſus maioris partis in electionibus; quædam requiruntur ad confirmationem actus, vt in confirmationibus prælatorum & curatorum; quædam requiruntur ad conualeſcentiam actus, vt in mutuo reconualeſcente ex poſt facto; quædam requiruntur ad fingendum mandatum, vt Ratihabitio.

21 Primo caſu debet interponi in ipſo initio, l. obligari, §. tutor, vbi Barto. extendit ad incontinenti poſt, ff. de authoritate tutor. & eſt ratio vltra Bartol. & Doctores, ibid. quia conſenſus tutoris & pupilli reputantur vnum & idem, vnde ſeparari non poſſunt; Bald. in l. cum ipſe, verſic. extra quęritur, C. de contrah. empt. Bolognin. conſ. 59. col. 3. verſic. ſed hæc ratio, Aldobrand. in §. tutor, Inſtitu. de authori. tutor in fine figurationis caſus, nu. 4. Octau. Simoncell. de Decret. in præfat. num. 37. Anton. Piagg. de tutor. & curator. quæſtio. 15. num. 98.

22 Ampliatur, idem eſſe in conſenſu proximiorum in cōtractibus mulierum ex forma Statuti, Bald. in l. 1. verſic. extra quæritur, ſtatuto cauetur, C. qui admitti. Tiraquel. de leg. Connubial. gloſſa 6. num. 8. Feli. in c. cum dilecti, colum. 14. verſic. ampliatio ſexta de Reſcrip. Iaſ. ad l. ſi quis mihi bona, §. iuſſum, col. penult. limitat. 2. ff. de acquiren. hæredit. Curt. iun. in Authent. Sacramenta puberum, num. 33. C. ſi aduerſus venditionē, eſt ſingulare verbum Ioā. de Arno, Singulari 32. Caſſan. in Conſuetu. Burgund. Rubr. 4. §. 1. in gloſſā, Authoritate, in principio; & hæc eſt verior, & magis Cōis opinio. Lamberteng. de contract. mulier. gloſſ. 7. q. 2. num. 23.

23 Secun-

23 Secundo caſu debet interuenire conſenſus in ipſo initio, vnde accedentes minori parte electionum, niſi accedant in ſcrutinio, non faciunt electionem valere, quia caret eſſentia fundamenti, c. in cauſis, de electione.

24 Tertio caſu reconualeſcit cõtractus, vt l. proinde, ff. ſi cert. petat.

25 Quarto caſu dicitur perfectio actus, vt l. 1. ff. de confirmando tutore; & hoc caſu aut lex requirit mandatum, & non ſufficit ratihabitio ſequens, l. quid ergo, ff. de infamibus. Si verò ſufficit fictum mandatum, tunc ſufficit ratihabitio, l. fin. C. ad Macedonian.

26 Prædicta vera, quando ratificans habet ius ratificandi, aliàs ratificatio nihil operatur, l. bonorum, ff. rem rat. haberi, l. diſpenſatorem, ff. de ſolution.

27 Pariter, quãdo conſenſus alicuius requiritur certo, & determinato tempore, & tunc ratihabitio ſequens nihil operatur, l. ſi quis mihi bona, §. iuſſum, ff. de acquir. hæredit. l. obligari, §. tutor. ff. de author. tutor. l. quid ergo, in principio, ff. de infamibus.

28 Quandoque conſenſus requiritur certus, & infra certum tempus, & tunc ratihabitio operatur, dummodo fiat infra illud tempus, l. bonorum, ff. rem ratam haberi, l. 1. ff. de appellation. recipiend.

29 Quandoque conſenſus alicuius requiritur non pręfixo certo, & determinato tempore, & tũc ratihabitio retrotrahitur, & mandato comparatur, l. fin. C. ad Macedonian. vbi Angel.

30 declarat in actu qui non ſit omnino nullus, ſecùs ſi omnino ſit nullus, vel omnino validus, quia in his duobus extremis ratihabitio nihil operatur.

CASVS LXXV.

De reſeruatione in Societate officij.

SVMMARIVM.

1 *Sentiens commodum ſentire debet incommodum.*

2 *Subrogatum ſapit naturam illius in cuius locum ſubrogatur.*

3 *Societas Leonina eſt ſentire ſolum commodum, & non damnum.*

4 *Clauſula in medio poſita, quando referatur ad conſequentia.*

5 *Pactum ad fauorem Cōmunitatis, tranſit in eius ſingularem ſucceſſorem, & ab ea in onere ſubrogatum.*

OCcurrit in facto caſus frequēs; Ciuitas Tudertina nimio ære grauata, imminētibus executionibus, & contra ciues Repræſalijs, rogauit Petrum eius ciuem, & Equitem Lilij, vt in eius officio reciperet ſcuta mille, quòd fecit, quem poſtea Communitas indemnem conſeruare promiſit, obligando eius bona, & in ſpecie nomen Ioſephi debitoris ex cauſa Datiorum ipſius Communitatis, reſeruato commodo pro Communitate, quod cōtingere poſſet ex vacatione per mortem creditoris pecuniarum in dicta ſocietate, quo facto Ioſeph cuius nomen erat obligatum, ſuſcepit in ſe onus extinguendi dictum debitum ſubintrando in locum Communitatis, qua ſuſceptione facta, Communitas eum quietauit in ampliſſima forma; Quibus ſic ſtantibus, vacauit ſocietas per mortem creditoris, fuit dubitatum cuius lucro cedat, an Communitatis, vel Ioſephi qui in eius locum intrauit, & quietationem habuit.

In cauſa hac Ioſephi cū Communitate Tudertina, ſi quis videbit Inſtrumentum obligationis, releuationis, indemnitatis, & ſuſceptionis debiti per ipſum Ioſephum, iudicabit prima facie Ioſephum nullum ius fouere, & reſeruationem ſibi nullum commodum apportare poſſe, cum ſit facta ad fauorem Communitatis eo tempore & ſtatu quó conſeruauit indemnem illum Equitem, in cuius officio pro neceſſitatibus Communitatis ſcuta mille recepta fuerunt: vnde cum Communitas adoſſauerit debitum ſupra ſe, nō erat æquum, vt commodum vacationis propter mortem creditoris cederet iam lucro Equitis, nec debebat cedere ad commodum Ioſephi, quia vti debitor Communitatis ſubintrauit in locum eius, transferendo in ſe onus debiti, quod prius ſuſceperat Communitas.

Et perlegendo totam ſeriem Inſtrumenti, colligo in eo conſi-

conſiderari duos ſtatus, & duo tempora, & duo facta principalia.

Primus eſt ſtatus, tempus, & factum, quando Eques ſuper cuius officio erant recepta Scuta mille quę ſeruire debebant pro extinguendis debitis Communitatis, & iam in alio Inſtrumēto ſeparato ab Equite, de per ſe recepta erant, in hoc ſecundo Inſtrumento aſſecuratur à Communitate, & procuratore ipſius, quæ Communitas vidēs Equitem aſſecuratum per hoc ſecundum Inſtrumentum ab omni onere, damno, periculo, & expenſis, ęquum iudicauit facere cum Equite pactum reſeruationis, dicendo, poſtquam Communitas in hoc Inſtrumento te aſſecurauit, ita vt in futurum omnia cedant
1 damno, periculo, & impenſis Communitatis, rationabile eſt, vt ſi ſocietas ſuper qua recepta ſunt illa ſcuta mille, vacaret per mortem Creditoris, iſta vacatio cederet ad Communitatis commodum, ex Regula naturæ, quòd qui intrauit in onera, & pericula, intret etiam in vtilitates, & commoda, l. ſecundum naturam, ff. de Reg. iur.

Secundum factum, & ſtatus in eo Inſtrumento eſt in fine eius, quod Ioſeph. debitor Communitatis videns ſe pro debitore aſſignatum, & eius nomen ſpecialiter obligatum, mediante ſtipulatione doſſat dictum debitum transferendo à Communitate in ſeipſum, ſubintrando in onera Communitatis ad extinguendum dictum debitum, & hoc cum ſit ſubrogatus à Communitate, & delegatus ab ea, & acceptauerit, ſcire debet eius valorem: Et ſicut Cōmunitas delegans, gaudere debebat beneficio ex morte creditoris, ex quo iam ſuſceperat onus ſoluendi fructus, pari modo gaudere debet beneficio iſtius reſeruationis Ioſeph. delegatus, & ſubrogatus, & qui onus, & delegationem acceptauit, nedum verbo, ſed ex poſt facto fructus iuxta ſolitum ſocietatis ſoluendo
2 principali creditori eius vita durante, ex Regula l. ſi eum, §.
* quę iniuriarum, ff. ſi quis caution. de Communi Gomeſ. in §. fuerat, num. 5. Inſtitut. de action. Alex. conſil. 193. col. 3. vol. 2. Felin. in c. cum acceſſiſſent, col. 8. verſiculo, Ex hoc dico, de Conſtit. latè Rebuff. in Tractatu Nomination. quæſt. 8. colum. 7. Anton. Gabr. de Regul. iur. Concluſ. 2. & aliter dicendo eſſemus in pacto iniquo, ſcilicèt, quod Ioſeph. ſentiret

onera ſoluendi annuales fructus, & extinguendi dictum debitum, & emolumẽtum, quod quoquo modo ex morte principalis creditoris contingere poſſet, eſſet vlterius contra Regulam l. ſecundum naturam, ff. de reg. iur. gloſſa in §. de illa, in verbo, partem, Inſtitut. pro ſoc. vbi appellat cõuentionem
3 Leoninam, quod vnus ſentiat ſolum damnum, & alter ſolum lucrum, & commodum.

4 Et ſi dicatur, Clauſula reſeruationis ex morte creditoris eſt collocata in medio Inſtrumenti, vnde refertur ad præcedentia, & ſequentia, iuxta notata in l. 1. C. de lib. præterit. in l. talis ſcriptura, ff. de legat. 1. ergo afficit etiam Ioſephũ, qui in calce Inſtrumenti in quo poſita eſt dicta reſeruatio, ſe obligauit, debitum adoſſauit, & delegationem à Communitate factam acceptauit.

Reſpondetur, quod Clauſula in medio poſita refertur ad præcedentia, & ſequentia, quando eſt poſita abſolutè, & de per ſe, ſecùs ſi in contextu vnius Capituli, & ad qualificandum illud, quia tunc ad ſequẽtia non refertur; Pulchrè Dec. conſ. 213. num. 6. 7. & 8. Oſaſch. Deciſ. Pedemont. 81. nume. 7. Sed in caſu de quo agitur, reſeruatio de commodo ex morte creditoris, eſt facta in ea parte Inſtrumenti in qua Communitas releuat Equitẽ, qui in eius officio ſuſceperat pecunias, & ad qualificandum hoc factum, merito ad inferiora non porrigetur. Accedat vlterius generalis quietatio facta Ioſepho poſt adoſſationem, & ante mortem principalis creditoris abſoluta, & ſine aliqua reſeruatione, Pariſ. conſil. 20. nu. 77. lib. 1.

5 Si igitur eueniat in facto caſus, quod aliqua Communitas egeat pecunia pro ſuis imminentibus neceſſitatibus, & ipſa requirat aliquem eius ciuem Equitem, vt in ſuo officio recipiat ſcuta tot, & recipit, & Communitas pro qua dictæ pecuniæ ſeruire debent, conſeruet talem Equitem indemnem, cũ reſeruatione, vt poſtquam eſt conſeruatus indemnis, commodum ex morte creditoris iam ſit Communitatis, quæ debitum adoſſauit: ſi poſtea Communitas met transferat iſtud onus in aliquem eius debitorem, tranſit etiam commodum reſeruationis, ita, vt moriendo creditore acquiritur iſti debitori, non amplius Communitati; Et ad prædicta facit conſ.

Dec. 157.

Digitized by Google

Dec. 157. vbi Tranſlatio de perſona ad perſonam intelligitur, & cum onere, & commodo, nec vnum ab alio ſeparatur, ex iuris diſpoſitione.

CASVS LXXVI.

De Teſtamento Bizochæ tertij ordinis Diui Franciſci.

SVMMARIVM.

1 *Monachus ante profeſſionem teſtari poteſt.*
2 *Ingrediens Capellam renuncians ſæculo, teſtari poteſt.*
3 *Permiſſum ad tempus, cenſetur poſt tempus prohibitum.*
4 *Etiam in priuilegijs.*
5 *Etiam in ſtatutis ad Correctionem Iuris Communis.*
6 *Temporis appoſitio alicui diſpoſitioni facta, non debet eſſe ſuperflua, vel fruſtratoria.*
7 *Bizochæ præſumuntur religioſæ, quando viuunt more clauſtralium.*
8 *Regula, Promiſſum ad tempus, &c. procedit in Statutis.*
Item in priuilegijs, num. ſeq.
Item in contractibus, num. 10.
11 *Emptor ſi in termino conuento non ſoluat, vel offerat pretium, venditio reſcinditur.*
12 *Regula, Permiſſum ad tempus, procedit in vltimis voluntatibus.*
13 *Terminus à teſtatore appoſitus, cenſetur peremptorius.*
14 *Regula, Permiſſum ad tempus, procedit in ſententia, & decreto Iudicis.*
15 *Prohibitum ad tempus, cenſetur poſt tempus permiſſum.*
16 *Etiam in verbis importantibus prima facie quandam perpetuitatem.*
17 *Regula, Permiſſum ad tempus, operatur etiam contra fideiuſſorem.*
18 *Procedit eadem regula etiam in pactis.*
19 *Non autem procedit in neceſſitate cauſatiua.*
20 *Nec re non integra exiſtente.*

IN Ciuitate Ameriæ extant Moniales quæ vulgo Bizochæ appellantur, Tertij Ordinis Diui Franciſci, ſed nõ ſimpliciter & abſolutè, cum habeant Abbatiſſam, profitentur in manibus ſuperioris formiter, licèt non viuant clauſtraliter: Et inter capitula Religionis adeſt tertium decimum, in quo ordinatur, quod quæ de bonis ſuis diſponere voluerit, faciat ante profeſſionem, & infra tres Menſes, ne contingat decedere inteſtatam.

Modo contigit, quod quædam nobilis Amerina huius ordinis, ante profeſſionem condidit vnum teſtamentum, poſt profeſſionem condidit aliud, orta eſt contentio quodnam iſtorum duorum teſtamentorum valeat, & attendi debeat.

1 Et quòd Monachus ante profeſſionem teſtari, & de rebus
* ſuis diſponere poſſit, eſt Communis opinio, atteſtata per Iulium Clar. in §. Teſtamentum, quæſtione 28. colum. 3. verſiculo, dixi.

2 Pro contraria parte facit, quia ingrediens Capellam, vel Eccleſiam ſæcularem, & renuncians ſæculo tacitè, vel expreſsè, teſtari poteſt. Iaſ. poſt Bart. reprobata opinione gloſſæ in Authent. Ingreſſi, numero 26. C. de ſacroſanct. Eccleſ.

Sed in præſenti caſu prima opinio verior uidetur, & ſic primum teſtamentum ante profeſſionem factum, ualidum, & exequibile uidetur, & ultra rationem primo loco adductā ponderantur uerba Capituli ſuperius appoſiti, & per Superiores confirmati, ubi permittit uſque ad certum tempus te-
3 ſtari, ergo poſt prohibitum uidetur, l. ſtatu liberum, §. Stichum, ff. de legat. 2. l. Imperator, ff. de poſtulando, l. ſi unus, §. ſi cum reo, l. epiſtola, §. finali, ubi Caſtrenſ. notat. ff. de pactis. l. pater filium, §. fundum, ff. de legat. 3. Aut enim uoluerunt tale Capitulum continere priuilegium, & in priuilegijs
4 Regula procedit. gloſ. in Regula, Indultum, circa medium,
5 uerſic. idem dico, de Regul. iur. lib. 6. Aut uoluerunt eſſe ſtatutum, & pariter in eo Regula locum habet, etiam ſi oporteret argumentari à contrario ſenſu ad Correctionem Iuris Communis, ut pulchrè deducit Bald. ad l. obſeruare, §. proficiſci, quæſtione tertia, numero tertio, ff. de offic. proconſ. & legati, quod dictum ualde ſingulare reputauit Iaſ. ad

l. ſi quis.

l.ſi quis ita, numero quarto, ff.de vulgari, & pupilla. prout in caſu iſto probabiliter dici poteſt, per quem impeditur facultas teſtandi a iure communi conceſſa poſt tempus in capitulo appoſitum.

6 Secundò, appoſitio temporis in aliqua diſpoſitione, non debet eſſe fruſtratoria, ſed debet operari effectum ſuum, vt latè poſt Angelum deducit Iaſ. ad l.ſi ita quis, §. Seia cauit, numero 11. ff.de verbor.obligation. & hoc maximè ponderando verba in fine Capituli appoſita, ſcilicèt, ne contingat inteſtatam decedere, quaſi termino elapſo teſtari prohibeatur.

7 Tertiò facit notabile conſilium Socini 245. vbi diſcurrit, quòd quotieſcunque tales Bizochæ habent quandam ſimilitudinem cum clauſtralibus,habendo,& recognoſcendo ſuperiorem, profitendo formiter, dicuntur verè religioſæ,nec diſponere poſſunt poſt profeſſionem,nec poſſunt propriè dici Tertij Ordinis, ſed potius Religioſæ.

Ad tempus igitur permiſſum,cenſetur poſt tempus prohibitum,Iuribus ſuperius adductis.

8 Ampliatur primò, vt procedat notabiliter etiam in ſtatutis, in quibus licet regulariter non valeat Argumentum à contrario ſenſu, iuxta hanc Regulam argumẽtari licet etiam ad correctionem Iuris Communis. Bald. in l.obſeruare, §. proficiſci,quęſt.3.num.3.ff.de offic.proconſ.& Legati;quod dictum valde notabile reputauit Iaſ.ad l.ſi quis ita,num.4.ff. de vulga. & pupill. dicens perpetuo notandum.

9 Ampliatur ſecundò, vt procedat etiam in priuilegijs,gloſ. in c.tua,de verbor.ſignific.in c.Si propter, de reſcript.lib.6. per quæ iura ita etiam tenet gloſ.in Regula,Decet,circa medium,de Regulis iuris lib.6.

10 Ampliatur tertiò, & procedit & locum habet etiam in contractibus, & conuentionibus in eis appoſitis, vnde promittens retrouendere infra certum terminum, elapſo termino cogi non poterit. pulchrè Angel. conſilio 199. Titius.

11 Pariter, ſi in venditione per me facta promiſiſti ſoluere pretium infra certum tempus, ſi non ſolui nec obtuli infra illud tempus, contractus reſoluitur; Dictum eſt ſingulare

gulare

gulare Cumani, ad l. ſi ita quis, §. Seia cauit, vbi Iaſ. numero nono, dicit valde ſingulare, ff. de verborum obligatio.

12 Ampliatur quartò etiam in vltimis voluntatibus, & termino ad aliquid faciendum appoſito per teſtatorem, l. ſtatuliberum, §. Stichum, vbi Bartol. & ibi Alberic. dicit, quòd ille textus quotidie allegatur, & dicit ſe alibi neſcire in iure,
13 vbi Paulus Caſtrenſis notabiliter num. 3. infert, terminum à teſtatore in vltimæ voluntatis diſpoſitione appoſitum eſſe peremptorium, ff. de legat. 2.

14 Ampliatur quintò etiam in Decreto, vel ſententia Iudicis, l. mancipiorum, ff. de option. legat. l. ſi ea, C. qui accuſa. non poſſ. l. Titia, ff. de accuſation. per quæ iura ita tenet Bartol. in d. §. Stichum.

15 Ampliatur ſextò è contra, vt prohibitum ad tempus, cenſeatur poſt tempus permiſſum, l. Imperator, ff. de poſtulando.

16 Etiam ſi eſſent verba quæ perpetuitatem prima facie importarent, l. pater filium, §. fundum, vbi Bartol. & Alberic. ff. de legat. 3.

17 Subampliatur ſecundò, vt nec fideiuſſori proſit elapſo termino, l. ſi vnus, §. ſi cum reo, ff. de pactis.

18 Ampliatur ſeptimò, in pactis, l. epiſtola, §. finali, ff. de pactis.

19 Limitatur in neceſſitate ſaltem cauſatiua vnde ſi filius inſtituatur, ſi naſcatur infra tot menſes, ſi naſcatur etiam poſt, iuxta naturalem curſum, cenſebitur adhuc inſtitutus. Bald. in l. Gallus, in princip. ff. de lib. & poſth. Iaſ. ad l. ſi quis *ita*, num. 5. ff. de vulg. & pupill.

20 Limitatur ſecundò, re adhuc integra, ex allegata l. mancipiorum. Faciunt notata per Oſaſchum Pedemont. Deciſ. 7. num. 35. & 36.

CASVS

CASVS LXXVII.

De procuratore dubitante ſe eſſe, & acta faciente.

SVMMARIVM.

1 *Gerens officium nomine alterius, in rem ipſius ſe obligans, videtur nomine, & ratione officij facere, & ſe obligare.*
2 *Præſumendum illud eſt quod de iure efficacius licebat.*
3 *Verba vbi trahi poſſunt ad varios intellectus, ille præualet, & aſſumi debet qui tribuit plenum officium.*
4 *Contrahens in cauſam propoſitam, videtur contrahere nomine proponentis.*
5 *Procurator dubitans de mandato, faciens acta, præiudicat domino, ſecundum Dinum.*
6 *Incertitudo impedit adminiſtrationem.*
7 *Declara, vt ibi, num. ſeq.*
8 *Declara ſecundo.*
9 *Declara tertio.*
10 *Dubitans de mandato, gerendo acta, non præiudicat domino.*
11 *Sufficit mandatum produci ante ſententiam de ſtylo Rotæ.*

Procurator dubitabat ſe eſſe procuratorem alicuius, fecit multa acta procuratorio nomine, an valeant quæritur, & domino quem conſtituiſſe putabat præiudicent.

1 Et primo videbatur dicẽdum, quòd ſic: nam vbicumque gerens officium nomine alicuius, in rem ipſius cuius officium gerit, ſe obligat, videtur ratione officij, quod ſuſcepit ſe obligare, etiam ſi in forma obligationis de hoc non exprimatur, l. fin. ff. quòd falſo tutore authore, repetita de verbo ad verbum in l. finali, ff. vt legati nomine caueat. l. non ſcimus, §. ex contrario, ff. de neg. geſt.

2 Secundò, illud eſt præſumendum, quòd efficacius de iure licebat, l. merito, ff. prõ ſocio, l. ſi quis ſeruum communem, ff. de ſeruo corrupto, l. item apud, §. ſi ſeruum communem, ff. de iniur.

de iniur.l.qui cum creditor,ff.de furt.cum ergo fecerit plura acta procuratorio nomine,pręſumendum eſt eo iure contraxiſſe quo efficacius obligare potuerit.

3 Tertiò quoties verba trahi poſſunt ad varios intellectus, ille aſſumi debet qui plenum præbet officium,l.quoties, ff.de reb.dubijs,& de Regulis iuris.

4 Præterea in eo qui contraxit nomine alterius, hoc ſolum requiri, vt detur, quòd contraxerit in eam cauſam ad quam fuerit poſitus,& contraxiſſe videtur nomine proponentis, & cum efficaciter obligat. l.tutores qui poſt, §. aduerſus, ff. de adminiſtr.tutor.l.ei qui,C.quod cum eo,l.ſi in rem,ff.ſi cert. petat.l.ſi pupilli,§.1.ff.de negot.geſtis.

5 Et hanc opinionem tenuiſſe videtur Dinus conſ.18.

6 Pro contraria parte facit, quia incertitudo impedit adminiſtrationem,l.ſed & ſi de ſua,ff.de acq.hæred. Et hanc opinionem tenet Bart.conſ.73.nu.2.lib.1.

7 Declaratur hęc Concluſio; Aut ſciuit per aliũ extraneum, aut à domino,vel nomine ipſius: primo caſu non ſufficit,ſecundo caſu ſufficit, dũmodo tempus fuerit indeterminatum, ita Bart.in allegato ſuperius conſilio.

8 Declaratur ſecundò,niſi in procuratorio ſit Clauſula, Rati,Dominic.in c.his qui,de procurat.lib.6.

9 Declaratur tertiò, quando in procuratorio non eſt data certa forma,ſed eſt indefinitè,& ſimpliciter conſtitutus,nam tunc etiam ante notificationem exercere poteſt. Bal.ita declarans conſilium Cini ſuperius allegatum,in l.falſus,colum. 8.C.de furtis.

10 Declaratur quartò, vt procedat parte opponente,aliàs geſta per procuratorem dubitantem de mandato,valent.Bald. in l.1.in principio,ff.de procurator.

11 Rota autem obſeruat, quòd actus geſtus per procuratorem ante quam recipiat mandatum,valet, & ſufficit,vt exhibeatur ante ſententiam;Deciſ.145.in nouis, vbi in addition. Boer.Deciſ.274.num.2.& 348.num.7. Crauetta, conſ.428. col.finali.Socin.in l.multum,num.8.ff.de condit. & demonſtratio.

CASVS

Digitized by Google

CASVS LXXVIII.

De promiſſione dotis in bonis mobilibus, & ſtabilibus talis loci.

SVMMARIVM.

1 *Promiſſio reſtringitur ad bona promittentis tempore promiſſionis.*
2 *Et adeſſe alia bona onus probandi incumbit aſſerenti.*
3 *Verba referuntur ad illud tempus quo confirmationem, & robur accipiunt.*
4 *Promittens reſeruato vſufructu libero, facit, vt cõſiderentur bona quæ tempore eius mortis reperiuntur.*
5 *In promiſſione, vel legato non veniunt bona poſtea quæſita.*
6 *Nec veniunt pecuniæ exiſtentes in capſa.*
7 *Mobilis appellatione venit ſupellex tantum cõi vſu loquendi.*
8 *Doctori de conſuetudine atteſtanti creditur.*
9 *Auri, vel argenti nomine non continentur nummi.*
10 *Pecuniæ nomine attento Communi vſu loquendi, venit numerata tantum.*
11 *Mobilium appellatione an veniat frumentum, vinum, linum, & ſimilia.*
12 *Decij conſilium 472. declaratur.*
13 *Mobilium nomine non venit equus, nec alia animalia domi ſeruientia.*
14 *Sorores agere poſſunt contra ſororem de inofficioſa dote, conſtante matrimonio, pro legitima, vel ſupplemento.*
15 *Renunciatio generalis non extenditur ad legitimam, vel ſupplementum ipſius.*
16 *Mobilium appellatione non veniunt nomina debitorum.*

QVidam paterfamilias nuptui tradidit eius filiam, & pro dote, & dotis nomine dedit, & conceſſit omnia, & ſingula ipſius bona mobilia, & ſtabilia quæ habet in tali caſtro, & eius tenuta, reſeruato ſibi pleno, & libero vſufructu toto tempore ſuæ vitæ, & ſcutis qua-

tis quadringentis cauſa teſtandi.

Dubitatum fuit quid compræhendatur in huiuſmodi promiſſione.

1 Et vtique quæ erant promittentis eo tempore quo promiſit, l. ſi ita, ff. de auro, & argento legato; & alleganti tempore
2 promiſſionis adfuiſſe talia bona, incumbit onus probandi, ex quo eſt fundamentum ſuæ intentionis, Bal. in l. fi. §. fin. C. de appellatio. Rom. ad l. de pupillo, §. vltimo, ff. de noui operis nunc. in l. illa, nu. 32. ff. de verb. oblig. Alex. conſ. 59. num. 7. vol. 6. Iaſ. ad l. non ſolum, §. ſciendum, ff. de noui oper. nunc. Illuſtriſſimus Mantica de coniectur. vltimar. volunt. lib. 3. titulo 11. num. 4.

Et cum promiſſor reſeruauerit ſibi plenum, & liberum vſumfructum dictorum bonorum, videntur inſpicienda ea mobilia quæ tempore mortis reperiuntur, quo tempore vſuſ
3 fructus expirat, & verba referuntur ad illud tempus, quo confirmationem, & robur accipiunt, l. tutoribus, & ibi Bald. & Alberic. ff. de teſtam. tutela.

4 Dato igitur quòd probaretur tempore promiſſionis adeſſe talia bona mobilia, cum tempore promiſſionis reſeruauerit vſumfructum quam maximè plenum & liberum, erit habenda relatio ad tempus mortis, & quæ eo tẽpore reperiuntur, Ferrat. Cautela 32. Borgnin. de Vſufructu, num. 49. Menoch. de arbitrar. q. 7. nu. 32.

5 Et nec in tali promiſſione veniunt bona poſtea quęſita ſiue mobilia ſiue ſtabilia, Bald. conſ. 485. lib. 3. Caſtrenſ. conſ. 138. Capra conſ. 45. Corn. conſ. 14. lib. 1.

6 Prout nec pecuniæ ſi quæ in capſa erant, vel repertæ ſunt tempore mortis ipſius promiſſoris. Et licèt variæ in hoc fuerint ſcribentium opiniones: tamen hæc eſt veriſſima Cõclu-
** ſio, & magis Communiter recepta. Hieronym. Gabr. conſi. 98. nu. 32. vol. 1. reiecta opinione Decij & aliorum contrarium tenentium.

7 Et cum ex Communi vſu loquendi mobilium appellatione ſolum ſupellex & ornamenta veniant, & ita paſſim vſus obſeruat, vt atteſtatur Pinell. ad l. primam, parte 2. num. 51. C. de bonis matern. attentari poſſet, nec frumentum, nec beſtias, nec alia mobilia vltra ſupellectilem eſſe promiſſa, & ob

id alijs

id alijs ſororibus eſſe communicanda.

Et licèt Decius conſ.472.nu.10.cum ſeq.videatur ſentire contrarium,nec credi Doctori atteſtanti de conſuetudine, & quòd Oldrad.conſ.219.loquitur de conſuetudine particulari Galliæ,vbi eo tempore erat.Sequitur Illuſtriſs. Mantica, de coniectur,vltim.voluntat.lib.9.tit.3. nu.8. Quia Doctori
8 atteſtanti de conſuetudine,creditur, & hæc eſt verior & ma-
** gis Communis opinio. Soc.iun.conſ.60.col.3.num.10.lib.2.Herculan.de negatiua probanda,num.301.Crau. conſilio 166.Feſtaſ.de collect. par.2.tit. an & quando forenſes iudicent.num.33.vſque ad 42.Corat.de Communi,lib.1.titu.7. ſub num.4.

Præterea Oldrad.in citato per Decium conſilio loquitur abſolutè,non referendo ſe ad certum locum; Præterea, cum eum ſequatur & alleget Ioan. Andr.ad Speculat. in titul. de fi uct.& intereſſe,§.1.verſic. ſed pone,ridiculum videtur dicere quod eum ſequatur in particulari conſuetudine Galliæ, quia hoc non quærebat Ioan.Andr.nec ei conſtabat, merito de generali conſuetudine eſt intelligendus Oldrad. in citato conſ.& non de particulari Galliæ. Et ſequitur etiam Alberi. ad l.mouentium,ff.de verb.ſignif.

9 Et hęc opinio videtur mihi confirmabilis ex duobus,nam appellatione auri vel argenti nummi non continentur: quia vſus hominum non comprobat, l. Quintus, §.1.ff.de auro & argento legato.

10 Sic etiam de iure appellatione pecuniæ, omnia bona ſignificantur,tamen attento vſu loquendi,non continetur niſi pecunia numerata,Bart.in l.talis ſcriptura,num.2. in fine,ff. de legat.1.vbi etiam Iaſon.

Et ob id non crederem neceſſariam Borgnini Cautelã de Vſufructu,nu.82.in fine, ſcilicèt, vt talis vſus probetur, cum enim ex ſupra citatis talis vſus ſit vniuerſalis,videtur eorum atteſtatio ſufficere.

11 Nec in terminis huius promiſſionis compræhenditur frumentum,vinum,linum,canepis,caſeus,oleum, pannum lini, & ſimilia,in his enim ſeruatur hæc Regula, vt detrahatur neceſſarium ad vſum, & reliquum reputatur venale, nec comprætendatur.Ita contra Dec.conſ.472.in fin. conſuluit Hieronym.

ronym. Gabr. conſil. 98. num. 37. volum. 1.

Et certè ſi conſideremus verba Bart. in d. l. diuus, nu. 4. ff. de bonis damnat. & notata per Doct. in l. 1. C. de verb. ſignif. non conſiderant cum Decio d. conſ. 472. id dici venale,
12 quod mediante negociatione venditur, ſed quòd ſit ſupra vſum pro occurrētijs familiæ efficiatur venale, prout paſſim faciunt omnes ciues; Et ſi conſideretur text. in l. generali, §. vxori, ff. de vſufructu legato, dum loquitur de vſufructu ſalinarum, & fundorum, excipit ea quæ ibi ſunt mercis cauſa, eaque appellat venalia, licèt ſint ex ſalinis teſtatoris.

Vnde cum talis paterfamilias dotans tempore ſuæ mortis reliquit ſupra neceſſarium vſum, granum, caſeum, linum, & magnam vini quantitatem, vtique ad filiam dotatā non pertinebit, ſed alijs ſororibus communicare tenetur.

13 Prout nec ad ipſam ſpectabit æquus, vel alia animalia ad ligna deferenda ſeruientia, Corn. conſil. 14. lib. 1. Late in materia Vrſill. ad Afflict. 106.

14 Et quando alia bona non ſufficerēt pro Legitima aliarum filiarum & ſororum reſpectiuè vel ſupplemēto, poſſunt agere etiam conſtante matrimonio de inofficioſa dote; Et licèt Grammat. Deciſ. 90. contrarium ſentiat, dicens tempore ſuo pluries iudicatum, tamen eius opinio procedit in dote exceſſiua, data in pecunia iam cōſumpta, ſecùs in bonis ſtabilibus, prout in caſu noſtro; ita conciliat opiniones Vrſill. ad Afflic. Deciſ. 86.

15 Et licèt aliquæ ex filiabus renunciauerint ſucceſſioni paternæ, tamen generalis renunciatio non includit legitimam, nec eius ſupplementū, l. ſi quando, §. 1. vbi Iaſon, C. de inoffic. teſtament. Cucc. de legit. in verbo, nec vſufructu, nu. 60. fol. 126.

Tenetur inſuper in ſucceſſione dotem conferre ex his quę notat Iaſ. conſ. 88. num. 1. vol. 1. Grammat. Deciſ. 63. Socin. conſ. 296. col. fin. vol. 2. Marantha q. 10. num. 16. Vrſill. ad Afflict. 161.

16 Vnde aut vult ſimpliciter dotem modo quo ſupra promiſſam, & venit reſtringenda promiſſio prout dictum fuit, prout nec ueniunt nomina debitorum, niſi ſpecificentur. Guido Papæ, q. 499. in fine.

Aut vult

Aut vult cum alijs ſororibus ſuccedere & dotem conferre tenetur, vt dictum eſt.

CASVS LXXIX.

De iuriſdictione delegati ex diſceſſu delegantis, ante citationem relatam.

SVMMARIVM.

1 *Iudex recuſari non poteſt poſt litem conteſtatam.*
2 *Opus non dicitur quod non habet in ſe aliquam figuram operis.*
3 *Præparatoria non oſtendunt formam rei.*
4 *Statutum puniens facientem opus, non habet locum niſi quod ſit habeat inſtar operis.*
5 *Res remanet integra per dationem arrharum.*
6 *Lis incipit à conteſtatione.*
7 *Quia litis conteſtatio eſt clauis Iudicij.*
8 *In Legato venit præparatorium & inchoatum tantum.*
9 *Quærela tranſmittitur ex ſimplici comminatione.*
10 *Malæ fidei principium inducitur ex interpellatione.*
11 *Itinere conceſſo ad fontem, videtur conceſſus aquæ hauſtus.*
12 *Iuriſdictio delegati perpetuatur per ſolam citationem.*
13 *Iuriſdictio expirat morte delegantis ante citationem.*
14 *Et ſufficit ſola commiſſio de citando.*
15 *Commiſſio citationis eſt ſententia interlocutoria.*
16 *Actus tres in materia citationis conſiderari poſſunt, & quinam illi ſint.*
17 *Citatio eſt de proceſſu reſpectu Iudicis committentis.*
18 *Intellectus, §. finalis, Inſtitut. de pœnis temerè litigantium.*
19 *In præſcriptione interrumpenda requiritur Citatio cum relatione.*
20 *Idem ad incurrendam pœnã, §. Quadrupli, Inſtitut. de actionibus.*
21 *Idem ad tollendam præuentionem.*
22 *Sententia lata contra contumacem ante relationem nuncij valet.*

Digitized by Google

23 *Iuriſdictio delegati perpetuatur ex commiſſione tantum citandi.*

24 *Et quid in delegato citante ante præſentatam commiſſionem.*

Occurrit in facto, quod Reuerendiſſimus Gubernator prouinciæ Vmbriæ commiſit cauſam appellationis Gubernatori Tudertino, cui fuit præſentata Commiſſio, & citata pars non fuit, ſed facta pronuncia quòd admiſit, & commiſit: demum Gubernator prouinciæ delegans diſceſſit ab officio, opponitur Commiſſionem amplius non ſubſiſtere, fuit quæſitum quid iuris?

Hæc quæſtio occurrit Bononiæ tempore Azonis, qui fuit Aduocatus pro vna parte, & tenuit requiri litis conteſtationem, & dicit Seiſelius, ad l. more, ſub num. 40. ff. de Iuriſdict. omnium iudic. quod cum ei occurriſſet iſte Caſus, reputarit adeo dubium, vt noluerit iudicare propter eius difficultatem.

1 Et primò videbatur per litis conteſtationem antequam iudex recuſari poteſt, l. nemo, C. de Iuriſd. omn. iudic.

2 Secundò pro hac parte facit, quod non habet in ſe aliquã figuram operis, non dicitur opus, l. ſtipulatio, §. opus, ff. de

3 damno infecto, vbi Bal. infert, quod præludia ſeu præparatoria non oſtẽdunt formam rei, vbi poſtea Ang. infert, quod

4 Statutum puniens facientem opus in alieno, non habet locum, niſi illud quod fit habeat inſtar alicuius operis.

5 Tertiò facit, quia per dationem Arrharum, res non deſinit eſſe integra, ſed per ſolutionem partis precij, vel traditionem, l. 1. & 2. C. quando liceat ab emptione recedere.

Quartò videtur text. in §. ſi verò initium, Authen. de litigioſ. vbi gloſſ. in verbo initium, Bart. num. 4. Angel. nume-

6 ro 15. vbi lis incipit à conteſtationem. Idem Iaſon in l. poſtquam liti, num. 11. C. de pactis, in l. cauſas, nu. 10. C. de tranſactio.

Quintò facit, l. ante litem, & l. poſt litem, ff. de procurat. C.

7 eod. tit. in quibus iuribus colligitur, quod litis conteſtatio ſit clauis Iudicij, cum faciat procuratorem dominum litis, & ſine cauſa irreuocabilem.

Pro contraria parte facit, ſcilicèt quòd non requiratur litis con-

tis conteſtatio,l.& ſi non ſint,§.infecti,& §.ſicut, ff.de auro,
8 & argento legato, vbi in legato venit præparatorium & inchoatum, licèt nondum perfectum,& ſic videtur ſufficere citatio vel Commiſſio de citando.
9 Secundò facit,quia vt querela tranſmittatur,ſufficit quælibet præparatio & voluntatis declaratio,& ſimplex comminatio,l.poſthumus,§.fin, vbi Caſtrenſ. num.4. C.de inoffic. teſtamen.
10 Tertiò facit,quia per ſimplicem interpellationem inducitur principium malæ fidei, ſicut per litis conteſtationẽ,l. ſed & ſi lege,§.ſed & ſi ante,ff.de petit.hæredit.
11 Quartò facit,quia ex conceſſione itineris ad fontem, cenſetur conceſſus ipſe aquæ hauſtus,l.3.§.vltimo,ff.de ſeruitu. ruſticor.prædior.
12 * Vera & Communis ſententia eſt,quod per ſolam citationem perpetuatur Iuriſdictio delegati, de qua teſtatur Iaſ.ad l.more,num.57.ff.de Iuriſdict.omn.iudic.per textum,in capit.gratum,de offic.delegati,& cap.finali,in fine, de offic.legati. Idem atteſtatur Dec.in c.relatum,num.29. de offic.delegati.
** Et hanc dicit magis Communem Seiſel.ad l.more,nu.36. in fi.vbi Curt.iun.nu.76.in fin.ff.de iuriſd.omn.iudic.& ita de conſuetud.ſeruatur,ſecundum Ang.ibid.
13 Ampliatur etiam in morte,vt perpetuetur, licèt poſt moriatur delegans,& licèt delegatus eius mortẽ ignoret, Crau. conſ.274.in principio,vbi pariter quod partes cõſentire non poſſunt vt delegatus procedat mortuo delegante re integra, ſcilicèt,ante mortem delegantis,ex gloſſa,in capitulo, cũ veniſſent,in verbo,egerint,de teſtibus.
14 Ampliatur ſecũdò,vt ſufficiat ſola commiſſio de citando. Seiſel. dicens hanc eſſe veriorem & magis Communem, ad d.l.more,num.40.
15 Pro qua facere videtur illa ratio, quia commiſſio citationis eſt ſententia interlocutoria, gloſ.in l.cum clericis, in verbo,ſententiarum,vbi Bart. Bald.& Caſtrenſ. not.C.de Epiſcop. & cleric. vbi Alberic.dicit, quod illa Gloſſa eſt parua, ſed quotidiè allegatur. Aretin. Inſtit.de pœn.temerè litigãt. in princip.nu.6.

Digitized by Google

16 Et in materia citationis videntur poſſe conſiderari tres actus.

Primus eſt commiſſio.

Secundus eſt executio nuncij.

Tertius eſt relatio.

Bald. in l. fin. C. de ferijs. Bart. in l. neminem, C. de exhiben. reis, Felin. in c. 1. col. 6. de iudic. Iaſ. in §. quadrupli, nu. 30. cum ſeq. Inſtitu. de action. Marantha in Speculo, in verbo citatio, nu. 51.

Circa primũ quoad Iudicem eſt perfectum, quia commiſit, & ſi nuncius eſt in mora exequẽdi vel referẽdi, cur debet nocere Iudici qui iam commiſit & pro ſua parte adimpleuit.

Et ad contraria videtur poſſe reſpõderi, quod non ſumus in præparatorijs ad actum, ſed in principio & vna parte ſubſtantiali citationis, quæ reſpectu Iudicis cõmittentis eſt perfecta: & licèt ante litem conteſtatam Iudex recuſari poſſit, ſumus in caſu diuerſo, quia hic res dicitur cœpta geri per commiſſionem Iudicis. Et licèt litis pendentia requirat litis cõteſtationem, Clem. 2. vt lite pendente, non ſumus ad effectum litis pendentiæ, ſed ad perpetuandum Iuriſdictionem delegati, nec ad incurrendum vitium attentatorum, prout loquitur d. Clemen. 2. & Lancel. de attent. lite pendente, par. 2. c. 4. in præfat. nu. 30. in antiq. Herculan. c. 6. nu. 7.

17 Et prædictis omnibus accedat id quod notat Bald. in l. 2. num. 4. C. de Sacroſanct. Eccleſ. vbi an, quomodo, & quando citatio dicatur de proceſſu, diſtinguit; Aut loquimur reſpectu Iudicis committentis, & hæc pars eſt de proceſſu; Aut loquimur reſpectu nuncij exequentis, & hoc eſt quid facti, nec dicitur pars Iudicij, ex quo & in Eccleſia fieri poteſt, l. præſenti, vbi Bart. in 3. notabili, C. de Sacroſ. Eccleſ.

18 Inferendo ex hoc ad intellectum, §. final. Inſtitu. de pœna temerè litigant. vt cum ibi dicatur quòd iudicium incipit ab edicto de in ius vocando, intelligitur de iudice committente, non de nuncio exequente, commendat Soc. in Rubrica de in ius vocan. col. 2. verſ. intellige etiam.

Et licèt ad totalem executionem, perfectionẽ, & conſummationem actus requiratur citatio, & relatio, tamen commiſſio principaliter attẽditur, & reliqua vti ab eo dependentia, &

tia, & ad illius obedientiam tendentia veniunt.

Et in materia reperio nonnullos caſus in quibus commiſſio ſine executione & relatione non ſufficit.

19 Primus eſt in præſcriptione interrumpenda, quia requiritur citatio & relatio, l.ſicut, verſ.nec ſufficit, C.de præſcript. 30. vel 40. annorum.

20 Secundus eſt caſus ad incurrendam pœnam, §.quadrupli, Inſtitut. de action. quia requiritur executio & relatio, vt ibi notat Ioan.de Platea, Ioan.Faber, & Iaſon num.37.

21 Tertius eſt caſus, ad tollendum præuentionem, & ſola Cõmiſſio non ſufficit, Butr.in cap.finali, de offic.deleg.per cap. propoſuiſti, de foro compet.

Sed ad perpetuandam Iuriſdictionem delegati non videtur neceſſaria nec executio, nec relatio.

22 Et ad confirmationem prædictorũ facit quòd notat Bald. in l.falſus, nu.20.C.de furt.vbi concludit, quod ſi Iudex mãdauit aliquem citari, & reuera eſt contumax, tamen in actis non apparet relatio nuncij, quia fuit negligens in referendo, ſententia lata contra eum valet: quia licèt non conſtet de cõtumacia ex relatione, conſtat tamen aliundè, & hoc ſufficit; Sequuntur Socin. & Caſtrenſ. ad l.multum, ff.de condit. & demonſtrat. ille num.11. verſic.hanc concluſionem, iſte nu. 8.concludens Bald. in citato loco, relationem nuncij non eſſe de ſubſtantia proceſſus.

23 Si igitur non preiudicat Iudici mora nuncij in referendo, cur debet nocere circa perpetuandam Iuriſdictionem; Pone quòd iudex in executione Commiſſionis mandauit partem citari, nuncius eſt moroſus in exequendo, cur nocebit facto Iudicis qui fecit, quòd potuit; Preterea, cur debet nocere Iudici relatio quæ non eſt de proceſſu, & de ea iura parum curant, cum faciant ſæpè ſine ea, prout in Concluſione allegata, & permittitur fieri in Eccleſia in die feriata in honorem Dei, vti actus extra proceſſum.

24 Quid ſi delegatus citet, ante præſentatam Commiſſionem contumacia eſt nulla. Bald.ad l.cum qui, ff.de Iuriſd.omn.iudic.vbi Iacobin.num.11.Purpurat.num.16. Vincent.de Anna, Allegat.143. dicens in Rota Romana fuiſſe reuocatam ſententiam magni momenti ex hoc capite, eo aduocante.

CASVS LXXX.

De vſufructu relicto & hæredibus inſtitutis filijs naſcituris ex fratre.

SVMMARIVM.

1 *Inſtitutis filijs naſcituris, expectanda eſt eorum natiuitas per vſufructuarium relictum, ex Rom. conſ. 134.*
2 *Ampliatur vt ibi.*
3 *Defunctorum voluntates non debent ſtare in ſuſpenſo.*
4 *Legatum vſusfructus debetur poſt aditam hæreditatem.*
5 *In legatis non tranſmiſſibilibus expectatur hæreditatis aditio.*
6 *Legatum vſusfructus quandoque trahitur ad inſtitutionem.*
7 *Declara vt ibi.*
8 *Inſtitutio pleno iure in rebus certis quid importet.*
9 *Aretin. in l. Centurio, colum. penult. de vulga. & pupilla. reprobatur.*
10 *Defunctorum voluntates poſſunt quandoque eſſe in ſuſpenſo.*
11 *Verbum, Relinquo, eſt commune, & trahitur ad inſtitutionē.*
12 *Maximè iuncta Clauſula, Pleno iure.*
13 *Etiam in mero vſufructu, nullo dato in eſſe hærede.*
14 *Diſpoſitio teſtatoris non debet eſſe eluſoria.*
15 *Vſufructuarius non dato hærede, capit legatum propria authoritate.*
16 *Teſtator facere poteſt, vt legata debeantur hæreditate non adita.*
17 *Voluntas teſtatoris attendi debet.*
18 *Inſtitutio de filijs fratris, præſumitur contemplatione fratris facta.*
19 *Verbum, pleno iure, importat ex ſeipſo, vel ipſo facto.*
20 *Legatarius poteſt capere legatum ante aditam hæreditatem de licentia teſtatoris.*
21 *Conſil. Romani 134. num. 4. declaratur.*
22 *Legatum vſusfructus omnium bonorum, continet nomina debitorum.*

23 *Vſu-*

Digitized by Google

23 *Vſufructuarius eſt procurator in rem ſuam, & habet exercitium omnium hæreditariarum actionum.*
24 *Verbum, relinquo, adiectum rebus particularibus, non importat inſtitutionem.*
25 *Vel etiam rebus vniuerſalibus.*
26 *Maximè nullo alio hærede inſtituto.*
27 *Et importat in filio, de neceſſitate inſtituendo, ſecus in extraneo.*
28 *Verbum, Relinquo, iunctum Clauſulæ, Pleno iure, importat inſtitutionem ex ſubiecta materia.*
29 *Verbum, Bona, poteſt includere plenitudinem reſpectu dominij & poſſeſsionis.*
30 *Vſusfructus eſt quoddam accidens, & ius, ſeu qualitas ſuper bonis.*
31 *Vſufructuarius omnium bonorum non tenetur ad onera & debita.*
32 *Verbum, Relinquo, adiectum quotæ bonorum, non importat inſtitutionem, cum bona intelliguntur deducto ære alieno & debitis.*
33 *Verbum (relinquo) non importat inſtitutionem, quando perſona ſit collocata inter legatarios.*
34 *Ferrat. Cautela 32. declaratur.*
35 *Verba, Pleno iure, important conſolidationem.*
36 *Nec tollunt Falcidiam vel Trebellianicam.*
37 *Nec in donatione, reuocatione, & ſuperuenientia filiorum.*
38 *Verbum, liberè, nullis regulis ſubijcitur.*
39 *Vſufructuarium capere poſſe propria authoritate, iure cautum non reperitur, ſecundum Socinum.*
40 *Lex finalis, ff. Communia prædior. declaratur.*
41 *Voluntas teſtatoris admittitur, dummodo iuri non repugnet.*
42 *Vſufructuarius poteſt capere propria authoritate, ſi bona erant vacantia.*
43 *Et poteſt implorare officium Iudicis non dato hærede pro vſufructu conſequendo.*
44 *Legatario qui non de manu hæredis conſecutus eſt relicta, ſed mero Iudicis officio, non datur Interdictum quorum legatorum.*

45 *Vſufructuarius omnium bonorum, ante aditam hæreditatem capere poteſt legatum propria authoritate ſi palam facit, ex ſententia Romani.*

46 *Et eſt legitimus contradictor in materia l. final. C. de edicto Diui Adria. tollen.*

MVlier quædam in extremis conſtituta, ſuum vltimum condidit teſtamentum, in quo vni ſuo germano fratri reliquit, pleno iure, vſumfructum omnium & ſingulorum bonorum ipſius teſtatricis, cum conditione, quod de pecunijs hæreditarijs ipſius teſtatricis emat bona ſtabilia, vel annuos Cenſus, de quorum fructibus diſponere poſſit ad ſui libitum, interueniente tamē in tali emptione, & non aliter nec alio modo conſenſu Domini N.

In ſuis autem bonis, vniuerſales hæredes inſtituit filios naſcituros ex dicto ſuo germano fratre vſufructuario per prius relicto.

Quęſitum fuit donec filij ex fratre naſcituri hęredes inſtituti naſcātur, quomodo vſufructuarius debeat habere vſum fructum, & an mortua teſtatrice, vel expectare natiuitatem filiorum naſciturorum hæredum inſtitutorum.

Fuit dictum, quòd credebatur de iure verius, expectan-
1 dam natiuitatem filiorum naſciturorum hæredum inſtitutorum, ex conſilio Roma. 134. numero 5. qui licèt loquatur in
2 deſcendentibus teſtatoris, idem tamen eſt in alijs filijs naſcituris, Socin. iun. amplians conſil. Romani, conſil. 172. numero 24. volum. 2. idem tenet Pariſ. conſil. 71. nu. 24. volum. 4. Natta conſil. 675. num. 8. Ruin. conſil. 35. num. 14. volum. 1. conſil. 22. col. penult. vol. 2. conſil. 160. num. 16. vol. 3. Surd. conſil. 125. num. 21. Ceph. conſil. 318. num. 17. Riminald. conſil. 564.

3 Et licèt defunctorum voluntates non debeant ſtare in ſuſpenſo ex l. finali, ff. Communia prædiorum, tamen hoc non procedit in inſtitutis naſcituris, cum ſperatur ſuſpenſionem [illegible] per natiuitatem inſtitutorum, quorum naſcendorum [illegible]alis & humana ſit, attenta qualitate parentum in [illegible]ate, bona ætate, & ſimilibus, prout in caſu iſto, cum

pater

pater & mater ſint iuuenes; & dicam latiùs inferius ex Caſtrenſi, & alijs.

4 Facit etiam lex 2.ff.quãdo dies legato cedat, vbi legatum vſusfructus non debetur niſi hæreditate adita.

5 Per quem textum dicit Bartolus, in lege ſi nemo, ff.de teſtament. tutel. in legato vſusfructus, & ſimilium, ad hæredem non tranſmiſſibilium, expectandam hæredis aditionem.

Vincentius Carocius Tudertinus.

Supraſcripta Concluſio firmata à Clariſſimo Iuriſconſulto Domino Vincentio Carocio Domino meo, mihi videtur iuri conſentanea, per regulam d.l.nemo poteſt, ff. de teſtamen.tute.cum vulgaribus.

Nec obſtat inprimis quod ſecundum hanc interprætationem defuncti voluntas corruat, quod abſurdum videtur, ad notata in proprijs terminis, in l.extraneum, C.de hæred.in-
6 ſtituend. Vnde potius videtur trahendum hoc legatum vſus fructus ad hæredis inſtitutionem vniuerſalem, iuxta l.1.§.ſi ex fundo, ff. de hæred. inſtituend. Quia reſpondetur, quod hoc poſſet admitti, quando iſte frater teſtatricis cui fuit relictus vſusfructus, fuiſſet inſtitutus hæres in toto vſufructu,
7 ſecùs verò in caſu noſtro, quia vſusfructus fuit ei legatus, vt declarat in puncto Bald.in lege, id quòd pauperibus, ſub numero 27. C. de Epiſcopis, & clericis, & ſequuntur Salicet. in dicta lege, extraneum, in fine, & ibid. Alexand.& Iaſ.in fi-
* ne; Et de Communi teſtatur Alex. conſil.162. num.2.lib.3. conſil.4. num.3.lib.7.Dec.in l.certi iuris, in fine, C.de teſtament. & alij paſſim, quos cumulaui conſil.91.ſub nume.78. lib.1.

Minus etiam mouet, quod hoc legatum vſusfructus ſit relictum pleno iure, ad notata per Aretin. ad l.Centurio, columna penultima, ff.de vulga.& pupilla.

8 Quia reſpondetur, Aretin. Bartol.& Bald.ab eo adductos, loqui, quando fuit inſtitutus in rebus certis, per hæc verba, pleno iure: noſter verò caſus eſt in legato vſusfructus, non in inſtitutione, vt prædiximus.

9 Præterea,

9 Prӕterea, opinio Aretini eſt valde dubia, vt per Ripam, in d.l. Centurio, & ego aliàs illam clara ratione reprobaui, prout in tractatu Compendioſę, fol. 166. ſecundum primam impreſſionem, verſic. Limitatur tertio.

10 Non mouet demum, quod inter inhæreditas & teſtamentum hoc in ſuſpenſo erant, contra l. final. ff. Communia prædiorum, quia hoc non eſt inconueniens, vt oſtendunt Socin. iun. conſil. 172. ſub num. 30. in fine, cum ſeq. lib. 2. & alij adducti per Clariſſimum Carocium, qui bene probant hanc inſtitutionem factam de hæredibus naſcituris, cenſeri conditionalem, ſcilicet, ſi, & quando naſcantur, & ideo interim teſtamenti validitas erit in ſuſpenſo, & legata in eo relicta, nec in tempore hoc peti poterunt, d.l. nemo poteſt, cum vulgaribus.

Sfortia Oddus, ſaluo ſemper, &c.

Conſultus ſuper hoc facto egregius Iuriſconſultus per vſumfructuarium, pro eo motus eſt infraſcriptis rationibus.

Quarum prima eſt, quod teſtatrix in ſuo teſtamento non expreſſit relinquere iure legati vſumfructum, ſed reliquit eius fratrem vſufructuarium, pleno iure, omnium & ſingulorum bonorum, & pecuniarum ipſius teſtatricis, quæ diſpo-

11 ſitio importat inſtitutionem in vſufructu, cum enim verbum, relinquo, ſit commune, aptum trahi ad inſtitutionem, Bartolus in lege Diuus, numero tertio, ff. de teſtament. milita. Baldus in l. finali, numero ſecundo, C. de Sacroſanct. Eccleſ. & poſt multos oſtendit D. Sfort. de Compend. ſub-

12 ſtitut. parte 4. fol. 61. in verbo, reliquit ſequentia verba, Pleno iure, adiecta verbo communi (Reliquit) important inſtitutionem, Bald. in Authent. hæc vſus præſtatio, per illum text. C. de Sacroſ. Eccleſ. Ripa ad l. Centurio, num. 182. ff. de vulgari & pupillari, & ibi Galiaula in Repetitio. num. 518. & eos ſequitur Oddo, in d. Tracta. parte 5. fol. 45. verſ. ſecundo dicunt, & verſic. per quæ iura, vnde non apparet non obſtare quòd idem Oddo dixit in ead. parte 5. fol. 166. verſic. contrarium igitur.

13 Et

13 Et præſuppoſita inſtitutione ipſius fratris in vſufructu, & ſtante quòd nullus natus ſit filius qui adire poſſit, illa inſtitutio trahitur ad totum cum onere reſtituendi per fideicommiſſum filijs inſtitutis quatenus naſcantur, ex latè congeſtis per Menoch. de Præſumption. lib. 4. Præſumpt. 141. nu. 25. * & ſequent. vbi num. 28. teſtatur de Communi; & multo magis in Caſu iſto, in quo teſtatrix non eſt vſa verbo, legauit, ſed alio, quod inſtitutionem importat, Odd. conſil. 91. num. 5. & ſeq. pro contraria parte adductus hanc Concluſionem confirmat.

Et quamuis Menoch. & cæteri ab eo allegati loquantur de inſtitutione hæredis poſt mortem vſufructuarij, nihil refert: quoniam teſtatrix reliquit vſufructuarium Criſpoltum fratrem, & inſtituit hæredes vniuerſales filios eiuſdem Criſpolti, ſi habuerit, & quia poteſt euenire quòd non habeat, & donec ille vixerit, non deficiet illa conditio procreationis filiorum, viget eadem ratio conſiderata à Doctoribus in dictis locis, & in l. extraneum, C. de hæred. inſtituend. & conſequenter in caſu de quo agitur, eadem eſſe debet iuris diſpoſitio, l. cum ratio, de bonis damnator. cum ſimilibus.

Præterea, quia teſtatrix voluit quòd frater habeat vſumfructum pleno iure, donec vixerit, & ſi expectari deberet na-
14 tiuitas filiorum, hæc diſpoſitio poſſet reddi eluſoria, & euenire poſſet quod longiſſimo tempore teſtamentum ſit in ſuſpenſo, magis dicendum eſt eum inſtitutum in vſufructu, & poſtquam non adſunt filij, eſſe hæredem in totum, cum onere reſtituendi filijs quatenus naſcantur, cum relictum vſusfructus trahatur ad inſtitutionem ex præſumpta mente teſtatoris, ne aliàs diſpoſitio quoad uſumfructum reddatur inutilis, non minus quam trahi ſoleat ad inſtitutionem uniuerſalem, quando quis fuit relictus uſufructuarius in uita, & donec uixit nullus alius fuit datus hæres, ut declarat Paul. de monte Picho, in Repetit. l. Titia, §. Titia cum nuberet, num. 99. uerſiculo teneo tamen, ff. de legat. 2. Et eum ſequitur Menoch. in d. præſumpt. 141. num. 14. & 15.

Et ſi hæc diſpoſitio non contineret diſpoſitionem in uſufructu, non propterea impeditur executio teſtamenti, cum enim non ſint nati filij inſtituti, & ſic non ſit hæres, à quo

uſum-

vſumfructum conſequi poſſit, bona in quibus habet vſumfructum ex ſeipſo capere poterit, Bald. in d.l. extraneum, nu. 12. & 13. & ibi Iaſ. nu. 5. Tiraquel. le mort ſaiſit parte 2. Declarat. 4. num. 10. & Menoch. conſil. 105. nu. 69. lib. 1. qui licèt
15 loquantur quando non extat hæres qui adire poſſit, ex quo eſt inſtitutus poſt mortem vſufructuarij, eadem ratio viget quando aliud impedimentum adeſt, ex quo hæres adire non poteſt, & à quo vſufructuarius bona conſequi poſſit, prout in caſu iſto, in quo hæredes inſtituti non ſunt nati, prout etiã aduertit Cephal. conſil. 450. num. 65. lib. 3.

16 Accedit, quod cum teſtator facere poſſit quod Legata cedant & debeantur etiam hæreditate non adita, Roman. conſil. 71. col. 2. verſic. nec obſtat, Iaſ. in l. extraneum, num. 6. & Menoch. in allegata præſumpt. 141. nu. 30. & 38. ſine dubio
17 ſi præſumptam voluntatẽ teſtatoris attẽdere volumus prout principaliter attendi debet, l. non aliter, ff. de legat. 3. l. in conditionibus primum locum, ff. de condit. & demonſtrat. cum ſimilibus, erit in caſu iſto præſumendum, teſtatorem voluiſſe quòd ſi ex fratre non naſcerentur filij mortem teſtatoris, ipſe conſequi poſſit vſumfructum, non expectata illorum natiuitate & aditione, ne teſtamentum ſtaret in ſuſpenſo, & fruſtratoria redderetur eius diſpoſitio, præſertim quia nulla ratio conſiderari poteſt, ex qua ſit credendum teſtatricem voluiſſe ſuſpendi effectum vſusfructus relicti fratri, donec filij ex eo naſceretur.

Sed quia filios illos nõ natos & teſtatrici incognitos pro-
18 pter fratrem tantum dilexiſſe præſumitur, credẽdum eſt eos inſtituiſſe fratris tantum contemplatione. iuxta l. dedit dotem, iuncta gloſſa, ff. de Collat. bonorum; Et notatur per Angel. conſil. 78. verſic. ſecundo probatur. Bartol. conſil. 131. verſiculo, & hoc eſt veriſſimum, & Cephal. conſil. 105. num. 23. & ſeq. lib. 1. non autem vt inſtitutio illa in aliquo ſuſpenderet effectum executionis relicti vſusfructus.

19 Præterea quia frater fuit relictus vſufructuarius pleno iure, & verba iſta, Pleno iure, idem important quòd ex ſeipſo, vel ipſo facto, & ſic quòd non expectato hærede legatarius poſſit accipere legatum propria authoritate, Thom. Ferrat. Cautela 2. num. 21. verſic. & in dubio, cum alijs adductis per Borgnin.

Borgnin.de vſufructu,num. 10.in fine, & ſeq. & fatetur ipſe Oddus,d.parte 5.fol.166. verſic. Contrarium igitur ego tenerem.

20 Data huiuſmodi licentia legatarius etiam ante aditam hęreditatem accipere poteſt vſumfructum propria authoritate. Menoch.conſ.105.nu.71.lib.1.

21 Nec prædictis obſtat quod ſit expectandum tempus natiuitatis filiorum,ex conſil. Romani 134.num.4. Surd.conſil. 125.num.41.verſicul.Sextum verò,lib.1.& aliorum in contrarium adductorum, & interim voluntas teſtatoris ſit in ſuſpenſo, quoniam loquuntur Roman. & Surd. quando conſtat de teſtatoris voluntate ſaltem pręſumpta,quòd ſuam diſpoſitionem in pędenti eſſe velit, prout in caſibus in quibus ipſi reſponderunt, nempe, quando ille qui vult admitti, ſolum vocatur poſt eum qui nondum eſt natus, ſed naſci ſperatur,quod valde differt, cum in caſu noſtro filij naſcituri nullo modo eſſent admittendi ad emolumentum hæreditatis viuente patre vſufructuario, ſed pater ipſe etiam ſi filij illi naſcerentur, & adirent hæreditatem, vſumfructum conſequi debebat.

Et ſic præſumpta mens teſtatricis, non ſolum non repugnat, ſed potius eſt pro patre vſufructuario, & operatur vt non ſit recedendum à Regula l.finalis, in fine, ff.Communia prædiorum, diſponentis voluntatem teſtatoris non debere ſtare in ſuſpenſo.

22 Ex quibus, & alijs per Excellentiſſimum Conſulentem adductis,cenſeo vſufructuarium conſequi debere vſumfructum non aliter expectata natiuitate filiorum,& conſequenter cum ſit relictus vſusfructus omnium bonorum, & pecuniarum, in quo continentur, & nomina debitorum, l.1. vbi Bald.in princip.Caſtrenſ.num.4.Salicet.& alij, C.de vſufructu. Alba conſil.363. num.5. lib.2. agere etiam poſſe contra debitores hæreditatis, & credita exigere velut hæres, quod

23 eſſet indubitatũ,vel etiam vti vſufructuarius ſi non eſſet hæres in totum, cũ vſufructuarius ſit procurator in rem ſuam, & habeat exercitium omnium actionum hęreditariarum, & credita exigere poſſit; Dec.conſ.418. nu.6.verſic. tertio ſucceſſiuè,& num.7.Surd. conſil.162.num.14. lib.2. quod ſine

dubio

dubio procedit in caſu iſto, cum vt dixi, teſtatrix licentiam dederit capiendi vſumfructum propria authoritate,per verba illa,pleno iure; & ſi poteſt bona ad vſufructuandum propria authoritate accipere, ita & credita exigere, & quòd hoc caſu admittit etiam Borgnin.in d.Tractatu nu.199.

Egregiè doctè,& ſubtiliter ad fauorem vſufructuarij ſcriptum,& copioſè deductũ, & allegatum eſt,ſed nonnulla mihi remanent dubia,quæ in medium afferam, ad hunc ſolum finem,intentionem,& propoſitum,vt veritas præſentis quęſtionis clarius appareat, & ex oppoſitis iuxta ſe poſitis ſplendidiores euadant Concluſiones per excellentiſſimum conſulentem in medium allatæ.

24 Primo itaque loco mihi aliquam dubitationem facit,nam verbum,relinquo,licèt fortaſſe commune ſit,hæredis tamen inſtitutionem non importat, ſiue adijciatur rebus particularibus,gloſ.in c.ſi pater,in verbo,inſtituit, de teſtamen.lib.6.

* Quem Communiter approbatum dicit Imola, in cap. Rainutius,num.30.de teſtam.Communem quoque dixit Alex.ad l.humanitatis, nu.2. C.de impuber. Emanuel Coſta ad cap. ſi pater,in verbo,inſtituit, num.14. Galiaula ad l.Centurio, num.135.Iaſ.in Authentica,Nouiſſima,num.33. C.de inoffic.teſtamen.Dec.conſ.496.Ripa ad l.in quartam,num.142. ff.ad l.Falcid.Crau.conſ.90.nu.35.Alex.conſ.321.num.20. vol.2.Viuius in Sylua libro 3.opinio.1000.39.verbo,relinquo,num.5.

25 Siue adijciatur vniuerſitati bonorum, gloſſa in d.cap.Rainutius,in verbo,relinquens, & in cap. Rainald.in verbo, legauit,in cap.ſi pater,in verbo, inſtituit; Et hanc opinionem dicit communem Alexan. ad l.nam quod,§.non omnis, numero 6.ff.ad Trebell.conſil.70.volum.2.Berous in d.c. Rainutius, num.13. Vaſq.de Succeſſ. progreſ.libro primo, §.3. num.13.

Sed, & quãdo cum aliquibus teneamus inſtitutionem importare,declaratur hoc procedere,nullo alio hærede inſtitu-
26 to,aliàs ſecùs, prout in caſu iſto,gloſſa in l.verbis ciuilibus, ff.de hæred.inſtituen.in l.quoties,C.eod.tit. quam communiter approbatam dicit Berous, in d.c. Rainutius,nu.13.Pariſ.conſil.tertio, numero 11, volum.3.Simon. de pręt.de In-

terpratat.

terprætat. vlt. voluntat. libro 2. Interprætat. 3. dubio 2. Solut. 4. Theſaur. Deciſ. Pedemont. 58. num. 4. Mich. Craſſ. §. Inſtitutio, quæſtione 14. verſic. primus eſt, colum. 2. in princip.

27 Declaratur ſecundò, quando ſumus in filio, vel alio de neceſſitate inſtituēdo, ſecùs in extraneo, prout in caſu iſto, Burſat. de Communi, conſ. 174. nu. 19. vol. 3.

28 Dicit ſecundò loco Dominus meus, quod verbum relinquo iunctum cum Clauſula, Pleno iure, importat inſtitutionem, ex Ripa, & alijs ſuperius allegatis.

Videtur hoc verum ſecundum ſubiectam materiam, & verba quibus adijcitur: ſi enim relinquat quis bona pleno iure, importabit fortaſſe inſtitutionem, quia verbum, bona,
29 eſt aptum ad hoc, & poteſt includere plenitudinem reſpectu dominij, & poſſeſſionis, & ſic conſtituere verum hæredem. Cephal. conſ. 436. num. 60. lib. 3. vbi paria ſunt, dicere, relinquo bona mea, & hæredem inſtituo, cum bona apta ſint importare hæreditatem, & recipere, vt in apto ſubiecto, plenitudinem, & concurſum omnium requiſitorum, & concurrere debentium; Sequitur Ioſeph. Deciſ. Lucana 53. numero 3.

30 Sed verbum (vſufructus) non eſt tale, ſed eſt quoddam accedēs, & ius, ſeu qualitas in bonis, l. ſecunda, ff. de vſufructu, Brun. de forma fol. 20. nec poteſt in eo conſiderari ea plenitudo quæ eſt in verbo, Bona, & in hoc verbo, exemplificant Doctores omnes de materia loquentes.

Præterea, aut volumus tale legatum vſusfructus eſſe particulare, vel vniuerſale, ſi particulare, verbum, relinquo, adiectum certæ rei, inſtitutionem non importat, vt dictum eſt; ſi
31 vniuerſale, vſufructuarius omnium bonorum nō tenetur ad
* & onera & debita, de magis Communi Guilielm. in c. Rainu. in verbo, cætera bona, nu. 43. de teſtam. Dec. conſ. 485. num. 13. & 590. Turzan. Commun. opin. 105. Viuius lib. 1. in verbo, vſufructuarius; Si igitur non tenetur ad onera, quomodo appellabitur hæres.

32 Immò verbum relinquo adiectum quotæ bonorum, non importat inſtitutionem, cum bona intelligantur deducto ære alieno, & debitis, quòd ab hærede alienū eſt qui ad onera tene-

ra tenetur, Imola de Communi, in d.capitul. Rainutius, numero 37.

Secundo modo videtur poſſe reſponderi, quòd tūc importet institutionem, nullo dato cohærede, vt dictū eſt ſuperius, ſed in caſu noſtro eſt hæres inſtitutus, merito, &c.

33 Tertio reſpondetur, quod verbum relinquo, non importat inſtitutionem, quando perſona cui relinquitur eſt colloca ta inter legatarios; conſideratio eſt Menoch. conſ. 483. num. 5. lib. 5.

Allegat tertio loco Dominus meus doctrinam Menochij in præſumpt. 141. nu. 25. arguendo ab ea ad caſum noſtrum, dicendo militare eandem rationem.

Sed ni fallor non parua videtur diuerſitas; & primo, ſi ibi mulier in eius vita cenſetur inſtituta, hoc prouenit ne quis decedat pro parte teſtatus, & pro parte inteſtatus, cum enim inſtituat talem hæredem poſt mortem mulieris, in eius vita non apparet aliquis hæres inſtitutus, ergo viuente muliere decederet inteſtatus, & poſt mortē mulieris teſtatus: & hanc rationem conſiderat Imola in l. 1. §. ſi ex fundo, ff. de hæred. inſtit. in quo textu ſe fundat Menoch. & alij ab eo allegati, ſed in caſu noſtro apparet inſtitutio ab initio facta, merito ſumus in diuerſis.

Secundò, apparet diuerſitas in hoc, quia conſtat de voluntate teſtatoris per illa verba, & poſt mortem talis mulieris inſtituit hæredem talem, ergo ante mortem videtur tacitè velle hæredem mulierem vſufructuariam nominatam, ſed in caſu noſtro nulla apparent verba, vel coniecturæ demonſtrantes, merito, &c.

Tertiò, apparet diuerſitas, quia vult Menoch. & alij ab eo adducti, quod mulier licèt relicta vſufructuaria ſit, tamen in eius vita habebit etiam proprietatem, & ſic erit abſolutè hęres quæ poſtea in eius morte per fideicommiſſum reſtituat dicta bona, extraneo inſtituto poſt eius mortem: & ſic mulier, vel eius hæres Trebellianicam detrahet; Quæ conſideratio nullo modo adaptari poteſt ad caſum noſtrum, nec fuit vnquam talis intentio teſtatoris, dare proprietatem, Trebellianicam, & ſimilia.

Præterea, & quarto, in eo caſu mulier erat ſecura ſe duraturam

Digitized by Google

turam hæredem vſque ad mortem; ſed in caſu noſtro non: quid enim ſi naſcuntur filij nonne ſtatim hæredes erunt iuxta formam teſtamenti, & ſic iſte vſufructuarius fuiſſet hæres ad tempus, contra l. in tempus, ff. de hæred. inſtit. & per prius cæpiſſet propria authoritate, quod capere debebat de manu hæredis.

34 Allegat quarto loco principaliter Dominus meus, ſtante Clauſula, Pleno iure, iūcta legato vſusfructus, licere propria authoritate capere, ex Ferrat. Cautela 32. numero ſecundo, verſic. in dubio. & Borgnin. de vſufruc. mulier. relict. num. 10.

35 Sed certè Ferrat. in citato loco hoc non dicit, ſed quod importet conſolidationem quandam dominij cum poſſeſſione directi, & vtilis, & ſic de ſingulis, non autem facultatem capiendi propria authoritate. Latè Felin. in cap. auditis, de prę ſcription. Iaſ. conſ. 128. num. 4. lib. 4. Crot. ad l. qui Romę, §. duo fratres, num. 37. ff. de verbor. obliga. Dec. conſ. 498. nū. 8. & 9. March. Deciſ. 387. num. 2. parte 2. Caſtrenſ. conſil. 28. lib. 2. Rom conſ. 75. 79. & 239. Capra conſ. 863. & 36. Ruin. conſ. 59. col. vlt. volum. 2. latè Peregr. de fideicommiſ. Artic. 3. num. 96. pulchrè Puteus, Deciſ. 448. parte 2. vbi importat conſolidationem non abſolutam libertatem diſponendi ad libitum.

36 Et reperio, quod talis Clauſula, Pleno iure, ſubiacet regulis iuris, vnde non impedit Falcidiam nec Trebellianicam, Caſtrenſ. in Authen. Sed cum teſtator, num. 2. C. ad l. Falcid. vbi expreſsè Caſtrenſ. facit differentiam inter Clauſulam, Pleno iure, & Eoipſo, Integrè, & ſimiles, iſtæ enim important totalitatem præciſam, non ſic Clauſula, Pleno iure, ſecundum eum.

37 Similiter Clauſula, Pleno iure, in donatione non tollit reuocationem ex ſuperuenientia filiorum, iuxta regulas iuris. Alex. conſ. 162. nu. 5. lib. 6.

38 Et Matheſilan. Plotus, & alij, à Borgnino citati, loquuntur in verbo, liberè, quod abſolutam poteſtatē ſignificat nulli legi ſuppoſitam. Socin. conſil. 13. in fine, lib. 1. Aretin. conſil. 76. num. 3. Dec. conſil. 360. num. 5. Curt. iunior conſil. 2. num. 3. Gozad. conſil. 58. num. 2. Ripa in l. 1. num. 10. ff. quo-

rum legatorum. Alciat. Reſponſo 607. numero 3. Gozadin. conſ. 91. num. 7. Socin. iun. conſ. 72. num. 7. lib. 2. Durand. de arte teſtan. titulo de ſubſtitu. nu. 32. Menoch. de adipiſcend. remed. 2. num. 52.

Immò & in verbo, liberè, dubitauit Cuman. conſ. 114. in 2. dubio, Crot. ad l. nemo poteſt, nu. 60. vbi Bonom. nu. 543. de legat. 1.

Et ſi aliquid tribuit, id erit præter legem, non contra legis prohibitionem, prout in caſu noſtro de capiendo legatum propria authoritate, Lapus Allegat. 128. quem ſequitur Amadæ. de Syndicatu, num. 142. Paris de Puteo, in tit. de poteſtate Iudicum, nu. 8. prope finem. Menoch. de arbitrarijs, quæſt. 7. in fine.

39 Vnde dicebat Soc. conſ. 131. col. 3. vol. 1. Non reperio iure cautum, quòd vſufructuarius omnium bonorum capere poſſit legatum propria authoritate.

Adducit quinto loco Dominus meus Bald. in l. extraneũ, num. 6. & Iaſ. num. 12. C. de hæred. inſtituend. Et ſi conſideretur Iaſ. in citato loco, nu. 12. & in tertia limitatione probat contra vſufructuarium relictum, ſcilicèt quod tunc vſufructuarius capere poſſit hæreditate non adita, ſi teſtator vſus ſit verbo directo, (Inſtituo) ſecùs ſi verbo (Relinquo) quo caſu dicitur legatum nullum & inualidum.

Sexto loco Dominus meus reſpondet ad conſ. Rom. 134. num. 4. quod ibi conſtat de præſumpta mente teſtatoris; Ad

40 quod dico, quòd regula, l. fin. ff. communia prædiorum, ſcilicèt, quod voluntates defunctorum non debent ſtare in ſuſpenſo, recipit duas notabiles declarationes.

Prima eſt à coniecturata mente Iuris, ſcilicèt, quòd expectatur veriſimile tempus quo filij inſtituti naſci poſſent, data probabili ſpe, quod iuxta curſum naturæ naſci poſſent, quod parentes ſint habiles, & conuenientis ætatis, prout in caſu noſtro ambo ſunt iuuenes, & ætatis ad habendum filios, & ita declarat Paul. Caſtrenſ. conſilio 247. In cauſa quæ Parmæ, cuius dicta vti notabilia, ſecutus eſt Ruin. conſil. 35. numero 14. lib. 1. conſilio 22. colum. penult. volum. 2. conſilio 160. num. 16. vol. 3. Natta conſil. 675. nu. 6. Riminal. de donat. in princ. nu. 1401. dum declarando l. nemo poteſt, ff. de legat. pri-

legat.primo, dicit eam procedere, quando nullus eſt hæres nec re,nec ſpe,quia expectandum eſt. Menoch.de adipiſcen. Remed.2.num.4.Peregrin. de fideicommiſſ.artic.22. num. 74.fol.203.

Accedat Boer.Deciſio.172. numero ſexto, vbi vult ſpem probabilem de perſona naſcitura eſſe probabilem ad ſuſtinendam diſpoſitionem, & licèt, numero 16.videatur tenere in filio naſcituro, interim quæri vſumfructum patri, tamen inferius,num.32.dicit caſum dubitabilem, quoad acquiſitionem vſusfructus.

41 Præterea, cum voluntas teſtatoris admittatur,dummodo iuri non ſit contraria, Iaſ.ad l.nemo poteſt, in princ.ff.de legat.1.Iul.Clar.in §.teſtamentum,quæſt.61.ſi in caſu Romani ideo permittitur,quia conſtat de præſumpta voluntate teſtatoris, ergo tacitè colligitur à iure permitti inſtitutionem de naſciturіs, nec eſſe inconueniēs expectari à legatarijs eorum natiuitatem, cōtra id quòd domino meo in diſcurſu abſurdum videtur.

Nec obſtat,quòd patri quæritur vſusfructus:quia de hoc non diſputatur,hæreditate per filios adita, ſed pro validitate teſtamenti requiritur aditio,& de hoc agitur.

Quare pro aliqua reſolutione pręſentis dubitationis,reperio apud Doctores duo remedia ad fauorem vſufructuarij, legati ipſius.

42 Primum eſt, quòd cum non detur in eſſe hæres inſtitutus, bona reputantur vacantia, quo caſu vſufructuarius poterit capere legatum propria authoritate, vti vacantia,& à nemine poſſeſſa, & adueniente poſtea diē, hæreditas retro fingitur adita; ita Bald.in l.filius à patre,in principio, ff. de liber. & poſthum. Angelus, & Cuman.in l.hæreditas ex die, ff. de hæred.inſtituend.Idem Bald.in l.ſi ſeruus, §.1.ff.de vulg.& pupillar. Ex his quæ notantur in l.non dubium,C. de legat. & l.Titia cum teſtamento,§.1.ff.de legat.2. Menoch.de adipiſcen.Remed.5.nu.30. Illuſtr. Mantica de coniectur.lib.4. art.10.nu.30.& 31.

Secundum remedium eſt, implorare Iudicis officiū, cum hæredes adhuc non reperiantur,argumēto l.hæreditas, in fi-
43 ne,ff.de petitio.hęred.l. Quintus,vbi Alberi.notat,ff.de an-

 nuis le-

nuis legat.& ibi etiam ſentit Bald. ad l. id quòd pauperibus nu.25.in fi.q.14.in fi.C.de Epiſcop. & cleric. Alex.ad Bart. in l.hæreditas ex die,ff.de hered. inſtituend.

44 Vnde contra eum qui conſecutus eſt non de manu hæredis,ſed mero Iudicis officio,non datur Interdictum, quorum legatorum.Guid.Pap.q.362.Menoch. de adipiſcend.Remedio 2.q.22.nu.82.

45 Quinimo Roman.conſ.312.circa primum,nu.1.tenere viſus eſt, licere vſufructuario omnium bonorum, ante aditam hæreditatem capere legatũ propria authoritate, ea ratione: quia ad vnum cogi poterit iſte vſufructuarius, ſcilicet, reſtituere hæredi per Remed.adipiſcen.& verſa vice, hæres adeptus legatario;Sequitur Iaſ.in l.talis ſcriptura, nu.43.ff.de legat.1.Dec.in l.fin.nu.41.verſ.niſi dicamus, C.de edic.Diui

46 Adria. tollendo, vbi tenet eſſe legitimum contradictorem. Menoch. de adipiſcen. Remed.2.q.17. nu.76.& Remed.4. nu.589. vbi Perſonal.nu.402. vbi ſubdunt, quòd niſi hæres vult detrahere Falcid. quòd legatarius etiam ſi occupauerit propria authoritate,reſtituere non teneatur.

CASVS LXXXI.

De matrimonio inter pupillam,& tutorem.

SVMMARIVM.

1 *Tutor,vel eius filius non poteſt ducere in vxorem pupillam.*
Et vterque infamis efficitur ita contrahendo infra,nu.7.
2 *Nec in hoc parcitur ruſticitati.*
3 *Nec minori ætati,vel imperitiæ.*
4 *Nec inter filium liberti, & pupillam matrimonium contrahi poteſt.*
5 *Nec inter filium naturalem tantum,tutoris,& pupillam.*
6 *Filiorum appellatione veniunt naturales, quando odium eſt rationabile.*
8 *Hæres extraneus tutoris cum pupilla contrahere non poteſt matrimonium.*
9 *Tutor etiã cum pupilla effecta maiore 25. annis quadriennio*

adhuc

adhuc non elapſo contrahere nequit.

10 *Etiam ratione reddita per eundem, ſed pupilla adhuc minore 25. annis.*

11 *Matrimonij tamen contractus non prohibetur inter matrem pupillæ, & tutorem.*

12 *Vitricus poteſt eſſe tutor priuigni ſui.*

13 *Matrimonium ritè contractum ex ſuperuenienti titulo non retractatur.*

14 *Socer non prohibetur dari curator nurui ſuæ.*

15 *Matrimonium non prohibetur inter filium illius cuius eſt tutor, & filiam ſuam.*

16 *Contractus etiam matrimonij non prohibetur cum tutore ficto, vel alio negotiorum geſtore cum pupilla.*

17 *Tutor ſi palam contrahat cum pupilla matrimonium, ſubſiſtit, & validum eſt.*

18 *Canonico iure cum pupilla contrahere matrimonium tutor poteſt.*

19 *Vnde habet locum ſtatutum de lucro dotis inter eos.*

1 PRudenter Imperatores ſtatuerunt ad l. 1. C. de interdicto matrimon. quòd tutor, vel eius filius nō poteſt ducere in vxorem pupillam: Qui textus per ſe in multis locis reputatur notabilis & ſingularis, per eum enim non parcitur ruſticitati, & eum reputat valde ſingularem Menoch. de arbitrar. Caſu 194. in 2. Caſu, numero 5.

Licèt enim ruſticitas ſit valde priuilegiata, & legibus multum amica, in hoc tamen non excuſatur; Conſulitur etiam palam non clam facienti, vt inferius ſuo loco dicemus.

Tutor igitur pupillam in vxorem ducere non poteſt, l. ſi tutor, C. de interdict. matrim. vbi rationem notabilem reddit, ne ex hoc impediatur actio adminiſtrationis reddendæ, quæ ratio conſiderabilis eſt, adminiſtrat enim tutor cum dolo, & fraude bona occupat, & cū dolo verſatur poſtea ad hæc omnia detegenda ducit in vxorem pupillam, & ſub hoc velamine Matrimonij dolus defenditur.

Ampliatur primò, vt nec inter filium tutoris, & pupillam

tale matrimonium contrahi poſſit, ad l. 1. C. de interdict. matrimon.

2 Ampliatur ſecundò, vt nec ruſticitati parcatur, dicta l. prima, C. de interdict. matrim. vbi Bald. rationem reddit, quod ibi non parcitur ruſtico, quia lex procedit vlterius diſponendo, & agitur de alterius præiudicio in tranſgrediendo.

3 Ampliatur tertiò, vt nec imperitiæ parcatur, vnde nec in hoc minor excuſatur, Crauetta, conſil. 129. num. 11.

4 Ampliatur quartò, vt nec inter filium liberti, & pupillam, & aliter faciendo relegatur, l. libertinum, C. eod. tit. l. libertum, la ſeconda, ff. de ritu nuptiarum, l. libertum, C. de nuptijs.

5 Ampliatur quintò, vt nec filius naturalis ipſius tutoris excuſetur, cum odium hoc naturalem habeat æquitatem. Bald. in l. libertinum, C. de interdic. matrim. Et ſic, quando odium

6 continet æquitatem, vt delicta puniantur, appellatione filiorum continentur naturales tantum.

7 Ampliatur ſextò, vt efficiatur infamis tutor, vel filius, ita contrahendo, l. ſi tutor, C. de interdict. matrimon.

8 Ampliatur ſeptimò, in extraneo hærede tutoris, Iaſ. ad l. venia, num. 8. C. de in ius vocando.

9 Ampliatur octauò, vt nec cum pupilla effecta maiore 25. annis, niſi etiam ſit elapſum quadriennium ad petendam reſtitutionem in integrum, l. finali, C. de tempor. in integr. reſtitut. l. ſi patris, vbi Bald. dicit hoc perpetuo notandum, C. de interdicto matrimon. Anton. Piagg. de Tutor. quæſt. 15. num. 56.

10 Ampliatur nonò, etiam ratione reddita, nondum tamen elapſo 25. anno, & inſuper quadriennio, d. l. ſi patris, quæ appellatur Clauis totius materiæ.

11 Limitatur primò, vt non ſit prohibitum matrimonium inter matrem pupillæ, & tutorem, præcedente etiam prius tutela matrimoniũ, l. 2. C. de interdicto matrimonio, vbi Bald.

12 colligit notabile, quod vitricus poteſt eſſe tutor priuigni ſui vbi ampliat, ſiue in teſtamentario, ſiue in datiuo citatis prius conſanguineis. Quæ addi poſſent ad ea quæ ponit Caualcanus de tutorib. numero 289. vbi hoc non ponit nec allegat.

13 Limi-

13 Limitatur ſecundò, vt matrimonium ritè contractum ex ſuperuenienti caſu tutelæ non retractetur, l. 3. C. de interdict.
14 matrim. vbi notat Bald. quòd ſocer non prohibetur dari curator nurui.
15 Limitatur tertiò, & vt non prohibeatur tutor, vel curator dare filio cuius eſt tutor, vel curator in vxorem filiam ſuam, l. curatorem, C. de interdict. matrimon. vbi gloſſa, & Bald. rationem reddunt, quia ceſſat in hoc caſu ille metus, niſi ſint illi maritelli qui neſciunt extrahere ſabula ſine vxoribus.
16 Limitatur quartò, in tutore, vel curatore vero non ficto, vel alio negotiorum geſtore, l. finali, C. de interdic. matrimon.
17 Limitatur quintò, ſi palam contraxit, iuxta l. final. ff. de ritu nuptiar. quam ad hoc dixit ſingularem Roman. conſilio 506. numero quarto, & quinto, Crauetta, conſilio 129. numero 11. Tiraquel. de pœnis, Cauſa 11. num. 11. de Retractu Conuention. in præfat. numero 14. Maſcard. Concluſ. 297. num. 2.
18 Limitatur ſextò, de Iure Canonico, ſecundum quòd matrimonia ſunt libera, dummodo adſit pubertas. Abbas in Rubrica de cognitio. legali, Angel. conſil. 92. in 1. dubio Borgnin. de tutor. numero 278. Piagg. de tutor. quæſtione 15. num. 58.
19 Vnde habet locum lucrum dotis Roland. de lucro dot. quæſt. 101. Phanuc. gloſ. 3. num. 16.

Saluo ſemper meliori iudicio in hoc aliquantulum ſubſiſto, cum enim à iure Ciuili ſit introductum ad obuiandum fraudibus, & maximè, vt quis rationem reddat villicationis ſuæ, quomodo credemus hoc ius Canonicum ſub velamine libertatis correxiſſe, quod & iure diuino introductum eſt.

Limitatur ſeptimò, ex diſpenſatione Principis, qui ex cauſa inter nobiles diſpenſat. Rebuff. in Prax. benefi. de diſpenſatio. in gradu probabili. Gloſ. 1. num. 5. fol. 427.

CASVS LXXXII.

Venditio in dubio pleno iure facta intelligitur.

SVMMARIVM.

1 *Venditio, & alius contractus oneroſus intelligitur factus pleno iure.*
2 *Si abſolutè, & ſimpliciter fiat.*
3 *Vel niſi emptor ſit certioratus.*
4 *Vel niſi publicè conſtet venditorem non habere plenum ius.*
5 *Nec quis præſumitur vendere nec teſtari de alieno.*

1 ESt Rotæ Concluſio 682. numero 3. parte 1. quòd in contractibus oneroſis prout venditio, cenſetur datum ius plenum, & non, quòd concedens habet.

2 Limitatur hęc Concluſio celebris Rotę in vēditione ſimpliciter facta, purè & abſolutè: ſecùs ſi in venditione exprimantur qualitates, & circumſtantiæ rei venditæ, quia tunc ſecundum illas venditio reſtringitur; Bald. in Rubrica, C. de contrahen. empt. quæſt. 6. num. 6. in l. ex prædijs, nu. 3. C. de euiction. per l. qui tabernas, ff. de contrah. empt. Bero. videndus conſ. 156. num. 4. vol. 1.

3 Limitatur ſecundò, vt non procedat in emptore certiorato quo caſu venditio reſtringitur, nec intelligitur pleno iure, ſed de iure tantum, quòd venditores habere poſſunt Bald. ad l. in teſtamento, C. ad leg. Falcid. Socin. regula, teſtator legans. Limit. 6.

4 Limitatur tertiò, quando publicè conſtat venditores non habere plenum ius in re, nam tunc cenſetur ſolum venditum ius, quod habet, Bald. in d. l. in teſtamento, C. ad leg. Falcid. Alex. in l. ſi domus, §. finali, num. 4. ff. de legat. 1.

5 Limitatur quartò, vt ſimpliciter uendens non uidetur uendere de alieno ſed de ſuo tantum, ſicut nō præſumitur quem uelle de alieno teſtari, ſed de ſuo tantum, textus notab. in l. cō ficiuntur, §. ſi poſt, ff. de iure Codicil. quem notabilem dixit

Fabian.

Digitized by Google

Fabian. de emptione & uenditione, quæſt. 6. num. 34. & non dominus uendens dominium non transfert, & ſic remanet uenditio ſine domino. Mozz. de emptio. & uendit. in 4. col. num. 23.

CASVS LXXXIII.

Duæ conformes an ſint ſi vna ſit in peremptione inſtantiæ.

SVMMARIVM.

1 *Conformes dicuntur ſi ſuper eodem capitulo ferantur.*
2 *Iudex pronunciando deſertum videtur annuere primam exequendam.*
3 *Contumax in proſequendo à cauſa cecidiſſe videtur.*
4 *Sententia deſertionis dicitur ſententia Confirmationis.*
5 *Et eſt interlocutoria habens vim diffinitiuæ.*
6 *Maximè in deſertione à diffinitiua.*
7 *Cauſa deſertionis non eſt ſuper meritis cauſa, ſed ſuper mera contumacia, & ob id non facit duas conformes.*

Diſponit Statutum Tudertinum, quod à duabus conformibus non detur appellatio, ſi prima ſit in negotio principali, ſecunda ſit ſuper peremptione inſtantiæ ex lapſu fatalium, an ex hoc dicantur duæ conformes, vt ſit locus Statuto, vt cauſa committi poſſit cum Clauſula, Si quid exequendum.

1 Et quod ſit locus Statuto, facit text. in l. 1. C. ne liceat tertio prouocare, vbi conformes dicuntur ſi ſuper eodem capi-
2 tulo ferantur: Sed ſic eſt in caſu iſto, nam pronunciando deſertam, videtur annuere, contenta in prima exequenda, & ſic idem capitulum, & contentanet in prima, l. 2. in fine, l. finali, §. illud, & Authent. Ei qui, C. de tempor. appellat. cap. Quod ſi Romana, de appellation. Clementina, Si appellatione, eod. titulo.

Secundo facit textus in c. cum ſit Romana. Ibi, cauſam appellationis non fuit proſecutus, à cauſa cecidiſſe videtur, nec amplius

3 amplius ſuper eod. negotio auditur appellans, vbi Dec.nu. 59.extendit ad quærelam, extra de appellation.

Hinc poſtea dicebat Bald.ad l.ſi præſes num.4.& ibi pariter Caſtrenſ.num.4. C.quomodo, & quando Iudex. Quod
4 ſententia deſertionis appellationis, dicitur ſententia confirmationis,dicens eſſe ſingulariter notandum.

5 Vnde à Doctoribus appellatur interlocutoria habens vim diffinitiuæ, Bohick in cap.in litteris, de officio delegati, Ioan.Andr.in Clementina finali, de appellat.pulchrè Guid. Papa, quæſtione 11. & 12. Minſinger. libro tertio, Obſeruat.36.

6 Et hoc maximè, ſi pronuncietur ſuper deſertione à diffinitiua, Grauat. ad Veſtr. lib.7. cap.3. num.46. Rebuff. ad l. quod iuſſit,numero 54.de re iudicata. Aufrer.ad Tholoſ.48. Rota Deciſ.85. quod ſi appellata, & 87. in antiq. Caballi. milleloqu.962. part.2.

7 Contrarium credo verius,cum ſuper deſertione non ſit ſuper meritis, & iuſtitiæ cauſæ,ſed ſuper proceſſu,& contumacia non proſequentis appellationem,ita dixit Bald. à quodam Abbate interrogatus, prout eum audiuiſſe refert Paul. Caſtrenſ.in l.harum, numero tertio, ff.ſi ſeruit. vendicetur, in prælect. ſuis. Rota Deciſione 21. in antiquis. Crauetta, conſil.183. numero 1. Corn. conſil.38. libro 4. Deciſ. Auenionenſ.3. Vrſill.ad Afflict.362. num.4.atteſtans ita iudicatum in Sacro Concilio.

Et licèt dicatur pronunciando diſertam, confirmare primam,hoc eſt impropriè, & per quandam tacitam conſequentiam. Corn.conſ,38. col.2.vol.4.

Vnde non eſt locus Clementinæ, Vt calumnijs,nec titulo, Ne liceat tertio prouocare. Roman.Singula.290. in 3.Limitat. Aretin.conſil.20. Anton.Gabr.de execut.rei iudica.Concluſ.1.num.18.

CASVS

CASVS LXXXIV.

Donatio de bonis quæ reperientur poſt eius mortem an ſit reuocabilis.

SVMMARIVM.

1 *A verbis Contractus non eſt recedendum.*
2 *Nullum maius noſtræ mentis indicium quam qualitas inſpecta verborum.*
3 *Animus hominis deducitur ex loquela.*
4 *Verba ſunt forma contractus.*
5 *Donatio non eſt cauſa mortis, niſi mortis mentio fiat. Etiam ſi fiat ab infirmo, num. 7.*
6 *Contractus celebrari poſſunt vſque ad extremum vitæ ſpiritum.*
8 *Infirmus præſumitur facere contractum inter viuos.*
9 *Donatio non eſt cauſa mortis ſi eius mentio fiat demonſtratiuè.*
10 *Donatio dicitur inter viuos, licèt fiat mentio mortis attenta prima cauſa.*
11 *Lex Seia, §. fin. ff. de donat. cauſa mort. declaratur.*
12 *Quid ſi donatio cauſa mortis fiat præſenti, & acceptanti.*
13 *Donatio cauſa mortis an ſit, dicendo, vtere rebus meis poſt mortem meam.*
14 *Clauſula, tit. pura, & mera donat. &c. importat inter viuos.*
15 *Vel fiat mentio hæredum ex parte donatarij.*
16 *Niſi vrgentiores probationes ſint in contrarium.*
17 *Donatio omnium bonorum præſumitur cauſa mortis, ſi eius mentio fiat.*
18 *Donatio eſt inter viuos, vbi ſit mentio meritorum.*
19 *Vel ſit appoſita Clauſula, Omni modo meliori.*
20 *Vel non ſit facta mentio mortis ſpecificè.*
21 *Vel ſit dictum irreuocabiliter.*
22 *Vel pactum ſit de non reuocando.*
23 *Vel vbi reſeruatio facta fuerit multorum bonorum, vel inſinuata.*

24 *Vel*

24 *Vel vbi eſt appoſita Clauſula Conſtituti.*
25 *Donatio inter viuos qualiter fiat, & qua forma verborum.*

Pater donauit Vſumfructum ſuorum bonorum vxori ſuæ, ſic enim ruſticus locutus eſt, & poſtea in inſtrumento ſubiunxit, & quæ bona reperiuntur in *Morte mea* dono filijs meis, fuit quæſitum an eſſet donatio cauſa mortis ad effectum reuocandi, vel inter viuos?

1 Et videbatur cauſa mortis, ex quo facta eſt mentio mortis, vnde à verbis contractus non eſt recedendum, l. ſi quis ſtipulatus ſit Stichum, ff. de verbor. obligat. l. fideiuſſores magiſtratuũ, ff. de fideiuſſoribus, quę iura ad hoc allegat Paul. Caſtrenſ. conſ. 127. Super primo; Et conſil. 161. in præſenti cauſa, ad idem text. in l. finali, C. communia vtriuſque iudic. in l. ſi ſtipulatus, §. Chriſogonus, ff. de verbor. obligation. &
2 nullum eſt maius noſtræ mentis indicium quam qualitas in-
3 ſpecta verborum, vt dicit Bald. in c. 1. de teſtibus, & ex loquela hominis, animus eius deducitur, vt dicit Bal. in l. ſed & reprobari, in principio, ff. de excuſat. tut. & verba contractus,
4 ſunt forma contractus, quæ forma dat eſſe rei, vt notat Bald. in l. quoties, in 2. notabili, C. de ſuis, & legitim. & in ſpecie tradit Oldrad. conſil. 159. ex præſenti themate, in primo dubio, vbi ad cognoſcendum verba, contractus inſpiciuntur, quæ dicebant (donamus.) Et quòd quando fit mentio mortis, dicatur donatio cauſa mortis, eſt text. in l. ſua, in principio, vbi Caſtrenſ. num. 2. dicit, quod ille textus communiter ſic allegatur, & iterum ead. l. §. finali, vbi Caſtrenſ. & Bartol. dicunt eſſe caſum ſingularem, ff. de donat. cauſa mort. vbi loquitur in fortioribus terminis in infirmo, & tamen non eſt cauſa mortis, niſi eius mentio fiat, gloſſa, in l. Seia, ff. de dote prælegata, in l. apud Celſum, §. Iulianus, ff. de doli except. in l. fin. in gloſſa 1. C. de donat. cauſa mort. in l. finali, ff. de pactis. Bartol. in l. ſtipulatio hoc modo concepta, colum. 2. ff. de verbor. oblig. Cin. in l. 2. C. de iure dot. Bald. in l. cum quis, C. de condict. ob cauſam, in l. etſi mortis, C. ad l. Falcid. Iaſon latè ad l. quæ dotis, nu. 26. ff. ſoluto matrimon. Roland. conſ. 61. num. 5. volum. 2. Alexan. conſ. 81. num. 2. volum. 2.

Dec. in

Digitized by Google

Dec. in l. finali, num. 20. C. de pactis, Pariſ. conſ. 90. in prin-
* cipio, volum. 3. & Communem dicit Boer. Deciſio. 354. in principio, Grammatic. conſ. 125. in principio, Bertrand. conſil. 58. num. 6. volum. 2. Gomeſ. variarum reſolution. lib. 2. c. 4. num. 16. Didac. in Rubrica, de teſtament. parte 3. num. 25. Riminald. de donation. in princip. num. 873. Iul. Clar. §. donatio, quæſt. 4. Viuius in Sylua, Opinio. 519. Emanuel in ſuo theſauro, litera D. numero 281. Michael Craſſ. in verbo, donatio, quæſtione prima, numero ſecundo. Menoch. de præſumption. libro 2. præſumpt. 35. in principio; ſed in caſu iſto fuit facta mentio mortis, merito videtur dicenda cauſa mortis.

Et hæc opinio eſt in tantum vera, vt procedat etiam ſi facta ſit ab infirmo, qui præſumitur facere actum inter viuos,
5 niſi mortis mentio fiat, l. Seia, §. fin. ff. de donat. cauſa mort. quam ſingularem dixerunt ibi Bart. & Caſtrenſ. ſingularem quoque dixit Alex. ad l. quæ dotis, nu. 6. vbi Iaſ. nu. 28. ff. ſoluto matrimon. valde ſingularem dixit Bald. ad c. Quoniam frequenter, col. penult. ſub nu. 8. Vt lite non conteſtata, infe-
6 rens contractus celebrari poſſe vſque ad extremum vitæ ſpiritum. Vnde Imola in c. 2. de conſuetudine, repræhendit Bu-
7 trium tenentem infirmum non poſſe facere contractum in-
8 ter viuos, quinimo ita præſumitur.

* Et hæc eſt Communis opinio, vt per Alexand. & Iaſon. in citatis locis. Fulu. Conſtantin. in §. primo, nume. 8. Inſtitut. de donation. vbi Riminald. numero 874. Viuius in Sylua, Opin. 219. nume. 3. Mich. Craſſ. §. donatio, quæſtione 1. numero 3.

9 Pro contraria parte facit, quia quando fit mentio mortis cauſa demonſtrationis, non dicitur donatio cauſa mortis, ſed inter viuos, Bald. in addit. ad Speculator. titulo de Inſtrum. edition. colum. vltima, verſic. ſi quis donat, conſil. 107. lib. 2. commendat Alexand. ad l. quæ dotis, num. 12. limitat. 7. vbi Iaſ. limitat. 3. num. 40. ſolu. matrim. appellans fundamẽtum limitationem, & Alex. dicit in citato loco, quòd pluries conſuluit ſecundum hanc Concluſionem, prout conſil. 14. num. 11. volum. 1. conſil. 77. colum. 2. lib. 5. Socin. ſen. conſ. 53. colum. 2. conſi. 169. colum. vlt. lib. 4. Ruin. conſ. 61. nu. 3. lib. 1. Riminald.

Riminald.ſenior,in l.mora, & ibi Dec.num.33. ff.de iuriſd. omnium iudicum.Idem Dec.conſ.301.col.vlt.conſ.500.colum.vlt.Grat.conſ.111. num.18.lib.1. Caſſan.cõſ.65.num. 7.Guilielm.de Benedict.ad cap. Rainutius, in verbo, teſtamentum,il quarto,num.3.de teſtament.Boer.q.353. nu.11. Crau.conſ.114.num.11.Natta conſ.111.num.3.conſil.123. nu.7.lib.1. latè Riminald. conſ.61.lib.2. & de donat.on. in principio,num.873.Menoch.de præſumpt.lib.2.præſumpt. 35.nu.4.Couarru.in Rubr.de teſtamentis, par.3.ſub nu.25. Alberic.ad l.nam etſi cum moriar, col.2. verſic.quærunt hic Doctores,ff.de condic.indeb.ponit hanc quæſt.& dicit eam notabilem,& pulchram, tandem concludit eſſe donationem cauſa mortis,ea ratione, quia conueniunt requiſita ad donationem cauſa mortis, ſcilicèt magis donantem quam donatarium,& magis donatarium quam hæredem eius;& hanc opinionem vti veriorem, ſecutus eſt Iaſ. ad l.quæ dotis, nu.44. ff.ſoluto matrimo.Bald.conſ.49.verſ.ſed hic aduertendum, lib.1.Alex.conſ.81.libro 1.Dec.conſ.480.ſub num.7. verſiculo ſecundò.

10 Declaratur tamen, quando proceſſit aliqua cauſa obligatoria & inreuocabilis, & poſtea ſit facta cõmemoratio mortis tunc erit inter viuos attenta prima cauſa; Bartol. ita intelligens,in d.l.nam, & ſi cum moriar,ff. de condict. indebit. Sequitur Alex.ad l.quæ dotis,num.9.limitat.4. ff.ſolut.matrimo.nec diſſentire videtur Alber.ibi,dicens, quòd d.lex loquitur in contractu inter viuos cum commemoratione mortis: operatur igitur mortis mentio in mero contractu donationis,ſecus in contractu alio inter viuos. Idem Alex.ad cõſ. 77.col.2.vol.4.Bertrand.conſ.1.nu.29.lib.2.Grammat.Deciſ.73.num.12.Guilielm.ad c.Rainutius,in verbo, teſtamentum,4.nu.23.limitat.5.

11 Vnde dixit Bald.ad l.pro hæreditarijs,in fine,C.de hęreditar.action.quòd l.Seia,§. finali, ff.de donatio cauſa mort. procedit in diſpoſitione procedenti à voluntate vnius tantum, ſecus a voluntate duorum, dicens eſſe ſubtile & menti tenendum.Dixit ſingulare Caſtrenſ.ad l.ſi cum dotem, col. 3.in fine,ſub num.9.ff.ſoluto matrimon. dixit doctrinam notabilem Iaſ.ad l.quæ dotis, ſub num.44.ff. ſoluto matrimon.

in l.ſub

in l.ſub conditione,colum.1.ff.de condict.indeb.

12 Sed ſtante hac doctrina, quid erit ſi donatio cauſa mortis fiat præſenti & acceptanti? fortaſſe ſecundum naturam dona tionis quæ ſit ex veriſimili mente donantis. Ad idem Bal. in l.ſi mortis,col.3.C.ad l.Falcid.

13 Vnde quæſiuit ſed non reſoluit Bal.ad l.in donatio. C.ad l. Falcid. ſi dico amico meo: vtere rebus meis poſt mortem meam,an ſit donatio cauſa mortis, & remittit ſe ad notata in l.licet,C.de pact.vbi Iaſ.col.fin.in principio,quòd non valet quia hæreditas non poteſt dari in donatione cauſa mortis, ſi fuit intẽtio conſiderare hæreditatem prout recipit augmentum,ſecus ſi vt bona præſentia tantum.

14 Declaratur,niſi verba appoſita repugnetur donationi cauſa mortis, puta ſi dixit,titulo puræ, ſimplicis,& irreuocabilis donationis;quæ verba important inter viuos;vndè,licèt poſtea ſequatur mentio mortis, nõ mutat, & ita loquitur Crau. conſ.214.in principio.

15 Vel niſi facta ſit mentio hæredum ex parte donatarij; & ✱✱ hæc eſt magis Communis opinio. Rolan. conſ.8.num.21. volum.1.conſ.61.in fine, vol.2.frequẽtiſſimo calculo recepta. Didac.de teſtament.parte 3.ſub nu.25.Craſſus, §.donatio cauſa mortis,q.1.nu.7.

16 Niſi vrgentiores probationes ſint in contrarium, Decius conſ.480.ſub nu.6.

17 Vel vbi donatio inter viuos valere non poſſit: quia omnium bonorum præſentium & futurorum. Grat.conſilio 70. numero 6.volumine primo,Riminal.de donatio. in princip. num.941.

18 Vel merita præceſſerint,Bal.in l.ſi mortis, ſub nu.3.C.ad l.Falcid.Tiraq.ad l.ſi vnquam, in verbo, donatione, nu.47. C.de reuoc.donatio.dicens bene notand.Riminal. de donation.in princip.nu.943.

19 Vel ſit appoſita Clauſula,Omni meliori modo; Crau.cõſ. 214.in fin.Rolan.conſ.8.nu.24.volum.1.

20 Vel mortis expreſſio facta eſſet verbis generalibus eam non ſpecificando. Salicet. in l.2.C. de iure dotium,Alexan. ad l.quæ dotis,num.10.vbi Aquenſ.num.9.ff. ſoluto matrimonio.

21 Vel

21 Vel quando donatio facta eſſet inreuocabiliter, niſi in caſu ſuperuiuentiæ filiorum, Tiraq. ad l. ſi vnquam, in verbo, donatione, nu. 203. Deciſ. Pedemont. 120. Anto. Gabriel. de donatio. concluſ. 2. Limitat. 15. nu. 75.

22 Vel eſſet appoſitum pactum de non reuocando in ipſa tamen principali diſpoſitione, & valere poſſit vt donatio inter viuos, vigore talis pacti, l. vbi ita donatur, vbi Caſtrenſ. no-**tat, ff. de donat. cauſa mortis, & eſt magis Communis opinio. Iul. Clar. §. donatio, quæſt. 4. & ab hac nemo diſcrepat, Natta conſil. 104. num. 6. Menoch. de præſumpt. lib. 3. Præſumptione 35. numero 21. cum ſeq. Mich. Craſſ. §. donatio cauſa mortis, quæſt. 1. num. 4. Riminald. de donatio. in princip. num. 970.

23 Vel reſeruauit multa bona, vel fuit inſinuata, Crau. conſil. 214. nu. 12. & 15.

24 Vel eſt appoſita Clauſula conſtituti, vel ad habendũ, &c. vel facta coniunctæ perſonæ hæc enim omnia arguunt inter viuos, etiam mortis mentione facta, Rol. conſ. 61. vol. 2.

25 Pariter, ſi dico: dono tibi proprietatem talis fundi, reſeruato mihi vſufructu vſque in tempus vitæ meæ, dicitur donatio inter viuos, Bald. ad Speculator. de Inſtrum. editio. colum. vltima, dixit alibi non reperiri. Alexan. ad l. quæ dotis, colum. 6. ff. ſoluto matrimon. Singulare dixit Afflict. Deciſ. 275. num. 2.

CASVS LXXXV.

De Legatis pijs, an ex teſtamento reuocato debeantur.

SVMMARIVM.

1 *Legata ad pias Cauſas non debentur hæreditate non adita, ex magis Communi.*

2 *Legata ad pias Cauſas in teſtamẽto imperfecto, debentur Iudicis officio.*

3 *Teſtamentum ad pias cauſas reuocatur, etiam in reuocatione non dato hærede.*

4 *Teſta-*

4 *Teſtamentum de pia cauſa non reuocatur per ſecundum imperfectum.*
5 *Teſtamentum ad pias cauſas cenſetur poſterius.*
6 *Teſtamentum ſecundum reuocat primum, in quo eſt inſtitutus princeps.*
7 *Extende vt ibi primo.*
8 *Extende vt ibi ſecundo.*

VIdi dubitatum ab iſtis Commiſſarijs *fabricæ* Sãcti Petri de Vrbe, an ex teſtamento ad pias cauſas reuocato per aliud teſtamentum debeantur reuocatione non obſtante relicta & Legata pia?

Et pro eis facit. deciſio Guido Papæ, 100. num. 4. vbi hoc
1 videtur ſẽtire in terminis, ea ratione: quia legata ad pias cauſas debentur etiam hæreditate non adita, quæ eſt caput & fundamentum teſtamenti ex Bald. in lege prima, numero mihi 52. C. de Sacroſanctis Eccleſijs, vbi inquit, eſſe ceſſionem
2 diei irregularem, & non producere actionem, ſed Iudicis of-
* ficium, & hanc dixit Communem Franc. in l. 1. num. 66. ff. de legat. 1. Alex. conſil. 220. lib. 2. & ęquiorem ac in practica ſeruari, Lapus, Allegat. 20. Viuius, in verbo, hærede non adeunte, Craſſ. §. Legatum, q. 68. num. 4. verſic. contrarium, in fine.

Cui rationi de facili videtur poſſe reſponderi, & quòd in
** contrarium ſit magis Communis opinio, de qua per Iaſ. ad l. eam quam, num. 19. C. de fideicommiſſ. ad l. primam, in 1. Lectura, num. 29. Ripa in l. 3. num. 28. de legat. 1. Niger ad
* l. 2. eod. tit. nu. 132. vbi Aret. dicit veriorem & magis Communem. Vaſq. de ſucceſſ. progreſſ. §. 27. nu. 24. & Crot. in d. l. 1. nu. 55. de legat. 1.

Tamẽ quia hæc Communis recipit aliquas limitationes, de quibus per Iaſ. ad d. l. eam quam, crederem poſſe reſponderi, plus eſſe teſtamentum eſſe reuocatũ, vbi conſtat de contraria expreſſa voluntate, & non eſſe aditam hæreditatẽ, qui defectus pendet ab hærede non à teſtatore.

Vnde Bald. ad l. 1. num. 64. & iterum, num. 66. C. de Sa-
3 croſ. Eccleſ. dicit expreſsè, Teſtamentum piæ cauſæ poſſe reuocari, etiam in reuocatione, alio hærede non dato, & non

poſſe fieri fundamentũ vt poſſit fauore pię cauſæ agi ex confeſſione facta in teſtamento reuocato.

4 Secundò confirmatur hęc opinio, vt ſi in primo teſtamento ſit inſtituta pia Cauſa, non reuocatur per ſecundũ imperfectum: etiam quòd in eo ſint inſtituti filij, quorum ratione valet teſtamentum imperfectum, ita Iaſ. ad l. hac conſultiſſima, §. ſi quis autem, Limit. 4. C. de teſtam. dicẽs ſingulariter notandum; ergo ſi ſecundum teſtamentũ, erit ſolenne & perfectum, reuocabit primum, vbi pia cauſa eſt inſtituta.

5 Tertiò facit, quando concurrunt ſimul duo teſtamenta & dubitetur de prioritate, teſtamentum factum ad pias cauſas cenſetur poſterius, ne reuocetur ſi eſſet prius. Roman. in Authent. Similiter, Speciali 12. C. ad leg. Falcid. Socin. Regula 310. Priuil. 33. Barbac. in c. relatum, nu. 18. de teſtam. Iaſ. in l. 1. col. 1. Ampliat. 4. ff. ſolut. matrimo. dicens ita conſuluiſſe Brixiæ pro Hoſpitali magno, & ita fuiſſe iudicatum; Dec. dicens ſingulare, in l. vlt. col. vlt. C. de edicto Diui Adr. tollendo. Tiraq. priuileg. 35.

6 Quartò facit lex ſi quis, C. de teſtam. vbi teſtamentum ſecundum, reuocat primum, etiam ſi in eo ſit inſtitutus princeps ſupremus omnium priuilegiatiſſimus.

7 Extenditur hæc Concluſio, vt procedat in ſimplici reuocatione, nullo in eo dato hærede, ex Bald. ſuperiùs allegato.

8 Extenditur ſecundò, vt in Confeſſione facta in teſtamento ad pias cauſas reuocato, non poſſit fieri fundamentum ad probandum debitum, ſed merum tantum adminiculum, ex iam dictis.

CASVS LXXXVI.

Legata pia an debeantur per donatarium omnium bonorum poſt teſtamentum.

SVMMARIVM.

1 *Donatione omnium bonorum an reuocetur legatum pium.*

2 *Relictum per fideicommiſſum Collegio, remanet apud grauatum ſoluto collegio.*

3 *Lex pater filium, §. Tuſculanus, de legat. 3. declaratur.*
4 *Legatum factum ſacerdoti intelligitur factum Eccleſiæ & templo.*
5 *Et quando contemplatione perſonæ relictum cenſeatur.*
6 *Libertas omnibus rebus fauorabilior eſt.*
7 *Et fauorabilior quam legitima filiorum.*
8 *Et dicitur cauſa pia.*
9 *Eccleſia & libertas idem ſunt.*
10 *Legatum libertatis fauorabilius eſt legato pio.*
11 *§. Prohibemus, Authent. de triente & ſemiſſe declaratur.*
12 *Libertas per alienationem cenſetur adempta.*
13 *Siue alienatio ſit voluntaria, ſiue neceſſaria.*
14 *Generalis diſpoſitio comprehendit caſus priuilegiatos.*
15 *Donatione omnium bonorum, non reuocatur legatum pium.*
16 *Donatio inter virum & vxorem non tollitur generali hypotheca.*
17 *Lex ſi vnquam, C. de reuocat. donation. non procedit in donatione pia.*
18 *Legatum non reuocatur ob donationem impropriam ob cauſam.*
19 *Donatio adhuc eſt pura ſi merita exprimantur in genere tantum.*
20 *Et dicitur ob cauſam ſi exprimantur in ſpecie, non obſtante Clauſula, Titulo pura, mera, &c.*
21 *In donatione ob cauſam, vt ſit propriè donatio, quid attendatur, & num. ſeq.*
23 *Et poteſt dici lucratiua.*
24 *Donatio quæ verè & propriè non dicatur.*
25 *Legatum vt ſit pium, quæ qualitates attendendæ.*

1 OCcurrit in facto alius caſus præcedenti ſimilis, teſtator condidit teſtamentum in quo fecit multa legata pia & pro anima, demum poſt aliquot temporis ſpaciũ, donauit alteri omnia bona ſua, cum reſeruatione, cauſa teſtandi, dubitatum vidi an ex hoc cenſeantur reuocata legata pia?

Et Andræas Tiraquell. de priuileg. piæ Cauſæ, priuileg. 41. tenuit quod non ex conſil. Bart. 26. quod dictum ſingu-

 lare re-

lare reputauit Iaſ. in l. 3. col. 3. C. de legat. Cotta in Memorabil. in verbo, Eccleſia, verſ. 5. &c.

2 Pro contraria parte facit, l. pater filium, §. Tuſculanus, ff. de legat. 3. vbi duo millia per fideicommiſſum Collegio templi relicta, diſtracto templo, & diſſoluto Collegio, remanent apud grauatum, & ſic legatum cenſetur ademptum; & ita arguere videtur Socin. iun. conſil. 162. numero 16. volumine 2.

Sed videtur caſus diuerſus, aliud enim eſt quod ille cui legatum præſtãdum eſt, pereat, vel diſſoluatur, aliud quod res legata alteri poſtea detur, vel donetur, & ſic alienetur.

3 Et ille text. procedit quando eſt diſſolutum nedum Collegium templi ſed templum, cum legatum factum ſacerdoti,
4 intelligatur factum Eccleſiæ, & templo, l. annua, §. à Titia, ff. de annuis legat. Aret. in §. fi. Inſtit. quibus modis tollitur obligatio.

5 Secundò procedit, quando relictum eſt factum principaliter contemplatione perſonæ, non cauſæ, vt ibi per Bart. & ob id fit caducum, vt ibi per eum.

6 Tertiò pro hac parte facit, libertas omnibus rebus fauora-
7 bilior eſt l. libertas, ff. de reg. iur. vnde fauorabilior eſt quam Legitima filiorũ. Caſtrenſi dicens hoc admirandum in l. Papinianus, §. quarta. vbi Fregoſ. nu. 3. ff. de inoſ. teſtam. Cucc. in Tract. de Legitima, in verbo, nec vſufructu, num. 89. Dec. dicens valde notandum, in l. Quoties dubia, num. 3. ff. de regul. iur. Admirabile quoq; dixit Iaſ. ad l. ſi cui legetur, §. hoc autem, in fine, num. 13. ff. de legat. 1. in l. ſi fundum ſub conditione, §. Stichum, ff. eod. tit. num. 7. Petrus Girard. Singulari 1. num. 18.

8 Et dicitur cauſa libertatis pia, l. 1. §. ſin autem, C. de Communi ſeruo manumiſ. l. in teſtamento, ff. de fideicommiſſ. libertatibus, l. contra voluntatem, C. de manumiſſ. teſtament. ibi, Iura pietatis, l. ancillæ in fine, C. de fideicommiſſ. libertatis.

9 Immò Eccleſia & libertas idem ſunt, Bald. in l. 1. §. 1. col. vlt. C. de caduc. tollend. vbi Eccleſia idem eſt quòd ipſa libertas, vt illius verbis vtar eo in loco latè Tiraquel. de priuileg. piæ cauſæ, in præfatione, verſic. item legatum libertatis,

& de

& de vno ad alium valet argumentum, vt per Euerardum, de libertate ad piam cauſam.

10 Immò fauorabilius videtur legatum libertatis, quam legatum pium, cum illud minuat legitimam attenta iure Digeſtorum, Legata autem pia non. Bartol. poſt Gloſſ. in l. ſi quis ad declinandam, num. 6. C. de Epiſcop. & Cleric. in l. Papinianus, §. 1. ff. de inoffic. teſtamento, & in §. Quarta autem, vbi Fregoſ. & Caſtrenſ. dicunt illum textum admirabilem, fauorabilius eſſe legatum libertatis quam piæ cauſæ, Alex. conſil. 18. lib. 4. Iaſ. ad l. ſi cui legetur, §. hoc autem, num. 13. & in l. ſi fundum ſub conditione, §. Stichum, num. 6. ff. de legat. 1. Cuccus de legitima, in verbo, nec vſufructu, num. 89. Et licèt de iure Authentico videatur contrarium, ex §. prohibemus, Authent. de triente & ſemiſſe; Et hanc dicit Com-

11 munem Iaſ. in d. §. Stichum. num. 7. Satis eſt quòd de iure Digeſtorum ita erat, eſto quòd textus in §. prohibemus, in libertate non loquatur, vt conſiderat Iaſ. in citato loco, & Tiraquel. de priuileg. piæ Cauſæ, in præfatione, in verſic. Quia etiam; Et licèt correctum dicamus, ratio tamen allegari poteſt. Si igitur libertas quæ omnibus rebus fauorabilior eſt, & pia cauſa dicitur, per alienationem reuocatur, vt infra dicetur, merito, &c.

12 Quod autem libertas per alienationem cenſeatur adempta, eſt text. in l. verum, ff. de manumiſſ. teſtamen. & ita in ſpecie tradunt Socin. in Tracta. Fallent. in verbo legatum ademptum, in 7. Fallentia.

13 Et hoc verum tam in alienatione vtili quam neceſſaria vel voluntaria, quòd ſecùs eſt in alijs legatis. Socinus ad l. ſi in diem, §. ſeruo, num. 3. ff. de conditio. & demonſtr.

14 Tertiò pro hac parte facit quòd diſpoſitio generalis compræhendit etiam caſus priuilegiatos, Bald. in l. in fraudem; §. finali, ff. de teſtam. milit. Dec. ad l. in teſtamento, C. Vnde liberi, in cap. ſedes, colum. 5. de Reſcript. conſil. 5. conſil. 301. col. penult. conſ. 336. colum. 5. Cagnol. de Communi ad l. 1. nu. 16. ff. de reg. iur. Dixi in Tract. de depoſito & ſequeſtratio. parte 1. tit. de Caſu, num. 23.

Et hanc opinionem tenuit Socin. iunior, conſil. 162. num. 11. lib. 2. Natta conſil. 623. num. 3. verſic. non obſtat Vaſq.

de ſucceſſ.progreſſ. lib.3.titulo, de legat. §.28.num.10.Illuſtriſſimus Mantica, de coniectur. vltimar.voluntat.lib.2.tit. 6.nu.5. Menoch. de præſumpt. lib.5.præſumpt.167. nu.17. conſil.429. num.10. Maſcard. concluſ.1280. num.102.poſt Crauett.ab eo allegatum.

Nec obſtat authoritas Bartoli ex aduerſo allegata, quia loquitur in alio caſu, ſcilicet quando in locum primarum ædium alienatarum aliæ emptæ & ſic ſubrogatæ in locum primarum, vt ibi expreſsè cauetur, vnde Caſus eſt diuerſus.

15 Sed vna oritur difficultas ad reuocationem legati præcedentis, præſertim pij & pro anima,ſufficit generalis omnium bonorum donatio prout in caſu de quo agitur,& reliqua Alexand. conſil.169. lib.6. videtur tenere quòd ſic, fundans ſe tantum in generalibus regulis ademptionis legatorum.

Contrarium putat Iaſ. in l.3.col.3.circa medium.C.de legat.Sequitur Rubeus conſil.95.in fine. Ioan.Lup.in cap.per veſtras, §.69. ſub num.4. de donat. inter virum & vxorem, Maſcard. concluſ.1280.num.113. eam referendo vltimo lo-
16 co,ea potiſſimũ ratione, quia ſi donatio inter virum & vxorem quæ valet ſolo iure ſpeciali, non tollitur generali hypotheca, ſed requirit ſpecialem, ex Bartol. in l.rem legatam,in fine, ff.de adimend.legat.à fortiori in legato quòd valet iure communi quòd fortius eſt, l.eius militis, §. militia miſſus, ff. de militari teſtam. & fortius ſic, quia concurrit aliud vinculum, ſcilicet priuilegium pietatis & pro anima, cum non ſit veriſimile voluiſſe poſtponere animam, quæ cunctis rebus eſt præferenda,l.ſancimus,C.de Sacroſ.Eccleſ.ad quam Felinus in c.in præſentia,col.22.de probation. Cotta in verbo, anima,cunctis &c.

17 Et videmus quòd l.ſi vnquam, C.de reuoc. donation. non habet locum in donatione facta pio loco, & pro anima, eſt
* Communis opinio Socini,conſil.53.num.6.lib.4.Ripa,in d. l.ſi vnquam,quæſt.49.de magis Communi.Gabr.de donat. concluſ.2. num.62.

18 Declaratur ſecundò, vt per donationem ſubſecutam reuocentur legata prius facta, vt procedat in vera & propria donatione, ſecùs in donatione ob cauſam vel remuneratoria,quæ

ria, quæ non eſt propriè donatio, cum præſupponat aliqualē obligationem, l.ſed & ſi lege, §.conſuluit, ff.de petit.hæred. ita ſentire videtur Bart.in l.rem legatam, nu.2.ff.de adimen. legat. Rubeus conſil.95.in fine.

19 Notandum tamen in propoſito videtur, quòd donatio dicitur pura, propria & vera, etiam ſi in ea fiat expreſſio meritorum in genere tantum. Oldrad.conſ.5.vnde alio non conſtito, per talem donationem reuocabitur legatum.

20 Secundò ſi exprimantur merita in ſpecie, dicitur donatio ob cauſam licèt ponantur illa verba, titulo meræ, puræ, & irreuocabilis donationis, Alexand.conſil.40. ſuper primo, in 3.dubio, vol.4. Dec.in l.ſi donaturus, nu.24.C.de collation. vnde hoc caſu non reuocabitur legatum.

21 Tertiò in donatione ob cauſam, an ſit & dici debeat propriè donatio, attenditur an commodum reſpiciat donantem vel donatarium, primo caſu dicatur ob cauſam, ſecundo caſu non; Socin.conſilio 53. columna ſecunda, in reſponſione ad l. Aquilius, volumine primo, & apertius conſil.295.columna penultima, volumine ſecundo, Iaſ.in l.inter eos, columna ſecunda, de re iudicata, in §.ſunt præterea, verſiculo idem eſt ſi quis, Inſtitut. de action. Dec. in Authent. ex teſtamento, columna quinta, C.de Collation. Crauetta conſil.85.columna ſecunda, & 136. numero primo, & conſil.301. Tiraquel. ad l.ſi vnquam, in verbo, donatione, nu.124. C.de reuocat. donation. Anton.Gabr.de donat. concluſ.2.nu.40. Roland.

22 de lucro dotis, quæſt.87.numero ſexto. Vnde conſiderandum eſt commodum, quem reſpiciat, vel donantem, vel donatarium, primo caſu legatum non cenſetur ademptum, ſecundo caſu ſic.

23 Quartò eadem met donatio poteſt dici lucratiua, & mera, & ob cauſam, & remuneratoria, quatenus enim merita excedit dicitur lucratiua, & pro ea parte legatū cenſebitur ademptum, Ruin.conſil.60.nu.17.vol.3. Rub.conſil.95.in fine.

24 Quintò donatio propriè & verè non dicitur ſi ex ſola verecūdia & naturali pudore teneamur aliquid facere. Berous conſil.56. vol.1. latè deducit Riminald. ad tit.de donation.
* in princip. num.216. vbi num.222. dicit hanc eſſe Communem opinionem.

25 Declaratur tertiò, vt conſideranda ſit qualitas legati pij; Aut enim eſt ſimpliciter pium, & ademptum cenſetur, aut pro exoneratione Conſcientiæ, & pro incertis & malè ablatis, & tunc non crederem reuocatum, quia hoc non eſt propriè donatio, ſed quædam debiti ſatisfactio, & rei alienæ reſtitutio, ex Tiraquel. ad l. ſi vnquam, in verbo libertis, num. 72. C. de reuoca. donat. & dixi ſuperius, quæſt. 7. vbi videre placeat.

CASVS LXXXVII.

De actione confideiuſſoris contra alium.

SVMMARIVM.

1 *Creditor debet cedere ius quòd habet eo modo quo habet.*
2 *Confideiuſſor ex tribus ſoluendo, habet actionem in ſolidum contra alios.*
3 *Inter plures reos credendi in ſolidum melior eſt conditio occupantis.*
4 *Idem facta exactione inter pares per ſententiam iudicis.*
5 *Lex verum, §. ſed ſi cum tres, ff. pro ſocio declaratur.*
6 *Confideiuſſor habet actionem contra alium pro rata.*
7 *Debitor ex cauſa lucratiua ſoluendo totum non repetit.*
8 *Debitor ex cauſa lucratiua non excipit cedi actiones.*
9 *Authent. Hoc ita, C. de duobus reis declaratur.*
10 *Quid in ſocijs particularibus.*
11 *Conuentus in ſolidum ex cauſa lucratiua, petit excuſſionem ſumptibus ſuis.*
12 *Bartol. in l. Modeſtinus, num. 10. declaratur, ff. de ſolution.*
13 *Regula, dolo facit, quomodo procedat.*
14 *Declaratur iterum vt non procedat in dilatione reſpiciente obligationem.*
15 *Circuitus euitandi ſunt.*
16 *Confideiuſſor habet actionem in ſolidum contra alium, ſi principalis debitor ſit non ſoluendo, aliàs pro rata tantum.*

Occurrit

OCcurrit in facto quod quidam creditor habens duos fideiuſſores in ſolidum obligatos. egit contra vnum, a quo conſecutus eſt integrum debitum, eique ſua iura ceſſit, qui ex iure ceſſio agit contra confideiuſſorem ad totam ſummam, prout ipſe ſoluit ſtante ceſſione ſibi facta, fuit dubitatum an poſſet, vel potius pro rata tantum?

1 Et videbatur quòd ad totum agere poſſit, quia creditor debet cedere ius quòd habet eo modo quo habet. l. 2. C. de fideiuſſor. ita vt ſi cedere non poſſit non audiant & ſemper repellitur exceptione cedendarum, l. Stichum, §. penult. ff. de ſolution. vnde ſicut creditor exegit ius ſolidum à fideiuſſore, merito ius ſolidum ei cedere debet, & ceſſum intelligetur, ex quo alium confideiuſſorem conueniat; Et bene facit text. in d. l. 2. Ibi & debet ius pignorum, & ſic debet abſolutè & integraliter transferre.

2 Hinc dixit Bartol. in l. Modeſtinus, num. 11. verſiculo ſed quæro, ff. de ſolution. Quod ſi vnus ex tribus fideiuſſoribus ſoluit ſolidum facta legitima ceſſione, habet actionem inſolidum contra alios confideiuſſores, niſi vnus ex illis eſſet non ſoluendo, quo caſu fit executio iuxta legem vtrum, §. ſed ſi cum tres, ff. pro ſocio.

3 Quæ Concluſio mihi videtur dubitabilis; primo quia quãdo ſunt plures rei credendi, cum Clauſula, Solidi, melior eſt conditio occupantis. l. ex duobus la ſecunda, ff. de duobus reis. Iaſ. in l. inter eos, num. 5. ff. de re iudic.

4 Secundo quando exactio inter pares eſt facta per Iudicis ſententiam, melior eſt conditio occupantis, l. pupillus, in fine, vbi Bart. ff. quæ in fraudem creditor.

5 Et text. in §. ſi cum tres, loquitur in contractu Societatis vbi maximè attenditur fraternitas & æqualitas. vt ibi dicit Gloſſa, ſecus in alijs, iuxta l. final. C. depoſiti.

6 Contrarium tenet Bartol. in l. Modeſtinus, num. 10. ff. de ſolution. quem ſequitur Neguſ. de pignorib. in 3. membro, 5. partis nu. 35. Afflict. Deciſ. 319. in fine, Alex. conſ. 38. in fine, lib. 5. & eſt veriſſima Concluſio Vincent. de Anna, Deciſ.

* 55. & Communiter recepta, Ronchegall. de duob. reis, l. 11. num. 56. ex l. vt fideiuſſor, ff. de fideiuſſorib. & ex l. cum alter, eod. ti-

eod. titulo de fideiuſſor.

7 Declaratur hæc Concluſio vnó ſingulari modo, videlicèt, in debitore & cauſa oneroſa ſecùs ex cauſa lucratiua, qui ſoluendo totum, non repetit. Mattheſilan. dicens valde ſingulare in notabili 119. Ronchegal. ad l. 11. num. 73. ff. de duobus reis. Alex. dicens valde notabile ad l. reos, num. 3. litera B. ff. de duobus reis.

8 Inferens, non poſſe talem reum ex cauſa lucratiua excipe-

9 re ſibi cedi actiones, nec vti beneficio Authenticæ; Hoc ita, C. de duobus reis, quæ procedit in reis ex cauſa oneroſa, Firmian. dicens pariter ſingulare, in verbo, Rei, num. 10. Alex. in l. ſi ex toto, §. 1. num. 7. ff. de legat. primo.

10 Subdeclaratur in ſocijs particularibus, Alex. ad l. In lege Falcidia hoc eſſe, ff. ad leg. Falcid. Vrſil. dicens in facto habuiſſe ad Afflict. 319. ſub num. 10.

11 Cautela tamen eſt, vt conuentus in ſolidum ex cauſa lucratiua, excipiat vt exigatur ab alio correo ſumptibus ipſius retentis, & in hoc debet audiri Ripa, dicens pluries practicaſſe, in d. §. 1. in fine, & poſui in Tract. de excuſſione bonorum parte 2. quæſt. 2. num. 38. & multis alijs in locis.

12 Nec omittere volo, quod Bartol. in citato loco l. Modeſtinus, num. 10. ff. de ſolution. videtur vnum decidere, & rationes videntur repugnare dicto & deciſioni, dicit enim decidendo, quòd fideiuſſor qui totum ſoluit facta ceſſione, repetit ſolum partem tangentem à confideiuſſore; mouetur, hac ratione: quia ſi totum repeti poſſet, cogeretur alteri confideiuſſori cedere totum, & poſtea conueniretur ab eo ad contri-

13 buendum, & ita intrat Regula, dolo facit, l. in condemnatione, §. dolo, ff. de reg. iur. l. dolo facit, ff. de doli exceptio. nam hæc Regula non intrat hoc caſu, quia in generali ſermone non venit perſona loquẽtis, l. ſi paratus, §. finali, ff. de pignor. l. inquiſitio, C. de ſolution. Gabr. de verbor. ſignificat. concluſ. 9. vnde non videtur primus fideiuſſor cedendo includere, nec intelligere de ſeipſo.

14 Præterea Regula, Dolo facit, non habet locum in dilatione quæ reſpicit obligationem. Bartol. in l. ſi ſocer, §. Lucius, propè finem, ff. ſoluto matrimonio.

15 Præterea circuitus ſunt euitandi, l. cum fundus, §. 1. vbi

Alexand.

Alex nu. 1. ff. ſi cert. petat. l. dominus, vbi Bart. ff. de condict. indebita, Clementina, Auditor, de Reſcript. volumus enim primum fideiuſſorem ceſſiſſe, vt iterum reuertatur ad eum, vtique non eſt credendum nec veriſimile, Regula, In obſcuris, ff. de regul. iur. Regula, Inſpicimus, eodem titulo libro 6.

Subdit etiam Bartolus in diſcurſu, quod cedens videtur & debet cedere ius quòd habet, ex l. Stichum, §. penult. ff. de ſolution. & l. 2. C. eod. tit. Sed cedens habet integrum & exigit integrũm, vt iam apparuit, ergo attenta hac ratione, debet cedendo transferre integrum. Et ſi dicatur, ſi integrum transfertur, quid facit alter fideiuſſor à quo totum & integrum exigitur? Reſpondetur, quòd in nullo damno erit, quia ipſe poſtea exigit integrum à debitore, contra quem ex mente eiuſdem Bart. in eod. loco, ceſſio intelligitur facta in ſolidum, & ſic non eſt neceſſe dare circuitum reflectendo contra primum fideiuſſorem cedẽtem, ſed in ſolidum eſt agendum contra principalem debitorem, contra quem Bartoluſmet non negat actionem in ſolidum; Quid igitur opus eſt vt primus fideiuſſor agat ex ceſſione ad portionem tangentem, ſi agendo ad totum, conſequitur quod ſoluit, & nullum damnum faceret alij confideiuſſori, cui competit poſtea actio inſolidum contra principalem debitorẽ, qui reuera debet conſeruare indemnes omnes.

16 Subdit vlteriùs Bart. in eodemmet loco citato, quod vni ex tribus confideiuſſoribus competit actio in ſolidum contra alios duos ſoluendo exiſtentes: cur magis datur actio in ſolidum iſto caſu quam in priore? Cur magis conſideratur idoneitas iſto caſu quam in priore? quæ ratio diuerſitas aſſignari poteſt?

Et ſic videtur Bart. in eius diſcurſu vnum decidere, & aliud ferè contrarium in eius rationibus præſupponere. Poſſent fortaſſe conſiderari duo Caſus, ex prædictis.

Primus caſus eſt, quando principalis debitor eſt ſoluendo, & tunc non video quid repugnet quin detur & transferatur actio in ſolidum de fideiuſſore in fideiuſſorem, & vltimo loco contra principalem debitorẽ, qui vti ſoluendo (ſic enim iſto caſu præſupponimus) reſarciat omnibus damna quouis

modo

modo paſſa. Cur enim volumus ad portionem tangentem confideiuſſorem conueniri, ſi debitor qui eſt ſoluendo poteſt ſoluere? & debet integrum debitum?

Secundus Caſus eſt, cum principalis debitor præſupponitur minus idoneus vel ſoluendo, & tunc agitur contra confideiuſſorem ad portionem tangentem, vt ambo contribuant data calamitate debitoris, prout ex mente eiuſdem Bartoli duo ex tribus fideiuſſoribus inter ſe contribuunt data calamitate tertij, ex æquitate, l. verum, §. ſi cum tres, ff. pro ſocio, & ad prędicta videtur facere diſtinctio Iacobi de Aretio relata per Cinum, & Alberic. ad l. 2. C. de fideiuſſor. quod tunc demum ceſſio obſtat, dato debitore non ſoluendo, aliàs non; Pariter hoc conſiderauit æquitas Authenticæ, Hoc ita, C. de duobus reis.

CASVS LXXXVIII.

De muliere ſortilega.

SVMMARIVM.

1 *Finis & intentio attendi debet.*
2 *In Chriſtianis initia non quæruntur ſed finis.*
3 *Ligæ principum iudicantur bonæ vel malæ à fine.*
4 *Iudæus cogi poteſt ad obſeruantiam ſui iuramenti.*
5 *Vxor an ſit ex adulterio priuanda conſideratur eius intentio.*
6 *Iudæi ligantur iuramento vti de iure diuino.*
7 *Vitæ conſeruatio quibuſcunque rebus præfertur.*
8 *Reo capitaliter inquiſito licet mentiri.*
9 *Vaſa ſacra alienantur pro captiuis redimendis.*
10 *Pariter bona fideicommiſſo ſuppoſita.*
11 *Eleemoſinam licet petere à peccatore.*
12 *Corpora mille perire melius eſt quam vnam animam.*
13 *Dies obſeruare in medendo vel ſeminando an liceat.*
14 *Reuelationis cauſa pertinet ad Inquiſitorem.*
15 *Sortilegijs vti non licet etiam ad bonum finem.*

In quo-

IN quodam caſtro Tudertinæ Diœceſis commora batur mulier quædam iam decrepita annorũ 80. quæ palam & publicè multa Sortilegia faciebat prædicendo furta, infirmitates abſentibus infirmis, adimendo & eis nullo modo viſis, dãdo pariter varia remedia & medicamenta, quæ per Vicarium Illuſtr. Epiſcopi Tudertini fuit proceſſata, quod talia nullo modo facere poterat; fuit dubitatum cum faceret ad bonum finem, & multos iuuando, an puniri poſſet?

1 Et videbatur dicendum, quod non: quia finis, & intentio attendi debet, quæ ſi bona eſt, actus quoque bonus præſumitur, exitus enim acta probat, & finis non pugna coronat. cap. Qualis, diſtin. 25. bonus text. in l. rem non nouam, ibi Cauſæ enim terminus, C. de iudic.

2 Hinc D. Hieron. ad Furiam inquit, quod in Chriſtianis non quærantur initia ſed finis.

3 Hinc etiam dixit Bald. in l. 1. col. 2. ff. quòd cuiuſque vniuerſit. nomine, quod ligæ Principum reputantur licitę, vel illicitæ ſecundum finem ad quem fiunt. ad idem Crauet. conſil. 136. num. 14. vbi à fine omnia regulantur Dec. conſ. 224.

4 num. 5. Pariter ad priuandam dote vxorem ex adulterio, finis & intentio videtur attendenda: ſi enim commiſit adulterium explendæ libidinis cauſa, cui à pluribus magis ſatisfit quam ab vno, & tũc de adulterio accuſari, & ad priuationem dotis agi poterit, aut ad iniuriam mariti, quia concubinas retinebat, tunc nec de adulterio accuſari, nec ad priuationem dotis agi poterit. Oſaſch. Deciſ. Pedemont. 77. num. 30. Cui addo hoc valde commendantem Aretin. in Tractatu Maleficior. in verbo, Che hai adulterato, numero 30. Ioan. Lup. dicens hoc valde ſingulare, ad capitul. per veſtras, in 3. notab. numero ſexto, de donat. inter vir. & vxorem. fol. mihi 135.

5 Secundò, pro hac opinione facit quia poſſum vti Iuramento alicuius puta Iudæi iurantis per falſos Deos, & Dæmones ipſos, & poſſum agere ad obſeruantiam iuramenti, Canone quamuis, & Canone monet, 22. quæſt. prima. Bald. in c. 1. §. item Sacramenta, in fine, de pace iuramento firman. Imola, conſ. 1. nu. 8. motus, quia iuramentum eſt de iure di-

6 uino

6 uino quo ligantur etiam Iudæi. vt per Innocent. in c. Super his,de voto.Sicul.conſ.15.col.3.num.20.vol.1. Dec.in l.pa ctum,quòd dotali,num.12. C.de collation.Iaſ.in l.1.nume. 12.ff.de iuſtit. & iure, in l.3.§.fina.nu.9. & ibi quoque Alberic.in finalib.verbis,ff.de iureiuran.Bauer.de viribus iuramenti,col.28.Iaſ.in Authent. Sacramenta puber. nume.66. C.ſi aduerſ.vendition.Felin.Concluſ.30.in c.cum ſit generale,col.7.de foro competēti Tiraquel.de iure primigenior. quæſt.66.num.27. Anton.Gabriel.de donat.Concluſ.3.nu. 26.Seraphi.de Iuramen.priuileg.123.nu.3. Tiber. Decian. Tract.crimina.lib.6.c.10.ſub nu.3.verſic. tertia Concluſio. & c.12.num.7.

Nec multum ſatisfacere videtur reſponſio Didaci in cap. Quamuis,§.1. ſub num.10.de pact.lib.6.quod licita ſit petitio reſpectu petentis,non inquam reſpectu iurantis, qui elegit iurare per falſos Deos, cum poſſet per verũ Deum, quia veriſimiliter petens iuramentum coniecturare poteſt eum iuraturum ſecundum morem,& ſolitum eorum, vnde videtur leuis iſta Didaci excuſatio.

7 Tertiò,vitæ conſeruatio quibuſcũque rebus videtur pręponenda,l.ſancimus,la ſeconda, vbi gloſſa exponit animam cunctis rebus præponendam,id eſt corpus animatum, & ſalutem ipſius.

8 Hiſc poſtea reo de capitali crimine accuſato, licet mentiri etiam cum iuramento,pro defenſione, & ſalute ſui corporis,& vitæ;Singulare dictum Alex.ad Bartol.in l.1.ff.de bonis eorum qui mortem ſibi conſciuerunt; dixit valde notabile Marantha de Ordine iudiciorum, in verbo, interrogatus, num.9. dixit alibi non legiſſe Neuizzan.in Sylua Nuptiali, lib.3.in verbo,Monitorijs,nu.43.in fine,& eſt dictum,quod pauci ſciunt. Apoſtillator ad Abbat.in c.1.de teſtibus cogendis. Abbas,& Felin.in c.cum P.de teſtibus;& ſubdunt,quòd licèt peccet, non tamen puniuntur in foro exteriori Boſſius in titulo de periurijs,num.3. Marſil.in practica,§.poſtquam num.1.cum ſequent.& in §.expedita,num.64. Berous latiſſimè,quęſt.familiari 134.Tiber.Decian.Tractatu Criminali,
* lib.6.cap.11.num.13.Et hæc eſt Communis opinio.Iul.Clarus in Practica,§.finali,quæſt.45.verſic.quid ergo. Ange.in tract.Ma-

tract. Malefic. in verbo, quod fama publica, nu. 46. Dec. conſil. 234. col. 2. num. 3. Cucc. de mentient. circa poſſeſſionem, num. 126. rogans principes, vt morem iſtum deferendi iuramẽtum Reis capitaliter inquiſitis abrogare velint, quia prodeſt corpori, & ſaluti ipſius, & nocet animæ, & ſaluti ipſius, & licèt in foro conſcientiæ iſti non excuſentur, vt dixi in tractatu de Iuramento Deciſorio, quæſt. 39. quęſt. principalis, nu. 2. & 3. Tiber. Decian. Tract. Crimin. lib. 6. cap. 10. nu. 7. Tomo 2. etiam ſi eſſet interrogatus à Iudice incompetenti, idem Tiber. Dec. Tract. Crimin. lib. 2. c. 14. nu. 28. Satis eſt, quòd in foro exteriori, & de quo agitur, non punitur, & omnino excuſatur cum defendat ſalutem, & conſeruationẽ proprij corporis, pariter iſta mulier, conſulendo ſortilegijs ſaluti non vnius tantum, ſed plurimorum, excuſanda videtur coram Iudice exteriori.

9 Pariter, pro captiuis redimendis, & pro ſalute eorum alienantur vaſa ſacra, cultui diuino deſtinata, l. ſancimus, la ſeconda, in fine, C. de ſacroſ. eccleſ. ad quem Redoan. de reb. eccleſ. non alien. Rubric. de cauſis propter quas fiunt alienationes, nu. 4. fol. 112.

10 Similiter pro redemptione captiuorum poſſent alienari bona fideicommiſſo ſuppoſita. Bartol. in Authent. Res quæ, num. 12. vbi Caſtrenſ. num. 13. Iaſ. num. 22. Curt. iun. qui dicit Communem, num. 31. in fine. Padil. num. 94. C. communia de legat. His accedunt Angel. Socin. in l. Marcellus, §. res quæ, numero ſexto, ff. ad Treb. Petr. de fideicõmiſſ. quæſtione 8. numero 485. Ludouic. Molin. de primogen. Hiſpa. capitulo ſexto, numerò 9. Menoch. de præſumpt. lib. 5. præſumpt. 192. numero 1. dicens pariter hanc eſſe Communem opinionem.

11 Quartò, pro hac parte facit, quod licet petere eleemoſinã à peccatore, ergò nõ videtur prohibita inuocatio auxilij dęmonum pro aliqua neceſſitate ſalutis corporalis.

Pro cõtraria parte facit, quia non licet inuocare auxilium dæmonis, etiam pro mille corporum ſanitatibus, quia minus

12 detrimentum eſt, quod pereant mille corpora, quam quod pereat vna anima, Cano. Admonet, 26. quæſt. 7. dicens hæc omnia eſſe laqueos, & inſidias antiqui hoſtis, quibus ille perfidus,

ſidus, genus humanum decipere nititur.

Secũdò facit in ſimili Geneſ.c.34. vbi filij Iacob Emor & Sichem incircumciſis quærentibus viciſſim cũ eis coniungere connubia,reſponderunt:nõ poſſumus facere quòd petitis, nec dare ſororem noſtrã homini incircũciſo, quòd illicitum & nefarium eſt apud nos,ſed in hoc valebimus confęderari, ſi volueritis eſſe ſimiles noſtri, & circuncidatis omnes maſculini ſexus,ſi autem circuncidere nolueritis recedemus.

Tertiò facit Geneſi cap.35. Abijcite Deos alienos qui in medio veſtrum ſunt: quid enim aliud eſt abijcere Deos alienos,quam infidelibus non immiſceri.

Quartò facit Geneſ.c.45. Illicitum eſt Hebræis cũ Ægyptijs comedere.

Quintò facit Exodi c.23. in fin. vbi Deus populum ſuum prohibet,ne cum infidelibus fœdus paciſcatur,dicens: Non inibis cum eis fœdus,nec habitet in terra tua,ne forte faciat peccare te in me.& c.34. Caue ne vnquam cum habitatoribus terræ iungas amicitias, nec ineas pactum cum hominibus illarum regionum.Et Leuit.cap.20. Nolite ambulare in illegitimis Nationum quas ego expulſurus ſum ante vos, & nu.25.& fornicatus eſt populus cum filiabus Moab,& iratus eſt Dominus, & dixit tolle cunctos populi principes, & ſuſpende eos contra ſolem.

13 Accedat prędictis Franciſc. March. Deciſ.729.numero 3. parte 2.vbi etiam obſeruationes dierũ in medicinis per medicos exhibendis, in ſeminandis, & recolligendis fructibus reprobantur.

14 Et dicebat Simanch. de Catholi. Inſtitut.cap.29. nu.15. quod qui reuelat tanquam diuinator, aliquid futurũ ſeu aliquod factum præteritum,quod naturaliter ſcire non potuiſſet,eſſet interrogãdum ab Inquiſitore.Scacc.c.12.nu.32. in fine,& nu.41.& apparet reſolutio facultatis Theologicę Pariſienſ.anno Domini 1398.die 19. Septembr. vbi ita legitur in 5.& 6.articulo.

15 Articulus quintus,quod licitũ eſt vti Magicis artibus, vel alijs quibuſcunque ſuperſtitionibus à Deo, & Eccleſia prohibitis pro quocunque bono fine eſt. *Error* quia ſecundum Apoſtolum,non ſunt facienda mala,vt eueniant bona.

CASVS LXXXIX.

De Iudice competente Inſinuationis.

SVMMARIVM.

1 *Iudex debet eſſe competens in faciendis inſinuationibus.*
2 *Inſinuatio cur introducta.*
3 *Fraus de facili præſumitur inter coniunctos.*
4 *Cautela maior requiritur in magnis quantitatibus.*
5 *Decretum Iudicis tollit ſuſpicionem fraudis.*
6 *Legis ſecundum, C. de donat. materia, & eiuſdem legis declarationem vide infra, nu.* 13.
7 *Inſinuatio coram Epiſcopo, vel eius Vicario fieri non poteſt.*
8 *Inſinuatio eſt actus voluntariæ Iuriſdictionis, & coram quocunque Iudice fieri poteſt.*
Et idem poteſt eſſe Notarius, & iudex, nu. ſeq.
Vt & donator idem & Iudex eſſe poteſt inſinuationis, nu. 10.
11 *Vice poteſtas donatarij principis inſinuare poteſt.*
12 *Iudex aliàs competens ſufficit ad Ius reddendum.*
14 *Relatiuũ reſtringit præcedentia in quantitate, tẽpore, & loco.*
15 *Magiſtri Cenſus officium quale olim fuerit.*
16 *Iudex inſinuationis ſpecialiter deputatus mutari non poteſt.*
Et quid ſi non fuerit diligens, ſed negligens, inf. nu. 21.
Sed vide nu. 19. *&* 20.
17 *Mutari etiam nequit inſinuationis Iudex per alium Iudicem habentem generalem iuriſdictionem.*
18 *Et iuriſdictio illa Iudicis inſinuationis ſic ſpecialiter deputati ex Authent. Habita, vocatur Iuriſdictio diſgregatiua.*
22 *Iudicis deputati copia in Inſinuationibus faciendis cum dari non poſſit, tunc ad alium fieri poterit recurſus.*

Illuſtriſſimus & Reuerendiſſimus Dominus Angelus Ceſius Epiſcopus Tudertinus, cupiens ſuorum nepotum ex germano fratre deſcẽdentium commodis conſulere, donauit Illuſtriſſimo Marchioni Riani ſcuta quinquaginta millia auri in auro; dictaq;

Digitized by Google

donatio inſinuata fuit coram Vicario eiuſdem Illuſtriſſimi Epiſcopi,dubitabatur an ſubſiſteret.

Et primo videbatur,quod Iudex debet eſſe competẽs, ex gloſſa in Authentica, Vt non fiant pignora, in verbo, geſta monumentorum,& ibi ſequitur Bart.nu.5. vbi Iudex debet donationem confirmare per ſuam authoritatem, ac Decre-
1 tum,ergo ſequitur,quod Iudex debet eſſe competens, vel re
2 ſpectu rerum,vel reſpectu donantis,& ratio eſt: quia inſinuatio eſt introducta propter duo,ſcilicèt,ad fraudes tollendas,
3 vnde & inter coniunctos requiritur,inter quos de facili præſumitur fraus,l.data,C.de donation. & ibi Bal. expreſsè no-
4 tat. Et in magnis quantitatibus maior cautela requiritur, l. finali,C.ſi cert.petat.vbi Bald.nu.4.dicit, quod ad hoc allegatur ille text.à Bartolo,in l.Modeſtinus,in materia inſinuationis.

5 Secundò, quia ex Decreto Iudicis tollitur fraus, & præſumptio metus,& doli,l.1.C.de præd. minor.l.ſi quis, C.de Decur.lib.10.Bartol.in l.prima, per illum text. C. de præd. Decurion.lib.10.Bald.in cap.1.colum.vlt.de confirm.vtili, vel inutili,Abbas in cap.cum cauſa, colum.2.verſic.& vide aliam,de empt.& venditio.Caſtr.conſ.174.Contra ſuperius conſulta,lib.1.Pariſ.conſil.39.num.14.lib.4.Curt.iun.conſil.67.colum.2.in fine,conſil.118.colum.3.in princip.Natta conſ.631.num.26.lib.3.Rolan.conſil.90. num.11.cum ſeq. lib.1. Cephal.conſil.207.num.16.libro 2. Æmil. Ferret.Reſponſo 43.numero tertio, Hippolit. Riminald. conſilio 42. nu.56.& nu.81.lib.1.Mantua cõſ.197.nu.1.vol.1. Iodocus Damhouder.Belga in pupilla.patrocinio,tit.de tutorum, & curatorum munere,tit.8.nu.41.& in ſubhaſtation. Compendio,capitulo 2.numero 28. Simoncell. de Decret.libro 3.titul.7.Inſpectione 3. num.45. Pulchrè Iaſ. ab eo non allegatus,ad l.pacta nouiſſima,numero quinto, cum ſequent.C.de pactis.

6 Tertiò, pro hac parte facit l. ſecundum, C. de donation. vbi videtur text.clarus,& ibi Bald.dicit,quod Iuriſdictio voluntaria eo caſu prorogari non poteſt ad obuiandum fraudibus,& malitijs hominum,quæ in donationibus occurrere ſolent, quilibet enim imaginari poterit Iudicem ignotum, & inſinuare

inſinuare cum fraude & dolo, & legem ipſam decipere fraudibus inimicam.

7 Vnde ſi Inſinuatio fieret coram Epiſcopo, vel eius Vicario,non valeret,l.repetita,C. de Epiſc.& Cleric.

Et hanc partem tenuit Imola,ad l. Modeſtinus, ff.de donation. Guid. Pap.q.325.dicens ita pluries vidiſſe obſeruari;& conſ.57. Capic.Deciſ.203. nu.14. appellãs hanc opinionem tutiorem. Caſſan.conſ.31.nu.8.

8 Quartò,pro hac parte facit,quia inſinuatio eſt actus volũtariæ Iuriſdictionis, vnde coram quocunque Iudice fieri poteſt,l.iubemus,§.ſanè el 1.C.de Sacroſ.Eccleſ.

Et hanc partem tenet Bart.in l. Modeſtinus nu.3. vbi latè Roger.ff.de donat.Salic.in l.data,per illum text.C.eo. Ioan. Faber,in §.1.Inſtitut.de donat.vbi Riminald.nu.428.Guido Pap.q.23.nu.10.

** Et hæc eſt vera, & magis Communis opinio. Camerar. de Inſinuat.quæſtio.12. Gabr.de dona.Concluſ.1.num.52. Iul.Clar.licèt ſubobſcurè,quæſt.15.verſic. vlterius, Viuius in Sylua Commun.Opinio. opinione 212.nu.8. verſ. Contrarium.

9 Ampliatur hæc communis ſententia in materia Inſinuationis, vt idem poſſit eſſe Notarius & Iudex, & duplici officio fungi Bald.in l.ſi Conſul.ff.de adoption.in l.iubemus,§. Sanè,el primo,col.3.ſub nu.3.verſ.quæro ego, C.de Sacroſanct.eccleſ.

10 Ampliatur ſecundò,quod idemmet poſſit eſſe donator, & Iudex inſinuans,ſi donans habebat merum, vel mixtum Imperium in loco vbi donat,Bal.in l.ſancimus, C.de donatio. commendat Rol.conſ.93.nu.42.vol.1.

11 Ampliatur tertiò,vt Vicepoteſtas donatarij poſſit eſſe Iudex,& inſinuare, Alexand.conſ.157 num.5. vol.1. vbi benè loquitur.

12 Ampliatur quartò, vt ad inſinuandum ſufficiat, vt Iudex in ſe ſit deputatus ad Ius reddendum, licèt non ſit competens reſpectu perſonarum,vel rerum,quæ donantur, Oldra. hoc valde commendans conſil.253.nu.2.verſic.ſecundo eſt videndum.

13 Et ex prædictis patet reſponſio ad contraria, & in ſpecie

ad l.ſecundum, C.de donat. quæ videtur prima facie in terminis,quod ibi ſpeciale eſt in donationibus quæ fiũt in Vrbe Conſtantinopolitana; ita reſpondit Roma.in l. Modeſtinus,col.fi.ff.de donatio.& ſequitur Rimin.in §.1. Inſtitu.de donatio.nu.433.

Nec diſſentit Salic.in ſummario d.l.& faciunt verba, ibi,
14 Quæ in hac regia Vrbe,confecta,vel celebrata fuerint. Relatiuum enim præcedentia reſtringit,l.ea tñ adiectio, vbi Bar. ff. de legat.3. Et non ſolum in quantitate,ſed in tempore,Bartol.in l.a filio,§.teſtator,ff.de aliment. & cibar.legat.latè Iaſ. in l.1.nu.1. C.de ſumma Trinita. & fide Catholica; Vndè ſi in tempore reſtringit, ergo, & in loco, cum de vno ad aliud valeat argumentum: Nec ſine ratione crederem ab Imperatore factum, vt apud Magiſtrũ Cenſus tantum in Vrbe Con-
15 ſtantinopolitana Inſinuationes fierent, cuius officium erat facultates Ciuis cuiuſque æſtimatas, in Cenſum referre, l. forma, ff.de Cenſibus,l.Cenſuales, C. de donatio. vnde de cuiuſque patrimonio plenam notitiam habebat: & bonum, & vtile eſſet in quolibet loco ita obſeruare, vt Inſinuationes fierent apud informatum de cuiuſque facultatibus, addendo in ſimilibus Iuriſdictionem approbandi, vel non, prout Tuderti apud allibratores, qui pariter eſſent alicuius cognitionis Iuris,vel practicæ.

16 Limitatur igitur Concluſio,niſi ad inſinuationis faciẽdas certus Iudex deputatus ſit,nam tunc alius adiri nõ debet,nec poteſt,Bald.id ſentiens ad l.in hac, nu.3. C.de donatio. in l. 1.col.1.ff.de offic. Conſul.vbi ampliat,quod nõ poſſit impe-
17 diri per habẽtem generalem Iuriſdictionem, quia iudicium Inſinuationis eſt quid differens ſpecie, in Authent. Habita, nu.32.verſ.de vno oppono,C.ne filius pro patre,vbi appel-
18 lat Iuriſdictionem iſtam diſgregatiuam,in l.illud,nu.1.C.de Sacroſanct. Eccleſ. vbi nec de partium conſenſu alius eligi poteſt iſto caſu,in l.vnica,§.vbi autem,col.2. ſub nu.6. verſ. vbicumque,C.de caduc.tollend.Felin.in cap.Paſtoralis,colum.2.limit.2.de offic. Ordinarij.

19 Subdeclaratur hæc limitatio ſic recepta, vt ſi vera quoad Iudicem vniuerſalem alterius ſpeciei; Vnde ſi ſit deputatus certus Iudex ad donationes inſinuandas, cum hoc ſit factum

ciuile,

ciuile, & pecuniarium, poterit adiri alius Iudex cognoſcens cauſas ciuiles, & pecuniarias, non autem poterit adiri iudex meri & mixti imperij: ita Roman.in d.l.Modeſtinus, col.fi-
20 nali, ex doctrina Bartoli, in l.inter conuenientes, ff.ad Municipal. vbi prorogatio fit de his, & in his quæ ſunt eiuſdem ſpeciei.

21 Subdeclaratur ſecundò, vt non poſſit adiri alius Iudex niſi deputatus ſi fuerit diligens, aliàs poterit adiri alius. Andr.Siculus, in cap.Studuiſti, colum.9. verſic. & mihi videtur, de offic.legati. Commendat Riminald. in §.1.de donation.nu. 477. & 481.

22 Subdeclaratur tertiò, quando non poſſet haberi copia Iudicis deputati, tunc ad alium recurri poteſt, Iaſ.in l.teſtamenta, colum.1.C.de teſtament. Mannos ad Roman.conſil.433. Rota autem. deciſ.178. aliàs 7. de iudic.in nouo tenet quod attendatur Iudex donantis, & non donatarij.

CASVS XC.

De Confeſſione pro exoneratione Conſcientiæ.

SVMMARIVM.

1 *Confeſſio facta abſenti non probat.*
2 *Etiam ſi eſſent mille teſtes hoc deponentes.*
3 *Idq́, in foro conſcientiæ ſenſit Bartolus verum.*
4 *Confeſſio facta pro exoneratione Conſcientię plenè probat, nec reuocari poteſt.*
5 *Bartolus, in l.cum quis decedens, §.Codicillos, declaratur.*
6 *Confeſſio ſpe futuræ numerationis habet exceptionem non numeratæ pecuniæ.*
7 *Limita in confeſſione facta in mortis articulo pro exoneratione conſcientiæ.*
8 *Confeſſio ſine cauſa, non valet.*
9 *Limita pro exoneratione conſcientiæ.*
10 *Confeſſio pro exoneratione conſcientiæ, tertio non præiudicat.*
11 *Teſtimonium filij contra patrem, valet, vbi veritas aliter haberi non poteſt.*

Digitized by Google

12 *Confeſſio iurata in teſtamento valet, ſi teſtamentum non deficiat in ſubſtantia, vel perſona teſtatoris.*

13 *Confeſſio facta in teſtamento inter perſonas prohibitas valet, ſi eſt veriſimilis vbi videatur exemplum.*

14 *Confeſſio etiam talis in teſtamento facta probatur per duos teſtes.*

1 SEmpronius pro exoneratione conſcientiæ ſuæ cõfeſſus eſt vere debere Caio centum, & hoc abſente Caio, an plenè probet?

Et videbatur, quod non, ex l. certum, §. ſi quis abſenti, ff. de confeſſis, gloſſa final. in c. fin. de confeſſ. lib. 6. & in l. 1. C. de confeſſ. in gloſſa magna prope finem, Bartol. conſ. 114. & eſt bonus text. in l. finali, ff. de interrog. actione.

2 Etiam ſi eſſent mille teſtes qui de ea deponerent, nam ſemiplenè tantum probant, Afflict. Deciſ. 375.

3 Idque in foro conſcientiæ ſentire videtur Bartol. in l. cum quis decedens, §. Codicillis, num. 3. ff. de legat. 3. Cin. in l. generaliter, quæſt. 10. C. de non numera. pecunia. Bald. in l. vlt. C. ſi à non compet. Iudi. Angel. in l. 1. C. de falſa cauſa adiecta legato.

4 Contrarium videtur verius, vt ad exonerationem conſciẽtiæ talis confeſſio plenè probet. Bald. in l. generaliter, quæſt. 10. num. 15. C. de non numerata pecun. Corn. conſilio 211. colum. ſecunda, volum. 3. conſil. 215. colum. ſecunda, volum. 2. Felin. in c. olim, colum. 4. de Reſcript. in cap. ſi cautio, colum. 7. in 2. limitatione, de fide inſtrumentor. in cap. de hoc, colum. 2. de Simonia. Afflict. Deciſ. 164. in fine, Socin. iun. conſil. 90. colum. 2. volum. 2. Marantha in Speculo, parte 7. tit. 8. de confeſſ. num. 36. Maſcard. Concluſ. 247. num. 19. & 99. & libro 3. Concluſ. 1171. num. 68. Tiraquel. de priuileg. piæ cauſæ, priuileg. 117. licèt remiſſiuè tantum, Gabr. de confeſſ. Concluſ. 1. nume. 68. Petra de Fideicommiſſ. quæſt. 13. num. 293. Franciſc. March. quæſt. 461. parte 1. Boer. conſil. 25. ſub num. 17. verſic. & pro iſta parte; eſt elegans, & notabile dictum Cottæ in Memorabil. in verbo, confeſſio reuocari poteſt, in fine.

5 Et ſi rectè conſiderentur rationes Bartoli in dicto §. Codicillis,

dicillis, qui ex aduerſo allegari ſolet, loquuntur in alio caſu, quam pro exoneratione conſcientiæ ſuæ, cum nemo cogitet alij nocere, nec fraudem facere, dum exonerat conſcientiam propriam, prout loquitur Bartol. in caſu ſuo.

6 Hinc confeſſio ſpe futuræ numerationis, habet exceptionem non numer. pecuniæ infra biennium, toto tit. C. de non numer. pecunia.

7 Limitatur ſingulariter in confeſſione facta in mortis articulo, quo caſu nec heres eius opponere poterit, gloſſa eſt pulchra, & ſingularis in l. 1. in gloſſa magna, verſiculo item alia ratione, C. de falſa cauſa adiecta legato, vbi Bart. num. 4. in ſecunda oppoſit. dixit ſingularem limitationem: Singularem quoque dixit Bald. in titulo de pace Conſtant. in verbo, Vaſalli, in cap. litteras, de præſumpt. Marſil. dicens perpetuo notandum, conſil. 6. num. 16. Valde commendat etiam Imola, ad l. ſi ex pluribus, ff. de ſolution. Ioan. de Platea ad §. idem iuris, in fine, Inſtitut. de exception. Iaſ. valde commendans, in l. qui pecuniam, colum. 1. ff. ſi cert. petat. in Repetit. l. admonendi, numero 158. ff. de iureiuran. Marſil. in l. 1. §. præ-
* terea, colum. 4. ff. de quæſtion. Et hæc opinio Communis eſt, & vbique recepta, nec habet contradictorem. Felin. in capit. Si cautio, num. 54. de fide inſtrumen. Emanuel Coſta, ad l. ſi ex cautione, limitat. 12. C. de non numerata pecunia. Riminald. ad titul. de donation. in principio, num. 528.

8 Similiter confeſſio ſine cauſa facta, non valet, l. 2. §. circa, ff. de doli except.

9 Limitatur ſingulariter, niſi facta ſit pro exoneratione conſciētiæ, gloſ. ſingularis in l. 1. in verbo, apud Iudices, ff. de interrogat. actione, quam valde ſingularem dixit ad hoc propoſitum Barbac. in Rubrica de fide inſtrumentorum, colum. 3. Alex. conſil. 13. colum. 4. volum. 1. Marſil. conſil. 5. num. 17.

10 Declaratur, vt plenè probet ad præiudicium confitentis, ſecùs in pręiudicium tertij. Bart. in l. ſi quis in graui, §. 1. ff. ad Sillanian. ſequitur Alex. in l. ſciendum, num. 15. ff. de verb. oblig. Felin. in c. exhibita, nu. 14. de iudic. Iaſ. in l. 1. in principio, ff. de eo per quem fact. erit. Marſil. Rubr. de fideiuſſ. num. 75. Menoch. de arbitr. Caſu 89. num. 3. & de pręſumpt.

lib.5.præſumpt.5. num.17. conſil.49.nu.70.lib.2.Maſcard. Concluſ.359.num.31.

11 Sed vnum in facto occurrit, nec reperi prout ego viderim in ſpecie tactum,& ſæpius occurrit in Practica; Fiunt litteræ monitoriales contra patrem,filius reuelat,an valeat ipſius teſtimonium, videbatur quòd non, ex l.parentes, C. de teſtibus, vbi nec etiam volentes inuicem admittuntur. Contrarium credo verius pro exoneratione conſcientiæ, maximè in his, vbi veritas aliter haberi non poteſt, nec data aliqua notabili exceptione contra filium reſpectu patris, Hoſtienſ.in cap.1.de teſtibus, quòd dictum ſingulare reputauit Roman. Singulari 398.Felin.in cap.1.num.8.in capit.dilectorum,de teſtibus. Marſil.dicens pariter ſingulare, & practicabile, in l. Diuus, nu.12. ff.de quæſtion.in practica, §.diligenter, num. 125.in l.infans, num.4.de Sicarijs.

Nec illud omittam in confeſſione facta in teſtamento, vltra Maſcard. & alios ex profeſſo tractantes, quod confeſſio

12 iurata in teſtamento facta, præiudicat, ſi teſtamentum deficiat in ſolemnitate, ſecùs ſi deficiat in ſubſtantia,vel perſona teſtatoris, vel voluntate. Roman. conſil.117.num.24.Iaſ.in l.eam quam,num.24.C.de fideicommiſſ.Illuſtriſſimus Mantica de coniectur. vltimar. voluntat. lib.1. titulo 9.num.13.

13 vel niſi fit inter perſonas prohibitas. Caſtrenſis conſil.383. num.2.volum.2. niſi tamen ſit verimilis, puta, ſi pater confiteatur ſe recepiſſe pecuniam filij qui erat in aliquo exercitio, vel dotem filij. Angel.conſil.153.Alex.conſil. 18.vol.3. Dec.conſil.96. colum. penult. Crauetta conſil.92. colum.2. in princip.Natta conſil.553.num.5. Seraphin.de Iurament. Priuileg.93.num.12.

14. Et ſi talis confeſſio fieret in teſtamento, non requiruntur ſeptem teſtes ad eam probandam, ſed duo ſufficiunt, Cepolla Cautela 129.Iaſ.in l.ſecunda, colum.4.C.de bonorum poſ

* ſeſſ.ſecund.tabul. Ripa de Communi, ad l.nemo poteſt, numero 32.ff.de legat.1.Decius conſil.293.col.2.

CASVS

C A S V S X C I.

De promittente non diſcedere ſine licentia in ſcriptis.

S V M M A R I V M.

1 *Scribens loqui videtur.*
2 *Exceptio declarat Regulam in quibus terminis loquatur.*
3 *Conſpirationes, machinationes, & ſimilia inter præſentes de facili concluduntur.*
4 *Incluſio vnius alterius eſt incluſio.*
5 *Receptio litterarum Iuribus, & ſacris Canonibus ſuſpecta eſt.*
6 *Clerico interdicitur allocutio, & tranſmiſſio litterarum ad matronas.*
7 *Cardinalibus in Conclaui litteræ tranſmitti non poſſunt.*
8 *Epiſcopus iurat non loqui, nec litteras tranſmittere in præiudicium Sedis Apoſtolicæ.*
9 *Litteras tranſmittens ad excommunicatum eſt excommunicatus.*
10 *Partes videtur ſe conformaſſe cum diſpoſitione Iuris.*
11 *Prohibitio allocutionis in odium delinquentis, non comprehendit tranſmiſſionem litterarum.*
12 *Scribere eſt actus indifferens.*
13 *Prohibitum vna via, alia non debet permitti.*
14 *Defenſioni cuicunque quouis modo ſibi competenti nemo præſumitur velle renunciare.*

Aſſignata eſt alicui domus pro carcere, à qua promiſit non diſcedere ſine licẽtia in ſcriptis Magnifici Domini Poteſtatis, & cum infraſcriptis conditionibus videlicèt, Et promiſit cum aliqua perſona non loqui niſi cum famulo, & famula, & ſeruientibus, neque ab eis, vel aliqua perſona litteras accipere.

Modo non locutus eſt, nec litteras recepit, ſed ipſemet ſcripſit litteras amico, agitur ad fideiuſſionem ruptam, Quæritur quid Iuris.

Et pro

Et pro parte affirmatiua facit, l.cum pater, §.donationis, ff.delegat.2.ibi,Et litteras tales ad æditum miſit.Et poſtea,
1 ibi, Cum quo de ſupremis quis loquatur,& ſic ſcribens dicitur loqui.

Ad idem Canon Lex Diuina, 27.quæſt.2.ibi,Affatus nos ſuis litteris, & ſic litteræ dicuntur loqui.

Ad idem in Canone perlectis, 25. Diſtinctione, ibi, Eloqui,&c.

Et l.ſolet, §. final, ff.de offic.Proconſ. & legat.ibi, cuius Epiſtolæ verba,& inferius,Audi quid ſentimus.

Et l.3. §.1.& 2.ff. de teſtibus. Coraſ. libro 1. miſcella. capit.24.

Contrarium credo verius.

Primò,per illa verba, & promiſit cum aliqua perſona non
2 loqui, niſi cum famulo, & famula qui ei ſeruiunt. Exceptio enim declarat in quibus terminis Regula loquatur, l.nam quod liquide, §.finali, de penu lega. quam dixit ſingularem Imola ad l.filio preterito,ff.de iniuſto teſtamento,Corn.con ſil.195.col.1.vol.1. Felin. in cap.Quoniam frequenter, col. 1.Vt lite non conteſt. Cagnol. ad l.1.nu.32. ff.de Regul.iur. Cum igitur Exceptio ſit de ſeruientibus, qui præſentes ſint, ergo & Regula de non alloquendo, intelligetur de loquela propria quæ cadit inter præſentes, & non de ea quæ datur
3 per litteras. Et datur ni fallor ratio, quia inter præſentes,& commode loqui valentes facilius oriuntur conſpirationes, machinationes, & ſimilia, quæ facilè litteris committi non poſſunt. Iaſ.in l.1.num.14.ff.de verbor.obligat.

Secundò,prohibet conuentio receptionem litterarum,ergo non comprehēdit tranſmiſſionem ipſarum, incluſio enim
4 vnius, alterius eſt excluſio, l.cum Prætor, ff.de iudic.l.maritus, C.de procurator. capit.nonne, de præſumption. Tiber. Decian.tract.Criminal.lib.2.cap.17.num.3.tom.1. Et ratio
5 diuerſitatis allegatur: quia Iura, Canones, & Leges ſemper
6 ſuſpectam habuerunt receptionem litterarum. Vnde clerico interdicitur conuerſatio cum matronis,vel præſentialiter alloquendo,vel ad matronam litteras tranſmittendo,Canone,
7 Clericus dixit, 81.pariter Cardinalibus in conclaui exiſtentibus duo prohibentur, ſcilicèt præſentialis cum aliquo allocutio,

cutio, vel litterarum ad eos tranſmiſſio, c. vbi periculum, §.
8 mille, de electíon. lib. 6. Similiter Epiſcopus, duo iurat, non loqui, nec litteras recipere in damnum Sedis Apoſtolicæ, c.
9 ego enim, de iureiur. Sic etiam tranſinittens ad excommunicatum litteras excommunicatus eſt. Clementina, Si ſummus, iuncta gloſſa, in verbo, litteris, de ſent. excom. ſemper igitur iura magis ſuſpectam habuerunt receptionem litterarum à delinquente, quam tranſmiſſionem per eum: & multa mala conſilia poſſunt exequi tranſmittentes ad ſuſpectum, quam
10 ſuſpectus ad alios, & partes videntur ſe conformaſſe cum diſpoſitione Iuris Communis, Alc. Reg. 1. præſumpt. 32. Soc. iun. conſ. 104. lib. 1. Crau. conſ. 180. & ſicut expreſſum fuit in prohibendo litterarum receptionem, ita ſi voluiſſent expreſſiſſent tranſmiſſionem, ſi hoc præiudiciale iudicaſſent, poſtquam de litteris tractare cœperunt, l. prima, §. ſin autem, vbi Bald. C. de caduc. tollend.

11 Tertiò, quãdo prohibitio de non alloquendo fit in odium delinquentis, nõ compræhendit litterarum tranſmiſſionem, ſed præſentialem tantum loquelam, Ripa in l. 1. nu. 59. ff. de verbor. obligat.

Quartò, ad quid volumus nobilem carceratum litteras tranſmiſiſſe, nihil enim ſibi expediebat: cõuocare enim amicos, vel coniunctos per litteras pro eo liberando non erat opus, cũ & fugere, & diſcedere poſſet, cum ſub ſimplici fideiuſſione detineatur; Inſuper, dato, & non conceſſo, quod non poſſit litteras ſcribere intelligendum eſt circa præiudicium cauſæ, ob quam detinebatur; ſed in dubio hoc non eſt præſumendum, nõne etiam potuit ob alios reſpectus cauſam non
12 tangentes ſcribere? eſt enim ſcribere actus indifferens, & in dubio ad excluſionem delicti, Bald. in l. prima, numero tertio, C. de ſerui. fugitiuis, maximè cum de eis in proceſſu non conſtet, vnde contra fiſcum videtur præſumendum.

13 Et ſi dicatur, Diſpoſitio reddetur eluſoria, ſi vna via prohibitum alia permitteretur, cõtra c. ſi ciuitas, de ſent. excommunic. lib. 6. & gloſſa fin. in c. quanquam de vſur. lib. 6.

Reſpondetur, quod nullus malus effectus apparet ſecutus & quod partes prohibere voluerunt expreſſerunt. Iaſ. ad l. quicquid adſtringendæ, ff. de verb. oblig.

Quintò

Quintò à veriſimili,quod attendi debet, cum enim renun ciauerit loquelæ, & receptioni litterarum non eſt veriſimile de tranſmiſſione, vt voluerint ſe ſpoliare omni ſpecie defen ſionis,iuxta regulam, l.tertia,ff.de milita.teſtamento. Arno. Commentar. 191.Iul. Clar.q.82.verbo, Statutum.2.verſic. quæro,51.

CASVS XCII.

De ſterquilinio in pariete Communi.

SVMMARIVM.

1 *In re commuui potior eſt conditio prohibentis.*
2 *In re cõmuni potior eſt conditio facientis reiecto prohibente.*
3 *Conuentio in primis attenditur.*
4 *Secundo loco conſuetudo.*
5 *Fabricare licet in pariete communi ſi vicino conſcio non noceat.*
6 *Damnum in fabricando in pariete communi dupliciter conſideratur.*
7 *Socius in re communi iure ſocietatis fabricare non poteſt.*
8 *Poteſt autem ad vſum deſtinatum.*
9 *Vel vbi res efficiatur melior.*
10 *Non autem poteſt vbi efficiatur deterior.*

ERat inter duos vicinos paries communis, quorum vnus à parte ſua volebat facere Sterquilinium,al ter ſocius contradicebat, an licitè hoc faciat & contradicere poſſit?

1 Et videbatur quod ſic,cum in re communi potior ſit con ditio prohibentis, l.Sabinus, 1.reſponſo, ff.Communi diui dun.Regula,In re communi,lib.6.

2 Pro contraria parte facit, l.ſi fratres, §.item mela,ff. pro ſoci.vbi in re communi potior eſt conditio facientis reiecto prohibente.

Quare plures veniunt nobis Caſus conſiderandi.

3 Primus eſt, Si aliquid eſt conuentum & illa conuentio at-

tenditur,

Digitized by Google

tenditur, l. ſemper in ſtipulationibus, ff. de regu. iur. vbi Dec. nu. 7. Cagnol. nu. 8. dixi in Tractatu locati & conducti, parte 1. titulo de mercede omiſſa.

4 Secundus eſt Caſus, Si nihil eſt conuentum, conſuetudo attenditur, vt in d. iurib. notatur.

Tertius eſt Caſus, quando non eſt conuentio, neque con-
5 ſuetudo, & tunc poteſt, ſi vicino & conſcio damnũ non inferatur; Damnum autem dupliciter conſideratur vel ex debilitatione parietis, vel ex malo odore & putredine naribus nociua, de primo pulchrè Ang. ad l. quidam Iberus, nu. 10. ff. de ſeruitu. vrban. prædior. not. in l. ſi quãdo, §. fi. ff. ſi ſeruit. vendicet. in l. fiſtulam, ff. eod. tit. Papienſ. in forma libelli quo agitur ad diuiſionem, col. 3. verſ. tu autẽ diſtingue, Veronenſ. de ſeruitut. vrbanorum prædior. c. 65. col. 2.

7 In materia igitur rei communis aut ſocius vult aliquid facere in re communi iure ſeruitutis, & non poteſt, l. in rẽ communem, ff. de ſeruitut. vrban. prædior. Aut non iure ſeruitutis, & aut vult reficere, & poteſt, l. ſi vt proponis, C. de ędific. priuat. l. parietem, ff. de ſeruit. vrban. prędior. l. in parietis, ff. de damno infecto, ſi de nouo conſtruendo, aut ad vſum deſti
8 natum, & poteſt, l. ſi ędes, ff. commun. diuid. l. cum duobus, §. item mela, ff. pro ſoc. l. in tantum, §. penult. ff. de rerum diuiſ.
9 Si verò non eſt ad talem vſum quæſita, aut res communis efficitur melior, & poteſt l. ſi ædes, ff. communi diuid. Aut effi-
10 citur deterior, & non poteſt, d. l. Sabinus, ex Regula, in re Cõmuni. lib. 6. Si verò nec melior nec deterior, aut prodeſt facienti, & poteſt; aut non prodeſt, & nõ poteſt, d. l. fiſtulam, & d. l. quidam Iberus, ff. de ſeruitut. vrban. prædior.

CASVS XCIII.

Poſſeſſio abſenti an acquiratur ex ſimplici ſcientia donationis factæ.

SVMMARIVM.

1 Poſſeſſio abſenti non acquiritur niſi ſecuta ratificatione.

2 Conſtituens ſi ſpolietur ante ratificationem, non agit ſpolio.

3 *Poſſeſſio non acquiritur abſenti etiam mediante notario.*
4 *Actio quæritur per Notarium ſine ceſſione.*
Vtilis tamen & ſecuta ratificatione, num. ſeq.
6 *Infans & abſens æquiparantur.*
7 *Infanti quæritur poſſeſſio & dominium per Notarium.*
8 *Ratificatio inducitur per ſimplicem ſcientiam.*
9 *Scientia inducitur ex cohabitatione.*
10 *Domeſtici ſunt idonei teſtes ad probandum ſupellectilia, & alia domeſtica.*
11 *Hæres exiſtens in domo præſumitur habere notitiam teſtamenti.*
12 *Scientia præſumitur in reſpicientibus commodum.*
Et tacita ratificatio, num. ſeq.
14 *Filius & alij coniuncti, iurant de facto alterius coniuncti.*
15 *Informatio probatur iuramento.*
16 *Vxor præſumitur ſcire facta ſui viri.*
17 *Filius præſumitur ignorare teſtamentum.*
Etiam poſt immixtionem num. ſeq.
19 *Donatarij vtilitate præſuppoſita exurgit præſumptio factæ ratificationis.*

MAritus donauit vxori abſenti, & notario ſtipulanti pro ea multa eius bona, cum Clauſula Conſtituti, & reſeruatione vſusfructus: quæ vxor ſic donataria accuſat nonnullos de turbata poſſeſſione opponitur quod non poteſt, cum non fuerit præſens donationi.

1 Et videbatur dicẽdum poſſeſſionem non eſſe translatam, cũ poſſeſſio abſenti non acquiratur, niſi ſecuta ratificatione, l. 3. in princ. ff. de acq. poſſeſ. & l. quemadmodum, & l. quod meo, §. ſi furioſo, ff. eod. tit. & l. ſi ergo, ff. de negot. geſtis.

2 Hinc poſtea eſt, quod ſi ante quam habeam ratum ſpolietur conſtituens, non competit remedium recuperandæ poſſeſſionis, illi, cuius nomine conſtituens ſpoliatus poſſidebat, etiam ſi poſt ſpolium ratificaſſet, Rota 150. Licèt amicus, in nouis, dicens bene notãdum. Sequitur Butr. in cap. cum veniſſent, in fine, de reſtitut. ſpol. commendat Alexand. ad l. quod meo, in principio, ff. de acquiren. poſſeſſ. dicens eſſe

tens eſſe notabilem Deciſionem. Sequitur & tenet Corne. conſ. 110.col.pen.verſ.& hodie,lib.2. conſ.173. col.penult. verſ.quod ſi aliquis,eod.lib.conſil. 190.col.3.lib.1.atteſtans ita obtinuiſſe in ardua quæſt.Alex.conſ.110.col.2.verſ. & ſi dicatur,lib.1. Dec.in l.qui non prohibet, nu.13.ff.de regul. iur.conſ.226.ſub nu.4.verſ.2.principaliter, conſil.460.in fine,& notabile dixit conſ.247.ſub nu.5.verſ.quarto, hic.Bertrand.conſ.173.col.5.lib.4.Gozadin.conſ.31.num.8.Caſſanæus conſ.7.col.8.conſ.59.col.penult. Rube.conſil.117. in princ. Grat.conſ.26. col.penult. & conſ.76.num.44.libro 1. Mãtua conſilio 256.numero 19. & fuit de mente Bart. conſilio 206.

3 Et hæc Concluſio videtur procedere,etiã ſi Notarius pro abſente ſtipuletur, adhuc enim poſſeſſio abſenti non acquiritur ante ratificationem.Caſtrenſ.conſ.195.col.3.lib.2.latè Tiraq.de conſtitut.limitat.30.

Addo Curt. iunior.conſil.120. Veſtan. Deciſ.329. Pontan.de ſpolio,lib.2.num.112. Oſaſch. Deciſ. Pedemont.33. num.11.Theſaur.Deciſ.Pedem.70.ſub num.5.col.ſeq.verſ. aut verò loquimur.

Soc.conſ.262. col.penult.verſ.ſecundo reſpondetur, au-
4 ſus fuit tenere poſſeſſionem acquiri ignorantia mediãte perſona notarij: nam ſi per notarium quæritur actio ſine ceſſione,à fortiori poſſeſſio quæ facilius acquiritur,l.ea quæ,ff.de acquir.rerum domin.

5 Sed primum aſſumptum Socini non videtur admodũ tutum, nam actio vtilis quæritur per Notarium ſine ceſſione, ſecuta tamen ratificatione, & hæc hodie eſt verior, & magis
** Communis opinio in practica vbique recepta ex Anton. Gabr.de verb.oblig.concluſ.1.nu.100.in fine.Viuius.lib.1. opin.77.Rimінald.de donat.in princip.nu.32. Eman.in ſuo theſauro littera D.nu.155. littera N.nu.34. Theſaur.Deciſ. Pedemont.70.

Vnde non videtur valere eius conſequentia: Acquiritur actio,ergo à fortiori poſſeſſio. Præterea in poſſeſſione conſideratur animus,l.1.§.adipiſcimur,l.3.ff.de acquir. poſſeſ. & ob id nec ante ratificationem quæritur dominium. l. traditionibus,C.de pact.Rubeus autem Alexan.conſ.117. nu.5.

6 in fine,

6 in fine, ita in hoc argumentabatur. Infans & abſens æquiparantur, l. ſancimus, vbi Bald. num. 1. C. ad Tertullian. ſed
7 infanti quæritur poſſeſſio & directum dominium per notarium, Bald. in l. ſi quis emancipatum, nu. 2. C. de donation. merito, &c.

Ad hoc reſpondetur, quod ſpeciale eſt in infante, Theſaur. Pedem. Deciſ. 70. nu. 15. Albenſ. conſ. 36. nu. 2.

8 In præſenti tamen caſu putarem contrarium dici poſſe, cum ad inducendam ratificationem in cõtractibus & quam maximè donationis ſufficit ſcientia donatarij, cum ad inducendam ratificationem in contractibus & quam maximè donationis, ſufficit ſcientia donatarij vndecunq; habita etiam per cõiecturas, & præſumptiones, vel ratione vicinitatis vel ſimplicis conſanguinitatis vt pulchrè deducit Guido Papæ, conſil. 23. num. 18. & 19. & alleganti contrarium incumbit
9 onus probandi, & ex cohabitatione cum aliquo ſcientia præſumitur, l. conſenſu, §. ſeruis, vbi Bart. & Bal. notant, C. de repud. & ibi Alber. dicit, quòd illa lex quotidie allegatur per
10 Aduocatus, vnde domeſtici ſunt idonei teſtes ad probãdum ſupellectilia, infirmitatem, valorem rerum derobatarum vel immiſſarum in domo, & omnia ſecreta patrimonij. Aufrer. ad Tholoſan. Deciſ. 4. Diez Regula 746. Fallent. 22. Monticell. in Repertor. in verbo, domeſticus, fol. 28. Gabr. de teſtibus concluſ. 10. num. 34. cum ſeq. Proſper Farinacc. quæſt.
11 55. Inſpect. 1. num. 48. & hæres exiſtens in domo, præſumitur habere notitiam Teſtamenti licèt eo momento dum conderetur non eſſet in domo. Crauetta conſil. 193. ſub num. 3. verſic. quinimo, Alexand. conſil. 213. colum. 2. volum. 2. Roland. conſ. 4. num. 6. volum. 2. Gozad. conſil. 98. colum. fina. verſic. ſexto quoties, Seraphin. de Iurament. priuileg. 5. numero 23.

12 Et in reſpicientibus commodum præſumitur ſcientia. Cardinal. in Clementina 1. §. vltimo, de conceſſ. præbend. Menoch. lib. 6. præſumpt. 23. numero 84. Marantha ad l. is
13 poteſt, numero 229. ff. de acquirend. hæredit. immo & tacita ab initio ratificatio præſumitur in geſto, ex quo quis commodum reportat, immo & mandatum præceſſiſſe Barbac. conſil. 13. colum. antepenult. lib. 3. Ruin. conſil. 21. numero primo,

Digitized by Google

primo,lib.4.Berous in c.1.nu.41.verſ.ſed contra hanc,de reſtitut.ſpoliator. Menoch.de recuper. Remed. 1.nu.56. Surd. deciſ.206.nu.12.

In caſu igitur iſto ſumus in vxore ſimul cum viro habitante, ſocia diuinæ & humanæ domus, & de re ſibi vtili, & lucroſa, merito ſcientia & tacita in facto ratificatio přſumenda eſt, & cum conſequenter poſſeſſionis per conſtitutum translatio.

14 Accedit Plotus de in lit.iuran.§.29.nu.4.vbi filius, pater, vel alia coniuncta perſona præſumitur ex cohabitatione,informata de geſtis illius cum quo cohabitabat,vnde iuramentum in litem defertur. Anto.Gabr.de iureiurand.concluſ.6. num.10.

15 Et ſe eſſe informatum ſtatur iuramento ipſius,Seraphi.de Iuramen.Priuileg.33.nu.117.& Priuileg.68.nu.8. Ad idem Rolan.conſ.52.vol.1.vbi ex continua cohabitatione & ſanguinis coniunctione oritur informatio, & ſubdit Rol. quod ſolent mariti & patres cõmunicare facta domus filijs & vxoribus,quanto magis donationes eis factas. Et in terminis hoc ſentire videtur in materia donationis, Rolan.conſ.19.num. 38.vol.1.Borgnin.Deciſ.42.nu.23.Deciſ.14.nu.26.Burſat. conſ.33.nu.5.lib.1.

16 Et in terminis in vxore, vt præſumatur ſcire facta mariti. Iſern.in Tractat.feud.capit.de natura ſucceſſ. feudi, circa finem,Guido Papæ,de přſumptione,numero 93.Petr.Pech. de teſtament.coniugat.lib.1.cap.34.numero 6.Fuſi.in Singularib.ſuis, litera M.nume.52. Guilielm. de Ludouic. Singula.119.

17 Et licèt in filio hærede inſtituto præſumatur ignorantia teſtamenti, Ripa poſt alios,ad l.qui Romæ. §. duo fratres,nu. 50.ff.de verb.oblig.Menoch.de přſumpt.lib.6.præſumpt. 23.nu.58.&59.

18 Etiam poſt immixtionem auſus fuit. Cagnol. ad l. qui in alterius,nume.10.ff.de reg.iur.tamen hoc procedit reſpectu ſuitatis & præiudicij quod ex damnoſa quandoque hæreditate oriri poſſet, ideo cautius proceditur, Bald. conſil.392. col.2.lib.1. ſecus in actu merè liberali & vtili, prout in caſu
19 donationis de qua agitur; Stante igitur vtilitate donatarij,

præſumitur ratificatio, & ex conſtituto translata ciuilis & naturalis poſſeſſio, & conſequenter intentum remedium poſſeſſorium competere.

CASVS XCIV.

Renunciatio iurata an tollat defectum patriæ poteſtatis in teſtamento.

SVMMARIVM.

1 *Diſpoſitio generalis non comprahendit actum iuratum.*
2 *Iuramento obligamur etiam Deo.*
3 *Et obligat præcisè.*
4 *Validat actum nullum ex defectu ſolennitatum.*
5 *Et nullum ex defectu formæ.*
6 *Filius iurans de non contraueniendo obligatur efficaciter.*
7 *Filius ſub poteſtate etiam cum iuramento renunciando teſtari non poteſt.*
8 *Prohibitus alienare de ſpeciali fauore, nec cum iuramento poteſt.*
9 *Secùs ſi, ne male vtatur ſubſtantia ſua.*
10 *Patria poteſtas non attenditur in ſpiritualibus.*
11 *Nec ætas ſimiliter in ſpiritualibus attenditur.*
12 *Filiusfamil. obligatur ex voto de iure Canonico.*
13 *Minor non reſtituitur aduerſus votum.*
14 *Filius poteſt ducere vxorem ſine patris conſenſu de Iure Canonico.*
15 *Patria poteſtas non attenditur in actu iurato.*
16 *Vouete & reddite, apud Pſalmiſtam exponitur.*

OCcurrit in facto quod filiusfamilias condidit teſtamentum, renunciando cum iuramento omnibus legum auxilijs, an poſſit dici de nullitate ex defectu patriæ poteſtatis: & ſic an diſpoſitio l. qui in poteſtate, ff. de teſtam. habeat locum in teſtamẽto cum renunciatione iurata.

1 Et videbatur quod ſic, quia diſpoſitio generaliter loquẽs non com-

non compræhendit actum iuratum. Gloſ. in c. cū non deceat, de elect. lib. 6. quam ſingularem dixit Roman. Singul. 7. & latè dixi in repetit. Regulæ, cum quid, par. 4. limit. 8. de regul. iur. lib. 6. Addo Ant. Gab. de Statutis concluſ. 11. nu. 5. Seraphin. de Iurament. Priuileg. 116.

* Quibus addo quod hæc eſt Communis opinio, Alex. cōſ. 59. nu. 9. vol. 1.

2 Et per iuramentum non ſolū homini ſed Deo obligamur, gloſſa 22. quæſt. in principio.

3 Et ad illius obſeruantiam præciſè adſtringimur Matheſilan. Notab. 54. Afflict. Deciſ. 263. num. 3. & præcipuè cum non tendat in diſpendium ſalutis æternæ, cap. cum contingat, c. ſi verò, de iureiurand. Ripa ad l. ſi vnquam, q. 3. C. de reuocan. donation.

4 Hinc iuramentum validat actum nullum, ob defectum ſolennitatum, Gloſſa in Authent. Sacramenta puberum, vbi Bart. Bal. Iaſ. & alij, C. ſi aduerſus vendit. Dec. in c. ſicut. nu.
* 105. de proba. & eſt Communis opinio, vt per Alc. in c. cum cōtingat, nu. 105. de iureiuran. & ita practicantur per totum mundum; Simoncel. de decret. lib. 3. tit. 8. Inſpectione 18. nu. 137. Borgnin. de tutor. nu. 168.

5 Et non ſolum conualidat actum nullum ex defectu ſolennitatum ſed forma legis non ſeruata. Pariſ. conſ. 33. num. 4. lib. 3. Socin. conſ. 13. col. 2. num. 3. & conſ. 36. num. 8. vol. 2.
* vbi de Communi.

Vnde Viuius Communium opinio. lib. 1. opinio. 122. vi-
6 detur dare Cautelam, vt filius iuret de non contraueniendo, quo caſu obligatur efficaciter, ex doctrina Bart. in l. minor viginti quinque annis, in primis verbis, ff. de minor. quam ſequitur Capella Tholoſana, 45. & 49.

Cui addo Angel. & Caſtrenſem, in l. ſi duo patroni, §. idē Iulianus, ff. de iureiur. Grammat. conſ. 31. num. 10. Diaz Regula 219. Fallent. 4. Simoncel. de Decret. lib. 3. tit. 7. Inſpectione 1. num. 8. Dominus Sfortia de reſtitut. in integr. quæſtione 26. art. 6. Cardinal. Alban. ad Bart. in l. penult. num. 4. C. de pact.

7 Licèt reuera prædictæ authoritates loquantur in minore, non in filio ſub poteſtate conſtituto vt inferius dicam.

Contrarium ſingulariter dixit Bald. in l. fin. §. filijs autem, C. de bonis quæ liber. quod dictum ſingulare reputauit Marthesilan. Notabili 40.

8 Vnde alienatio quandoq; prohibetur propter ſpecialem fauorem, vt in dote, minore, & ſimilibus, & tunc iuramentum bona fide interpoſitum, valet & tenet. Authent. Sacramenta puberum, C. ſi aduerſus vendition.

9 Interdum prohibetur ne quis male vtatur ſubſtantia ſua, vt in filio, & tunc iuramentum non obligat eum, dico in aduentitijs, in quibus pater habet vſumfructum, ſecùs in alijs, vt per Bal. Salicet. & Caſtrenſem ibid. Iaſ. in d. Authent. Sacramenta puberum, nu. 47. vbi Curt. in Repetitio. nu. 35. Berous conſ. 22. num. 51. vol. 1. Simoncel. de Decret. lib. 3. Inſpect. 18. tit. 8. nu. 219.

10 Ego crederem primam opinionem veriorem, cum in ſpiritualibus patria poteſtas non attendatur, c. fin. & ibi Geminianus, de Iudic. lib. 6. Innoc. in c. 2. de Regular. Marantha, in Speculo, in 4. parte, diſt. 19. num. 20 Viuius lib. 1. opinionum, Opin. 22.

11 Sicut etiam in ſpiritualibus minor ætas non attenditur, & ſic in eis minor regulariter non reſtituitur. Gloſſa in l. ait pretor, in princip. ff. de minorib. vbi Alber. nu. 2. Specul. in titu. de ſtatu monach. nume. 36. & in tit. de reſtit. in integrum, §. qualiter, num. 4. gloſſa in c. penul. in fi. de his quæ metus cauſa fiunt, Alberic. in l. ſi ex cauſa, nu. 5. ff. de minorib. Felin. in c. in præſentia, nu. 10. vbi Dec. nu. 36. de probation. Soc. iun. conſ. 41. nu. 13. lib. 3. Sfort. de reſtit. in integrum, q. 60. art. 4. numero 24.

12. Hinc filiusfamilias inſpecto iure Canonico obligatur ex voto, gloſſa ſingularis in Cano. Mulier, 32. q. 2. Abbas in c. Scripturæ, col. 2. de voto. Anch. conſ. 112. lib. 1. Et hoc dictũ reputauit ſingulare Roman. Singulari 504. Capias, vbi reddit inter alia hanc rationem: quia Votum eſt quid ſpirituale, in quo patria poteſtas non attenditur. Sequitur Dec. in l. 1. nu. 18. C. qui admitti. Summa Angelica in verbo, Votum, 2. nu. 5. Soto de Iuſtit. & iure, lib. 7. q. 3. art. 1.

13. Sicut nec etiam minores aduerſus Votum reſtituuntur, Sfort. de reſtit. in integrum, q. 60. art. 6.

14 Pariter

14 Pariter de iure Canonico matrimonium ſine patris conſenſu filius contrahere poteſt, c.videbatur,qui matrimon.ac cuſ.poſſ.Canone,Sufficit,22.quęſt.2.Abbas conſ.65.in princip.lib.2.Anchar. conſil.21.in 2.dubio.Pariſ.conſ.29.lib.3.
* Tiraquel.de legibus connubial.lege 9. nu.3. & eſt Communis opinio. Villalob.in verbo, Filius,nu.112.Eman.Suarez. in eod.verbo, nu.204. Clementina de patria poteſtate, cap. 6.effectu 6 num.5.

15 Tertio in iuramento ex quo eſt quid ſpirituale, & in actu iurato patria poteſtas non attenditur, Dec.conſil.432.nu.9. Seraphin.de Iuram.Priuileg.72.in 3.licet Dec.bene loquentem non alleget.

Verior tamen videtur Baldi opinio dato patris præiudicio, nec enim Votum facere poteſt licèt ſpirituale ſit, dato patris præiudicio vt ſupra citati Doctores atteſtantur & ſentit Alberic.ad l.illud,ff.de offic.Præſid.vbi exponendo illud
16 Pſalmiſtæ, vouete & reddite, exponit dummodo alteri non fiat præiudicium.

C A S V S X C V.

Mulier prohibita per Statutum contrahere,an poſſit donare pro anima ſua.

S V M M A R I V M.

1 *Mulier dotalia donare non poteſt etiam pro ſalute animæ ſine conſenſu viri.*
2 *Idem in voto.*
3 *Fallit in paraſernalibus.*
4 *Fallit præterea in extradotalibus.*
5 *Mulier innupta donare poteſt pro anima, non ſeruata forma Statuti.*
6 *Prodigus non poteſt teſtari etiam ad pias cauſas.*
7 *Mulier prodiga principaliter pro anima donare non poteſt.*
8 *Secus ſi principaliter diſponat de perſona.*
9 *Ita vt nec reſtitutio in integrum hoc caſu detur.*
10 *Læſus non dicitur qui cum Chriſto ſe coniunxit.*

11 *Nec donando Eccleſiæ vel pio loco reſtituitur.*
12 *Minor quando principaliter donat Eccleſiæ vel pio loco pietatis intuitu valet donatio, ſecus ſi ob deſperationem vel in odium coniunctorum donationem faciat.*
13 *Lex finalis, §. cum autem, C. ſi maior factus declaratur.*
14 *Minor quinque & viginti maior aut quatuor & decem, ingrediendo Religionem ex perſuaſionibus reſtituitur, nec bona Monaſterio acquirit.*

DIſponit Statutum Tudertinum & multa alia per Italiam quod mulier non poſſit contrahere ſine cõſenſu proximorum, & ſeruata forma illius Statuti: & occurrit quod mulier vult donare pro anima ſua, an poterit non ſeruata forma Statuti, & in hac materia conſiderantur plures caſus.

1 Primus eſt in muliere nupta reſpectu ſui viri, & tunc dotalia pro anima ſua, vel pro eleemoſina dare non poteſt ſine conſenſu ſui viri. Sentit Gloſſa in Canone quod Deo, 33. quæſt. 5. Abbas in diſputatione, Sempronius, Clericus, col. 4. verſic. item vxor, Hoſtienſ. de pœnitent. & remiſſio. §. quibus & qualiter, colum. 16. verſic. quid in vxore, Boer. in conſuetud. Biturig. tit. 1. §. 4. gloſ. 1. in verbo, ne peult donner. Caſſanæus in Cõſuetud. Burgund. Rubrica 4. titulo de droit. §. 1. in Gloſſa, in verbo, En puiſſance, Et hanc opinionem tenet Sanctus Thomas 2. 2. quæſt. 32. artic. 8. in fine. Viuius in Sylua, parte 3. Opinione 1000. num. 59. Vxor.

2 Ampliatur idem in voto. Lamberteng. de contract. mulierum, gloſſa 1. num. 69.

3 Declaratur hoc non procedere in paraſernalibus niſi per modum honeſtatis & conſilij tantum, vt ſentiũt omnes ſupra citati; honeſtum enim eſt vt cui corpus commiſit, res quoque committat, vt per Gloſſ. in d. Canone, quod reo, 33. quæſt. 5.

4 Secundus Caſus eſt in alijs rebus extradotalibus, & tunc pro exoneratione conſcientię & pro ſalute animæ ſuæ donare & concedere poteſt, nulla Statuti forma ſeruata. Sicut in capit. quod Clerici, colum. 24. de foro competenti, Iaſ. in l. ſi vnus, §. pactus, num. 31. ff. de pactis. pulchrè Rodericus Suarez in lege decimatertia, titulo, De las Deuſdas, vbi bene loquitur,

quitur,& dicit; Non dicit pium ſimpliciter ſi fiat Clerico.

Declaratur id verum ſi fiat pauperi aliàs non; Pecch.de contract.coniug. lib.4. cap.17. Caldas ad l.ſi curatorem habens, in verbo, hanc contractum, num.32. C.ſi ſæpius in integr.reſtitutio fieri poſtuletur.

5 Secundus Caſus eſt in muliere innupta,& tunc non ſeruata forma Statuti donare poteſt pro anima, & eleemoſinam facere poterit, Bald.in l.generali, in fine, C. de Epiſcop.& cleric. Crot.ad l.nemo poteſt, colum.3. Limitat.2.de legat. 1.Lamberteng.de contract.mulierum,gloſſa finali,in verbo, finis, num.139. Simoncell.de decret.lib.3.tit.8.Inſpectione 14.num.101.licèt lib.1.tit.2.Inſpectione 2.colum.2.in principio, contrarium ſentire videatur, tamen poſtea, num.21. idem ſentit.

6 Quid ſi mulier ſit, & prodiga, contra naturam mulierum quæ auariſſimæ ſunt? Ancharan.quæſt.familiar.35.num.12. parte 2. an poterit donare pro anima ſua? & primo videbatur quod non:quia prodigus non poteſt teſtari etiam ad pias cauſas, vt latè deducit Alexand.conſil.182.volum.5. Et eſt

* Communis opinio, vt per Boſſ.in Repetit. l.1.num.101.C. de Sacroſanct.Eccleſ.Iul. Clar.§.teſtamentum.quæſt.5.verſic.ſecundo infertur; Econtra videbatur quod mulier etiam prodiga poteſt abſque decreto, ſe, & ſua bona Monaſterio offerre, vt per Albericum, in Authent.Ingreſſi,num.15.vbi Iaſ.ſequitur, num.3. C.de Sacroſ. Eccleſ. dicendo hanc eſſe ſanctam prodigalitatem.

Conſiderari autem in præſentiarum poſſent duo Caſus.

7 Primus eſt,quando principaliter diſponit de bonis teſtando vel donando, & tunc ſi ei bonis ſit interdictum,prout Doctores loquantur,non poteſt niſi ſeruatis debitis ſolemnitatibus,iuxta ea quæ de teſtamento diximus.

8 Secundus Caſus principalis eſt, quando principaliter diſponit de perſona, puta ingrediendo, vel votando ſe Monaſterio,& tunc cum bona veniant in conſequentiam perſonę, poteſt: ex his quæ ſuperius diximus, & ſequitur Simoncell. de Decret. lib.3. tit.8.Inſpect.14.num.100.

9 Et hæc Concluſio ampliatur,vt nec etiam detur reſtitutio in integrum minori aduerſus oblation bonorum mediante

Religionis ingreſſu. Cin.in Authent.Ingreſſi, nu.7.vbi Bartol.in Repetitione, num.18. Roſel.num.17. Alberic.num.8. C.de Sacroſ. Eccleſ. Felin.in cap. Ex parte, num.10.de reſtitut.ſpoliator.in c.In præſentia, num.10.de probation. Sfortia de reſtitut.in integr.quęſt.60.art.4.dicens hanc eſſe Cō-
* munem opinionem.

10 Cui addo textum notabilem in Canone, Illud autem, 20. quæſt.1. quod non dicitur læſus vel deceptus qui cum Chriſto ſe coniunxit.

11 Subampliatur hoc eſſe verum etiam quando principaliter donaret Eccleſiæ, vel pro ſalute animæ, vel amore Dei omnia bona ſua, quia nec hoc caſu reſtituitur, faciendo actum pium & laudabilem, Sfort.Oddo de Reſtitutio.in integr.artic.12. quæſt.23. nu.55. declarando tamen vt inferius dicetur in materia decreti Iudicis.

12 Declaratur tamen, vt minor donare poſſit Eccleſię vel alicui loco pio, quando principaliter hoc faciat intuitu pietatis, ſecùs ſi hoc faciat ob deſperationem; vel in odium coniunctorum, vel ob liberalitatem exercendam, nam tunc non poteſt, etiam cum decreto.

Et ita conciliare videtur Simonecll.de Decret.lib.1.tit.2. Inſpect.2.nu.18.& 19. Verſabitur igitur in hoc Iudicis arbitrium, conſiderando cauſam, qualitatem perſonæ, & ſimilia.

13 Et ſic patet declaratio, ad l.fina.§.cum autem, C.ſi maior fact. vt procedat etiam in donatione facta pio loco, ſi principaliter fiat ob liberalitatem, vel deſperationem, ſecùs, ſi amore Dei, & intuitu pietatis principaliter.

14 Declaratur vlteriùs vt per ingreſſum Religionis bona minoris acquirantur Monaſterio, ſi ſit minor 25. maior 14. & non ſit circumuentus blanditijs, vel falſis perſuaſionibus, quo caſu nec bona acquiruntur, & aduerſus ingreſſum competit reſtitutio in integrum. Abbas dicens ſingulariſſimum, in cap.in præſentia, de probation.in cap.præterea, el primo, de offic.delega. in cap. cum dilect. colum.finali, quod met. cauſa, Bald.in Authent.ſi qua mulier, colum.finali, C.de Sacroſ.Eccleſ.dicens ſe ita reſpondiſſe Auditoribus Rotæ, Veronenſ.Cautela 229. Corſett.in Singular.in verbo, Religio. Simoncel. de Decret.lib.3.tit.8. Inſpect.14.nu.102.& 103.

Dominus

Dominus Sfortia de reſtitut. in integrum. quæſtione 61. articulo 5.

C A S V S XCVI.

De fideiuſſione ex cauſa ſequeſtri emptori facti.

S V M M A R I V M.

1 *Euictionis periculum quando eſt multum apparens emptor non tenetur ſoluere precium etiam præſtita cautione.*
2 *Emptor non tenetur exburſare facto ſequeſtro.*
3 *Venditor nõ tenetur cauere quando ſequeſtra ſunt mẽdicata.*
4 *Sequeſtra quando præſumantur mendicata.*
5 *Emptor non poteſt agere de euictione, niſi re effectualiter euicta.*
6 *Aut ſaltem lata ſententia.*
7 *Euicta res quando dicatur.*
8 *Emptor an agere poſſit, ſi ſimpliciter dictum ſit quòd ſtatim lite mota recuperet precium.*
9 *Verba ſunt intelligenda cum effectu.*
10 *Emptor an agat ſi in inſtrumento dictum ſit, ſi aliqualis moueatur.*
11 *Sciens alteri obligatum, non agit de euictione.*
12 *Res aliena cum venditor agitur de euictione.*
13 *Euictionis practica cum venditur res aliena, & cum venditur res alteri obligata.*
Cantela in vtroque caſu pro emptore & venditore.

QVidam multis debitis inuolutus vẽdidit Sempronio fundum cum pacto, quod de precio ſatisfieret talibus nominatis creditoribus, demum emptor cõuenitur ad reſiduum precij; lite ſuper hoc pendente, & prope calculum expeditionis fiunt multa ſequeſtra à varijs creditoribus; emptor modo petit caueri de euictione, cum iam immineat, fuit quæſitum quid Iuris?

Et videbatur quod ſic, ex l. e[...]is prædijs, & l. poſt perfectum, C. de euiction. immo dicit ſingulariter Ioan. Faber, in

§. nouiſſi-

§.nouiſſimè,in gloſſa,præſtat,Inſtitut.de ſuſpect.tutor.quod
1 quando periculum euictionis eſt multum apparẽs,quòd em-
ptor non tenetur ſoluere precium , etiam præſtita cautione.
Reputauit dictum ſingulare , ad l.à Diuo Pio , §.ſi poſt addi-
ctum, num.2. in fine, de re iudicata, & quod facto ſequeſtro,
2 emptor non teneatur precium exburſare,niſi ſaltem data ido
nea cautione,tenuit,& dixit iudicatum in facti contingentia,
Borgnin. Deciſ.4. parte 1.

3 Contrarium tamen credo verius , primo quãdo ſequeſtra
ſunt mendicata & ſtudioſè procurata , venditor cauere non
tenetur, immò talia ſequeſtra ſunt reijcienda tanquam dolo-
ſa,& fraudulenta, vt latè poſt alios deduxi parte 3.quæſt. 10.
de ſequeſt. Et licèt à Doctoribus detur plura remedia ad ob-
uiandum iſtis fraudibus de quibus per Menoch. de arbitrar.
Caſu 224. Caball.de euiction.§.2.num.9. tamen ad fugien-
da periuria de quibus dubitant Doctores in ſupra citatis lo-
cis dicitur quod ſequeſtrum præſumitur mendicatum quan-
do creditor ſequeſtrans poterat per prius agere via ordina-
ria ad ſuum creditum conſequendum & non fecit, ſed poſt
litem vertentem inter emptorem & venditorem ſequeſtrum
obtinuit, & propè calculum ferendæ ſententiæ , vt pulchrè
deducit omiſſa via iuramenti. Socin.conſil.298. colum.pe-
nult. verſic.ſecunda defenſio, lib.2.ſi enim poterat via ordi-
naria & directa, ſuum in debito tempore conſequi, cur con-
uolauit ad ſequeſtrum lite inter alios pendente?

5 Secundo emptor non poteſt agere de euictione, niſi re ef-
fectualiter euicta , l.ſi plus vel minus, ff.de euiction.l.qui rẽ,
6 C.eod. Burſat. conſil.194. num.41. lib.2.aut ſaltem lata ſen-
tentia,ſuper euictione, Crauetta conſil.845.num.12.Mago.
Rota Florenti.93.

7 Et dicitur res euicta, ſi ablata ſit poſſeſſori, Crauetta con-
ſil.682.num.6.lib.4.

8 Etiam ſi ſimpliciter dictum ſit quod lite mota emptor re-
cuperet precium , nec addita ſint verba , quamuis res adhuc
euicta non ſit, vel non expectato litis euentu vt per Crauet-
9 tam , d.conſ.verba enim ſunt cum effectu intelligenda.
10 Etiàm ſi in Inſtrumento fortius dicatur, ſi aliqua lis ali-
qualiter moueatur, Theſaur.Pedemont.85.ea potiſſimum ra

tione,

tione, quia de facili per emptores ſupponuntur homines ad ſequeſtra vel litem mouendam, ne precium ſoluant: & deludant miſeros emptores carentes re & precio, & ob id verus effectus euictionis attendi debet.

11 Tertiò ſciens rem alteri obligatam non agit de euictione, quia ſibi imputat, lege ſi fundum; C. de euiction. Gomeſ. de
* Communi, variarum reſolution. tomo 2. capit. 2. numero 8. ſub numero 2. Magon. Rota Florentina 51. numero 7. & Deciſ. 80. numero ſecundo, Natta conſil. 267. columna ſecunda, ſed in propoſito conſtat de ſcientia & nominatione creditorum in Inſtrumento, vnde imaginari poterit non eſſe liberum.

12 Quartò, tunc agitur de euictione, cum venditur res aliena, ſed ſi venditur res alteri obligata, non agitur de euictione, ſed actione ex empto, vt tradatur res libera. Aretin. dicens perpetuò notandum, in §. nouiſſimè, numero 6. Inſtitut. de ſuſpect. tut. dicens ita Ferrariæ iudicatum, vel ad quanto minoris res venderetur. Alexand. dicens notabile ad leg. tertiam, §. ſi hæres num. tertio, ff. ad Trebellian. Sed in propoſito concurrit venditor, vt ad effectum liberationis ſatisfiat creditoribus, merito male de euictione videtur actum.

13 Quare diuerſi in agendo, & proponendo videntur eſſe caſus, aut enim res quæ venditur eſt aliena, & in hoc agitur de euictione, re effectualiter euicta, & data ignorantia emptoris, vt dictum eſt; Aut venditur res alteri obligata, & tunc agitur ex empto, vel ad quanti minoris, præter obligationem iam deductam, vel abſolutè, vt tradatur res libera, vnde emptor liberari poteſt ſoluendo creditoribus, & fideiuſſor pariter debet eſſe de indemnitate contra creditores prætendentes, nec iſto caſu intrant requiſita euictionis, nec obligationes reſultantes ex ea.

Illud verum eſt, quod hoc procedit circa actionem intentandam, cum primo caſu agatur ſimpliciter ex empto, vt res libera tradatur: Circa verò effectum eadem videtur medicina, vt etiam ſecundo caſu pecunia non exburſetur, niſi ille venditor ſit admodum idoneus & eius obligatio ſufficiat, vel etiam fideiubeat pro creditis quæ in futurum detegi, vel apparere

apparere poſſent, vel deponantur pro ſecuritate emptoris, ex notat. per Oſaſch. Pedemont. Deciſ. 24. in fi. Caballin. de euiction. §. 2. num. 9. Borgnin. Deciſ. 4. in fine, & vidi quandoque vtiliter accuſari, vt fructus currentes ſint venditoris, & ſors principalis ſtet pro ſecuritate emptoris, & ſine eo amoueri non poſſit, & hoc æquius videtur, quam rigoroſa retentio, quia habet aliquid vtilitatis venditor, & emptor non habet rem, & precium.

CASVS XCVII.

De immunitate ab impoſitionibus Cameralibus.

SVMMARIVM.

1 *Impoſitio per capita reſpicit perſonam.*
2 *Soluere eſt pecuniam exburſare.*
3 *Procurator conſtitutus ad ſolutiones recipiendas, non poteſt niſi in pecunia numerata eas recipere.*
4 *Munus perſonale quando dicatur.*
5 *Munus perſonale triplex eſt.*
6 *Munus cum dignitate appellatur honor.*
7 *Munus mere perſonale quale ſit.*
8 *Solutionis verbo continetur omnis ſatisfactio.*
9 *Etiam de proprietate verborum.*
10 *Aliud eſt stricta interpretatio, aliud propria.*
11 *Soluiſſe dicitur liberatus per acceptationem.*
12 *Statutum prohibens omnem exceptionem præter ſolutionem non excludit liberationem.*
13 *Teſtes deponentes de confeſſione, vel alia liberatione probant ſolutionem.*
14 *Soluere votum eſt adimplere.*
15 *Soluere, idem quod exprimere, & finire.*
16 *Lex duodecim tabularũ prohibet ſolui tignũ ædibus iunctum.*
17 *Solutum legibus principem cum dicimus, legibus non adſtrictum intelligere ſolemus.*
18 *Soluere, varijs modis accipitur in iure.*

Sanctiſ-

SAnctiſſimus Pontifex conceſſit cuidam Laurentio pauperi immunitatem à ſingulis impoſitionibus Cameralibus,cum hac Clauſula in fine poſita ſolutis per eundem omnibus perſonalibus. Op
1 ponebatur contra eum, quod ſoluere debeat impoſitionem per capita, nam hoc reſpicere videtur perſonam, l.iuriſgentium, §. pactorum, ff.de pact. Ponderabatur etiam verbum
2 (Solutis) nam ſoluere eſt pecuniam exburſare,l. Æmilius,ff. de minoribus,l.2.§. ad frumenta, ff.de adminiſtrat.rerum ad Ciuit.pertinent.

3 Hinc procurator conſtitutus ad ſolutiones recipiendas, non poteſt niſi in pecunia numerata eas recipere; Alex.cōſ. 95.vol.3.Natta conſ.60.nu.2.vnde videbatur inferri,quod teneretur aliquam pecuniæ quantitatem exburſare,& numerare Theſaurario pro capite,& perſona ipſius.

4 Contrarium viſum fuit verius,munus enim perſonale eſt quod cum corporis labore,& animo ſolicitudine,& vigilantia principaliter exiſtit,l.1.§.illud,l.finali, ff.de muner.& honor.

5 Et triplex datur à Iaſ.in l.placet,numero tertio, C. de ſacroſanct.eccleſ.quoddam eſt cum dignitate,vt eſſe Decurio,
6 Ambaſſiator,&c. & appellatur honor,l.honor, ff.de muner. & honorib.

Quoddam eſt ſordidum, vt quærere panem per Ciuitatem pro pauperibus,& ſimilia,& appellantur ſordida, quia non imponuntur niſi vilibus perſonis,l.ſordidorū, C.de excuſat.muner.lib.10.

7 Quoddam eſt munus merè perſonale, nec honoris, nec ſordidum ſed medium, vt officium exactionis in Ciuitate; Plura etiam adfert exempla Feſtaſ. de Collation.parte 2.numero 11.Tomas, in principio, cap.2. nume.4. vt qui cuſtodiunt muros Ciuitatis, & ſimiles.Facit igitur ſummus Pontifex immunem, ſed non à perſonalibus, vt cuſtodia Ciuitatum,& ſimilibus,meritum perſonę,& laboris corporis reſpicientibus.

8 Solutionis igitur verbo,omnis modus ſatisfaciendi comprehenditur,l.liberationis,l.ſolutionis,de ſolution.& de verbor.ſignific. vbi Bartol.dat Concluſionem appellatione ſolutionis

lutionis omne implementum contineri,ſi ſimpliciter profe-
ratur non iungendo ad verbum pecunia. Sequitur Socin.
cōſ.65.col.1.lib.4.Ripa l.4.§.ſoluiſſe, ff.de re iudic.Papienſ.
in forma Reſponſ. rei conuent. in verbo, exceptionem ſo-
lutionis.

9 Et hæc Concluſio vera eſt de proprietate verborum, vt pulchrè deducit Alc.in l.liberationis,in fi.ff. de verb.ſignif. dicens aliud eſſe aliud de ſtricta,aliud de propria ſignif.ver-
10 bor.Cum quod non venit de ſtricta ſit tamen de propria, ex gloſ.in l.cum l.ff.de teſtament.

Hinc poſtea promittens decem nomine pœnæ, ſi infra menſem non ſoluerit,quod debet, ſi ſit liberatus per accepti
11 lationem,dicitur ſoluiſſe,& pęnam euitabit; Bart.poſt Din. & poſt eum Angel.& Caſtrenſ. in l.ſolutionis, & l.ſolutum, ff.de ſolution.

12 Secundò ſtatutum diſponens prout Tuderti, quod contra Inſtrumentum guarentigiatum non poſſit opponi aliqua exceptio niſi ſolutionis,poterit ſub iſto nomine opponi exceptio cuiuſcunque liberationis,vt per Alberi.in d.l.ſolutionis.

13 Tertiò facit in actu practico, quod ſi quis articulatur ſoluiſſe,& teſtes deponant de confeſſione, vel alia liberatione, non dicuntur impertinenter depoſuiſſe, Bal.conſ.458.lib.4.

14 Sic etiam ſoluere votum eſt adimplere Iſaiæ 19. vota vouebunt domino,& ſoluent.& Dauid Pſal.21. Vota mea reddam in conſpectu timentium eum, id eſt ſacrificium corporis,& ſanguinis mei reddam, vt offeratur in memoriā paſſionis meæ,& Pſalm.60. Vota mea Domino reddam de die in diem,id eſt quotidie,& indeſinenter.

15 Et ſoluitur,id eſt reſoluitur,& expirat, vt Inſtitut. quibus modis ius patriæ poteſtat. ſoluitur, & ſocietas ſoluitur morte,§.ſoluitur,Inſtitut. de ſocietat. l.verum, §.ſocietas,ff. pro
16 ſocio. Et lex duodecim tabular.non permittit ſoluere tignū ædibus iunctum,l.1.ff.de tigno iuncto,& matrimonium ſoluitur morte,in Rubrica,ff.ſol.matrim.

17 Et princeps,dicitur ſolutus legibus, id eſt non adſtrictus, l.princeps,ff.de legibus,l.digna vox.C.eod.

18 Varijs igitur modis ſoluere accipitur in iure, & propterea cum

rea cum in dicto priuilegio dicatur ſolutis per eum oneribus perſonalibus, id eſt adimpletis in tempore oneribus perſonalibus, non quod pro perſona ſoluatur aliquid pecuniarium.

CASVS XCVIII.

De tempore Compromiſſi petendi inter coniunctos.

SVMMARIVM.

1 *Compromiſſum inter coniunctos non poteſt peti publicatis atteſtationibus.*
2 *Declara quando ſint clara aliàs non.*
3 *Declaratur ſecundo niſi petatur ab eo in cuius fauorem cantent atteſtationes.*
4 *Declaratur etiam in dubio in caſu mixto.*
5 *Statutum de Compromiſſis eſt fauorabile.*
6 *In dubio pronunciandum eſt eſſe compromittendum.*

EST in ore apud omnes recepta ſcribentium ſententia de qua apud Rol. conſ. 57. vol. 2. publicatis atteſta-
1 tionibus amplius inter coniunctos peti non poſſe Compromiſſum.
2 Quod in facti contingentia crederem verum, ſi atteſtationes publicatæ eſſent adeo ſubſiſtentes, & in iure claræ, vt nihil remaneret niſi ſententiam ferre aliàs ſecus, cur enim atteſtationes publicatæ impediunt tale compromiſſum, quia faciunt rem claram ex Doctoribus per Rolandum allegatis, ergo ceſſante, quòd non ſint claræ compromiſſo locus erit; & ſentit etiam Socin. conſ. 4. num. 1. volum. 1. conſ. 300. numero 5. volum. 2. Corn. conſil. 52. volum. 4. Iacobin. in l. prima, in prima lectura, numero ſeptimo, vbi Iaſ. numero 13. ff. de tranſact. Duen. Regula 36. numero 7. limitatione 7. Et ſic vidi in facti contingentia, quod in quadam cauſa inter perſonas à Statuto compræhenſas fuerũt publicatæ atteſtationes, & exceptum contra teſtes, & petitus terminus ad probandam

bādam except. & datus, adhuc eſſe locum compromiſſo non obſtante publicatione ſtantibus, exceptionibus, & termino ad eas probādas quæ omnia demonſtrant atteſtationes non eſſe claras.

3 Secundò loco in facti contingentia vera eſt cõmunis ſententia, niſi ille in cuius fauorem cantent atteſtationes publicatæ, & ſic poſſet excludere compromiſſum illud petat cum quilibet poſſit fauori ſuo renunciare, Alex. conſ. vlt. nu. 15. lib. 6. Magon. Rota Floren. 118. nu. 3.

Subampliatur, hoc dictum, vt ſi pro vna parte quis petat compromiſſum præſupponendo caſum dubium, & pro alia
4 parte recuſetur præſupponendo caſum clarum, nã præualet
5 ille qui petit compromiſſum fieri, cum ſtatutũ de cauſis com
6 promittendis ſit fauorabile; & in dubio ſit pronunciandum faciendum compromiſſum, Soc. iun. conſ. 136. num. 8. lib. 2. Soc. ſen. conſ. 4. in fi. lib. 1. Æmil. conſ. 40. nu. 14. Ioſeph. Deciſ. Peruſin. 2. nu. 10. Lucana 26. nu. 14. & 15.

CASVS XCIX.

Eccleſiæ bona an ſint danda plus offerenti.

SVMMARIVM.

1 *Bona Eccleſiæ ſunt adiudicanda ei qui primo loco obtulit iuſtum precium, non ei qui obtulit poſt ſatis longe plus.*

2 *Eccleſia dicitur cultrix, & auctrix iuſtitiæ, & non patitur aliquid contra iuſtitiam fieri contra ſe, vel alium.*

3 *Eccleſia non habet rugam neque maculam.*

4 *Emptor ille ab Eccleſia præfertur qui primo habuit titulum licèt alter poſtea poſſeſſionem.*

5 *Eccleſiæ non eſt fauendum, vt alij fiat iniuria.*

6 *Nec ſub colore ne damnum ipſa eccleſia patiatur.*

7 *Fidei fauore iniuſtitia non eſt facienda.*

8 *Legatum pium regulariter latè eſt interpratandum, non tamen vltra intentionem teſtatoris.*

9 *Teſtatoris diſpoſitio de primo actu tãtum intelligitur, quamuis agatur de fauore piæ cauſæ.*

10 *Legibus*

10 *Legibus non ſubÿciuntur quæ ſpiritu Dei aguntur. Sed vide numero 12.*

11 *Inſinuatio an in pÿs cauſis requiratur.*

13 *Poteſtas diſponendi actum aliud eſt ab ipſa actus diſpoſitione.*

14 *Poteſtas legitimandi fauorabilis eſt, actualis autem legitimatio regulata, & potius odioſa.*

15 *Gabellas, & pedagia imponendi poteſtas fauorabilis eſt, & dilatanda actualis autem impoſitio gabellæ odioſa, & reſtringenda.*

Recepta & in ore omnium eſt Concluſio, quod bona immobilia Eccleſiæ non poſſint alienari niſi in euidentem Eccleſiæ vtilitatem, modo occurrit in facto, quod concurrebant duo inuicẽ æmuli in emptione cuiuſdam poteris, & vnus obtulit iuſtum precium alter ſatis plus iuſto precio, fuit dubitatum quis eſſet præferendus, & Iudices ardenter inclinabant ad eum qui ſatis plus obtulit, cum hoc ſit magis vtile Eccleſiæ. Vidi cõtrarium deciſum, & pro hoc mihi videtur gloſſa in Authentica, Hoc ius, in verbo, plus, 10. q. 2. vbi gloſſa videtur hoc expreſ-
1 sè velle, quod ſi offeratur plus iuſto precio, Eccleſia non debet recipere niſi iuſtum precium. Et licèt inquit gloſ. cõtrahentes poſſint ſe inuicem decipere, tamen hoc Eccleſiæ non conuenit, nec debet niſi iuſtum recipere, etiam ſi plus offeratur; latè dixi in Tract. Locati, & conducti, par. 1. de ſimilitudine Locationis de locatio. deceptio. nu. 2.

2 Accedat, quod Eccleſia dicitur cultrix, & auctrix iuſtitiæ, & non patitur aliquid contra iuſtitiã fieri contra ſe, vel aliũ, vt in c. 1. §. ſed diuerſum, de aliena. feudi vbi Bald. nu. 5. in 6. notabili appellat verba hæc elegantia, & ſic eccleſia eſt vltimum, & ſupremum refugium oppreſſorum, vt in cap. nouit, de Iudic. Ad idem text. in cap. vt noſtrum, vt eccleſiaſtica beneficia, in cap. licèt, de foro cõpetenti in 6. facit cap. per tuas, & c. conſultationibus, de donat. vbi in actibus Eccleſia frau-
3 dem non adhibet, quia non habet rugam, neque maculam, 21. diſt. Canone, Quamuis. Theſaur. Deciſ. Pedemont. 120. col. 2. in princip.

4 Hinc poſtea ſi Eccleſia vendit rem duobus ille præfertur qui primo habuit titulum, licèt non poſſeſſionē. Ioan. Andr. in c. cōtinebatur, de his quæ fiunt à Prælat. ſine conſenſu Capit. Roman. in Authen. Similiter, Speciali 12. C. ad l. Falcid. Rom. amplians ad Principem conſ. 70. col. 2. num. 3. verſ. vel & ſecundo, ea ratione, quia illuſionem Eccleſia in ſuis cōtractibus fieri prohibet. Idem conſ. 298. col. 2. nu. 2. verſ. vlt. videtur, vbi appellat hoc dictum ſingulare, & quotidianū. Imola, in c. cum illuſio, Notab. 1. de renunc. Alex. conſ. 83. col. 2. vol. 7. Soc. Regula 155. Emptorum, Limit. 8. dicens in Eccleſiaſticis perſonis eſſe prohibitam deceptionem. Marſil. Sing. 82. nu.... in 2. limitat. dicens valde ſingulare, & in l. qui duobus, col. 1. ff. de falſis, Felin. in cap. præſentata, col. 2. de teſtibus. Et hanc dicit communem Goz. ad conſ. 14. nu. 14. Ruin. conſ. 76. col. 2. vol. 5.

5 Neque etiam in fauorabilibus cauſis, debet ita fauor exhiberi, vt aliȷs fiat iniuria, cap. ex tenore, de foro competenti, cap. nuper, de donatio. inter virum, & vxorem, vnde inuehitur Marian. Soc. conſ. 15. col. 15. cōtra illos religioſos, qui

6 ſub colore, ne Eccleſia damnum patiatur, aliorum iura vſurpant. Sequitur, & approbat Dec. conſ. 229. in finalibus verbis, & repetit conſ. 564. nu. 1. in fine. Idem fauore piæ cauſæ, non licet à tramite iuris deuiare, Ioan. de Anania, conſil. 68. colum. prima, verſic. Quibus omnibus, immò nec fauore fi-

7 dei debet iniuſtitia committi. Calder. conſ. 3. verſic. non obſtat, quod magnus fauor, de Iudæis Bald. quoque eleganter ſcribit conſ. 254. in fine, volum. 1. ſe Deum quidem timere, & propterea nunquam conſcientiam ſuam ſubtraxiſſe ab operibus pietatis, ſed tamen à rationibus legum ſe non poſſe recedere.

8 Pariter legatum pium regulariter eſt latè interpretādum, non tamen vltrà intentionem teſtatoris, non enim patitur ratio æquitatis, vt contra, vel pręter propoſitum teſtatoris aliquis temere velit bona ipſius in pium vſum conuertere. Angel. conſ. 329. nu. 5.

9 Et quamuis agatur de fauore piæ cauſæ tamen diſpoſitio teſtatoris intelligitur de primo actu tantum. Bald. in l. cum quidem, nu. 3. de annuis leg. ſequitur Alexan. conſ. 16. num. 7. vol. 4.

7.vol.4.Soc.iun.conſ.25.nu.8.vol.2.Gabr.de legib. Concl. 1.nu.26.Illuſtriſs.Mantica,de coniectur.vlt.volunt.lib.6.titul.3.nu.38.verſ.4.debet.

Quare mihi concludendum videtur, quod in concurſu ille præferantur, quo primo loco obtulit iuſtum precium, licèt alter poſtea ſatis plus attulerit,ſaluo meliori iudicio, & ita in terminis tenet Roman.Singul.762.vbi apoſtillator dicit hanc eſſe communem opinionem.

10 Et ſi vlterius dicatur quæ ſpiritu Dei aguntur, legibus non ſubijciuntur,cap.licet, de Regularibus. Barbac.in cap. Ad hoc, colum.3. de teſtament.per quæ multorum fuit opinio in donatione ad pias cauſas inſinuationem non requiri. Aretin. in l.1. Priuileg.11. C. de Sacroſanct. Eccleſ. Socin. conſil.115.colum.2.volum.4.Felin.poſt Butrium, in capit. Eccleſia Sanctæ Mariæ, colum.39. de Conſtitution. Iaſ.in l. prima, columna penultima, ff. ſoluto matrimon. Tiraquell. de Priuileg.piæ cauſæ,capitul.124.colum.2. vbi plures allegat.

12 Reſpondetur præſuppoſitum non ſubſiſtere, mens enim, & facultas donandi ad pias cauſas reputari poteſt, quid ſpirituale,veluti id quod à ſpiritu Dei ſuadetur,ſed actualis ipſa donatio facta piæ cauſæ,non itidem ſpiritualis cenſeri debet, ſed actus communis, & humanus; Sic alibi poteſtas di-
13 ſponēdi actum reputatur vno modo, diuerſa vero ipſa actus
14 diſpoſitio,nam poteſtas legitimandi fauorabilis eſt, actualis verò legitimatio regulata & potius odioſa. Alex.in l.2.ff. de verbor.obligat.

15 Rurſus poteſtas imponendi Gabellas, & Pedagia fauorabilis eſt,& dilatanda,& ipſa actualis impoſitio gabellæ odioſa, & reſtringenda. Ruin. conſil.114.num.14. vol.5. Rimінald.de donation.§.primo, numero 996. iuncto num.1064. fol.308.

In exequendo igitur, etiam in actibus pijs, & fauorabilibus multi exceſſus dari poſſunt, qui refręnari debent, prout in caſu de quo agitur,merito,&c.

CASVS C.

Venditori an detur retentio etiam vno nummo deficiente.

SVMMARIVM.

1 *Reſtitutio in integrum non datur ex modica læſione.*
2. *Emphyteuta ex defectu vnius nummi, cadit ab emphyteuſi.*
3 *Remedium l. 2. C. de reſcind. vend. datur pro minimo exceſſu.*
4 *Euictio in modicis conceditur.*
5. *Hypotheca non cadit in rem propriam.*

FVit in facto quæſitum, an liceat pro reſiduo precij etiam minimo, retinere rem venditam.

1 Et primò videbatur, quod non, cum reſtitutio in integrum non detur ex modica læſione, gloſſa in l. Scio, in verbo, maximè, ff. de reſtitution. in integrum, in leg. penult. ff. de minorib. in cap. penult. de rebus Eccleſ. non alienand. Gabr. de reſtitutione in integrum, Concluſ. 1. vbi de ** Communi, & de magis Communi; Burſat. conſilio 27. numero 17. D. Sfort. de Reſtitutione in integrum, quæſtione quarta, articulo 12. numero 105. verſicul. in contrar. Caldas ad l. ſi curatorem habens, in verbo, vel dolo aduerſarij, num. 7. fol. 221.

Secundò, Redhibitoria pro modico non competit. Bald. in l. fin. ff. de ædilitia actione.

Tertiò, remiſſio mercedis non conceditur ſi quis paulo minus commodè vſus non fuerit, l. ſi merces, §. vis maior, l. habitatores, ff. locati. Boſſius de remiſſione merced. nu. 107.

2 Pro contraria parte primò facit. Emphyteuta ex defectu vnius denarij ęquè cadit ab emphyteuſi, ac ſi defeciſſet in totum; Dixi in Tract. Locati, & conduc. p. 2. de locat. ad lõgum tempus, q. 6. ſub nu. 16. Ampliat. 10. fol. 59.

Et aliquid addendo dicitur hoc verum, etiam in pacto appoſito in Emphyteuſi, quod ſi infra annum non ſoluerit Canonem, incidat in commiſſum; Si enim in minimo deficiat,

cadit à

Digitized by Google

cadit à pacto; Bald. dicẽs notabile, in Rubr. C. de contrahen. emptio. quæſt. 10. num. 10. Barbac. conſil. 40. col. 11. vol. 1.

3 Secundò, pro hac parte facit, quia in remedio l. 2. C. de reſcind. vendit. exceſſus in minimo, & in vno nummo ſufficit, & operatur effectum ſuum, Bald. in d. l. 2. quæſt. 12. num. 16. dixit notabile, in c. Cum cauſam, el ſecondo, nu. 2. de teſtib. Iaſ. ad l. cum furti, in fine, ff. de in litem iur. de communi Tiraquel. de Iudic. in rebus exiguis, Fallẽt. 51. Couarru. variarum reſolution. lib. 2. cap. 3. ſub num. 3. Sebaſt. Medic. Reg. 5. nu. 26. fol. 225. Alciat. in l. hæc adiectio, vbi Rebuff. col. 2. verſic. quarto, &c. ff. de verb. ſignific. Alex. in l. & ſi poſt tres, num. 7. ff. ſi quis caution. inferentes ex hoc, teſtem in hoc remedio probare, ſi dicat valere tot, & plus, cum ſufficiat quid indeterminatum in hoc caſu.

4 Tertiò, pro hac parte facit, quod euictio in modicis conceditur, vt notatur in l. in modicis, ff. de contrah. emptio. quem text. cum gloſ. dixit ſingularem, Roman. Singular. 57. ſi vendo feudum, quod vendito fundo in quo eſt capella iuris patronatus, venit etiam ius patronatus, niſi ad Capellam eſſet aditus per viam publicam, ex doctrina Bart. quam ſingularẽ appellat, in l. ſi mercedem, §. ſi cum fundum, de action. empt. Et hanc Bartoli opinionem ſequitur Abbas, Diſput. 5. incipiente Augerio. col. 5. verſic. ſecundo poteſt. Et hanc Bart. dicit veriorem. Boer. Deciſ. 322. num. 14.

Et latè defendit Berous in c. ex litteris, in vltima Conclu. & in c. 1. nu. 39. de iure patronat. licèt reuera contrariam dicat communem Roch. de iure patronat. in verbo, ipſe vel is à quo, quæſt. 22. num. 43.

Et hanc partem tenet gloſſa in l. Res bona, in 1. Lectura, ff. de contrah. empt. quam pro notabili commendat Bald. in Rubr. C. de contrah. empt. quæſt. 11. in l. fin. nu. 2. C. commoda. vbi ſubdit, quòd ſi cadat à poſſeſſione, non competit hy-
5 pothecaria, quia in rem propriam nõ cadit pignus in c. cum adeo, vbi dicit bene notandum, col. 1. in fine, de Reſcript. in l. cum allegas, nu. 13. de vſuris. Iaſ. in Authent. Qui rem, ſub nu. 16. verſic. octauo, &c. C. de Sacroſ. Eccleſ. Afin. de executor. §. 4. cap. 86. num. 14. fol. 110. Sebaſt. Medic. Regula 5. num. 25. fol. 225.

CASVS CI.

De fratre aſſerente mutuo accipere pecunias pro extinguendis debitis.

SVMMARIVM.

1 *Inſtrumenta dicuntur correſpectiua de eodem die, loco, & teſtibus.*

2 *Contractus correſpectiui pro vno reputantur.*

3 *Frater præſumitur velle pro ſorore bonum, & vtile.*

4 *Frater eſt idoneus teſtis contra ſororem.*

5 *Fratri aſſerenti ſe mutuo accipere pecunias pro extinguendis debitis ſororis creditur.*

FRater in quodam Inſtrumento confeſſus eſt mutuo accepiſſe à Paulo Scuta quinquaginta pro extinguendis debitis Donnæ Chriſtinæ ſuæ ſororis, in Inſtrumento correſpectiuo de eadem die, loco, & teſtibus, quidam creditor fatetur accepiſſe dicta ſcuta quinquaginta pro extinguendis debitis Chriſtinæ ſororis mutuo accipientis, fuit quæſitum an talis fratris aſſertioni ſit ſtandum, & ex doctrina Baldi ad l. petens, nu. 49. C. de pact. Cum
1 hæc duo Inſtrumenta ſint confecta eodem die, loco, & teſtibus, videntur correſpectiua ex Alex. conſil. 150. col. 3. lib. 3. Corn. conſil. 98. column. penult. lib. 3. Alba, conſil. 45. num. 6. Crauetta conſil. 246. numero 4. & conſil. 28. numero 13. vbi
2 contractus correſpectiui pro vno reputantur, & vnum venit ad declarationem alterius. Cum igitur in caſu iſto Paulus mutuauerit fratri Scutos viginti, & dicto die, loco, & teſtibus, fuerit ſolutum, & extinctum debitum domnæ Chriſtinę ſororis, ergo perinde ac ſi ab initio Paulus principalis creditor mutuaſſet ipſi donnæ Chriſtinæ pro ſuis debitis extinguendis.

Et ſi dicatur hoc non aſſeruit donna Chriſtina, cuius debitum prætenditur extinctum: ſed frater pro ea, dicendo extinxiſſe.

3 Reſpon-

3 Reſpondetur fratri contra ſororem eſſe credendum, cum non præſumatur velle niſi vtilia pro ſorore, nec velle aliquid mentiri in eius præiudicium, cap. litteras, de præſumption. Alciat. Reg. 1. præſumpt. 23. Foller. in Pract. in 2. particula, nu. 18. Crauetta conſil. 9. nu. 26. Menoch. de Præſumpt. lib. 5. Præſumpt. 16. Tiber. Decian. lib. 3. cap. 13. nu. 12. to. 1.

4 Vnde frater volens, & non coactus pro ſorore, & contra eam eſt idoneus teſtis. Bald. in l. qui teſtamento, §. Quæcunque, num. 6. verſic. ſunt quædam perſonæ, ff. de teſtament. Felin. in cap. cum oporteat, num. 6. in 6. limitatione, de accuſation. Federic. Schenck, de teſtibus, num. 32. verſic. volentem autem; Nellus de teſtibus, num. 9. Boſſius de oppoſitio. contra teſtes, num. 112. vbi creditur etiam ad offenſam.

5 Si igitur frater mutuo accipiat Scuta centum, aſſerendo hoc facere pro extinguendis debitis ſororis ſuæ, & cancelletur Inſtrumentum in quo debitor id aſſerit, credetur ei contra ſororem, & debitricem reſpectiuè.

CASVS CII.

De dotata à ſocio, an ſocietati dos data imputanda ſit.

SVMMARIVM.

1 *Quæſtio eſt valde dubia, & perplexa, an dos data per vnum ex ſocijs ſit imputanda in communi, vel portioni ipſius dotãtis.*
2 *Socius omnium bonorum dotat filiam de communi.*
3 *Et hoc vſque ad dotem condecentem, & non vltra.*
4 *Et ſoluto matrimonio durante communione redit in cõmune.*
5 *Et in diuiſione imputatur patri in partem ſuam.*
6 *Socius particularis dotat de proprio.*
7 *Niſi de conſenſu alterius ſocij conſtet tacite, vel expreſsè.*

1 SAtis intricata eſt quæſtio An dos data per vnũ ex ſocijs ſit imputãda in communi, vel portioni ipſius dotantis? in qua Berous conſil. 190. vol. 1. dixit quod Doctores antiqui, & Moderni ita variarunt, vt vix diſcerni poſſit quæ ſit magis Communis opinio.

Digitized by Google

Et Federic. Scotus Reſponſo 90. lib.4.dixit,quod licèt in prouerbio ſit tot capita, tòt ſententiæ, tamē in hoc Articulo, plures ſunt ſententię quam capita. Petrus de Vbald.de duobus fratribus, parte 6.quæſt.9.attenta magna difficultate dixit, tene quam vis, & ſine peccato teneas.

Partim igitur negatiuam, quod de communi non ſit detrahenda, ſed de portione dotantis,tenet Speculat.de Iudic. parte 4.§.finali, verſic.quid ſi vnus ex fratribus,Bald.in l.finali,C.de dot.promiſſ.in Authent.ex teſtamento,C.de Collation.conſil.159. vol.5. Papienſ.in forma libelli Societatis, verſic.vndecunque quęſita,Roman.conſil.145.& 413.Petr. de Vbald.de duob.fratrib. parte 6.quæſt.9.Ancharan.conſ. 302.circa finem,verſic.tertium dubium.Alexand.conſil.87. & 154. vol.2. Alberic. in l.ſi ſocius pro filia, ff.pro ſocio, & ibi etiam Fulgoſ. Caſtrenſ. conſilio 96. Si dicta Cornelia. Et conſ.366. Omnipotens Deus, volum.1.Socin.conſ.46.verſic.circa aliam dubitationem,& conſ.192.verſic.Circa quartum.Iaſ.in Authent. Quod locum,colum.4.C.de Collation. conſil.291.volum.1.in §.fuerat,num.111.Inſtitut.de action. Corn. conſil.124. colum.fina. volum.1.conſil.52.volum.3. conſil.58. volum.4. Crot. ad l.ſi coſtante, colum.3.ff.ſoluto matrim ɔr. Neuizzan.Sylua nuptiali,lib.2.numero 83.Bertrand.conſil 336. colum.finali, volum.3.conſil.279.volum. 2.Pariſ.conſil.85.num.18.volum.1. Berous conſil.190. ** volum.1. Federic.Scot. lib.3. Reſpōſo 9. Iaſon de Communi d.conſil.191. de magis Communi. Socin. d.conſil.46.& idē Iaſ.in d.Authent. Quod locum, Mannos ad Roman.conſil. 146. & veriorem dixit Additionator ad Dec. conſilio 46. & contrarium tenentes multum errant, & cecutiunt in re clariſſima.Additionat.ad Alexand.154. Caballin.ad Butr.cōſ. 7.Additionat.ad Alexand.154.litera A.lib.2.Gabr. de iure dot. Concluſ.2. vbi de magis Communi, Mannos ad Rom. 145.Granut. Theoremate primo. Cotta, in verbo, Expenſa facta.

Partem verò affirmatiuam,quod de communi ſit dotanda tenet Butr.conſil.7. Alex.conſil.20.vol.5. Bald.in l.ſocietatem vniuerſorum, in l.cum duobus, §.fratres, ff.pro ſocio,in l.ſi patruus,col.4.C.communia vtriuſque iudicij. Angel.in l.

ex duobus,

Digitized by Google

ex duobus, C. de negot. geſtis. conſil. 60. Socin. conſil. 191. volum. 2. conſil. 4. vol. 4. Decius in Authent. Quod locum, col. finali, C. de collation. conſil. 66. Ruin. conſil. 101. conſil. 104. vol. 1. Caſtrenſ. conſil. 304. Super primo quęſtio. conſil. 358. ad primum vol. 2. Hieron. Zanch. inter Conſilia Socini, conſil. 60. vol. 4. Bertrand. conſil. 39. vol. 2. Roland. conſ. 91. vol.
* 1. vbi Communem dicit. Tobias Non. conſil. 64. vbi de ma-
** gis Communi, Cagnol. ad l. ſi emancipati, num. 202. C. de collation.

2 Quare duo videntur conſiderandi caſus, quorum vnus eſt in ſocietate omnium bonorum, & tunc de bonis communi-
** bus dotanda eſt filia ſocij; de magis Communi Menoch. de arbitrar. Iudic. lib. 2. Centur. 2. Caſu 127. num. 3. Didacus, variar. reſolut. lib. 3. cap. 2. verſic. quinto infertur; Simon. de Pretis, conſil. 167. num. 51. & 179. num. 11. Et hodie magis
** Communem ponit Ioſeph. de Ludouic. Concluſ. 53. Illatione 14. Riminald. iun. conſil. 466. vol. 4. Laurent. de Pinu, conſil. 108. nu. 7. Iacob. Berrett. conſil. 19. nu. 10. Borgnin. Deciſ. 11. num. 17. parte 2. Rolan. conſ. 91. vol. 1. Surdus de Alimen. tit. 6. q. 13. ſub num. 11. verſic. ex prædictis.

Et omiſſis multis mihi videtur textus, in l. ſi ſocietatẽ vniuerſorum, §. idem maximè, ff. pro ſocio, vbi ſi contrahitur ſocietas omnium bonorum, quidquid vnus ex ſocijs expendit in honorem liberorum ſuorum ſocietati imputatur.

3 Limitatur hic primus caſus ſi nimis, & præter ſolitum Domus, & vt vulgo dicitur della Caſata, frater dotaret filiam, quia illud exceſſiuum non veniret in communionem. Crot. conſil. 222. num. 18. & ſeq. lib. 1. Riminald. ſen. conſil. 144. num. 24. vol. 1. vnde quoad communionem debet fieri reductio ad dotis condecentiam.

4 Limitatur ſecundò, vt Dos ſoluto matrimonio debeat reuerti ad communionem durante communione in caſu dotis reſtituendæ, & non ad vtilitatem patris, & ſuorum filiorum. Borgnin. Deciſ. 11. num. 19. parte 2.

5 Et in diuiſione computari in partem patris Corn. conſil. 286. colum. finali, volum. 1. conſil. 52. volum. 3. conſil. 38. colum. penult. vol. 4. Commendat Addition. ad Alexand. 154. volum. 2.

Vnde

Vnde bene conſiderando iſtas Limitationes iſta Concluſio non ſapit iniquitatem.

Secundus caſus principalis eſt, quando duo ſunt ſocij ſingulares, vtputa cum mortuo patre ſimul ſimpliciter viuunt, nam hos ſocios ſingulares appellat Bald. in l. 1. C. qui teſtamen. fac. poſſ. in l. ſi patruus, C. communia vtriuſque iudic. * & Communem teſtatur Iaſ. conſil. 5. col. 1. lib. 1.

6 Et iſto ſecundo caſu Dos eſt imputanda dotanti, & non ſocio. Petr. de Vbal. in Tract. Societat. parte 6. quęſt. 23. verſic. circa ſecundum. Angel. in l. fin. C. de collat. Corn. conſil. 501. col. fin. lib. 1. & conſ. 121. vol. 2. Barbac. conſil. 22. col. 4. lib. 1. Iaſ. in d. l. fin. num. 4. prope finem, C. de collat. conſil. 5. col. 2. lib. 1. Ruin. conſil. 101. lib. 4.

7 Limitatur hic ſecundus caſus, niſi aliquo modo conſtet de aliquo conſenſu tacito, vel expreſſo alterius fratris non dotantis, quia tunc cõtribuere tenetur. Campegg. de Dote, parte 1. quæſt. 20. Alciat. conſil. 443. lib. 1. Crauetta conſil. 159. ſub num. 4. ibi, fortius per illum textum. Mandell. conſil. 12. nu. 4. Granut. Theorem. 1. nu. 13. Viui. in Silua, opinio. 338. dicens hanc partem veriorem, equiorem, magis communẽ, Menoch. de arbitr. Caſu 88. & eandem diſtinctionem, an ſocietas eſt vniuerſalis, vel particularis, tenet Rolan. conſ. 91. per totum, vol. 1. Surd. de alimento. titul. 6. quæſt. 13. nu. 12. ** dicens hãc diſtinctionem eſſe magis communiter receptã, maxime ſi alio ſocio ſciente alter dotauerit, in ſocietate bonorum vniuerſale.

C A S V S CIII.

An ſuper Cenſu Cenſus conſtitui poſſit.

S V M M A R I V M.

1 *Emphyteuta imponit cenſum domino inuito.*
2 *Cenſus imponi poteſt in bonis fideicommiſſo ſubiectis.*
3 *Opiniones modernorum quod cenſus ſuper Cenſu conſtitui poſſit.*
4 *Cenſus eſt potius fructus, quam res.*

5 *Cenſus*

5 *Cenſus qua ex parte ſit perpetuus, & qua ex parte non.*
6 *Alternatiua ponitur inter diuerſa.*
7 *Habeatur, hac dictio improprietatem importat.*
8 *Aliud eſt eſſe dominum, aliud haberi pro domino.*
9 *Tutor eſt quaſi dominus.*
10 *Confeſſus verè non appellat.*
11 *Clauſula in fine poſita ad qualificandum non refertur ad omnia pracedentia.*
12 *Pariter non refertur quando eſt diuerſa ratio.*
13 *Vel ſi commodè poteſt, aliàs non.*
14 *Vel ſic referendo, diſpoſitio redderetur inutilis.*
15 *Cenſus continet duo in ſe, Ius & fructus.*
16 *Ius Cenſuale vti quid annexum & adhærens fundo, inter immobilia reputatur.*
17 *Fundus dotalis & ſeruitus ei debita, quandoque ad paria iudicentur.*
18 *Annui redditus dicuntur quadam poſſeſſio.*
19 *Cenſum fundando ſuper alio cenſu an ceſſet perpetuitas requiſita à bulla Papali.*
20 *Creditor cenſuarius ſuper ſuo credito cenſus an cenſum conſtituere poſſit.*

Qvidam habebat domum ad cenſum, quia ſoluebat pro ea quolibet anno cenſum, ſuper ea impoſuit annuum perpetuum cenſum ſcutorum tot, fuit oppoſitum, non eſſe legitimè conſtitutum, cum domus eo tempore non eſſet libera ſed alij oneri obnoxia: fuit dubitatum an iſta exceptio eſſet legitima.

1 Et primò videbatur eſſe legitimè impoſitũ, cum emphyteuta hoc poſſit etiam Domino non requiſito, Iaſ. in l. finali, num. 112. verſic. nunquid autem, & iterum, num. 117. verſic. & pro hac opinione, C. de iure emphyteut. in l. 3. §. ex cõtrario, num. 66. in fine, ff. de acquirend. poſſeſſ. Cotta dicens ſingulare, in verbo, emphyteuta, non poteſt; latè Tiraquel. de retractu lignagier, §. 1. gloſ. 7. num. 48. reiecta opinione pro nunc Roman. Singulari 626. Tu ſcis, quem de verbo, ad verbum, ſequitur Cremenſ. Singulari 86. Emphyteuta. Berous quæſt. 95. num. 12. & durante ſaltem Emphyteuſi, concordant

cordant omnes, Iul.Clar.§.Emphyteuſis, quæſt.21.latius & melius Pinell.de bonis maternis,L.1.parte 3.num.69.Foller. in practica Cenſus, in verbo, huiuſmodi, nu.21.fol.308.Alciat. ad l.alienationis, de verbor.ſignificat. Bouius de cenſibus, artic.38. Roland. conſil.59. num. 10. volum.2.Afflict. Deciſ.333. colum.2. Ludouic. Molinar. de primogen. Hiſpan.lib.1.cap.20. nu.1. Peregrin.de fideicommiſſ. artic.40. num.113.

2 Secundo, quia in bonis fideicommiſſo ſuppoſitis, cenſus & ſeruitutes imponi poſſunt, ſed adueniente tempore reſtitutionis reſoluuntur, l.finali, §.ſed quia noſtra, C.Communia de legat. l.ſeruo legato, §.1. & ibi Bart.ff.de legat.1.Caſtrenſ.conſil.94.lib.2. Corn.conſil.234.lib.3. & conſil.294. colum.4.eod.lib.3. Alexand.conſ.65.lib.5.Follerius in practica Cenſus,in verbo, huiuſmodi,num.23.Bouius de cenſibus, artic.29. Peregrin.de fideicommiſſ. artic.40.num.110. & infra.

3 Et hanc opinionem quod conſtitui poſſit, tenuit Nauar. de Vſu.num.87.ea ratione, quia licèt annui reditus non ſint propriè immobiles pro immobilibus reputantur. Clementina, Exiui, §.cumque annui reditus, de verbor.ſignification. ego dixi latè de excuſſione bonorum, quæſt.44. par.2.& ibi etiam dixi ex mente Baldi,in procem.feud.quod omnes res, ex quibus percipitur interim fructus, inter immobilia reputantur, & hos habens, dicitur idoneus,& à ſatiſdatione excuſatur, & pro eis competunt poſſeſſoria interdicta ſicut pro immobilibus.

Sed, hæc illatio videtur dura, cum annuis redditibus non conueniant aliæ circumſtantiæ appoſitæ à Bulla: & primo, quia iſta non poſſit certis finibus deſignari.

4 Secundo quia Cenſus videntur potius fructus quam res, in ſe fructifera, & ſic quidam effectus reſultans ex ſe & re.

5 Tertio Cenſus ex parte emptoris eſt perpetuus, qui nunquam repetere poteſt, ſecùs ex parte venditoris, qui extinguere poteſt vnde ratione perpetuitatis in re immobili fundatur, & res mobiles videntur inhabiles ad huiuſmodi annuos redditus.

Et ex his rationibus impugnant opinionem Nauar.Boccac.Bon-

cac. Bonſignius, & Lopes.

Sed fortaſſe videtur poſſe reſponderi, quod in verbis Bullæ ponitur oratio diſiunctiua, ibi, niſi in re immobili, aut quę
6 pro immobili habeatur: Sed alternatiua ponitur inter diuerſa, Iaſ. in Authent. qui rem, nu. 2. C. de Sacroſ. Eccleſ. & inter ſe, ſaltem aliquantulum diſtantia, l. 1. Secundum vnam lecturam, ff. de cond. & demonſt. & inter plus & minus, inter ſe diſtantes, Iaſ. in l. ſi ita ſtipulatus, ff. de verb. oblig. in l. planè, §. ſi à Titio, nu. 4. ff. de legat. 1. Vnde diuerſa ſunt, & in plus & minus diſtantia, eſſe immobile & pro immobili haberi, vnde non erit inconueniens ſi Clauſula illa certis finibus deſignari conueniat illi quod verè ſit immobile, & nō illi quod pro immobili habeatur.

7 Secundo pondera illud verbum, pro immobili habeatur, quod improprietatem denotat, Bart. per illum textum, in l. 1. in fine principij, ff. de ſuis & legitimis, vbi aliud eſt eſſe inteſtatum, & aliud haberi pro inteſtato, & ibi Bart. hoc notat. & eſt gloſſa, quæ tota die allegatur in l. mercis appellatione, ff. de verb. ſignific.

8 Vnde aliud eſt eſſe dominum, aliud haberi pro domino; & vnus, puta, dominus habet ſuas qualitates & circumſtantias, quæ alteri non conueniunt, vnde procuratorem conſtituit, l. 1. ff. de procurator. & debitum remittit, l. ſi tibi, l. ſi v-
9 nus, ff. de pact. Et qui habetur pro domino prout tutor, prædicta non facit, licet pro domino habeatur, l. qui fundum, §. ſi tutor, ff. pro emptore. Vbi Caſtrenſ. dicit text. notabil. l. interdum, la ſecunda, §. qui tutelam, ff. de furt. vbi per gloſſ. notat. quod tutor debitum liquidum non remittit, nec procuratorem conſtituit, & ſic qualitates attributæ tali non applican-
10 tur ei qui habetur pro tali. Similiter verè confeſſus non appellat, cap. 1. vbi Gloſſa, de dolo, lib. 6. qui habetur pro confeſſo appellat, Clementina Romana, §. ſi autem, de appellat. Et hoc verum, etiã ſi verbo, Habeatur, iungantur verba prægnantia in omnibus & per omnia, adhuc enim retinet ſuam improprietatem, Rebuff. ad l. inter publica, col. 3. verſ. limitant, ff. de verb. ſignific. & paſſim diſcurſu poſſet, quod datur vnum attributum illi quod eſt propriè tale, quod non applicatur ei quod habetur pro tali; Sic in propoſito, certis finibus deſigna-

deſignari conuenit rei propriæ immobili, non autem & quæ pro immobili habeatur, non per hoc tollitur quin cenſus in his conſtitui poſſit, poſtquam Bulla ita diſpoſuit.

. Et ſi dicatur, Clauſula in fine poſita, refertur, & compræhendit omnia præcedentia, l. talis ſcriptura, §. finali, ff. de legat. 1. in c. inquiſitionis, in fine, de appellation. vnde Clauſula, Certis finibus deſignari, referenda erit ad illam particulam, aut quæ pro immobili habeatur, ſed hoc repugnat, merito, &c.

11 Reſpondetur primo, quod Clauſula in fine poſita refertur ad præcedentia, & ea omnia complectitur niſi appoſita ſit ad qualificandum actum, l. filium, ff. quando dies legato ced. Alex. conſ. 48. col. 1. vol. 1. conſ. 214. col. fina. volum. 2. Felin. in c. cauſam quæ, limitat. 3. de Reſcript. Gozadin. conſil. 88. num. 4. Capic. Deciſ. 108. num. 12. Curt. iun. conſil. 7. col. 3. Pariſ. conſ. 36. col. 4. vol. 2. Socin. iun. conſ. 128. num. 100. volum. 1. Ruin. conſ. 13. col. 4. vol. 2. Oſaſch. Pedemont. Deciſ. 81. nu. 7. Sed illa Clauſula, Certis finibus deſignari, refertur ad immobilia, quæ confines habent, merito ad alia referri non debet.

12 Secundo, Clauſula in fine poſita non refertur ad omnia præcedentia, ſed ad aliqua tantum, quando ratio diuerſitatis aſſignari poteſt. Bart. in l. talis ſcriptura, §. fin. ſub nu. 3. verſ. ſed ſi eſſet aliqua, ff. de lega. 1. & ibi Lancell. Dec. colum. 11. Alex. in l. ſi idem cum eodem, §. fi. nu. 3. ff. de Iuriſd. omn. iudic. Bald. in c. ſecundo requiris, col. fin. de appellatio. vbi dicit, quod Clauſula rationalis refertur ad ea quæ ſunt eiuſdē rationis ſpecialis. Et diſcretiua Clauſula non refertur ad omnia, & ibi ſequitur Dec. nu. 10. & 11. Gozad. conſ. 2. in fine, conſ. 70. colum. fin. Imola in cap. inquiſitioni de appellatio. Pulchrè Crau. conſ. 70. num. 10. Felin. in c. cauſam quę, in 2. limitat. in 4. colum. de Reſcript. Boer. Deciſ. 146. & alibi paſſim. Sed ratio diuerſitatis de ſe patet, quia immobilia primo loco expoſita habent verè & naturaliter fines, ſecùs ea quæ pro immobilibus habentur, merito ad illa tantum illa Clauſula refertur.

13 Et dicit Iaſ. in l. 1. ſub num. 8. in prima limitatione, quod Clauſula in fine poſita refertur ad ea ad quæ poteſt commode referri

de referri & ad compatibilia tantum Soc.in l.hac ſcriptura, §.cum eadem,ff.de cond.& demonſtr.conſ.21.col.3. vol.3. Alex.conſ.214.col.penul.vol.2.conſ.48. col.penul. volum. 1.Aret.conſ.115.Gozad.conſ.82.col.4. Cũ igitur illa Clauſula in fine poſita,ſcilicèt, Certis finibus deſignata,non poſſit commodè nec proportionabiliter referri ad illud quod pro immobili habeatur, poſtquam à ſummo Pontifice ita a-
14 pertè diſpoſitum fuit,ne diſpoſitio reddatur inutilis. Bart.in l.ſi quis à filio,ff.de lega.1.Iaſ.in l.1.nu.9.ff.de liber.& poſthum.ceſſare igitur videtur primum obiectum.

Ad aliud dum excipitur,quod Cenſus in ſe non eſt res fructifera, prout Bulla iubet & diſponit, ſed ſimplex fructus, vel redditus,videtur poſſe fortaſſe reſpõderi,quòd duo con-
15 ſiderãtur,Ius nimirum ex quo actio naſcitur,& fructus proueniens,in iure creditur poſſe conſtitui, nam & nomen debitoris vendi poteſt,l.4.ff.de hæred.vel actio.vendit.l.2. C.de action.& obliga.vbi tranſit vtilis ſine ceſſione vel aliqua delegatione, & hæc vera etiam in vendente nomen debitoris tale quale eſt,l.ſi plus,§.finali,ff.de euict.Caballi. de euictio. §.5.num.36.

16 Poſſet fortaſſe & illud dici, quod Ius Cenſuale vti; quid annexum & adhærens fundo,inter immobilia reputatur, & notat.per Imolam,in c.nulla,nu.10.de rebus eccleſ. non alienand.& facit l.ſi aliena,§.1.ff.de vſucapio.bene facit text. in c.2.prope principium,de rebus Eccleſiæ non alienandis,lib. 6.vbi parificat,ſubmittere immobilia Eccleſiæ, & earum iura.& clarius explicat gloſſa,in verbo,Iura,vbi Franch.col.2. Ioan.Monach.nu.7.Anchar.num.3.Idem tradit Marian.de oblation.libel.7.q.6.col.2.in principio,verſ.& prædicta bene facit,l.Iulian. ff.de fundo dotali, vbi ad paria iudicantur
17 fundus dotalis,& ſeruitus ei debita.

Accedat quod notat Bald.in l.hac edictali,§.hoc illud, C.
18 de ſecund. nupt. vbi annui redditus dicuntur quædam poſſeſſio,& poſſidere immobilia dicitur ille, qui habet pecuniã in monte Venetijs vel Piſis,& appellantur res fructiferæ, vt per Bald.in procem. feud. dixi in tractatu de excuſſione bonorum,q.14.par.2.

19 Ad illud quod opponitur quod fundando cenſum ſuper alio

alio cenſu, ceſſat perpetuitas à Bulla requiſita, nam primus cenſus poſſet extingui,& ſucceſſat perpetuitas.

Reſponderi poſſet fortaſſe quod Cenſus dupliciter conſtituitur primo ſuper re, & cũ hypotheca, & hic eſt perpetuus, & afficit etiam ſingularem ſucceſſorem; Alio modo fit in rebus prohibitis alienari, puta in bonis Eccleſiæ vel emphyteuticis, ſcilicet obligando perſonam ad ſoluẽdum de fructibus, iuxta doctrinam Bart. in l. Codicillis, §. inſtituto, ff. de legar. 2. tradit Crau. conſ. 217. num. 4. Hieron. Gabriel. conſil. 47. nu. 12. lib. 1. & hoc modo conſtituuntur cenſus in bonis eccleſiæ & emphyteuticis, cum hoc modo non ſit alienatio rei & ita pluries tenuit Rota in bonis emphyteuticis eccleſiaſticis, in Deciſionibus manuſcriptis, in cauſa vinearum de Maximis die 4. Febr. 1577. & coram Acorambono 16. Nouembr. 1551. Redoan. de rebus Eccleſ. non alienand. Rubri. de conſtitut. annui Cenſus, numero 26. pag. 103. Corbol. de iure Emphyteut. Ampliatio. 49. Et hæc ſecunda ſpecies eſt legitima, & tamen non eſt hoc modo perpetuus cenſus, quia mortuo emphyteuta vel rectore, deſinunt fructus, & ſic ceſſat ſubſtantia Cenſus, & ſic datur Cenſus, tamen non eſt perpetuus, extinguiturque cum perſona & fructibus; Vnde non videtur inconueniens, dari cenſum, ſed non ita perpetuum.

Nec video in quo caſu poſſit exemplificari Bulla in verbis illis; Aut quæ pro immobili habeatur, niſi in annuis reditibus; Nec credo verum dictum Virginij Bocacci. de Cenſibus, in princip. operis, nu. 4. & nu. 49. par. 1. hæc tria copulatiuè requiri, ſcilicèt, rem eſſe immobilẽ, finibus deſignatam, & fructiferã, quia ſufficit vt ſit loco immobilis, vt Bulla met dicit, quo caſu non eſt de ea perpetuitas, quia datur in re penitus & propriè immobili.

20 Creditor igitur Cenſuarius ſuper ſuo credito Cẽſus, Cenſum conſtituere poterit, & deſtructa prima fundatione, deſinet ſecundus Cenſus.

CASVS

CASVS CIIII.

An Colono credatur ratam domino conſignaſſe.

SVMMARIVM.

1 *Argumentum à Communiter accidentibus valde vſitatũ eſt.*
2 *Regula, Non probat hoc eſſe, quomodo intelligatur.*
3 *Argumentum à cõmuniter accidentibus transfert onus probandi in aduerſarium.*
4 *Monitionem extraiudicialem quis probabit, actor, præceſſiſſe, vel reus, non præceſſiſſe.*
5 *Reo dicenti ſe fuiſſe confeſſum metu tormentorum, non ſponte, non creditur.*
6 *Argumentum à communiter accidẽtibus facit indicium indubitatum.*
7 *Libro priuati creditur data veriſimilitudine & difficultate probationum.*
8 *Et difficultas ſufficit vt deducatur virtualiter tantum.*
9 *In paruis ſtatur iuramento aſſerentis.*
10 *Libro priuati pro ſe non creditur regulariter.*

OCcurrit in facto, Ruſticus quidam coluit terras cuiuſdam ciuis per annos decẽ & vltra, & ſuo tempore reſpondit de medietate fructuum, in diſceſſu dominus id omne negat, & agit contra eum vt reddat rationem de fructibus totius laboritij, & inſuper petit ſcutos tot & ſalmas grani tot mutuatas, de quibus in memoriali ipſius ciuis, nunquid credendum ſit?

1 Et pro ruſtico & colono facit argumentum à communiter accidentibus, quod in iure vſitatum eſt, l. ideo quia, vbi gloſſa, ff. de legibus, l. quidam, §. nummularios, verſicul. ideo frequẽntiſſimè, ff. de edendo, l. neque natales, C. de probatio. vbi Bald. numero primo, quod argumentum à communiter accidentibus. Eſt valde frequens in materia probatio-
2 num, & ibi Doctor. dicunt, quod probat hoc eſſe, quod ab hoc contingit abeſſe, ſi frequenter adſit, & de raro abſit, aliàs

Ii ſecùs,

Digitized by Google

ſecùs,gloſſa in l. 1. C.de arbitr. hoc idem cõprobat Roman. Singulari 402. Quis debet, vbi dicit eſſe adeo vehemens hoc
3 argumentum, vt transferat onus probandi cõtrarium in aduerſarium, inferens ex hoc ad frequentem materiam l. quidam
4 Iberus,ff.de ſeruitutibus vrbanor.prædior. quod monitionem extraiudicialem præceſſiſſe & factam fuiſſe probare debet reus, licèt neget & fundet ſe in negatiua ea ratione, quia à communiter accidentibus talis monitio præcedere ſolet,ex l.in fideicommiſ.verſ. tametſi non facile euenire poſſit,&c.ff.de vſur. quem tex. ad hoc ſingularẽ dixit Marſil. in l. 1.§.ad quæſtionem,nu.32.& in §.ſi quis dicatur, nu.27. ff. de quæſtion.in l.patre vel marito,nu.43.in fi.ff.eod.tit. Barbac.in cap.ſi quis Epiſcopus,col.2.de accuſation. Cagnol.ad l.qui in vlterius,nu.21.ff.de regul.iur. Et licèt Felin. in cap. nouit,in vltimis verbis,de iudic.de hoc aliquantulum dubitauerit, tamen eam clarè firmat in c.quoniam cõtra, col. 10. in principio,ſub num. 15. de probation. Rebuff. in repetit.l. quidam Iberus,col.8.verſ. Sed ponamus, licèt ſubobſcurè. Caſtrenſ.in l.ſi reus paratus,num.4.de procurator.declarando multis modis,vt per Felin.in c.2.de accuſat.in c.nouit, & ibi etiam Dec.de Iudic. Eandem opinionem quod trãsferat onus probandi in aduerſarium tenet in facti contingentia, Oſaſch. Pedemont.43.nu.4.& Deciſ.108.num.10.Menoch. de præſ.umpt.lib.6.præſumpt.19.nu.5. & præſumpt.14.nu.20. Latè Euerard.in hoc loco, ſed à cõmuniter accidentibus coloni & laboratores ſolent dare eorum medietatem dominis in area,tempore recollectionis fructuum,& ita vbiq; obſeruatur merito domino aliter aſſerenti incumbit onus probandi.

5 Et ad prædicta facit bonum ſimile de quo per Anch.conſil.23. Viſa inquiſitione,vbi ſi quis dicat fuiſſe cõfeſſum delictum ſponte, & non metu tormentorum non creditur, eo quia à communiter accidentibus rei non confitentur, niſi in tormentis: & quoniam iſta tortura non infligitur niſi ſecreto & remotis omnibus, ideo non poteſt per teſtes probari, ſed deuenitur ad argumentum de communiter accidẽtibus; Sic in propoſito non vocantur teſtes cũ Colonus ſoluit in Area, & aſportet ad domũ domini ſui: ſed à communiter accidentibus

tibus

ribus ita obſeruatur, merito domino aliter dicenti incumbit onus probādi: & hoc dictum Anch. Singulare reputat Mar-
6 ſil. Singul. 1. dicens in fine, quod Argumentum à communiter accidentibus facit indicium indubitatum, & per hoc dixi in facti contingentia, famulus agebat ad ſalarium contra dominum ſuū; dominus replicabat ſoluiſſe in pluribus vicibus partem, modo in Camera, modo in alijs locis, inter ſolum & ſolum, & non habebat teſtes, fuit dictum, à communiter accidētibus famulos eſſe pauperes & ſępius egere pecunia: nec ſolēt domini ad hoc teſtes vocare, merito domino in paruis videtur fides adhibenda. Accedat quod notat Bal. in l. final.
7 col. fin. ſub num. 11. C. de edendo, quod creditur libro rationum priuati ad fauorem ſcribentis, data aliqua veriſimilitudine, & concurrente penuria & difficultate probationū. Cōmendat Alex. conſ. vltimo, col. final. circa medium, lib. 7. Iaſ. ad l. admonendi, in prima lectura, nu. 81. vbi dicit ſingulare, & in Repetit. nu. 125. ff. de iureiuran. Anchar. in Clement. 1. §. 1. de vſur. Alex. dicens pariter ſingulare, in l. 1. in fine, C. de edendo, Maſcard. concluſ. 973. num. 7. Et difficultas ſatis deduci videtur ex his in quibus à communiter accidentibus teſtes adhiberi nō ſolent, ſed prout cōtingit expediri Corn. conſ. 81. col. finali, vol. 4. vbi admittitur frater & alij domeſtici ad probandum. Cornazz. deciſ. Lucan. 160. nu. 13. verſ. vltimus.

8 Et ſufficit, quòd iſta difficultas deducatur virtualiter licet nec allegetur nec expreſsè deducatur; pulchrè Roman. conſ. 77. vnde conſtito quod ſit iuratum, videtur virtualiter & in neceſſarium antecedens deducta difficultas, non enim præſumendum eſt quod Iudex detuliſſet iuramētum niſi prius cognouiſſet difficultatem, vt ibi per eum, qui hoc vti ſingulare valde commendat.

Et in materia & tractatu famulorum ad probandum ſolutiones eis factas, cum fiant minutatim, & reiteratis vicibus,
9 modo de vno ſcuto, modo de duobus, & ſimilibus paruis ſūmis, quod in ſimilibus ſtabitur aſſertioni domini Anch. conſil. 44. De viribus, colum. 3. verſ. Quarto quia iſtæ ſolutionis. Anan. conſ. 1. nu. 3. Crau. conſ. 182. nu. 15. & de antiqui. temporum, parte 1. verſic. quod in libro, num. 4. fol. 99. Maſcard.

concluſ.473.nu. 58.Sebaſtian.Medic.Regula 5.nu.106. fol. 186.Benintend. Deciſ.43.num. 10.Ioſeph. Rota Lucana 42. nu.3.&4.Rimina l.de donatio.§.1.nu.1270.fol.327. Duen. Reg.297.nu.10.Rolan.de Inuentar.verſ. item iſtud num.3. fol.114. vbi Sebaſt.Monticul.in verbo,approbauerit, num. 139.fol.147.

10 Et ſi dominus in eius libro & memoriali domus ſuæ ſcripſiſſet debitorem ſuum colonum, in tot ſalmis grani mutuatis,regulariter ei credendum non eſſet, ad l.inſtrumenta, C. de probatio. etiam ſi concurrant adminicula, de quibus per Guidonem Pap.q.441.cum illa reprobet Crau.de antiquit. temporum,p.1.verſ.vidimus & abundè,nu.25. fol.107. declarando tamen vt per Maſcard.concluſ.973.

CASVS CV.

Filiorum appellatione an veniant fœminæ ſtante Statuto excluſiuo.

SVMMARIVM.

1 *Subſtitutus admittitur quãdo excludit à ſucceſſione grauati.*
2 *Contrarium de magis Communi.*
3 *Dilectio teſtatoris multum operatur.*
4 *Extraneus non præſumitur ſe conformare cum diſpoſitione Statuti.*

PRæſupponitur in facto quod in Ciuitate Tuderti adſunt duo Statuta inuicem diſtincta & ſeparata.

Vnum in materia Aſcendentium & deſcendentium vt ſtantibus maſculis fœminæ non ſuccedunt.

Alterum eſt in materia tranſuerſalium, vt in ſucceſſione Nepos ex fratre carnali excludat neptem ex alio fratre carnali in ſucceſſione patrui.

Aliud extat Statutum in linea tranſuerſalium, quod patruo decedente ſine filijs ſuccedat Nepos ex altero fratre, excluſa Nepte.

Quibus

Digitized by Google

Quibus ſic præmiſſis, occurrit in facto, quod quidam Michael Carocius habens duos fratres carnales, vnum nomine D. Hieronymum, alterum nomine D. Fabium, condidit teſtamentum & instituit hæredes D. Hieronymum & D. Fabium ſuos fratres carnales, hac conditione appoſita D. Hieronymo vni ex inſtitutis, vt decedente ſine filijs, ſuccedāt filij D. Fabij alterius inſtituti qui reperiuntur viuere tempore mortis ipſius D. Hieronymi.

Tempore teſtamenti conditi, D. Fabius vnus ex inſtitutis & cuius filij ſunt ſubſtituti D. Hieronymo, habebat tres filios omnes maſculos.

Tempore verò mortis D. Hieronymi ſuperuiuebat tantum vnus ex filijs ſubſtitutis, & iſte qui reperitur ſuperuiuere, erat teſtatori dilectiſſimus nam reliquit eum in domo & mandauit per vxorem relictam vſufructuariam tractari, veſtiri, & amari vti filium ex ſe natum ex ipſo teſtatore, oſtendendo eum habere dilectiſſimum.

Poſt conditum teſtamentum moritur teſtator, & per plurimos annos poſt moritur D. Hieronymus vnus ex inſtitutis, relicta poſt ſe vna filia fœmina & nepte teſtatoris.

Filius D. Fabij ſubſtitutus, Nepos teſtatoris, & maſculus, intendit excludere filiam D. Hieronymi, neptem teſtatoris à ſucceſſione teſtatoris grauantis.

Ad fauorem Neptis facit conſil. Tobiæ Non. 28. num. 25. Ruin. conſ. 144. nu. 14. vol. 2. Hiero. Gabr. cōſ. 97. nu. 18. vol.
1 1. vbi tunc ſubſtitutus admittitur, quādo excluderet à ſucceſſione grauati, aliàs non; Sed in caſu de quo agitur, filius D. Fabij qui eſt de ſubſtitutis, nō excludit neptē teſtatoris a ſucceſſione grauati, cū ſit eius filia, & vti filia præferatur in ſucceſſione ſui patris, quo in teſtamento Michaelis eſt grauatus.
2 Ad fauorem Subſtituti facit Statutum ſpecialiter editum in materia trāſuerſalia quo expreſsè cauetur, vt nepos ex fratre excludat neptē ex alio fratre, in ſucceſſione teſtatoris, cū quo præſumitur ſe cōformaſſe, iuribus vulgaribus, & ſufficit vt ſubſtitutus excludat à ſucceſſione grauantis non grauati.
** De magis Communi Menoch. conſ. 95. nu. 64. vol. 1. Secūdū quā pluries iudicatū atteſtatur Peregrin. de fideicōm. art. 25. nu. 56. vſq; in finem, vbi videtur tāgere caſū in terminis.

Ii 3 3 Con-

3 Concurrit quod ſubſtitutus eſt maſculus & teſtatori valde gratus & dilectus, & vti proprius filius tractari nominatus. Roman. conſil.408. nu.4. Illuſtriſſ. Mantica de coniect. vlt. voluntat. lib.8. titulo 18. num.4.

Et licèt Pariſ. conſil.78. nu.19. vol.2. & alij propè infiniti congeſti à Pedrocha conſil.5. num.89. velint, teſtatorem non præſumi ſe conformare cum diſpoſitione Statuti quando extraneus ſit ſubſtitutus: extraneus autem ſit omnis qui non ſit de deſcendentibus; Reſpondetur, eos loqui in Caſu quo aſcendens condiderit teſtamentum, & ſimus reſpectu Statuti excluſiui in materia aſcendentium & deſcendentium, ſecùs ſi ſimus in teſtamento tranſuerſalis, & in materia tranſuerſalium ſit ſpeciale Statutum vt nepos ex fratre carnali excludat neptem ex altero fratre carnali in ſucceſſione patrui, quo caſu nulli ex ſupra citatis loquuntur.

4 Vel potius extraneus videtur conſiderandus non propriè prout non eſt de deſcendentibus, ſed à ſanguine alienus per quem agnatio non conſeruatur ita vt non ſit nec de deſcendentibus, neq; agnatus iuxta communem diſtinctionem de * qua per Caſtrenſ. conſil.409. quam magis Communem dixit Pariſ. conſil.48. nu.9. vol.2. Aequiorem ac rationabiliorē dixit Grat. conſil.111. num.28. lib.2. Ruin. conſ.150. nu.12. vol.2. Gozad. conſil.83. Roland. conſ.82. num.33. vol.3. Cephal. conſil.45. & 46. Decian. conſ.84. vol.3. D. Sfort. in tractatu compendioſæ, artic.4. concluſ.6. Craſſ. §. fideicommiſ. quæſt.35. col.4. Magon. Rota Lucana 7. nu.24. Zanch. in Repetit. §. cum ita, §.77. Burſat. conſ.64. num.10. vol.1. conſil.86. num.7. eod. vol. Sed in Caſu iſto ſumus in ſubſtituto qui eſt nepos teſtatoris ex fratre carnali qui ex forma iuris Communis eſt agnatus, & iuxta diſpoſitionem Statuti in ſucceſſione præfertur nepti in ſucceſſione patrui.

C A S V S CVI.

Repetitioni dotis an ſit locus in damnato ad triremes.

S V M M A R I V M.

1 *Vidua dicitur quæ virum habet inutilem.*

2 *Priuilegium viduarum extenditur ad inutiliter nuptas.*

3 *Sire*

3 *Si re priueris nec nomen habere mereris.*
4 *Nomina debent habere conſonantiam & effectum.*
5 *Epiſcopus abuſiue dicitur in terris Turcarum.*
6 *Obligationi nulla pignus accedere non poteſt.*
7 *Statutum de Gabellis molendinis impoſitis habet locum in fructuoſis.*
8 *Mulier emphyteuta alienans domino irrequiſito ſine ſolennitate cadit à iure ſuo.*
9 *Idem in minore alienante ſine decreto.*
10 *Statutum puniens debilitantem membrum non comprahendit membrum inutilem.*
11 *Nummus falſus non computatur in ludo de par & impar.*
12 *Nummus falſus non eſt nummus.*
13 *Statutum puniens fabricātem falſam monetam non comprehendit fabricantem non expendibilem.*
14 *Extende vt ibi in fortioribus terminis.*
15 *Mulier viro damnato ad triremes agit ad repetitionem dotis & vide infra, num. 19.*
16 *Paria ſunt non eſſe vel inutiliter eſſe.*
Declaratur hac Regula infra num. 20.
17 *Arbor etiam ea dicitur quæ terra coheret licèt radices habeat exſiccatas.*
18 *Statutum iubens pro delicto aliquo amputari manum verificatur in manu arida & inutili.*
21 *Regula de annali poſſeſſore, an habeat locum in beneficijs infructuoſis, aliàs quæſitum fuit in Rota Romana.*

OCcurrit in facto quod maritus damnatus ad triremes, vxor vult agere ad repetitionem dotis, iuxta l. ſi conſtante, ff. ſoluto matrimon.

1 Et certè videtur quod ſic: nam vidua dicitur quæ virum habet inutilem, gloſſa ſingularis in l. finali, vbi Bald. & Salicet. notant, ff. ſoluto matrimon. quam ſingularem dixit D. Iaſ. in l. finali, ſub num. 3. verſic. ſecundo facit, ff. de offic. eius Barbac. in d. c. ſignificantibus, colum. 1. de offic. delegati. Alciat. in cap. 1. in 4. notabili, num. 88. de præſcription. valde ſingularem dixit Alex. conſil. 104. num. 7. vol. 1. in l. eleganter, §. qui reprobos, ff. de pignorat. action. in l. fi-

lij,§.vidua,ff.ad municip.Bald.in c.2.col.2.verſic.item ſicut illa,vbi Abbas,nu.15.Butr.nu.40.vbi dato quocunq; impedimento non exercendi actum matrimonialem,Zabarella in §.ſed neque,col.2.in 2.oppoſit.vbi hoc verum dicit ex communi vſu loquendi & attento effectu. Imola,col.2.ſub nu.6. Iaſ.ad l.quoties, ff. qui ſatiſdare cogant. vbi Alberic. & alij. Roland.conſ.96.nu.39.vol.3. Iaſ.in l.2.§.quotiens. nu.4.ff. qui ſatiſd.cog.late Cott.in verbo, vidua.

2 Vnde priuilegia conceſſa viduis, extenduntur ad habẽtes maritum inutilem,licèt fœdus matrimonij in ſe duret. Bald. in d.l.finali, C.de plagiar. dixit valde ſingulare Iaſ. in l.ſi is qui pro emptore.num. 185. C.de vſucap. Felin.in cap.ſignificantibus, num.8.de offic.delega. Rebuff.ad Regias conſtitut.tomo 1. de ſentent.prouiſ. art.3. gloſſa vltima, col.2.Didac.exẽplificans in damnato ad triremes,Practicabil.quæſt. cap.7.col.7.verſic.eſt & in hoc Firmian.in verbo,vidua,Rebuff.ad l.malum, §.viduam, col.4.verſic.item ſicut,de verb. ſignificat. vbi remittit ad Iudicis Arbitrium attenta qualitate perſonę,vbi Alciat.colum.2.verſic.cęterum. Et Statutum Bononienſe deponens quod in cauſis viduarum procedatur ſecundum æquitatem, procedit in inutiliter nuptis, Barbac. de præſtant.Cardinal.parte 1.quæſt.vlt. colum. 1.Marſil.de rapt.virgin.num.212.

3 Vnde dicitur, Si re priueris, nec nomen habere mereris, gloſſa in Canone, Admonere, in gloſſa 1. 33. quæſt.2. Vnde

4 nomina debent habere conſonantiam & effectum, aliàs non poſſunt dici vere nomina,l.vnica,& ibi notat Bald.C.de nu-

5 do Iure Quirit. tollen. inferens ibi Bald. Epiſcopos abuſiuè dici illos qui ſunt in terris Turcarum, latè Iaſ.ad l.apud hoſtes, num.20.& 21.ff.de legat.1.

6 Et ad prædicta facit quod ſicut obligationi nullæ pignus accedere non poteſt ita ſi obligatio ſit inefficax & inutilis. Iaſ. dicens ſingulariter notandum, in l.ex his,ff.de condictio. indeb.in l.ſi dari,num.3. ff. de verbor. obligation. in l.finali, num.3.ff.de offic.eius. Neguſant.de pignor. in 1.membro 3. partis, num.8.

7 Pariter Statutum de gabellis molendinis appoſitis, habet locum in molendinis reddentibus fructum, non de inutili-

bus, Bald.

bus, Bald. in c. 1. §. ſi quis de manſo, nu. 19. in fine, de contro-uerſ. Inueſtituræ.

8 Sic etiam venditio facta ab emphyteuta muliere, non ſeruatis debitis ſolennitatibus eſt nulla, & perinde ac ſi nõ eſſet facta, Bald. in l. 2. nu. 3. verſic. ex prædictis, C. de Epiſcopali audient. Sequitur Iaſ. in l. finali, quæſt. 22. nu. 139. C. de iure Emphyteut. Curt. iun. in l. vbi pactum, in fine; C. de tranſaction. Tiraquell. de retractu lignagier, §. 1. gloſſa 2. nu. 6. Lopez ad l. filiusfamil. §. diui, num. 116. de legat. 1. Et hæc eſt ** magis Communis opinio. Corbul. de iure Emphyteutico, limitat. 22. nu. 5. Lamberteng. de contract. mulier. in verbo, finis, nu. 157. vbi limitant ſtante iuramento, vel traditione; quod voluit Alciat. ab eis non allegatus, in cap. 1. nu. 90 de præſcription. & hoc dictum ſingulare reputauit Cremenſ. Singulari 13. Trigonus Singulari 38.

9 Idem in minore alienante ſine Decreto, Curt. ſen. conſil. 8. col. 1. in fine, Alciat. in l. Paulus, nu. 4. ff. de verbor. ſignific. Iul. Clar. §. fundum, quæſt. 31. verſic. ſed quæro, Borgnin. de tutor. num. 263. Simoncell. de Decret. lib. 2. tit. 6. Inſpect. 3. num. 30. Burſat. conſil. 82. num. 7. lib. 1.

10 Et Statutum puniens debilitantem membrum, non compræhendit membrum inutile, Bald. in l. 1. nu. 16. C. de ædilit. actio.

11 Et iuxta prædicta inferebatur ad quæſtionem illã de duobus ludentibus ad par & impar, ſi reperiatur nummus falſus, an deberet computari? & vtiq; non, Ioan. Andr. ad Specula-
12 tor. tit. de Crimine falſi in Rubrica, quia nummus falſus, non eſt nummus, ex gloſſa in l. 2. C. de hæret. quam valde elegantem dixit Alexand. conſil. 104. ſub nu. 6. verſic. pro hoc, volum. 1. inferens per hanc gloſſam, quod Statutum Ferrariæ
13 puniens fabricantem falſam monetam non compræhendit eum qui fabricauerit monetam in eo loco non expẽdibilem nec currentem, prout ſunt Bagatini; Idem Alexand. in l. eleganter, §. qui reprobos, ff. de pignorat. action. quia in moneta principaliter conſideratur vſus & curſus; Sequitur etiã Marſil. in l. qui falſam, num. 64. ff. de falſis, inferens ex hoc, quod falſificans monetam in loco exbannitam, non punitur pœna falſi, Afflict. ad Conſtitut. Regni, Rubrica de cudente mone-

tam,

tam, nu.3.Pariſ.conſil.69. nu.27. lib.4.Grammat.Deciſ.74.
14 nu.29. extendens illud conſil. Alexand.ad caſum magis dubitabilem, ſcilicet in eo qui fabricauit falſam monetam ita vt non remaneret aliud faciendum niſi imprimere formam, quam carcerati confeſſi fuerant velle imprimere die ſequenti, adhuc enim puniri non poterant pœna ordinaria impoſita à Statuto vel conſtitutione, quia fortaſſe mutauiſſent propoſitum & formam non currentem impreſſiſſent. Didac.de Collat.veter.numiſmat.capit.vlt. col.8. ſub nu.3.verſic.excuſabitur. Menoch.de Arbitrar. Caſu 316.num.20.

Eandem etiam gloſſam commendat Dec.conſil.668.inferens depoſitum de moneta adulterina non releuare, dixi in Tractatu depoſiti, parte 2.quæſt.12.num.8.

Nec oculus inutilis reputatur oculus, nec manus arida reputatur manus, Bald.in Authentica conuenticulam,col.3.C. de Epiſcop.& Cleric. in Authent. ſed nouo iure, col.fina.C. de ſeru.fugiti.

15 Mulier igitur quæ virum habet inutilem, & ad triremes damnatum, dici poteſt vidua, & perinde ac ſi non haberet virum, & ſic videtur locus repetitioni dotis, ex l.ſi conſtante, ff. ſoluto matrimon. & ita ſentit Ioan. Lup.in cap.per veſtras, §.18.num.12. fol.105. idem Io.Lup. in 2.notabili. num.12. fol.125. qui clarius loquitur. Didac. magis in terminis practicabil. quæſt.7.col.7. verſic.eſt in hoc Roman. conſil.187. in fine, vbi dato quouis modo, quod maritus ſit exul à Ciuitate, etiam ſine publicatione aliqua bonorum, eſt locus repetitionis dotis.

16 Paria enim ſunt, non eſſe, vel inutiliter eſſe, ex Regula, l. quoties vbi Iaſon, ff. qui ſatiſdare cogant. latè Vant. in tit. Quoties, & intra, quòd tempus, num.26.cum multis ſeq.fol. 71. in paruis.

17 Pro contraria parte facit l.3.§.ideo, ff.arbor.furtim ceſarum, vbi arbor adhuc dicitur illa, cuius radices deſiccatę ſunt licèt terræ cohereant: & ita illum textum reputat notabilem Salicet.in l.2.in fine, C.vt infra cert.tempus, inferens, quòd
18 Statutum, Bannimenta, vel Conſtitutio iubens alicui pro tali delicto amputari manus, verificatur in arida, & inutili, quæ manus eſt, ſicut arbor modo quo ſupra. Ioan.Andr.in Regu-

la in

la in pœnis,in Mercurialib. dato actu indifferenti ad vtramque manum proportionato,aliàs ſecùs;Iſernia in c. Imperialem,§.callidis,de prohib.feud.alienat.per fideicõmiſſ.quod dixit perpetuo notandum,& alibi non legiſſe, & eſſe fundatum in maxima ęquitate. Euerard.à priuatione ad habitum, ſub num.6.

Ad idem text.in Canone ſicut vrgeri,1.q.1. vbi manus arida membrum corporis appellatur.

Tertiò, ponderari poteſt text. in d.cap. inter corporalia, vbi ſummus Pontifex conſiderat communem vſum loquendi,& ſic quoad quid,ſecundum Butr.ibi, verba autem in dubio ſimpliciter intelligũtur,l.maritus,§.legis Iuliæ, vbi Bartol.ff. de adulter.l. Lucius,§.quæſitum,ff.de legat.3.

19 Verior tamen opinio videtur, quod ſit locus diſpoſitioni l.Coſtante,& eius materiæ,ff.ſolut.matr.Marito ad triremes donato: ſiue enim velimus hunc æquiparari dãnato in metallũ,vel in opus metalli,ſiue deportato, ſiue ſimpliciter exuli; eſt locus diſpoſitioni d. l. & dotium aſſecurationi, ex his quæ notat Iaſ. in l.ſi conſtãte,nu. 166.vſque 170. Ripa à nu. 42.vſque 44.Caccialup.nu.47. iunctis his quæ notat Capic. Deciſ.153.Grammat.Deciſ.32.nu.4.& 5. Carrer. in Practica,tit.de homicid.§.circa quartum,& vltimum,nu.8.Foller. in verbo,pœnis debitis feriantur,nu.46.Iul.Clar.q.67. Menoch.de arbitrar.Caſu 330.Granut.Theoremate 3. Proſper Farinacc.q.19.nu.14.pulchrè vltra eum Hotoman.in Comment.verborum Iuris,in verbo,exilium; Addo etiam Ioannem Lupum,§.18.nu.11.ad c.per veſtras,fol.105.

20 Nec illud prætermittam ad intellectum illius Regulę quę in ore omnium verſatur,quod paria ſunt non eſſe,vel inutiliter eſſe,& l.quoties,ff.qui ſatiſd.cog.cũ ſimilibus,quod procedit,& habet locum in his quæ ſunt iuris,vt ſententia,actio, ceſſio,& ſimilibus,ſecùs in his quæ ſunt facti,vt contractus,l. Labeo,la prima,in verbo,emerit,ff.de verb.ſignif.vnde matrimonium quamuis nullum,matrimoniũ dicitur; ſic diuortium,& ſimilia,l.quod ſeruus,ff.de condict. ob cauſ. Et facit doctrina Bal. in l.tertia,in vlt.notab.ff.de teſtam.tute.quam commendet. Alc. in c.1.nu.89.de preſcript.in l.1.§.ſed ſi mihi Pamphilum,in 2.notabili,ff.de verb.oblig.

21 Et

21 Et iuxta hanc Regulam fuit in ſacra Rota aliàs quæſitum, an Regula de annali poſſeſſore procedat in beneficijs infructuoſis; & tandem concluſum fuit non procedere, ſi natura, & ab initio fuerunt perpetua, ſecùs ſi per accidens ex temporum calamitate, vt per Gomeſ. q. 47.

CASVS CVII.

An in Conceſſione Molendini veniat illud in quo molæ poſitæ non ſunt.

SVMMARIVM.

1 *Captum habetur pro completo quando agitur de iure quærendo.*
2 *Verba ante 25. annum intelliguntur inchoatum.*
3 *Inſtrumenta non ſunt de eſſentiali perfectione.*
4 *Factum dicitur quo commodè vti poſſumus.*
5 *Reſponſa aſtrologorum opera dici non merentur.*
6 *Statutum puniens facientem opus, intelligitur de formato.*
7 *Perfectum dicitur, quod ex omnibus partibus conſtat.*
Quæ tamen ſint ſimul iunctæ, vt nu. ſeq.
9 *Opus genericè loquendo, intelligitur de imperfecto.*
10 *In ſibus imperfectis non competit forma.*
11 *Forma dicitur ſtatus diſpoſitionis perfectus.*
12 *Molendinum etiam dicitur, quod ſolum habet affixas rotas.*
13 *Et ſic de ſui ſubſtantia molendinum non requirit molas ſed ſine ei molendinum appellatur.*
14 *Conceſſo molendino veniunt molæ, Cluſæ, & ius aquæ.*
15 *Captum quomodo, & quando habeatur pro completo.*
16 *Legato vſufructu fundi venit, & inſtrumentum.*
17 *Secùs in legato reſpiciente proprietatem fundi.*
18 *Locato fundo venit pariter, & inſtrumentum.*
19 *Statutum puniens educentem molendinum de flumine Ticini ad flumen Padi non comprehendit eum qui contraxit animo educendi.*
20 *Eſſe in loco dicuntur perpetua non ad tempus.*
21 *Molendino vſus in flumine Ticini leuando Molas pro educēdo ad Padum, facit fraudem legi, & pœnam ſtatuti incurrit.*

Occurrit

OCcurrit in facto, quòd quidã conceſſit alicui omnia eius molendina, an in hac conceſſione veniat quoddam molendinum nouiter fabricatum, in quo tamen adhuc non erant poſitæ molæ, quæſitum fuit; Et egregius Doctor Dominus Petrus Salnena allegabat, quod ſic: nam cæptum habetur pro completo, quando agitur de iure quærendo, l. & ſi nõ ſint, §. infecta, ff. de auro & argento, lega. l. in vſucapionibus, cum l. ſequenti, ff. de vſucapion. l. qua ætate, ff. de teſtament. l. auunculus, ff. de verbor. ſignificat. bonus text. in l. 1. §. cæpiſſe, ff. de pollicita. & ibi notat gloſſa, quod quis ex ſola inchoatione obligatur in promiſſionibus per eum factis, qui textus multum cõfert ad ea quæ ponit Iacobus Menoch. de præſumption. lib. 6. præſumpt. 3. & miror, quòd illum textum quem admirabilem in hoc propoſito ibi allegat gloſſa, §. eadem lege, Inſtitu. quibus ex cauſ. manumitt. non licet. Sebaſt. Med. Regula 5. nu. 19. fol. 222.

2 Hinc dicebat Dec. conſ. 539. colum. 2. verſ. ſed promiſſis, quòd verba illa ſi deceſſerit ante 25. annum, intelliguntur inchoatum, licèt non finitum; Idem in l. 2. §. creditum, nu. 6. vbi Iaſ. nu. 8. ff. ſi cert. petat. in l. qui ante Calendas, nu. 2. ff. de verbor. oblig. licet contrarium teneat Tiraq. ad l. ſi vnquam, in verbo, poſtea, num. 6. de retract lignagier, §. 1. gloſ. 11. num. 49. & 70. Rebuf. ad l. auunculus, §. ante diem, col. 2. in fin. ff. de verb. ſignif.

Sequitur tamen, & commendat D. Sfortia de reſtitutione in integr. q. 2. art. 8. verſ. 3. &c.

3 Secundò, pro hac parte facit, quia quid dicitur perfectum eſſentiali perfectione licèt careat inſtrumentis, quę non ſunt de eſſentiali perfectione rei, l. cum delanionis, §. aſinam, ff. de fundo inſtructo, inſtrumentoque legato. notatur in l. ſed & ſi quid, §. proprietatis, ff. de vſufructu, vnde dici ſolet, quod Pſalterium dicitur perfectum, licèt careat chordis pulſantibus.

4 Pro contraria parte facit, quia factum dicitur illud, quo commode vti poſſumus, l. Quintus, §. cui, ff. de auro, & argento legato, nec opus dicitur niſi perfectum, l. rei, §. opere, ff. de verb. ſignif. vbi Alc. miratur quomodo Reſponſa Aſtrolo-

Digitized by Google

5 gorum appellentur opera, vel ut Græci dicunt Apothelesma ta, quæ perfectionem includunt, cum eis nihil ſit vanius, ſtultius, & imperfectius.

6 Vnde ſtatutum puniens facientem opus in alieno, non compræhendit niſi opus formatum, Alex. ad Bart. in l. ſtipulatio, §. opus, ff. de noui operis nunciat.

7 Perfectum autem dicitur, quod ex omnibus ſuis partibus conſtat, ſecundum Philoſophum, & ſentit Bald. in l. nihil, in ſummario, C. de manumiſſis vindicta, & facit l. 1. ff. de iuſtit. & iure, idem Bald. in l. cum antiquitas, in 1. notabili, C. de te-
8 ſtamen. vbi nedum eſt perfectum, quod conſtat ex omnibus ſuis partibus, ſed iſtæ partes debent eſſe ſimul iunctæ; Et ad prædicta omnia bonus text. in l. ſi is qui quadringẽta, §. quędam, ff. ad leg. Falcid. ibi, neque enim vllum Balneum, aut Theatrum, aut Stadium feciſſe intelligitur, qui ei propriam formam quæ ex conſummatione contingit non dederit, & ibi Bart. & Alber. dicunt, quod ſi ego nomino opus genericè
9 loquendo, tunc etiam informe continetur, ſi reſtringo me ad certam ſpeciem operis, nominando eã per nomen proprium vt Theatrum, Molendinum, tunc de formato, & conſummato intelligitur, pariter de propria ſignificatione opus dicitur perfectum, & nõ aliter ſicut quoad vſum, & modum vtendi, idem tenet Ang. ibi, bene declarando; & per illum textum
10 dicebat Bal. in l. 2. nu. 64. quod enſibus imperfectis, non conuenit forma. Accedit gloſſa, in l. qui falſam, ff. de falſis, vbi formare, & perficere idem ſunt; Et forma dicitur ſtatus di-
11 ſpoſitionis perfectus, Bald. in l. ſi plures, col. 3. verſ. 4. modo, C. de condit. inſerta, latè Brun. de potentia, & effectu formæ col. 2. uerſ. ex hoc inſurgit folio mihi 44. facit l. mulier, §. res abeſſe, ff. de uerb. ſignific.

Cum igitur in caſu de quo agitur nõ ſit nominatum opus in mero genere ſed in mera ſpecie, dicendo molendina, & attendi debeat commoditas vtendi, ſequitur quod molendinum ſine molis uti imperfectum, & quaſi inutile non ueniet in tali conceſſione.

Prima tamen opinio verior uidetur ex rationibus primo loco adductis; & facit l. granaria, ff. de act. empt. ubi affixa tantum ueniant.

Et allega-

Et allegatur conſil. Bald. 305. in primo, de quo per Iaſ. 12 in Repetit. l. quo minus, numero 107. vbi Molendinum ſuum nomen meretur, dummodo habeat affixa ſuper qui-13 bus poſtea voluuntur molæ, & ſic molendinum de ſui ſubſtantia non requirit molas, ſed ſine eis molendinum appellatur.

14 Bene verum eſt, quod ſi detur in eſſe Molendinum cum molis, veniunt molæ, ius aquæ, & Cluſa, licèt ex ſiccitate non facerent officium ſuum, l. ſi aquæductus, ff. de contrahen.emptio. quam valde ſingularem dixit Bald. in capitu. ſignificante, colum. prima, de Reſcript. dicens alibi non reperiri.

15 Cæptum igitur habetur pro completo in fauorabilibus, ſecus in odioſis, vnde in honoribus adipiſcendis ſufficit minorem tetigiſſe 25. annum, l. ad Rempublicam, ff. de muner. & honoribus, in immunitatibus, & exemptionibus fruendis non ſufficit attigiſſe, ſed complemẽtum requiritur, & in fine incipit beneficium l. maiores, ff. de iure immunitat. vbi qui eſt in ſeptuageſimo, non dicitur exceſſiſſe ſeptuageſimum, in vſucapionibus ſufficit tetigiſſe, l. in vſucapionibus, vbi Caſtrenſ. ff. de vſucapion. quia fauore poſſidentium introductæ ſunt; in præſcriptionibus uti in odium introductis, vſque ad momentum fit computatio, l. in oneribus, ff. de actio. & obligation. Balb. in 2. parte, 4. partis, quæſtio. 6. num. 6. Pariter in teſtamentis, fauore maximè filiorum, ex l. finali, C. de Codicill. vbi Caſtrenſ. Alexand. & Iaſ. dicunt eſſe caſum notabilem, & ſingularem, iuncta l. quidam filium, §. Sabinus, ff. ad Trebellian. ſic in pacto, & ſtipulationibus, de momento ad momentum fit computatio, l. qui hoc anno, ff. de verborum obligation. §. qui hoc anno, Inſtitutio. de inutili ſtipulatio. Sed aliud eſt in legatis fauore vltimarum voluntatum, l. etſi non ſint, §. infecta, ff. de auro, & argento legato.

Alio modo Regulam, Quando cęptum habeatur pro completo declarat Bart. & ibi Iaſ. ad l. ſi cui, ff. de leg. 1. quam ſequitur Port. in §. eadem lege, quibus ex cauſis manumitt. nõ licet, num. 5. quam vti verbalem reprobat Aret. in §. qui hoc anno, Inſtitu. de inutili ſtipulat. & dat aliam, vt per eum.

Prior tamen magis recepta videtur. Et ſequitur Dominus Sfortia Odd. de reſtitu. in integr. q. 2. art. 8. verſ. 3. caſu Alc. ad l. anniculus, ff. de verbor. ſignificat. Bellon. in §. maſculo, numero 4. Inſtitut. de pupillari ſubſtitut. Firmian. in verbo, Dies cæptus.

Et in materia inſtrumentorum conſiderari poſſunt tres caſus principales.

16 Primus eſt, in legato vſusfructus alicuius fundi, & tunc veniunt inſtrumenta fundi, l. item ſi fundi, §. ſeminarios, l. ſed, & ſi quid, §. proprietatis, & ibi notat Angel. ff. de vſufructu.

17 Secundus caſus eſt in legato reſpiciente proprietatem, puta in legato fundi, & tunc non veniunt Inſtrumenta gloſſa notab. ſecundum Caſtrenſ. ibi in d. §. proprietatis, vbi reddit rationem diuerſitatis nam in legato vſusfructus attenditur commoditas vtendi quę ſine inſtrumentis dari nõ poteſt, ſecùs in legato proprietatis in quo non attenditur commoditas vtendi, ſed ſolum translatio dominij in qua non ſunt neceſſaria inſtrumenta fundi; Addit. Cin. aliam rationem, quia legatum vſusfructus eſt modicæ vtilitatis quia temporale, ſecùs in legato proprietatis, quod perpetuum eſt.

18 Tertius eſt caſus in locatione fundi, & tunc veniunt Inſtrumenta, l. ſed ades, §. fundum, ff. locati, & dixi in tractatu locati, & conducti.

19 Pariter in materia pęnali, & Statutaria videtur cõſiderandum, quòd ſi extat ſtatutum in loco prout Papiæ, quod nullus poſſit educere molendinum de flumine Ticini in flumen Padi ſub pœna amiſſionis Molendini, non compræhendit illum qui conſtrui fecit molendinum in flumine Ticini, traducturus poſt conſtructionem ad flumen Padi, quia non reperi
20 tur res eſſe in loco quæ non eſt menſura niſi ad tempus, l. ex facto la grande, verſiculo rerum Italicarum, vbi Bartol. in finalibus verbis, Alberic. nu. 2. ff. de hæred. inſtituen. Alberic. ad l. huiuſmodi, §. legatum, ff. de legat. 1. Iaſ. in l. 1. num. 2. C. de verbor. ſignificat. Pecch. de Contract. coniugator. lib. 5. cap. 27.

21 Pariter ſi molendinum aliquando fuit cum molis in flumine Ticini, & ibi dominus illo vſus eſt, ſi poſtea ſublatis

molis,

moliſ,transferat ad flumen Padi habebit locum pœna ſtatuti,quia eſt propriè molendinum,vt dictum eſt,& fit fraus legi per remotionem molarum,quod non licet,l. fraus legi, ff. de legibus,Bal.in l.non dubium,col.3.C.de legibus.Ripa ad l.quo minus,nu.129.

CASVS CVIII.

De ſententia lata die ſequenti.

SVMMARIVM.

1 *Sententia lata contra procuratorem conſtitutũ ad comparendum tali die,ſi feratur alio die,eſt nulla.*
2 *Sententia lata die ſequenti cum intimatione valet.*
3 *Arbitrium prorogatum ſine intentione,eſt nullum.*
4 *Prorogatio non eſt propriè interlocutoria ſed executio pacti.*
5 *Prorogatio cum intimatione habet vim citationis.*
6 *Dilatio abſenti notificanda eſt.*
7 *Citatus ad aliquem actum ſi aliter fiat,actus eſt nullus.*
8 *Sententia ferri poteſt die ſequenti ſine aliqua prorogatione dummodo ſit die immediatè ſequenti.*
9 *Sententia contra citatum ad totam cauſam ferri poteſt quandocunque.*
10 *Præceptum factum ad diem,obligat poſt diem.*
Quod verum eſt reo citato non comparente,nu.ſeq.
12 *Citatio noua requiritur,ſi actor non compareat,vel illicentiatus recedat.*
13 *Teſtes citati,& pars ad videndum iuramenta tali die quæ ſit feriata,iuramentum eſt nullum.*
14 *Iudex ferendo ſententiam die ſequenti videtur prorogaſſe.*
15 *Citatio ad ſententiam eſt de nouo facienda ſi Iudex tali die non ſederit.*
16 *Sententia lata extra horam eſt nulla.*
17 *Bart.in l.aut qui aliter,in principio declaratur.*
18 *Præſentia in præiudicialibus, & damnoſis nihil operatur; & vide paulo poſt nu.20.& 22.*
19 *Bart.in l.furioſo,in fi.ff.de re iudicata,declaratur.*

21 *Præſentia operatur in his quæ ſunt modici præiudicij, vbi ſcilicet agitur de præiudicio iuris perſonalis, non autem realis.*

VIdi ſæpiſſimè in facto occurrere, quòd Iudex non tulit ſententiam in termino Citationis, ſed in die ſequenti, quæritur an talis ſententia ſit nulla?

In quo articulo conſiderari poſſunt plures Caſus.

1 Primus eſt, ſi Iudex dixit velle ferre ſententiam tali die, & Dominus conſtituit procuratorem ad comparendum tali die præciſa, & ſpecificata, ſi poſtea Iudex alia die ferat ſententiam eo procuratore citato, ſententia nulla eſt, nec domino prę iudicat. Ioan. Andreas ad Speculator. titulo de procurator. §. ratione formæ, dixit ſingulare Caſtrēſ. in l. ſi procurator, numero quinto, C. de procurator. Marſil. ad l. de vnoquoque, num. 46. ff. de re iudicata. & Singulari 48. Actus factus.

2 Secundus caſus eſt, quando facta eſt prorogatio in diem ſequentem, cum intimatione, & tunc ſententia lata in die prorogato, valet, & tenet, gloſſa notabilis in Clementina prima, in gloſſa penultima, in verbo, præfixionis, de appellation. quam ſingularem & valde notabilem dixit Bald. in l. eos, §. Apoſtolos, nu. 6. verſic. Quæro nunquid, C. de appellatio. dicens ſe in facti contingentia conſuluiſſe, quod ſi ex po-
3 teſtate data arbitris in compromiſſo prorogauerunt compromiſſum, videntur dolo feciſſe, niſi partibus notificent, idem Bald. in l. 1. nu. 13. C. de ſenten. ex breuiculo recitand. dicēs
4 hanc propriè non dici interlocutoriam, ſed executionem facti, in quo licèt non requiratur citatio, requiritur tamen ex poſt facto notificatio in Auth. ei qui, num. 7. verſ. idem dico,
5 C. de tempor. appellat. vbi dicit, quod prorogatio cum intimatione habet vim citationis. pulchrè Alex. conſ. 34. nu. 8. vol. 1. pulchrè Ang. in l. cum non eo die, C. quando prouocare non eſt neceſſe, vbi eſt textus in materia, Roman. in Rubrica de Arbitris, col. 7. q. 17. Curt. ſen. conſ. 31. vbi bene lo-
* quitur; De Communi Dec. conſ. 39. dicens hoc eſſe in iure clariſſimum, & conſ. 632. num. 14. & conſ. 169. col. 2. verſ. 3. non obſtat, Felin. in c. 1. col. fin. de Conſtit. Iaſ. ad l. ne quid-

quam,

quam,§.vbi decretum,nu.56.ff.de offic. Proconſ. Marſil.ad l.de vnoquoque, num.47. de re iudic. Cotta in memorabil. ſuis,in verbo,arbiter,cui data,vbi valde commendat. Anto. Gabriel.de Citatione Concluſ.1.nu.51.

6 Et facit,quia ſi abſenti dilatio aſſignetur debet notificari, Bal.dicens notabile,in l.2.nu.3.verſ.item dum dicit, C. vbi in rem actio,in l.1.nu.4.C.de tempor.appellat. in l.ne quidquam,§.vbi decretum,col.4.de offic.Proconſ.& lega. Alex. in l.Labeo, nu.1. ff.de iureiur. idem dicens bene notandum in l.qui abſenti,ſub nu.5.ff.de acq.poſſeſ.Lanfrãc. in c.Quoniam contra,in verbo,dilationes,nu.12.Iaſ.in l.fin.nu.49.ff. de Conſtitut.Principum,Firmian.in verbo,dilatio abſenti. Marantha in verbo,dilatio,nu.14.Ant.Gabriel.de citatione Concluſ.1.nu.108.

Tertius eſt caſus, qñ citatio eſt facta ad vnã diem certam, & poſtea ſine citatione,vel intimatione aliqua de nouo facta fertur ſententia in diem ſequentem,an talis ſententia valeat? & vna fuit opinio,talem ſententiam non valere,Bart.in l.aut qui aliter,in princ.ff.quod vi aut clam, vbi dicit illum text.eſ

7 ſe litteris aureis ſcribendum;Quod ſi quis citatur ad aliquem actum,ſi ille actus aliter fiat quam in citatione ſit dictum,vel in ſubſtantia,vel in qualitate,dicitur clam factus, clarius per hanc Bartol.doctrinam tenet Felin.in c.1.num.22.de iudic. quod citatio facta ad vnum actum,locum,vel tempus, ſi poſtea fiat alius actus, vel fiat alio loco , vel tempore, quod ille non efficitur contumax.Ioan.And.in c.ſi à iudice,in verbo, termino,de appellat.lib.6.Milis in verbo, Citatio adeo neceſſaria,Dec.conſ.449.in princ. Afflict.Deciſ.387.nu.4. vbi hoc commendat Crauet.conſ.122.nu.17. Angel. Aretin. in §.Omnis,num.10.Inſtitut.de verb.obligation. latè Vant.de nullitat. ex defectu citationis, nu.73.fol.mihi 200. Et ita de conſuetudine ſeruatur, vt in die termini feratur ſententia,& non poſt. Angel.in l.cum non eo,C.quando prouocare non eſt neceſſe.

Contrarium,quod immò etiam die ſequenti proferri poſſit,nulla in hoc apparente prorogatione, tenuit Ioan. Andr. ad Speculator.tit.de ſententiæ prolatione,§. iuſto, verſic.eſt etiam nulla;Bald.in l.cum non eo die,circa principium,verſic.aut

ſic. aut fuit contumax ea ratione, quia poſtquam ſemel fuit in mora ſemper præſumitur eſſe in mora, gloſſa in verbo, repetendi, & ibi notat Bart. ff. de vſur. Bald. in c. 1. num. 21. de
* iudic. & hæc videtur verior opinio, & magis Communis, vt atteſtatur Alex. in l. ſi finita, §. Iulianus, num. 48. ff. de damno infect. Caſtrenſ. ad l. ſi prætor, num. 5. ff. de iudic. Ronchegall. de duobus reis, l. 4. nu. 29. vbi appellat hanc opinionem de æquitate iuris veriorem. Anton. Gabriel. de Citatione, Concluſ. 1. num. 449. vbi ſine vlla prorogatione id fieri poſſe affirmat. Et hanc dicit magis communem Menoch. de ar-
* bitr. q. 60. Suarez in ſuo theſaur. littera I. nu. 231.

8 Reſtringentes omnes ſuperius allegati ad diem immediatè ſequentem, & quidem iuridicam, non autem ad vlteriorē remotiorem diem, quo caſu ſententia ſic lata eſſet nulla ex defectu citationis; & ita etiam reprobatis aliorum opinionibus tenet Nicell. concordantia 51. Fallentia 90.

9 Subdeclaratur in citato ad totam cauſam, quo caſu poteſt ferri ſententia etiam vlteriori die ad ſequentem, But. in cap. cum dilecti, de dolo, & contumac. ita ſaluando illum textum Milis in verbo, Citatio adeo eſt neceſſaria.

10 Et dum dicitur, quòd præceptum factum ad diem, obligat poſt diem, l. Celſus, §. 1. ff. de arbitr. vbi Bartol. dicit, quod ille textus tota die allegatur, quod duo ſunt præcepta, vnum de rē, & materiā, aliud de tempore; licèt igitur vitietur particula de tempore, non vitiatur particula de re, ad quā ſemper agi poteſt: ille enim textus procedit in præcepto, qđ non cōtinet impoſſibile, & tps non adijcitur diſpoſitioni, ſed executioni, Bald. in l. 1. nu. 22. C. de his quæ pœnæ nomine, Imola in l. ſi mihi, & tibi, §. 1. col. 1. in fine, ff. de legat. 1. vbi etiam Alexand. ſequitur, col. 1. in princip. præterea, ille §. loquitur in obligato certā die ad ſoluendum, quia eo elapſo adhuc tenetur, cum quilibet faceret ſe contumacem, ne ſolueret: nos verò ſumus in citato ad ſententiam certa die, quo caſu non prohibetur ferri alia ſequenti die, vt dictum eſt.

11 Quod verum eſt Reo citato non comparente, & ſic contumace, aliàs ſi comparuiſſet, eſſet reſoluta, & ſic requireretur noua citatio ex diſcurſu Alex. in d. §. Iulianus, num. 48.

12. Declaratur vlteriùs hæc materia, qđ ſi actor qui citari fecit non

cit non compareat, vel illicentiatus recedat, quod requiritur noua citatio. vt deducit Alexand. ad l. de vnoquoque nu. 7. ff. de re iudicata ſed contrarium tenet Dec. in c. conſuluit, numero 22. in fine, & iterum num. 50. ſuper gloſ. 2. & quòd id omne pendet ex gratia iudicis, ex ſe differre in diem ſequentem, ſiue Actor ſit, ſiue Reus.

13 Et iuxta ſuperius dicta, ſcilicèt, quòd poſſit ferri ſententia in die immediatè ſequenti, ſi ſit iuridica, infertur, quod ſi teſtes citentur ad iurandum tali die ſpecificata, & pars ad vidēdum iurare, ſi illa dies ſpecificata ſit feriata, & non iuridica, non poterunt iurare die alia ſequenti, quæ ſit vtilis, & tale iuramentum præſtitum erit nullum, Rota 172. Deciſ. in nouis. Guid. Pap. Deciſ. 542.

14 Et eo ipſo quod Iudex fert ſniam in die ſequenti vr̄ tacite prorogaſſe Bald. dicēs in facto habuiſſe in l. & poſt edictum, in prin. ff. de iudic. ſed cōtrariū ſentit Butr. in c. cū dilecta, de dolo, & cōtumac. Milis in verbo, Citatio adeo eſt neceſſaria.

15 Sed ſi occurrat, ꝙ in die citationis iudex non ſedeat, & ſic factum non perueniat à cōtumacia citati, ſed à facto Iudicis, tunc pro die ſequēti eſſet faciēda noua citatio, ex his quæ deducit Anto. Gabr. de Citatione, Cōcl. 1. Ampliat. 23. n. 116.

16 Prædicta vera etiam ſunt in citatione facta ad certam diē, ſecùs ſi ad certam horam, quia extra illam horam lata nō valet, cum ſupereſſe poſſint plures horæ, & dari in incertum. Bald. in l. cum non eo die, C. quando prouocare non eſt neceſſe, quod valde ſingulare dixit Alexand. in l. ſi finita, §. Iulianus, num. 49. ff. de damno infecto.

17 Doctrina autem Bartoli in l. aut qui aliter, in principio, ff. quòd vi aut clam, de qua ſuperius mētionem fecimus, declaratur, vt non procedat nec locum habeat quando pars fuit præſens: licèt enim actus aliter fiat, tamen præſentia ſupplet iſtum defectum, ita ſpecialiter declarat Abbas conſ. 38. Tria
** ſunt col. 1. vol. 1. de magis Communi, Gabr. de Citatione, Concluſ. 1. num. 411. in fine.

18 Et ſi dicatur in præiudicialibus, & damnoſis præſentia nihil operatur, ex notabili doctrina Barto. in l. furioſo, in fine, ff. de re iudicata, vbi præſens in Iudicio habetur pro abſente, ſi ſententia feratur contra ſe, vbi Alex. num. 9. verſic. ſecùs ſi

Kk 3 contra,

contra, Dec. conſil. 42. num. 14. Menoch. de præſumpt. lib. 2. præſumpt. 74. num. 5. ea ratione, quia præſens hoc caſu non cenſetur conſentire, l. quam Tuberonis, & ibi Bartol. ff. de peculio, l. Labeo, iuncta gloſ. ff. de aqua pluuia arcenda, l. Sabinus, ff. communi diuidun. l. qui bona, §. ſi quis iuſſus, ff. de damno infec. Iaſ. ad l. quæ dotis, num. 83. & 103. ff. ſoluto matrim. de communi Capra, Regula 46. Berous conſil. 109. nu. 30. vol. 1. Maſcard. in Concluſ. Præſens, num. 31.

19 Reſpõdetur, quòd doctrina Bartoli ad l. furioſo procedit, quando Dominus fuit præſens, ſed litigabat per procuratorem, nec dominus fuit ad aliquid citatus: ſed in caſu iſto dominus litigabat per ſe, & fuit citatus, licèt actus aliter geſtus fuerit, ita Aretin. in §. omnis nu. 11. Inſtitut. de verbor. obligat. vbi etiã ſublimitat, niſi ille dominus ſit in iudicio præſens, & illi actui cõtradixerit, & proteſtatus fuerit nolle conſentire.

20 Bene verum eſt, quod Concluſio, quòd in pręiudicialibus non cenſetur conſentire, procedit in valde præiudicialibus, ſecùs in modici præiudicij, vt colligitur ex Iaſ. vt ſuprà, num. 104. Vnde ferri poſſet ſententia contra ſic præſentem, ſed de modico præiudicio, & ſic conſenſiſſe præſumeretur.

21 Præterea, tacens cenſetur conſentire ſi agatur de præiudicio iuris perſonalis, ſecùs ſi de præiudicio iuris realis Bald. & Caſtrenſ. in l. inuitus, C. de procurator. Mandell. conſil. 12. num. 5. Maſcard. Concluſ. Patiens, num. 30.

22 Videtur tamen iſte ſic vt ſuprà in Iudicio præſens, ex alio capite ſibi non præiudicaſſe, ex quo ex alia cauſa erat ibi pręſens, vnde pro illa erat citandus Bald. in c. 1. num. 22. in fine, de Iudic. in l. ſi accuſatoribus, num. 13. C. de accuſation. vbi videtur diſtinguere, an ſit præſens fortuitò, vel ex alia cauſa, in l. 2. §. nam ita diuus, ff. de iudic. in l. fratrem, C. de his quibus, vt indignis, Ancharan. conſ. 104. Iaſ. in l. 1. num. 9. ff. de in ius vocando.

Volunt etiam ſuperiùs citati, ſic ex alia cauſa præſentem, petere poſſe terminum ad deliberandum, & conſulendum ſi vult, & petat, non autem quòd ſi non petat, & taceat, quòd ſibi non præiudicet. Nec poteſt omnino dici ex alia cauſa, ſi pridie reperiatur citatus pro illa.

CASVS

C A S V S C I X.

De Creditore anteriore auocante pecuniam poſteriori ſolutam.

S V M M A R I V M.

1 *Si ſpecies ſoluta adhuc extat apud creditorē hypothecarium, alij creditores hypothecarij poſſunt auocare.*
2 *Vel ſi dolo deſijt poßidere.*
3 *Pro poſſeſſore habetur qui dolo noluit rem accipere.*
4 *Solutio poſſeſſoris liberat doloſum, non è contra.*
5 *Dolo deſinens poßidere, qua actione conueniatur, vide declarationem ibid.& ſubdeclarationes infra, num.* 11. 12. *&* 13.
6 *Poßidere deſinens poſt primam citationem dicitur in dolo.*
7 *Vel poſt denunciationem, vel libellum porrectum.*
8 *Poſſeſſor quandoque tenetur ſi ad eum peruenit res ſine dolo vel culpa ſua.*
9 *Contra eum qui dolo deſijt poßidere datur vtilis actio.*
10 *Sententia lata contra illum qui dolo deſijt poßidere, non mandatur executioni contra poßidentem ſine nouo proceſſu.*
11 *Sed non eſt neceſſarius libellus nouus.*
12 *Subdeclara ſecundo in vltimis voluntatibus.*
13 *Subdeclaratur tertio.*
14 *Qui ſine dolo deſijt poßidere ad nihilum tenetur.*
15 *Mulieri pro recuperatione dotium in ſubſidium datur actio ad precium rerum obligatarum venditarum.*
16 *Actio quando dicatur in ſubſidium.*
17 *Emens doloſè à bonæ fidei poſſeſſore, tenetur.*
18 *Diſpoſitum in creditoribus hypothecarijs habet locum in priuilegiatis.*
19 *Genus in ſe perire non poteſt.*
20 *Declaratur hæc Concluſio* 1. *vt debitum generis non pereat caſu fortuito.*
Declaratur ſecundo, vt ibid. num. 22.
21 *Equum vnum ex meis ſi promit to quem tu elegeris, promißio hæc dicitur in genere ſubalterno.*

Digitized by Google

23 *Creditoribus exiſtentibus eiuſdem qualitatis,& conditionis,ſi ſolutio facta ſit poſteriori,an prior auocare poſſit.*

24 *Regula qui prior,non habet locum in pignore Prætorio.*

25 *Solutum vni creditorum, quando alijs debeat communicari; & vide num.26.*

Et quando debitor gratificando vni creditorum,dicatur eſſe in dolo,num.27.

Et quando gratificationi huiuſmodi locus eſſe poſſit, num.28.

29 *Extorquere inuitum præſupponit, & ſine actione, & extorta iure reuocari poſſunt.*

Niſi extorſio fiat à debitore ad fugam iam diſpoſito, & parato, num.ſeq.

31 *Contributio inter ſocios quando facienda.*

32 *Text.in §.ſi in tres, duplici medio declaratur, & num.ſeq.*

Extenditur d. §.diſpoſitio, ibid.num.34.

35 *Lex,ſi debitor, ff.de pignoribus,declaratur.*

36 *Communicatio bonorum,quomodo,& quando inter cohæredes facienda,vel non facienda ſit.*

37 *Cohæres vnus depoſitum exigens à depoſitario poſtea effecto non ſoluendo, nõ tenetur cohæredi negligenti petere ad habitorum ſuaque diligentia receptorum communicationem.*

38 *Debitis diuerſis exiſtentibus, ſi pluribus debeantur,tunc non tenetur vnus creditor alteri communicare.*

39 *Reuocatoria quando detur lata ſententia ad fauorem duorum inſolidum, vno exiſtente altero diligentiore.*

40 *Occupātiū cõditio quãdo melior,& potior eſſe minimè dicatur.*

41 *Regula Iuris, quod vigilantibus, & non dormientibus Iura ſubueniant, quando non procedat.*

42 *Creditori anteriori competere Reuocatorium qui aſſeruere Doctores, quomodo & quo caſu defendi poſſint.*

43 *Fiſcus,quãdo creditoribus poſterioribus in iure reuocandi præferatur; & vide extenſionem priorem dicti huius ad quemcunque alium creditorem,hypothecam & prælationis ius habentem; num.ſeq.*

Extende ſecundo,vt ibi,num.45.

46 *Hæres quando poſſit ſatisfacere creditoribus & legatarijs primo venientibus, poſito, quod ei nihil remaneat in præiudicium anteriorum creditorum.*

47 *Credi-*

47 *Creditores abſentes, dum vni ſoluitur an ſint citandi;& vide duobus num.ſeqq.*

50 *Eccleſia in cauſa Clerici non præfertur, ſi is ea ſciente contraxit, aliàs ſecus.*

OCcurrit in facto ſæpiſſimè, quod facta fuit ſolutio poſteriori creditori,venit anterior,& vult auocare ab iſto poſteriore, an poſſit ? & videtur quod non,per l.& ſi non expedit,§.pupillus,ff.de bonis authoritate Iudic.poſſid. vbi ſolutio facta vno creditori magis vigilanti,& diligenti,non impeditur per alium minus diligentem ſeu negligentem.

In qua materia quia aliquantulum intricata videtur,conſidero aliquas vtiles Concluſiones.

1 Prima eſt Concluſio; loquendo in ſpecie ſoluta; ſi Creditor eſt Hypothecarius, & adhuc poſſidet, & ſic extant adhuc apud eum,alij creditores poſſunt auocare, Bar.in l.pupillus, in princip. ff.quæ in fraud.creditor.per l.ſi fundus,§.in vendicatione, ff. de pignoribus.

Secunda eſt Concluſio; pariter in ſpecie ſoluta,& credito-
2 re hypothecario; ſi poſſeſſor cui ſoluta eſt, dolo eam deſijt poſſidere, pro poſſeſſore habetur, & ab eo per alios creditores poteſt auocari, ita Bartol.in citato loco, per l.qui dolo,l. parem,l.ad ea,§.ſemper,ff.de regul.iur. Regula,pro poſſeſſore, libro *6.*

3 Quæ Concluſio vera eſt etiam in eo qui dolo noluit rem
4 accipere,l.1.§.ſanè,ff.ſi quis omiſſa cauſa teſtamenti,& ſolutio poſſeſſoris liberat doloſum, non è contra, l.etiam, §.item ſi quis dolo,& ibi notant Bart.Caſtrenſ.& Angel.ff.de petit. hæreditat.

5 Declaratur pręſens materia,vt ſi dolo deſijt poſſidere,poſt litem conteſtatam conueniatur hypothecaria ad auocandũ: ſi verò ante litem conteſtatam, datur actio ad intereſſe,ex titulo de alienatione iudicij mutandi cauſa facta. Panorm.in c.1.col.3.in 2.oppoſit. de alien.iudic. mutan.cauſa fac.dixit valde notabile Iaſ.in §.omnium, num.*76.* Inſtitut.de action.

6 Et poſſidens tempore primæ citationis, ſi poſtea deſinat poſſidere, præſumitur in dolo, Bald.per Felinum relatus,in c.aduer-

c.aduerſario tuo, poſt num.2.verſic.& dicit Bald.de præſcription.Iaſ.in §.omnium, nu.79. de action. ex notat.in l.apud Celſum, in principio, ff.de doli exception.vbi animus colligitur ex præcedentibus.

7 Pariter dicitur eſſe poſſeſſor conuentus in dolo,ſi poſtquã denunciaui velle dare libellum,vel poſt libellum porrectum alienaui, Bartol.in l.qui petitorio in fine principij, ff.de rei vendicatione, in l.Fulcinius, §. quid ſit latitare, num.5.per gloſſam ibi,quam dicit notãdam, & menti tenendam,ff.quibus ex cauſ.in poſſeſſ.eatur. Din.in Regula, Pro poſſeſſore, num.5.lib.6. Speculator de emption.& venditio.§.nunc dicendum,verſic.ſed nunquid, Bartol.in l.non ſolum,§.morte, num.43. ff.de noui oper.nunciat.

8 Et quandoque poſſeſſor tenetur, ſi ad eum res peruenit ſine dolo & culpa ſua, ſed dolo alterius, attento principio vitioſo, text.reputatus notabilis in l.ſed & ſi deiecerit, ff.de vi & vi armata.

9 Et cõtra iſtum qui dolo deſijt poſſidere, datur vtilis actio, non directa, Bartol.in l.quanquam, §.Iulianus, num.3. ff.de aqua pluuia arcenda.

10 Et ſententia lata contra illum qui dolo deſijt poſſidere,nõ mandatur executioni, contra poſſeſſorem,ſine nouo iudicio, textus eſt notabilis, in l.1. §.ſi neceſſario, & ibi Bartol.notat in fine, ff.ſi mulier ventris nomine, Bald.in l.ob maritorum, C.ne vxor pro marito. Butr.in cap.Quia V.de iudic.

11 Subdeclaratur, vt nõ ſit neceſſarius nouus libellus vel noua petitio, Bald.notabiliter in l.1.in 4.oppoſitione,C.Communi diuidundo, commendat pro notabili in actu practico Iaſ.in §.omnium, num.84. Inſtitut.de action.

12 Subdeclaratur ſecundo,vt in depẽdentibus ab vltima voluntate poſſit mandari executioni ſententia contra eum, in quem dolo facta eſt alienatio ſine aliqua reuocatoria præcedente, & hoc fauore vltimæ voluntatis,Bart.in l.is cui,§.qui in poſſeſſionẽ, in fine,ff.vt in poſſeſſion.legat.in l.ſi quis miſſus,§.iudex, in penult.quæſt. ff.de damno infecto,in Repetitione l.3.col.8. C.de pignorib.Butr.in c.Quia V.quæſt.vlt. de iudic. Anton.Gabriel. de acquiren. poſſeſ.quæſt.8.nu.6. Menoch.de adipiſcen. Remed.5.nu.131.in tertio Caſu.

13 Subde-

13 Subdeclaratur melius; Aut alienatio eſt facta ante litem motam, & eſt neceſſaria Reuocatoria ante quam ſententia mandetur executioni, cōtra illum in quem dolo alienata eſt; Aut alienatio facta eſt poſt litem motam,& tunc poteſt man dari executioni abſq; aliqua Reuocatoria præcedenti, Bald. in L ob maritorum, C. ne vxor pro marito, quem commēdat Caſtrenſ. in l. à Diuo Pio, §. ſi ſuper rebus, nume. 5. dicens in facti contingentia habuiſſe, vbi Iaſ. num 10. Zaſius colum. 3. Herculan. nu. 43. de re iudicata, Didac. valde commendans Practicabil. q. cap. 15. colum. 4. à num. 7. verſic. immò ex hac opinione.

14 Tertia principalis Concluſio ſit; In ſpecie alienata qui ſine dolo deſijt poſſidere ad nihilum tenetur, vel conueniri po teſt niſi ad illud quòd ſupereſt ſibi detracto eius credito, iuxta notata in l. 1. in gloſſa vltima, ff. de diſtract. pignor. Aut igitur aliquis creditor habet à iure facultatem alienandi pignus & rem ſibi obligatā, & rectè alienat, nec conueniri poteſt, niſi ad id quòd ſupereſt ex precio; Aut non poterat alienare, & communiter in ſubſidium tantum ad precium re perempta vel præſcripta; quam gloſſ. in d. l. 1. ff. de diſtract. pignor. dicit ibi Bart. ſingularem, & bene notandam, inferens

15 practica, quod quædam mulier dederat dotem ſuo viro, & eo mortuo quædā oues remanſerunt, quas frater hæres alienauit quod poterit agi ad precium iſtarum ouium, in ſubſidium, ſi res per hypothecariam auocari non poſſint, dicens bene notandum; Et quod in hypothecaria precium ſuccedat loco rei, in ſubſidium, dixit illam gloſ. ſingularem Roma. Sin gulari 615. Tu habes.

Hoc idem valde commendat Ang. in l. ſi rem, & precium, col. 2. in principio, ff. de petit. hæreditat. dicens in practica ſemper notandum; Aut poſſeſſor in quem eſt facta alienatio conueniri poteſt, & tunc datur contra eum per anteriorem creditorem hypothecaria; Aut non poteſt cōueniri quia res eſt præſcripta, vel conſumpta, vel legitimè alienata, & tunc in ſubſidium agit cōtra creditorē qui alienauit ad precium. Hūc Caſum dixit etiam valde ſingularem Iaſ. in §. item Seruiana, num. 39. Inſtitut. de action. Alexand. conſ. 108. Viſo

16 col. penult. nu. 5. vol. 5. vbi declarat, tunc dici in ſubſidium quando

quando nec contra eum in quem facta eſt alienatio, nec contra principalem debitorem actio aliqua ſupereſt, & ſic facta excuſſione: & quòd precium peruenerit ex cauſa lucratiua, & nō oneroſa. Singularem quoq; dixit Iaſ. in l. ſi eum ſeruū, col. fin. nu. 7. ff. ſi cert. petat. Neguſant. de pignor. in 1. membro, 5. partis, q. 16. ſub nu. 48. verſ. in hypothecaria. Hieronym. Gabr. conſ. 37. vol. 1. amplians contra Neguſan. eā habere locum iu hypothecaria ratione dotis, nec in hoc habere ſpecialitatem aliquam.

17 Quarta ſit Concluſio; Licèt non teneatur ille qui ſine dolo deſijt poſſidere, tenetur tamen ille qui doloſe emit à bonæ fidei poſſeſſore, l. qui à debitore, ff. quę in fraud. creditor. vbi Bartol. dicit quòd precium ſuccedit etiam loco rei, ſi quis ex dolo proprio conuenitur: & in materia creditorum ex hypotheca hoc procedit, ſiue hypotheca ſit tacita & legalis, ſiue expreſſa & cōuentionalis, & ille prę fertur qui habet anteriorem vel potiorem, gloſſa in l. pecuniam, C. de priuileg. fiſci.

18 Quinta ſit Concluſio; Diſpoſitum in creditoribus hypothecarijs modo quo ſupra traditum fuit, habet locum in creditoribus priuilegiatis. Bart. in d. l. pupillus, verſ. ſed ego dico, immò magis priuilegiatus agit Reuocatoria cōtra minus priuilegiatum, etiam ſi iam ei ſolutum fuerit, gloſ. in l. priuilegia, ff. de priuilegijs creditor. pulchrè Iaſ. in l. inter eos, nu. 7. ff. de re iudicata.

Sexta ſit Concluſio; In debito generis, prægallegatæ Con-
19 cluſiones non procedunt, cum genus in ſe perire non poſſit. l. incendium, C. ſi cert. peta. l. in ratione, §. incertæ, ff. ad l. Falcid. & ita ſentit Bart. in d. l. pupillus, verſ. ſi verò genus.

20 Declaratur hæc Concluſio, vt debitum generis nō pereat caſu fortuito, quod vera ſit in genere generaliſſimo, vt ſi debeatur Argentum ſimpliciter, Res, Animal, vel ſimile quid, ſecùs, ſi ſimus in genere ſubalterno, ita gloſ. in l. legato generaliter, ff. de legat. 1. quam ad hoc ordinariam & magiſtram appellat Aretin. in §. ſi generaliter, in principio, Inſtitut. de
21 legat. dicentes, quod ſi promitto vnum ex ęquis meis quem elegeris, dicitur promiſſio in genere ſubalterno, ita, vt ſi ante electionem omnes pereant ſine culpa debitoris, nullus debeatur; Idem tenet Iaſ. ad l. quod te, num. 19. ff. ſi cert. petat.

Digitized by Google

* dicens hanc eſſe Communem declarationem.

22 Declaratur ſecundo, niſi quantitas deberetur reſpectu certæ ſpeciei, ita vt ſpecies ſit cauſa finalis illius quantitatis, & quantitas per ſe non ſit limitata, per l. Titię textores, §. fi. vbi Caſtrenſ. & Iaſ. ff. de legat. 1. Iaſ. ad l. quod te, num. 15. dicens
* hanc eſſe Communem opinionem, ff. ſi cert. peta. & alijs modis declarant Interpretes ad d. l. quod te, vbi locus ordinarius, ideo in hoc vlterius non procedam.

23 Septima ſit ex Bartolo Concluſio; ſi creditores ſint eiuſdem qualitatis & conditionis, ſi bona ſint iam capta & poſſeſſa per alios creditores, & vnus debitum ſuũ receperit, tenetur communicare alijs, quia poſt bona capta per alios, vel vnum ex alijs, par omnium conditio eſt effecta, l. quòd autẽ, §. ſciendum, ff. quæ in fraudem creditor. & ibi Iuriſconſultus vtitur verbo, (Præcipere creditoribus alijs) quod eſt, ante alios capere, & ſibi ſatisfacere, l. in quartam, ff. ad l. Falcid. l.
24 finali, ff. de legat. 2. l. vxorem, §. 3. ff. de legat. 3. per quem textum dicit Din. in Regula, Qui prior, num. 18. lib. 6. quod Regula, qui prior, non habet locum in pignore Prætore, cum vno immiſſo, cæteri cenſeantur immiſſi, declarando vt per Bartol. ad l. cum vnus, numero 10. de bonis author. iudic. poſſidend.

Octaua ſit Concluſio; Bona ſi per creditores non ſunt capta, ſi exegit Iudicis authoritate, non tenetur reuocatoria, l. qui autem, §. apud Labeonem, ff. quæ in fraudem creditor. non enim videtur dolo facere qui ſuo iure vtitur, l. nihil, ff. de reg. iur. l. ſi donaturus, §. finali, & ibi Gloſ. in verbo, dolo,
25 ff. de condict. ob cauſ. Declaratur hoc verum, ſi alij creditores neglexerunt, ſed ſi cæteris creditoribus non poteſt adſcribi negligentia, quia latẽs erat diminutio patrimonij, nec credebatur in mora exactionis eſſe periculum, tunc ſolutũ communicari debet, nam feſtinatio creditoris in hoc ſibi prodeſſe non debet, Ang. in d. l. pupillus, ſub nu. 3.

26 Nona ſit Concluſio; Si omnes creditores inſtarent, & debitor per gratificationem voluit ſoluere vni creditori, datur contributio cum alijs creditoribus, ſi alia bona non ſufficiant pro alijs, l. ſi non expedierit, §. 1. verſ. quod ſi vtroque, ff. de
27 bonis authoritate iudic. poſſid. & ratio eſt, quia debitor gratificando

tificando videtur committere dolum & participare cum iſto qui ſoluit,& non vti iure ſuo,l.ſumma cũ ratione, in princip.ff.de peculio,vnde practica eſt ſecundum Bar.ibi, vt fiat excuſſio,qua facta,agatur condictione indebiti, vel ex lege, ad communicandum.

28 Gratificationi igitur locus eſt, quando plures proſequuntur iura omnino paria;& hæc fuit opinio Dini in hoc brocardico gratificationis, vel cum competit electio ſimpliciter, non ſecundum quid; Et hæc fuit opinio Iacobi de Bellouiſ. Vel cum dubitatur quis ſit potior in aliquo iure, & ſi vni tantum debetur,locus non eſt gratificationi,ſecùs ſi pluribus alternatiuè. Et hæc fuit opinio Pilij, vbi debetur plurib. reis credendi,locus eſt gratificationi:ſi verò non ſunt rei credendi,non eſt locus gratificationi; fallit, ſi vnus tantum inſtet, quo caſu eſt locus gratificationi, prout in caſu l.ſi non expedierit,ff.de bonis authorit.iudic.poſſidend. & l.pupillus, in fine, ff.quæ in fraud.creditor. & hic eſt caſus noſter; & hæc fuit opinio Alberici in l.finali, ff.de religioſ.& ſumpt.funer. vbi plena gloſſa de hoc idem Alberic.in l.ſi quis ſeruum,§. ſi in duos, ff.de legat.2. & cum quis non poteſt ſubuenire vtrique,locus eſt gratificationi, aliàs non. Alberic.in l.3.§.ſi cum omnes, ff.ad Sillanian. Vel eſt locus gratificationi, nec venit communicandum,quando id quòd ſolutum eſt, eſt indiuiduum, Angel.in d.l.pupill.in fine,ita declarãdo,l.ſi quis ſeruum, §.ſi in duos, ff.de legat.2. Et habens in depoſitum res duorum,ſi ambobus tradere non poteſt, eſt locus gratificationi, dixi in tractatu Depoſiti, parte 2.quæſt.2.nu.3.latè Tiraq.de iure primogen.quæſt.17.num.8.Menoc.remiſſiuè tantum,de arbit.Caſu 250.

Decima ſit Concluſio; Si creditor non habuit per gratifi-
29 cationem,ſed extorſit,reuocatur,d.l.pupillus, in fine,extorquere enim præſumit inuitum,& ſine actione, l.verbum exactæ,& ibi Rebuff.ff.de verbor.ſignific.

30 Niſi extorſerit à debitore fugiente, iuxta l.ait prætor,§.ſi debitorem,ff.quæ in fraudem creditor.

31 Vndecima ſit Concluſio; Inter ſocios illud præcipuũ eſt, quod ſi vnus exigat integram portionem, alius verò minus, quod fiat cõtributio & ſeruetur paritas,l.verum, §.ſi in tres,

ff.pro

ff.pro ſocio, vnde ſi pluribus debeatur, ex eodem contractu in ſolidum, melior eſt conditio occupantis, l.ex duobus, la ſecunda, ff.de duobus reis; Aut non in ſolidum, prout in ſocijs, & tunc non eſt melior conditio occupantis, Iaſo.in l.inter eos, nume. 5. in fine, ff.de re iudicata, vbi text.in d.§.ſi in tres, appellat valde notabilem. Hoc idem tenet gloſſ.in l.fin. C.depoſiti.

32 Et iſte textus in §. ſi in tres, venit declarandus duobus modis.

Primò, vt fiat excuſſio prius de principali debitore, quo reperto non ſoluendo, agitur ad contributionẽ contra ſociũ, qui ſuam integram partem exegit, ita gloſſa in d.l.ſi Titius, ff.pro ſocio. Et facit pro hac declaratione textus in d.§.ſi in tres, ibi, Et partem integram conſequi non potuerit, quia ſolidum facere non potuit, & ſic videtur excuſſus principalis debitor, & de integro repertus non ſoluendo.

33 Secunda affertur declaratio ad d.§.ſi in tres, vt procedat & locum habeat in exactione ſpecierum & corporum, quo caſu agitur per ſocium ad communicandum & contribuendum, ſecùs ſi ſocius exegiſſet portionem ſuam tantum in pecunia numerata, quia tunc non tenetur communicare, ita gloſſa, in l.ſi Titius; in prima ſolutione, ff.pro ſocio, quæ mihi videtur reſtringere materiam ſuperius poſitã, cum & de pecunia quoque loquatur, & text.in d.§.ſi in tres, qui nõ habuit reſpectum ad ſpeciem vel pecuniam, ſed ad naturam & qualitatem contractus qui ſapit fraternitatem, & ad æquitatem ipſius, vt Accurſ.in d.§.ſi in tres, ſæpius repetit, de hoc tamen inferius dicemus.

34 Extẽditur autem diſpoſitio §.ſi in tres, vt procedat in pluribus cohæredibus quorum vnus pro dote materna poſſidet omnia bona matri hypothecata, nam cogi poterit per alium cohæredem ad communicandum, ita poſt multa Neguſant. de pignor. in 2.membro, 5.parte, ſub num.36.cum ſeq.& inter alia hac ratione, quia iſti quoque ſimul cohæredes ſocij ad inuicem reputantur, vnde ſeruanda eſt æqualitas, & diſpoſitio §.ſi in tres; Et reputatur à Doctoribus caſus frequens, practicabilis & quotidianus.

35 Ex quib. videtur poſſe inferri ad l.ſi debitor, ff.de pignorib. quod

rib. quod illa procedat & locũ habeat in iure & actione perſonali,tam reſpectu principalium, quam reſpectu hæredum, ſecùs in iure & actione hypothecaria, quæ venit iudicio familiæ herciſcundæ diuidenda inter cohæredes,ita,vt ſi vnus rem hypothecatam poſſideat,non ſit in hoc melior conditio occupantis,ſed teneatur communicare alijs cohæredibus.

36 Duodecima ſit Cóclúſio, ſi illud quod peruenit ad vnum ex cohæredibus erat corpus hæreditarium, cohæres poterit à cohærede pro rata ſua petere, & ſic communicari: ſi vero non erat corpus hæreditarium, ſed pecunia reducta ex fructibus bonorum hæreditariorum, tunc quòd vnus ex hæredibus exegit non tenetur alteri communicare,l.item Labeo, in principio,l.Lucius,ff.famil.herciſc.quas ita conciliat Bartol.in l.pupillus,in fine, ff.quæ in fraud.credit.& ſic videtur diuerſitas an ſit quid in hæreditate relictũ, vt hoc iudicetur vno modo,& competit actio familiæ herciſcũdæ; Aliud ſit, ſi vendatur corpus hæreditarium, & precium hæredi detur, nam ſi non habuit plus ſua parte,non tenetur cohæredi communicare,nec datur actio familiæ herciſcundæ; Sed text.in d.l.Lucius,in fine,extendit etiam ad fructus præſtitos ratione alimentorum; & cum Bartolo ſentit etiam Neguſant. de pignor.in 2.membro 5.partis,num.37.in fine.

37 Et ſic infertur ad materiam l.final. C.depoſiti, vt ſi vnus ex hæredibus exigat partem depoſiti ſe concernenté, depoſitario poſtea effecto non ſoluendo, quòd alteri non tenetur communicare,& alter qui non exegit, ſibi imputet; poſui in tract. Depoſiti,parte 1.verſic.Remed.l.final.C.depoſiti,vbi multis modis limitaui. Addo Iaſo.in l.inter eos,num.2.ff.de re iudicata.

38 Tertiadecima ſit Concluſio; Si diuerſa ſint debita,& pluribus debita, tunc vnus creditor non tenetur alteri communicare,d.l.pupillus, in fine, & ibi Bartol.& l.ſi non expedierit,§.1.

39 Quartadecima ſit Concluſio; Si ſententia lata eſt ad fauorem duorum in ſolidum,licèt vnus ſit diligentior alio in executione,tamen datur reuocatoria, ſi in ſecunda non eſt facta defalcatio de credito in prima,Iaſon.poſt Bart.in l.inter eos, ſub num.9.ff.de re iudic.

40 Quin-

40 Quintadecima ſit Concluſio; In actionibus quæ dantur ratione negociationis & merçis, non eſt melior conditio occupantium, quia magis merci quam perſonæ crediciſſe cenſentur, Aretin. in §. introduxit, Inſtitut. Quod cum. Stracch. de Mercat. tit. Qui potior. in bonis decoct. habeātur, ſub nu. 33. fol. 242. dans pro cautela, vt creditor negociationis, caueat de refundendo ſi alij creditores emerſerint.

41 Et ſic Regula, Quod vigilantibus, & non dormientibus Iura ſubueniunt, non procedit in creditoribus ratione negationis, ſed in alijs.

42 Sextadecima ſit Concluſio; Deciſio Afflicti 190. Capicc. 78. Grammat. quæſtione 1. poſt ſuas Deciſiones, Pariſ. conſilio 69. libro quarto, & aliorum tenentium Reuocatoriam competere anteriori creditori, præcipuè vera eſt in foro æquitatis, & ea inſpecta, Ioſeph de Ludouic. Deciſio. Peruſi. 45. num. 20.

43 Ex prædictis poſtea infertur fiſcum vti potiorem in hypotheca & prælatione habere ius reuocandi pecuniam contra poſteriores creditores quibus ſoluta eſt, l. pecunia, C. de priuileg. fiſci.

44 Quæ extenditur ad quemcumque creditorem habentem hypothecam & ius prælationis ſimul, prout in muliere ratione dotis. Didac. Pract. quæſt. cap. 29.

45 Extenditur ſecundò, ſiue poſterior creditor cui pecunia ſoluta eſt ſit ex cauſa lucratiua ſiue oneroſa, ſemper enim cōpetit Reuocatoria hypothecario & priuilegiato, Didac. de veriori, vt ſuprà, num. 3.

46 Infertur ſecundò ad materiam l. final. §. licentia, C. de iure deliberandi, quod hæres poteſt ſatisfacere creditoribus & legatarijs primo veniētibus, poſito, quod ei nihil remaneat, & ſi ſunt alij creditores vel legatarij antiquiores, non poſſunt ei imputare quare illis ſoluerit, non reſeruādo alijs partem ſuam, vel quare non recepit ſatiſdationem de ſoluendo vel reſtituendo illud quod accipiebat vltra quod debebant accipere ſi apparerent alij creditores, d. l. finali, §. & ſi præfatam, C. de iure deliberandi, Angel. de teſtament. gloſſ. 112. num. 8. Porcell. de Inuentar. cap. 4. num. 2. Caſtrenſ. conſil. 211. circa finem, ſecundum antiquam impreſſionem. Iodoc.

LI Brugenſ.

Brugenſ. Practic. Ciuil. cap. 18. num. 5. Guido Papæ, de inuentar. num. 16.

47 Nec ſunt citandi abſentes creditores dum vni ſoluitur. Bald. in d. §. etſi præfatam, col. 3. verſic. ſed an cum hæres, & ibi ſequitur Corn. columna 2. in 3. vtilitate, & hoc ne hæres ſupponatur in vexatione maiori ponendo ſe in litigijs plurimorum.

48 Nec poteſt dicere, voca alios ò creditor, ſi vis conſequi tuum creditum; vel volo ego hæres retinere pro eo, nec recipiens tenetur alijs communicare. Sebaſtianus Monticul. in dicta l. finali, in verbo, & eis ſatisfaciant, num. 78. folio 136.

49 Et hoc quando bona fide ſoluit, quando ignorabat alios creditores potiores, ſecus ſi ſciuiſſet, quia diceretur eſſe in dolo, ſi cautiones non exegit. Roland. de Inuentar. parte 4. verſic. octaua eſt vtilitas, fol. 120.

50 Infertur tertiò, quod Eccleſia non præfertur in cauſa Clerici ſi ea ſciente contraxit aliàs ſecùs, Roman. dicens valde notabile, Singulari 357. Clericus.

CASVS CX.

De dotis augmento ad quem redeat.

SVMMARIVM.

1 *Augmentum dotis hodie eſt donatio propter nuptias ex opinione Mandelli.*

2 *Donatio antè nuptias appellatur varijs modis.*

3 *Nec differt nomine & ſubſtantia à Dote.*

4 *Et ſunt communicata inuicem priuilegia.*

5 *Et ſoluto matrimonio redit ad virum vel eius hæredes.*

6 *Niſi aliter conuentum ſit inter coniuges per pactiones initas.*

7 *Augmentum dotis efficitur dos.*

8 *Si ſit ex parte mulieris.*

9 *Augmentum dotis, dos, & donatio propter nuptias, & ſponſalitia largitas, differunt.*

10 *Lex Cũ alijs, C. de ſecund. nupt. procedit ſi ex parte ſua mulier imple-*

impleuerit ſoluendo dotem.

11 *Donatio propter nupt. hodie non eſt in vſu.*

OCcurrit in facti contingentia, quod quidam accepit vxorem cum dote valdè tenui, ob id maritus adiunxit quinquaginta quæ excedebant dotem promiſſam, moritur vxor, fuit quæſitum cui competat iſtud dotis augmẽtum, an redeat ad maritum, vel hæredes vxoris?

1 Et Dominus Iacobus Mandellus conſ. 22. nu. 5. & conſil. 68. num. 2. tenet augmentum dotis nihil aliud eſſe niſi donationem propter nuptias, vel in locum ipſius, ita vt ſicut donatio propter nuptias reuertebatur ad hæredes mariti, pariter & augmentum dotis per ipſum factum.

2 Et varijs modis à Doctoribus appellatur; Aliquando etiã Antifatum, vt per Afflict. Deciſ. 272. Aliquando lucrum dotis, Deciſ. 291. Antipherna enim Græcè, de qua voce in l. fin. C. de donatio. ante nupt. Latinè contra dotẽ, vel dotalitium. Alij pragmatici augmentum dotis vocant.

3 Et ad prædicta facit l. cum multæ, C. de donat. ante nupt. ibi, ſi enim & nomine & ſubſtantia nihil diſtet à dote donatio propter nuptias; & in fine, vt non ſimplices donationes, ſed propter dotem & nuptias factæ.

4 Vnde dixit Afflict. Deciſ. 154. Priuilegia dotis eſſe cõmunicata Conſtitutioni Antefata.

5 Et quod donatio propter nuptias ſolut. matrimon. redeat ad virum & hæredes eius, tenet gloſſa in Authen. ſiue in gloſſa donatio, C. ad Velleian. per Authen. Æqualitas, C. de pactis conuent. Bart. in §. 1. Authent. de æqualit. dot. in 2. notab. Bald. in l. 2. C. de bonis quæ liber. Ang. in §. eſt & aliud, Inſtitu. de donation. Pariſ. conſ. 59. col. final. vol. 2. Vbi limi-

6 tant vbi aliter per pactum inter coniuges actum eſt, per textum & gloſſam in cap. fin. de donat. inter virum & vxorem, Bald. in d. Authen. Siue à me, Gozadin. conſ. 47. col. penult. in fine, Rolan. conſ. 62. vol. 1. latè Neuizz. Sylua Nupti. lib. 2. num. 74. verſ. caueant Menoch. conſ. 155. num. 36. libro 2. qui hos non allegat. Franch. Deciſione 182. numero 14. parte prima.

Sed videtur dictum Domini Iacobi Mandelli in allegatis ſuperiùs conſilijs implicare repugnantiam quandam: ſi enim donatio propter nuptias nihil aliud eſt hodie, niſi do-
7 tis augmentum, ergo eſt dos., cum augmentum dotis ſit vnum & idem cum dote, Bald. in l. ſi proprietates, ff. de iure dotium, Abbas conſil. 46. in 2. dubio, volumine 1. Campeg. de dote, parte 5. quæſtione 9. Pariſ. conſil. 26. volum. 1. conſilio 62. colum. 3. volum. 3. Roland. de lucro dot. quæſtione
* 100. vbi de Communi, Hieron. Gabr. conſil. 10. num. 6. volum. 1. Borgnin. Deciſ. 42. num. 5. parte 1. Magon. Rota Florentina 34. Deciſ. num. 4. Si eſt dos, ergo reuertitur ad vxorem dotantem.
8 Sed hoc verum in augmento dotis facto ex parte mulieris, ſecùs reſpectu viri Berous, conſ. 41. num. 6. vol. 1. cum reſpectu mulieris dicatur ius vniuerſale, non reſpectu viri, Puteus. Deciſ. 93. lib. 1.

Vnde Conſtantin. Ruger. in tracta. de Dote, capitul. Do-
9 tis acceſſiones definitæ, fol. 427. hæc tria dicit eſſe longè diuerſa inter ſe, ſcilicèt dotem, augmentum dotis, donationem propter nuptias, & ſponſalitiam largitatem, & dotis augmentum prouenire à parte mulieris, prout dos, & donationem propter nuptias ex parte viri, quam lucratur vxor,
10 iuxta formam l. cum alijs, C. de donatione ante nuptias, ſi dotem ſ lucrit, aliàs non, Afflict. Deciſ. 242. numero tertio. Et pactum de lucrando aliquid in donatione ante nuptias vel antefato, licèt deberet eſſe æquale cum lucro dotis, vt in Authentica, Aequalitas, C. de pactis conuent. toleratur tamen contrarium, vel ex conſuetudine, vel ex pacto. Guido Papa, Deciſ. 363. & ſicut mulier non iuuatur Velleiano in dote, l. final. C. ad Velleian. ita nec donatione ante nuptias. Vincent. Franch. Deciſ. 182. parte prima. Hodie tamen do-
11 natio iſta ante nuptias, nõ eſt in vſu, Gloſſa in dicta Authentica, Æqualitas, in gloſ. fin. Pariſ. conſ. 95. num. 35. lib. 2. Iul. Clar. in §. donatio, q. 11.

CASVS

C A S V S   C X I.

Conſuetudo quando à pœna non excuſet.

S V M M A R I V M.

1 *Conſuetudo iniuſta non excuſat in foro conſcientiæ.*
2 *Caſus plures in quibus conſuetudo nec à pœna excuſat.*
3 *Prælati non obſeruantes, cap. 1. de treug. & pace, non peccant.*
4 *Decimas non ſoluens ſtante conſuetudine excuſatur.*
5 *Primogenitus ſuccedens vigore primogenituræ, eſt tutus in foro Conſcientiæ.*
6 *Culpa videtur effici leuior in foro conſcientiæ ſtante conſuetudine.*
7 *Gloſſa in Canone, Denique, 4. diſtinct. declaratur.*
8 *Lex non inducit ad peccatum ſi non fuit vſu recepta.*
9 *Conſuetudo bonam fidem inducit.*
10 *Multitudinis ratione derogatur ſeueritati.*
11 *Conſuetudo non excuſat in contractibus illicitis à reſtitutione male ablatorum.*
12 *Conſuetudo non excuſat in prohibitis iure diuino, declarando vt ibi.*
13 *Conſuetudo blaſphemandi non excuſat.*
14 *Declara vt ibi, quod nõ in totum excuſet, ſed in parte tantum vt pœna mitigetur.*
15 *Quid in homicidio.*
16 *Conſuetudo an excuſet à pœna falſitatis.*
17 *Conſuetudo iniuſta non tollit actionem iniuriarum.*
18 *Declara vt ibi, id verum, quando talis conſuetudo repugnaret iuri gentium.*
19 *Declara ſecundo, niſi talis conſuetudo ex certa ſcientia fuerit inducta.*
20 *Conſuetudo reprobata non excuſat.*
21 *Conſuetudo inducens peccatum etiam licèt veniale non excuſat.*
22 *Conſuetudo præbens materiam delinquendi non excuſat.*
23 *Conſuetudo contra publicam honeſtatem non excuſat.*

1 EXclamant varijs in locis Iuris interpretes, quod Conſuetudo etiam iniuſta excuſat à pęna, vt poſt
* alios de Communi atteſtatur Mãnos ad Roman. conſil. 146. num. 2. Burſat. conſil. 77. num. 15.

Plures autem dantur Caſus in quibus Conſuetudo nec à pœna excuſat.

2 Primus eſt, quod non excuſat in foro conſcientiæ, gloſſa reputata ſingularis, in Canone, Denique, in verbo, conſuetudine, diſtinctione 4. quam ſingularem dixit Roman. Singula. 19. conſil. 466. num. 2. dicens, quod eam cęteri ſequuntur. Iaſ. ad l. de quibus, col. 2. ſub num. 49. verſic. intellige tamen, ff. de legibus, dicens cum gloſſ. eſſe valde notabilem, in l. ſingularia, ſub num. 49. verſic. intellige tamen, ff. ſi cert. petat. in l. 1. §. finali, nu. 26. ff. ſi quis ius dicenti non obtemperau. Calcan. dicens eam gloſſam ſingularem conſil. 28. num. 15. Felin. in cap. non ſatis, de Simonia, Caſſanæ. in Conſuetud. Burgundiæ, fol. 177. col. 2. Roch. in cap. finali, de conſuetud. col. 17. in 2. limitat. Grat. conſil. 3. num. 11. volum. 2. Anton. Gabr. de Malefic. Concluſ. 8. num. 26. Menoch. de arbitrar. Caſu 400. num. 51. Plot. ad l. ſi quando, §. 6. num. 54. & §. 2. num. 17. Ioan. Lup. de vſur. c. quamquam, §. 4. ſub nume. 65. Vulpell. Reſponſo 70. num. 8. Nauarra in Manuali, cap. 27. num. 106. licèt ſubobſcurè, vt videri poteſt. Roland. conſil. 75. num. 47. vol. 1. conſ. 6. nu. 103. Grammat. Deciſ. 50. Fuſ. in Singulari, litera C. num. 9.

Sed ratione dubitãdi, ſaluo ſemper ſeniori iudicio, cui me in omnibus remitto, hæc prima Concluſio videtur habere aliquam difficultatem: nam Ioan. Andr. in d. Canone, Denique, allegat primo loco textum in Canone, Sciſma, in verſic. nõ enim, 24. quæſt. 1. vbi loquitur reſpectu perſonæ quæ diu fuit obſtinata in perſeuerãdo in illo facto: non autem loquitur in obſeruantia vel conſuetudine populari vel loci, prout nos loquimur; allegat ſecundo loco textum in Canone, Flagitia, 32. quæſt. 7. vbi non eſt bona excuſatio, ſi omnes eſſent Sodomitæ: ſed ibi non mirum, ſecundum gloſſam ibi, quia ſumus in peccato contra naturam diuinæ legi principaliter repugnanti; Et dicemus latius inferius; Et eodem modo videtur reſponderi poſſe ad cap. non ſatis, de ſimonia, nam ſimonia

monia iure diuino prohibita eſt.

Vnde text. in Canone, Obijciuntur, 32. quæſt. 4. excuſare videtur etiam à peccato & à culpa, loquendo de Iacob qui duxit quatuor vxores, & ibi etiam gloſ. not. & videtur ibi ille text. per ſimilia ibi poſita conſiderare principalem intentionem operantis. Si facio aliquid prohibitum, quia conſuetudo hoc permittit, & facio ad bonum finem, tunc videtur excuſare etiam in foro conſcientiæ, prout non aſcribebatur peccato Patriarchis ſe coniugibus commiſcẽtibus, quia principalis finis eorum erat bonus, ſcilicet propagatio ſobolis, licèt incidenter veniret voluptas, pariter Apoſtolis prædicantibus, conuerſio populorum non aſcribebatur peccato, quia principalis eorum intentio erat ſeminare veritatem, ex his enim duobus ſimilibus ibidem poſitis, colligi videtur, quòd vtens conſuetudine prohibita & illicita ad bonum finem, & quia ſic eſt conſuetudo, excuſatur à peccato.

3 Pariter Innocẽt. in c. 1. de treugua & pace, videtur ſentire quòd non peccant Prælati non obſeruantes illud capitulum, cum conſuetudo ſit in contrarium.

4 Sic non ſoluens decimas, quarum præſtatio eſt de iure diuino, conſuetudine ita dictante, excuſatur, & non peccat. Archidiac. poſt D. Thom. ab eo allegatum in Canone, Quicunque, el primo, 16. quæſt. 7. Henric. Bohic, in c. peruenit, col. penult. ſub nu. 7. de decim. clarius hoc explicat Balb. de præſcript. parte 5. quæſt. 7. col. 4. in fine, vbi excuſat à peccato; & loquuntur in conſuetudine nihil ſoluẽdi, & circa quotam poſtea; idem tenet Summa Angelica, in verbo, decima, ſub nu. 2. per illum diſcurſum. Sot. in aliquibus mordẽdo Caniſtas, de iuſtit. & iure, lib. 9. quęſt. 4. art. 1. col. 8. verſ. poſtremo vero. Nauarra in Manuali, cap. 21. nu. 20. Roch. in c. finali, in 1. notabili, col. 10. in paruis, fol. mihi 12. verſa pagina.

Quartò facit quod ſentit Alberic. ad l. Barbar. num. 10. in
5 fine, ff. de offic. prętor. vbi ſi frater primogenit. ſuccedit in totum, ratione conſuetudinis, excluſo penitus alio fratre, eſt tutus in conſcientia, ſtante tali conſuetudine.

6 Vel ſaltem culpa leuior efficitur ex his quæ notat Ioan. Andr. in cap. finali, ſuper gloſſa, Contrahitur, de cognat. ſpirituali, lib. 6. vbi licèt vnus ſolus poſſit & debeat leuare de

fonte baptiſmatis, iuxta c.ſi plures, diſtinct.4. tamen ſi ſunt plures, non peccant, ſi ita in loco ſit conſuetudo; vel leuior ſaltem pęna efficitur, vt ibi per eum, quem ſequitur Anchar. ſuper gloſſa.

7 Accedat, quod notat Abbas in cap. Cum venerabilis, nu. 5. de conſuetud. vbi declarando d. gloſſam in Canone, Denique, circa pœnam in foro conſcientiæ, dicit, quod illa gloſſa in Canone, Denique, debet reſtringi ſi peccatum committatur contra ius naturale, prout in Canone, Flagitia, ſuperius allegato, & ſimilibus, ſecùs in alijs quæ non ſint contra ius naturale vel diuinum, & eſſet dubium an conſuetudo valeret vel non, quia tunc excuſat etiam à peccato.

Idem Abbas in cap. 1. num. 4. de treugua & pace, dicit ibi
8 colligi vnum perpetuo notandum, quod lex pręceptum non inducit ad peccatum, ſi non fuit vſu recepta, vel contrarium de cõſuetudine fuerit ſeruatum, & ibi Abbas ſubdit inferius, quod ſi ſucceſſores viderent inobſeruantiā ſuorum authorū & anteceſſorum, non obſeruando peccant, quia poterunt cogitare eos non obſeruaſſe ex aliqua rationabili cauſa.

Aut igitur factum eſt prohibitum iure diuino, vel naturali, & tunc Conſuetudo non excuſat à peccato, nec in foro Conſcientiæ.

Aut factum eſt prohibitum iure poſitiuo, & tunc conſuetudo excuſat etiam ex hoc, etiam in foro conſcientiæ, declarando cum Abbate in d. c. 1. de treugua & pace.

Aut eſt introducta ſciente ſuperiore, & ſufficit binus vel trinus actus.

Aut ignorante ſuperiore, & tūc requiritur lapſus quadraginta annorum cum rationabili cauſa. Hoc idem ſentit Dec. in cap. Nam concupiſcentiam, in 1. lectura, num. 16. in 2. numero 24. de Conſtitut. Idem ſentit Archiepiſcopus Florentin. in 1. parte Summæ, titul. 16. cap. 1. §. 4. Tiraquell. de pœnis, Cauſa 42. num. 6. & 7. vbi videre placeat.

Accedat Alexand. conſil. 132. num. 1. volum. 1. dum diſtinguit an conſuetudo excuſet à peccato, & in foro conſcientiæ: dicit enim dum conſuetudo eſt in fieri, tunc illi contrauenientes, peccant; dum Conſuetudo eſt præſcripta, contrauenientes non peccant; Sed primum membrum dum Conſuetudo

tudo eſt in fieri, credo verum, non data rationabili cauſa, vt ſuperius dixi ex Abbate, in cap. 1. de treugua, & pace.

9 Additur etiam, quod conſuetudo bonam fidem inducit, Dominus Ioannes Zenobius inter conſil. Baldi 370. Verba Reſcripti, lib. 3. quod valde ſingulare dixit Cotta in Memorabil. in verbo, Conſuetudo, colum. 3. circa medium, & qui eſt in bona fide, non eſt in peccato. Paul. de Cittadin. de iure patronat. parte 3. Cauſa 5. num. 18. fol. 556.

Pariter, conſuetudo excuſat in ludendo, excuſat etiam in foro conſcientiæ, cum ludus in ſe non ſit, nec iure diuino vel naturali prohibitus. Barbac. conſil. 66. nu. 7. lib. 3. Iul. Clar. §. Ludus, verſic. item vincens. D. Didac. in Regula, Peccatũ, parte 2. §. 3. Menoch. de Arbitr. Caſu 299. nu. 8. Clementina, de patria poteſtate, Effectu 2. num. 26. Viuius opinione 468. num. 12. & 13. in Sylua.

10 Comprobare videtur prædicta id quod vult gloſſa in Canone, Commeſſationes, in verbo, cum multitudine, diſtinctione 44. vbi ratione multitudinis derogatur ſeueritati: & licèt pœna non tollatur in totum, diminuitur tamen, niſi peccatum ſit contra naturam, vel in caſu indiſpenſabili, vel concurrat votum. Crauetta conſil. 137. num. 10.

Declaratur quartò, vt conſuetudo excuſet à peccato, in his quæ ſunt iuris dubij, Abbas in c. cum venerabilis, de conſuetud. in c. at ſi clerici, col. 10. verſic. ad vnum tamen, de Iudic.

Declaratur quintò, vt conſuetudo excuſet à peccato præſumpto; Roch. ad cap. finale, ſuper 1. notab. limitat. 4. de Conſuetud.

Illud autem à multis receptum videtur, quod in dubio in foro conſcientiæ contractus pręſumitur fœneratitius, & vſurarius pro tutiori ſalute animę, Menoch. conſil. 109. num. 24. & de præſumpt. 2. num. 41.

11 Secundus caſus eſt Conſuetudo non excuſat in contractibus illicitis à reſtitutione male ablatorum, & indebitè perceptorum. Alex. conſ. 107. num. 22. volum. 2. Abbas, conſil. 76. volum. 1. Petr. Girard. Singulari 18. Socin. iun. conſ. 104. numero 3. & 14. volum. 3. Pancirol. conſ. 32. nu. 1. Decian. conſil. 84. nu. 10. vol. 2. Berous conſil. 167. vol. 1. Roland. conſil. 75. num. 31. 33. 41. & 47. vol. 1. conſ. 96. nu. 31. vol. 2. Riminald. iun.

nald.iun.conſil.218.vol.2.& 177.in fine. Riminald.ſen.conſil.450.nu.4.vol.3. Ioan.Lup.ad l.curabit,C.de actio.empt. §.4.nu.66. Ancharan.quæſt.70. nu.4. lib.1.Borgnin.Deciſ. 2.num.40.parte 2. dixi de hoc latius quæſt.13.num.6.

Sed vnum diſputatiuè tantum dicere liceat, ſaluo ſemper ſaniori iudicio. Vidimus ſuperius,quod in foro conſcientiæ conſuetudo excuſat à totali præſtatione Decimarum, quando petitæ non fuerunt, & tamen vt ibi diximus Decimæ debentur de iure diuino,& qui eas retinet,retinet alij debitum.

Secundò,vidimus ſuperius,quod exceptio præſcriptionis admittitur in foro conſcientiæ,& admitti debet etiam ſi poſt completam præſcriptionem ſuperueniat mala fides, dixi quæſt..... An exceptio præſcriptionis poſſit opponi in cauſa cognoſcenda, ſola facti veritate inſpecta numero ſexto, & ſeptimo,& tamē ex præſcriptione quis retinet rem alienam; Et videtur inclinare Roſarium Buſti, Sermone 27. tetigi ſuperius quæſt.13.

12 Tertius caſus eſt,Conſuetudo in prohibitis de iure diuino non excuſat. Marſil.in Practica, §.quoniam, ſub nu.98.verſ. ſed licèt prædicta, in l.1.nu.86. verſic.& licet; Bouer.in Singularib.in verbo, ſtatutum, num.8. Felin.in c.ea quæ, de Simonia.

Ampliatur etiam ſi Conſuetudo contra ius diuinum eſſet in modico, vt ſi permitteret vſuras in vno nummo tantum, Bald.in Rubr. de conſuetud. vbi Barbac.colum. penultima.

Ampliatur ſecundò, etiam ſi omnes homines mundi tali conſuetudine vterentur, gloſſa in cap.finali,de conſuetud.in capit.quia in omnibus, de vſur.

13 Et ob id cōſuetudo,blaſphemādi in loco non excuſat,quia contra ius diuinum,Imola in l.his verbis,§.1.ff.de hæred.inſtit.Petra ſancta, Singulari 83.nu.3.dicens, quod ita iudicaret ſi eſſet Iudex.Iaſ.in l.3.§.iurari,num.16.in fine,de iureiuran. Grammat. Deciſ.50. col.2. Menoch. de Arbitrar.Caſu 375.nu.34. Iul.Clar.in §.blaſphemia, verſic.item poteſt,vbi Senatus reijcit articulos ſuper Conſuetudine blaſphemandi. Farinacc.quæſt.20. ſub num.45.verſic.contrariam.

14 Vltra quem declaratur, quod talis cōſuetudo loci in materia blaſphemandi, non excuſat in totum, vt dictum eſt, ſed bene

bene in parte, mitigando pœnam, Didac. ad c. Quāuis, parte 1. §. 7. ſub num. 13. Tiber. Decian. Tractatu Criminali, lib. 6. cap. 5. nu. 4. in fine, tomo 2. Gramm. Deciſ. 55. nu. 2.

15 Idem in homicidio dixit Marſil. in l. 1. nu. 89. ff. de ſicar. & in Practica, §. quoniam, num. 103.

16 Quartus caſus eſt, Conſuetudo non excuſat à pœna falſi, quando falſum committitur circa id quod eſt præiudiciale. Roman. ſingulari 384. Fui interrogatus, & fuit opinio Baldi in Rubrica, C. de fide inſtrumentorum, colum. 5. ſub nu. 14. verſic. Quæro ergo quid, vbi excuſat Notarios ponentes in Inſtrumento (Numerauit) & tamen fuit oſtenſa burſa plena tantum, & hoc ſtante conſuetudine, quam commēdat Iaſ. ad l. ſingularia, ſub nu. 48. verſ. iſtam doctrinam, ff. ſi cert. petat. dicens hoc modo liberaſſe à pœna falſi quendam Notarium Placentinum, & probatam conſuetudinem per triginta Notarios. Idem ſentit idem Bald. in l. vnica, nu. 29. verſic. modo quæro, C. de confeſſis, vbi excuſat Notarium Criminalem, qui ſcripſit Reum tortum ſpontè confeſſum, ductum ad eum poſt torturam cui non interfuerat. Idem Iaſ. in l. 3. §. iurari, ſub nu. 16. verſ. eod. modo, ff. de iureiur. in l. de quibus, num. 9. ff. de legibus, Dec. conſ. 175. col. 7. uerſ. 3. hoc idem, & cōſ. 170. col. penult. in fin. Iaſ. in l. 1. nu. 1. ff. quòd quiſque iuris, Roch. de Curte, in cap. fin. in 1. Notabili, uerſ. ad præmiſſum etiam de Conſuetudine.

17 Quintus caſus eſt; Conſuetudo iniuſta non tollit quo minus quis teneatur actione iniuriarum, gloſ. in l. iniuriarum, la prima, §. fin. in verbo, vſurpatum eſt, ff. de iniur. Bal. in diſputatione, Accuſatus de vi turbatiua, col. 1. Iaſo. in l. de quibus, num. 10. C. de legibus.

18 Declaratur id verum, quando talis conſuetudo repugnaret Iuri gentium, iuxta factum illius §. & ibi reddendo rationem declarat Angelus.

19 Declaratur ſecundò, niſi talis conſuetudo ſit inducta ex certa ſcientia, vt ibi declarat vno verbo Alberic. & in Rubr. C. quæ ſit longa conſuetudo, verſ. ex prædictis itaque.

20 Sextus caſus; Conſuetudo reprobata non excuſat. Felin. cap. ex tenore, col. 8. de Reſcript.

21 Septimus caſus eſt; Conſuetudo non excuſat per quā inducitur

ducitur peccatum veniale tantũ, gloſſa in Canone, ſi aliquid, 22. quæſt. 4.

Octauus caſus; Conſuetudo non excuſat quæ præbet ma-
22 teriam delinquendi, vt per Abbat. in c. 2. de Conſuetud. qui exemplificat in conſuetudine quo homicida puniatur pecuniariter tantum, non perſonaliter; vel quod filius ſpurius ſuccedat patri. Hoſtienſ. in Summa, Qui filij ſint legitimi, §. qualiter verſic. Quid ſi Imperator, vbi reddit rationem, quia hoc eſſet cauſa multorum peccatorum, Bartol. in l. teſtamenta, in
* fine, ff. de teſtament. vbi Aretin. dicit hanc eſſe Communem opinionem.

Nonus caſus eſt; Conſuetudo contra ea quæ ſunt de honeſtate, nõ excuſat, Abbas in cap. Cum inter, Notabili tertio, de Conſuetud. per capit. Cum decorem, de vita, & honeſtat. clericor. Idem Abbas in cap. Inrefragabili, in princip. de offic. Ordinar.

Declaratur concurrente honeſtate & iure cõmuni ſimul, aliàs ſecus, Roch. de Curte, in c. fin. in 4. Ampliat. in fine, de Conſuetud.

CASVS CXII.

Statutum de certa ſolemnitate in contractibus mulierum, an procedat in donatione in filium.

SVMMARIVM.

1 *Statutum de contractibus mulierum eſt fauorabile.*
2 *Lex generalis comprehendit caſus priuilegiatos.*
3 *Dolus præſumitur vbi non eſt præſentia proximiorum.*
4 *Mulier donando dicitur eſſe in dolo.*
5 *Prohibitus alienare in fraudem creditorum, prohibetur dotare filiam.*
6 *Inſinuatio requiritur in donatione aſcendentium in deſcendentes.*
7 *Statutum imponens gabellam donationi, non comprahendit eam quæ facta fuit filijs.*
8 *Statutum de ſolemnitatibus adhibendis non operatur ſi filia patre donet.*

9 *In te-*

9 *In teſtamento inter liberos ceſſant ſolemnitates iuris ciuilis.*
10 *Statutum prohibens alienationem ſine decreto, non habet locum in matre donante filijs.*
11 *Alienare prohibitus, poteſt tamen in perſonas coniunctas ſucceſſuras ab inteſtato alienare.*
12 *Idem ſi per teſtatorem.*
13 *Statutum de contractibus mulierum non habet locum in matre donante.*
Intellige, & diſtingue, vt ibi num. duobus ſeqq.

EXtat in Caſtro Montis Caſtelli Statutum, quod Mulieres contrahere non poſſint ſine conſenſu proximiorum: modo mater donauit filiæ non ſeruata forma ſtatuti, quæritur, an valeat donatio forma illa ſtatuti non ſeruata.

1 Et videbatur tale Statutum cõprehendere etiam matrem diſponentem inter filios, cum ſit fauorabile, & merito extendendum; Ang.conſ.88.col.2.verſ.nemo enim, Aret.conſ.2. col.2.verſ.tamen illa; & iterum col.4.verſ. ſed qualis. Iaſ. ad l.more, nu.27. ff.de Iuriſdict. omn. iudic. Ruin.conſ.52.nu. 6.in fine, lib.1. Nicola. Boer. in conſuetud. Bituricenſi, Rubr.1.§.4.in gloſſa in verbo, de ſummarijs Caſſanæus in conſuet. Burgund. Rubric.4.§.1. in verbo, Contraulz eutrelex, poſt princip.

2 Secundò, quia lex generaliter loquens compræhendit etiam perſonas priuilegiatas prout aliàs diximus, & de magis Communi Ant.Gab.de legibus Cõcluſ.1.nu.10.in fi. Hondedæus, conſ.14.nu.29.conſ.18.nu.57.

3 Tertiò, præſumitur dolus ſi nòn adhibeatur præſentia proximorum Statuto ita dictante, Crau.conſ.282.nu.9.

4 Quartò, mulier donando dicitur eſſe in dolo, Butr.conſil. 45.colum.1.Socin.ſen.conſil.214.num.10.libro 2. Decian. conſil.32.num.7.lib.3.Menoch. de præſumpt. libro 5. præſumpt.3. nu.114. vnde inter perſonas prohibitas præſumitur dolus, Grat.conſil.36. num.21.volum.primo, ex Baldo, in l. Deo nobis, C.de Epiſcop. & cleric. Socin.conſil.65. colum.2.lib.1. cui addo Dec.conſil.235.col.2. verſic. ſecunda præſumptio.

5 Quintò,

5 Quintò, alienari prohibitus in fraudem creditorum, prohibetur etiam dotem filiæ conſtituere, l. ait prætor, §. ſi cum mulier, l. hac in factum, §. fin. l. fi. §. ſi à ſocero, ff. quæ in fraudem creditor. l. 2. C. eod.

6 Sextò facit, quia in donatione aſcendentis in deſcendentem, requiritur inſinuatio, l. donationes quas, C. de donatio. inter virum, & vxorem, Caſtrenſ. conſilio 90. volum. 2. Dec. conſil. 426. in fine, conſil. 432. Gabr. de donation. Conclu. 1. num. 3.

Pro contraria parte facit l. 1. C. de imponend. lucrati. deſcription. lib. 10. vbi Bartol. & poſt eum Ioan. de Platea, nu.
7 2. inferunt, quòd ſi Statutum diſponat, vt de qualibet donatione ſoluatur gabella, non habet locum cum aſcendens donat deſcendenti, ea ratione, quia hæreditas aſcendentium dicitur debita deſcendentibus. Accedat gloſſa Notabil. in cap. paſtoralis, de decimis; quod ſi de omni lucro ſoluēda eſt decima, filius non tenetur ſoluere de hæreditate patris, quia nō eſt lucrum, ſed debitum, bonus text. in l. & quia plerumque, ff. pro ſocio, vbi hæreditas patris appellatur debita filio; ad idem l. cum ratio, in fine, ff. de bonis damnat. facit gloſſa notabil. in c. 1. in gloſſa finali, in fine, de feudi cognit. vbi dicit, quòd filius poſt mortem patris non acquirit, ſed iam acquiſitum capit. vbi Bald. num. 5. dicit hæc verba, tene menti pulchrum, & ſapidum modum loquendi, vbi Aluarot. numero 5. in fine. Afflict. num. 37. valde commendat. Idem Bald. in cap. 1. de controuerſ. inter maſcul. & fœm. dicit, quod filius venit magis ad poſſeſſionem paternæ hæreditatis continuatiuè, quam animo nouæ poſſeſſionis, & alibi dicitur, quod pęnè ad propria bona venire intelliguntur, l. 1. §. largius, ff. de ſucceſſor. edicto.

8 Secundò, pro hac opinione confirmanda facit, quod tale Statutum de quo agimus, non habet locum cum filia cum patre contrahit; Bald. in l. pactum, quòd dotale, nu. 16. quęſt. 21. C. de collation. per text. in l. Aurelius, §. Titius teſtamento, ff. de liberat. legata, ibi, pręſumptio enim, propter naturalem affectum facit, omnia patri videri conceſſa, & ſic liberatio latius extenditur, Bartol. l. Aurelio, §. Caius, ff. de liberat. legata, num. 7. in l. quidam cum filium, ff. de hæred. inſtit. vbi gloſſa,

gloſſa, in verbo, amicum, & poſt eam Alberic. notat, quod filius non habet meliorem amicum quam patrem, & Bald. opinionem ſequitur Soc. regula 318. Minor, limitat. 1. Iaſ. conſ. 63. col. 2. verſ. hinc eſt, libro 3. dixit ſingulare Alex. conſilio 106. in fine lib. 1. ſingulare etiam dixit Iaſ. ad l. præſes, nu. 4. ad l. tranſactionem, num. 2. C. de tranſact. Ioan. de Arno Soliloq. 15. Dec. conſ. 26. col. 2. in principio, conſ. 180. num. 1. conſ. 611. nu. 8. Barbac. in c. cauſam matrimonij, col. 3. de offic. delegati, Ripa Reſponſo 10. num. 2. lib. 3. latè Tiraq. ad l. ſi vnquam, in princip. num. 26. C. de reuoc. donation. Roderic. Suarez in l. 3. tit. 3. num. 8. Virgin. Boccat. ad Conſtitut. Marchiæ lib. 4. Rubr. 25. gloſſa 3. num. 137. & 141. Granut. Theorem. vltimo, num. 38. limitatione 12. Et hæc eſt magis
** Communis opinio. Cephal. conſ. 109. nu. 10. lib. 1. Anton. Gabr. de Statut. Concluſ. 2. ſub num. 5. Lamberteng. de contract. mulierum, in verbo, finis, ſub nu. 105. Alc. nimium reſtringens, Regula 1. præſumpt. 2. nu. 7. Si igitur ceſſet Statutum in patre, in quo ſemper poteſt dari aliqua ſuſpicio metus reuerentialis, cum filiũ habeat in poteſtate, à fortiori in matre, vbi prædicta ceſſant.

9 Tertiò, pro hac parte facit aliud non diſſimile à præcedenti, quod in teſtamento inter liberos ceſſant ſolemnitates iuris ciuilis, l. ex imperfecto, §. hac conſultiſſima, C. de teſtamẽtis, & ita tenent omnes, vt dicit Iaſ. in Authent. Nouiſſima, num. 16. C. de inoffic. teſtamen. Natta in d. l. ex imperfecto, num. 30. Iul. Clar. in §. teſtamentum, q. 8.

10 Quartò Statutum prohibens donationem abſque decreto iudicis fieri, non habet locum, ſi mater filijs donet, Ripa Reſponſ. 198. Principis Conſtitutio in 1. dubio.

11 Quintò facit, quòd feudum regulariter prohibitum alienari, poteſt alienari in perſonas coniunctas ab inteſtato ſucceſſuras, cap. 1. §. ſed & rei per quos fiat inueſtitura, in c. 1. de alienat. feudi.

Sextò facit l. pater, §. quindecim, de legat. 3. & l. fin. C. de fideicommiſſ. per quæ iura conſuluit Roma. conſ. 199. num.
12 10. quod prohibitus alienare per teſtatorem, poteſt inconiunctum alienare, & multo magis in filium met.

13 Et hanc partem amplexus eſt Bald. conſ. 407. Præſupponendum

Digitized by Google

nendum eſt,lib.2.Crau.conſ.39.num.14. Cephal.conſ.109. col.3.nu.16.vol.1.conſ.161.nu.25. vol.2. Lambertengh.de Contract.mulier.in verbo,finis,nu.109.Paul.Granut. Theo rema.25.ſub nu.38.

14 Quæ opinio videtur poſſe confirmari,quia mater filijs do nans,non videtur facere cauſa imbecillitatis,ſed intuitu pietatis,l.liber captus,ff.de capti. & poſtlimin. reuerſ.l.1.§. ſed ſi libertus,ff.ſi quid in fraud.patro.l.ſi ſponſus,§.conceſſa, ff. de donatio.inter vir.& vxor.& ita arguit Roman. conſ.199. num.11.

15 Et ſatis videtur ad contraria reſpõſum quæ reuera non loquuntur cum mater filio donat; Vel poſſet etiã dici; Aut ratio Statuti eſt imbecillitas,& non compræhendit matrem,rationibus prædictis; aut ratio ſtatuti fuit præiudicium tertij, & tunc compræhendit matrem; Et circa materiam Inſinuationis adhibendæ,non videtur mirum quia lex in hoc ſpecialiter prouidit,& diſpoſuit.

CASVS CXIII.

Verbum & fides principi data, an tranſeat in hæredem & de noua Cauſa.

SVMMARIVM.

1 *Domicellus recipiẽs aliquem ſub protectionem ſuam, ad quid teneatur.*
2 *Serui tam mariti quam vxoris excuſantur ſi non reſtiterunt domino iuſtum dolorem exequenti.*
3 *Vaſallus non tenetur defendere dominum iniuſtè præliãtem, vel bellum mouentem.*
4 *Qui ira aliquid facit, non incipit, ſed qui ad iram prouocat, & hic eſt actor.*
5 *Sententia illa præfertur quæ eſt pro prouocato.*
6 *Protectionem alicuius ſuſcipiens non tenetur iuuare iniuſtè ſe defendentem.*
7 *Proæmium in contractibus denotat intentionem.*
8 *Item cauſam finalem denotat.*

9 *Etiam*

9 *Etiam in materia ſtricta.*
10 *Cauſa finalis eſt quæ reſpicit totã diſpoſitionẽ, & vbiq; influit.*
11 *Præcedentia declarant ſequentia, & è contra.*
12 *Vicinitas ſcripturarum arguit intentionem,*
13 *Offenſio licita eſt pro defenſione rerum ſuarum.*
14 *Congregatio amicorum, & beneuolorum item licita eſt pro rerum ſuarum defenſione.*
15 *Verba generalia reſtringuntur ex præſumpta ratione.*
16 *Actus præſumitur factus in executionem præcedentis cauſæ.*
17 *Procurator præſumitur emere pro Domino.*
18 *Stipulatio recipit interpretationem à cauſa præcedenti.*
19 *Fideiuſſor præſumitur fideiuſſiſſe ex cauſa prius tractata.*
20 *Primordio tituli poſterior formatur euentus.*
21 *Offendens eum cum quo habuit multas contentiones, præſumitur prouocatus.*
22 *Actus præſumitur factus loco, & tempore licitis.*
23 *Mortuus præſumitur prouocaſſe offendentem.*
24 *Verbum datum alicui Principi eo mortuo expirat.*
25 *Fides animi eſt accidens perſonæ cohærens.*
26 *Induſtria perſonæ cenſetur ex perſonæ excellentia, & grauitate negocij.*
27 *Cauſa noua in pace, vel fideiuſſione de non offendendo quando allegari poſſit.*

OCcurrit in facto, quòd cum duo per plures annos ad inuicem litigantes, tandem tedio litis, & precibus amicorum compromiſſum fecerũt in duos prælatos in Vrbe Roma, & duo Domicelli vnus pro parte, dederunt ad inuicem verbum, & fidem nomine partium de parendo laudo ad vnguem, & non contrauenire nec in bonis, nec contra colonos, vel inquilinos, cum verbis prægnantiſſimis; Et ijdem Domicelli dederunt etiam verbũ, & fidem principi cuidam pariter de parendo, modo quo ſupra, fuit latum laudum à Reuer. Arbitris, & ſecundum illius tenorem vna ex partibus poſſidẽdo ratam bonorum aſſignatam, quotidie ab altera impertinenter infeſtabatur, ita vt deſperatione ducta eam interfecit, vnus ex domicellis protector mortui, & interfecti, prætendit declarari debere interfe-

ctorem inobſeruatorem verbi dati, & fidei, & id omne fuit poſt mortem Principis, cui à Domicellis, & verbum, & fides data fuit. Quæſitum fuit quid Iuris?

1 Et primò illud præmittam, quod Princeps, vel domicellus recipiens aliquem in eius protectionē non tenetur cū defendere, niſi cū iniuſtè grauatur, ita, vt ſi grauamen appareat, & deducatur iuſtè, legitimè, & rationabiliter factum ceſſare debeat protectio, gloſ. reputata notabilis in c. 1. de treug. & pace, & ibi eam commendat Abbas in vlt. notab. inferens, quod ſi guerra iuſta moueatur contra receptos ſub protectione, nō tenetur recipiens eos defendere; & bene ni fallor facit text. in l. ſi quis graui, §. 1. in fine, ff. ad Sillanian. vbi excuſantur ſerui,

2 tam mariti quam vxoris, ſi domino iuſtū dolorem exequē ti non deſtiterunt, & ibi inferunt Bart. nu. 1. Alberic. num. 2.

3 Angel. nu. 3. quod Vaſallus qui fidelitatem iurauit, nihilominus non tenetur iuuare dominum iniuſtè præliantē, vel bellū mouētem, ex c. Domino guerram, in tit. hic finitur lex, & incipiunt Conſuetudines, vbi Bald. nu. 5. verſ. item vnus caſus dicit, multo minus teneri, ſi dominus fuit inceptor guerræ, &

4 prouocauit alium, ex ſententia Ariſtotelis, quod non incipit qui ira aliquid fecit, ſed qui ad iram prouocat. Et ſequitur ibi Afflict. in 3. notab. & allegat Bald. l. in tribus iſtis, ff. de iudi. vbi qui prouocat Actor eſt, & ibi dicit Caſtrenſ. quod prouo

5 catus ſemper fauorabilis eſt, & ſi ſunt plures Iudices diſcordātes & ferentes diuerſas ſententias, præfertur illa quæ pro prouocato eſt, & præparamenta demonſtrant animum, l. ſi pecuniam, vbi Iaſ. nu. 6. ff. de condict. ob cauſ. Menoch. lib. 6. Præſumpt. 3. nu. 7. & faciūt notata in l. ſi ex plagis, §. tabernarius,

6 ff. ad l. Aquil. vbi Alberic. dicit eſſe textum notabilē, & quotidie in facto allegari. Immò, & recipiens aliquē ſub eius protectione, fide, & verbo, non tenetur eum protegere ſe iniuſtè defendentem, licèt aliàs defenſio per ſe fauorabilis ſit; vt ſentit Bal. in citato loco; clarius Aluarot. nu. 16. Afflict. comprobās per multa ſimilia in 3. Notabili; Diſcutiendū igitur prius eſt de facto, an ſit iuſtum vel iniuſtum, & ſi ille qui prætenditur offendiſſe, contraueniſſe, vel fidem rupiſſe, aliquid legitimum, & releuans in medium adducat.

Et ex tota ſerie inſtrumenti ex tenore ipſius ſatis clarè colligitur,

ligitur, quod intentio contrahentium fuit laudum executio-
ni demandare, iuxta illius tenorem, & cõtinentiam, & ad hũc
finem tendit verbum, & fides per Domicellos data inter ſe,
7 & tertium, hoc enim denotant proœmij verba, ex quibus in
contractibuſmet licet argumentari. Barbac.conſil.14.col.2.
lib.4.conſil.74.colum.2.lib.2.& multorum authoritatibus
comprobat Purpurat. ad l.cum quid,nu.100.ff.ſi cert.petat.
Rub.conſ.147.nu.17.Menoch.de pręſumpt.li.6.præſumpt.
2.nu.10.vbi poſt Tiraquell.rationem reddit, quia ex proœ-
8 mio colligitur cauſa finalis, & præcipua intentio contrahen-
tium, Ludouic.Molina.de primogen.Hiſpan.cap.5.num.6.
hoc idem demonſtrant verba in medio & in fine poſita, cum
9 in eo etiam in materia ſtricta prout contractus, proœmium
denotat cauſam finalem, & ab ea totus tenor Inſtrumenti re-
gulatur.Socin.conſ.96.col.1.Dec.conſ.10.num.2.Crauetta
conſ.192.nu.21. Gozad.conſ.1.num.16. & ſubdit Crauetta
in citato loco poſt Bald.in l.generaliter, num.3. in fine,C.de
10 Epiſcop. & Cleric. quod in contractu dicitur cauſa finalis,
quæ reſpicit totam diſpoſitionem, & vbique influit in eam,
prout in caſu iſto à principio inſtrumẽti, & per totam ſeriem
ipſius nihil aliud premitur niſi laudi ferendi obſeruantia, &
hoc reiteratur in principio, medio, & fine; Vnde ſubintrat a-
11 lia non leuis coniectura, quod præcedentia declarant ſequẽ-
tia, & è contra, l.ſi ſeruus plurium, §.vltimo, ff.de legat.1.&
12 eo loci ſubiungit Accurſ.hæc vicinitas ſcripturarum ſignifi-
cat qualis fuerit diſponentium voluntas. Eandem ſentẽtiam
probat Vlpianus in l.hæredes palam, §.ſed ſi notam, ff.de te-
ſtament.in illis verbis. Vbique placet coniecturam fieri eius
quod reliquit, vel ex vicinis ſcripturis; & in l.qui filiabus, ff.
de legat.2.& in l.cum pater, §.cum imperfecto, eod.tit.de
legat.ſecundo, & hoc modo arguit, & interpretatur Afflict.
Deciſ.44. ſub num.27. verſic.vndecimo, qui loquitur in re-
motioribus terminis, in verbis prolatis etiam poſt ſcriptu-
ram completam, & ſolutam, Pariſ.conſil.64.num.48.libro 1.
Socin.iun.conſil.186. numero 12. libro 2.Crauetta conſilio
226.numero 6. Iaſ.ad l.qui filiabus, colum.prima, ff.de legat.
1. & ſi quis ſequi velit opinionem Caſtrenſis ad l.ſi ſeruus
plurium, §.finali, ff.de legat.primo, hęc eſt potentior ſcriptu-

 ra quam

ra quam quinque aliæ ibidem ſeriatim enumeratæ.

Sed ab Illuſtriſs. arbitratoribus iam laudum fuit latũ, & ad fauorem illius qui interfecit, nec illud oppugnat, merito, &c.

13 Immo, cum ille qui homicidium commiſit inſiſteret in bonis iuxta laudum conceſſis, & aſſignatis, moleſtatus ab aduerſario, licitè eum offendere potuit pro defenſione rerum ſuarum, gloſſa, & ibi Bart. nu. 6. in l. vt vim, ff. de iuſtitia, & iure,
14 in l. 1. nu. 7. C. vnde vi. Et pariter potuit licitè amicos, & beneuolos eadem de cauſa pro defenſione ſcilicet rerum ſuarũ conuocare, ex gloſ. in l. cum fundum, ff. de vi, & vi armata, ad quam multa per me adducta ſunt in Repetitione Regulę, Cũ quid, parte 1. quæſt. 1. num. 6. de Regul. iur. in 6.

De quo igitur imputandus eſt de pace violata qui homicidium commiſit, ſi iuxta laudum latum ad ſui fauorem bona poſſidet & tenet, & promiſſiones omnes de quibus in Inſtrumento eo tendunt, vt laudo pareatur, immo laudandus vti laudi obſeruator.

Et ſi dicatur, verba Inſtrumenti ſunt multum prægnantia; dico, omnia illa verba ad vnum tãtum finem tendere, vt laudo pareatur, & laudum executioni demãdetur, quòd factum fuit pro parte committentis homicidium, quomodo igitur venit culpandus vti pacis violator ſi laudo paruit, & procurauit conſeruationem bonorum in laudo datorum; Et verba
15 generalia, & pręciſa, recipiunt interpretationem ex præſumpta, & coniecturata ratione. Bald. in Authentica Ingreſſi, nu. 4. vbi Iaſ. nu. 25. C. de Sacroſ. Eccleſ. per l. quamuis, vbi idem Iaſ. num. 5. Socin. num. 11. ff. de in ius vocando, vbi dicunt ſufficere rationem naturalem; Sed nec ciuilis, nec naturalis ratio dictat, vt committens homicidium, interfecerit niſi pro conſeruatione rerum & iurium ſuorum.

Et ſi dicatur, vbi conſtat de iſtis moleſtijs, & prouocationibus aduerſariorum; Reſpondetur, quod creditur de facili conſtare poſſe, nihilominus adeſt etiam valida iuris præſum-
16 ptio: actus enim præſumitur factus in executionem præcedentis cauſæ, gloſſa notabilis, in l. quædam mulier, ff. de rei vendicatione, quam ibi Bartol. Alberic. Angel. & Caſtrenſ. ſummopere commendat. Crauetta conſil. 231. nume. 12. vbi actus recipit interpretationẽ à ſcriptura, vel actu præcedẽti,

& conſ.

Digitized by Google

& conſ.226.nu.5. Oſaſch.Pedemont.51.nu.17.Iterum Crauetta conſ.284.nu.6.Menoch.de præſumpt.lib.2.præſumpt. 74.nu.3.li.3.præſumpt.10.nu.23.li.3.præſumpt.134.nu.30.

Hinc Bald.in l.ſi patruus, num.5.C.communia vtriuſque Iudicij infert, quod ſi præcedat mandatum,præſumitur pro-
17 curator emere pro domino,licèt ſimpliciter emat,nō expreſſo nomine officij; ſequitur Alexand.ad l.qui in aliena, §.ſi is qui putabat,num.7.ff.de acquir.hæred.& ibi Iaſ.num.12.latius idem Iaſ.ad l.poſt dotem,nu.74.ff.ſolu.matrim.vbi dicit valde notandum eſſe contra infideles procuratores, qui ex hoc redduntur infames, & tenentur crimine Stellionatus,idē in l.1.§.nunciatio, num.3.ff.de noui operis nunciatione,dixi latius in Tracta. locati, & conducti, parte 2. tit. de locatione ratione officij.

18 Hinc etiam dicebat gloſſa, in l.triticum, in verbo, cogitauerit,ff.de verbor.obligat.quod ſtipulatio,& promiſſio recipit interpretationem a cauſa antecedente; & ibi ſequuntur Bart.& Alexand.ad d.l.nu.5.inferentes ad limitationem l.2. §.circa, ff. de doli except. vbi promiſſio ſine cauſa non valet, limitatur enim, niſi cauſa ex aliquo facto antecedenti colligi
19 poſſit ad ſuſtinendum actum; Pariter præſumitur fideiuſſorem fideiuſſiſſe pro cauſa pro qua fuit tractatū in præcedēti. Alexand.conſil.25.lib.2.conſil.197.num.12.eod.volum.Al
20 ciat. Reg.2.Præſumpt.24. nu.2.à primordio enim tituli poſterior formatur euētus l.2.C.de imponend.lucrat.deſcript. lib.10.Latè Menoch.de præſumpt.lib.3.præſumpt.49.Cum igitur ad fauorem illius qui homicidium cōmiſit, & ſuæ vxoris,tot lauda emologata præcedant, & tot ſententiæ,& declarationes, quarum vigore credebat bona pacificè poſſidere, ſi vnum ex aduerſarijs interfecit, id factū præſumitur pro conſeruatione bonorum ex laudo conceſſorum.

21 Et offendens aliquem cum quo in præteritum multas habuit controuerſias, præſumitur de nouo prouocatus feciſſe, & alleganti contrarium incumbit onus probandi; dictum eſt ſingulare Baldi in l.ſi prædium,in fine,C.de ædilitia actione, quod dictum reputauit ſingulare,aureum,& nunquam obliuiſcendum, Alex.ad l.ſemel mora, ff.ſoluto matrim. dicens, quod ita ſæpius conſuluit ad defenſam offendentium, prout

fecit conſil. 113. vol.4. & clarius explicat Roman.conſ. 183. ex notabili doctrina Bartoli, ad l.non ſolum, §.ſed vt proba-
22 ri, num.3. ff.de noui oper.nunciat. vbi actus præſumitur factus loco,& tempore licitis; Hoc etiam dictum Baldi ſingulariſſimum reputauit Marſil.ſingulari 503. in practica, §.aggredior, num.85.de fideiuſſor. num.151.in l.1.§.finali,ff.de quæſtion.Cotta in Memorabilibus,in verbo,offenſio in dubio,Pariſ.conſ.255.num.16.lib.4. Gratus conſ.73.num.19. volum.2. Hieronym.de Monte, quæſt.25.numero item 25.
23 Ad quod facit, quod mortuus præſumitur prouocaſſe,& irritaſſe offendentem, Ioan.Faber.in §.Ius autem gentium,nu. 8.de iure naturali gent.& ciuili, Boer.Deciſ.237.col.vlt.Cũ igitur ad fauorem homicidæ concurrant iſtæ præſumptiones, non videtur dubitandum.
24 Et verbum, ſeu fides data in perſonam vnius Illuſtriſſimi Comitis, eius morte videtur extincta, Bald.conſ.159.vol.3.
25 ea ratione, quia fides animi dicitur accidens,& perſonæ cohæret,& in cohęrentibus animo,non fit tranſitus de perſona in perſonam; latè Moron.de treug.& pace, parte 1. cap.46.
26 ſtante maximè qualitate, & grauitate negocij. Crauetta conſil.303.num.3. Qualitate, & excellentia,cui verbum,& fides data eſt. Valaſſ.ad l.Imperium, nu.102. ff. de iuriſdict.omn. iudic. Menoch.de præſumpt. lib.6.præſumpt.92.num.9.

Et ius declarandi eſt perſonaliſſimum, nec ad hæredem tranſmittitur, gloſſa notabilis ſecundum Iaſ.ibi,in l.inter ſtipulantem, §.1. ff.de verbor.obligat. Vincent.de Anna Singulari 619.

27 Nec illud de allegatione nouæ cauſæ prætermittendum puto, quod cauſæ nouæ allegatio prohibetur principalibus met tantummodo, alijs ſecùs. Prohibetur etiam cauſa friuola, & leuis, ſecus valida, iuſta, & conſiderabilis ex l.ſi hominem, ff.mandati, Herculan.de Caution.de non offendendo cap.13. num.5.

Ex quibus non videtur ei qui homicidium commiſit imputandum,cum fuerit Laudi obſeruator, & fecerit pro conſeruatione bonorum in laudo conceſſorum.

CASVS

CASVS CXIIII.

Legatario an competat Saluianum interdictum.

SVMMARIVM.

1 *Saluianũ vtile competit cuicũque ex quauis cauſa creditori.*
2 *Saluianum non datur niſi contra debitorem, ex cauſa locationis.*
3 *Legatario tres ſunt tantum pro legato conceſſæ actiones.*
4 *Legatario competit officium Iudicis.*
5 *Saluianum eſt pinguius hypothecaria.*
6 *Hipothecaria pro legato eſt anormala ab alijs, & lenioris probationis.*
7 *In Saluiano excutitur de ſola poſſeſſione debitoris.*
8 *Legatario electa Hypothecaria licet redire ad Iudicis officiũ.*
9 *Hypothecaria competens legatario eſt vtilis.*
10 *Oritur ex poſſeſſione defuncti.*
11 *Vtilis actio aliam vtilem non parit.*
12 *Actio perſonalis competit legatario ad tradendum non ad dandum.*
13 *Remedium extraordinarium tendens ad coadiunandum concurrit cum ordinario.*
14 *Actiones competentes legatarijs competunt iure ſpeciali.*
15 *Res mea poteſt à me acquiri noua acquiſitione pinguiori.*
16 *Legatario pro legato competit Saluianum vtile Interdictum.*

OCcurrit in facto an Saluianum Interdictum vtile competat Legatarijs.
1 Et videtur quod ſic, cum vtile hoc Interdictũ competat cuicumque ex quauis cauſa creditori, prout tenuit Bartol. in l.1.num.2. ibi, cuicumque creditori, ff.de Saluiano Interdicto, in l.1. quæſt.1. C.de Saluiano Interdicto. Aret. in §.Item Seruiana,num.9.Inſtitut.de action. Alex.conſil.185.num.4. lib.6.Neguſant.de pignor.parte 8. membro 1,nume.6. Ferrandus Gargianus, patrocinio 3.numero 12.Ripa, in Rubr.de pignor.num.19. Ioan.Criſpus in ſuo tra-

ſuo tractatu terminorum, numero 84. qui tamen nihil allegat Vueſembech. in tit. de Saluiano, prope finem, Mannoſ. expreſſè Commiſſio. 18. in gloſſa per vtile Saluianum. Grat. conſil. 40. num. 6. & 8. & conſil. 119. lib. 2. Neuizz. conſil. 3. num. 16. concedens cum donatario. Caſtrenſ. in l. rem alienam, num. 9. ff. de pignor. act. conſil. 168. num. 1. lib. 2. Socin. ſen. conſil. 531. num. 3. lib. 3. Plot. ad l. ſi quando, nume. 486. ſecundum primam. Syluan. conſil. 36. nu. 1. Bellon. conſil. 34. ſub num. 7. Baro. Inſtitut. de interdict. §. adipiſcendæ, & lib. 6. Manual. tit. 33. Roland. conſil. 14. in princip. lib. 1. Port. conſil. 134. num. 2. Borgnin. de vſufruct. nu. 209. Burſ. conſil. 32. num. 45. lib. 1. & ita ſæpiùs tenuit Rota, Paleott. ** 323. Put. 208. Cotta, 216. Eugen. de magis Communi conſil. 65. num. 20. & 21. dicens hoc hodie indubitatum.

2 Pro contraria parte facit, quod Saluianum interdictum nec directum, nec vtile, detur niſi contra debitorem ex cauſa locationis tantum, Bald. in l. 1. C. de precar. & Saluiano interdicto, vbi Salicet. num. 3. ceſſat enim ratio quæ conſideratur in hypotheca creditoris, nempe quod conductor infert bona, in bonis locatoris quaſi includendo, l. ſi ego, §. dotis, verſic. quid enim, ff. de iure dot. & hæc reputatur verior, & ** magis Communis opinio in iudicando ſequenda. Sarmiet. de redditibus Eccleſiarum, parte 3. cap. 2. num. 19. & 20. Menoch. de adipiſcend. Remed. 3. num. 23. Theſaur. Deciſ. Pedemont. 176. num. 10.

Secundo loco Iacob. Menoch. de adipiſcenda poſſeſſione, Remed. 3. num. 31. allegabat contra legatarios hanc rationē,
3 quod iam introductæ ſunt tres tantum ſpecificatæ & ſigillatim enumeratæ actiones ad fauorem legatariorum nempe perſonalem, rei vendicationem & hypothecariam, prout in §. noſtra inſtitutio, de legat. & in §. 1. C. Communia de legat. ergo ad alias extendere non debemus.

4 Hæc ratio mihi non videtur neceſſario concludere, datur enim & officium iudicis pro legato celerius conſequendo, & tamen non eſt de tribus actionibus ſuperius ſpecificatis & quod detur iudicis officium ad executiuè conſequendum tenet Angel. in §. illud, num. 57. Authent. de hæred. & Falcid. vbi tenet etiam per nunciū hoc expediri poſſe; ſequitur Alexand. ad

xand.ad l.final.num.3.verſic.adde alium caſum,vbi Iaſ.nu.
6.in 5.notabili,verſic.tertius caſus,C.de edict.Diui Adriani
tollen. dicens eſſe caſum quotidianum, & ſæpiſſimè in facto
euenire,in l.pactum inter hæredem, nu.7.ff.de pactis,dicens
eſſe ſingulare, & alibi non reperiri, Dec.ad l.in teſtamentis,
num.6.vbi Cagnol.num.8. ff.de reg.iur. Alciat.in l.pecuniæ
verbum,§.actionis,num.10.ff.de verbor.ſignificat.vbi dicit
opinionem Decij contrarium tenentis, l.finali, C.de edict.
Diui Adriani tollendo, procedere de iure Digeſtorum. So-
cin.conſil.103.lib.3. Natta conſil.206. nu.4.lib.1.conſ.626.
nu.25.lib.3.Deciſ.Peruſina 23. num.10.de Communi,Ripa
ad l.1.nu.66. Iacob.de Nigr. num.105. ad l.1. ff.de legat.1.
Mich.Craſſ.§. Legatum, quæſt.76.num.3.

Et ſi cōceditur remedium executiuum fauore vltimarum
5 voluntatum pro cæteri conſecutione, cur non dabitur Sal-
uianum quod eſt pinguius & vtilius hypotheca? vt dicit Are
tin.in §.Item Seruiana, num.9. Inſtitut.de action. & ibi Iaſ.
6 num.102. Gomeſ.num.36. Et hoc multo magis, quia hypo-
thecaria quæ conceditur pro legato conſequendo, nō eſt nec
habet extrema, difficilia requirentia probationem dominij,
ſed ſufficit probare poſſeſſionem defuncti tempore mortis
ipſius. Iaſ.dicens hoc admodum notabile, in l.1.num.8.in 3.
notabili, C. Communia de legat. Cantiuncula in ſua para-
phraſi ad titul.legatorum, in inſtitution. carta 6.in litera H.
7 & ſic non retinet propriam naturam, ſed potius Saluiani in-
terdicti, in quo pariter de ſola poſſeſſione debitoris excuti-
tur. Caputaquenſ. Deciſ.141. litera S. parte 3. Theſaur.Pe-
* demont. 175. in principio, dicens hanc eſſe Communem
opinionem, poſt Iaſon in §. Item Seruiana, numero 85. de
action.

Præterea poſt mentionem à Iuriſconſultis factam de vtili Saluiano ſicco quodammodo, Doctores ſucceſſiuè ſcribendo attribuerunt ei multas vtilitates, antiquis illis penitus incognitas, & quotidie in practica experimur; vnde mihi non videtur conſequentia neceſſario concludens illa Menoch.de præciſa introductione trium actionum ab initio, quia hoc poteſt concedi: ſed non tollitur quin ex intentione Doctorum,attento fine propter quem alia remedia introducta ſunt,

ſcilicèt

ſcilicèt vt celerius legata exigantur ex conſiderata ſimilitudine cum remedijs ab initio introductis, alia remedia intentari poſſint.

8 Et ſi dicas cum Menoch. officium Iudicis eſt in ſubſidium; Reſpondeo: quid inde, ſatis eſt quòd competit, immò & hypothecaria adhuc electa, adhuc ad officium iudicis licitè conuolabit, Zucchard. ad l. final. num. 136. C. de edict. Diui Adriani tollen. Deciſio. Peruſi. 23. num. 14. & 15.

Secundo itaque loco confirmabat hanc opinionem Sarment. de redditibus Eccleſiarum, parte 3. cap. 2. ſub num. 21.
9 fol. mihi 131. hac ratione: nam actio hypothecaria quæ datur pro legatis conſequendis, eſt vtilis, ſic enim eam appellat Imperator, ad l. 1. C. Communia de legatis, quæ hypothecaria vtilis, vtile Saluianum parere non poteſt, ex doctrina Bartoli, in l. 1. num. 10. ff. de action. & obligation.

Hæc ratio ſatis ſubtilis videtur, tamen fortaſſe non caret
10 reſponſione: nam ſi damus natiuitatem vtilis Saluiani, non oritur immediatè ex ventre vtilis hypothecariæ, ſed ex præexiſtenti poſſeſſione defuncti, prout oritur hypothecaria, prout ſuperius diximus, vnde non ſumus in caſu Bartoli in l. 1. num. 10. ff. de action. & obligat. nam ibi directa parit vti-
11 lem; ex vtili inquit Bartol. non naſcitur alia vtilis; ſed in caſu iſto ex poſſeſſione defuncti tempore mortis, oritur vtilis Seruiana, nullo habito reſpectu ad aliquam bonorum hypothecam præexiſtentem, vt iam diximus.

Ex qua poſſeſſione quid prohibet vt naſcantur duo filij pro celeriori ſatisfactione vltimarum voluntatum; prout cōſiderat Imperator in d. l. dum inquit, quòd ideo introduxit hypothecariam, ex coniectura ta mente teſtatoris volentis quanto citius legatarium debere conſequi legatum ſuum, quod facilius obtinebit per remedium Saluiani, ex cauſis ſuperius adductis.

Similiter videmus, quod actio ex teſtamento legatarijs cōpetens vna ex tribus nominatis in §. noſtra, Inſtitut. de legatis, & in l. 1. C. Communia de legat. non retinet propriam
12 naturam, quia datur ad tradendum ſimpliciter, & non ad dādum, prout ex propria natura competere debet, §. ſic itaque Inſtitut. de action. & ita in actione ex teſtamento, notat ibi

Angel.

Digitized by Google

Angel.num.13. Port.num.8. dicentes in hac actione libellũ ineptum,ſi concludat,rem dari,& ſic ſumus in actione ex teſtamẽto impropria, anormala, & priuilegiata; nihilominus pro legato in Codicillis datur vtilis ex teſtamento, gloſ.finali,in l.1. ff.de teſtament. in l.2. C.Communia de legat. cum
* qua eſt Communis opinio,vt teſtatur Socin.iun.ad l.1.ff.de legat.1.nu.267.vbi Anton.Niger,nu.75.Bolognet. numero 131.ea ratione ex mente legis,deficientibus verbis & inſpecta coniecturata mente, prout in lege Aquilia, Mich.Craſſ. §.legatum, quæſt.74. num.4. in fine;Si igitur per Doctores introducitur actio vtilis ex teſtamento, pro legatis in Codicillis attenta mente,licèt verba legis deficiant, & actio ex teſtamento pro legatis in teſtamento, eſt impropria, anormala,& priuilegiata,nec extendenda,cur ex præexiſtenti materia non dabitur aliud vtile remedium ex mente legis, ex cõiecturata mente teſtatoris.

13 Præterea,quando remedium extraordinarium tendit ad coadiuuandum ordinarium, de facili admittitur. Bartol.ad l.in prouinciali, §.1. num.4. Cuman.num.6. Angel.num.4. Alberic.nu.19.Caſtrenſ.in fine,vbi etiã Iaſ. ff.de noui oper. nunciat.Cin.in l.etiam,num.1.C.ſi tutor vel curator,Bal.ad l.in cauſæ, in princip. ff.de minor.Sfort. Odd.de reſtitut. in integr.q.17.num.31.

14 Accedat etiam,quod illæ tres actiones ſuperius nominatæ competunt quodammodo de iure ſpeciali, non datur perſonalis ad tradendum; & regulariter competit ad dandum, vt ſuperiùs diximus, transfertur dominium ſine traditione contra l.traditionibus,C.de pact.In hypothecaria ſufficit deducere ſimplicem poſſeſſionem defuncti,vnde non excludẽt remedia Iuris Communis,prout eſt Saluianum.

15 Et maximè,quia res mea poteſt à me acquiri noua acquiſitione,quando fiat pinguior acquiſitio. Dominic.in c.cum perſonæ,§.quod ſi talis,de priuileg.lib.6. Bart.in l.finali,nu.16.C.de Sacroſanct.Eccleſ.Dec. in l.neque pignus, num.5. ff.de reg.iur.

16 Quare crederem legatarijs & fideicommiſſarijs Saluianum competere vtilius,pinguius,& celerius remediũ;Quam opinionem etiam tenere videtur Hieron. Gabriel. conſilio 46.num.20.

46.num.20.volum.1.licèt eius ratio peccet in æquiuoco, argumentatur enim hoc modo; Cui competit hypothecaria competit Saluianũ, ſed pro legatis competit hypothecaria, ergo & Saluianum, maior enim propoſitio loquitur in hypothecaria directa, quæ Saluianum vtile parere poteſt, & ita loquuntur iura & authoritates à Gabriele allegatæ, minor loquitur in hypothecaria vtili inducta in lege quæ vtile Saluianum parere non poteſt, ſi Sarmento credimus ſuperius allegato.

CASVS CXV.

De cauſa ſummaria in prima inſtantia, an in ſequentibus ſit ſummaria.

SVMMARIVM.

1 *Sententia eſt finis cauſæ.*
2 *Cauſæ quatuor in ſententia quæ ſint.*
3 *Cauſa principalis eſt diuerſa à cauſa appellationis.*
4 *Res ſemel effecta alienabilis, ſemper durat alienabilis.*
5 *Res alienari prohibita, quomodo efficiatur alienabilis.*
6 *Cauſa ordinaria quando efficiatur ſummaria & duret.*
7 *Cauſæ meri & mixti imperij non efficiunt delegabiles ex vna delegatione.*
8 *Clauſula in principio poſita multum influit in ſequentes & eas determinat.*
9 *Simulatio deducitur ex contractu præcedenti.*
10 *Conditio appoſita in inſtitutione cenſetur repetita in legato ſequenti.*
11 *Statutum primum procedens per modum Regulæ operatur in ſequentia.*
12 *Capitulum, Quorundam, §. circa, de elect. in 6. declaratur.*
13 *Inſtantia variat ſed non res.*
14 *Clauſula ſummaria dat priuilegium cauſæ.*
15 *Proceſſus cauſæ appellationis eſt benignior prima inſtantia.*
16 *Iudex cauſæ appellationis eſt ſubrogatus primo.*
17 *Et procedit etiam in Iudice ſubrogato nulla data cognitione.*

18 *Capi-*

18 *Capitulum, Ex ſuſcepto, de foro competenti, declaratur, & num. ſeq.*

20 *Epiſcopus ex iure deuoluto ad diſtribuendum inter pauperes, non poteſt mutare formam datam à teſtatore.*

21 *Epiſcopus conferens ex iam deuoluto habet quatuor menſes prout Laicus.*

22 *Res tranſit cum onere ſuo.*

23 *Electione deuoluta ad Capitaneum quæ Ciuibus competebat adſtrictis ad electionem de certo loco, de eodem numero loco Capitaneus eligere tenetur.*

24 *Ampliatur principalis Cõcluſio in materia admittẽdi articulos eorum mala ſpecificatione non obſtante in præſenti caſu.*

25 *Ampliatur ſecundo, diſtinguitur & limitatur duobus numeris ſequentibus.*

DIſponit Statutũ Tudertinum in reformationibus, quod in cauſis vſque ad certã ſummam procedatur ſummariè & ſola facti veritate inſpecta, & ad medullã duntaxat veritatis, & loquitur in prima Inſtantia, nunquid hoc habeat locum in ſecunda & tertia inſtantia, vt eodem modo procedatur, & cum eiſdem prærogatiuis & facultatibus.

1 Pro parte negatiua facit, quia per ſententiam in prima inſtantia eſt impoſitus finis commiſſioni, l. 1. ff. de re iudic. vbi Iaſ. num. 7. prope finem dicit, quod ibi Iuriſconſultus conſi-
2 derat quattuor cauſas in compendio verborum; Primò finalem, & paſſiuam, ibi, finem accipit; Secundò cauſam efficientem, & actiuam, ibi, pronunciatione Iudicis: Tertiò cauſam materialem, ibi, controuerſiarum; Quartò, cauſam formalem, ibi, abſolutione, vel condemnatione iudic.

Si igitur Iudex vti cauſa efficiens mediante ſententia quæ eſt cauſa formalis finem impoſuit, ergo ceſſant eo tempore Clauſulæ & virtutes earum, vt non tranſeant in aliam inſtantiam, quia mortuæ & extinctæ ſunt cum ſententia, & ea mediante.

3 Secundò pro hac parte facit, quia alia eſt cauſa principalis, alia eſt cauſa appellationis, vnde non deducta deducam, non probata probabo, l. eos in principio, & §. 1. C. de appell.

4 Pro

4 Pro contraria parte facit, quod res ſemel effecta alienabilis, ſemper manet alienabilis, l. pater, §. quindecim, ff. de legat. 3. per quem textum dixit in facti contingentia Romæ conſuluiſſe Firmianum, vt per eum in verbo, Res ſemel alienata, quod cauſa ſemel compromiſſa dicitur facta compromiſſibilis, ex Baldo in l. veluti, §. hæc vox, ff. de edendo.

Et in hoc poſſet haberi conſideratio in propoſita quæſtio
5 ne, prout habetur in materia rei prohibitæ alienari, quędam enim ſunt prohibita alienari ex natura ſua, prout ſunt res ſacræ, & hæ ſemper retinent propriam naturam licèt ſemel alienentur. Quædam ſunt prohibita alienari per accidens, vt cum teſtator prohibet, prout in d. §. quindecim, & tunc ſubdiſtinguitur; Aut prohibitio eſt in rem, vel in perſonam; Primo caſu non mutat naturam nec ſtatum per alienationem ſemel factam, Bartol. in l. peto, §. fratre, num. 3. ff. de leg. 2. ſentit in d. §. quindecim, Caſtrenſ. in l. voluntas, in fine, C. de fideicom. Iaſ. ad l. filiusfamilias, §. diui, in 2. lectura, num. 94. & 95. ff. de legat. 1. Alciat. Reſponſo 136. nu. 2. Menoch. de Arbitrar. quæſt. 54. nu. 25. de præſumpt. lib. 4. præſumpt. 189. nu. 192. Bellon. lib. 4. Supputation. Iur. cap. 12. Sic for-
6 taſſe poſſet in propoſito dici, ſi committitur ſummariè cauſa ſui natura ordinaria non ex hoc effecta eſt ſummaria in ſequentibus inſtantijs, cum repugnet natura cauſæ. Si verò cauſa quæ committitur, eſt applicabilis, tunc in omni inſtantia remanet ſummaria, quia per commiſſionē tollitur quoddam accidens, & remanet cum ſummarietate qua ſemel affecta eſt. Poſſet etiam vna cum Iaſone conſiderari; ſi Commiſſio loquitur limitatà vel ſimpliciter & abſolutè prout de re prohibita alienari conſiderauit Iaſ. in §. Diui, in citato iam
7 loco; Sic videmus, quod cauſæ meri & mixti Imperij licèt ſemel à principe ſint delegatæ non ex hoc efficiuntur ſecundo & tertio delegabiles, cum hoc repugnet propriæ & primeuæ earum naturæ. Iaſ. in l. à iudice, colum. penultima, limitat.
* 4. C. de iudic. Ruin. de Communi conſil. 161. numero 13. libro 3. de magis Communi Boer. quęſt. 6. in fine, atteſtans ita in curia iudicatum.

8 Secundò pro hac parte facit, quia Clauſula in principio poſita multum influit in ſequentes & eas determinat, l. quiſquis,

quis, vbi gloſſa & Bart. ff. de legat. 3. & ibi etiam notat Alberic. in finalibus verbis, Bart. in l. ſi quis ex argentarijs, §. ſi initium, vbi Iaſ. nu. 1. dicit eſſe valde vtile in practica, ff. de edendo, in l. Auia, circa medium, ff. de condit. & demonſtratione, & ibi Caſtrenſ. num. 3. Roman. conſil. 104. verſic. præterea, Alex. conſil. 51. vol. 3. Iaſ. ad l. primam, num. 5. C. de liber. præter.

9 Hinc dicebat Bald. in Rubr. extra de pact. nu. 19. quod ex contractu præcedenti melius probatur ſimulatio cōtractus; commendat idem Bal. in l. 1. nu. 20. C. ſi ſeru. exter. per text. notab. in l. 4. §. ſi ab ignoto, ff. de manumiſſ. Et conditio appo
10 ſita in inſtitutione cenſetur repetita in legato poſtea facto, l. duos, & l. auia, ff. de cond. & demonſtr.

Tertiò pro hac parte facit, quod ſatis ad propoſitum notat Bart. in l. 2. §. eritque, col. 2. circa medium, verſ. ſecundo caſu principali, ff. vi bonor. raptor. quod in libro Statutorum
11 ſi extant duo Statuti Capitula, ſi in primo ponatur per modum regulæ quòd cauſæ expediantur cum conſilio ſapiētis, & in ſecundo capitulo ponatur, quod cauſæ ſummariè expediantur, intelligitur in hoc ſecundo capitulo repetita qualitas alterius Statuti præcedentis, ſcilicèt cum conſilio ſapientis, & ſic expediantur ſummariè, ſed cum conſilio ſapientis prout dixit primum Statutum.

Quartò pro hac parte facit, quod conſuluit Oldrad. conſ.
12 103. dum vult quod diſpoſitio cap. Quorundam, in §. circa, de electión. lib. 6. loquatur in electis ad prelaturam extra ordinem proprium, ex quo principium ſic loquitur, licèt Ioan. Andr. in ſcholio ſuo aliter ſentiat per verbum, quaſlibet.

13 Quintò facit, quia licèt variet inſtantia, tamen non variat res, & hoc debet attendi. Bald. in l. item quæritur, §. qui proprio, colum. 3. ff. de procurator. & eadem actio ventilatur, vt de ſe patet. Et hanc opinionem tenuit Rota, vt per Caſſador. Decif. 8. de Reſcript. Bellamera concluſ. 41. reddendo tres rationes ad hoc.

14 Prima eſt, quia per talem ſignationem conceditur priuilegium cauſæ, vnde licèt inſtantiæ ſint diuerſe, vna tamen ſemper eſt cauſa.

15 Secūda, quia proceſſus cauſæ appellationis non debet eſſe magis

ſe magis rigoroſus quam cauſæ principalis, imò benignior il lo,cap.per tuas,vbi not. de appellat.

16 Tertia, quia Iudex cauſæ appellationis ſubrogatur in locum primi Iudicis,& ipſius perſonam repræſentat.

17 Et hoc etiam procedit in iudice ſubrogato nulla data cognitione per prius per alium Iudicem, ex conſ.Bartoli 187. in fine,ibi enim præſupponitur quòd Conſules eſſent negligentes in puniendo,& ſic intrat diſpoſitio, cap.licèt ex ſuſcepto,de foro competẽti,vt recurratur ad Epiſcopum vel ſummum Pontificem; & vult ibi Bart. quod iſti cognoſcere debent ſummariè, & ea forma prout Conſules qui tale decretum de quo ibi,fecerunt,vnde ex hoc conſilio videtur poſſe colligi, quod ſi alicui eſt cõmiſſa cauſa ſummariè, & iſte eſt negligens in procedendo, ſi data hac negligẽtia ſubintrat in eius locum alter iudex,ſecundum formam Iuris Communis, debet procedere prout primus,& cum ijſdem facultatibus.

18 Sed vnum obiter omittere nolo, quod ibi Bartol.allegat, practicam cap. Ex ſuſcepto,quod procedat in terris Imperij ſecus in terris ſpectantibus ad exercitium eccleſiaſticæ Iuriſdictionis.

19 Secundò procedit, vt Epiſcopus vel Summus Pontifex, ſint Iudices in defectum, requiſitis per prius ſuperioribus Iudicis negligentis,vt ibi Abbas poſt alios tenet, quod Bar. in 2.dùbio non præſupponit,ſed immediatè ad illos recurri.

Præterea non video quomodo ſummus Pontifex debeat eſſe adſtrictus Regulis & ordinationibus inferiorum.

Tertio ſumus in cognitione quæ immediatè ſpectat ad Iudicem vel ſuperiorem Eccleſiaſticum,puta de bonis eccleſię, quo caſu non eſt locus diſpoſitionĩ capituli, Licèt ex ſuſcepto,& ibi Abbas in tertio caſu,ſed immediatè datur recurſus ad ſuperiorem eccleſiaſticum, nõ habita conſideratione negligentiæ,vt ibi per Abbatias in dicto tertio caſu.

Eandem opinionem circa iudicem ſubrogatum tenet Felin.in capit. Qualiter & quando, columna 2. in principio, de iudic. ubi appellat notabile conſil. Bartol. ſuperius alle-
20 gatum,& confirmat bono ſimili, videlicèt, quòd ſi teſtator det formam diſtribuendi aliquid inter pauperes,conſulto tamen Priore Prædicatorũ, & diſtributio deuoluatur ad Epiſcopum,

ſcopum, quod Epiſcopus tenebitur Priorem conſulere, iuxta primam diſpoſitionem, ex Baldo in l.finali, C.ſi mancipia ita fuer. alienat. Sequitur Panormit. in capitul. Cum in veteri de electiõn.Calderin.conſ.13.de teſtament.commendat Brun.de forma,fol.mihi 37.in magnis, Firmian.in verbo,Epiſcopus executor,verſ.penult.dixit memoriæ cõmendandum,Barbac.in cap.venerabili,colum.3. de offic.delegati,in cap.poſſeſſiones,colum.2.de rebus Eccleſ.non alienãd. Dixit etiam valde ſingulare Crauetta.in verbo, conſilium, Felin.in cap.cum acceſſiſſent,col.7.de conſtitut.in c.cum dilecta, colum.16. Ampliat.6. de Reſcriptis, Cotta,in verbo, ſubrogatum.

21 Pariter Epiſcopus conferens ex iure deuoluto negligente patrono, habet ſolum quatuor menſes prout patroni Laici,non ſex prout clerici, Abbas in cap.cauſam primo,colum. 3.de electionibus.

Et ſic ſubrogatus etiam dignior primo Iudice,tenetur ſeruare qualitates & conditiones appoſitas cognitioni primi iudicis.

Et hoc idem de iudice ſubrogato tenet Iaſ. in l.ſi eum, §. qui iniuriarum,num.21.ff.ſi quis caution. Abbas in Repetition.cap.2.columna 12. verſiculo, ſuper hoc, de Conſtitut. latè Rebuff.de nominarion.q.87.nu.11.

22 Et ad prędicta etiam facit,quia res tranſit cum onere ſuo, l.alienatio,ff.de contrah.emptione,vbi Alberic. dicit, quod ille text. ad hoc tota die allegatur,l.ſi debitor, ff. de diſtract. pignor.l.ſi inter debitorem,ff.de pact.l.1.de fundo dotali,c. ex litteris,de pignor.c.paſtoralis,de decimis, Crau.cõſ.217. num.5.Oſaſch. Deciſio.Pedemonta.135.num.2. Dec.conſ. 157.num.3.

23 Similiter ſi deuoluatur ad Capitaneum electio competẽs ciuibus habẽtibus eligere de certo loco, Capitaneus eligere tenetur de eodemmet loco, de quo debebant eligere ipſi ciues, Roman.dicens ſingulare, in Singulari 484. pone quod arbitrium. Euerard. pariter valde commendans, in loco a ui ſubrogationis,ſub num.8.verſ.13.&c.

24 Ampliatur principalis Concluſio in materia admittendi articulos eorum mala ſpecificatione non obſtante; extenditur etiam

tur etiam ad ſecundam & vlteriorem inſtantiam, ſi ſummus Pontifex habuit reſpectum ad cauſam & materiam, & non ad inſtantiam, Bellamera Deciſ. 649.

25 Ampliatur ſecũdò, vt omnes articuli illius cauſæ ſint ſummariè expediendi, Iaſ. in Rubr. C. qui admitti, nu. 3. Marantha in Speculo in 4. p. diſt. 9. nu. 40.

26 Aut igitur Commiſſio reſpicit inſtantiã & terminos eius, & tunc extinguitur, cum prima inſtantia; Aut Commiſſio reſpicit cauſam prout eſt, vt ſummariè procedatur, & tunc tranſit ad ſecundam & tertiam inſtantiam Bellamer. Deciſ. 421. Commiſſio. Veſtr. in Pract. lib. 5. cap. 1. in fine. Mannos in practica, Commiſſio, formul. 3. in gloſ. attenta grauitate, col. 9. in fine, fol. 33.

Limitatur ſingulariter in legitimatione perſonarum de qua plenè conſtare debet, dixi ad Regulam, Cum quid p. 1. limitat. 5. nu. 11. vbi videre placeat.

CASVS CXVI.

De petente examinari teſtem ab aduerſario inductum eo inuito.

SVMMARIVM.

1 *Statutum de continuãda poſſeſſione in heredem, habet locum ſi heredi proficiat, & eo vti velit.*

2 *Epiſcopalis dignitas liberat à patria poteſtate.*

3 *Beneficia legis alicui conceſſa, intelligũtur, ſi eis vti voluerit.*

4 *Statutum quod forenſis litigans cum Ciue, caueat, quomodo intelligatur.*

5 *Fauori ſuo quilibet renunciare poteſt.*

6 *Reſcripto producto renunciari non poteſt inuito aduerſario.*

7 *Beneficio mihi competenti ex perſona tua per te renũciari non poteſt.*

8 *Teſtamentum non poteſt approbare preteritus in praeiudicium inſtituti.*

9 *Reus non poteſt renunciare dilationi, in praeiudicium actoris.*

10 *Teſti*

10 *Teſti per me inducto renunciare non poſſum, & me inuito exa minari poteſt, & num. ſeq.*

12 *Approbans aliquem in iudicio Criminali in ſuis Conſtitutis, cenſetur quoad perſonam tantum & non dicta.*

13 *Maximè ſi non videt, nec nota habuit.*

14 *Et de infamia opponere non poterit.*

15 *Data ſcientia, aliàs ſecus.*

16 *Inſtrumētum producens quando cenſeatur approbare in defectu ſolennitatum.*

17 *Teſtē producens in vna cauſa, an cēſeatur approbare in alijs.*

18 *Quid in exceptione quam ignorabat tempore approbationis.*

19 *Et an ſtetur allegantis iuramento, affirmatiuæ deducitur.*

20 *Modo probabilitas & veriſimilitudo appareat.*

21 *Error etiam in facto proprio quando præſumatur.*

22 *Et maximè quando de pœna euitanda agitur.*

23 *Approbatio ſemper cenſetur facta de cauſa quæ procedit ab ipſo approbante.*

24 *Nec approbando cenſetur remittere approbata, intereſſe habito in cauſa.*

25 *Neque repellitur opponendo exceptionem ſubornationis, quæ per hoc non videtur ſublata.*

26 *Teſte vno per me approbato in examine deponente, alijs contrarium deponentibus per me non approbatis ſtatur non obſtante prioris approbatione.*

27 *Dolo carere non dicitur qui tacet aliquas qualitates quas ſi expreſſiſſet alium in eius ſententiam non traxiſſet.*

Vt pariter & is dolo carere non dicitur qui aliquē de iuribus ſibi competentibus non reddit certiorem, nu. ſeq.

29 *Cautela inſolita dolum arguit.*

30 *Defenſiones Reo neutiquam ſunt denegādæ præſertim illi qui ſub ſpe impunitatis faſſus fuit delictum à ſe perpetratum.*

QVidam induxit in termino probatario multos teſtes, & poſtea pęnitentia ductus, non curauit examinari facere aliquos ex eis, quia fortaſſe in eius dicto magis nocuiſſent quam profuiſſent: aduerſarius contra quem ſunt inducti, hoc detegens, inſtat examinari inuito inducente, fuit dubitatum an poſſit?

 Et quod

Et quod examinari non poſſint inuito inducente, facit id quòd notat Calcan. conſ.76. col.3. verſ.nec obſtat quòd di-
1 citur, ibi, Præterea, illud Statutum, vbi Statutum de continuanda poſſeſſione in hæredē, eſt introductum in fauorem, & quatenus hæredi proficiat, vnde ſi eo hæres vti nolit, quia non expediat, vti non debet, quia inducta in fauorem, non debent in odium retorqueri, l. quòd fauore, ff. de legib. Cum igitur teſtes quis ad ſui fauorem induxit, ſi eis vti non expediat, cogi non debet, nec eo inuito examinari debent, ne inducta in fauorem, in odium retorqueantur.

2 Secundò pro hac parte facit, quod Epiſcopalis dignitas liberat à patria poteſtate, Authent. ſed Epiſcopalis dignitas, C. de Epiſcop. & cleric. hoc verū eſt in proficuis, non in damnoſis. Vnde ſi extat Cōſuetudo, quod ſi moritur quis & non habeat filios in poteſtate ſuccedat fiſcus, ſi quis habēs filium Epiſcopum decedat, non erit locus conſuetudini, quia erit quoad hoc in poteſtate, ne inducta in fauorem retorqueantur in odium, vt ibi per Cinum Alberic. & Salic. & Bart. in l. item in poteſtate, ff. de his qui ſunt ſui alieni iur. latè Tiraq. in tract. Nobilitat. cap.7. nu.47.

3 Tertiò pro hac parte facit, quod beneficia legis alicui conceſſa accipiunt hanc tacitam conditionem, ſi eis vti volunt, l. vltima, C. de execut. rei iudicatæ, l. debitoribus, & ibi Alex. & alij, ff. de re iudic. l. vniuerſa, C. de precibus Imperat. offerend. vbi Paul. Caſtrēſ. infert ad vnum quod dicit perpetuo notandum, quod quando lex vel Statutum requirit quod præſtetur certa fideiuſſio, aliter actus non valeat, intelligitur, ſi à parte petatur, inferens ex hoc ad practicam Patauinam
4 & Tudertinam, quod forenſis litigans cum Ciue vel Comitatenſi, debet cauere de reficiendo expenſas in caſu ſuccumbentiæ: non enim verum eſt, ſi Ciuis vel Comitatenſis tali beneficio vti voluerit, & ſic petierit; & quidem ante litē conteſtatam, cum ſit exceptio dilatoria.

5 Quartò facit, quod quilibet fauori ſuo renunciare poteſt, l. ſi quis in cōſcribendo, C. de pactis; Induxi igitur teſtem ad mei fauorem, modo volo pœnitere, huicque fauori renunciare, nec amplius examinare; latè in materia Tiraq. le mort ſaiſit, p.7. Declaratione 1.

6 Pro

6 Pro contraria parte facit, quia ſi quis impetrauit contra aliquem Reſcriptum, & illud citata parte præſentauit, ei inuito aduerſario renunciare non poteſt, Bald. in l.3. §.1.vbi Iaſ.ſub num. 12. ff.quòd quiſque iur. Abbas in c.ex conquæſtione, de reſtitut.ſpoliator.in l.petendæ, colum.2.verſ.& eſt ſimile,C.de tempor.in integr.reſtitut. Speculat.de Reſcript. præſentat. §.1.verſic.primo, & tacita confeſſio ex præſentatione reſultans ſibi adeo præiudicat, vt nec reuocari poſſit, etiam ſi Reſcriptum eſſet obreptitium, & ſubreptitium, Abbas conſ.38.lib.2.Iaſ.conſil.156.col.3.in fine,lib.2.Anchar. conſ.223.col.1.poſt medium, Calderin.conſ.2.de Vſur.Crauetta conſil.201. num.6.

Secundò pro hac parte facit textus notabilis ſecundum Bartol.ibi, in l.ſi poſt mortem, §.hi qui, ff.de bonorum poſſeſſ. contra tabul. vbi iunctis notatis ibi per Bartol. & Albe-
7 ric.colligitur hæc Concluſio; Quod ſi ex perſona tua de iure communi competit mihi aliquod beneficium, & tu iam incepiſti vti, non potes poſtea recedere & pœnitere in præiudicium meum, maximè ſi tracto de me defendendo, & de damno vitando, vnde ad intellectum d.§.hi qui, dicebat Baldus ad l.poſthumo, quæſt.1. C. de bonorum poſſeſſ. contra
8 tabul. quod præteritus non poteſt approbare teſtamentum, vt ex hoc tollat beneficium contratabulandi inſtituto, & ibi Alexand.dicit hanc opinionem veriorem; & ſequitur etiam Roman.conſ.24.in fine; Et hæc eſt Communis opinio, vt ibi dicit Iaſ.num.9. Curt.iun.num.61.Boer.Deciſ.96.nu.8.Gomez.variarum reſolut.lib.1.cap.10.nu.6.Iul.Clar.in §.Teſtamentum, quæſt.43.prope finem, Mich.Craſſ.§.bonorum poſſeſſio, quæſt.24.ſub num.3.

9 Tertio pro hac parte facit, quod reus in præiudicium actoris cui ius eſt quæſitum, re amplius non integra renunciare non poteſt, ſi de iure Communi ſit dilatio conceſſa, Bart.in l.poſt mortem, §.hi qui, num.2.ff.de contratab.Bald.in l.petendæ, num.6.C.de tempor. in integr.reſtit.Firmian.in verbo, dilatio, nu.30. Lanfranc.in cap.Quonam contra, in verbo, dilatio, num.11.Marantha in verbo, dilatio, num.18.Felin.in c.prudentiam, de mutuis petition. Oſaſch.Pedemont. Deciſ.197. num.4. Tiraquell.de Retractu, §.36.nu.27.Gra-

nut.ad Veſtr. lib.5.cap.4.nu.5.eſt Communis opinio, Iaſ.in l.1.nu.51.ff.de adopt.Eman.in ſuo Theſau.littera D.nu.76.

Et hanc opinionem ſecutus eſt Aretin.conſ.140.Boer.De
10 ciſ.245.circa princip. vbi reddit hanc rationem, quia teſtes per inductionem ſunt effecti iam communes; ſentit Lāfranc. in c.quoniam contra, in verbo, teſtium depoſitiones,nu.45. vbi allegat gloſſam ſecundum eum ſingularem, in Authent. Iubemus, C.de iudic.Crauetta, de antiquit.tempor.parte 1. verſiculo,quęritur etiam,nu.2.in fine,folio mihi 65.Aufrer. hoc valde commendans de teſtibus, ſub num.60. verſic.iurans pro me, fol.mihi 268.

11 Ampliatur hæc concluſio, vt non ſolum aduerſarius contra quem ſunt inducti, poſſit eos examinari facere inuito inducente:ſed poſtquam ad inſtantiam aduerſarij fuerant examinati,non poſſint per inducētem reprobari,Bald.poſt Speculatorem,in l.1.§.beſtias,verſic.in textu,ibi,&c.ff.de poſtulando;Felin.poſt alios in c.præſentium,num.7.verſic.1.Concluſio,de teſtibus. Ioan.Andr.ad Speculator.in tit.de teſtib. §.ſæpe,num.6.in additione quæ incipit,In additione dicitur vſus. Marſil. de fideiuſſor. num.69. Imola in l.ad teſtium,§. conditionem,ff.de teſtament.Idem Marſil.in l.ſi quis percuſſorem,num.6.ff.de ſicar. Grammat.Deciſ.34.num.11.Curt. ſen.conſ.55.nu.6. Marantha in Speculo, parte 6.Rubrica de repulſa teſtium, num.10.in fine.Ioan.Sichard.ad l.ſi quis teſtibus, nu.2.C.de teſtibus, vbi Alberic.dicit hanc eſſe magis
** Communem opinionem, & in practica ſemper obſeruatā. Grammat.Deciſ.34.num.11.vbi loquitur ad offenſam.Et facit Cepolla conſil.21.Maſcard.Concluſ.1235.Proſper Farinacc.quæſt.62.limitat.10.nu.223.licet Mantua dubitet Singulari 285. Et per prædicta infertur ad vnum, quod ſæpiſſimè vidi in facto euenire in cauſis criminalibus, dum Iudices
12 in eorum Conſtitutis interrogāt reum, ſi habeat talem teſtē pro homine probo,fide digno,veridico,& ſimilibus,& vt plurimum rei labuntur in hoc, & approbāt perſonam teſtis qui contra eos verè depoſuit,& in hac approbatione Iudices criminales multum inſiſtunt, opinantes contra teſtem ſic à reo approbatum opponi non poſſe,& deueniri poſſe,vel ad rigoroſum examen,vel ad condemnationē,iuxta facti qualitatē;

& hoc

& hoc aliàs tetigi in Tract. de Iuramento litis deciſorio, quæſtio. 5. 9. quæſt. principalis, nu. 13. cum ſeq. Ex hoc enim perſona tantum videtur approbata: vnde licèt opponi non poſſit contra perſonam, dicta tamen, & depoſitiones eorum impugnari poterunt, l. ſi quis teſtibus, C. de teſtibus, ibi, non adimenda ei licentia ex ipſis depoſitionibus teſtimonium eorū arguere; & ibi hoc notat gloſſa, in verbo arguere, Bart. in verſic. ſed contra dicta, ſic Cin. num. 3. in 3. notabili, & numero 12. vbi rationem reddit, quia non potuit diuinare in dictis, Odoffred. num. 1. verſic. ſecundus caſus, & num. 5. verſiculo item nota, Angel. numero 1. verſic. ſed contra eius dicta, ſic Caſtrenſ. in princ. verſic. ſed contra eius dictum, & poſt nu. 5. Fulgoſ. nu. 2. Salicet. num. 3. verſic. ex quo habes, & num. 23. Ioan. Sichard. num. 3. Speculator de teſt. §. ſæpè, nu. 7. verſic. ſed quid ſi produxi contra te. Felin. in c. veniens, num. 19. in fine, de teſtibus, & in c. cum inter, nu. 11. verſic. poſſet tamen, de exception. Bald. in c. in noſtra, num. 4. de teſtibus, in l. in bonæ fidei, ſub num. 8. C. de rei vendicat. Lanfranc. de teſtibus, num. 51. Tindar. in 2. parte, cap. 1. num. 9. Marantha de teſtium repulſa, nu. 12. Natta conſil. 31. nu. 3. & 4. lib. 1. conſil. 285. num. 3. lib. 2. Grammat. d. Deciſ. 34. num. 11. qui loquitur in materia criminali in teſtibus per Curiam ad offenſam examinatis. Menoch. conſ. 249. num. 25. lib. 3. Burſat. diſtinguens, conſil. 58. num. 14. lib. 1. Ioſeph. de Ludouic. Concluſ. 70. Granut. Theorem. 20. num. 9. Roland. conſil. 4. nu. 28. lib. 4. Monticel. in Repertor. in verbo, teſtium inhabilitas, fol. 77. Maſcard. dicens hanc opinionem veriorem Concluſ. 1235. num. 29. Proſper Farinacc. quæſt. 62. limitatione 10. numero 241.

13 Circa verò dicta non cenſetur approbari preſertim ſi non vidit, nec nota habuit, vt dicunt omnes ſupra citati, vnde ſi talis contra me examinatus, & per me in examine approbatus aliquid dicat in mei præiudicium, contra dicta, & depoſitiones opponere potero.

14 Propterea contra eum de infamia opponere non poterit, cum hoc perſonam reſpiciat, gloſſa ſingularis in §. & licet, in verbo, & ſupplicijs, Authent. de teſtibus, quam ſingularem, & alibi non reperiri dixit Bald. in c. in nomine domini, nume

ro tertio, de teſtibus; ſingularem quoque dixit Rebuff. de reprobation. & ſaluatio. teſtium, ſub nu. 223. verſic. item quando eſſet. Campeg. de teſtibus, Reg. 29. limitatione 9. & 293. ampliat. 3. Angel. in l. 1. col. vlt. C. de teſtament.

15 Quod verum credo data ſcientia in approbante, aliàs non. pulchre Angel. in l. 1. nu. 3. C. de teſtament. quam commendat Veronenſ. dicens in facti contingentia habuiſſe, Cautela 207. in fine.

16 Accedat, quod in ſimili dicitur de producente Inſtrumentum; Aut defectus reſpicit ſolemnitatem, & circumſtantias ipſiuſmet inſtrumenti, quia caret die, Conſule, & ſimilibus, & tunc cenſetur producendo approbare, & remittere illam exceptionem, quæ ex illis defectibus ſibi competebat, cum hoc pendere poſſit à facto, & voluntate producentis; Aut defectus reſpicit negotium principale de quo agitur, prout ſi ſeptem teſtes deficiunt in teſtamento, præſentia conſanguineorum in contractu mulieris, & tunc per productionem nõ remittitur, quia non ſufficit hoc caſu veritas à ſolemnitate, & hoc non pendet à mera voluntate producentis, ſed ab extra, Bald. in l. alia, num. 4. C. de his quibus, vt indignis. Felin. in capit. cum venerabilis, num. 26. & ibi Dec. num. 26. verſic. quarta concluſio, de except. Socin. ſen. conſil. 92. nu. 9. lib. 3. Afflict. Deciſ. 25. in fine. Iaſ. conſ. 160. col. 3. poſt medium, libro 2. vbi allegat Bald. in l. 2. in fine, C. de fideicommiſſ. libertate, Alex. conſ. 184. col. 2. verſic. & poſito etiam, quod lib. 7. vbi ſequitur Bald. in d. l. alia, Angel. conſ. 132. vbi extendit, vt cenſeatur approbare ſeparata, & ea quæ ſunt ſcripta à tergo, puta ſolutionem debiti, & hæc eſt cum Baldo magis Communis opinio, Crauetta de antiquitate temporum, parte 1. verſic. Viſo de verbis, num. 37. fol. 54. Menoch. de Præſumptione, lib. 2. Præſumpt. 45. num. 15. Et cenſetur quis approbare ſi de iure probet, & non abſolutè, & ſimpliciter; Ioſeph. Concluſ. 70. Ceſal. conſ. 236. num. 20. Granut. Theorem. 20. ſub num. 10.

Declaratur hæc Concluſio, vt procedat poſtquam teſtes ſunt iurati Capicius Deciſ. 39.

Declaratur ſecundò, dummodo noua cauſa ſuſpicionis non ſuperuenerit, & examen fiat ſumptibus aduerſarij. Deciſ. Aui-

ciſ. Auinionenſis 116.

17 Sed quid ſi aliquis in aliqua cauſa criminali examinetur contra me,& ego approbauerim eum pro viro probo, & legali,& cauſa in qua approbaui eſt iam finita, modo occurrit alia cauſa inter me, & alium,qui confidens in approbatione aliàs in alia cauſa facta, inducit contra me teſtem, per me in alia cauſa approbatum,potero ne ipſum improbare? vtique ſic. Ex quo militat Regula, Res inter alios acta. Butr. in ſuo Repertor. in dictis teſtium,col.30. Cãpeg. Regula 278. limitat. 2. & ſic approbatio durat inter eaſdem perſonas tantum, & non vltra.

Contrarium videtur verius: vt cenſeatur approbatus quo ad omnes, vnde approbatio ſemel facta præiudicat quoad omnes, gloſſa in d.l. ſi quis teſtibus, C. de teſtibus,in verbo alia, verſic. & non diſtinguitur, & in verbo, arguere,in fine, verſic. vel dic,vbi ſequuntur Alberic.num.1.Bald. nume.8. verſic. vltimo habes hic,Cin.num.9.quęſt.5.Salicet.num.5.
* Ioan. Sichard.num.1.vbi de Communi; Alexand.conſ.133. num.14.lib.7.Campeg.de teſtibus,Concluſ.293. Fallen.3. qui tamen contrarium ſentit in prius citato loco, Iaſon, dicens valde notabile,in l.1.§. æditiones, num.15.ff. de edendo, Marantha de repulſa teſtium,ſub num.10. Lanfranc.de teſtibus, ſub num.51.Monticell. in verbo, inhabiles, fol.76. num.1.Maſcard.de probation. Concluſ.1235.nu.9. Et hæc
** eſt vera,& magis Cõmunis opinio,Proſper Farinacc. Concluſ.62.Limitat.10.num.220.Rota tamen ſequitur priorem opinionem. Achill. Deciſione 2.77.& 78. de Confeſſ. Granut.dicens memoriæ commendandum,Theoremate 20. numero 26.

18 Poterit iſte qui aliquem in Criminali iudicio examinando pro legali approbauit,ſe defendere, allegando contra approbatum aliquam exceptionem quam tẽpore approbationis ignorabat, etſi defectus in ſe antiquus ſit,vt dicit text.in l.ſi quis teſtibus,C.de teſtibus, vbi Cin.num.10.quæſt.7.in fine,Alberic.num.1.& 3.verſic.item dicit.Bald.num.7.Caſtrenſ.num.8.Salicet.ſub num.2.& iterum num.8.Campeg. Regula,292.in 2.Fallentia,Abbas in capit. Præſentium,numero ſeptimo, de teſtibus per capit.Nulli,de electiõ.Boer.

Deciſione

Deciſione 245. numero quarto, in fine. Maſcard. Concluſ. 1235. num. 9.

19 Et in hoc ſtabitur Iuramento allegantes d. cap. Nulli, in fine, de election. & ita tenet Salicet. in d. l. ſi quis teſtibus, nu. 13. vbi Ioan. Sichar. num. 4. Abbas in c. cognoſcentes, num. 9. de cõſtitut. vbi Dec. in 1. lectura, nume. 18. Felin. Berous. & Mantua. nu. 55. Iaſ. in l. 3. §. iurari, num. 13. de iureiurando, videtur text. in ca. ſi verò, il ſecondo, de ſentent. excommunicat. Nauarra in Manuali, cap. 27. nu. n. 80. verſic. ſecundo, Crauetta conſ. 8. nu. 12. conſ. 201. nu. 32. Cotta dicens ſingulare in memorabilibus, in verbo Iuramentum probat, verſic. & idem de ignorantia.

20 Dummodo ſit probabilis, & veriſimilis latè Seraphinus de Iurament. Priuileg. 4. Menoch. de arbitrar. Caſu 186. nu. 2. Maſcard. Concluſ. 881. Boni. De Statutar. præſcript. gloſſa 19. num. 13.

21 Et ad prædicta facit, quia etiam in facto proprio præſumitur error, quando agitur de damno euitando, vel perdendo lucro acquiſito, & iam incorporato; Bartol. in l. non fatetur, ff. de confeſſis, in l. ſed ſi me putem, ff. de condict. indeb. in l. error, C. de iur. & facti ignorantia, Alex. conſ. 69. col. penult. verſic. ad idẽ, lib. 5. Aretin. conſ. 13. Circa finem, verſic. poteſt etiam dici, conſ. 14. col. 5. verſic. poteſt ergo. Socin. conſ. 143. col. 4. in fine, verſic. preterea, lib. 1. conſ. 263. in fine, verſic. comprobatur lib. 2. Dec. conſ. 63. col. 3. verſic. comprobatur iſta, vbi allegat gloſſam notabilem ſecundum eum in l. cum de indebito, ff. de probation. conſil. 402. ſub nu. 7. Crauetta de antiq. tempor. parte 1. verſic. viſo de verbis, nu. 67. Marantha in l. is poteſt, num. 228. ff. de acquir. hæredit.

22 Et maximè quando agitur de euitanda pœna ſiue pecuniaria ſiue corporali, Crauetta conſil. 244. num. 4. Menoch. de præſumpt. lib. 6. præſumpt. 23. num. 37.

23 Et approbatio ſemper cenſetur facta de cauſa quæ procedit ab ipſo approbãte, ſecus ſi aliũdè, Dominic. in Canone ſi quis teſtibus, 4. quæſt. 3. quem commẽdat Boer. Deciſ. 245. nu. 4. Aufrer. de reprobat. teſtium, num. 82. prope finem, Felin. in c. preſentium, num. 10. de teſtibus. Maſcard. Concluſ. 1235. num. 10.

24 Nec

Digitized by Google

24 Nec approbãdo cenſetur remittere approbato per eum, ſi detegeretur habere aliquod intereſſe in cauſa. Alberic. de teſtibus, cap.4.num.56. ea ratione quia approbatio reſpicit, vt teſtem, ſi autem habet intereſſe, tunc dicitur pars, non teſtis; & non eſt veriſimile, velle quenquam credere parti met intereſſe habenti: De quo dicto dubitauit Proſper Farinac. quæſt.62.num.250. ea ratione, quia partes expreſſe conueni re poſſunt de ſtando dicto partis, ergo & tacitè per hunc mo dum fieri poteſt.

Verum mihi videtur non parua diuerſitas inter caſum, & caſum, qui ſumus in expreſſa conuentione, & bene per partes maturata, ſecùs in producente, vel approbante, vt plu rimum ex improuiſo, qui veriſimiliter de hòc nõ cogitauit. Præterea, non ligantur manus in illo caſu in quo promittitur de ſtando dicto alicuius, ex his quæ deduxi in tractatu de Iuramento litis deciſor. quæſt. 5. 9. quæſt. principal. ſub numero 22.

25 Nec etiam repellitur opponendo exceptionem ſubornationis, quæ per hoc non videtur ſublata, d. l. ſi quis teſtibus, C. de teſtibus, ibi, corruptos eos eſſe oſtenderit, vbi gloſ. in verbo, oſtẽderit vbi Alberic. num. 3. Bald. ante num. 1. Cin. nũ. 13. Fulgoſ. num. 3. Odoffred. nu. 1. & 6. Salicet. num. 24. Caſtrenſ. num. 9. Maſcard. Concluſ. 1235. num. 29. dicens hanc opinionem veriorem.

26 Pariter ſi ego examinatus approbaui vnum teſtem tantum, ſi alij per me non approbati contrarium dicerent, ſtatur pluribus approbatione non obſtante. Campeg. reputãs hoc notabile de teſtibus, Concluſ. 292. in 3. Fallentia, & ſic per indirectum conſequor, quòd directè non poſſum.

Et illud addam in hac materia, quia non videtur carere do lo & deceptione Iudex, ſic ex abrupto interpellando reum, ſi habet talem pro veridico, & fide digno, ſi enim reus non ſic ex improuiſo, & ex abrupto interpellatus ſciuiſſet talem 27 depoſuiſſe contra eum, maturius reſpondiſſet, non enim dolo caret qui tacet aliquas qualitates, quas ſi expreſſiſſet, aliũ in eius ſententiam non pertraxiſſet, Dec. conſil. 110, num. 9. uerſic. & ex prędictis, in l. pactum, quod dotale, num. 8. C. de pact. Crauetta, conſ. 192. num. 14. conſ. 83. num. 3. conſil. 72. 28 num. 5.

28 num. 5. prout reo dolo caret qui aliquem certiorem non red dit de iuribus ſibi competentibus, & quod talis depoſuit contra eum, Crauetta conſil. 142. num. 20. & facit Iudex contra æquitatem. Luc. de penna, ad l. quemadmodum, num. 18. C.
29 de agric. & cenſit. lib. 10. Et cautela inſolita arguit dolum. Grat. reſponſo 53. num. 10. volum. 1. Curt. iun. conſ. 178. nu. 13. parte 2. vnde videtur multum reo compatiendum, nec denegandæ in hac improuiſa, & repentina approbatione ſiue defenſiones, prout nec denegantur ei qui ſub ſpe impunitatis delictũ fatetur, ex his quæ notat Didacus variar. Reſolut. lib. 1. cap. 2. Menoch. de Arbitrar. Caſu 367. nu. 4.

CASVS CXVII.

De hypotheca impoſita pendente pacto de retrouendendo.

SVMMARIVM.

1 *Venalia non veniunt in generali obligatione.*
2 *Nec prohibita alienari in eandem cadunt.*
3 *Alienationis nomine largè ſumpto vocabulo venit hypotheca.*
4 *Emphyteuta poteſt impunè pignorare, & hypothecare, etiam domino inrequiſito.*
5 *Emphiteuta Eccleſiæ vigor Hypothecæ conueniri poteſt coram Iudice laico.*
6 *Pignus remanet in dominio debitoris.*
Nec mutat cauſam dominij, num. 8.
7 *Habens ius imperfectum, emere poteſt ius perfectum.*
9 *Statutum prohibens alienationẽ non includit pignorationem & obligationem.*
10 *Reſoluto iure datoris cenſetur reſolutum ius acceptoris.*
Contrarium huius poſitionis vide infra, num. 22.
11 *Declara in iure dependente.*
12 *Declara ſecundò, vt non procedat in conceſſione ex cauſa tranſactionis.*
13 *Declara tertiò, quando cauſa reſolutionis fuit naturalis.*
14 *Declara quartò, vt nõ procedat in reſolutione ex noua cauſa.*

15 *Delca-*

Digitized by Google

15 *Declaratur quintò, vt non procedat in reſolutione non voluntaria.*

Declara ſextò, ſi fiat reſolutio ex antiqua cauſa, & neceſſaria, reſoluitur ius acceptori vide ſub nu. 17.

16 *Lex bouem, §. pignus, ff. de ædilit. edic. declaratur.*

18 *Obligatio ad intereſſe ſuccedit in pacto de retrouendendo, nullo dato antea iuramento.*

19 *Hypotheca contracta per emptorem pendente pacto de retrouendendo reſoluitur adueniente pacto.*

20 *Lex vectigalis, ff. de pignoribus, declaratur, vt nō procedat in reſolutione neceſſaria & antiqua.*

21 *Nemo ſine culpa iniuſtè grauari debet.*

OCcurrit in facto, quod quidam emit fundum cum pacto de retrouendendo, & pendente termino, retrouenditionis ex cauſa oneroſa, obligauit in Inſtrumento bona ſua præſentia, & futura, demum venit dies pacti, & fundus ſuppoſitus pacto redijt ad venditorem paciſcentem, qui vti tertius poſſeſſor conuetus, dicit fundum in generali obligatione non eſſe comprænhenſum, vt ligatum pacto de retrouendendo; & ſic prohibitum alienari.

1 Et quod ſuppoſita pacto de retrouendendo in generali obligatione non veniant, facit, quia in generali obligatione non veniūt venalia, Aret. in §. Item Seruiana, nu. 6. de actio. Caſtrenſ. in l. 1. nu. 2. in fi. C. de verb. ſignif. vbi Bal. q. 4. nu. 4. in fi. Iaſ. nu. 1. in fin. Soc. in l. qui Romæ, §. Callimacho, nu. 20. ff. de verb. oblig. Marſil. in l. 1. §. ſi ſeruus, ff. de quæſt. Pariſ. conſ 86. col. 1. lib. 3. de Communi Neguſant. de pignor. par. 2. membro 2. nu. 17.

Sed bene conſiderando materiam huius primæ rationis, verior opinio eſt in contrarium, quod immo bona venalia veniant in generali legato, & in generali hypotheca omniū bonorum: & hoc clarè ſentire videtur Alex. ad l. ſi conſtante, ſub nume. 27. ff. ſoluto matrimon. vbi fortius hoc verum dicit in contractibus, & obligatione bonorum, vt in ea & venalia contineantur, quia hæc venalia eſſet veriſimiliter in ſpecie obligaturus & ſic in venalibus ꝓcedit Regula, l. obligatione

gatione generali;& ratio colligi videtur ex l.quoties, §.finali;ff.de vſufructu, iunctis ibi notatis per Alberic.Caſtrenſ.& Angel.nam quando legatur vſusfructus,certè rei habetur reſpectus ad formam principaliter,qua mutata,corruit vſusfructus,licèt materia remaneat, ſecùs in legato vſusfructus omnium bonorum, quia hoc caſu habetur reſpectus ad puram ſubſtantiam,qua quouis modo data, ſemper durat vſusfructus,& in vniuerſitate ſiue legando,ſiue obligando,dummodo ſit ſubſtantia, comprehēditur merito & venalia veniunt.

* Alex.opinionem Communem dicit Neguſant.de pignor.in 2.membro,2.partis,ſub num.17.dicens pariter, ita tenendū, Bald.in l.1.quæſt.4.num.4. in fine, C.de verbor.ſignific. & in l.cum tabernam,ff.de pignor.Iaſ.de veriori, & magis communi, in l.qui Romæ,§.Callimachus,num.5.ff.de verb.obligat.Crot.ad d.l.ſi conſtante,num.81.in fine, in 1.lectura,vbi ad propoſitum, quod facilius præſumitur in obligatione generali includi vnum,q̃ in legato generali, quia obligatio generalis facilius tollitur,ſcilicet ſolutione eius, quod debetur, vnde de facili præſumitur,quid in ea incluſum; Idem Crot. in 2.lectura,num.103.Ripa in l.1. nu.8. ff.de pignor.Didac. variar.reſolution.lib.2.c.5.verſi.tertia Concluſio,Petr.Pecch.de teſtamento Coniugator.lib.5.cap.27. col.penult.verſic.tertio,&c.Menoc.de præſump.lib.4. præſumpt.137. nu.4.Maſcard.Concluſ.210.nu.6.Strach.de mercat.tit.de mandat.verſic.reliquum eſt,fol.mihi 101.

2 Secundo facit, quia in generali obligatione non veniunt prohibita,Bart.in l.codicillis,§.inſtituto, num.5.ff.de legat. ſecundo,Bald.in l.voluntas, nu.14. C.de fideicommiſſ.Alexand.conſil.41.volum.6.conſil.20.colum.ſecunda, volum. 5.Socin.conſ.198.col.1.Barbac.in c.Rainaldus, col.2.de teſtament.

3 In hoc tamen mihi pariter cōſiderandum videtur; verum enim eſt, quod alienationis nomine latè ſumpto vocabulo, & impropriè comprehenditur pignoratio ſiue hypotheca, ſecùs propriè loquendo,Caſtrenſ.in l.finali, C.de rebus alienis non alienandis. de communi Socin. conſil.75.col.2. circa medium,dicens ita per omnes teneri. Alexand.conſil.21. colum.5.num.51.volum.7.Neguſ.de pignor. in 3.membro,

ſecundæ

ſecundæ partis,numer.72.Rebuff.ad l.alienationis colum.3.
* verſic.intelligitur,quando,&c.de verb.ſignific.de Communi.Afflict.in c.1.§.at ſi libellario, nu.30. quibus modis feud. amitt. Ripa in l.vltima, quæſt.42. C.de reuoc.donation.Berous in c.nulli, nu.2. de rebus eccleſ.non alienand.Eman.in ſuo theſauro, litera A. num.138. Redoan.de rebus eccleſ.in princip.verſic.item vocabulo,fol.9.

4 Hinc eſt,quod emphyteuta poteſt obligare,pignorare, & hypothecare bona emphyteutæ, etiam domino irrequiſito, nec erit locus l.fin. C.de iure emphyteut. vt per gloſſam in dicta l.finali,in verbo,alijs vẽdere,verſiculo,item,an pignorare,per textum in l.tutor,§.finali, & ibi notat Alberic. ff.de pignor.act.vbi Caſtrenſ.notat,quod creditori hoc caſu competit hypothecaria,vel vtilis, vel directa, & ſic pro re prohibita vendi,vel alienari, ſi obligetur,vel pignoretur, obligatio,vel pignoratio tenet, & competit hypothecaria. Et hæc
* eſt Communis opinio apud omnes recepta. Iaſ.ad dictam l. fin.numero 78.& 80.Grat.cõſilio 54.numero quinto, & ſeptimo,volumine primo, inferens venire in generali obligatione bonorum præſentium,& futurorum & conſilio 55.numero 14.eod.libro 1. Ripa in l.filiusfamilias, §.diui, numero 90.ff.de legat.primo,Iul.Clar.§.emphyteuſis, quæſtione 18.Redoan.de rebus Eccleſ.non alienand.verſiculo,Emphyteuta poteſt, numero 31. fol.120. de rebus Eccleſ. non alienand. Afflict.Deciſione 191.numero tertio, atteſtans pluries
5 pro hac opinione iudicatum, vbi etiam ſentit vigore talis hypothecæ agi poſſe coram iudice laico, & eſt fortaſſe ratio, quia obligat ius ſuum priuatum,non Eccleſiæ, vt ſentit Gratus in dicto conſilio 55. numero decimotertio, vnde in hoc non laudantur priuilegia Eccleſiæ Boerius Deciſione 181. numero ſecundo,dicens ita etiam eſſe de Conſuetudine Regni Franciæ. Ioan.Crott.ad l.ſi conſtante, numero 94. ff.ſoluto matrimon. Neguſant. de pignor.in ſecundo membro,2. partis,numero 28. Suarez in ſuo theſauro, litera E. numero 105.

6 Et ratio videtur,quia pignus remanet in dominio debitoris, l.pignus, C.de pignorat.actio. vnde de eo cadit emptio inter creditorem & debitorem, l.reſcriptũ, ff.de diſtract.pignor.

7

Digitized by Google

7 gnor.& ibi Angel.in primo notabili, dicit, quod habens ius imperfectum, poteſt emere ius perfectum, l.quis ſit fugitiuus,§.pignori,ff.de ædilitio edic.bonus tex. in l.generaliter, ff.qui & à quibus manumiſſ. liberi fiant, vbi dicitur eſſe in
8 dominio debitoris pleno iure, nec mutat cauſam dominij, l. ſicut, §.ſi venditor, ff.quibus modis pignus, vel hypotheca ſoluit.& ita tenuit Rota in manuſcrip.in vna domorum Sancti Rochi, die 3.Iunij, 1577.coram Domino Lancelloto, poſt Salicet.in l.finali, numero octuageſimoſecundo, Imola in c. potuit, numero decimoquinto, verſic.in ea gloſſa, col.7. Berous num.94.de locat.& alios quos allegant.

9 Statutum pariter prohibens alienationem nō includit pignorationem, & obligationem, cum non ſit proprie alienatio. Angel.per gloſſam ibi in l.benignius,ff.de legibus.Bald. & Caſtr.in d.l.finali, Aret.conſ.125.Eximie collateralis,col. finali.Socin.conſ.75.col.2.circa medium, Dec.conſ.645.numer.6.Neguſant.de pignor.in 3.membro 2.partis,nu.73.

Similiter legatum non cenſetur ademptum per obligationem omnium bonorum. Bar.in l.rem legatam,num.10.ff.de adimend.legat.Bald.in l.ſi non verum, C.de donat.inter virum & vxorem.Socin. in tract.Fallentiarum, in verbo legatum, 1.Fallent.2.Iaſ.in l.tertia,num.3.C.de legat.Rub.conſilio 95.in fine.Natta conſil.613. num.1. Menoc.de præſumpt.lib.5.præſump.167.num.42.

Cum igitur ſimus in contractibus,& pacto de retrouēdendo, quod ſuſpectum & odioſum eſt pendente termino pacti, non videbitur prohibita obligatio & hypotheca. Crot.conſ. 139.num.12.Riminald.Inſtit.quibus alienare licet.

10 Et ſi dicatur reſoluto iure datoris, cenſetur reſolutum ius acceptoris,l.lex vectigali, ff.de pignor. vnde eueniente Caſu pacti,& ſic reſtituta re vendita, reſoluta erit hypotheca medio tempore contracta,& ſic poſtquam redijt ad vēditorem, non eſt amplius locus hypothecæ, nec actioni deſcendenti ex ea, nec vllo remedio dicta de cauſa competenti.

Reſpondetur, quod diſpoſitio l.lex vectigali,ff.de pignor. recipit multas declarationes.

11 Declaratur primò, vt habeat locum in eo iure, quod habet dependentiam ſucceſſiuam non in eo, quod primo inſtāti eſt

ti eſt perfectum ita Bal. in c. primo, §. finali, ſub num. 3. ff. de controuerſ. inueſtitur. qui ad hoc propoſitum allegat multa iura, l. lex vectigali, ff. de pignor. l. ſi quis domum, §. his ſubiungi, ff. locati, l. ſi fundus, ff. eod. tit. l. chirographis, §. primo, ff. de adminiſtr. tutor. l. peto, §. prædium, ff. de legat. ſecundo, quæ iura diuerſimode videntur adaptari, nam in l. lex vectigali, pignus ab emphyteuta cõtractum reſoluitur in l. ſi quis domum, §. primo, conſtitutio vſusfructus in quinquennium pariter reſoluitur mortuo vſufructuario ante tempus præſtitutum in l. ſi fundus, licèt fiat reſtitutio, datur actio ad intereſſe data culpa locatoris, in l. chirographis, §. primo, datur regreſſus contra tutores ipſi pupillo.

12 Declaratur ſecundo, diſpoſitio l. lex vectigali, ff. de pign. vt non procedat in conceſſione facta ex cauſa tranſactionis, vel rei iudicatæ, quæ pariunt exceptionem litis finitæ, Bald. dicens hoc valde notabile in c. primo, num. 4. ſi de feudo cõtrouerſ. fuerit inter dominum, & alium de beneficio.

13 Declaratur tertiò, vt dicta lex procedat, quando cauſa reſolutionis fuit naturalis, Bald. in c. 1. col. 3. verſic. ſed reſoluto, de alienat. feudi, naturalis enim cauſa videtur ibi conſiderari à Baldo, ſi cõceſſio fiat in mei præiudicium, nam natura hoc non patitur, vt duret, ſed vt reſoluatur.

14 Declaratur quartò, vt d. lex non procedat, quando reſolutio fit ex noua cauſa, tunc reſoluto iure datoris non reſoluitur ius acceptatoris: cur enim mihi creditori nocere debet redhibitoria rei pignoratæ poſt pignus iam contractũ, l. ſi debitor, in principio, vbi Angel. ff. quibus modis pignus, vel hypotheca ſoluit, l. Bouem, §. pignus, ff. de ædilit. edicto, ubi Veronenſ. idem tenet; Sed non video quomodo ibi conſiderari poſſit noua cauſa, nec actus voluntarius cum ſimus in redhibitoria quæ oritur ex antiqua cauſa orta ante pignorationem, & redhibitio fiat de neceſſitate iure cogente; & licèt ex parte venditoris talis neceſſitas fortaſſe conſideretur, poterit nihilominus dari reſolutio, cum venditor non ſolum tenetur reſtituere precium, ſed etiam ad totale intereſſe, l. Iulianus, in princip. ff. de act. empt.

15 Declaratur quintò, vt ſi reſoluitur ius datoris ex antiqua cauſa per actum voluntarium ipſius datoris, tunc non reſol-

Digitized by Google

uitur ius acceptoris, ita Angel. in citato iã loco, per d.l. ſi debitor, in principio, & per d.§. pignus, vbi etiam Veronenſ. ſequitur Angel. in eius diſtinctione.

Sed cum remedium redhibitoriæ ſit conceſſum à lege ad indemnitatem emptorum contra fraudes venditorum, cur redhibendo affici debet iſto damno emptor redhibens, vt remaneat obligata res quam redhibet iure ita concedente, cur emptor debet retinere rem vitioſam quodammodo inuitus, quia redhibendo non reſoluitur ius pignoris?

16 Sed I.C. in d.§. pignus, innuere videtur, quod tranſeat, & redeat ad venditorem cum iſto onere, & quòd emptor qui obligauit teneatur venditori ab obligatione pignoris contracta, & quaſi, quòd non cogatur venditor ex vi redhibitoriæ recipere niſi leuata obligatione, ibi, nec rectè redhibebit niſi redemptum, & pignore liberatum redhibeat.

Venditor igitur redhibitoria conuentus debet in ſuo ſtatu reſtituere precium, & acceſſiones, aliàs daretur iuramentum in litem contra eum, l. redhibitoria, vbi gloſſa in verbo, iubetur, ff. de ædil. edic. Menoch. de arbitr. lib. 1. quæſt. 5. nu. 25. & è cõtra, emptor ſi rẽ obligaſſet cogitur liberare ab onere impoſito, & demum redhibitoria agere, nõne æquũ eſt, vt ſi ſuccurritur emptori de facto, & culpa venditoris, ita è cõtra; Et iſte obiter mihi videtur intellectus l. bouẽ, §. pignus, ff. de æd. lit. edic.

17 Declaratur ſextò, vt reſoluatur ius acceptoris, ſi reſolutio fiat ex antiqua cauſa ſed neceſſaria, tunc reſoluitur ius acceptoris, ex l. vbi, §. ſed & Marcellus, ff. de in diem adict. & in l. in diem, ff. de aqua pluuia arcenda, in quibus locis Bart. decidit in terminis hanc quæſtionem, quod ſi emi rem cum pacto de retrouendendo, & poſtea obligatur per me adueniente termino pacti, reſoluitur hypotheca, poſt pactum contracta. Sequitur Boer. Deciſ. 181. num. 8. Neguſ. de pignor. in 1. membro, 5. part. num. 43. fol. mihi 148.

18 Verum dubia mihi videtur hæc Deciſio, quia in pacto de retrouendendo, nullo dato iuramento cum ſit obligatus ad factum, ſuccedit obligatio ad intereſſe, vnde non cogitur præcisè ad factum, l. ſtipulationes non diuiduntur, verſ. Celſus, ff. de verbor. obligation. l. ex empto, §. & ex empti, l. tenetur,

tur, §. ſi vas, l. quicquid, l. ſi venditio, ff. de action. emption. Et in terminis pacti de retrouendendo, maximè dũ fundus non eſt in plena libertate paciſcentis, tenuit Cagnol. ad l. 2. num. 110. C. de reſcind. vendit. vbi Pinell. de communi, & de conſuetudine p. 2. cap. 3. num. 20. cum ſeq. Gozadi. in Repetit. l. 2. nu. 129. C. de pact. inter empt. & vendit. vbi Zoannet. nu. 83. dicit hanc opinionem æquiorem, & ab ea in iudicando non recedendum.

19 Præterea in materia reſolutionis hypothecæ, ſolet etiam adhiberi alia diſtinctio; Aut qui pignorauit, eſt Actor, aut Reus, ſi eſt Actor, tunc reſoluatur ius hypothecæ, ſecùs ſi ſit Reus, & ſic inuitus trahetur ad iudicium; ita Bald. in l. 2. nu. 17. C. de reſcind. vendit. vbi Salicet. quæſt. 11. & 12. & ibi etiam Paul. Caſtrenſ. inferentes ex hoc, quod in materia l. 2. C. de reſcind. vendit. ſi emptor pignorauit rem emptam ante motum iudicium reſciſſorium, an reſoluatur pignus? diſtinguitur; Aut emptor conuenitur, & ſic inuitus trahitur ad iudicium, & tunc hypotheca non reſoluitur; aut agit, & tunc reſoluitur; & hanc Bald. diſtinctionem veriorem dixit Alex. in Apoſtilla ad Bart. in l. ſi res, ff. quibus modis pignus vel hypothe. ſoluitur. Et in d. l. 2. in Apoſtilla ad Bald. Pinell. ad d. l. 2. p. 2. c. 3. nu. 32. Neguſant. de pignor. in 1. membro, 5. par. ſub nu. 43. verſ. ſed Bald.

20 Vlteriùs ad intellectum l. lex vectigali, dicebat Guid. Pap. q. 575. quod aut res affecta redit ex neceſſaria conſolidatione proueniente intrinſecus à natura rei, & tũc reſoluitur ius acceptoris, d. l. lex vectigali, vbi ex ceſſatione Canonis quæ caducitatem & conſequenter cõſolidationem inducit, ſecùs inquit Guido Pap. ſi alio quouis titulo ad dominum reuertitur. Sequitur Guilielm. de Benedict. in c. Rainutius, in verbo, vxorem, num. 561. Coraſ. in l. 3. nu. 26. ff. de ſeruitut. Tiraquel. de Retract. Lignagier, §. 34. gloſ. 1. num. 8. & 9. Ari. Pinell. de bonis matern. l. 1. par. 3. num. 72. ſed pactum de retrouendendo non venit intrinſecùs à natura rei, & apponitur à partibus, & quandoque ineſt, & quandoque non, merito creditori habenti ius ex pignore obeſſe non debet; Nec ſufficit dicere, reſtituit ex vi pacti, ſed debet dici, reſtituit ex vi neceſſariæ conſolidationis prouenientis intrinſecus à pri-

mordiali natura rei, quod ceſſat in reſtitutione ex pacto.

21 Et ſi dicatur, non videtur æquũ, vt venditor grauetur hoc onere iniuncto ſine culpa ſua.

Reſpondetur, quod ſuccurratur ei actione ex empto contra primum emptorem, vt res liberetur ab iſto onere, iuxta notata in l. ex prædijs, C. de euiction. per l. creditor, §. præ-

22 dium, ff. de action. empt. Addit Bal. in c. 1. §. fin. nu. 3. de controuerſ. inueſtitu. quod reſoluto iure datoris, non reſoluitur ius acceptoris, quod ſtat de per ſe, & non dependeat, vbi Afflict. nu. 91. dixit valde notabile, & menti tenẽdum, per l. ſed ſi mors, in princ. ff. de donat. inter vir. & vxor.

Concludendum igitur videtur, quod reſoluto iure datoris, non ſit reſolutum ius acceptoris in pacto de retrouendendo, & redeat ad primum venditorem cum onere pignoris, & detur actio primo venditori ad quem redijt, vt liberetur.

Et licèt Bald. conſ. 200. tria, in ſecundo dubio lib. 4. quem ſequitur Borgnin. Deciſ. 16. nu. 11. p. 2. cõcludere videatur, pactum de retrouendendo inducere ſpecialem hypothecam ex l. creditor, §. poſt diuiſionem, ff. qui potior. in pignore habeant, quem textum fortem dixit ibi Bart. ſingularem, Bald. in l. creditores, in fi. C. de pignor. ſingulariſſimum Cremenſ. Singulari 2. nam videntur conſiderandi duo caſus.

Primus eſt, cum creditori mutuo danti facultas conceditur, vt niſi pecunia in tempore reſtituatur liceat vẽdere talia bona, & hoc caſu dicitur contractum pignus, ex iuribus & authoritatibus ſuperius adductis.

Secundus caſus eſt, merum & nudum pactum de retrouendendo, & de hoc non loquuntur iura ſuperius adducta.

CASVS CXVIII.

De ſocio proprio nomine contrahente.

SVMMARIVM.

1 *Socius non tenetur ex contractu ſocij niſi poſita ſint in arca communi.*

2 *Socius*

2 *Socius in dubio videtur recipere in cauſam ſocietatis.*
3 *Filius ſtudens videtur recepiſſe mutuum in cauſam ſtudij.*
4 *Pater recipiens mutuo pecunias tempore careſtiæ videtur pro alimentis familiæ.*
5 *Maritus præſumitur ſuſtentaſſe familiam de pecunijs dotalibus.*
6 *Verſum in vtilitatem dicitur ſi erat indigentia quæ tunc ceſſauit etiam in Eccleſia, Communitate & Minore.*
7 *Socius prudens, probus, & fidelis, præſumitur vertiſſe in vtilitatem ſocietatis.*
8 *Modica ſumma præſumitur verſa in vtilitatem ſocietatis.*
9 *Verſum in vtilitatem præſumitur ſi libri hoc denotantes ſint penes negantem.*
10 *Contractus ex conuentione legem accipiunt.*
11 *Socius, vt conueniatur ex contractu ſocij, tria requiruntur, et de hoc Deciſio Pedemontana, Lucana, & Genuenſ. num. ſeq.*
13 *Et quid ex opinione Crauettæ.*
14 *Et quid ſecundum deciſionem Regni Siciliæ.*

OCcurrit in facto Materia l. iam hoc iure ſocietatis, ff. pro ſocio, vbi colligũt Interpretes, quod ſocius non tenetur de contractu conſocij, niſi poſuerit in arcam communem, & ad communem vtilitatem, & per hanc textum ita tenet ibi Bald. & in l. 1. §. non autem, & in l. finali, ff. de exercitor. in l. ei qui, in fine, cum ibi notat. C. quod cum eo, in l. ſi vnus, §. 1. ff. de pact. in l. ſi patruus, nu. 10. C. communia vtriuſque iudic. Alex. conſ. 110.
1 in fine, lib. 3. vbi videtur reſtringere vel ſaltem vbi diligentiam adhibuerit vt in ſocietate ex communi arca poneretur Ruin. conſil. 29. ſub num. 4. volum. 5. vbi pariter reſtringit in eo qui non habet mãdatum à lege vel ab homine, & ſit quodammodo factum proprium, prout de dote vxoris recepta, Crauetta conſil. 129. num. 13. Menoch. conſil. 375. num. 4. & 31. Ronchegall. de duobus reis, l. 9. aliàs eandem in princip. num. 188. Stracch. de Mercatur. tit. de contract. mercat. ſub num. 15.

2 In dubio autem videtur ſocius, vel mercator recepiſſe in cauſam ſocietatis vel mercaturæ. Bald. in l. Macedoniani, in

 fine, C.

fine,C.ad Macedonian.vbi Bart.reputat illum textum nota-
3 bilem, inferens, quod filius ſtudens videtur accepiſſe pecunias mutuo & conuertiſſe in cauſam ſtudij,commendat Euerardus in loco à milite armatæ militiæ, num.11. Horat.Lucius de priuileg.ſcholar. priuileg.18.in fine,& ibi gloſſa quã ibi ſequitur Angel.in verbo,ex pręſumptione in princip.dicit quòd hæc eſt præſumptio iuris & de iure, & non recipit probationem in contrarium, Speculat.in tit.de præſcript.§. ſpecies,num.5.& ibi Ioan.Andr.in Addition.Similiter dicit
4 Bartol.in citato loco, quòd pater recipiens mutuo pecunias tempore cariſtiæ præſumitur recepiſſe pro alimentis familię
5 ſuæ.Sequitur Crauetta conſ.91.num.5. inferens quòd maritus præſumatur ſuſtentaſſe familiam de pecunijs dotalibus; Et Baldi doctrinam in materia ſocij & mercatoris ſequitur Angel.in l.caſtiſſimè §.proponitur, vbi Veronenſ.num.3.ff. de ædilitio edicto, Stracch. hoc valde commendans, in tit. quomodo procedendum in cauſa mercat. num.3.Menoch. lib.3.præſumpt.68. in fine; Et faciunt ea quæ dixi in Tract. locat.& conduct. Parte ſecunda, de locatione ratione officij, 2.num.8.

6 Plures autem ſunt modi deducendi verſum in vtilitatem alicuius,vt ille poſtea obligetur.

Primus eſt communis, etiam priuilegiatis, puta Minori, Eccleſiæ,vel Ciuitatis,ſi tempore mutui erat aliqua indigentia quæ poſt mutuum ceſſauit, nam præſumitur ceſſaſſe ex illo mutuo,cõcurrente ſucceſſiua ceſſatione. Bald.in Authent. hoc ius porrectum,colum.penult.verſic.quæro vtrum,C.de Sacroſanct.Eccleſ. in l.1.num.10. C.ſi aduerſus credit.Iaſon in l.ciuitas, ſub num.18. in 1.limitat. ff.ſi cert.petat. Ripa in l.ſi is qui bona, num.10.in fine, ff.de pignor.Iaſ.conſil.154. col.5.verſic.quinto pro iſta, vol.1.Ruin.conſil.142.num.4. volum.1. Tiraquel.ad l.ſi vnquam, num.102.C.de reuocat. donat.Redouan.de rebus Eccleſ. fol.325.num.10.Menoch. de præſumpt.lib.3.pręſumpt.29.num.36.præſumpt.55.nu. 5.de arbitr. Caſu 432. num.34.

7 Secundus modus eſt, ſi ſocius ſit prudens, probus,& fidelis,vt late deducit Menoch. de arbitr.lib.2.Caſu 432.nu.36. de præſumpt. lib.3.præſumpt.55. num.6.opus enim reputatur tale,

tur tale, prout eſt perſona quæ eum facit. Cano. Qui de menſa, 37. diſtinct. Canone, Omnis, 7. quæſt. 1. & in dictis locis not. per glo. Luc. de Penna, in l. 3. præſumpt. 27. C. de apoch. public. lib. 11. Sed hanc coniecturam damnat, & dicit communiter reprobatam, Rodoan. de rebus Eccleſ. nō alienand. fol. 325. num. 10.

8 Tertius modus à mediocritate ſummæ, nã modicum ſemper præſumitur verſum in vtilitatem ſocietatis, vt per Menoch. in citato loco.

9 Quartus caſus eſt, quando libri ex quibus colligi poſſit verſum in vtilitatem, ſunt apud aduerſarium hoc negantem. Alciat. in l. 1. num. 22. C. de edendo, Berous conſil. 191. nu. 35. lib. 1. exhibuiſſet enim ſi cognouiſſet verſum non eſſe.

Sed ponamus vnum, ſcilicèt quòd duo contraxerunt ſocietatem & fecerunt pactum ad inuicem, quod quicquid eſſet per vnum ex ſocijs actum, contractum, & obligatum, cenſeretur ab alijs factum, & omnes obligarentur, nunquid ſi vnus contrahat nomine proprio, obligentur alij, & videba-
10 tur quod ſic, ſtante pacto, contractus enim ex conuentione legem accipiunt, l. ſi conuenerit, ff. pro ſocio, l. contractus, ff. de regul. iur.

11 Cõtrarium aliàs fuit deciſum, ita vt tria copulatiuè requirantur vt alij ſocij in ſolidum conueniri poſſint, Primum, quod ſit mandatum tacitum vel expreſſum pactum, vel Statutum; Secundum, quod nomine ſocietatis contraxerit, d. l. iure ſocietatis; Tertium, quod tertius contrahens ſit ſecutus fidem omnium, ita vt hoc probare debeat. Theſaur. Pedemont. Deciſ. 136. ita declarando conſilia Baldi 262. & 263. lib. 5. quæ contrarium demonſtrare videntur. Ronchegal. de duobus reis, ad l. eandem, in princip. nu. 188. Rota Genuenſ. Deciſ. 14. num. 94. Deciſ. 7. num. 3. Dec. in l. ſi ſocius, num. 3. ff. ſi cert. petat. Pariſ. conſil. 94. nu. 24. lib. 1. & dicit Crauetta, conſil. 129. num. 12. quòd licèt ſocius contrahat nomine ſo-
12 cietatis, adhuc poteſt alium defraudare obligando. Oſaſch. Deciſ. Pedemont. 150. num. 6. & 7. diſtinguit; aut omnes negociantur, & tenentur pro rata; aut vnus tantum negociatur,
* & omnes tenentur in ſolidum, dicens hanc eſſe Communem opinionem. Sequitur Magon. Rota Lucana Deciſ. 1. nu. 28.

13 Deciſ. Genuenſ.7. num.3. Crauetta conſil.159. num.8. diſtinguit duos caſus; Quædam ſunt debita merè voluntaria, concurrente dolo vel culpa, & ad hoc non tenetur ſocius, vt ludendo, in meretricibus, delictis, & ſimilibus. Quædam ſunt debita ſine dolo vel culpa, vt tradendo nuptui filiam, vel ſimilia, & ad hæc tenetur conſocius. Socin. conſil.291.colum. 2.Port.conſil.68. num.33. conſil.114. num.3. Riminald.ſenior, conſil.114. num.24.volum.1. Crot.ad l.frater à fratre, columna 37. verſic. trigeſimoſeptimo, ff.de condict.indeb. Petr.de Vbald.de duobus fratribus, parte 8. num.24. 25. & 26. Ioſeph. de Ludouic. concluſ.53. carta 126. col.1.verſic. infertur quintodecimo.Crot.conſil.222.nu.18.vol.2.Rom. conſil.145.&426.num.5.&475.in fine,relatus à Riminaldo iun.conſil.466.vol.4. Ioan.de Amic.conſil.38.colum.1.Baptiſta Marlian. conſil.15. nu.48. volum.1. diuerſorum Bor-
14 gnin.Deciſ.11.num.30.parte 2.Milanéſ.in Deciſ. Regni Siciliæ, Deciſ.11.num.57.lib.1. videtur tamen ſocios indifferenter obligari ad inuicem in ſolidum, hancque obligationẽ oriri ſtatim inita ſocietate, & ſi ille qui mutuo recipit pecuniã detegatur nec fidelis nec integer, imputet ſibi ſocius qui ſocietatem fecit cũ ſocio talis conditionis, & debet eſſe damno ſuo, & non tertij contrahentis, certè authoritates ſuæ loquuntur in negotiantibus in diuerſis locis. Deciſio Genuenſis 36. num.3. & 161. num.7. dicit l.iure ſocietatis, loqui ad hoc vt ſocius teneatur in ſolidum perſonaliter Dec.conſ.66. col.3.verſic.tertio prædicta iurata, col.4. verſic.non obſtant iura ſupra tertio loco adducta, declarat l.iure ſocietatis, loqui in ſocietate particulari, non vniuerſali.

CASVS CXIX.

De alimentando aſſerente non poſſe ſtare cum hærede vel marito.

SVMMARIVM.

1 *Legatarius non cogitur recipere alimenta in domo hæredis ex ſententia multorum.*

2 Contra-

2 *Contrarium tenetur de Communi.*
3 *Multo magis ſi mandarit præſtari in domo ipſius teſtatoris.*
4 *Hæres poteſt renũciare fauori de alimentãdo in domo propria.*
5 *Mulier non cogitur in domo hæredis accipere alimenta ſi honeſtè non poſſit.*
6 *Etiam ſi hæres eſſet honeſti nominis, ſed vidua pulchrá.*
7 *Hæredis nimia ſæuitia eſt iuſta cauſa non ſtandi in domo cum eo pro alimentis.*
8 *Lis inter hæredem & alimentarium.*
9 *Diuiſio bonorum inter hæredes.*
10 *Vel aliquis caſus fortuitus.*
11 *Probatio, non poſſe ſtare cum hærede, eſt difficilis.*
12 *Nouerca priuigno inimica odio naturali.*
13 *Diuiſio de facili probatur.*
14 *Practica probandi quod quis non poſſit cum hærede morari.*

SÆpe in facto occurrit, quod relinquuntur vel debentur alicui alimenta ſimpliciter, non adiecto loco vbi ſunt præſtanda; Et vtiq; multorum fuit opinio quod non cogatur recipere in domo hæredis, ſed vbi ſibi placuerit, Bartol. per illum text. & ibi clarius Alberic. in l. libertis, §. finali, ff. de alimẽt. & cibar. legat. exponendo ibi verbũ, agant, id eſt, ſtent vel morentur, prout ibi Bart. & Afflict. exponunt, Caſtrenſ. in l. diuortio, num. 9. * vbi Iaſ. num. 25. de Communi. Grãt. conſil. 87. num. 2. lib. 2. Angel. in l. cum ij, §. vult igitur, ff. de tranſact. vbi Iaſ. nu. 101 limitat, niſi teſtator aliud diſpoſuiſſet, ſcilicet præſtari in domo hæredis; & dicit Cuman. in l. cum hi, §. vltimo, ff. de tranſact. quod ſemper vidit practicari, & Communiter obſeruari, quod licèt mulier poſſit honeſtè viuere cum hæredibus mariti, poſſit tamen ſeparatim petere, & ſeorſum habitare, quia eſſet ſpecies ſeruitutis habitare cum hæredibus; ſequitur Pecch. de contract. coniugat. lib. 5. cap. 25. ſub nu. 4. limitando vt dictũ eſt, niſi teſtator expreſsè mandauerit. Michael ** Craſſ. de magis Communi, §. legatum, quæſt. 22.

Et ſequendo hanc opinionem, dato quod teſtator depoſuerit dari in domo ſua, ſi alimentaria dicat ſtare non poſſe, quomodo deducet & probabit hanc eius negationem.

2 Altera eſt opinio, quod alimenta ſint recipienda in domo hæredis, vel alterius obligati, allegatur Bartol. in l. Caius, §. Imperator, ff. de aliment. & cibar. legat. qui non loquitur, in caſu dubio, ſed teſtatore ita diſponēte. Clarius hoc dicit Bartol. in conſil. 211. Quidam ſibi, num. 6. vbi concludit hoc inductum fauore hæredum, cum in eorum domo propria commodius præſtent. Bald. ſequendo dictum conſil. Bart. conſil. 484. prope finem, lib. 4. Alex. conſ. 100. lib. 1. & 178. num. 5. lib. 6. ſentit Ruin. conſ. 45. num. 5. & 6. lib. 2. vbi videtur ſentire, quod cogatur in caſu de quo ibi loquitur. Riminald. ſenior conſ. 250. num. 7. conſ. 89. num. 14. lib. 3. Roland. conſ. 22. num. 9. lib. 1. Tiber. Decian. conſ. 49. num. 19. lib. 1. Pontan. de aliment. cap. 7. in fine. cap. 17. num. 8. & 15. Pech. in l. Titia, §. Titia cum nuberet, num. 159. ff. de legat. 1. Magon.
* Rota Florentina 84. num. 3. de Communi. Burſatus conſil. 86. num. 29.

3 Et hæc opinio multo magis procedit quando teſtator diſpoſuiſſet, quod alimentarius deberet ſtare cum ipſo hærede, nam vtique in domo hæredis præſumitur. Alex. conſil. 178. num. 5. lib. 6. Riminald. ſenior, conſil. 170. num. 8. lib. 2. Berous conſil. 24. num. 14. lib. 2. Grat. conſil. 69. num. 7. lib. 2. Simon de Pretis, de interpret. vlt. voluntat. lib. 4. dubit. 11. num. 100.

4 Poſſet tamē hæres huic fauori renunciare, vti in eius commodum inducto, Cordub. ad l. ſi quis, ex liberis, §. ſi quis ex his, num. 204. ff. de liber. agnoſcend.

Multæ autem ſunt cauſæ ex quibus alimentandus non co-
5 gitur recipere alimēta in domo obligati puta in muliere, quę ſalua honeſtate & fama pudicitiæ commorari nō poteſt. Iaſ. in l. 1. num. 4. C. de legat. Pech. in d. §. Titia, num. 159. verſic. quarto limita, Iaſ. ad l. diuortio, num. 25. ff. ſoluto matrimon. & fuit etiam opinio Baldi in multis locis, prout in l. 1. nu. 9. C. de legat. vbi talis conditio tanquam turpis reijcitur, l. conditiones, la prima, & la ſeconda, ff. de condit. inſtitut. quarum prima loquitur de prohibitis iure naturæ, altera de prohibitis iure poſitiuo, prout in caſu noſtro, vt ſentit Alberic. in 1. l. penult. ff. vbi pupill. educari debeant.

6 Immò etſi hæres boni & honeſti nominis eſſet, vidua tamen pul-

men pulchra, quæ non poſſet habitare ſine ſiniſtra opinione, hoc etiam caſu conditio reijcitur, l. facta, §. & ſi ſub cōditione, ff. ad Trebellian. quem dixit ſingularem & vnicum in iure Bald. in d. l. 1. nu. 10. C. de legat. Idem Bald. ad l. in annalibus, C. eod. tit. de legat. in l. ſi ea, C. de condit. inſert. vbi bene loquitur, in Authent. quod locum, num. 3. col. fin. C. ſi ſecundo nupſ. mulier, in Rubr. de vita & honeſt. cleric. col. fin. in princip. Ang. in l. Titia, ff. de ſolut. Roland. conſ. 22. num. 11. lib. 1. Riminal. ſenior, conſ. 280. nu. 12. lib. 2. Berous cōſ. 185. nu. 2. lib. 1. cōſ. 24. nu. 10. conſ. 52. nu. 15. lib. 2. Menoch. de arbitrar. Caſu 170. num. 12. Et de præſumpt. libro 5. præſumpt. 157. nu. 13.

7 Pariter nimia ſæuitia, Bald. in d. Authentica, Quod locũ, nu. 3. Caſtrenſ. conſ. 425. Viſo Caſu, col. vltima, lib. 2. in nouis, quæ adeo conſiderabilis eſt, vt nec filius cum patre nec è contra ſtare cogatur. Magon. Rota Florent. 113. Clemẽtina de patria poteſtate, effectu 17. nu. 32. Crot. ad l. frater à fratre, nu. 56. de condict. indeb.

8 Similiter lis inter hæredem & alimentarium, Iaſ. conſ. 44. in 2. dubio, lib. 1. Rolan. conſ. 22. nu. 12. lib. 1. Ioſeph. de Ludouic. Deciſ. Peruſina 46. nu. 10.

9 Vel hæredes diuiſerunt ad inuicem bona teſtatoris & cōmunem habitationem, Ruin. conſ. 80. vol. 2. Cuman. conſil. 38. ſicut quando hæredes cum alimentaria ſtare noluerint, Dec. conſ. 625. Soc. iun. conſ. 134. conſ. 110. lib. 2. Socin. ſen. conſ. 21. lib. 3.

10 Vel quando aliquo caſu fortuito non poſſunt præſtari in domo hæredis, vt per Picch. & Menochium in ſupra citatis locis.

11 Circa tamen modum & practicam probandi vidi ſæpius dubitatum. Et Anch. conſ. 254. col. 2. reputauit hoc ſatis difficile, cum ſit negatiua, & monet legatarium vt diligenter caueat, & mouendo poſtea iudicium ſuccumbat. Sequitur Iaſ. in l. diuortio, nu. 25. ff. ſoluto matrim. Roland. d. conſ. 22. nu. 18. vol. 1. Iaſ. in l. 1. nu. 4. C. de legat. in l. in illa, num. 15. ff. de verb. obligat. Pecch. ad §. Titia, q. 63. verſ. vnum nota, Barbac. conſ. 63. col. 9. vol. 2. Alc. Reſponſo 552. nu. 2. Pontan. de aliment. cap. 17. ſub nu. 8.

Sed cre-

Sed crederem hoc præſumendum & iudicandum difficile ex qualitate cauſæ quæ per alimentarium allegatur: ſi enim allegat litem, probabitur facilè, quia conſtabit ex actis.

12 Similiter inter nouercam & priuignium odium eſt naturale, vnde probatione nõ eget, Bald. in d. Authent. Quod locum, Alberic. in l. penult. ff. vbi pupill. educ. deb. vbi dicit eſſe odium mortale, & ob id ſimul habitare non debere vnde in Prouerbio, *odium nouercale*. Quaſi nouercis omnibus innatum ſit fatale quoddam & implacabile odiũ in priuignos hinc Virgil. Egloga 3.

Eſt mihi namque domi pater, eſt iniuſta Nouerca.

Et eiuſdem in Georgicis.

Pocula ſi quando ſæuæ infecere Nouercæ.

Et alio loco in eiſdem Georgicis.

-------- centum diſtillat ab inguine virus.

Hippomanes, quod ſępè malæ legere Nouercæ.

Et Ouid. lib. 1. Metamorphoſeos.

Lurida terribiles miſcent Aconita Nouercæ.

Cum igitur crudeles, terribiles, venena propinantes, & iniuſtæ à poetis Nouercæ appellentur, ſufficit deducere eſſe Nouercam.

Et gloſſa in cap. paſtoralis, in verbo, principia, de re iudicata; ſolent inquit Nouercæ in priuignos ſæuire. Vnde Nouerca reputatur teſtis inimicus, Decian. Tract. criminalium lib. 3. cap. 25. nu. 83. Et I.C. in l. 4. ff. de inoffic. teſtam. quod plerumq; faciunt malignè, faciunt contra ſanguinem ſuum inferentes iudicium Nouercalibus delinimentis inſtigationibusque corrupti, vbi Alberic. exclamat dicens: Nota veridicam legem, quod parentes mouentur ad iniurias filiorum propter blanditias & deceptiones Nouercarum.

Ad idẽ, l. 1. C. in quibus cauſ. ceſſ. longa tempo. præſcript. vbi eſt proditrix priuigni Inſtruméta ei vtilia ſubtrahendo. Latè Tiraquel. de legibus connubial. p. 9. Gloſſa 1. num. 196. Ioan. de Garron. in Repetit. Rubr. C. de ſecund. nupt. nu. 98. Et in terminis, quod ad probãdum non poſſe ſtare in domo, ſufficiat allegare talem eſſe Nouercam, tradit Bellon. conſil. 31. nu. 5. & 6. Siluan. conſ. 28. num. 19. Maſcard. in Concluſione, Nouerca.

13 Pariter

13 Pariter ad deducendum quod hæredes diuiſerunt & amplius non ſtant ſimul nec in communione viuũt de facili deducitur, quia homines habitare ſeparatim, patet ad ſenſum; bene verum eſt quod Ruin. in allegato conſ. 80. videtur materiã reſtringere, quando ſcilicèt teſtator expreſsè diſpoſuit in domo ſua alimenta præſtari, ſecus ſi ſimpliciter alimenta reliquiſſet, quia hoc caſu ſtabit modo in domo vnius, modo in domo alterius iuxta l. 3. ff. de aliment. & cibar. legatis.

14 Conſiderandum vlterius quod Corn. conſ. 287. lib. 3. videtur dare practicam in probando aliquem non poſſe ſtare in domo cum tali, & dicit ſufficere teſtes ſingulares de varijs medijs ad vnum tendentibus, puta, ſi vnus dicat vidiſſe alimentarium non potuiſſe intrare, alter dicat vidiſſe altercari, & ſic de ſingulis; Et ſi hæres allegat culpam alimentarij, probet. Alexander verò conſ. 100. vol. 1. ſtrictius procedit, & vult, quod probetur diſcordia, & probetur tempus, nec ſufficit probare diſcordiam in vno tempore, ſed ſucceſſiuam. Item quòd dicta diſcordia fuerit cauſa, & prouenit culpa hęredum obligatorum.

Crauetta conſ. 268. col. 3. circa medium, dicit ſufficere Iuramentum, cùm ſimus in paſſionibus animi, quæ ſolo Iuramento probantur, Papienſ. in forma libelli ad dotem, in verbo, ac etiam alimentis, col. fin. verſ. circa ſecundum, Federic. de Senis, conſ. 114. Marſil. de probatio. num. 133. Et videtur ſentire Seraphin. de Iurament. Priuilegio 41. concurrente bona fama iurare volentis, & aliquibus coniecturis, ſcilicèt, inimicitiæ, morum apud homines parum conuenientium, & ſimilibus. Et licèt durum videatur, Pecch. de contract. coniugator. lib. 5. cap. 25. col. 6. in principio, vbi teſti, in re propria, tamen dico, quod teſtis in facto proprio pluſquam ſemi plenè probet, vnde ſufficit ad mouendum iudicem, maximè in diſcordijs qui faciles ſunt ad credendum; Boer. Deciſio. ✱✱ 221. nu. 17. de magis Communi Benintend. 63. in fine, Rota coram Domino Seraphino 521. nu. 6. p. 1. Achill. Deciſ. 3. de teſtibus, de magis Communi, Cephal. conſ. 452. num. 30. Farinacc. q. 63. nu. 224.

Vincent. de Anna Singulari 21. dicit practicaſſe decerni alimenta vxori fugitiuæ, ſiue ex iuſta cauſa, ſiue iniuſta.

Ante

Ante quam agat ad alimenta extra domum, ex vrbanita- 1
te ſaltem moneat heredem ad deſiſtendum ab inhoneſta vita, vel ſæuitia, & ſimilibus cauſam dantibus, Alcia. Reſponſo 552. num. 3.

CASVS CXX.

Legatum factum conſanguineo pro anima, an dicatur pium.

SVMMARIVM.

1 *Summa eſt ratio quæ pro Religione facit.*

2 *Lex, ſemper in obſcuris, ff. de regulis iur. fallit fauore piæ cauſæ.*

3 *Deo contumelia eſt donum de vili materia.*

4 *In relictis incertis ad pias cauſas ſemper intelligitur arbitriũ boni viri.*

5 *Lex, Titia teſtamento, §. Seia, ff. de auro & argen. legat. declaratur.*

6 *Votum eſt duplex & in quo fiat lata interpratatio.*

7 *Eccleſiæ vel pio loco incumbit onus probandi eius intuitu factum.*

8 *Cauſa naturalis & ſanguinis præualet caſu quo plures cauſæ concurrant.*

Amplia tripliciter & pariter ſubamplia vt ibid. numeris quatuor ſequentibus.

9 *Legatum factum vxori, non debetur ſecundæ, mortua prima.*

10 *Sanguis in legato præualet paupertati.*

11 *Item præualet meritis.*

12 *Filiatio præualet meritis expreſſis.*

13 *Legatum factum conſanguineo Rectori Eccleſiæ, dicitur factum vti conſanguineo.*

Amplia idipſum etiam in teſtatore nõ vtente nomine proprio perſonæ ſed dignitatis, nu. 19.

Sed declara, niſi cauſam aliquam exprimat teſtator, quæ animam per vſum pium reſpiciat, vt ibid. num. 20.

Declara

Declara item vlteriùs, niſi qualitas rei donatæ aliud ſuadeat puta legando calicem, patenam, thuribulum, aut quid ſimile, nu. 22.

Declara præterea in monacho qui proprium habere nequit, cui ſi legetur, pium erit legatum huiuſmodi cenſendum, numero 27.

Declara poſtremò, niſi aliàs legatum non valeret, tunc enim pietatis intuitu factum videtur, nu. 28.

14 *Conſanguinitas præfertur in legato titulo Eccleſiæ.*

15 *Frater miles donando fratri militi præſumitur ratione militiæ.*

16 *Duo vincula magis operantur quam vnum.*

17 *Conuerſatio aſsidua, amicitiam auget, & conſeruat.*

18 *Familiaritas nimia parit cõtemptum quibus caſibus verum, & quo caſu minimè.*

21 *Legatum factum filiofamilias ſub commemoratione patriæ poteſtatis, cenſetur factum contemplatione patris.*

23 *Sponſæ donatum à conſanguineis, cuius contemplatione donatum cenſeatur, vide communem diſtinctionem. Et vide ibid. Limitationes duobus num. ſeqq.*

26 *Donatio facta Ambaſciatoribus & legatis, ipſorum ne ſint donata, an domini à quo ablegati fuere.*

29 *Conſanguineo ſi legatum factũ fuerit Eccleſiaſtica perſona, vt legatum perſonæ cõtemplatione non Eccleſiæ eius factum cenſeatur, ſe conſanguineum vt probet neceſſe eſt.*

OCcurrit in facto quod quidam condidit teſtamentum in quo inter alia ſic diſpoſuit; Item reliquit Donnæ Paulinæ ſuæ cognatæ moniali, in tali mo naſterio ſalmas tot grani quolibet anno: fuit con tentio cum iſtis Commiſſarijs fabricæ Sancti Petri an eſſet legatum pium.

1 Et quod dicatur pium, & nõ ratione ſanguinis, facit, quia ſumma eſt ratio quæ pro Religione facit, l. ſunt perſonæ, in fine, ff. de religioſ. & ſumpt. funer.

2 Hinc poſtea Religionis fauore licèt in obſcuris ſequamur minimum, l. ſemper, ff. de reg. iur. tamẽ in hoc intelligitur de maiori, l. Titia teſtamento, §. Seiæ teſtamento, ff. de auro &

argento

argento legato, vbi Bart. infert, quod ſi quis mandet fieri Calicem in Eccleſia, intelligitur de argento, vel Planetam de ſerico. Idem tenet Bal. commendans illum textum, in l. ſi quis ad declinandum, §. in omnibus, nu. 25. C. de Epiſcop. & Cleric. dicens menti tenendum, dicens quod eſt cõtumelia Deo
3 vilis materia, alibi idem Bald. dicit, quod intelligitur de calice honorabili, ſecundum conſuetudinem ipſius Eccleſiæ &
4 facultates teſtatoris; quia in relictis incertis ad pias cauſas, ſemper intelligitur arbitrium boni viri; Notabilem quoque dixit in procemio Decretaliũ in principio, vbi per illum textum dicit, quod iuſtiſſimè debetur honor Deo propter magnã gloriam ſuam, & ob id augetur interpratatio legati incerti ad pias cauſas, ex d. §. Seia; Singularem quoq; dixit Roman. in Repetit. Authenticæ, Similiter, Speciali 22. C. ad l. Falcid. & Singulari 521. Quæro quid ſi lego. Bart. conſ. 59. Illud in medium afferam, lib. 2. Singularem quoque dixit, ſingulariterq; notandam Reg. 382. Priuilegia piæ cauſæ, in priuileg. 41. conſ. 247. col. 1. verſ. ſed poſito, lib. 2. Gomeſ. in §. ex maleficijs, nu. 53. Inſtitut. de action. Cephal. conſ. 144. nu. 23. lib. 1. qui eiuſdem ſententiæ refert Cagn. & Gozadi. qui quidem Gozad. conſ. 60. col. 2. Aret. in l. ſi ita ſtipulatus fuero decem, aut quinque, ff. de verb. obligat. in l. ſi duo, in fine,
* ff. eod. tit. Et hæc eſt Communis opinio Cagnol. ad l. ſemper in obſcuris; nu. 10. ff. de reg. iur. Didac. in c. indicante, nu. 5. de teſtamẽtis, Menoch. lib. 4. præſumpt. 106. nu. 33. Cephal. conſ. 144. nu. 23. & 28. Illuſtriſs. Mantica, de coniectu. lib. 6. tit. 3. nu. 33. in fine.

5 Et ſi rectè perpendatur ille textus, iam teſtator deſtinauerat centum pro imagine, & in hoc conſiſtit ſubſtantia legati, ſi poſtea illa centum expendantur in vna qualitate magis quam in alia, nõ facit priuilegium vt fauore piæ cauſę, quod plus eſt, intelligamus, quia centum ſunt clara, & non alterantur.

Secundo dicit ibi I.C. in hæc verba, quæſitum eſt cum in eo templo non niſi aut ærea, aut argentea ſint dona, heredes Seiæ vtrum ex auro & argento ponere compellendi ſint, an æreum, & ſic de tribus metallis quærit, & eligit medium, ergo non maius.

Et illa

Et illa I.C. Deciſio in eo contextu aliquantulum dubitabilis videtur, fundat enim ſe, quia in eo templo non erant in vſu, niſi ærea vel argentea, ſed dato hoc vſu, ſi quis ad maiorem deuotionem & Dei laudem vellet aurea introducere, cur repelletur? vnde aliquantulum dura videtur I.C. in eo contextu deciſio ad vſum templi reſtricta.

Et facit ille text. pro multis diuitibus & vanagloriosis qui faciunt aliquas imagines pingi poſito inferius eorum nomine. Et bene in propoſito diſtinxit Barbac. in cap. Indicante,
6 colum. 8. de teſtament. quoddam eſt votum quod immediate reſpicit honorem & ſeruitium Dei; vt paramenta, calices, & ſimilia, & in iſtis lata ſit Interpretatio, iuxta l. Titia, §. finali, de auro & argen. legato. Quoddam eſt votum quod clericis imbuſatur, & tunc de minimo intelligitur, ne tanquam exactores videantur lucris temporalibus inhiare, vnde inquit ſi quis fratribus prandium dare voluerit, non cogetur magnos piſces ſed minutos dare, fratribus ægrè ferētibus & clericis, & ita procedit, cap. Ex parte, in fine, de Cenſibus, cōmendat Cagnol. ad l. ſemper in obſcuris, nu. 11. de reg. iur. Menoc. de præſumpt. cap. 84. num. 18.

7 Pro contraria parte facit textus in c. requiſiuiſti, verſic. ſi verò relinquatur, de teſtament. vbi Eccleſiæ vel pio loco incumbit onus probandi eius intuitu factum fuiſſe.

Secundò pro hac parte ſolet ponderari text. in l. tutor pe-
8 titus, §. qui cum tutoribus. ff. de excuſat. tutor. vbi quando cōcurrunt plures cauſæ, attenditur naturalis & ratio ſanguinis, & illa præualet. Menoc. libr. 3. præſumpt. 29. nu. 47. Franch. deciſ. 4. nu. 13. Surd. deciſ. 322. nu. 16.

Sed poſſet ille tex. fortaſſe euitari, vt loquatur in bene meritis de futuro, vel loquatur in fratre qui abſque alio de iure eſt fiduciarius tutor fratris, §. finali, Inſtitut. de fiduciar. tutor. declarat Iaſ. in l. ſi donatione, colum. 3. circa med. verſic. in 2. parte, C. de Collat. Vltra quem mihi non videtur bona conſequentia illa quam faciunt ex eo contextu Doctores, inferendo à filio ita patri chariſſimo, prout loquitur ille textus ad ſimplicem conſanguineum, vnde pater prēſumitur magis diligere filium quam vxorem, l. cum acutiſſimi, C. de fideicommiſſ. Menoch. de præſumpt. lib. 4. præſumpt. 139. num.

6.& præſumpt. 141. num. 20. eod. lib. 4. vnde non eſſet bona conſequentia, hoc fecit cum filio, ergo cum vxore, quæ non eſt ita chara.

Sed & Bald. in Authen. ex teſtamento, colum. 2. circa medium, dicebat, quod inter coniunctas perſonas præſumitur potius ex naturali affectu, & ex cauſa motiua quam limitatiua, & quod ſit latiſſima interpretatio ob naturalē affectum, ex l. Aurelius, §. Titius teſtamento. ff. de liberat. legata, quæ pariter loquitur in patre & filio.

Et hanc ſecundam opinionem tenet Bartol. in l. 2. num. 2. ff. de rebus dubijs, vbi Caſtr. num. 3. Socin. num. 14. appellans hāc deciſionem mirabilem. Dec. in c. quoniam, Abbas, num. 85. de offic. delegati. Socin. ſen. conſ. 34. col. 2. lib. 2. Alciat. Reg. 1. præſumptio. 28. Bald. & Caſtrenſ. in l. illud, C. de Sacroſanct. Eccleſ. Bart. in l. 1. quæſt. 2. ſecundæ quæſt. principalis, C. eod. Roman. in Authent. Similiter, col. 1. C. ad l. Falcid. Imola in l. ſi quis Titio, ff. de legat. 2. Riminald. de donation. §. 1. num. 1327.

9 Ampliatur iſta Concluſio etiam in vxore, vnde ſi quis legat vxori, & illa quæ erat tempore teſtamenti moriatur, & aliam ducat, & ſecundæ legatum debetur, cum præſumatur factum ratione ſanguinis & affectionis; Dec. in c. quoniam, Abbas, num. 85. de offic. deleg.

Sed in hoc contrarium tenet Iaſo. in l. diuortio, §. quod in anno, col. penult. ff. ſolut. matrimon. Tiraquel. ad l. ſi vnquā, in princip. num. 104. Didac. ad cap. Requiſiſti; numero 3. de * teſtament. de Communi Borgnin. de vſufructu, ſub nu. 196. fol. 364.

10 Ampliatur ſecundò, etiam ſi concurrant ſimul paupertas, & ſanguis adhuc ſanguis præfertur. Bald. in Authent. Similiter, num. 4. C. ad leg. Falcid. Dec. conſ. 120. nu. 4. & ſic natura præualet. In hoc contrarium ſentit Pecch. de teſtam. coniugat. lib. 4. cap. 17. verſic. deinde.

11 Ampliatur tertiò, etiam ſi concurrant ſimul merita & ſanguis, Dec. in d. cap. quoniam Abbas, num. 84. ita limitando, l. nec adducit, ff. pro ſocio, vt nō procedat hoc caſu, & ſic ſanguis præualet meritis. Roman. Singulari 652. donatum, conſil. 207. nu. 1. appellās ſingularem textum l. tutor, §. qui cum tuto-

tutoribus, vbi tutor non adminiſtrans, ſicut non priuatur legato vti facto ratione ſanguinis, pariter nec fideicommiſſo quod legato æquiparatur, & ſic diſpoſitio §. qui cum tutoribus, extenditur ad ſubſtitutionem fideicommiſſariam. Idem conſ. 235. col. 1. verſ. tertio, niſi is, Caſtrenſ. conſil. 245. col. 2. verſic. ſecundo videtur obſtare, libr. 1. conſ. 371. col. vlt. eod. lib. & conſ. 432. eod. lib. Socin. conſ. 91. col. penult. lib. 1.

12 Subampliatur etiam, ſi pater ſtipulatur filio & exprimat ſe facere propter merita filij, adhuc præualet filiatio, & præſumitur ex cauſa filiationis, vt actus ſuſtineatur, Bart. Caſtr. & Iaſ. num. 21. in l. quòd dicitur, la ſeconda, ff. de verborum obligatione.

13 Ampliatur quartò, etiam ſi talis conſanguineus eſſet Rector Eccleſiæ, d. cap. Requiſiſti, & ibi notat Abbas, & cęteri,
14 & ſic adeo potens eſt cōſanguinitatis nodus vt in dubio præualeat titulo Eccleſiæ, meritis, & paupertatis, quę tria in iure ſunt fauorabiliſſima.

15 Declaratur hæc ampliatio, vt non procedat in fratre vel conſanguineo milite donante alteri fratri & pariter militi, l. hæreditate, ff. de Caſtrenſi pecul. & l. 3. C. de Caſtrenſi pecul. lib. 12. Cuius rei rationem inueſtigando Ioan. Crot. ad l. frater à fratre, ff. de condict. indeb. Gomeſ. in §. Actiones, colum. 6. Inſtitut. de action. hanc rationem præmeditari videntur, quod tunc præſumptio ſanguinis attenditur, quando vtilis ſit donatario, prout in d. §. quæ tutoribus. Si verò ſanguinis præſumptio aliquo caſu vtilis non ſit, tūc non attenditur, ſed alia pariter vtilis capitur, prout in d. l. hæreditate, & in d. l. 3. nam ſi præſumitur ex cauſa militiæ, efficitur Caſtrenſis peculij de quo filius liberè diſponere vti paterfamilias poterit, iuribus ſatis vulgaribus in materia.

Verum mihi videtur non eſſe confugiendum ad imaginarias & excogitatas rationes cum I.C. met in d. l. hæreditate, ſed clarius Imperator in d. l. 3. rationem reddunt ſatis poſtea ab vſu & experientia receptam. ibi, etenim peregrinationis labor, &c. vbi tandem ea potens videtur ratio idest cōiunctio ſanguinis cum aſſidua in caſtris cōuerſatione coniuncta, quæ aſſidua conuerſatio, non parum ſanguini addidiſſe creditur; & ita etiam expendit Coraſ. lib. 3. Miſcellianor. capit. 4. licèt

ibi Imperator ſatis bene ſeipſum declaret, & ibi etiam Ioan. de Platea. Et ſatis magnum guſtum & in animo ſaturitatem capis à verbis Imperatoris in d.l.3. quam à Triphonio I.C. in d.l.3.aliàs hæreditate,vbi ponit breuem & truncam deciſionem,ſed Imperator extendit fimbrias, ſatis prolixam &
16 pulchram rationem addendo, & ſic ibi duo vincula operantur,ſanguinis,& aſſiduæ ſimul in caſtris cōuerſationis, §.ſed hodie,vbi gloſſa, Aretinus, & Port.notant Inſtitut. de adoption. Authent.itaque,C.communia de legat.l.baliſta, ff.ad Trebellian.l.cum ſimus, vbi Bart. & Alexand.num.7. C.de agric.& cenſit.libr.10. Oſaſch.Pedemont. Deciſ.75.num.6. Roland.conſ.52. num.3. vol.4. Riminald.de donation.§.1. num.577.& iterum,num.873.Decian.Reſpon.92.numer.3. & 5.dicens plus poſſe Statutum vallatum pacto quam de per ſe.Riminald.vt ſuprà, iterum numer.1427. Et commilitium apud Triphonium in d.l.hæreditate, eſt ſocietas militiæ & commercium & ius quo ſimul militant, Alciat.lib.4.Diſpunction.c.17.

17 Vnde aſſidua conuerſatio amicitiam auget & conſeruat,l.latè,§.1.vbi Alciat.& Rebuff.not.ff.de verbor.ſign.maximè in carceribus,bello,& in ſcholis acquiſita, cap.innotuit,circa medium de electiõ. & tollit priuilegium excuſationis à tutela militibus legitime dimiſſis conceſſum,l.ſed & milites,ibi coæqualitas;&c.ff.de excuſ.tutor.

Vnde in dictis locis non excluditur omnino & abſolutè ſanguinis coniunctio,ſed fit quædam mixtura de coniunctione ſanguinis roborata ex commilitia & ſocietate in caſtris.

Sed vna oriri videtur difficultas, quia nimia familiaritas parit contemptũ,l.obſeruandum,& ibi notant Alber.& Bal. ff.de offic.præſid.c.ſi Iudæos,de Iudæis. Et dum nimium ſeruatur,humilitas,regendi frãgitur authoritas,Canone, Quando,86.diſtinct.vbi inferunt Doctores, quod ſi prælatus aſperè corrigit non tamen excedit terminos charitatis,nec ſubditus incurrit damnum vel infamiam, de hoc exceſſu prælatus veniam petere non debet, & hoc propter tria; Primò, quia contra charitatem non offendit ; Secundò , ne ſubditus ex ſubiectione veniæ ſuperbiat & contemnat. Tertiò,ne par cõditio præſumatur inter prælatum & ſubditum,& ſic corrigẽ-

tis

tis authoritas vilipendatur; Et dicitur in 2. Politicorũ, quòd ab ipſis famulis, quibus vt plurimum indigemus propter ancillares adminiſtrationes offendimur & indignamur erga illos, ex Sueton. lib. 3. Vt citato aſſiduitatis faſtidio, authoritatem abſentia tueretur. Sed reſpondet Felin. poſt gloſſ. ab eo allegatam, in c. etſi Iudæos, de Iudæis, quod nimia familiaritas parit contemptum inter viles & ruſticos, ſecùs cum viris grauibus & prudentibus.

19 Ampliatur quintò, etiam ſi teſtator non ſit vſus nomine proprio perſonæ, ſed nomine dignitatis, vt Prælato, vel Rectori talis Eccleſiæ, adhuc enim præſumitur contemplatione perſonæ, & non eccleſiæ, Abbas conſil. 93. num. 2. lib. 2.

20 Declaratur, niſi teſtator aliquam cauſam exprimeret quæ animam & pium vſum reſpiceret, nam talis cauſæ expreſſio operatur vt non intuitu perſonæ, ſed pium, & pro anima ſit legatum, ita Socin. in d. l. 2. ff. de rebus dubijs, num. 14. verſ. ex quibus infero ex doctrina Bar. in l. ſi pater, §. Tuſculanus, in fine, ff. de legat. 3.

21 Hinc legatũ factum filiofamil. ſub commemoratione patriæ poteſtatis, cenſetur factum contemplatione patris, l. filio vbi Bart. in ſummario, Socin. num. 3. ff. de condit. & demonſtrat. idem Bart. in l. ſi filiofamil. la ſecõda, nu. 1. verſic. quid dicemus, ff. de donation. cauſa mort. Socin. conſil. 72. nu. 11. lib. 3. Iaſ. ad l. cum aliquis, nu. 2. C. de iure deliber. Coraſ. ad l. frater à fratre, in 1. parte, num. 63. ff. de condict. indeb. Menoch. lib. 3. præſumpt. 28. num. 3.

22 Declaratur ſecundò, niſi qualitas rei donata aliud ſuadeat, puta ſi calicem, patenam, thuribulum, aut ſimile quid donaſſet, hæc enim Eccleſiæ magis conueniunt, & ob id contẽplatione eccleſiæ donata pręſumuntur; ita Socin. in d. l. 2. nu. 14. verſic. quam tamen concluſionem; Communẽ dicit Illuſtriſſ. Mantica, de coniectur. vltim. volunt. lib. 6. tit. 12. num. 4.

23 Confirmatur hæc ſecunda declaratio in donatis ſponſæ à conſanguineis, cuius contemplatione præſumatur; Et vtique communis diſtinctio videtur vt donata à conſanguineis viri, pręſumantur contemplatione viri, & donata à conſanguineis vxoris contemplatione ſponſæ, Bart. in l. ſed ſi plures, §. in arrogato, nu. 4. ff. de vulg. & pupill. & ita magis Commu-

** niter tenetur, vt dicit Iaſ. in l. vt liberis, nu. 17. C. de Collation. Cagnol. ad l. contractus, nu. 38. ff. de reg. iur. Iul. Clar. §. donatio, quæſt. 10. verſic. ſed nunquid.

24 Limitat tamen ad propoſitum Angel. in d. §. Arrogato, num. 3. data conuenientia, nam ſi donatur vnum, quod ſoli ſponſæ conuenire poſſit, erit ſponſæ, & contemplatione ipſius, & è contra ſi ſoli viro conueniat. Rota Deciſ. 1. nu. 8. de donation. inter vir. & vxor. in antiquioribus.

Licèt re vera hæc conſideratio aliquantulum dubia ſit, cũ licèt donetur ſponſæ aliquid ei ſoli cõueniens, & proportio-
25 nabile, tamen non per hoc ei donatum cenſeatur vim mariti, & conſanguinei ipſius donent ſpõſæ, vt ornatius accedat coram ſponſo ſuo, l. ſi vt certo, §. interdum, ff. commodato, vbi Angel. id in ſpecie notat, faciendo etiam hæc pietas inquit ibi Angel. Ad idem Bartol. in l. 1. §. nec Caſtrenſe, num. 10. ff. de collatio. bonor. in l. penult. §. ſeruis, ff. de collat. bonorũ. Ioan. Lup. in Rubr. de donat. inter vir. & vxor. §. 45. num. 8.
* fol. mihi 39. verſa pagina. Et hanc opinionem dicit Communem Ancharan. conſil. 181. dicens ita cõſuluiſſe D. Ioannem de Cannamorte, cuius authoritas fuit maxima in Vrbe. Cõ-
* munem dicit Roman. conſil. 146. Alexand. conſil. 155. in fine, vol. 7. in l. ſi vſusfructus, §. ſi dos, ff. ad leg. Falcid. vbi de magis Communi Beltrand. conſil. 24. col. penult. vol. 1. Roland. conſil. 10. nu. 12. vol. 1. Menoch. de arbitrar. conſ. 218. Et licèt iura ſuperiùs adducta loquantur in tranſmiſſione ipſiuſmet ſponſi cupidi videre ſponſam ornatiſſimam, tamen idem iudicandum crederem de conſanguineis volentibus ſe confrontare cum intentione ſponſi vti principalis, & ad eius finem in hoc potiſſimum tendentibus.

26 Facit etiam alia ſi ſint donata Ambaſſiatoribus, & Legatis ea quæ ipſis ſolis cõueniant, nam hæc eorum ſunt, nec domino tranſmittenti acquiruntur. Caſtrenſ. ad l. dotalem, nu. 6. ff. ſoluto matrimon. Menoch. de præſumpt. lib. 3. præſumpt. 27. num. 2. licèt & hæc ratio aliquantulum claudicare poſſit, cum Ambaſſiatores ſoleant pro laboribus remunerari, lege Diuus, circa medium, ff. de bonis damnator.

27 Declaratur tertiò, in Monacho, vel Religioſo conſanguineo, qui nihil proprium habere poteſt, nam tunc legatum eſt

pium,

pium, & Eccleſiæ acquiritur, & conſanguinitas hoc caſu nihil operatur. Socin. in l. 1. num. 20. verſic. quinto & vltimo, ff. de vulgari, & pupillari, in lege ſecunda, in fine, ff. de rebus dubijs. Menoch. de præſumpt. libro quarto, præſumpt. 112. num. 10.

28 Declaratur quartò, niſi aliàs Legatum non valeret, nam tunc intelligitur factum intuitu pietatis. Tiraquell. de priuileg. piæ cauſæ in præfatione, colum. 8. verſic. quòd tamen intelligendum.

29 Et conſanguineo incumbit onus probandi ſe eſſe talem. Alciat. Regula 1. Præſumpt. 28. num. 5.

CASVS CXXI.

Maritus an ex lenocinio amittat vſumfructum dotis.

SVMMARIVM.

1 *Maritus non ſuſtinens onera matrimonij non habet vſumfructum dotis.*
2 *Bonæ fidei poſſeſſor non videtur qui officium pietatis non exercet.*
3 *Vxor amittit dotem ob adulterium, oſculum luxurioſum, & tactum mammillarum, & infra num. 8.*
4 *Maritus leno non lucratur dotem, nec ab ea alimeretur.*
5 *Lenocinium eſt odioſius Adulterio, & eo etiam grauius, infra, numero 8.*
6 *Meretrix maritata pro debito carcerari non poteſt.*
7 *Fallit niſi viro ſciente meretricatur.*
9 *Maritus male tractans vxorem priuatur lucro dotis.*
10 *Vel ſi ei ægrotanti non adhibuit medicum.*
11 *Honor, & vita æquiparantur.*
12 *Honeſtas omni lucro præfertur.*
13 *Marito turpe eſt rem habere cum vxore adultera.*
14 *Vxor recedens à viro ob adulterium ab eo admiſſum, dotem recuperat, nec virum alere tenetur.*
15 *Ex facto impugnato fructum aliquis capere non debet vel vllum.*

Digitized by Google

16 *Diſpoſitio etiam generalis, intelligitur de merentibus non indignis.*
17 *Leno eſt infamis.*
18 *Et is maritus amplius appellari non meretur, cum violauerit fidem matrimonij.*
19 *Turpem perſonam à fratre inſtitutam ipſa ſoror excludit.*
20 *Lenocinio conſtante mariti erga propriam vxorem, vt lucro dotali priuetur, in hoc teſtes ſingulares ſufficiunt.*

OCcurrit in facto caſus, quod quidam vilis conditionis artifex habebat vxorem pulchram, quare contra eam exercebat lenocinium, quaſi cogendo eam, ad adulterium committendam, quæ tandem impatientia ducta, ſeceſſit à viro, ſeparatim habitando, & nihilominus cum ea lenocinium exercebat, & volebat vſumfructum in dote vti maritus, fuit dubitatum, an tacitè petere poſſit?

Et contra cum fuit deductum & allegatum, quod non, ſed ex lenocinio ſit priuatus.

1 Primò, quia talis maritus non ſuſtinet onera matrimonij, & hoc maximè culpa, & facto ſuo, iuxta notata, in l. 1. in l. ſi
2 conſtante, ff. ſoluto matrimon. quia non videtur bonæ fidei poſſeſſor, qui officium pietatis non exercuit, argumento, l. 1. ff. de his quibus, vt indignis. Alexand. in l. ſi cum dotem, §. ſin autem, ff. ſoluto matrimonio, conſilio 78. colum. 2. volum. 5. duplicato conſilio 26. columna 2. volum. 6. Socin. in l. 2. in princip. colum. 5. ff. ſoluto matrimon. Roland. de lucro dot. quæſt. 68.
3 Secundò, ſi amittit vxor dotem propter adulterium, immo propter oſculum luxurioſum, & tactum mammillarum,
* Bald. in c. Tuæ, num. 4. de procurator. & eſt Communis opinio, vt dicit Bellon. in Rubr. C. de edendo, nu. 81. refert cum aliquo temperamento Didac. de Sponſalib. parte 2. capit. 7. nu. 3. licet abſolutè loquatur Iul. Clar. §. adulterium, verſic. ſcias etiam. Ripa in Rubrica, de iudic. col. 3. Ferret. conſilio 389. num. 7. uolum. 2. Ozer. in §. eſt autem, num. 2. Inſtitut. de hæred. inſtituend. Vrſill. ad Afflict. 61. num. 5. Berous in Rubr. de iudic. num. 21. Sylua nuptial. lib. 4. num. 76. Viuius

in Sylua,

in Sylua, lib.3. Opinio. 1000. & 60. num. 13. vbi de magis
** Communi in vtroq; foro. Dixi in repetitione Regulæ, Cũ quid, parte 3. limitat. 1. in fine, Ioan. Lup. in Rubr. de donat. §.20. Boer. Deciſ. 338. nu.3. vbi de Communi etiam quoad paraphernalia. Menoch. de arbitrar. Caſu 287. num.7.

4 Odioſus eſt enim maritus leno vxoris ſuæ: vnde non lucratur dotem, nec ab ea ali meretur. Caſtrenſ. conſil. 126. vol. 1. Quem ſequitur Angel. de Malefic. & ibi Auguſtin. in verbo, Che hai adulterata, num.30.

5 Immò lenocinium grauius eſt adulterio, nam adultera maculat ſeipſam tantum, Leno, ſe, & alium, gloſſa in l. Athletas, §. ait prætor, in verbo, qui in ſeruitute, vbi Caſtrenſ. ff. de infamibus, in l. palam, §. non eſt, ff. de ritu nuptiarum.

6 Accedat, quod meretrix maritata pro debito carcerari nõ poteſt, Rom. ad l. ſi verò, §. de viro, ff. ſoluto matrim. in l. plerique, num. 35. ff. de in ius vocando.

7 Hoc verum, niſi viro ſciente meretricatur, ex lenocinio enim mariti hoc priuilegio priuatur, Menoch. de arbitrar. quæſt. 88. num. 14.

8 Si igitur ex adulterio vxor dotem amittit, vt dictum eſt, cur non ex lenocinio, maritus, quod lenocinium grauius, & deteſtabilius eſt ipſo adulterio.

9 Secundò, ſi maritus male tractat vxorem ſuam, priuatur lucro dotis à Statuto obueniente: hinc non vindicando necem vxoris eo lucro priuatur, Bart. in l. ſi ſequens, §. cum ex parte, & ibi Alexan. in Addition. ff. ad Sillanian. Roland. de lucro dot. quæſt. 62.

10 Pariter, ſi vxori infirmæ non adhibuit medicum, gloſſa aurea ſecundum Bald. ibi, in l. ſi ab hoſtibus, §. ſi vir, ff. ſoluto matrimon.

11 Si in vita hoc conſideratur, cur non in honore qui vitæ æquiparatur, l. iuſta, ff. de manumiſſis vindicta, Enchiridium Parium, in verbo, Honor, & vita.

12 Immò honeſtas omni lucro præfertur, Iaſ. ad l. reprehendenda, num. 3. C. de Inſtitut. & ſubſtitutione. Sylua nuptial. lib. 1. num. 33.

13 Et turpe eſt marito carnale commercium habere cũ vxore adultera, l. marito lenocinium, ff. de adulter. Ioan. Lup. in c. per ve-

per veſtras,in 3.notabili,§.21.num.23.de donat.inter vir.& vxor. Didac.in Epitome de Sponſal. parte 2. §.2.num.7.capitulo item 7.

14 Et facit etiam, quod ſi vir commiſit adulterium, & vxor recedit ab eo quo ad thorum, quo caſu dos debet reddi mulieri, & ex illa dote non tenebitur maritum vxor alere, quia

15 peccauit in legem matrimonij,vnde non debet ex matrimonio præmium conſequi; quod viſus eſt impugnare Bald.in l. vbi adhuc, col.6.nu.21.verſic.pone,quòd vir.C.de iure dotium, per l.ſi ab hoſtibus, §.finali, ff.ſoluto matrimon. & ibi notat gloſſa, Bart. & Iaſ. facit lex Relegatorum, in fine, ff.de relegat. & l.ſiue hæreditaria, ff.de negot.geſt. & c.Quia fruſtra,de vſur.Et diſpoſitio quamuis per verba generalia,intel

16 ligitur de merentibus, non de indignis.l.Lucius Titius,§. Lucium Titium Damam,ff. de legat.2.vbi Bart.& Alberic.not. & dixit notabilem Marſil.conſil.93.num.4.Roland.de lucro dot.quæſt.61.num.15. inferentes,quòd in dubio Summum Pontificē non prȩſumitur velle prouidere indignis.Et Bald. in cap.finali, col.1.de præſumption.

17 Prȩterea leno eſt infamis,& infamibus interdicuntur omnes actus legitimi, & ſic commodum dotis,cap.licèt ex quadam, de teſtibus.

18 Vlteriùs non meretur leno appellari amplius maritus cum violauerit fidem matrimonij. Felin.in cap.teſtimonium, nu. 10.de teſtibus.

19 Facit etiam lex fratres, C.de inoffic. teſtamento, & §.ſoror,Inſtitut.eod.tit.ibi turpis perſona à fratre inſtituta excluditur à ſorore.

20 Et teſtes ſingulares ſufficiunt ad amiſſionē huiuſmodi cōmodi,& lucri. Burſat.conſil.69.num.12.conſil.89.nu.5.

C A S V S CXXII.

Notario an credatur in extractione Inſtrumenti.

S V M M A R I V M.

1 *Iudici non creditur de geſtis à ſe ipſo.*

2 *Teſti deponēti in facto proprio nō creditur,vbi cōmodū ſperat.*

3 *Officiali*

3 *Officiali creditur in eius officio.*
4 *Teſti creditur de commiſſione ſibi facta.*
5 *Notario aſſerenti ſe rogatum, creditur.*
6 *Etiam ſi ſit idiota.*
7 *Notario aſſerenti certioraſſe de Velleiano, creditur.*
8 *Et de certa ſcientia.*
9 *Et de die omiſſa.*
10 *Et teſtes fuiſſe ſpecialiter rogatos.*
11 *Et præfertur teſtibus Inſtrumento contradicentibus.*
12 *Facientibus aliquod particulare exercitium in facto proprio creditur.*
13 *Argumentum à communiter accidentibus valet.*
14 *Teſtis in facto proprio, pluſquam ſemiplenè probat.*
15 *Notarius præſumitur peritus & probus.*
16 *Notarius eſt à partibus approbatus.*
17 *Teſti à partibus approbato creditur, etiam de credulitate deponenti.*

PAſſim occurrit in facto, quod Notarius extraxit Inſtrumentum, fortaſſe non modici valoris, agit ad mercedem extractionis puta ad rationem vnius baiochi pro Scuto prout Tudertini obſeruant; Reus conuentus negat commiſiſſe extractionem, quæritur an ſit credendum Notario dicenti extraxiſſe de commiſſione.

1 Pro parte negatiua facit, quia non creditur Iudici de geſtis à ſeipſo, cuiuſcunque authoritatis ſit, capit. cum à nobis, de teſtibus.

2 Secundò, quia non creditur teſti deponenti in facto proprio, maximè, quando commodum ſperat, prout in caſu iſto; ** de magis Communi reiecta opinione Caſtrenſ. Boer. Deciſione 221. num. 17. Corad. in Practica, §. 2. tit. de offic. Prætor. in cauſ. ciuilib. tit. de teſtibus, Rubr. de teſtib. aſſumend. Limitat. 34. Viuius Communium opinionum, in verbo, teſtis vnicus, verſic. in contrariam partem, Villalob. in Recollect. litera T. num. 91. Emanuel. in ſuo Theſauro litera T. numero 110. Ioſeph. de Ludouic. Concluſ. 70. declaratio. quinta. Anton. Gabriel. de teſtibus, Concluſio. prima, nu. 21. prope finem,

Digitized by Google

pe finem, Menoch. de arbitrar. Caſu 99. nu. 17. vbi dicit veriorem.

3 Pro contraria parte facit, quia creditur officiali in eius officio, Bart. in l. Diuus, nu. 8. ff. de cuſtod. reorum. Ruin. conſ. 56. nu. 5. vol. 1. Gram. conſ. Ciuili 24. col. 2.

4 Secundò, creditur teſti deponenti de Commiſſione ſibi facta. Alex. conſ. 88. ſub nu. 19. vol. 5. Ruin. conſ. 65. colum. 4. volum. 5.

5 Et hanc partem credo veriorem.

Primò, enim creditur notario aſſerenti ſe rogatum, & ita
* atteſtanti, Iaſ. dicens poſt alios Communem, ad l. ſciendum, num. 39. ff. de verborum obligation. Pariſ. conſ. 28. num. 52. lib. 2. & vltra alios rationem reddit Bald. ad l. vltimã, §. cum igitur, nu. 11. C. de iure deliberan. quia rogando non datur tabellioni aliqua authoritas alicuius officij, ita vt videatur deponere de facto proprio.

6 Et hoc procedit, & vẽdicat ſibi locum in Notario Idiota, Alc. Regul. 3. Prẹſumpt. 13. nu. 3. ex Bart. in l. qui filiabus, ff. de teſtament. tutela, & Roma. conſ. 179. quod apud me non dicunt, ſed bene vnum notabile ſentit Bart. in d. loco, quod Notarius conficiens Inſtrumentum perſonæ idiotæ, & vulgari ſermone loquentis, reducendo ad Latinum ſermonem præſumitur accepiſſe verba propria ad talem cõceptum explicandum, Notarij enim, vt plurimum ſcientiarum ignari, difficile eſt ad credendum, quod in conceptibus, & intẽtione explicanda eligere ſciuerint eam verborum proprietatẽ quę rei gerendæ aptior eſt, quod & Iuris perito valde difficile eſſet, vnde nunquam conſiderem de Notariorum Latina explanatione, & ob id tot lites oriuntur.

7 Secundò, ſtatur dicto Notarij aſſerentis ſe certioraſſe de
* Velleiano & eius viribus, Alex. de Cõmuni, ad l. ſciendum, nu. 33. de verb. oblig. Alc. Regula 3. prẹſumpt. 13. nu. 4. Nec infringit, licèt poſtea interrogatus dicatur ignorare quid ſit Velleianum, vt ibi per eos, & per eundem Alcia. in l. penult. colum. 4. C. de pactis. Veronenſ. Cautela 195. Notarius, licèt Marſil. aliter defenderit in Rubrica de fideiuſſor. ſub nu. 42. tanti igitur valet Notarij atteſtatio.

8 Tertiò, creditur Notario de his quæ in mero animo contrahentium

Digitized by Google

trahentium conſiſtunt, puta de certa ſcientia, Socin. conſ. 44. col. 4. circa medium, verſ. nec obſtat lib. 4. & conſ. 244. col. 4. in princ. vbi creditur Notario aſſerenti in teſtamento aliquē eſſe corpore infirmum, ſed non mēte, ea ratione, quia in principio officij iurauit fideliter exercere officium ſuum. Dec. conſ. 408. nu. 4. latè Menoch. conſ. 37. num. 132. ex Bald. in l. mater, col. 3. C. de rei vendicatione.

9 Quartò, creditur Notario de die omiſſa. Bart. in l. ſi quis ex argentarijs, §. ſi initium, in Repetitione, nu. 18. ff. de edendo, in l. ſi librarius, nu. 4. ff. de reg. iur. Menoch. de arbitrarijs, Caſu 64. num. 4.

10 Quintò, creditur Notario teſtes fuiſſe ſpecialiter rogatos. Ruin. conſ. 154. nu. 7. lib. 3. Pariſ. conſ. 61. nu. 3. lib. 3.

11 Sextò facit, quando teſtes examinati in cauſa ciuili cōtra dicerent Notario, aſſerēdo aliter depoſuiſſe, & atteſtatos fuiſſe quam fuerit ſcriptum, nā adhuc pro Notario præſumitur, & ei magis quam teſti creditur, Specul. de teſte, §. 1. verſ. ſed pone. Abb. in c. cū cauſam, el primo, & ibi Fel. in fi. de teſtib. idem Abbas in c. ad audientiam, nu. 7. de pręſcrip. Alex. cōſ. 74. lib. 7. conſ. 70. lib. 1. conſ. 65. col. 1. lib. 2. Dec. in c. Cū parati, col. vlt. de appell. Alc. Reg. 3. Præſump. 13. nu. 19. vbi limitat in criminal. non procedere. Didac. variar. Reſolut. lib. 2. c. 13. nu. 12. verſ. verum cum teſtis. Menoch. de Præſump. lib. 2. præſumpt. 79. nu. 15. Crau. conſ. 74. nu. 3.

12 Septimò, in ſimili & à fortiori facere videtur, quod facientibus aliquod particulare exercitiū, creditur ēt in facto proprio, Papienſis in forma oppoſitionis contra teſtes, in verbo, in facto eorum, nu. 7. verſ. deniq; quęro, Curt. de teſtib. Concluſ. 38. nu. 81. dicens eſſe valde pulchrum dictū, & bene ponderandum, & ob id tota die eſt in ore Doctorū Mediolanenſiū. Boſſi. de reprobat. teſtiū, nu. 87. Ioā. de Amic. conſ. 4. nu. 8. Cāpeg. de teſtibus, Reg. 67. Fallent. 7. Pract. Corradi, §. 2. tit. de offic. Prætor. in cauſ. ciuili, tit. de teſtib. Rub. Perſonas teſtiū aggrediendo, verbo, teſtis in propria, nu. 47. Maſcar. de probat. lib. 3. Concl. 1357. nu. 62. Borgnin. Deciſ. 37. nu. 42.

13 Præterea arguendo à cōmuniter accidentibus, quo ſępius vtuntur Doctores in materia præſumptionum, & coniecturarum, Crau. conſ. 25. nu. 13. conſ. 234. nu. 7. conſ. 270. nu. 6. conſ. 6.

conſ.6.nu.23.conſ.40.nu.2.Notarij, vt plurimum non ſolèt extrahere Inſtrumenta,niſi requiſita, nec ſemper cum teſtibus requiruntur; nec præſumendum eſt delictum, quod de eorum capite extraxerint ad lucrandum.

14 Vlterius,teſtis in facto proprio deponit plus quam ſemiplenè,Crauetta conſ.2.nu.9.conſ.99.nu.6.conſ.73.num.30. conſ.178.nu.7.conſ.220.nu.17.Abbas conſ.77. num.7. Siluan.conſ.94.nu.14.Boer.Deciſ.221. nu.17. Couarruu.Practicabil.quæſt.c.33. num.3. Boſſius de oppoſit.contra teſtes, num.71. Tiraquel.de Retractu,§.1.gloſſa 14.nu.47.de communi Benintend.Deciſ.63.in fine.Menoch.de arbitrar. Caſu 99.nu.11.in fine,Hercul.de negatiua probanda, nu.217. Ceſal.conſ.225.nu.33.lib.2.conſ.438.nu.47. lib.3. cõſ.741. nu.13.conſ.744.nu.13.lib.5.conſ.452.nu.30. vbi pariter de
* Communi,conſ.476.nu.21.lib.4.Decian.conſ.92. nu.53. libro 2.Bertazzol.conſ.463. nu. 1. lib.2. Claud.ad Bertazzol. 284.litera A.Hippolit.Riminald.conſ.5.nu.127.conſ.44.nume.74.lib.2.conſ.204.nu.56.eod.lib.2.conſ.201 3.num.64. eod.lib.2. conſ.325.nu.13.lib.3.conſ.428.nu.15.lib.4.conſ. 614.num.17.lib.6.conſ.624.num.36.eod.volum.Ioſeph.de Ludouic. Concluſ.70. Declarat.9. & ita tenuit Rota coram Domino Seraphino, Deciſ.521. num.6. parte 1. Achill.Deciſ.3.de teſtibus.

Et concurrente præſumptione, quod Notarius præſumitur peritus,& probus,Neuizzan.conſil.28.nu.9. Menoch.de arbitrar.Caſu 144.num.6. videtur in hoc eius dicto credendum,maximè ad excludendum mendacium.

Et ex his patet reſponſio ad Contraria de teſte deponente in facto proprio.

16 Accedat Perſonalis,de petitione hæreditatis, nu.602. vbi de facili aſſertioni Notarij videtur credendum,cum ſit à partibus electus, & approbatus, ſicut in ſimili dicitur de teſte à
17 partibus approbato,cui ſtandum eſt,licèt de eius credulitate deponat Iaſ.in Rubr.de iureiur.nu.9. Roman.conſ.104.nu. 6.Crau.conſ.201.nu.7.conſ.226.in fine,Socin.iun.conſ.69. nu.11.lib.1.dixi de Iuramento litis deciſorio,q.7. nu.4. Caputaquenſ. deciſ.266. part.2. vbi creditur notario aſſerenti commiſſionem ſibi factam.

CASVS

CASVS CXXIII.

An maritus ſibi præiudicet in lucro dotis conſentiendo vxori alienanti.

SVMMARIVM.

1 *Actus operari non poteſt vltra intentionem agentis. Amplia, vt ibi.*
2 *Tutor petendo legatum nomine pupilli excluditur à quarela.*
3 *Pater conſentiendo filio agenti, ſibi non præiudicat.*
4 *Adminiſtrator Ciuitatis decretum interponens tranſactioni, ſibi non præiudicat.*
5 *Remiſsio iuris non præſumitur.*
6 *Officium ſuum, nemini debet eſſe damnoſum.*
7 *Creditor conſentiendo pignus vendi ſibi præiudicat.*
8 *Et procedit in omni actu per quem dominium transfertur, etiam per viam vltimæ voluntatis.*
9 *Filius exhæredatus patrocinando pro legatario excluditur à quarela.*
10 *Notarius ſe ſcribens tutorem non excuſatur.*
11 *Coactus à iudice præſentiam actui præſtare, ſibi non præiudicat; & vide infra ſub finem caſus, nu. 21.*
12 *Iuſſus Iudicis excuſat.*
13 *In dubio pro iudice præſumitur, quod iuſta iubeat.*
14 *Aduocatus cogitur iuribus patrocinari.*
15 *Coactus per Statutum aſsiſtere actui, ſibi non præiudicat.*
16 *Declara data ſcientia Statuti.*
17 *Quæ in dubio præſumitur.*
18 *Declara ſecundò, quando conſtat compromittentes habuiſſe reſpectum ad Statutum.*
19 *Quod in dubio præſumitur.*
20 *Officij ratione conſentiens licèt nõ cogatur à Statuto, ſibi non præiudicat.*

Occurrit

Occurrit in facti contingentia, quod vxor cum præſentia ſui viri donauit alicui omnia eius bona, an maritus ex hoc ſibi præiudicauerit in lucro dotis delato ex forma Statuti. Quæſtionem hanc non vidi à Rolando pertractatam, in tract. de lucro dotis; Et vidi pluries in facto eueniſſe.

Et quod non præiudicet marito, facit: Actus enim operari non poteſt vltra intentionẽ agentis, l. non omnis, ff. ſi cert. petat. l. obligationum ſubſtantia, ff. de action. & obligatio. & hoc verum eſt, & procedit tam in voluntate implicita quam explicita, l. ſi is qui, §. fin. & ibi bene explicat. Alberi. ff. commodati, & tam de voluntate primitiua quã ſecundaria Bald. in l. qui abſentis, nu. 3. in 2. oppoſitio. C. ſi cert. peta. ſequitur Iaſ. in l. liber homo, nu. 5. ff. de verbor. obliga. Socin. Regula 20. Actus, Fallent. vltima, licèt reuera ille textus in l. qui abſentis, quoad actionẽ ſecundariam non probet, quia prouenit non ex intentione, ſed ex æquitate, l. ſi me & Titium, ne recipiẽs locupletetur cum aliena iactura. Cum igitur mariti intentio non fuerit ſibi præiudicare in lucro dotis, ſibi à ſtatuto obuenienti, ſed ſolummodo ſolemnizare contractũ vxoris, ergo vlterius operari non debet. Ad idem Iaſ. in l. ſi quis extraneus, in 1. notabili, ff. de acqui. hæred.

Et ſi dicatur debet expreſsè conſtare de voluntate, ita declarare videtur Iaſ. in l. ſi vnus, §. pactus, ne peteret, colum. 4. verſ. limita, ff. de pact.

Reſpondetur ſufficere voluntatem præſumptam, & coniecturatam. Soc. iun. ad l. Gallus, §. & quid ſi tantum, num. 41. ff. de liber. & poſthum.

2 Secundò, pro hac parte facit, §. ſi tutor, Inſtitu. de inoff. teſtam. vbi tutor legatum petendo nomine pupilli, non excluditur à quærela, & ibi notãt Aret. Portius, Viglius, & cęteri.

Tertiò facit lex cum quædam, C. de admin. tutor. ibi, dum alij conſenſit, ipſe ſua iura perdat, videbatur enim cõfirmare matris ſuæ iudicium, quod oppugnandum eſſe exiſtimabat, tamen contrarium ibi deciditur.

Per quem textum dicebat Bal. in l. fi. §. neceſſitate, ſub nu. 22. colum. fi. verſ. nunquid conſenſus, C. de bonis quæ liber.

3 quod pater conſentiendo filio agenti, ſibi non præiudicat, ea

ratione:

ratione: quia conſentit authorizando, non ſe obligando.

4 Idem in adminiſtratore Ciuitatis in tranſactione decretū interponenti, conſulit Caſtrenſ. conſ. 423. Quia ſcio, quod ſuper iſto, lib. 1.

5 Quartò facit, quia nemo præſumitur velle remittere ius ſuum, l. cum de indebito, ff. de probat. Tiraq. ad l. ſi vnquam, in princ. nu. 124. & in verbo, Donatione largitus, num. 168. Maſcard. Concluſ. 552. Rimin. de donatio. in princ. nu. 810. Menoch. de arbit. Caſu 88. & de præſumpt. lib. 1. Pręſumpt. 55. & lib. 3. Præſumpt. 45. nu. 11.

6 Quintò, officium ſuum nemini debet eſſe damnoſum, l. ſed & ſi quis, ff. quemadmodū teſtamen. aperiantur, l. videlicet, ff. ex quibus cauſ. maior. l. ſi ſeruus, §. quod verò, ff. de furt.

7 Pro contraria parte facit, quia creditor conſentiendo pignus vendi, ſibi præiudicat, l. creditor, ff. de regul. iur. l. ſi debitor, §. 1. ff. quibus modis pignus, vel hypotheca ſoluitur, l. 4. §. ſi in venditione, l. ſicut, §. in venditione, ff. eod. titulo l. 2. C. de remiſſio. pignor. Neguſant. de pignor. in 3. membro 6. partis, num. 11.

8 Extenditurque hoc, vt procedat in omni actu per quem dominium trāsfertur, etiam per viam vltimæ volūtatis, l. ſicut, §. venditionis, ff. quibus modis pignus, vel hypotheca ſoluit. vbi conſentiens vendi pignus, extenditur, vt debitor legare in teſtamento poſſit, & ille textus reputatur ſingularis, vt quis conſentiat domino, vt teſtetur, & diſponat de re ſua, prout ſingularem dixit Bald. in c. 1. §. præterea, quibus modis feudum amittatur, in l. venditio, C. pro emptore in l. quoties, C. de fideiuſſor. in l. ſi tibi, §. de pignore, ff. de pact.

9 Secundò, pro hac parte facit, l. final. ff. de inoffic. teſtamento, vbi filius exhæredatus patrocinando pro legatario excluditur à quærela, & ad hoc propoſitum allegat Caſtrenſ. cōſ. 314. omiſſo primo, in fine, lib. 2. Crau. de indēnitate mulier. numero 38.

Licèt re vera huic textui reſponderi poſſit, vel quod ibi ignoranter fecit; vel ibi ideo fauore validitatis teſtamenti in odium quærelæ, vt ibi per gloſſam, Alberic. & Angel. & in l. inter officium, ff. de rei vendicatio. Vel ſecundum Barto. ibi, ſolus conſenſus poteſt approbare teſtamentum eius fauore:

ſed ſolus conſenſus nō ſufficit ad amiſſionem dominij, quòd difficilius tollitur, l. ſi quis vi, §. differentia, ff. de acq. poſſeſſ. & extra caſum teſtamenti, & eius approbationis ſentit Ang. in d. l. inter officium, aduocationem præſtitam non nocere, quia aduocãdo repræſentat perſonam alterius quæ ſibi non nocet in iure proprio, & ita videtur intelligendus Viglius in §. ſi tutor, vt reſtringatur ad approbationem teſtamenti, non in alijs, prout loquitur Angelus.

10 Tertiò facit l. ex ſententia, ff. de teſtament. tute. vbi Notarius ſcribens ſe tutorem, non excuſatur, & ſic aſcribebat ſibi damnum & ſibi imputet.

Pro aliqua reſolutione videtur conſiderandi iudicio meo duo caſus principales.

11 Primus caſus eſt, in coacto à Iudice ad aſſiſtendum, & præ
12 ſentiam præſtandum, & tunc iuſſus à Iudice excuſatur quia iuſſus Iudicis excuſat, l. velle, l. non videtur, §. qui iuſſu, l. factum, ff. de Reg. iur. l. iuſte poſſidet, ff. de acq. poſſeſſ. Regul. quod quis mandato, lib. 6. l. ſi quis id quod, §. dote, ff. de iuriſd. omn. iudic. l. ait prætor, §. 1. ff. de minor.

13 Et in dubio præſumitur pro Iudice, quod iuſta iubeat, & decernat, l. 2. C. de offic. ciuil. iudic. ibi, quod nō arbitremur, quem textum ad hoc notat Bal. in l. vnica, in fine, C. ne quis in ſua cauſa, inferens quod præſumitur, quod Iudex iuſtè inquirat, & Caſtrenſ. conſ. 270. in 1. col. vol. 2. quod verba Iudicis referri debent ad Ius, etiam ea impropriando, quia veriſimile eſt talem fuiſſe mentem Iudicis latè in materia Alciat. Regula tertia, præſumptio. 9. Menoch. lib. ſecundo, præſumpt. 67.

Cum igitur pro Iudice præſumatur, iuſſui Iudicis parendum videtur, & excuſat, & contrarium alleganti incumbit onus probandi.

14 Ex his poſtea infertur, quod aduocatus cogitur inuitus patrocinari, l. prouidendum, §. 1. C. de poſtulando, l. 1. §. ait prætor, ff. eod. Dec. in l. inuitus nemo, num. 2. & ibi Cagnol. ff. de Regul. iur. non tenetur tamen in cauſa in qua habet intereſſe, Crauet. de indemnit. mulierum, ſub num. 38. ſi tamen, & in hac cauſa in qua habet intereſſe coactus à Iudice patrocinetur, excuſatur, nec ſibi præiudicat. Alber. in l. poſt legatū, §. aduo-

§.aduocatum,ff.de his quibus, vt indign.tacito authore, Viglius in §.ſi tutor inſtitut.de inoffic. teſtam. Tiraq. de retractu lignagier,§.1.gloſſa 9.nu.271.

Laudatum ſæpius in practica vidi, quod non abſolutè, & incontinenti emanato iuſſu, vel præcepto ſolueret, ſed vlteriorem diligentiam adhiberet, ita vt verè coactus dici poſſit vel proteſtando,vel obtinendo aliquot decretum,in quo ſaluetur eius præiudicium,vel quid ſimile,ex doctrina Baldi,in l.falſus,nu.30.ff.de furt.Dec.conſ.25.col.3.verſ.ex quibus, qui licet videatur velle, quod ſimplex præceptum excuſet, id tamen non credo abſolutè verum alia vlteriori diligentia non adhibita,maximè cũ pręcepta ſæpiùs emanent ſine cauſæ cognitione,vt dixi ſuperius q.19.

15 Secundus caſus principalis eſt ſi Statutum, vel Ius municipale loci ita iubendo diſponat, & tunc licèt in actu non cogatur, quia tamen cogi poterat conſtitutione ita dictãte excuſatur. Anch.conſ.159.col.2.verſ.4.probo per text.ad hoc ſecundum eum valde notabilem,in l.nouiſſimè,verſic.quid enim ibi,vel metuens ne compelleretur, ff.quòd falſo tutor. author.& ibi Bald.dicit, quod ſi quis ſit debitor exiliorum, compellatur ſoluere debita in communi, ſoluens ſine actuali compulſione excuſatur,quia poterat cogi conſtitutione municipali ita iubente; & illum textum ad hoc propoſitum dicit etiam notabilem Cagnol.ad l.velle, in princip. ff.de reg. iur.in l.ſi quis maior.nu.67.C.de tranſact. & in Repetit.l.2. nu.199.C.de reſcind.vendit.pulchrè Dec. in c. cum M.nu. 114.cum multis ſequentibus,de Conſtitutio.Iaſ.ad l.2.nu.4. C.de tranſactio.Dec.in Authent.Præterea,num.12.C.vnde vir & vxor,conſ.22.col.1. & conſ.690. col.fin. verſ.non obſtat,Lamberteng.de contract.mulier. gloſ.10.nu.39. vbi de
** magis Cõmuni, nu.49. cum ſeq.Maſcard.ſicco tamẽ pede, & prædictos non allegans Concluſ.1218.nu.33. Accedat dictum Baldi in l.omnem,in fine, C.ad Tertullia.dum inquit: Statutum ſemper loquitur,ſemper terret, & continuum metum infert.

16 Declaratur, hic ſecundus caſus, quando conſtat compromittentes ſtatuti notitiam habuiſſe, vt per Cagnol. ad l. ſi
17 quis,nume.69.C.de tranſaction.quod in dubio præſumitur

ſi tale capitulum ſit inſertum in volumine Statutorum, Bald. in l. leges, C. de legib. Bart. in l. quod Nerua in 2. lectura, nu. 19. ff. depoſiti. Alex. conſ. 65. col. 1. lib. 6. Pariſ. conſ. 49. nu. 47. lib. 1.

10 Declaratur ſecundò, quando ex actis, vel proceſſu conſtat fuiſſe compromiſſum, habendo reſpectum ad ſtatutum, & eius intuitu, & contemplatione. Salic. in l. fin. vbi Iaſ. num. 6. dicit ſingulariter notandum, C. de iudic. ſingulare quoque dixit Alex. in l. 1. col. 35. ff. ſoluto matrimo. in l. ſi quis maior col. 1. C. de tranſaction.

19 Et hoc in dubio præſumitur Dec. in c. cum M. num. 127. C. de tranſact.

20 Similis, & tertius eſt caſus in conſentiente non ſtatuto cogente, ſed ratione officij, & tunc ſibi non præiudicat. Bald. conſ. 102. lib. 2. in l. fi. §. neceſſitate, C. de bonis quæ liber. de quo ſupra, Caſtrenſ. de adminiſtratore loquẽs, conſ. 423. col. fi. verſ. non obſtat, lib. 1. conſ. 459. col. 4. eod. lib. 2. Alex. in tutore loquens, conſ. 65. col. fin. verſ. præterea, lib. 6. Repetito conſ. 119. latè Menoch. conſ. 58. nu. 50. lib. 1.

21 His ceſſantibus cenſetur ſibi præiudicaſſe, Sicul. conſ. 59. col. 9. lib. 2. Dec. conſ. 260. nu. 3. in fi. Soc. conſ. 61. colum. 4. verſ. circa ſextum, & conſ. 114. Pariſ. conſ. 127. col. 2. vol. 1. ea ratione, quia res de facili redit ad naturam ſuam, nec marito hoc eſt diminutio patrimonij, & ſic propriè damnũ, Fanuc. de lucro dot. gloſſa 13. nu. 6.

CASVS CXXIV.

De amaſia ſoli amanti copiam faciente, an turpis ob id perſona dici poſſit.

SVMMARIVM.

1 *Puella formoſa turpis perſona dici non poteſt quæ ſuo amaſio ex amore tantum ſui copiam facit.*

2 *Meretrix quæ propriè dicatur, & vide etiam num. ſeq. ex Boſſio.*

4 *Amor eſt furor.*

5 Cognita

5 *Cognita per vim non dicitur meretrix, nec infamis.*
6 *Declara, vt ibi ex Iure Canonico.*
7 *Luxuria eſt auaritiæ iuncta.*
8 *Obediens ſuperiori excuſatur.*
9 *Spuria nupta legitimo efficitur legitima.*

1 Perbelle ſcribit Ioan. Faber in §. ſoror, Inſtitut. de inofficioſo teſtamen. mulierem infamem, & turpem perſonam dici non poſſe, quę ex nimio amore ſuo amanti copiam facit, & ob id à teſtatore inſtitui poſſe, ſuis fratribus, vel ſororibus præteritis, ad l. fratres, C. de inoffic. teſtamento.

2 Cuius egregia opinio confirmatur à Menoch. de arbitrar. Caſu 328. num. 4. ea ratione, quia meretrix illa propriè dicitur, quæ publicè quæſtum meretur, l. athletas, §. ait prætor, ff. de infam. l. palam, §. non eſt ignoſcendum, ff. de ritu nuptiar. Alciat. in l. Maſurius, in fine, ff. de verbor. ſignification. vbi Rebuff. col. 2. verſic. & ad propoſitum, Alex. conſil. 99. num. 10. lib. 6. Roland. conſil. 74. num. 19. vol. 1. Ripa in c. 1. num. 96. de Iudic. Tiber. Decian Tract. Criminal. lib. 8. cap. 7. nu. 10. Ioan. Lup. in Rubr. de donation. inter vir. & vxor. §. 40. nu. 1. fol. 35. Menoch. de Arbitrar. Caſu 291. nu. 7. Et duos licet non plures ad coitum admiſit, quæſtus tamen cauſa. Præpoſit. in c. inter opera, de ſponſalib. Angel. conſil. 10. colum. 1. verſic. ſic nec dicitur, Abbas in cap. cum decorem, de vita, & honeſt. cleric. Viuius in Sylua Opinio. 679. num. 4. Addo prædictis Triuiſan. deciſ. 33. lib. 2. Surd. de Aliment. titul. 7. quæſt. 4. num. 32.

3 Immò, & quæ admiſit vltra viginti millia hominum, vt dixit Boſſius fortaſse iocosè, in titulo, de pluribus violentijs, num. 67.

Quę ratio meo ni fallor iudicio fortaſſe concludit ad probandum meretricem non ſimpliciter inhoneſtam, aliud enim eſt dici ſimpliciter inhoneſtam, aliud meretricem, in qua cōcurrere debent intentio, profeſſio, quæſtus, & actus publicè exercitus.

4 Secundo loco Menoch. in citato loco confirmat Fabri opinionem, quia amor eſt furor, ergo nō ponitur; & quòd amor

 ſit furor,

ſit furor, eſt text. in §. Illud, Authent. quibus modis effic. legit. Tiraquel. de pœnis, Cauſa 4. Boer. Deciſ. 23. num. 75. & 76. Neuizz. in Sylua, num. 109. lib. 1.

Hinc Virg. libro 4. Æneid.

Traxitq; per oſſa furorem.

Et Catullus in nuptijs Pelei & Tetidis.

Heu miſere exagitans immiti corde furores.

Et Plato lib. 3. de Republica.

Voluptate Venerea nulla vehementior, nulla furioſior.

Et Cicero lib. 4. Tuſculanarum quæſtionum.

Maximè admonendum eſt quantus ſit furor amoris; & omnibus perturbationibus nulla vehementior.

Ita ratio Menochij concludit ex parte maſculi & amantis, non fœminæ de qua agimus.

5 Tertio loco arguitur Menoch. in ſcitato iam caſu, quæ coactè ſe proſtituit, non dicitur meretrix, nec infamis, l. vim paſſam, l. vxor. §. ſi quis plenè. ff. de adult. l. fœdiſſimam, & ibi Bald. in ſummario, C. eod. pulchrè Abbas. cap. 4. lib. 1. ſed amoris violentia nulla maior, merito &c.

6 Cui videtur poſſe reſponderi quod licet amoris potentiſſima ſit ijs, non per hoc corrupta excuſatur maxime ſecundũ Canones, ſecundum quos debet potius omnia mala pati, quã pati ſe corrumpi. Canone, Ita ne, 32. q. 5. vnde nec Lucretia excuſatur data violentia Regis Gloſſa in Canone propoſito eod. tit. immo & leges ciuiles tunc excuſant, cum ſint irrepræhenſæ voluntatis, prout habetur in d. l. fœdiſſimam, quod in amore captis conſiderari non poteſt, merito, &c.

7 Quartò loco argumentatur Menoch. Luxuria eſt auaritiæ iuncta ex Tullio in Orat. pro Roſcio Amerino; vnde quæ ſine queſtu & lucro ſui copiam facit, non dicitur propriè luxurioſa, merito nec turpis perſona.

Cui videtur poſſe reſponderi, quòd luxuria vt plurimum cum auaritia coniuncta eſt apud viles & mechanicos infimæ conditionis perſonas, non tamen ſequitur, quod ſi aliqua ſe continere non valeat, licet non propter quæſtum, quod non dicatur luxurioſa & minus honeſta perſona, animus enim & voluntas in continentia attenditur, vt dictum eſt.

8 Quintò argumentabatur Menoch. Excuſatur qui ſuo ſu-

periori

periori obtemperat, l. velle non creditur, ff. de reg. iur. l. is dānum, §. 1. ff. eod. tit. l. liberorum, §. vltimo, ff. de his qui notāt. infam. ſed amor omnibus dominatur, vnde Propertius lib. 2. ad Cinthiam.

Libertas quoniam nulli iam reſtat amanti,
Nullus liber erit, ſi quis amare volet.

Reſpondetur quòd immò & libertas ineſt amanti, & multæ ſunt viæ & modi ad eum fugiendum, vnde Ouid. 1. de Remedio Amoris.

Tu tantum quamuis firmis retinebere vinclis.
I procul, & longas carpere perge vias.
Tempora nec numera, nec crebrò reſpice Romam,
Sed fuge &c.

Idem Naſo lib. 2. de remed. amoris.

Manet amor tectis, ſi non ab amante recedas.
Turbaque in hoc omnes ingenioſa ſumus.

Et alibi idem poeta.

Sic niſi vitetis quicquid reuocabit amorem.

Præterea iſtæ argumentationes tendunt ad excuſandum eum qui amore vincitur, non eam quæ amanti rem gratam ſemel facit: & ſi ad excuſandum allegantur vires & potentiæ amoris, cur è contra non licebit allegare continentię fructus, virtutes & vtilitates. Vnde Ouid. lib. 3. Elegiarum.

Penelope manſit quamuis cuſtode careret.
Inter tam multos intemerata procos.

Plautus pariter in Amphytrio.

Non ego mihi dotem illam duco eſſe quæ dos eſt.
Sed pudicitiam, pudorem, & ſedatam cupidinem.

Vnde inhoneſtam appellat mulierem Veronenſ. conſ. 57. ſub num. 2. quæ vnum tantum admiſit, quem ſequitur Ripa, in cap. 1. num. 97. de iudic.

In hac quæſtione ſi vnquam caſus contingeret admodum verſabitur Iudicis arbitrium ſi enim in iudicium deduceretur, daretur materia ſcandali & alicuius notæ, licèt meretrix dici nō poſſit, quia nec publicè nec pluribus, nec cauſa quæſtus, licèt fortaſſe inſpecto iure Ciuili vitio inhoneſtatis notari non poſſit, cum reuera aliud ſit iure Canonico inſpecto,

quod ſimplicem fornicationem abhorret & punit. Abbat.tamen conſ.4.volum.1. ſequitur Maſcard.in verbo, Meretrix, nu.7.Fabri opinionem ſupra relatam. Commendat egregiè, additio,ad Annam,Singul.338.

9 Illud non omittam, quod ſolet reputari notatu dignum, quod filia ſpuria, licèt excludatur à fratre,quia turpis perſona, tamen nupta viro legitimo & naturali, efficitur legitima & naturalis,ratione viri; Dictum eſt Singulare Angeli,in §. quia verò, Authentica, Quibus modis efficiantur ſui; quod valde ſingulare dixit Dec.in l.fœminæ, num.7. ff.de Regul. iur. dicens alibi non legiſſe. Marſil. Singulari 501. Ioan.de Arnon.Soliloq.25.quod ſatis durum videtur in marito vt in naturalibus ſuppleat.

CASVS CXXV.

Donatario omnium bonorum an competat ius offerendi contra creditorem oneroſum.

SVMMARIVM.

1 *Secundus creditor offerendo contra primum, auditur.*
2 *Vniuerſalis ſucceſſio non datur in contractibus ad fauorem creditorum.*
3 *Donatarium omnium bonorum non teneri ad debita perſoluenda.*
4 *Bona dicuntur à beando.*
5 *Obligatio omnium bonorum & donatio à pari procedunt.*
6 *In donatione omnium bonorum veniunt bona quæ erant ſimpliciter donantis,non ea quæ quodam modo erant affecta.*
7 *Donans bona ſua remanet dominus ad effectum diſponendi, adhuc traditione non ſecuta.*
8 *Conſtitutum non operatur ſi ſequatur alia actualis traditio.*
9 *Creditor ex cauſa oneroſa præfertur lucratiuo ambobus concurrentibus.*
10 *Donatarius hæreditatis non confecto Inuentario tenetur vltrà vires.*

Occurrit

OCcurrit in facto. Quidam erat debitor alicuius in certa ſumma, de qua per publicum Inſtrumentum, cum hypotheca bonorum; poſtmodum donauit alicui omnia eius bona, & poſt donationem ſoluit creditori, concedendo de bonis pro intrante quantitate crediti; hoc audito donatarius offert pecuniam creditori vt bona cōſignata reſtituat, ille recuſat, fuit quæſitum quid Iuris?

1 Et oblationi locus eſſe videbatur ex l. vnica, in 2. reſponſo, C. ſi antiq. credit. vbi ſecundus creditor auditur contra primum, offerendo ei ſuum creditum, & recuperando bona conceſſa.

Contrarium credo verius. Primò, quia donatio omnium bonorum intelligitur deducto ære alieno, l. mulier bona, ff. de iure dotium, vbi Bald. in 3. Lectura dicit, quòd in vltimis voluntatibus datur vniuerſalis ſucceſſio etiam tertiæ perſo-
2 næ, & ſic cum onere ſatisfaciendi creditoribus, ſed in contractibus ſecùs; Et ſic per illam legem deciditur illa quæſtio, an donatarius omnium bonorum teneatur ad debita perſoluen
3 da & vtique non, ex eo contextu. Guid. Pap. quæſt. 105. Toloſan. & ibi Aufrer. 386. vbi limitant nullo dato hærede, vel donante exiſtente non ſoluendo ſcribit Dec. conſil. 237. per tot. Dec. in l. diuus, num. 9. ff. de reg. iur. per l. inter eos, verſ. & quidem, ff. de re iudicata. Alex. ad Bartol. in l. 1. in fin. ff. de donatio. Boer. deciſ. 204. num. 43.

Onus igitur perſoluendi debita per prius contracta ad hęredem donantis pertinet, vt dictum eſt, & eſt text. in l. æris, C. de donation. Idque verum eſt etiam ſi donatarius promiſerit talia debita perſoluere, nam donanti competit actio ad obſeruantiam, non creditori, l. cum res, C. de donation.

Rationem reddit Rebuff. ad l. bonorum, col. 2. circa medium, verſic. & ſic infertur, ff. de verbor. ſignificat. quia cum
4 bona dicta ſint à beando, beatus non eſſet donatarius, ſi ad debita perſoluenda teneretur.

Cum igitur onus ſoluendi debita remaneat penes donatorem ergo debet etiam remanere facultas de bonis ſatisfacien di, aliàs iniquum eſſet cum mero onere remanere.

5 Secundò obligatio omnium bonorum, & donatio omniũ bonorum

Digitized by Google

bonorum à pari procedunt, & de vno ad aliud infertur, ita firmat Mathesilan. Notab. 136. Alexan. in l. Stipulatio hoc modo concepta, colum. 6. verſic. nec obſtat ſecundum eum, ff. de verborum obligatione. Sed in generali obligatione bonorum non veniunt bona alteri obligata, vt per Calcan. conſil. 11. colum. 6. Ergo nec in donatione omnium bonorum; & ſic remanet facultas ea concedendi pro æris alieni extinctione.

6 Hinc dicebat Caſtrenſ. conſil. 347. colum. 2. poſt medium, lib. 1. quod in donatione omnium bonorum veniunt bona quæ erant ſimpliciter donantis, non ea quæ quoquo modo erant affecta. Sequitur Crauetta conſil. 234. num. 2.

7 Tertiò donans omnia bona ſua adhuc remanet dominus ad effectum diſponendi adhuc non ſecuta traditione, Bald. in Authent. Sed cum teſtator, nu. 2. C. ad l. Falcid. Caſtrenſ. in l. penult. §. Lucius, ff. de donation.

8 Et licèt fortaſſe conſtitutum allegari poſſet, ad hoc videtur poſſe reſponderi, amiſiſſe vires ſuas, ex alienatione, & actuali traditione ſubſecuta. Grat. conſil. 36. colum. fina. vol. 1. Anton. Gabr. de empt. & vendit. concluſ. 2. num. 28.

9 Quartò, quando concurrunt ſimul creditor ex cauſa oneroſa, & ex cauſa lucratiua, præfertur ille qui eſt creditor ex cauſa oneroſa, ita vt poſſidendo non poſſit moleſtari, & remedio l. ſi me & Titium, ff. ſi cert. petat. quod in mera æquitate eſt fundatum, Cuman. hoc valde commendans, in l. priuilegia, col. 3. ff. de priuileg. credit. Capic. Deciſ. 78. nu. 7. Alex. conſ. 59. nu. 3. lib. 3. Iaſ. in l. quoties, limitat. 10. C. de rei vendicat. in §. item ſi quis, col. finali, Inſtitut. de action. Menoch. de recuperan. Remed. 4. num. 2. Afin. de executor. §. 7. c. 47. Sed in caſu iſto nulli dubium eſt quod concurrit donatarius qui eſt creditor ex cauſa lucratiua, concurrit poſſeſſor fundi creditor ex cauſa oneroſa; qui fundum in ſolutum cõceſſum poſſidet, merito à donatario moleſtari non poterit vt facta dilatione crediti excludatur.

Aut igitur debitum eſt contractum ante donationem, & onus ſoluendi remanet penes donantem, vel eius hæredem; & donatore reperto non ſoluendo, vel nullo ei exiſtente hærede, in ſubſidium agitur contra donatarium.

Aut

Aut debitum eſt contractum poſt donationē omnium bonorum,& datur Reuocatoria,vt dixi in 1.quæſt.

Et prædicta vera ſunt,tam in actione Reali, quam Perſonali: licèt enim actio perſonalis ſequatur perſonam donantis, non donatarium bonorum poſſeſſorem, tamen donante apparente non ſoluēdo,vel nullo dato hærede, etiam in perſonali,agitur contra donatarium, vt concludit Guid.Pap. in allegata Deciſ. 105. Aufrer.ad Toloſan.Deciſ.386. ex Dec. conſ.237.col.2.verſ.circa perſonarum, vbi ſubdit,quòd apparente fraude competit etiam Reuocatoria.

10 Quid dicendum in donatario hæreditatis? tenebiturne vltra vires hæreditarias?

Vtique ſic, ſi nec donans nec donatarius Inuentariū confecerit. Monticul.de Inuentario, verſ.9. principaliter, num. 163.fol.99.

C A S V S CXXVI.

Teſtis vnicus an in poſſeſſorijs ſufficiat.

S V M M A R I V M.

1 *Vnicus Teſtis non probat.*
2 *Etiam inſpecta lege Euangelica.*
3 *Etiam de ordine Summi Pontificis.*
4 *Probatio per modum conditionis intelligitur de perfecta.*
5 *Sententia Iudicis huiuſmodi: Condemno ſi eſt probatū, alias abſoluo, quomodo intelligatur.*
6 *Litis conteſtatio fit in poſſeſſorijs.*
7 *Poſſeſſionis magnum commodum.*
8 *Teſtes ſingulares non probant in poſſeſſorio.*
9 *Cauſa poſſeſſorij eſt leuis præiudicij.*
10 *Cauſa omnium bonorum æquiparatur cauſæ vnius Caſtri.*
11 *Teſtis vnicus debet eſſe omni exceptione maior.*
12 *Qualitas in teſte,an,& quando,qualiterque probanda ſit.*
13 *Teſtis vnicus in propoſita quæſtione an ſufficiat ponitur diſtinctio,& vide aliàs diſtinctio.infra nu.21.22.& 23.*
14 *Contrarium ibi.*

15 *In*

15 *In iudicio, Quorum bonorum ſemiplena probatio ſufficit.*
16 *Contrarium ibi.*
17 *Renunciatio iurium non præſumitur.*
18 *In iudicio, Quorum bonorum, non datur appellatio.*
19 *Declaratio ad l. 1. C. quorum bonorum, in materia probationum.*
20 *Subdeclara ibi, in fauorabilibus tantum.*
21 *Diſtinctio ſecunda, in quæſtione propoſita.*
22 *Diſtinctio tertia.*
23 *Diſtinctio quarta.*
24 *Spolium plenam probationem requirit.*
25 *Vt & Remedium, l. fin. C. de edicto Diui Adriani tollen.*
26 *Ampliа vt ibi.*
27 *In officio Iudicis retinenda, ſemiplena probatio & leuis ſufficit.*

OCcurrit in facto, an in poſſeſſorijs teſtis vnicus ſufficiat?

1 Et videbatur quod non, ex Regula generali, quod vni teſti non creditur, cap. licèt, c. veniens, de iureiurando, vnde teſtimonium vnius non iuſtificat nec condemnat, Canone admonere, 33. q. 2. cap. In nomine Domini, de teſtibus. Roman. Singulari 622. Marſil. Singulari 47. In ore duorum; Et Singulari 433. Trita & vulgaris. Federich. Schenck. de teſtibus, nu. 56. Nellus de teſtibus, num. 85. Crot. num. 208. Iaſ. in l. 2. §. ſi abſens, num. 11. ff. ſi ex noxalibus cauſa agatur. Duen. Regula 84. in princip. Socin. Regula 423. Abbas loquens tam in profanis quam ſpiritualibus, in cap. cum dilectus, nu. 4. de ſucceſſ. ab inteſtato, & in omni negotio Butrius, in c. veniens, num. 4. de teſtibus; Et hæc eſt ** magis Communis opinio, Burſat. conſ. 14. lib. 1. & conſilio 366. nu. 31. lib. 4.

2 Et hæc Concluſio vera eſt, etiam inſpecta lege euangelica, Canone, Admonere, 33. q. 2. ibi, Quanquam nec Euangeliũ, nec vlla diuina humanaque lex vnius teſtimonio etiam idoneo quenquam condemnat. Latè Tiraquel. de rebus exiguis, in princip. verſic. ſecunda ratio. Hippolitus Riminald. conſilio 211. numero 65. lib. 2. conſil. 642. num. 61. lib. 6. &

* hæc

*hæc eſt Communis & veriſſima opinio. Tiber. Decian. conſ. 23. nu. 2. lib. 2. Placa de fideicommiſſ. q. 12. nu. 559. Madalen. de teſtibus c. 1. nu. 34.

3 Vnde nec Summus Pontifex hoc facere poteſt, textus eſt notabilis & ſingularis in Canone indicas Hermannum, 3. q. 9. quem ad hoc dixit Singularem Roman. Singula. 715. Felin. in c. conſtitutus, in 2. limitat. de Reſcript. in c. Cum olim, col. 10. in fine, de re iudica. in c. ſicut, circa princip. verſic. & hoc adeo verum, de ſent. excommunic. Corſet. in Singularibus ſuis, in verbo, Princeps, primo Aegid. de teſtibus, nu. 70. Crot. nu. 219. & 221. Decian. conſ. 92. nu. 26. lib. 2. Gabr. de teſtibus, concluſ. 1. nu. 5. & 6. Maſcard. de probation. lib. 1. **q. 11. nu. 10. Et hæc eſt magis Communis opinio. Farinac. q. 63. cap. 1. nu. 8.

Secundo pro hac parte facit, l. 1. C. Quorum bonorũ, hoc
4 modo inducendo, quando per modum conditionis fit mentio de probatione: puta, ſi probaberis, tunc intelligitur de vera, perfecta & legitima probatione, l. Lucius Titius, vbi text. ſingularis ſecundum Bartol. & Alberic. ibi, ff. de conditione & demonſtratione, notantes ex eo contextu, quod in dubio probatio ſimpliciter prolata, intelligitur de vera & perfecta.

Hinc dixit Bart. in l. ait Prætor, §. 1. nu. 31. vbi Iaſ. nu. 34. dicit hanc eſſe Communem opinionem, Si Iudex in ſentẽtia
5 dicat: Condemno te ſi eſt probatũ, ſin autem, abſoluo; Quod ſi eſt probatum per vnum teſtem, cum delatione iuramenti, quod cenſetur abſolutus, ex quo hæc non eſt vera nec legitima probatio. Idem tenet Bald. in l. hac ſententia, num. 13. C. de ſentent. quæ ſine certa quantitate in l. peremptorias, nu. 49. C. ſentent. reſcindi non poſſe, & hoc per dictam legẽ Lucius, quam in hoc reputat ſingularem Roman. in Rubr. C. de arbitr. col. 7. Felin. in Rubr. de probatio. nu. 3. Ruin. conſilio 128. nu. 2. lib. 4. Natta conſ. 29. nu. 3. 581. nu. 9. Maſcard. de probatio. q. 4. nu. 12.

6 Tertiò facit in iudicijs poſſeſſorijs lis conteſtatur, ergo plenæ probationes requiruntur.

Antecedens probatur ex Soc. in l. rem quæ nobis, nu. 14. verſic. tertio dubitatur, ff. de acquir. poſſeſſ. Rota Deciſ. 2. de reſtitut.

reſtitut. ſpoliator. in nouis, Alex. conſ. 2. nu. 11. lib. 3. latè Marian. in c. quoniam frequenter, nu. 62. Vt lite nō conteſtata, Rebuff. ad Regias Conſtitut. tomo 3. tit. de materijs poſſeſſorijs. art. 4. gloſſa 1. in fi. Dec. conſ. 303. nu. 5. verſ. 2. quia Ferret. conſ. 95. nu. 1. Plot. de in litem iuran. nu. 114. ſecundum antiquam, §. 3. nu. 44. ſecundum nouam, Capella Tholoſana,
* vbi Aufrer. 226. & hæc eſt vera & Communis opinio. Alex. ad l. naturaliter, §. nihil commune, nu. 96. vbi Iaſ. nu. 197. Ripa nu. 182. Soc. iun. nu. 373. Contard. ad Aegidian. Limitat. 15. nu. 18. ff. de acq. poſſeſſ. Anton. Gabriel. de reſtitut. ſpol. concluſ. 5. num. 115. Menoch. de recuper. Remed. 15. quæſt. 22. num. 253.

7 Quartò pro hac parte facit, Poſſeſſionis magnum eſt commodum, §. commodum, Inſtit. de interdict. Hinc in perdēda poſſeſſione vertitur magnum præiudicium, nec ſufficit contumacia rei niſi probetur intentio actoris, nec in ea probanda ſufficit ſimplex iuramentum, Bald. in l. conſentaneum, notabili 6. nu. 6. C. quomodo, & quando Iudex, vnde dat conſ. Iuriſconſultus in l. is poteſt, ff. de rei vendic. quod qui poteſt vti poſſeſſorio non confluat ad petitorium.

Et hanc opinionem tenet Bartol. in Extrauag. Ad reprimend. in verbo. ſummariè, nu. 10. Gloſſa, Butrig. Odoffred. Cin. Bald. Angel. & Salicet. in l. 1. C. Quorum bonorum, Afflict. Deciſ. 364. num. 5. vbi Vrſil. num. 11. dicit eam veriorem, etiam in poſſeſſorio ſummario, eo quod militent eædem rationes, quæ in plenario, Bellamer. conſil. 29. Iaſ. conſil. 81. columna finali, lib. 3. Ripa ad l. ſi conſtante, num. 17.
8 ff. ſoluto matrimonio, inferens quod nec teſtes ſingulares probent vel ſufficiant in iudicio poſſeſſorio, Crauetta conſil. 258. num. 3. Ancharan. in Clementina, Sæpè colum. 2. de verbor. ſignificatione, Curt. ſen. ad l. admonendi, num. 323.
** de iureiuran. Et hæc eſt magis Communis opinio; Alexan. conſ. 187. num. 3. lib. 7. conſil. 139. in fine. lib. 6. Dec. in cap. Cauſam, quæ, colum. 2. verſic. expeditis, de Iudic. Lanfranc. ad l. admonendi, col. finali. Natta in Clementi. Sæpè, §. quæ omnia, colum. 15. Benintend. Deciſ. 62. num. 10. Grat. conſ. 100. num. 7. lib. 2. Vant. de nullitate ex defectu proceſ. num. 38. Menoch. de recuperand. Remed. 15. nume. 412. licèt de

Communi

Communi non atteſtetur; ſed veriorem reputat Contard. ad Aegidia. in princip. in ratione decidendi. Pedemont. Deciſ. 99. num. 12. Roland. conſ. 50. num. 15. vol. 2. Grammatic. conſ. 150. num. 35. in Ciuilibus. Ripa ad l. admonendi, num. 17. ff. de iureiurando, vbi Curt. ſen. num. 203. Afflict. Deciſ. 364. num. 5. vbi Afflicti Apoſtillator, num. 11. Marſil. conſ. 22. num. 107. Crot. de teſtibus, num. 216. & ibi Petrus Moncad. litera F. Plot. ad l. ſi quando, num. 116. Secundum primam, Cagnol. ad l. in pari, nume. 8. ff. de regul. iur. Grat. Reſpon. 110. num. 7. lib. 2. Gabr. de reſtitut. ſpoliator. concluſ.
** 5. num. 126. verſ. contrarium, vbi de magis Communi, Ioſeph. Deciſ. Peruſina, 59. num. 11. vbi de magis Communi. Granut. Theoremate 22. Andræas Geill Practicabil. obſeruat. lib. 1. obſeruat. 7. nu. 2. vbi de obſeruantia Cameræ Imperialis, & ita pluries tenuit Rota relata apud Farinac. q. 63. numero 32.

9 Pro cõtraria parte facit, quia cauſa poſſeſſorij eſt leuis præiudicij, Bart. in l. admonendi, nu. 55. vbi Iaſ. in Repetitione, nu. 273. Curt. iun. nu. 67. de iureiurando, Valaſc. ad l. Imperium, nu. 262. de Iuriſdict. omnium iudic.

Et hanc opinionẽ quod ſemiplenę probationes ſufficiant vti modici pręiudicij tenuit Bart. in l. 1. C. quorũ bonorum, in l. 2. §. finali, C. vbi in rem actio, Cuman. in d. l. 1. & in l. 1. §. finali, ff. de prætor. ſtipulat. Matheſilan. Singulari 2. Afflict. in titulo, ſi de feudo fuerit inter domin. & agnat. §. in generali, num. 47. vbi inquit, quod cauſa omnium bonorum æ-
10 quiparatur cauſæ vnius Caſtri, ſi agatur petitorio, ſecùs ſi poſſeſſorio, vt ibi per eum; Berous conſil. 43. num. 46. lib. 3. Dec. in c. de appellat. in fine, de appellatio. Marcus Mantua in Dialog. iur. 114. verſ. moderationi animæ, Socin conſil. 266. num. 26. lib. 2. Alexand. conſ. 91. in princip. lib. 5. conſ. 103. col. 2. lib. 7. Dec. conſ. 28. col. 2. conſ. 135. col. 2. conſilio 252. col. 2. cõſ. 663. col. 1. in l. finali, nu. 2. C. de Carbon. edicto, Calcan. conſ. 100. nu. 16. Gozad. conſ. 11. num. 12. Ruin. conſil. 32. num. 7. lib. 4. Crauetta conſil. 158. num. 12. Duen. Reg. 299. num. 10. vbi ex mente Ancharani tenet in poſſeſſorio reintegrandæ ſolum famam ſufficere fauore reſtitutionis, Ioan. Dilect. Cautela 20. tit. 11. num. 7. Marſil. Singulari 433.

Digitized by Google

ri 433. Marantha de ordine iudicior. in 4. parte, diſtinct. o. 9. num. 43. circa medium, Berous quæſt. 71. num. 6. Ruin. conſil. 108. num. 18. lib. 5. Roland. conſil. 75. num. 14. lib. 2. Mat thefilan. Notabili 2. Grat. conſil. 42. num. 6. lib. 2. Dec. in l. finali. numero 11. & 15. C. de edicto Diui Adriani tollendo. Rebuff. in Commentar. Regiarum Conſtitution. tomo 3. tit. de materijs poſſeſſorijs, artic. 7. gloſſa 1. num. 26. Alciat. Reſponſo 389. num. 3. Purpurat. conſil. 374. col. 5. ſub num. 16. verſic. etiam ſi poſſeſſor, Valaſc. Deciſ. Lituanica 51. nu. 46. tomo 1.

Et in omni poſſeſſorio hoc procedere dixit Bellon. conſil. 36. num. 6. Anto. Gabriel. de teſtibus, concluſ. 1. numero 22. Viuius in verbo, In ore duorum, vel trium, Maſcard. lib. 1. in præfatione, q. 11. num. 17. q. 5. nume. 118. & 119. vbi de
* Communi. Et hanc dixit Communem Oſaſch. Deciſ. Pedemont. 99. num. 37. Roueſchala ad Alex. conſil. 91. in princip. parte 5.

11 Declaratur modo hæc ſecunda opinio vt iſte vnicus teſtis ſit omni exceptione maior, & hoc debet articulari, deduci & probari, Hubert. Zucchard. ad l. fin. nu. 101. C. de edicto diui Adriani tollendo, dicens eſſe pulcherrimum dictum, & ſibi feciſſe magnum honorem. Sequitur Perſonal. de adipiſcend. num. 497. Contard. ad Aegidian. in princip. in rationibus decidenti, num. 30.

Addo Veronenſem conſil. 57. num. 7. vbi pariter reputat valde ſingulare. Benintend. Deciſ. 62. num. 16. Marſil. Singulari 187. Moncad. ad Crot. de teſtibus, nu. 392. Menoch. de præſumpt. lib. 5. præſumpt. 1. num. 36. Roland. conſil. 50. num. 17. lib. 2. conſ. 84. num. 7. & 8. vol. 3. Cephal. conſ. 225.
* num. 23. & Communem dicit Grat. conſ. 75. num. 24. inter conſ. Matrimonialia diuerſor. conſ. 40. nu. 29. vol. 2. Afflict. Deciſ. 364. col. penult. verſ. maximè quia, Plotus de in litem iuran. §. 3. num. 43. in fine.

Contrarium ſentit Alciat. Regula 3. Præſumpt. 2. verſic. Quid ſi Statutum, Cardinal. Albanus ad Bartol. in l. vltima num. 9. ff. quod met. cauſa, Becc. conſil. 47. num. 5. & 6. conſ. 67. num. 11.

12 Diſtinguitur; Aut qualitas ponitur in poſitiuo, vel in ſuperlatiuo;

perlatiuo; Primo caſu non eſt probāda, ſecundo caſu ſic, Pariſ.conſ.24.nu.17.lib.3.Crau. de antiquit. tempor. parte 1. verſ.quæritur,nu.38.Granut. Theorem.23. ſub nu.13. poſt Soci.conſ.274.col.12.volum.2. Barbac.conſ.32. colum.11. volum.1.Pariſ.conſ.81.num.21.vſque 24.volum.1. Et hæc ** eſt verior & magis Communis opinio, Benintend. d. Deciſ.67.nu.17.

Videntur autem in propoſito conſiderandi plures Caſus.

13 Primus eſt caſus in poſſeſſione momentanea, cuius præiudicium reparabile eſt in alio Iudicio, & tunc ſemiplenæ probationes ſufficiunt.

Secundus caſus eſt, quando plenariè cognoſcitur nec in petitorio eſt admodum reparabile, & tunc plenæ probationes requirantur.

Hos duos caſus diſtinguendo conſiderat Bartol. in l.iudices, C. de Iudic. Curt. ſenior, in Repetit. l. admonendi, num. 40. de iureiurando; Dec. in capit. Cauſam quæ, num. 28. de Iudic. dicens aliàs ſecundum hanc diſtinctionem conſuluiſſe Alexand. in l. à diuo Pio, §. ſi ſuper rebus, num. 2. de re iudicata, Caſtrenſ.conſil.3.num.2.lib.2. Zucchard. in l. finali, num.83. & 257. C. de edicto Diui Adriani tollendo. Ripa, in l.naturaliter, §. nihil commune, num. 185. verſ. vnde ego dicerem, ff. de acquirend. poſſeſſ. Cagnol. ad l. in pari, nu.6. & 7. ff. de regul. iur. Plot. ad l. ſi quando, §.3. num.43. Vant. de nullitat. ex defectu proceſſ. num.51. Marantha in Speculo in 4. parte, diſt.9. num.37. Benintendius Deciſ.62. nu.12. Viuius in Sylua opinio.901.nu.6. Et ita pluries in ſacro Rotæ auditorio iudicatum teſtatur Gomeſ. in Regula de nō tollendo iure quæſito, q.5.nu.9. Contard. ad Ægidian. in princip. in rationibus decidendi, num.30. Nec tandem diſſentit Menoch. de Recuperan. Remed. 15. nu.412. de Arbitrar. Caſu 72. num.18. Riminald. conſ.625. nu.46. lib.6. Sapia ad l. de minore, num.7. ff. de minor. & hæc diſtinctio communiter recipitur. Proſper Farinaccius, q.63. nu.33. Peregrin. de fideicommiſſ. artic.46. num.43.44. pulchrè Valaſc. deciſ.51. nu.47. lib.1. Decia. deciſ. March. 192.

14 Bene verum eſt quòd Vrſill. ad Afflict. Deciſ.364. in fin. vult etiam in ſummariſſimo plenam probationem requiri,

cum militent eędē rationes, nec cognoſcatur de aliquo poſſeſſorio, quin prius guſtetur aliquid de proprietate, & idem ſentire videtur ex mente Rotæ Sarment. de redditibus eccleſiarum, par. 1. c. 4. num. 4. ex quo in omni poſſeſſorio grauiſſimum præiudicium paratur, & ferè totius negotij ſumma verſetur, cum petitorij definitio ſoleat in longum protrahi, & hæc opinio eſt fortaſſe iuſtior & æquior.

Retenta tamen diſtinctione prædicta infertur ad aliqua vtilia.

15 Primò, quod in iudicio, Quorū bonorum, ſemiplenæ probationes ſufficiunt, Bart. in l. 2. nu. 2. ff. quorum bonorum, in l. 1. nu. 10. C. eod. in l. 2. §. vlt. ff. Vbi in rem act. quod valde notabile reputauit Matthefilan. Notabili 2. Aret. in §. Quadrupli, nu. 37. Inſtitut. de action. Ruin. conſ. 106. nu. 18. lib. 5. Gozadin. conſ. 12. nu. 11. conſ. 50. nu. 2. & 5. conſ. 99. num. 2. Pariſ. conſ. 10. nu. 32. lib. 2. Alc. Reſponſo 389. num. 5. Bellon. conſ. 36. nu. 6. Durant. de arte teſtan. tit. 11. Cautela 20. num. 7. Bero. q. 71. num. 6. in fine, Alex. conſ. 70. num. 11. in fine, lib. 6.

16 Verum Salicet. in l. 1. num. 11. C. quorum bonorum contrarium ſentit, ea ratione, quia ſententia lata in hoc Iudicio, non eſt modici præiudicij, cum nullam aliam expectet poſt ſe niſi in petitorio, & hoc de voluntate, non ex neceſſitate.

Quæ ratio ni fallor non videtur neceſſario concludens, cum non ſit præſumēdum reum, ſi poteſt recuperare per petitorium id quod amiſit in poſſeſſorio, quod non ſit adhibiturus omnem conatum, cum nemo præſumatur velle iacta-
17 re ſuum, iuribus vulgaribus, & renunciare iuri quòd habet, cap. ſuper hoc, vbi Abbas. in 2. Notabili, de Renunciation. Bald. in l. 1. in vlt. Notabili, num. 2. C. de edicto Diui Adriani tollendo, Menoch. lib. 1. præſumpt. 55. pulchrè Dec. conſil. 460. num. 6.

18 Secundò mouetur Salicet. quia à ſententia lata in Iudicio quorum bonorum, non datur appellatio, Bartol. in l. 1. num. 12. vbi Salicet. prope finem, & iterum in Rubr. num. 8. C. quorum bonorum, Papienſ. in forma libelli quo petitur hæreditas ex teſtamento, in gloſſ. Quare, in fine. Gozadin. conſ.

Digitized by Google

din.conſ.50.nu.3.Iaſ.in l.naturaliter,§.nihil Commune,ſub nu.168.ff.de acq.poſſeſ.Berous.q.familiar.91.nu.8. Rolan. conſ.77.nu.10.lib.2.

Nam non videtur bona conſequentia; Non appellatur ergo eſt magni præiudicij,immo non appellatur,quia eſt modici & reparabilis præiudicij, vt Bart. & cæteri ſupra nominati rationem reddentes concludunt.

Et per prædicta videtur poſſe reſponderi ad id quod ſecundo loco in principio dictum fuit, quod vbi lex conditionaliter probationem requirit, intelligitur de plena probatio
19 ne,& non de ſemiplena,quia hoc verum,in his quæ ſunt magni & inſeparabilis præiudicij, ſecùs in his, quæ ſunt modici & reparabilis præiudicij. Bartol.in l.2.§. ſin verò,C. vbi in rem actio,Alex.in l.2.§.ſi ſuper rebus, num.2. ff.de re iudica.Felin.in Rubr.de probation.ſub num.5. verſic. Secundo limita Maranthа de ordine iudicior. in 4. parte diſtinct. 9.num.43. Zucchard.in l.finali,num.257. C.de edicto Diui *Adriani tollendo, & de Communi Oſaſch. Pedemonta.99. num.37.Perſonal. de adipiſcend. ſub num.495. & fuit opi-
20 nio etiam Baldi in l.peremptorias, num. 50. C. ſentent.reſcindi non poſſe.Quod Bartol.declarare videtur in poſſeſſorijs fauorabilibus,vt ventris, Carboniani, & ſimilium, ſecùs in alijs,in quibus ex parte agentis plenæ probationes requiruntur,vt per eum,in tract. Ad reprimendum,in verbo,ſummariè,nu.10. licèt ſi reus opponat exceptionē requirentem altiorem indaginem,differatur eius diſcuſſio. Sequitur Imola in Clem.Sæpè,nu.19.de verb.ſignific.

21 Vel agatur de tollendo alicui poſſeſſionem indebiti,puta, quia non occuparet,vel quid ſimile,tunc plenæ probationes requiruntur,& appellatio conceditur. Bart.in l.2.nu.4.ff. de appellatio.recipiend.clarius Bald.in l.conſentaneum, nu.6. C.quomodo & quando Iudex. Abbas conſ.55. col.2.lib.2. Crau.dicens hanc opinionem veriorem,conſ.258. ſub nu.3. col.2.verſ.vel melius.Coraſ.ad §.nihil commune, num.26. Contard.ad Ægidian.in princ. in rationibus dubitandi, ſub nu.10.verſ.vltima opinio.

Et ſic ex hoc datur in materia ſecunda diſtinctio conſiderando duos alios caſus.

Primus eſt in poſſeſſorijs fauorabilibus, & tunc ſemiplena probatio ſufficit prout Carboniana, ventris nomine, & ſimiles.

Secundus caſus eſt in alijs poſſeſſorijs, tunc ex parte actoris plenæ probatio nes requiruntur, quod limitarem, & ve-
22 rum eſſe crederem, ſi ſumus in poſſeſſorio valde præiudiciali, vt admittantur exceptiones requirentes altiorem indaginem & plenariè de poſſeſſione cognoſcitur, & quod ſit perpetuo remanſura. Perſonal. de adipiſcen. ſub nu. 496. & in hoc ſine dubio requiritur litis conteſtatio, licèt etiam dici poſſit non valere conſequentiam, requiritur litis conteſtatio, ergo requiritur plena probatio, cum poſſint ſtare ſimul hæc duo, litem conteſtari, & ſemiplenè probari.

23 Tertia ſatis æqua ex prædictis datur diſtinctio cōſiderando alios duos caſus.

Primus ſit tollendo alicui poſſeſſionem indebitè quo caſu plena probatio requiritur.

Secundus caſus ſit de conſeruando vel reponendo poſſeſſorem in priſtinum ſtatum, & tunc ſemiplena probatio ſufficit ex iam dictis.

24 Infertur ſecundò, quod in cauſa ſpolij ex parte agētis non ſufficit probare extrema per vnum teſtem, ſed cōcludentur, * Afflict. Deciſione 364. nu. 5. Viu. de Communi, in Sylua opinio. 901. in fine, & ita paſſim obſeruauit ſacrum Rotæ Auditorium. Gomeſ. de infirmis reſignan. q. 36. Pontan. de ſpolio, lib. 2. num. 100. dicens ita paſſim in Rota practicari. Contard. idem atteſtans ad Ægidia. in rationibus decidenti, ſub numero 10.

Quæ addi poſſent ad Menoch. de recuper. Remed. 15. q. 32. nu. 408. qui diſputando hanc quæſtionem procedit per Regulas generales in poſſeſſorijs, ſed nō tangit in indiuiduo in materia ſpolij, prout omnes ſupra nominati.

Declaratur non procedere in antiquis, vbi fama ſola ſufficit. Anch. conſ. 42. nu. 3. Dec. in c. 1. nu. 42. de appella. Duen. Reg. 299. nu. 10. & ibi pluries obſeruauit Rota Contard. ad Ægid. in rationibus decidendi, nu. 10. in fine, dicens hoc verum in vtroque extremo.

25 Infertur ſecundò in remedio l. final. C. de edicto Diui Adriani

driani tollendo, vnus teſtis non ſufficiet, ſed plenæ probationes requiruntur, Riminald.conſ.258.num.32.lib.2.

26 Quæ Concluſio ampliatur, etiam ſi Statutum in materia loquens prout Patauinum, Tudertinum, & ſimilia, mandaret procedi ſine ſtrepitu & figura Iudicij, adhuc enim plenæ probationes requiruntur, Menoch. de adipiſcend. Remed.4. quæſt.79.num.678.

27 Infertur tertiò in officio Iudicis retinendę ſufficere leuiores & ſemiplenas probationes, Caſtrenſ.conſ.3.col.2.verſic. quarto, lib.1.Didac.Pract.quæſt.cap.14.nu.4.Alex.conſil. 103.nu.3.lib.7. vbi in ſpecie loquitur de vnius teſtimonio, Dec.conſ.56.col.2. Hormanot.Dec.ad l.naturaliter,§.nihil commune,num.82.de acquir.poſſeſſ.Neuiz.conſ.80.nu.11. Curt. ad l.admonendi, num.323. Natta conſil.121.num.2. lib.1.Menoch.de Reſcindend.Remed.vltimo, num.34.Ancharan.quæſt.25.num.8. parte 1.

CASVS CXXVII.

Statutum de agnatis maſculis excludentes, an comprehendat bona Clericorum.

SVMMARIVM.

1 *Conſuetudo laicorum non ligat Clericos.*
2 *Iuriſdictio temporalis, & ſpiritualis ſunt diuiſa.*
3 *Clericus inter agnatos connumeratur.*
4 *Statutum non debet claudicare cum Clericis.*
5 *Vxor ſuccedit viro etiam coniugato, deficientibus agnatis.*
6 *Clerici in patrimonialibus non gaudent priuilegijs Eccleſiæ.*
7 *Statutum conditum ante Clericatum, quãdo liget Clericum.*
8 *Declara, vt ibi.*
9 *Bona ante Clericatũ affecta tranſeunt in Clericũ cum onere.*
10 *Bona Clericorum gaudent Priuilegio fori vti acceſſoria.*
11 *Statutum non ligat Clericos ex defectu poteſtatis.*
12 *Hæreditas Clerici non ſubiacet ſtatuto logicali.*
13 *Declara primò.*
14 *Declara ſecundò.*

PVlchra ſanè, & ſatis difficilis proponitur quæſtio in qua Ludouic. Roman. fœcundiſſimę memoriæ doctor, vt Æneas Syluius refert, interrogatus, caſum indeciſum reliquit: aliqua tamen pro viribus in medium afferre conabor, breuiter quidem, & vtiliter.

1 Pro parte negatiua facit, quia conſuetudo laicorum non ligat Clericos; hanc Regulam ponit Cin. in l. 2. ad finem, C. quæ ſit longa conſuetudo. Abbas, & Canoniſtæ, in c. Eccleſia Sanctę Marię, de Conſtitution. Dominic. in cap. 1. de iureiuran. lib. 6. Caccialup. in Repetitione l. Cunctos populos, col. 85. verſic. tertia Concluſio. Bart. C. de ſumma Trini. & fide Catholica, Butr. in Rubr. de Conſuetud. nu. 3. & 12. Duenn.

2 Regula 135. Ratio videtur, quia Iuriſdictio tēporalis, & ſpiritualis ſunt diſtinctæ & diuiſæ, Canone, Celebritatem, de Conſecr. Diſtinct. 3. §. Quis igitur, Authent. de Inſtrument. cautela, & fide, bonus text. in c. finali, de vita, & honeſt. Clericor. vbi Clerici non ſubiacent ſtatutis Laicorum.

3 Contrariū credo de iure verius, ea præcipuè ratione: quoniam clericus inter agnatos connumeratur; Vnde Statutum excludens fœminas propter agnatos maſculos, etiam clericos, includit ad fœminarum excluſionem, vt per multa concludit Lapus Allegat. 101. per totum, & maximè nu. 14. quē ſequuntur infiniti congeſti per Brunum de Statut. excluſiu. art. 12. quæſt. 11.

* Addo plenè profitentes, quod cum Lapo eſt Communis opinio, Ioan. de Arno. Soliloq. 87. & eſt ſingulare, & Practicabile verbum. Cotta in Memorabil. in verbo, clericus ligatur, colum. 3. Et ſecundum eam pluries iudicatum, Barbac. in Rubr. C. qui admitti, col. 5. verſic. tertio facit, de Communi Burſat. conſil. 93. nu. 17. vol. 1. Mich. Craſſ. de ſucceſſ. ab inteſtato, quæſt. 7. num. 4.

Si igitur in ſuccedendo, & ſic in ſibi vtilibus clericus reputetur agnatus, & gaudet beneficio ſtatuti, ergo pari modo cōtra ipſius clerici bona patrimonialia Statutum debet poſſe operari eius effectum, Ex Regula quam in multis locis tradit Baldus quod ſi clericus à Statuto recipit cōmodum, & onus, & grauamen pati debet, prout in l. de quibus, quæſt. 6. nu. 26. ff. de legib. in l. ex legatis, C. ad l. Falcid. in l. 1. quæſt. 6. nu. 5.

C. de

C.de contrah.empt.in l.omni nouatione, nu.2.C.de Sacroſ.
4 Eccleſ. ea ratione quia etiam cum clericis Statutum claudicare non debet, ſed reciprocum operari effectum, late per plura in materia retractus Tiraquel. de Retractu lignagier, §.1. gloſſa 11.num.7.

5 Secundò facit,in ſimili: nã vir & vxor deficientibus agnatis ſibi inuicẽ ſuccedunt l.1.ff.& C. Vnde vir & vxor; & pari modo ſuccedit viro vxor, etiam ſi ſit coniugatus, vt reciproca ſit ſucceſſio, nulla habita ratione clericatus Odofred. in Rubrica de ſucceſſione ab inteſtato, quem ſequitur ibi Iaſ. col.1. poſt principium, per l.ſi quis presbiter, C.de Epiſc.& Cleric.vbi anteponitur vxor Eccleſię. Tiraquell.le mort ſaiſit,Declarat.14.parte 2.

6 Tertiò facit,quia Clerici in patrimonialibus non gaudent ** beneficio Eccleſiæ; Eſt magis Communis opinio, Balb.de præſcription.par.1.quintæ quæſt.principal.num.2.

Quartò perbellè facit, quod pulchrè conſuluit Paul.Caſtrenſ. conſil.239. colum.2. in 3.dubio, volum.3.vbi Statu-
7 tum, vel conſuetudo laicorum, ſtringit, afficit,& ligat Clericum, quando iniecit iam vinculum, & retia ante clericatum: nam mutando ſtatum etiã in digniorem, tranſit cum eo vinculo, ligamine, & onere iam inſeparabili; idem ſentit Lapus, Allegat.101. num.26. licèt non ita clarè.

Et ſi dicatur,ergo ſtatutum Laicorum ſemper ligabit Clericos,cum quilibet tempore natiuitatis laicus naſcatur.

8 Reſpondetur, quod ſtatutum excluſiuum recipit nedum principium ſed conſummationem tempore natiuitatis, & ſic ante clericatum, nam ſtatim vt homo naſcitur ſi eſt fœmina ſentẽtiatur à ſtatuto excluſa, merito &c. Sequitur Felin.in c. Eccleſia Sanctæ Marię,quæſt.6.nu.78.iterum,quæſt.16.nu. 191.Roch.de Conſuetud.in cap.finali,col.30.in 6.Limit.

9 Et cum bona quæ ad clericum peruenerunt ſint paterna, vel aliàs de familia anteceſſorum qui erant laici, & conſequẽter affecta vinculo, & onere ſtatuti tranſibunt ſic affecta in clericum, arg.l.final.C.de exactor.tributor.lib.10.

10 Et ſi dicatur, Bona clericorum gaudent priuilegio fori cũ ſint acceſſoria perſonę,vt deducit Felin.in c.Eccleſia Sanctę Mariæ, num.10.de Conſtitut.

Reſpondetur hoc verum, quando perſona Clerici eſt prin cipaliter in cõſideratione, nam tunc quæ acceſſoriè veniunt, gaudent priuilegio fori, ſecùs ſi bona principaliter conſiderentur, prout in caſu iſto: nam tunc non gaudebit beneficio clericorum, vt bene declarat ibid. Dec. num. 18.

11 Et ſi iterum inſtetur, Statutum non poteſt ligare clericos ex defectu poteſtatis, prout nec forenſem. Alex. conſ. 44. col. 3. vol. 5.

Reſpondetur, illud verum, ſi Statutum expreſsè, & in ſpecie diſponeret de clericis, ſecùs ſi generaliter diſponat, nulla facta ſpeciali mentione qualitatis clericatus, nam tunc extenditur etiam ad clericos; ita conciliare videtur Bart. in l. cunctos populos, quæſt. 4. C. de ſumma trinit. & fide Catholica, Lapus Allegat. 101. num. 14.

12 Et ſi dicatur cum Imola, in cap. quod clericis, de foro compet. quod hæreditas clerici non ſubiacet ſtatuto laicorum, ſequi videtur Natta in Repetit. c. quamuis, num. 18. de pactis, lib. 6.

13 Quoniam attendendo dici poſſet dictum Imolæ, & ſequacium, non eſſe verum nec probari in cap. finali, de vita, & honeſtate clericorum per eum allegato, vt ex lectura, & intellectu ipſius conſtat, & licet gloſſa ibi in verbo, ſuis facultatibus, dixerit, quod res Clericorum, & Eccleſiarum pari priui-

14 legio gaudent, tamen eius dictum reſtringitur ad textum quem allegat, in quo ſolum dicitur, quod clerici non debent pro angarijs publicis defatigari; Sed ex hoc non poteſt nec debet inferri ad caſum Imolæ, ne ſpecialia multiplicētur, vnde merito Imola in d. loco dubitatiuè loquitur, per verbum, videtur.

Poſſet vlterius attendendo dici, quod dictum Imolæ intelligatur in bonis à Clerico acquiſitis eius labore, & induſtria poſt clericatum aſſumptum, ſecùs in bonis patrimonialibus à patre habitis: & ita fortaſſe opiniones conciliari poſſent, verbum enim (*Bona*) latiſſimum eſt, l. cogi, ff. ad Trebellian. latè: Tiraquell. de Retractu conſanguinitat. §. 32. gloſſa prima, num. 101.

CASVS

CASVS CXXVIII.

An filij educati teneantur ex grano patri inopi mutuato.

SVMMARIVM.

1 *Condictio indebiti datur contra eum cui facta eſt ſolutio.*
2 *Actio perſonalis non datur contra debitorem debitoris.*
3 *Dominus non tenetur ex mutuo facto colono ſuo.*
4 *Actio perſonalis non datur contra fundi poſſeſſorem.*
5 *Inſtrumenta guarentigiata non habent executionem contra tertium.*
6 *Tertio impediente datur reſtitutoria contra debitorem.*
7 *Amplia, vt ibi.*
8 *Limitatio ad l. ſi quis fumo, §. 1. ff. ad leg. Aquil.*
9 *Dominus tenetur ex contractu procuratoris, vel negotiorum geſtoris, ſi in eius rem verſum ſit.*
10 *Filij tenentur ad mutuum grani factum per patrem ſi ipſi manducauerunt.*

PVlchra, vtilis, ac etiam valde delectabilis eſt quæſtio, & ſæpiſſimè in facto occurrit; pater inops recepit mutuo grano ex quo alimentauit filios qui habent bona materna. An ſi pater ex nimia paupertate ſoluere non valeat, teneantur filij de bonis maternis, vel ſimilibus.

1 Pro parte negatiua facit in ſimili, quod condictio indebiti datur ſolum contra eum cui facta eſt ſolutio, nam contra eum, cui quoquo modo ſolutio profuit, vbi Paul. Caſtrenſ. rationem reddit, quia hæc naſcitur ex quaſi contractu reſultante per ſolutionem, vnde ille qui ſolutioni non interfuit, non tenetur.

2 Secundò, pro hac parte facit lex non aduerſus, C. ſi cert. petat. vbi perſonalis actio non datur contra debitorem debitoris, ſed contra eum tantum, cuius fidem quis contrahendo ſecutus eſt.

3 Tertiò facit lex penult. C. de action. & obligation. vbi dominus

minus non tenetur ex mutuo facto colono ſuo, etiam ſi fuerint pręſentes procuratores ipſius domini, & ſe folio ſubſcripſerint.

4 Quartò, pro hac parte facit text. in l. finali, §. finali, ff. de contrahen. emptio. vbi actio perſonalis, non datur contra fundi poſſeſſorem; & fortius loqui videtur ille text. quia vendidit, obligatur eo iure, & ea conditione qua ipſe habet, & ſic videtur transferre cum onere ſuo.

5 Hinc poſtea infertur, quod ſi Statutum diſponat, quod Inſtrumenta guarentigiata mandentur executioni, procedit cõtra debitorem, non contra ſingularem ſucceſſorem, etiam ſi hypothecaria agatur Bald. valde commendans in l. 1. num. 6. C. communia de legat. Iaſ. ad l. iuris gentium, §. Prętor, num. 9. ff. de pact. in l. certi condictio, §. quoniam, nu. 11. ff. ſi cert. petat. Dec. conſil. 198. num. 5. Bard. de Guarentig. quæſt. 9. Iaſ. ad l. 1. §. ſi hæres, num. 5. ff. ad Trebell. vbi ampliat, etiam ſi obligatio contracta ſit reſpectu rei tranſeuntis in ſingularem ſucceſſorem. Roman. conſil. 417. num. 7. per l. cum hęreditas per fideicommiſſum, ff. ad Trebellian. Roderic. Suarez ad l. poſt rem iudicatam, limitat. 1. ff. de iudic. vbi limitat, niſi apponatur pactum de non alienando, vel de capiendo propria authoritate, iuxta l. creditores, C. de pignoribus. Galleſ. loquens de forma Camerali, parte 2. quæſt. 2. nu. 3. Menoch. de adipiſcend. Remed. 4. num. 848. Afin. in practica, §. 31. limitat. 25. vbi limitat, niſi appoſitum ſit precarium, & pactum de capiendo, & de executor. §. 1. c. 44. vbi rationem reddit, quia non eſt veriſimile ſtatuentes voluiſſe. Tertio pręiudicare, Vant. in titulo quis poſſit dicere de nullitate, num. 17.

6 Pro contraria parte facit lex finalis, §. 1. ff. de eo per quem fact. vbi tertio impediente exiſtente non ſoluendo, datur reſtitutoria contra principalem debitorem: per quem textum dixit Cin. in l. 1. in fine, C. de reputat. & ſequuntur ibi Caſtrẽſis & Bald. quod ſi minor alicui vendidit, & de eius commiſſione ſoluit precium creditori ipſius minoris ex cauſa oneroſa: quod ſi minor reſtituatur aduerſus venditorem, quòd emptori ſuccurritur contra creditorem minoris cui ſoluit, per l. plenè, la ſecõda, §. 1. ff. de legat. 1. quæ addi poſſent ad ea quæ ponit eruditiſſ. Sfortia de reſtitut. in integrũ, quæſt. 57. quia

eſt caſus

Digitized by Google

eſt caſus practicabilis, & valde frequens. Sed certè ille text. vbi ſe fundant Cin. & alij, prouidet principali cui hæreditas erat reſtituenda, ſed non emptori, qui precium ſoluit, prout eſt caſus Cini, & aliorum.

7 Procedit etiam text. in d.l.fina. §.1. nedum pro eo qui eſt damno, vt ibi, ſed ne lucrum amittat, Alex. in l.ſi conſtante, num.3. in fine, vbi Iaſ. num. 37. ff. ſoluto matrim.

Secundò pro hac parte facit l.2.§.ęquiſſimũ, ff. ad l. Rhod. de iactu, per quem dicit ibi Bald. quod licèt concedatur ſine metu legis Aquiliæ vicinis deſtruere domum vicinam de in-
8 cendio ſuſpectam, ex l.ſi quis fumo, §.1. ff. ad l. Aquil. tenentur tamen contribuere omnes ad ipſius refectionem qui de tali vtilitate participauerunt.

9 Tertiò facit text. in l. ei qui, in fine, C. quod cum eo, vbi tenetur dominus ex contractu procuratoris, vel negotiorum geſtoris, ſi in domini vtilitatem verſum ſit, vbi Caſtrenſ. dicit eſſe caſum ſingularem; & ſingularem quoque dixit Bart. in l.ſi pupilli, §.1. num.4. ff. de negot. geſt.

Et hanc opinionem tenent Angel. & Iaſ. in l. his ſolis, ff. de condict. indeb. vbi Bart. indeciſum reliquit. Idem Iaſ. in l.ſi eum ſeruum, in princ. ff. ſi cert. petat. Cremenſ. dicens ſingulare, Notab.37. Tu mutuaſti. Roman. Singula. 203. valde cõmendat Crot. in l. frater à fratre, nu.9. ff. de condict. indebi. Veronenſ. Cautela mihi 62. Cordub. ad l. Si quis a liberis, §. ſi quis ex his num.83. de liber. agnoſcend.

Ampliatur ne dum in filijs, ſed etiam in vxore Io. de Platea in l. vxorem, C. de decurio. lib.10. Io. Lup. in rubr. de donation. §.66. num.6.

Limitatur dummodo tempore mutui eſſet cariſtia, vel pater inops & hoc deducatur Surd. de aliment. titul.8. priuileg.48.

Ad allegata in contrarium videtur poſſe reſponderi, quod
10 in hoc caſu duo concurrant, ſcilicet cauſa lucratiua, quoad filios, & in ſubſidium, quo caſu etiam actio perſonalis dat cõtra ſingularem ſucceſſorem, vt per Iaſ. in dicto §.ſi hæres, nu. 8. & intrat æquitas, l.ſi me, & Titium, ff. ſi cert. petat.

CASVS

CASVS CXXIX.

De matre volente remanere tutrice poſt tranſitum ad ſecunda vota.

SVMMARIVM.

1 *Spoliatus ante omnia eſt reſtituendus.*
2 *Etiam omni exceptione poſtpoſita.*
3 *Spolians appellatum cenſetur renunciare appellationi.*
4 *Prædo ſpoliatus reſtituitur.*
5 *Mater per tranſitum ad ſecunda vota amittit tutelam.*
6 *Et impia eſt talis mater ad ſecundas conuolans nuptias.*
7 *Et ſufficit ſola intentio nubendi.*
8 *Licèt poſtea non nubat.*
9 *Pupillus apud matrem ſecundo nubentẽ, nec morari nec educari debet.*
10 *Decretum Iudicis eſt nullum in matre ſecundo nubente.*
11 *Vitricus reddit matrem in tutela magis ſuſpectam.*
12 *Iudex in tutelis debet procedere vt pater.*
13 *Satiſdatio ex poſt facto tutelam non confirmat.*
14 *Prædo notorius non reſtituitur.*
15 *Conſanguineus poteſt de facto eripere puellam de manibus tutoris ſuſpecti.*
16 *Puella creditur vbi morari velit, & ſi male ſe tractatam dicat.*

MAter poſt tranſitum ad ſecunda vota, non petito prius tutore filiæ impuberi, fecit ſe dari in tutricem dictæ eius filiæ impuberi ad tempus, ſcilicet annorum duorũ, quibus elapſis, petijt ſe confirmari non data fideiuſſione, quo facto, vnus ex proximioribus amouit eam de manibus matris, & conſignauit amitæ, quæ conduxit ad Ciuitatem Tuderti, & de licentia Epiſcopi poſuit in monaſterio: mater prætenſa tutrix, petit ante omnia reſtitui ad ſpolium, nec coniunctos audiri, niſi purgato ſpolio, & interim Iudex loci procedit ad pœnam contra eripientem

pientem, & conducentem extra locum ſuæ Iuriſdictionis; Quæritur quid iuris?

Duo igitur ſunt caſus principales.

Primus eſt, an mater prætenſa tutrix ſit audienda in purgatione ſpolij, ita vt ante omnia reſtitui debeat.

Secundus eſt caſus, an Criminaliter procedi potuerit contra amouentem, & conducentem extra Iuriſdictionem.

1 Ad primum videbatur dicendum matrem in allegato ſpo lio audiendam, cum ſpoliatus ante omnia ſit reſtituendus, l. ſi quis ad ſe fundum, C. ad l. Iuliam de vi publica, Ripa ad l. naturaliter, §. nihil commune, numero 47. vbi Rube. nume-
2 ro 142. de acquir. poſſeſs. Etiam omni exceptione poſtpoſita, cap. in litteris, cap. conquærente, de reſtitut. ſpoliator. Ca-
3 none nullus, 2. q. 2. Ita vt ſpolians appellatum cenſeatur ſuæ appellationi renunciaſſe, Felin. in cap. ex parte, col. 3. de Reſcript.

4 Et adeo fauorabile eſt ſpolium, vt ſpoliatus prædo ſit reſti tuendus, l. Colonus, l. cum fundum, ff. de vi, & vi armata. Eſt
* Communis opinio. Menoch. de recuperan. Remed. 1. q. 11. Borgnin. de Vſufruc. ſub nu. 6. verſ. quòd datur.

5 Cõtrarium credo de iure verius ea præcipuè ratione, nam per tranſitum ad ſecunda vota, mater ſtatim deſinit eſſe tu
6 trix, §. ſin autem tutelam, Authenti. de nupt. vbi matrem ſic conuolantem ad ſecundas nuptias impiam appellat, & efficitur valde ſuſpecta, vt filium pro viro excoriare velle præſu-
7 matur. Pariſ. conſ. 56. nu. 3. p. 1. Idque eſt adeo legibus odioſum, vt nedum per tranſitum ad ſecunda vota tutelam filiorum amittat, ſed ſtatim, quòd habuit animum nubendi, Bart. reputans hoc valde notabile in l. ſi quis ſub conditione, nu. 28. ff. de teſtament. tute.

8 Immò ſufficit, quod allegat ſe velle nubere, licèt poſtea effectualiter non nubat, Bart. in Authen. Sacramentum, num. 3. C. quando mulier tutelæ officio, dicens eſſe textum ſingularem, in l. Imperialis, §. ſed ſi talis, C. de nupt. Aretin. de legitima patron. tutel. in fine, Dec. in c. ex parte, nu. 29. de appellation.

Et licèt Afflict. Deciſ. 357. contrarium ſentiat cum Bart. tamen eſt Communis opinio, vt ibi per Vrſil.

Quamuis

Quamuis reuera poſteà pœnitendo, & in viduitate permanendo contrariam opinionē æquiorem firmet. Neuizan. Sylua Nuptiali lib.2.num.50.Boer. Deciſ.266. num.5. Viuius in Sylua, Opinio.535.ſub nu.19. verſic. in contrarium; ſatis eſt,quòd perſeuerando, prout in caſu iſto, nulla eſt difficultas.

9 Et ſi Iudex de facto licèt ad ſecunda vota tranſierit,tutricē confirmet,pupillus apud eam nec morari,nec educari debet.Ruin. conſ.87. nu.11. vol.5. & ratio triplex aſſignatur à Bald.conſ.96.lib.4.Prima,ratione morum inhoneſtorū. Secunda,ratione mutatæ affectionis. Tertia,ratione futuræ dilapidationis.Sequitur Corn.conſ.113.nu.6.vol.4.

10 Quo fit, vt cum tutela per tranſitum ad ſecunda vota ſit nulla,nullum etiam erit Iudicis decretum,& confirmatio,& conſequenter nulla vis, metus, vel ſpolium conſiderari poteſt,vt in terminis arguit, & concludit, Crauetta conſil.18. nume.1.Sequitur Lambertengus de contract. mulier. gloſſa

** 3.nu.29. cum ſeq. dicens hanc eſſe magis Communem opinionem.

11 Idque fortius procedit ſtante vitrico à iure ſuſpectiſſimo, Caſtrenſ.conſ.27. ex c.lib.1. Et ſucceſſio deuoluitur ad matrem,prout in caſu noſtro ſtāte teſtamento patris. Curt.iun. conſ.94.col.2.poſt medium,Alber.in l.1.in fin.C.vbi pupil. educ.deb.Crau.conſ.18.col.1.in fine.

Et licèt Barbac. conſ.60.col.14.lib.3. contrarium ſentire videatur,tamen loquitur incidenter, & ſine lege, & non loquitur in matre ſuſpecta per trāſitum ad ſecunda vota,& habente vitricum aſſumptum.

12 Et dicit Bald.conſil.487.lib.quinto,quod Iudex in tutela iſta debet aſſumere partes patris, & facere, quòd ipſe ſed filia propria veriſimiliter faceret, non permittendo eam morari apud eos,qui inſidiari poſſint caſtitati, vitæ,animæ, bonis moribus,nuptijs,& patrimonio puellæ, inquiens Baldus quam affectionem credimus habere matrem ad puellam per tranſitum ad ſecunda vota,certè nullā, merito igitur nullum ſpolium,nec violentia conſideranda eſt.

13 Accedit prædictis, quod poſt duos annos elapſos, in quibus primo loco ſuſcepit tutelā, & fideiuſſor pro illis duobus

annis

annis limitatè fideiuſſit, quod mater proſecuta eſt vlterius tutelam, & adminiſtrationem, nõn ſatiſdando vlterius, quo caſu omne iudicium eſt nullum, omniſque adminiſtratio inualidã, etiã ſi hodie præſtare vellet. Afflict. in matre loquens Deciſione 281. Aretin. in §. actionum, ſub num. 41. Inſtitut. de actionibus. Capic. Deciſione 50. Borgnin. de tutor. num. 23. & 24.

Cum igitur totum iudicium ſit nullum, tam ratione tranſitus ad ſecunda vota, quam ob ſatiſdationem in tempore non præſtitam, merito nulla violentia, vel ſpolium dici, vel attentari poteſt.

14 Et licèt prædo ante omnia ſit reſtituendus, hoc non procedit, quando ex actis, vel alijs ſcripturis Authenticis de facili conſtare poteſt, talem eſſe prædonem intruſum, criminoſum, vel ſimiles defectus patientem. Rub. conſ. 167. nu. 5. Neuiz. conſ. 81. nu. 32. Crau. conſ. 246. nu. 6. & 302. col. penult. Ferret. conſ. 12. num. 11. Franciſc. March. Deciſ. 276. in fine;

* Et hæc eſt Communis opinio, Bero. in c. in litteris, num. 68. de reſtitut. ſpoliator. Cum igitur conſtet ex prædictis matrem non eſſe legitimam tutricem, ſequitur, quòd ſpoliũ non competat.

15 Et per modum Correlarij ex prædictis infertur ad ſecundum caſum, quod cum frater viderit puellam minus legitimè tractari, eſſe apud matrem ſuſpectiſſimam ob tranſitum ad ſecunda vota, & ſolemnia non ſeruata, educari apud matrem, & vitricum contra iuris debitum, licuit ei, & cuicumque conſanguineo de facto eripere, & amouere, & in loco tutiori ponere, Crau. conſ. 18. col. 2. & in fortioribus terminis refert conſuluiſſe, & obtinuiſſe Seraphi. Priuileg. 132. nu. 36. cum ſeq. vbi Diaconus quidam eripuit de manibus Curiæ

16 ducentis puellam ei Diacono ſanguine cõiunctam, ne apud vitricum moraretur, & ratione ſanguinis ſibi licuit, & nullam pœnam paſſus eſt, multo magis in caſu noſtro, vbi puella met examinata conquæritur amarè de matre, & vitrico, & dicit motu proprio voluiſſe recedere, ob id quod ab eis in moribus, & vita male tractabatur, & ei creditur talia aſſerenti, Pariſ. conſ. 56. col. 2. circa medium, vol. 1.

CASVS

CASVS CXXX.

De venditione capturæ piſcium in lacu in quo nihil repertum fuit.

SVMMARIVM.

1 *Incertitudo viciat contractum.*
Declara in venditione, vt ibi num. ſeq.
3 *Læſus quis non dicitur ex facto ex quo potuit naſci lucrum, & damnum.*
4 *Minor renuncians fideicommiſſo reciproco, non reſtituitur.*
5 *Lex ſi minor vigintiquinque annis filiusfamilias, §. 1. declaratur.*
6 *Minor non reſtituitur aduerſus diuiſionem ſorte factam.*
7 *Limitatur data enormi læſione.*
8 *Sublimitatur niſi concurrat Iudicis decretum.*
9 *Sublimitatur ſecundò, vt ibi.*
10 *Lex de fideicommiſſo, C. de tranſactionib. quomodo procedat.*
11 *Remedium l. ſecundæ, C. de reſcindenda venditione, an procedat in venditione alea, & capturæ piſcium, & incerti euentus.*
Declara, vt ibi, num. ſeq.

Domicellus vẽdidit in incertum capturam piſcium exiſtentium in eius lacu, emptores funditus euacuauerunt dictum lacum, & ne minimum piſciculum inuenerunt, conueniuntur ad integrum conuentum precium; Quæritur quid Iuris?

Pro parte affirmatiua, quòd venditio valuerit, facit l. ſi iactum, ff. de contrah. empt.

Secundò facit l. nec emptio, in princip. ff. eod. titulo.

Pro contraria parte facit d. l. nec emptio, in principio, ff. eod.

1 Secundò facit, quia incertitudo viciat contractum, Iaſ. de ** magis Communi, in l. ita ſtipulatus, num. 11. ff. de verbor. obligat. Emanuel in ſuo Theſau. lit. I. nu. 22.

2 Et in

2 Et in propoſito diſtingui ſolet; Aut venditur corpus futurum, vt fructus naſcituri, vel quid ſimile, & tunc, ſi non naſcãtur, venditio eſt nulla tanquam ſine re; Aut venditur factum, vel alea, vel ſpes, vt iactum retis, captura piſcium, & tunc venditio eſt valida, & perfecta etiam ſi nihil capiatur, ita Bartol. Nec ibi diſſentit Alberic. ad l. nec emptio, ff. de cõtrah. empt. ad l. ſi iactum, ff. de action. empti. clarius in l. cotem, §. qui maximos, col. 2. ſub nu. 4. ff. de publicat. Anton. Gomeſ. variar. reſolution. tomo 2. cap. 2. ſub nu. 7. verſic. in hoc tamen, vbi vltra alios reddit rationem differentiæ, quia in primo caſu partes veriſimiliter cogitauerunt in fructibus, vt naſcerẽtur, vnde ſi non naſcantur venditio reſoluitur; in alea verò nõ eſt illa veriſimilitudo, quia actus ſe habet ad eſſe vel non eſſe, & ideo ſola ſpes empta videtur, ſentit Marſil. de probation. nu. 399. Mozz. de contract. de emptio. & venditione. Rubr. de rebus quæ vendi poſſunt, num. 17. Et hæc diſtinctio deſeruit etiam quia primo Caſu, quando venduntur fructus naſcituri, & ſic corpus, fit remiſſio eis non natis; Secundo caſu, quando venditur captura, alea, vel ſpes, non fit remiſſio Boſſius de remiſſione mercedis public. num. 17.

Sed practicabilis oritur dubitatio; An emptori læſo competat Remedium l. 2. C. de reſcinden. venditio. Et primo vi-
3 debatur nec hoc remedio ſuccurri: Nam quãdo ex aliquo facto quis potuit capere in incerto lucrum & damnum, ſi caſualiter contingat damnum, non dicitur lęſus, l. de fideicommiſſo, C. de tranſaction. quem vnicum, & ſingularem dixit Bald. in l. cum Archimedoram, numero 3. vt in poſſeſſ. legatorum, Boer. Deciſ. 147. num. 7. Bald. conſil. 404. colum. 1. verſic. ſecundus caſus, volum. 3. Salicet. in l. 1. in 4. notab. C. de pact. Comenſ. conſ. 72. col. vlt. verſic. nec porro intelligo, Caſtrẽſ. conſil. 279. in 2. dubio, lib. 1. & conſil. 191. col. vlt. verſic. nec cenſetur, lib. 2. Roman. conſ. 26. col. 1. verſic. & duplici ratione, Curt. ſen. conſ. 80. col. 3. Dec. conſ. 287. col. vlt. Iaſ. conſil. 17. Tiraquel. ad l. ſi vnquam, in verbo, Donatione largitus, numero 110.

4 Hinc poſtea infertur, quod minor renunciando fideicommiſſo reciproco non reſtituitur. Bald. in l. Archimedoram, num. 3. C. vt in poſſeſ. legat. vbi dicit ſingulariter notandum,

Sſ Alex.

Alex.in l.1.num.3. & ibi Socin. num.5. Iacobin. num.6.C. de pactis. Curt.iun.in l.nam & poſtea, §.ſi minor, nu.3.ff.de iureiuran. in l.1. num.10. C.de tranſact. vbi vocat hunc caſum dubium euentum litis, latè Tiraquell.in Repetition.l.ſi vnquam, in verbo, Donatione largitus, num.110.C.de reuocand.donation. Et conſuluerunt paſſim Caſtrenſ. conſilio 191.in fine,lib.2.conſ.380.num.3.lib.1.Bertrand.conſ.191. num.5. & 6.lib.4.conſ.238. ſub nu.4.8.&9.lib.4.Dec.conſ. 287.col.finali, Cephal.conſ.369. num.41. & ſeq.lib.4.conſ. 13.nu.36.lib.2.Sfort.de reſtitut.in integr.parte 2.quæſt.85. art.4.num.26.

5 Hinc etiam eſt,quod diſpoſitio l.ſi minor vigintiquinque annis filiusfamilias, §.1.ff.de minor.non procedit inter duos minores propter dubium euentum litis,ita ſingulariter dixit Aretin.in l.de fideicommiſſo,vbi Curt.iun.num.4.dicit ſingulariter notandum, C.de tranſaction.

6 Secundò, pro hac parte facit, quod minor non reſtituitur aduerſus diuiſionem ſorte factam,Bald.in l.ait prætor,§.vlt. ff.de minor. Marantha de ordine Iudic. par.6.§.& quandoque appellatur,num.258.Bombin.conſil.39.nu.4.Tiraquel. de iure primigen.quæſt.17.num.6.Illuſtriſs.Card. Alban.in Rubrica de minor. nu.1. Natta conſ.631.nu.23.lib.3.Sfort. de reſtitut.in integr.queſt.66.artic.4.ſub num.25.limitat.2. Addo Gomeſ.de Contract. cap.14. ſub nu.4.in fine, vbi dicit in Practica ſingulariter notandum.

Pro reſolutione, crederem in hac delectabili, & practicabili materia ſortis multa vtilia eſſe conſideranda, Concluſio enim ſuperius firmata eſt,quòd minor non reſtituitur aduerſus electionem, vel etiam diuiſionem per ſortem factam.

7 Limitatur,vt non procedat data enormi leſione,nam tunc competit reſtitutio, Bal.in l.maioribus,C.communia vtriuſque iudic.per illũ text.iuncta l.2.C.quando,& quibus quarta pars, lib.10.Franch.in Rubrica de appellat.nu.3.Cardin. Alban.in Rubr.de minor.num.3.Sfort.de reſtitut.in integr. quæſt.66.art.4.prope finem.

8 Sublimitatur, niſi diuiſio eſſet facta per iudicis decretum, quia debebat appellari, aliàs ſententia non reformatur,quia ſibi imputat ſi non appellauit,Petr.de Vbald.de duobus fratribus,

tribus, parte 11.quæſt.18.numero 19.

Sed in hoc puto cogitãdum, quia Petr. de Vbal. loquitur in maiore, ſecùs fortaſſe minore, qui etiam aduerſus ſententiam quandoque reſtituitur.

9 Sublimitatur ſecundo, vltra Sfort. in laudato iam loco, vt ſuccurratur maiori in diuiſione facta per ſortes, quando ſortes per errorem inæquales factæ ſunt, & error poſtea deprehenditur ex poſt facto, ſecùs ſi ab initio partibus ſcientibus fierent ſortes inæquales, vt alteri poſſet maior portio obuenire, & ita egregiè declarat Arius Pinellus, de reſcind. venditione, l.2.p.2.cap.1.nu.8.

10 Secunda ſit principalis Concluſio; Diſpoſitio l. fideicommiſſo, & eius regula, C. de tranſact. procedit tribus concurrentibus.

Primò, vbi ſcienter Partes ſorti ſe commiſiſſent, ex Alex. conſ.83.nu.18.lib.2.Iaſ.conſ.131.col.3.lib.4.

Secũdò, data æquali incertitudine vtrique parti, ex Ario Pinello in citato loco, num.9.

Tertiò, data paritate perſonarũ, vnde non procedit, quando vnus fratrum eſſet ſenex, alter iuuenis, nam propter imparitatem diceretur læſus iuuenis, vt egregiè conſiderat Fulg. in d.l.de fideicommiſſo, & ibi valde commendat Riminald. Claud. Aquenſ.nu.8.dixit ſingulare Curt. iun.in l.1.nu.10. C.de tranſact.extat conſ.Cumani celebre 114.

11 Tertia principalis Concluſio ſit; Remedium l.ſecunda, C. de reſcind.venditio. ceſſat in venditione de alea, iactu retis, captura piſcium, & ſimilibus, vt ibi per Baldum, colum.2. verſic.huc accedit; & ſequitur ibi Pantaleo de Cuma, colum. 30.Caſtrenſ.conſ.229.colum.2.verſ.3.quia, lib.1.conſ.250. col.2.eod.lib.1.& conſ.289.col.3. verſ.3. obſtat, eod.lib.1. Tiraq.ad l.ſi vnquam, in verbo, largitus, nu.114.

12 Declaratur, vt vera ſit data pari incertitudine vtriuſque partis, ſecùs ſi ex parte emptoris incertitudo, & venditoris dolus, vel ſcientia argui poſſit, prout in venditione Burſæ in caſu Caſſanæi, conſil.52.& ibi ſentit etiam Pinell. in d.loco, num.9.in fine.

Et ex prædictis patet reſponſio ad contraria.

CASVS CXXXI.

Exceptio præſcriptionis an opponi poſſit in cauſa, ſola facti veritate inſpecta.

SVMMARIVM.

1 *Præſcriptio eſt iniquiſſimum præſidium, quia eſt contra naturalem æquitatem, vt num. 10.*
2 *Dotis in cauſa proceditur de bono, & æquo.*
3 *Præſcriptionis exceptio habet locum in dote.*
4 *Ius Canonicum innititur æquitati.*
5 *Præſcriptio currit de iure Canonico.*
6 *Forus conſcientiæ eſt forus veritatis & æquitatis.*
7 *Et in eo habet locum præſcriptio.*
8 *Etiam ſuperueniente mala fide poſt præſcriptionem.*
9 *Iudicis arbitrium pleniſſimum quomodo procedat.*
10 *Præſcriptio eſt contra naturalem æquitatem.*
11 *Præſcriptio quare introducta.*
12 *Prælati negligentia non nocet Eccleſiæ.*
13 *Illatio non fit ex puris particularibus.*
14 *Præſcriptio quando contra Eccleſiam currat facto Prælati.*
15 *Præſcriptio cum mala fide eſt præſidium iniquiſſimum.*
16 *Textus in §. habeat, Authentica, Vt Eccleſia Romana declaratur.*
17 *Etiam, dictio hæc, quid importet.*
18 *Ampliatur, vt extendatur ad ſcientes, vt ibi.*
19 *Declara vt ibi, quod etiam explicet maiora expreſſis.*
20 *Et explicat caſum magis dubitabilem & includit minus dubitabilem.*
21 *Et aliquando non ſeruat propriam naturam vt in propoſito caſu, & vide num. ſeq.*
23 *Præſcriptio Centenaria currit contra Eccleſiam Romanam.*
24 *Fraudibus poſſeſſorum malæ fidei vt obuietur, reddendo duriorem bonæ fidei poſſeſſorum conditionem durum eſt.*
25 *Donatio cur inſinuetur excedens ſummam quingentorum.*
26 *Teſtamentum cur requirat ſeptem teſtes.*

27 *Præ-*

27 *Præſcriptio currit ſola facti veritate inſpecta non obſtante.*
28 *Ampliatur, vt nec ſit locus Euangelicæ denunciationi.*
29 *Subampliatur vt ibi.*
30 *Denunciatio Euangelica non habet locum in bona fide.*
31 *Ferratij Cautela 38. declaratur.*

Illuſtriſſimus Cardinalis Camerarius facultatem conceſſit cuidam Tudertino mercatori vt in cauſis ſuæ mercaturæ procedatur ſola facti veritate inſpecta. Quidam debitor oppoſuit contra partitas exceptionem præſcriptionis maximè Statutariæ, nũquid debeat in hoc audiri?

Et quod opponi non poſſit, eſt textus notabilis in §. Ha-
1 beat, Authent. Vt Eccleſia Romana, vbi appellat auxilium præſcriptionis impium & iniquiſſimum. Hinc appellatur remedium odioſum vti abſorbens ius alterius, Canone poteſt, 16. quæſt. 3. Abbas conſ. 71. col. 1. lib. 2. nec ob id præſumitur in dubio, Abbas conſ. 82. num. 6. lib. 2. Balb. de præſcript. in 3. particula, 3. partis principalis, in fine. Crauetta conſ. 29. in fine, conſ. 201. num. 29. etiam ex curſu temporis innumerabili. Pariſ. conſil. 27. num. 30. conſil. 104. num. 1021. lib. 1. Natta conſil. 179. nnm. 18. & nec qualitates quæ concurrunt ad eam cauſandam. Menoch. lib. 6. præſumpt. 33. num. 9. Et per hunc textum hanc opinionem negatiuam tenuit Angelus in l. 1. ff. de negot. geſt. dicens illum textum valde notabilem in l. 1. C. de pręſcription. 30. annorum, in l. qui æquitate, ff. de doli exceptione, in l. ſequitur, §. ſi viam, nu. 2. ff. de vſucapione, dicens in practica & facti contingentia defendiſſe multa arbitramenta, quæ exceptionem præſcriptionis receperunt, Iaſ. dicens valde notabile, in l. ſi is qui pro emptore, nu. 73. ff. de vſucapione. Marſil. dicens perpetuo notandum, Singulari 370. Roman. in Rubr. de arbitr. colum. 1. Lanfranchus de arbitr. quęſt. 25. Corn. conſ. 145. vol. 2. conſ. 151. volum. 3. Socin. conſ. 86. col. penult.

2 Pro contraria parte facit, quia in cauſa dotis proceditur ſecundum æquitatem, l. iure ſecurſum, §. finali, ff. de iure dotium.

3 Et tamen in ea habet locum exceptio præſcriptionis, l. in

rebus, §.omnis, C.de iure dotium, Bald.in l.1.ff.ſoluto matrimon. dicens ita iudicatum Peruſij eo exiſtente aduocato contra Bartolum. Baldus nouellus de priuileg.dot. parte 7. priuileg.1.col.5.Balb.de præſcription.par.1.ſextę part.principal.num.10. Caſu 16. & nu.14. Caſu 20.Crot.in Repertit. l.nemo poteſt, num.50. ff.de legat.1.

4 Secundò pro hac parte facit, quia ius Canonicum æquita-
5 ti innititur, c.dilecti, de iudic. & tamen exceptionem præſcriptionis patitur, toto titulo, extra de præſcription.

6 Tertiò forus cõſcientiæ eſt forus æquitatis & tribunal veritatis & non fictionis, Bald.in l.vnica, nu.6.C.de confeſſis,
7 & tamen in eo habet locum exceptio præſcriptionis, Cano. ſi virgo, in fine, 34.quæſt.2. Bald.in cap.1. §.ſi quis, per triginta, num.8. ſi de feudo controu. fuerit inter dominum & agnat.

8 Et hæc Concluſio adeo vera eſt, etiam ſi ſuperuenerit mala fides poſt completam præſcriptionem. Felin.in c.vigilãti, nu.11.de præſcription. poſt Abbat.in Rubr.num.13.appellauit dictum multum notabile Bald.in Authent. Ad hæc, verſic.ſed ponamus, col.4.circa medium, num.14.in fine, verſic. ſecundo caſu, C.de iuris & facti ignorantia. Dec.in c.nouit, num.78. de iudic.Firmian.in verbo, præſcriptio, el primo, verſic.decimo ſexto, Iaſ.in §.ſed iſte, numero 112.Inſtitut.de action. Et hanc opinionem dixit in foro conſcientiæ veriſſimam.Summa Angelica, in verbo, præſcriptio, 47.in fine; Et Communiter ab omnibus vbiq; receptam. Bald.de præſcription.in 2.parte, 3.partis principalis quæſt.9.Nauar.in Manuali, cap.17. num.85. licèt reuera in hoc pulchro articulo ſicco pede pertranſeat, & in terminorun declarationibus ſine propoſito de quo agebat, attendat melius ergo. Dominic.Soto de iuſtit.& iure, lib.4.quæſt.5. artic.4. colum.6.in fine, & col.8. Tiraquell.pariter de Communi, de præſcript. §.2. gloſſa 2.in fine. Et latius de Cauſa ceſſante, limitat.12. num.16.

Et hanc opinionem tenuit Bartol.in Extrauag. Ad repri-
9 mendum, in verbo, videbitur, num.13.vbi declarat quod Iudex habens pleniſſimum arbitrium, operatur in faciũdis per ipſum, non in factis, conſummatis, & ad perfectionem deductis me-

ctis me-

ctis mediante iuris miniſterio; quod dictum ſingulare reputauit Matheſilan. notab. 14. Roman. conſil. 149. verſic. quintum autem, Fulgoſ. conſil. 107. Imola conſ. 122. Natta in Clementina, Sæpè, §. non ſic tamen, num. 52. de verbor. ſignific. Lanfranc. de arbitris, parte vltima, quæſt. 25. Cotta amplians etiam ad arbitratorem, in Memorabil. in verbo, præſcriptionis exceptio, Aretin. in §. in bonæ fidei, num. 32. Inſtitution. de action. Amodæus de Caſtello in Tracta. Syndicat. folio 146. Paris de Puteo in eod. tracta. tit. de poteſtate Iudic. nu. 2. Aretin. in l. ſi ſeruus ſeruum, in §. ſequitur, in 3. notab. ff. de verbor. obligation. Felin. in c. 1. num. 52. de Conſtitut. in Rubrica de præſcript. num. 2. vbi Berous, num. 10. Iaſ. conſ. 72. in fine, lib. 1. Socin. iun. conſ. 145. num. 87. & 88. lib. 1. Arius Pinell. ad Authent. Hoc niſi tricennale, ſub nu. 41. verſic. infertur etiam, C. de bonis matern. vbi intrepidè tenet hãc opi-
* nionem veriorem. Et hæc eſt Communis opinio, Didacus in Regula, Poſſeſſor, parte 3. §. 2. num. 4. Fuluius Conſtantin. ad titulum de vſucapion. in princip. num. 7. in fine. Menoch. de arbitrar. quæſt. 49. Crot. ad l. nemo poteſt, num. 51. ff. de legat. 1. Addo Fortun. ad l. 1. col. 15. de iuſtit. & iure. Vaſqui. Controuerſiarum illuſtrium, lib. 2. c. 52. Eman. in ſuo Theſauro, litera P. num. 213.

Reſtat modo aliquid dicere ad intellectũ text. in d. §. Ha-
10 beat, Auth. Vt Eccleſia Romana, vbi præſcriptio appellatur iniquiſſimum præſidium. Reſpondet ibi gloſſa, quia eſt contra naturalem æquitatem, l. nam hęc natura, ff. de condict. indebiti, Regula Locupletari, lib. 6. tamen etiam natura iubet vt bonum publicum præferatur priuato, iuxta notata in l. 1.
11 ff. ſolut. matrimonio, prout eſt in præſcriptione, quæ eſt ob bonum publicum introducta, ne dominia rerum eſſent in incerto, merito in præſcriptione, l. nam hoc natura, ff. de condict. indeb. non procedit, Datur etiam Simile; Mandat lex depoſitum reſtitui, Cano. ius naturale, 1. diſtinct. ex cauſa prohibet, puta effectu, Cano. Ne quis arbitretur, 22. quęſt. 2. Declaratur igitur rectitudo iuris naturalis per aliam rectitudinem virtualiter elicitam à rectitudine eiuſdem Iuris, vt conſeruentur Regulæ eiuſdem Iuris.

12 Secundo appellatur præſcriptio iniquiſſimum præſidium,

quia contra Eccleſiam, cui prælati negligentia nocere non debet, l.Iubemus, C.de Sacroſ.Eccleſ. & ita Alciat.in Rubr. de præſcription.ſub num. 10. verſic.ſecundus caſus.

Iſta ratio non videtur concludens contra Regulam in ſe, non enim videtur æquum dicere, præſcriptionem iniquam abſolutè, quia in vno Caſu, puta contra Eccleſiam, ſit iniqua,
13 quia ex puris particularibus non infertur.

Præterea ſi negligentia Prælati non nocet Eccleſiæ, ergo remanet ſaluum ius Eccleſiæ, ergo tollitur iniquitas.

14 Inſuper; Aut ſumus in re male alienata, nec adhibitis ſolennitatibus à iure requiſitis, & eo viuente, præſcriptio dormit; Aut ſumus in re Eccleſię cum debitis ſolennitatibus alienatæ, & tunc honeſta eſt præſcriptio, Guid.Pap.quæſt.150. Et per annos 40. cum bona fide præſcribitur, Authent.Quas actiones, vbi Iaſ.in 1.notabili, C.de Sacroſ.Eccleſ. Balb.de præſcript. in 2.parte, tertiæ partis principal.quæſt.6.nu.10. & in 1.parte, quintæ part.principal. quæſt.1.in princip.Cui
** addo, quòd hæc eſt magis Communis opinio, Guido Papę, quæſt.36. & ibi Redoan. de rebus Eccleſ. in princip. verſic. item ſub vocabulo, fol.6.

15 Tertiò præſcriptio eſt iniquiſſimum præſidium quãdo eſt cum mala fide, ſecus ſi cum bona fide, Bald.in l.1.num.3.C. de præſcript.30.annorum. Angel.in l.ſequitur, §.ſi viam, ff. de vſucapio. Lanfranc. de Arbitr. quæſt.25. Et hæc eſt vera
* & Communis reſolutio, Balb. valde commendans de præſcription.in 1.parte principali, quæſt.5.numero 9. Additio. ad Matthe ſilan. Notab.14.num.6. Addo Roman.conſ.249. prope finem.

16 Circa illa verba textus in d.§.Habeat, ibi, ne tutus peccandi locus ſcientibus relinquatur, hæres tenetur exonerare conſciẽtiam defuncti, cap.finali, de ſepultur.cap.ſuper eo, de raptor. Cotta, in verbo, commẽdans, in verbo, præſcriptio, l'vltimo, & ob id nec ex perſona ſua præſcriptionem inchoare
** poteſt. Et hæc eſt verior & magis Communis opinio tam de iure Ciuili, quam Canonico. Felinus in capit.ſi diligenti, num.6.de præſcript. Iaſ.ad l.Pomponius, §.cum quis, num. 22.in fine, ff.de acquir. poſſeſſione, Balb.de præſcription.in 2.parte tertiæ part.principal.quęſt.12.ſub nu.12. Alex.conſil.39.

ſil.39.nu.14.lib.6.Anton.Gabr.de preſcript.concluſ.5.Viuius in Sylua opin.7.num.3. Bonacoſſ.de æquitate Canonica, concluſ.21. Borgnin. Deciſ.27. num.30.Deciſ.37.parte 1.Sebaſt.Medic.de morte, concluſ.63. Mala fides.Rubeus, conſil.13.nu.14.Cephal.conſil.102.num.22.lib.1.Villalob. Commun.opinion.205.in verbo, præſcriptio, Curt.iun.con ſil.170. Didac.in Regula, Poſſeſſor,§.8.num.3.& 4.gloſſa 9. num.1. Burſat.conſ.23.nu.20.lib.1. Tiber.Decian.Reſpon. 2.num.197.& 198. Socin.iun.conſ.2.num.63.lib.1.Ioſeph. de Ludouic. Concluſ.16.Illat.63.

Sed vna circa illum textum in §.Habeat, oritur difficultas circa illum intellectum ſuperius poſitũ ſcilicet, quòd loquatur in præſcriptione cum mala fide,& eum præſupponit iniquiſſimum præſidium, ſcilicèt verba illa, & tutus peccandi locus etiam ſcientibus relinquatur.

17 Dictio, etiã,eſt ampliatiua, l.actionis,l.alienationis,l.etiã, ff.de verbor. ſignificat. l.2.C.de teſtibus, Rubr.C. Etiam ob chirographariam. Bald.conſ.109.vol.3.Peruſin.in cap.vnico,in 3.notabili, ne Sede vacante, Pariſ.conſ.144.nu.15.lib. 4.Bellon.lib.3. Supputation. cap.1.

18 Ergo ampliat ad ſcientes,quæ ampliatio præſupponit Caſum ampliandum, & ſic ignorantiam, ergo loquitur tam de bona,quam de mala fide.

19 Secundò, dictio etiam explicat maiora expreſſis, & diuerſam ſpeciẽ,Clementi. Vnica, de ſequeſtratio.poſſeſſio.& fructuum, Clementi. Grauis, de ſentent.excommunicat. vnde dixit Geminian.conſil.65.colum.3.Clauſulam, Etiam ſæculares; includere principes, licèt hodie per Regulam Cancellariæ, Contra, niſi exprimatur, ergo cum ſint diuerſæ imò contrariæ ſpeciei, bona & mala fides, ergo vtrumque includit vt proprietatem ſeruet.

20 Tertiò, dictio; Etiam,explicat caſum magis dubitabilem, & includit caſum minus dubitabilem, l.etiam, ff.ſoluto matrimonio,Gozadin.conſ.73.num.31.Iaſ.in l.ſi cui legetur,§. ſi Titio, ff.de legat.1. in l.qui ſe patris, num.34.vbi Dec.nu. 10.C.Vnde liberi,Dec.in l.1.ff.de Iuriſd.omn.iudic.Alciat. Reſponſo 113. nu.5.ergo includit tam præſcriptionem cum mala fide, quam cum bona fide.

21 Poſſet

21 Poſſet fortaſſe reſponderi, quod in caſu de quo agitur, dictio (etiam) non ſeruat propriam naturam vim, & proprietatem, cum non exprimat Caſum magis dubitabilem, imò contrarium, exprimendo de ſcientibus, & ſic in mala fide exiſtentibus, qui caſus eſt clarus, nedum minus dubitabilis, & ita declarat Iacobin. ad l. primam, num. 8. C. ſi tutor vel curator, Rebuff. ad l. mulieris, colum. 5. verſic. explicat etiam, ff. de verbor. ſignificat.

22 Eſto, quod etiam in multis Caſibus non ſeruat propriam naturam, vim, & proprietatem, vt congerit Iaſ. in l. 1. in fine, C. vnde legitimi.

Et iniquum etiam videtur vt poſſeſſor bonæ fidei qui etiā tutus eſt in conſcientia vt dictum eſt, dicatur homo iniquus, quod vtique eſſet, ſi implicatiua, ſeruaret propriam naturam in implicando caſum minus dubitabilem, & vlterius illa verba, ſcilicet ne illa improba temporis allegatione ſe tueatur, tempus pro puritate prætendens, hæc enim verba conueniūt malæ fidei poſſeſſori, qui cum careat titulo & bona fide, fundat ſe in ſolo curſu temporis.

23 Quartus eſt intellectus ad d. §. Habeat, vt contra Eccleſiā Romanam centenaria currat præſcriptio etiam in bonę fidei poſſeſſore, ea ratione, quia ſi in bonę fidei poſſeſſore eſſet breuius tempus poſſeſſores malæ fidei, de facili deluderent, allegando ipſos quoque eſſe bonæ fidei poſſeſſores, contra quos contrarium & ſic malam fidem per ſcientiam probare difficile eſt, maximè cum ſcientia non præſumatur, & difficillimè, probetur maximè poſt longum tempus, Arius Pinell. ad Authenticam; Niſi, num. 4. C. de bonis matern.

24 Sed durum videtur ad obuiādum fraudibus poſſeſſorum malę fidei, duriorem reddere conditionem poſſeſſoribus bonę fidei, cum nec deſint alia remedia ad tollendum huiuſmodi fraudes.

Et fuit opinio Corn. conſil. 277. colum. 6. nu. 6. verſic. nec ſupra dictis, lib. 4. quam ſecutus fuit Socin. iun. conſil. 145. num. 9. lib. 1.

25 Et deducunt à ſimili, donationes excedentes ſummam quingentorum inſinuantur ad obuiandum fraudibus, l. data opera. C. de donation. & tamen non omnes donationes excedentes

cedentes ſummam quingentorum ſunt doloſæ.

26 Pariter in teſtamentis requirantur ſeptē teſtes ad obuiandum fraudibus, tamen non omnia teſtamenta ſunt in fraudē; ita dicamus quòd ad obuiandum fraudibus poſſeſſorum malæ fidei, conſtituta eſt Regula generalis & indifferens vt præſcriptio ſit centenaria in bonæ fidei & malæ fidei poſſeſſoribus.

Certè pulchra eſt conſideratio, tamen dari poteſt ratio diuerſitatis, quia in exemplis poſitis illa cautela eſt ad fauorem agentis & nulli præiudicat: ſed in caſu iſto ſecùs: nam cur ego qui ſum poſſeſſor bonæ fidei debeo pati propter te, qui es in mala fide. Si dono vel teſtamentum condo, eſt ad mei fauorem, & nemini præiudicat.

Verior igitur videtur communis intellectus de poſſeſſore bonæ fidei vel malæ fidei, vt ſuperius retuli tertio loco, & dixi eſſe communem intellectum.

27 Poterit igitur coram Iudice procedente ex bono & æquo, & ſola facti veritate inſpecta, vel coram arbitratore hoc modo procedente, opponi exceptio præſcriptionis ſi cum bona fide cucurrit, aliàs non.

28 Ampliaturq; hæc deciſio vt adeo vera ſit, vt nec ſit locus denunciationi Euangelicæ, data præſcriptione cum bona fide, & hoc tam in reali quā in perſonali actione. Bald. in Authent. Ad hæc, col. 3. verſic. item dubitatur, C. de vſur. Balb. de præſcript. in 2. parte 3. partis principal. q. 10. Couaruu. in Regula, Poſſeſſor, parte 3. §. 2. verſic. Tertio ab ea.

29 Ampliatur ſecundò, vt nec ſit locus denunciationi Euangelicæ ſtante ſtatuto quòd ſi creditor non petierit debitum,
30 vel non audiatur, vel præſumatur ſatisfactus, vel per ſimilia verba, recurri tunc poteſt ad Euangelicam denunciationem data mala fide debitoris, ſecus ſi ſit in bona fide, Balb. ex Cō-
* muni, de præſcription. in 2. parte 3. partis quæſt. 14. num. 5. & per totum, Boui. de Statutar. præſcript. gloſſa 19. & 23. numero 6. in fine.

31 Nolo tamen omittere quod Ferrat. Cautela 38. in fine, videtur contrarium expreſſe tenere, cum reuera non ſimus in vera præſcriptione, ſed in Statuto monente creditorem vt ſit ſolicitus in exigendo infra tot annos, alias punit eum in amiſſione

miſſione crediti ob eius negligentiam: cur igitur in hoc exigitur bona fides. Et ob id Galleſ. ad formã Cameralem, partic. 4. q. 3. nu. 12. dicit, quod Cautela Ferratij eſt in vſu Romæ, cum verba Statuti reſpiciant creditoris negligentiam, & velint eam punire.

Subdit autem Bouius in d. gloſ. nu. 7. quod ſi Statutũ incipit à monitione, tollitur omnis obligatio, & ciuilis, & naturalis, & conſequenter recurri non poteſt ad denunciationem euangelicam, ex Baldo, in c. debitores, num. 7. de iureiuran. vbi Bald. reddendo rationem dicit id quod ego dixi, quòd aliud eſt præſcriptio, aliud monere, & poſtea punire negligentem, ex l. diffamari, C. de ingenuis & manumiſſ.

CASVS CXXXII.

Medicorum ſalaria an communicanda ſint fratribus, in communione viuentibus.

SVMMARIVM.

1 *Medicus an conferre teneatur eius ſtipẽdia publica fratribus in communi viuentibus.*
2 *In quaſi Caſtrenſi peculio contrahitur expreſsè & tacitè.*
3 *Filius in quaſi Caſtrenſi an ſit dominus.*
4 *Medicus tenetur conferre ſua ſtipendia.*
5 *Stipendia medicorum veniunt in ſocietate omnium bonorum.*

1 QVi interrogatus ab Eccellentiſſimo Medico Ciuitatis Tudertinæ, an publica ſtipendia quæ ipſe acquirit teneatur communicare fratribus cum eo in communione viuentibus.

Et quidem Lucas de Pẽna in l. iubemus, per illum text. C. de Silentiar. lib. 10. tenuit quòd non. idem ſentit Roma. cõſ. 145. nu. 2. in fi. Alc. Reſponſo 359. nu. 3. & 4.

Cõtrarium tenet Bal. in l. prætor, §. ſed & filius, ff. de edendo, in l. ſi patruus, nu. 15. C. pro ſoc. Et ibi Salic. col. penult. Idem Bald. cõnſ. 425. Duo fratres, lib. 3. Anchar. conſ. 302. num. 7. Capra conſ. 142. Iaſ. in l. 1. nu. 9. & 13. C. qui teſtam.

facere poſſunt. Alciat. Regula 1. præſumpt. 25. num. 2. verſ. ſed puto; Et eſt ratio præcipua: ſicut enim in quaſi Caſtrenſi poteſt contrahi ſocietas expreſſa, ita & tacita, l. cum quid, ff. ſi cert. petat. Menoch. de præſumpt. libro 3. præſumpt. 56. ſub nu. 4. Vltra quem adduco textum ni fallor in terminis in l. ſi fratres, §. idem Pomponius, ff. pro ſocio, vbi ſtipendia cæteraque ſalaria in commune redigenda ſunt; per quem ita in terminis tenet Aretinus, in §. manet, num. 6. Inſtitutionum de Societate.

3 Aut igitur loquimur an in quaſi Caſtrenſi filius ſit dominus, & hoc reſolutiſſimum, per l. finalē, C. de bonis quæ lib. & dixi in Tractatu Locati & conducti, p. 1. tit. de fruct. & litium expenſ.

4 Aut loquimur in collatione facienda, & conferre tenetur, d. l. Iulianus.

5 Aut loquimur in ſocietate omnium bonorū, & tunc cenſetur communicatum; nec poſſunt ſtare ſimul hęc duo, eſſe veram ſocietatem omnium bonorum, & non communicari ſtipendia, ſalaria, & peculium quaſi Caſtrenſe.

Et ſic videmus quam ſit priuilegiatum peculium quaſi caſtrenſe, & tamen non eſt immune à communione in ſocietate omnium bonorum. Et addo Rom. conſ. 469. col. finali.

CASVS CXXXIII.

De exceptione vſuraria contra Inſtrumentum guarentigiatum.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio vſuraria & ſimulationis poteſt opponi Statuto non obſtante contra inſtrumentum.*

2 *Et poteſt opponi coram Iudice laico vbi cauſa pendet.*

3 *Ex oppoſita executionem non impedit. Idque ſiue directè ſiue indirectè coram iudice Laico opponatur. ibid. nu. 5.*

4 *Contrarium eſt verius.*

6 *Limitatur primo, hæc concluſ. vt vera ſit, petita prius abſolutione à Iuramento.*

7 *Limita-*

7 *Limitatur ſecundò, opponi non poſſe ſtante renunciatione.*
8 *Limitatur tertiò, quòd poteſt opponi per Iudicem omiſſa à parte, vbi ex aliqua coniectura Iudici conſtaret de ſuſpicione vſurariæ prauitatis.*
9 *Poteſt item opponi ante & poſt litem conteſtatam.*
10 *Limitatur quartò, quod oppoſita remitti debet ad eccleſiaſticum Iudicem diffinienda & terminanda.*
11 *Iudex laicus cognoſcit de cauſa vſuraria incidenter recepta Doctorum concluſione.*
12 *Exceptio vſuraria probari debet infra octo dies.*
13 *Et eius cognitio eſt ſummaria.*
14 *Et omiſſa parit reſciſſoriam contra ſententiam.*
15 *Mora eccleſiaſtici Iudicis in expediendo intercedente in cauſa vſurariæ prauitatis, ad ſæcularem iudicem regreſſus fieri poteſt.*
16 *Siue mora illa ex parte Iudicis accidat, ſiue partis.*
17 *Iudex ſæcularis præfigere poteſt terminum ad comparendum excipienti de vſuraria prauitate, data eiuſdem excipientis moroſa dilatione.*
18 *Immò poteſt reijcere vti calumnioſam exceptionem moroſi dilatoris.*
19 *Pars moroſa auditur offerendo expenſas, dummodo ius partis non ſit factum deterius.*
20 *Iudex moroſus & negligens auditur offerendo ſe velle iuſtitiam adminiſtrare.*
21 *Remiſſio vnius Iudicis ad alium vt valeat, quæ requirantur.*
22 *Simulatio quando noceat, & quando non.*

SÆpiſſime in facto occurrit, quod debitores volentes fugere pecuniæ debitæ reſtitutionem, imaginantur vario modo eam impedire, & vt creditor erubeſcendo à petitione deſiſtat, opponunt exceptionem vſurarum, quæ non obſtante Statuto, quod contra Inſtrumentum iuratũ & guarentigiatum, nulla poſſit oppo-
1 ni exceptio, poterit opponi exceptio vſurariæ prauitatis & ſimulationis, Dec. in c. ex parte, limit. 28. de offic. deleg. Afin. in practica, §. 39. c. 49. Rimin. iun. conſ. 48. nu. 58. vol. 1. cõſ. 399. nu. 10. & 84. vol. 4. Borgni. Deciſ. 21. nu. 82. p. 1.

2 Quæ

2 Quæ quidem exceptio poteſt opponi coram Iudice laico coram quo cauſa pēdet abſq; eo quod pro inhibitione recurratur ad Iudicem Eccleſiaſticum, Alex. de Communi, conſ. 180.nu.2.vol.1.Iul.Clar.in §.fi.q.37.in fine, dicens ita pluries obſeruari vidiſſe.

3 Sed nunquid oppoſita, impediet executionem Inſtrumenti iurati & guarentigiati coram iudice laico, coram quo cauſa pendet? vtiq; non, tenuit Ang.in l.4.§. condemnatum, in fi.de re iudicata, quem ſequitur Barbac.conſ.18.col.penult. vol.1.reputans hoc in practica valde notabile. Anch.q.familiari 55.nu.2.p.2.ſentit Galleſ.ad formam Cameralem, p.4. q.2.circa principium.

4 Contrarium eſt verius, vt executionē impediat; & Angeli doctrinam reprobat Tiraq.de Retractu Conuentionali, §.1. gloſ.2.nu.38.in fi. Natta conſ.497.ad finem, Anto. Padil.ad l.quamuis, nu.49. C.de iur.& fact. ignorant. Bonacoſſ. concluſ. criminal. in verbo, exceptiones vſurariæ, dicens, quod Natta dicere ſolebat, quod principes ad maiorem Cautelam deberent facere Conſtitutionem ſuper hoc.

5 Ampliatur hæc Concluſio vt vera ſit & procedat, ſiue directè opponatur coram Iudice laico, coram quo cauſa pendet, ſiue indirectè obtinendo inhibitionem à iudice eccleſiaſtico de ſuperſedendo. Cacheran. de magis Communi Deciſ. Pedemontana 137.

6 Limitatur primo hæc Concluſio, vt priùs peti debeat abſolutio à iuramento, Alber.in Rubr.C.de vſur.col.3.

7 Limitatur ſecundò, niſi ex verbis Inſtrumenti colligatur fuiſſe renunciatum quoquomodo exceptioni ſimulationis, vel ſimili, vel per illam generalitatem omnibuſq; alijs exceptionibus, &c. Vel per alias verba præſentis contractus, ſicut præmittitur facta. Et hæc eſt æquior & magis Communis opinio, de qua per Galleſ.in citato loco, nu.3.

8 Limitatur tertiò, ſi ex aliqua coniectura Iudici conſtaret de ſuſpicione vſurariæ prauitatis, quia tunc Iudex etiam ſine oppoſitione partis repellere poſſet. Socin. conſ.27.col.6. verſic.ſecundus ſcrupulus, lib.4. Cannar. de Execut. Inſtrument.quæſt.13. Capic.Deciſ.175. Anchar.quæſt.58.in fin. Marantha Diſputat.5.num.1.Ruin.conſ.191.num.9.vol.1.

Ioan.

Ioan.Lup.loquens de litteris Cambij in Tract.de vſur.ad c. nauiganti,§.3.nume.66.Borgnin.Deciſ.2. parte 2.num.37. Menoch.conſil.109.in fine,lib.2.Et iterum Borgnin. Deciſ. 3.num.49. parte 2. Vnde ſemper bonum erit informare Iudicem in Camera,deducendo aliquas ſuſpiciones, ex quibus ex ſe repellat.

9 Sed quo tempore iſta exceptio opponi poteſt; vtique eſt dilatoria,& ante litem conteſtatam opponi debet; & hæc videtur magis Communis opinio, Abbas in cap. Quia fruſtra, num.9.de vſuris.

Bene verum eſt quod multi tenent poſt ſententiam, & in executione opponi poſſe, Pariſ.conſ.54. num.18.conſ.101. vol.1.Cotta in Memorabil.in verbo,ſententia, quæ lata eſt. Alex.conſ.82.nu.6.lib.3. Grammat. Deciſ.45.in princ.nu. 1.Vant.in tit.Quibus mod.ſent.nullit.reparetur.nu.58.Borgnin.Deciſ.2.nu.36.p.2.

10 Limitatur quartò, vt licèt coram Iudice laico,coram quo cauſa pẽdet,talis exceptio opponi poſſit vti ſuperius dictum eſt, debet tamen ad iudicem eccleſiaſticum remittere negocium definiendum & terminandum, prout etiam dicunt Padilla,Bonacoſſ.& alij ſuperius nominati.

Addo Alex.conſ.9.num.3.vol.4. Dec.conſ.170. num.3. verſ.3.principaliter, Michael patrocinio 21.nu.4. patrocin. 42.nu.2.& 3.Roland.conſ.75.num.31.36.& 37.vol.1.conſ. 36.num.44.vol.2.Guid.Papę,conſ.180.num.2.Papienſis in forma declinatoriæ,in verbo,nec fuiſſe,nu.3.Cephal.conſil. 402.nu.22.vol.3.Berous conſ.207.208.210.211. volum.3. Burſat.conſ.90.num.28.Geminia.conſ.66.col.2.& 3.Curt. iun.conſil.279.col.3. Menoch.de retin.poſſeſſ. Remed.3.q. 52.Blanc.addo ab eo non allegatum,de Compromiſſ.q.4.in verbo cauſa vſuraria.

11 Sed ſi vera eſt Doctorum recepta Concluſio, quod Iudex laicus poteſt de cauſa vſuraria etiam incidenter cognoſcere, cur non poterit admittere exceptionem vſurariam, pronunciando inſtrumentum nullum, nec aliquam executionẽ mereri;Et vſurarium ſi ei videbitur punire ex latè congeſtis per Oſaſch.Deciſ.Pedemont.137. vbi ſub nu.11. verſ.4.de magis Communi atteſtatur.

**

Addo

Addo Iul. Clar. §. fi. q. 37. Menoch. conſ. 109. p. 2.

12 Sed infra quantum tempus probari debet exceptio vſuraria? Roman. Singulari 47. incipiente, infra quãtum, dixit infra quindecim dies, & hoc ex mente dominorum de Rota.

Contrarium, vt infra octo dies, tenent Hoſtienſ. Ioan. Andr. & Abbas in c. quia fruſtra, de vſur. & hæc eſt magis Com**munis opinio Berous in Rubr. de vſur. dicens tandem Iudici arbitrarium eſſe, & hoc magis placet, & vidi ſæpius practicari.

13 Et talis cognitio exceptionis vſurariæ eſt ſummaria. Cardinal. in Clem. 2. q. 24. de iudic. & iterum q. 31. cum quinq; ſeq. Marantha in 9. diſt. nu. 51. vbi limitat, ſi tractetur coram Iudice eccleſiaſtico, ſecùs ſi coram Iudice laico, quia iudex ſæcularis debet ſeruare ordinem Iudiciorum Aſin. in Practica §. 3. c. 31. nu. 5.

14 Et ſi talis exceptio vſurarum non fuerit oppoſita & cõtra debitorem lata ſententia, poterit reſcindi, opponendo talem exceptionem. Bal. dicẽs ſingulariter notandum ad l. cum allegas, oppoſ. 4. ſub nu. 8. C. de vſur. dixit etiam ſingulare Imola ad l. ſtipulatio iſta, §. alteri, in fine, ff. de verb. oblig. Cõmendat pro valde notabili Alex. ad Bart. ad l. ſi vxor, §. ſi ſpõſus, ff. de donat. inter vir. & vxor. per illum text. in ratione ſui.

Duo igitur remedia habet debitor vſurarij, ſcilicèt vnum ante ſententiam, ſcilicèt, Exceptionem; alterum poſt, ſcilicet, Reſciſſorium.

15 Sed pone vnum in practica ſatis notabile, & ſæpius in contingentia facti occurrit; pone quod Iudex Eccleſiaſticus ſit moroſus & tardus in expediendo, poteritne amplius ſe intromittere Iudex ſæcularis videndo lẽtitudinem & tarditatem, Iudicis Eccleſiaſtici? videbatur ſtante remiſſione quòd non, maximè maiori competentia in hoc facto ipſius Iudicis Eccleſiaſtici ad quem remiſſa eſt.

Contrarium eſt verius vt notabiliter per Bal. in l. die, §. fi. ff. qui ſatiſdare cogant. quem tantopere commendat Alex. ad l. Titia, nu. 17. ff. ſolut. matrim. dicens in practica multum vtile & ſingulare, & fuit aliàs de mente Bartoli, ad l. vbi cæptũ, ff. de iudic. ad l. ſepulchri, ff. de ſepulch. violat. ad l. quãuis, col. penult. in fi. ff. de damno infecto; Paul. Caſtrenſ. ad l.

Tt quam-

Digitized by Google

quamuis,circa finem, ff.de in ius voc.Butr.in c.propoſuiſti › col.fi.& ibi Abbas,col.fi.in fine, de foro compet. Anchar.in Repet.c.poſtulaſti,col.20.eod.tit.de foro compet.Abbas in c.dilecti,col.penult.in fi.eod.tit. Ioan.Andr. ad Speculat.in titul.de compet.Iudic.§.1.verſic. ſed pone,colum.4.in fine, Felin.in c.ex tenore,colum.8.in 1 limitat. de appellat.& ibi Dec.col.fin. Ancharan.conſ.196.in fine, Felin. in c.cum M. Ferrar.col.13.de Conſtitu.in c.Cum Romana,col.1.in fine, de appellatio.Idem Bald.in l. Senatuſconſultum, in fine, C. qui accuſ. non poſſ.in l.ſi ex pluribus, col.2. ff.de legat.1. in l.1.col.2.quæſt.3.C.vbi de crimi.agi oport.in l.penult. col. 7.C.de execut. rei iudicatæ, in quæſtio.de vi turbatiua,col. 5.verſ. ſic innouans. Butr. & Imola in c.de his, circa finem, de accuſat. reputauit valde ſingulare in practica, Bouer. in verbo, Clericus,nu.8. valde in practica commendat Marſil. Singulari 239.

16 Ampliatur vt hoc ſingulare dictum verũ ſit & procedat, ſiue pars ſit negligens in comparendo coram Iudice cui fuit remiſſa ſiue Iudexmet fuerit moroſus in expediendo, Bart. Ang.Roma.Imola,& Alex.ad d.l.quamuis, ff.de damno infecto. Felin.in d.c.ex tenore,col.8.limit.2. Abbas in c.Dilecti,col.penul.de Iudic.Anch.d.c.196.in fine,reputat hoc pariter valde ſingulare in practica,ſicut dictum præcedẽs,Corſett.in Singularibus,in verbo,Iudicium,1.in fine.

17 Vnde data mora excipientis in comparendo vel deducendo coram Iudice Eccleſiaſtico, poterit ei iudex præfigere ei terminum ad comparendum, vel poſt comparitionẽ ad deducendum,quo elapſo,Iudex ſæcularis poterit procedere ad vlteriora, declinatoria non obſtante. Alex.in d.l.Titia, nu. 18.& in l.de die,§.fin.num.8. ff.qui ſatiſd. cogant. Sequitur Parpalea in repetit.l. placet, nu.122.verſ.ſed attendatis, C. de Sacroſ.Eccleſ.

18 Inmò, & excipientem abſolutè reijcere poterit ſi conſtet calumnioſè excipere monendo eum,vt exhibeat corã ſe quę tendunt ad declinatoriam fundandam; pulchrè Bald.in l.1. in fi. C.de ſentent. quę ſine certa quantitate proferuntur.

Et licèt Iaſ.ad l.2.num.16. ff. de re iudicata aliquantulum in hoc dubitet, cum eſſet ſe intromittere in Iuriſdictionem Iudicis

Iudicis Eccleſiaſtici, dico, quòd non ſumus in cauſa merè ſpirituali; ſed mixta, & ſic non eſt penitus incompetens, prout iura per eum adducta loquuntur; nec video in hoc Iudici ſæculari in hoc prohibitum reprimere calumniã Rei excipientis, qui etiam reſpectu perſonæ, eſt ſub ſua Iuriſdictione.

Et hoc modo crederem poſſe euitari motiuum Maſcard. concluſ. 689. num. 7. loquitur enim de cauſa merè abſtracta à Iudice laico, prout cum Clerici, & de concernentibus Clericatũ, prout habitus & tonſura, non de cauſa mixta vſurarum de qua loquimur. Bene verum eſt quòd hodie Iudices eccleſiaſtici in ſimilibus prohibent inhibendo, & ſic imponitur finis, licèt & hoc caſu etiam replicari poſſet.

19 Auditur tamen contumax iſte offerendo expenſas dũmodo Ius partis non ſit deterius effectum. Bart. in d. l. ſepulchri in fi. Ang. ad l. quamuis, ff. de damno infecto, Anch. ad c. poſtulaſti, col. 5. & 20. de foro competenti. Dec. ad c. ex tenore, ** col. fi. de Reſcript. Et hęc eſt magis Communis opinio, Anton. Gabr. de Iudic. Concluſ. 1. ſub nu. 23.

20 Si tamen Iudex ad quem, negligens, & moroſus offerat in futurum ſe ius & iuſtitiam adminiſtraturũ, auditur, ſi in cauſa procedere velit; Alex. ad l. hoc autẽ, §. Celſus, ſub num. 22. verſ. item dicit Bart. ff. de damno infecto, ita declarans capit. Si à Iudice, de appellat. lib. 6.

21 Notandum eſt, etiã quod ante quam Iudex remittat cauſam ad Iudicem eccleſiaſticum, multa concurrere debent.

Primum, vt exceptio vſurariæ prauitatis ſit vera, vt afficere poſſit imputatum, & ſi habeat aliquam excuſationẽ, puta conſuetudinis, vel ſimilium, iſto enim caſu non remittet.

Secundum, vt inhibitio Iudicis Eccleſiaſtici operetur, debet eſſe parte citata, aliàs in hoc non releuaret.

Tertium, Iudex conſiderabit efficaciam Iuramenti, quòd eſt in primis, & ãnte omnia exequendum, & non prius cauſam remittere.

Quartum, inhibitio obtenta proderit principali, & non fideiuſſori, contra quem executio fieri poterit, vt latè deducit Ber. q. 77. Menoch. conſ. 24. nu. 11. lib. 1. licèt in multis locis ſeruetur contrariũ, & inhibitio ſeruiat etiã loco Citationis.

22 Vidi etiam vlteriùs in materia ſimulationis conſiderari

qualitatem Iuramenti,ſi continet omnia,& ſingula vera eſſe, & in nullo contrafacere,&c.quòd tollit penitus ſimulationis exceptionem,nec patitur abſolutionem, vt per Grammatic. Deciſ.45.nu.3.dixi in Repetit.Regulæ, Cum quid,p.4. Limitat.8.nu.4.vbi videre placeat.

CASVS CXXXIV.

De emptore capiente poſſeſſionem propria authoritate.

SVMMARIVM.

1 *Venditor habet iuſtam cauſam precio non ſoluto,ſecùs ſoluto.*
2 *Prædo non eſt qui precium numerauit.*
3 *Prædo non eſt qui ſcienter emerit rem alienam.*
4 *Venditor ſoluto ſibi precio videtur velle omnia ad quæ tenetur.*
5 *Venditor precio ſoluto adhuc remanet dominus.*
6 *Emptor capiens poſſeſſionē rei venditæ inuito venditore ſine violentia,non cadit à iure ſuo,ſed tenetur ad reſtitutionem.*
7 *Exceptio dolo facit,non procedit in poſſeſſorio recuperandæ.*
8 *Emptor accipiens poſſeſſionem rei venditæ inuito venditore, prædo eſt.*
9 *Emptor accipiens poſſeſſionem rei venditæ inuito venditore non eſt fur.*
10 *Amplia,vt ibi,etiam ſi titulus ſit inualidus.*
11 *Emptor capiens poſſeſſionē propria authoritate,non vſucapit.*
12 *Donatarius capiēs poſſeſſionem propria authoritate eſt prædo.*
13 *Emptor occupans cum violentia poſſeſſionem,eſt inuaſor. Declara,vt ibi,num.* 14.
15 *Prædo non eſt qui non poteſt reddere rationem ſuæ poſſeſſionis. Declara,vt ibi,num.*16.
17 *Verba,vendidit,& tradidit, important licentiam apprehendendi.*
18 *Venditor poteſt capere de facto poſſeſſionem rei venditæ exiſtente penes tertium,& quomodo id verum,ibid.*
19 *Venditor promittens non moleſtare dat licentiam capiendi poſſeſſionem.*

20 *Verbum,*

Digitized by Google

20 *Verbum, moleſtia, importat tam de iure quam de facto.*
21 *Signi appoſitio importat tranſlationem poſſeſſionis.*
22 *Emens rem vacantem capere poteſt propria authoritate.*
23 *Habens titulum a defuncto poteſt ingredi propria authoritate hæreditatem vacantem.*
24 *Idem in legatario hæreditate vacante.*
25 *Occupans hæreditatem vacantem per mortem, plus delinquit quam ſi vacaret per negligentiam.*

PVlchra eſt quæſtio, Et ſæpè in facto contingit, nec a Menochio prout ego viderim pertractata, nec ad remediũ 5. ex l. extat, ff. quòd metus cauſa, nec in remedio 9. ad l. ſi quis in tantã, C. Vnde vi, nec alijs in locis ſimilibus, an emptor ſoluto iam precio poſſit apprehendere poſſeſſionem rei emptæ propria authoritate.

1 Et pro parte affirmatiua facit text. in l. 1. §. fin. iuncta gloſſa, ff. de except. rei venditæ, non traditæ, vbi venditor habet iuſtam cauſam precio non ſoluto, ergo precio ſoluto, non videtur habere aliquam iuſtam cauſam.

Et melius ibi, vel emptor poſſeſſionem fuerit nactus.

2 Secundò, pro hac parte facit, quia non eſt prædo, qui precium numerauit, l. nemo, ff. de Regul. iur.

3 Tertiò facit textus in l. etiam, §. & ſi quis ſciens, ff. de petit. hæredit. vbi in fortioribus terminis non eſt prædo qui ſcienter emerit rem alienam.

4 Quartò, hanc opinionem confirmare videtur hæc ratio; nam ex quo ſolutum eſt precium, præſumitur venditorem tacitè velle id omne ad quòd tenetur, l. ſi duo, ff. de acquiren. hæredit. l. tale pactum, §. finali, ff. de pact. §. placuit. Inſtitut. de obligation. quæ ex delict. naſcunt.

Pro contraria parte facit lex ſi ex ſtipulatione, ff. de acquir. poſſeſſ.

Secundò facit l. 2. C. de acquir. poſſeſſ.

5 Tertiò facit, quia licèt ſit ſolutum precium, adhuc venditor remanet dominus, l. ſi ager, ff. de rei vendicatione.

Quare videntur conſiderandi plures caſus.

6 Primus eſt, præſente & inuito venditore, ſi ſine violentia nõ cadit a iure ſuo, ſed benè tenetur reſtituere rem vendito-

Digitized by Google

ri, & poſtea agere ex contractu via ordinaria. Angel.& Caſtrenſ.ad l.ſi ex ſtipulatione,ff.de acquir.poſſeſſ.vbi dicit eſſe caſum practicabilem, & tota die quotidianum.

7 Nec aliquid facit exceptio dolo facit, quia in poſſeſſorio recuperandæ non procedit Bartol.in l.ſi ſocer,§.Lucius,ff.ſoluto matrimon.Angel.in l.ille à quo,§.ſi de teſtamento,ff.ad Trebellian.Dec.in l.in condemnatione,§.dolo,ff.de reg.iur. Din.in ead.Regula, Dolo facit, Aretin.in §.ſequitur,ſub nu. 42.Inſtitut.de exception. Bart.in l.naturaliter, §.nihil commune,ff.de acquir.poſſeſſ.in l.meminerint,nu.2.C. Vnde vi, in l.ſi quis conductionis,num.2.C.locati,Iaſ.in l.2.in principio,C.de edicto Diui Adriani tollen. Socin.in l.rem quę nobis, quæſt.9. ff.de acquir.poſſeſſ. Ripa in c.cum Eccleſia Sutrina,num.5.de cauſa poſſeſſ. & proprietat. Bellamera Deciſ. 36.Pontan.de ſpolio,lib.3.nu.49.tangit ſicco pede, Menoch. de Recuperan. Remed.14.nu.16. nec latius explicat in loco ad quem ſe remittit.

Secundus eſt caſus, Emptor accipiens poſſeſſionem rei vē-

8 ditæ, inuito venditore, prædo eſt,dicta l.ex ſtipulatione.

9 Tertius eſt caſus, Emptor accipiēs poſſeſſionem rei venditæ inuito venditore,licèt dicatur prædo,non tamen cōmittit furtum,quia occupat rem in qua habet titulum,ſi ſoluit precium,aliàs furti tenetur,iuxta l.eum qui,ff.de furtis,vbi Angel.exclamat eſſe caſum valde quotidianum,& practicabilē.

10 Et hoc verum, etiam ſi titulus ſit inualidus,Plot.de in litiuran.§.6.num.15.

11 Quartus eſt caſus;emptor poſt titulum inuadens poſſeſſionem rei venditæ propria authoritate,nō eſt prædo,quantum ad hoc, vt conueniri poſſit petitione hæreditatis, directa,ſed eſt prædo, quantum ad præſcriptionem, l.etiam, §. ſi quis ſciens, vbi Angel. notat, ff. de petit.hæreditat. & ibi Bartol.

12 infert, quod donatarius accipiens poſſeſſionem rei donatæ, poſt mortem donatoris propria authoritate, eſt prædo, modo prædicto.

13 Quintus eſt caſus; Si emptor occupat poſſeſſionē rei venditæ, nedum inuito venditore,ſed cum violentia,tunc tenetur, vt inuaſor, l.meminerint, C. Vnde vi, l.extat,& l.ſi quis in tantam, & ſimilibus Conſtitutionibus cōtra violentos inuaſores.

uaſores, ita Caſtrenſ. in d. l. ſi ex ſtipulatione, & Angel. in l. eum qui, in fine principij, ff. de furtis.

14 Sextus eſt caſus; Emptor occupans poſſeſſionem rei venditæ propria authoritate, abſente venditore, non dicitur prędo, nec poteſt puniri vt inuaſor, quia præſumitur feciſſe de voluntate venditoris, ex quo erat obligatus ad tradendum, l. 2. vbi not. C. de acquir. poſſeſſ. vbi actus pręſumitur ex titulo præcedenti; eſt gloſſa notabilis in l. quædam mulier, ff. de rei vendicatione, in l. poſt dotem, in tertia Lectura, ff. ſoluto matrimonio, Crauetta conſ. 231. nu. 11. verſic. 2. pro conſ. 284. nu. 6. Menoch. de præſumpt. lib. 2. præſumpt. 74. nu. 3. lib. 3. Præſumpt. 10. num. 23. præſumpt. 49. nu. 2. Præſumpt. 134. num. 30. lib. 6. præſumpt. 67.

15 Et non dicitur prædo qui hodie poſſidet, nec poteſt rationem ſuę poſſeſſionis aſſignare, Angel. in l. pro hærede, in princip. ff. de petit. hæred. commendat Dec. ad l. nemo prædo eſt, ff. de Reg. iur.

16 Si verò conſtat me aliquando poſſediſſe, tu verò poſſides, nec doces de aliquo titulo præſumens iniuſtè habere, l. improbe, C. de acquir. poſſeſſ. & poſſunt iſti conueniri condict. ex l. conquerebatur. C. vnde vi, vbi Bart. dicit hoc valde notandum pro illis qui aliquando poſſiderent, contra illos qui hodie poſſident, nec docent de aliquo titulo, nec à me, nec ab alio, & eſt caſus valde quotidianus.

Multi etiam ſunt caſus in quibus videtur data licentia per venditorem apprehẽdendi poſſeſſionẽ propria authoritate.

17 Primus eſt, per illa verba, dedit, tradidit, &c. Quia licèt nõ importent actualem inueſtituram, important tamen licentiã apprehendendi, poſſeſſionem propria authoritate, Alex. hoc valde commendans ad l. prædia, ff. de acquir. poſſeſſ. Bartol. in l. 2. in fine, C. eodem.

18 Secundus eſt caſus, quando poſſeſſio rei venditæ erat penes tertium non penes venditorem, nam vendendo, & titulum transferendo, cenſetur dare licentiam apprehendendi propria authoritate à quolibet tertio, gloſſa reputata notabilis ibi à Paulo Caſtrenſi in l. eius rei, cum lege ſequẽti, ff. de rei vendicat. quam ibi Paul. Caſtr. ſummopere commendat, dicens dari hoc caſu recuperationem facti; & ita etiam eam

25 Addo dictum notabile Bald. in d.l.finali, col.1.vbi plus delinquere ait occupantem poſſeſſionem vacantem per mortem quam per negligentiam, Laudat Oſaſch. Deciſ. Pedemont.34.num.20. Vnde hæc diſtinctio accommodari poteſt ad hunc caſum ubi datur uacantia per negligentiam.

CASVS CXXXV.

De modo diuidendi inter fratres.

SVMMARIVM.

1 *Diuiſio facienda eſt ſorte.*
2 *Vel facienda ab habente maiorem partem.*
3 *Vel ab habente loca contigua.*
4 *Vel ab Eccleſia.*
5 *Vel a fiſco.*
6 *Vel a minore natu.*
7 *Vel Iudicis officio.*
8 *Et quid ex magis Communi de Iure Ciuili.*
9 *Quid item de iure Canonico.*
10 *Et quid ſi partes fiant ab arbitris electis.*

Delectabilis, & practicabilis eſt quæſtio quomodo fiat diuiſio inter fratres.

Ex legibus,& Reſponſis prudentum variæ opiniones colliguntur.

1 Primò videtur ſorte facienda diuiſio l.2.ibi, ſortiũ caſum, & inferius, ibi,ſortis fœlicitate, C.quando, & quibus quarta pars,lib.10.

2 Secundò videtur prçferẽdus qui habet maiorem partem, l.ſancimus, §.1.C.de donat.l.2.&ibi gloſ. C.de metat.li.10.

3 Tertiò, videtur danda electio ex contiguitate loci, l.quicunque la ſeconda, C.de omni agro deſerto,lib.10.

4 Quartò, Eccleſiæ datur electio,cap.1.de parochijs.

5 Quintò, Fiſcus facit partes, & alteri dat electionem,l.edicto, in princ.l.Seius, §.Senatus, & ibi notat Bartol.ff.de iure fiſci, l.1.C.de his qui ſe defer.lib.10.

6 Sextò

Digitized by Google

6 Sextò videtur, quod maior faciat partem, & minor eligat authoritate Diui Auguſtini relata in Canone de libellis 20. diſtinctione fulcita authoritate veteris teſtamenti, quod ita fuit facta diuiſio inter Abraham & Loth.

7 Septimò videtur facienda diuiſio Iudicis officio, §. ſi familiæ, Inſtitut. de offic. iudic.

Concluſio igitur ſit, quod diuiſio fieri debet Iudicis officio qui æquales partes faciat, & vni vnam, & alteri alteram aſſignet; Latè Tiraq. de iure primig. q. 60. Addo Marſil. in l. quæſtionis modum, num. 15. ff. de quæſtion. Boer. Deciſ. 46. num. 1. & hanc dicit magis communem, Iaſ. in l. 1. num. 39. vbi Ripa, nu. 70. ff. ſi cert. pet. Fabian. in Authẽtic. nouiſſ. q. 10. col. 3. C. de inoffic. teſtam. Gomeſ. de Actio. §. quædam, nu. 31. Tiraq. de iur. primogeni. q. 60. Simoncell. de decret. lib. 2. tit. 4. nu. 34.

8 Vel fieri debet ſorte, Bart. in l. prima, C. de his qui ſe deferunt, in l. ſecunda, nu. 6. C. quando, & quibus quarta pars, lib. 10. Bald. in l. 1. col. 1. C. de pact. in l. penult. in principio, C. communia vtriuſque iudic. in l. penult. in princip. C. communi diuidun. in l. iubemus, in principio, col. 2. C. de ſacroſ. eccleſ. Imola, in l. ſuus quoque, ff. de hæred. inſtituend. Aret. in §. Quædam, nu. 19. Inſtitut. de action. in Tractatu maleficiorum, in verbo, dandis, vel ſoluendis ipſi Camerario. Roman. conſ. 471. in ſecundo dubio, Aretin. in §. fin. col. fi. Inſtit. de ** de ſocietat. Et hæc eſt magis Communis opinio Iaſ. in l. 2. nu. 7. C. communia de legat. in l. 1. nu. 39. ff. ſi cert. peta. & ita de conſuetudine ſeruatur. Angel. in l. ſancimus, §. 1. C. de donation. Fabian. Giocch. in repetition. authent. Nouiſſimæ in 10. q. princip. col. 3. C. de inoffic. teſtam. dicens ita Communiter teneri Marſil. in l. quæſtionis, num. 25. de quęſtion. Petr. de Vbal. de duobus fratr. par. 11. q. 12. Matth. Gribald. Commun. opinio. in verbo diuiſio, in verbo fratr. dicẽs hanc eſſe magis Communem opinionem Specula. in practic. notariat. in forma diuiſionis duorum fratrum fol. 283. in paruis vbi dicit magis Communem, Tiraq. de iur. primogen. q. 60. nu. 10. vbi de magis communi Didac. Practica q. cap. vltimo nu. 3. dicens communem Cott. in verbo ſortis dicens magis communẽ Bertrand. conſ. 9. nu. 15. Capra concl. 109. nu. 17.

9 Fallit

Digitized by Google

9 Fallit de iure Canonico, vbi maior facit partes, & minor eligit, Bal. in l. ſuus quoque, ff. de hæred. inſtituend. in l. 1. C. de his qui ſe deferunt, lib. 10. Florian. in l. arbiter, ff. communi diuidun. Afflict. de iure prothomiſ. in princ. nu. 45. in fin. Caſtrenſ. Singulari 8. Et hæc de Iure Canonico eſt magis ** Communis opinio. Iaſ. in l. 1. nu. 40. ff. ſi cert. petat. vbi declarat maiorem non natu ſimpliciter, ſed qui diu adminiſtrauit. Suarez in ſuo Theſauro, litera D. num. 91. qui ſimpliciter ſequitur, Bonacoſſ. de æquitate Canonica, Concluſ. 99. Miſinger. Centur. 4. obſeruatio. 37. Viui. in Silua, opinio 339. Maſner. ad Papienſ. in forma libelli, pro hæreditate vel re particulari, in gloſ. communiter, in additione, quæ incipit, Ad diuiſionem prouocare.

Sed ſi videbis loca allegata per Suarez, non cumulāt eius intentionem; benè Iaſ. clarè atteſtatur, licèt non alleget. Iaſ. in §. quædam nu. 67. Inſtit. de action. vbi dicit Communem Ferrett. Reſponſ. 1. per totum. Guid. Pap. deciſio. 289. Zannettin. de different. iuris Canoni. nu. 88. Miſinger. Cētur. 4. obſeruatio 37. dicens ita obſeruari in iudicando Simoncell. de decret. lib. 2. tit. 4. Caſu 3. ſub nu. 34. 35. fol. 67.

Non omitto, quod Menoch. de Arbitrar. Caſu 123. videtur reſtringere, vt maior faciat partes, ſed poſtea ſorte eligatur, & non per minorem.

10 Et Cōmunis opinio Canoniſtarum procedit in partibus factis à maiore natu, vt tūc minor eligat, ſecùs ſi ab Arbitris, vel officio Iudicis, nam tunc Iudex aſſignat, vel ſorte dirimitur, & ita fuit tentum in vna Romana, vt per Creſcentium, Deciſ. 3. de Iudic. aliàs 120.

CASVS CXXXVI.

Sententia lata contra principalem, an poſſit exequi contra fideiuſſorem non citatum.

SVMMARIVM.

1 *Res inter alios acta alijs non præiudicat.*
2 *Sententia eſt ſtricti iuris.*
3 *Nec includit perſonam extraneam.*

4 *Geſta*

4 *Geſta debent referri ad ſuos authores.*
5 *Sententia lata contra vnum ex agnatis præiudicat alijs.*
6 *Fideiuſſor ſi vocabitur poterit deducere ſuas exceptiones.*
7 *Pendente Iudicio non numerata pecunia cum fideiuſſore, principalis colludit.*
8 *Alteri per alterum non debet iniqua conditio inferri.*
9 *Sententia lata contra prohibitum nocet ſequentibus in fideicommiſſo.*
10 *Sentẽtia lata contra venditorẽ nocet emptori in actione reali.*
11 *Sententia lata contra inſtitutum, nocet ſubſtituto.*
12 *Sententia lata contra principalem nocet fideiuſſori iudicij, ſecus contractus.*
13 *Etiam ſi lata ſit in contumacem.*
14 *Et in executione fideiuſſor deducet iura ſua.*
15 *Iudex exequens cognoſcit cauſas emergentes ſummariè.*
16 *Sententia lata contra filium condẽnatum criminaliter mandatur executioni contra patrem, etiam ſi non fuerit citatus.*

VTilis & quotidiana eſt Quæſtio, An ſententia lata contra principalẽ, poſſit mandari executioni contra fideiuſſorem non citatum?

1 Et quod non requiratur Citatio, facit Regula, Res inter alios acta, vt C. eod. tit. Latè Felin. in cap. Cauſam quæ, nu. 18. de Reſcript. Soc. Reg. 11. & 12. Acta.

2 Et ratio eſſe videtur quia ſententia eſt ſtricti iuris ſicut Stipulatio, vnde ſicut in ſtipulatione nõ includitur perſona ex-
3 tranea, multo minus in ſententia, Bal. ad l. ingenuum, col. 3. ff. de ſtatu hominum, in l. 2. nu. 2. C. de fide Inſtrument.

4 Et alia ratio poteſt non inutiliter aſſignari, quia geſta referri debent ad ſuos authores, l. ſancimus, C. de pœnis, cap. Quæ ſint, de his quæ fiunt à maiori parte capituli, ita Alex. ad l. Sæpe, nu. 9. ff. de re iudicata.

5 Hinc poſtea infertur quod ſi feudum antiquũ erat apud vnum de agnatis cum quo litigabatur, & lata contra eum fuit ſententia, talis ſententia non præiudicat ſequentibus agnatis ad quos feudum tranſire debet, niſi illi agnati eſſet citati. Iſern. in c. 1. §. ſi de beneficio, ſi de feudo controuerſia fuerit inter dom. & agnat. Curt. de feud. part. 7. quæſt. 9. Felin. in

Jin.in cap.vlt.num.5.de maiorit.& obed.Zaſius in Epitome feud.p.9. Alex.ad l.Sæpè,col.11.verſ. quid autem, de agnato,de re iudicata, & hanc opinionem maximam æquitatem habere dixit Alex.ad l.filiusfamilias,§.diui, num.9. ff.de legat.1. Quam Communem atteſtatur Dec. conſ.445. nu.29. qui bene loquitur & diſtinguit.

6 Secundò pro fideiuſſore facit ratio quæ admodum naturalis eſt, nam ſi fideiuſſor fuiſſet citatus, aſtitiſſet in iudicio, ne colluderetur, propoſuiſſet multas exceptiones, quas fortaſſe nõ oppoſuit principalis,vel quia ignorauit, vel quia noluit, fortaſſe colludendo cum aduerſario in præiudicium fideiuſſoris,vt notatur in l.idemque,§.generaliter, in l.fideiuſſor,§.quædam,ff.mandati.

Accedant notata per Bald.in l.tam mandatori, nu.13. C.
7 de non numer.pecu. vbi pendente iudicio non numeratę pecuniæ cum fideiuſſore, principalis debitor fatetur, vel numerat & colludit cum creditore,maximè quãdo eſt pauper, qui de facili colludit,vt ibi dicit Bald.ex l.3.in princip.ff. de teſtibus.

8 Tertiò facit Regula,Quod non debet alteri per alterũ iniqua conditio inferri l.tranſactione matris,C.de trãſact.l.ſeruus,& l.filius,ff.de pact.l.ſi quis in ſuo,§.legis,vbi latè Iaſ.C. de inoffic.teſtam.Regula,non debet,ff.de reg iur.

9 Pro Contraria parte facit primò, quod ſententia lata contra prohibitũ ſuper re prohibita alienari,pręiudicat ei etiam non citato, ad quem res alienari prohibita per fideicommiſ-
* ſum transferri debet;& hanc eſſe Communem opinionẽ contra Bart.atteſtatur Ripa ad l.filiusfamiliàs, §.diui,nu.60.vbi Ferdinand. Lopez nu.308. ff.de legat.1. Alex.conſ.86. col. 2.conſ.156.col.2.lib.2.

Etiam ſi iſte talis ſubſtitutus nõ fuerit citatus ad Cauſam, Alex.ad l.Sæpè,nu.99. ff.de re iudicata, Couarru.de Communi;Practicab.q.cap.13.nu.6.verſ.3.&c.

10 Secundò facit, quia ſententia lata contra venditorem ſuper rei vendicatione, præiudicat emptori poſſidenti Bal. ad l.Sæpè,q.2.in fine,ff.de re iudicat.vbi Alex.num.105.dicit
** eſſe magis Communem opinionem Legiſtarum & Canoniſtarum.

11 Tertiò

11 Tertiò ſententia lata contra inſtitutum, nocet ſubſtituto, l. ex contractu, ff. de re iudica.

12 Concluſio igitur vera ſit & recepta; Aut ſumus in fideiuſſore contractus, aut in fideiuſſore Iudicij; Primo Caſu ſententia lata contra principalem, non poteſt mandari executioni contra fideiuſſorem; non citatum nec auditum. Secundo caſu ſic, etiam non citatum nec auditum. Et hanc opinionem tenet Bartol. & ibi Angel. in l. 1. ff. iudic. ſolui; Speculat. in tit. de execut. ſententiæ, in §. ſequitur, verſ. ſed nũquid ſententia, Ioan. Andr. in c. 1. de iniur. & damno dato, libro 6. Cin. in l. fi. C. de vſur. rei iudicatæ, Imola in l. decẽ, ff. de verbor. oblig. Alex. ad l. cum filius, col. 2. ff. eod. in l. Sæpè, num. 17. ff. de re iudicata, Marſil. de fideiuſſor. q. 49. nu. 348. Marantha in verbo, Citatio, nu. 432. Bald. in l. 2. §. fi. ff. qui ſatiſdare cogant. in l. grege, ff. de pignor. in §. fi. Inſtitut. de ſatiſd. * Imola in l. à ſententia, ff. de appell. & hæc eſt vera & Communis opinio, Iaſ. ad l. duobus, §. ergo, nu. 2. ff. de iureiur. Guido Papæ, conſ. 212. in fin. Firmian. in verbo, ſententiæ effectus,
13 ſub nu. 20. vbi ampliat, etiam ſi lata ſit contra contumacem, Felin. ad c. Quamuis, col. 8. de re iudicata, Nicell. de concord. gloſſa concordant. 52. limitat. 9. Rõchegall. de duobus Reis, * l. 9. & l. 16. nu. 30. vbi pariter atteſtatur de Communi; & ratio videtur, quia fideiubendo apud Acta, videtur conſenſiſſe in ſententiam ferendam contra principalem, Bald. in fina. §. Sed cum antiquitas, col. 1. C. de vſur. rei iudica. Natta conſ. 126. Et quia natura cauſæ hoc importare videtur, Alex. in l. Sæpè, num. 16. ff. de re iudica. Et quia iſte fideiuſſor promiſit ſoluere iudicatum rei, non ipſius fideiuſſoris, vnde cenſetur fateri id quod contra principalem fuerit iudicatum Ancha. cap. 1. col. 4. de iniurijs.

14 Et in executione poterit fideiuſſor deducere iura ſua etiã negando fideiuſſionem, & ſic ſaluantur iura ſua, & virtus executionis non retardatur, ita Bart. in d. l. 1. col. 2. & clarius Iaſ. in d. §. ergo, & ita practicatur, per notata in l. à diuo Pio, §. ſi ſuper rebus, vbi Iaſ. num. 4. ff. de re iudicata, vbi Iudex exe-
15 quens cognoſcit in exequendo cauſas emergentes ſummariè & ſine libello, & ſufficiũt leues & ſemiplenæ probationes, & ſic in hoc admodum releuabitur fideiuſſor.

Nec

Nec obſtāt in contrarium adducta de Re inter alios acta, & ſimilibus primo loco adductis,quia illa procedūt data totali ignorantia, ſecùs in fideiuſſore, qui nedum dicitur habere notitiam, ſed & debitum confiteri per ſententiam declarandum,& ſuſcipere ex nunc omne onus ſoluendi, vt deducunt Bart.& Guid.Papæ in iam citatis locis.

16 Ampliatur Cōcluſio de fideiuſſore de Iudicio ſiſti, vt procedat & locum habeat contra patrem qui ex forma Statuti vel Motus proprij tenetur ad condemnationē pro filio: nam ſententia lata contra filium,mandatur executioni contra patrem etiam abſentem & nō citatum Bart.q.3. Anchar.q.19. p.2. Dec.conſ.400.nu.10. Natt.conſ.345. Herculan. cautio de non offend.c.50.nu.78.clarius cap.29.

C A S V S CXXXVII.

Cauſa turbatæ poſſeſſionis in bonis emphyteuticis an coram iudice laico cognoſci poſſet.

S V M M A R I V M.

1 *Cauſa Eccleſiaſtica coram Iudice laico tractari non debet.*
2 *Cauſa Eccleſiaſtica qua & qualis ſit.*
3 *Cauſa poſſeſſorij in beneficialibus eſt temporalis.*
4 *Declara primò.*
5 *Declaratur ſecundò.*

NOn ſemel in facto occurrit, quod ſuper bonis Emphyteuticis, vel liuellarijs Eccleſiaſticis dantur quærelę turbatæ poſſeſſionis corā Iudice laico, nunquid de iure poſſit,& teneat,& hoc inter Laicos?

1 Pro parte negatiua facit, quia cauſa Eccleſiaſtica corā Iudice Laico tractari non debet,cap.2.de Iudicijs.

2 Cauſa autem Eccleſiaſtica eſſe videtur,ſiue agatur de ſpiritualibus ſiue de temporalibus eccleſiaſticis,ſiue de quaſi,& cauſa poſſeſſorij etiam ſimplex, Eccleſiaſtica eſſe videtur ex Clementina vnica,de ſequeſtr.poſſeſſ.& fruct.

Et hanc

Digitized by Google

Et hãc opinionem tenet Butr.in c.vlt.de Iudic. Bernard. in Rubrica de iudic.num.55. Didac. Practicabil. q.cap.35. verſ.2.Concluſio,Roland.conſ.23.nu.17.lib.2.

3 Pro contraria parte facit, quia cauſa poſſeſſorij etiã in beneficialibus,& eccleſiaſticis,eſt temporalis,ſecũdum opinionem Vincentij relatam per Ioannem And.in c.vlt. de iudic. Abbas in c.litteras,col.3.de iurament.calumniæ, poſt gloſſ. & ibi Aufrer.ad Toloſan.q.470.Farinacc.q.8.nu.23.

Et hanc opinionem in facti contingentia ſecutus eſt Guido Papæ,Deciſ.171.& 85.Franc.March.q.190.& 512. vbi atteſtatur Curiam ſemper ſeruaſſe.Idem cenſuit Curia Burdegalenſ. vt per Boer.Deciſ.69.nu.13.Sic etiam ſeruaſſe Curiam Neapolitanam tenet Afflict.Deciſ.2.nu.10.Vbi Grammat.in Addition.idem tenet idem Afflict.Deciſ.24.num.9. Gramma.Deciſ.78.& ſic obſeruat Excellentiſſimus Senatus Mediolanenſ. Alc. Reſponſo 24. Et in Gallia paſſim ſeruari atteſtatur Rebuff.ad Conſtitut. Franciæ, tomo 3.tit.de poſſeſſor.benefic.art.8.gloſſa 2. Guiliel.in c. Rainutius, in 1.p. in verbo, Adelaſiam,nu.39.Et in quolibet poſſeſſorio,diſputat Ioan.Igneus in l.neceſſarios, §.non alias, in 2.p.col.1.2. & 3.ff.ad Sillanian. Roland.dicens veriorem conſ.23. nu.1. vol.2.Menoch.de recuper.poſſeſſ. Remed.15.q.18. ſub nu.
** 234.magis Communem dixit Oſaſch. Deciſ. Pedemonta. 116.Farinacc.q.8.nu.23.

4 Et hæc Concluſio vera eſt in poſſeſſorio,in quo nõ tractatur principaliter de titulo,ſed incidenter,vel colorato tantũ. Ferret. conſ.10.in fi. Aufrer. Regula 2.Fallent.24.Menoch. de retinenda poſſeſſ.Remed.3.q.52.nu.328.& 348.

Et in bonis Emphyteuticis Iudicem ſecularem eſſe competentem,tenet Roman.conſ.212. Oldrad. conſil.272.quod dictum reputat veriſſimum Iaſ. in l.1.nu.73. C.de iure Emphyteut.

5 Niſi agatur ad reſciſſionem contractus, & ad rei deuolutionem, Alex.conſ.79.nu.8.vol.1.

F I N I S.

Digitized by Google

Digitized by Google